BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
11 G
1

PETRI VICTORII
Commentarii,
IN PRIMVM LIBRVM ARISTOTELIS
de Arte Poetarum.

Poſitis ante ſingulas declarationes Græcis vocibus auctoris: Iiſdemque ad verbum Latine expreſsis.

ACCESSIT RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM INDEX LOCVPLETISSIMVS.

FLORENTIAE
In officina IVNTARVM, Bernardi Filiorum.
MDLX.
Cum PII IIII. PONT. MAX. COSMI *Medicis Florentinorum Senenſiumq́; Ducis, & Alfonſi Ferrarienſium Ducis, priuilegijs ampliſsimis per decennium.*

COSMO MEDICI, DVCI FLORENTINORVM AC SENENSIVM,

PETRVS VICTORIVS SAL.

POST XII. *annorum ſpatium rurſus ad te confugio princeps optime, cupioq́ commendatione tui nominis: quæ magna vbiq́ eſt, aliquid gratiæ, atque amoris alteri huic labori meo conciliari: quo ego rem arduam in primis, difficilemq́ complexus ſum, interpretationem inquam Ariſtotelei libri de arte poetarum. Cum enim ſemper alacri animo magna onera ſuſceperim, nulla alia re tam fretus, quàm cura, diligentiaq́ mea: contenderimq́, quantum ingenij vires ferre potuerunt, quod aggreſſus ſum, efficere, atque ad exitum perducere, reſtat nunc, vt auctoritas tua mihi præſidio ſit: ac quod per me præſtari non poteſt, ſua erga me beneuolentia, huic partui mearum vigiliarum tribuat, ac dilargiatur. Quod ſi poſterius hoc meum munus, quod ad te nunc mitto, bonitate atque elegantia ſua, tanto vinceret prius illud, quanto tu omni hoc tempore veterem illum ſtatum tuum, ac condicionem ſuperaſti, multo minus te in ipſo ornando laborare oporteret: ipſumq́ fortaſſe ſua vi ſatis ornatum ac commendatum foret: cum enim ſemper pulchra fortuna tua, ſemper ſpecioſa, ſemper amabilis fuerit, tantum ipſi hoc interuallo temporis decoris acceſſit, vt nunc denique illa expolita, ſummoq́ ſplendore cumulata videatur. Tu igitur, quod tibi facile fuit, præclaris animi dotibus ornato, effeciſti: resq́ eas geſſiſti, quæ à virtute, ſapientiaq́ tua poterant expectari. vnde aucta eſt ea de cauſa, veraq́ gloria illuſtrata dignitas tua. ego qui nulla re tecum poſſum comparari, tantum ſtudui, ſi poſſem, veterem locum tueri, partamq́ olim laudem (ſi modo vlla à me parta tunc eſt) retinere. quare magis videor mihi auxilio tuo, voluntatiſq́ propenſione egere. Cum autem principes viri videantur omnia ſtudia bonarum artium debere fouere: monimentaq́ cuncta optimorum ingeniorum amplexari: hoc enim poſtu-*

late videtur perſona, quam ſuſtinent, atque id non ſine cauſa debet ab ipſis expectari, vt diligant humaniores litteras, alantq́ honore aliquo ingenuas artes, in primis illi erga poetas ipſos, & eos omnes, qui ſtudium ipſorum colunt, atque aliqua ratione expoliunt, præclarè debent eſſe animati: atque id non tantum communis vtilitatis gratia, deſiderioq́ illius vnà cum alijs voluptatis fruendæ, quæ maxima inde capi poteſt, verum etiam honoris, dignitatisq́ ſuæ augendæ cauſa: cum enim ipſi à fortuna ceteris omnibus bonis ornati ſint, nulla alia re videntur egere, quæ ad ſtatum eorum cumulandum, beatumq́ vndiq́, ac florentem reddendum quicquàm valeat, niſi voce poetarum, quæ memoriam eorum propaget, ac viuam ſemper, vegetamq́ retineat: quæ tamen res, cum tantopere illis optanda ſit, ac penè neceſſaria, ſi dignitatem ſuam tueri volunt, atque immortalitatis deſiderio vllo tenentur, non tamen ſubitò, facileq́ ab illis paratur: nec præſtò ſemper adeſt, cum vti volunt: antea enim curetur neceſſe eſt, ac ſedulò ipſi conficiendæ incumbatur. verum autem hoc eſſe, atque ita ſe prorſus rem habere, voce etiam illa peruulgata magni illius Alexandri declaratur: qui, cum ſummis ſcriptoribus rerum ſuarum abundaret, Achillem tamen in Sigeo, vbi corpus illius conditum erat, fortunatum vocauit, qui ſuæ virtutis præconem Homerum nactus fuerit: ita enim ſignificauit, ſe ſtatu illo rerum ſuarum non omnino delectari, quia bono poeta careret: nec poſſe ingenio alius vllius eruditi hominis tantum nomen magni alicuius viri, quantum poetæ illuſtrari. Eadem igitur de cauſa tibi quoque alendus, & inſtruendus poeta eſt: cum enim domi, foriſq́ honeſtè te gesseris, & vt ciuitatem legibus ornaſti, ita etiam imperij fines longè propagaſti, vel potius imperium ipſum, magna cum admiratione omnium, duplicaſti, ſi alijs tuis eximijs bonis hoc etiam addideris, magis claræ, illuſtreſq́ res tuæ omnes erunt: atque in hoc etiam, quemadmodum in alijs rebus feciſti, non ſolum laudem, gloriamq́ maiorum tuorum adæquabis: verum etiam longo interuallo ſuperabis. illi nanque, cum ſapientia, opibuſq́ præſtiterint, litterarumq́ genus omne, atque artium honeſtiſſimarum amauerint, in hoc quoque ſatis felices fuerunt: & quoſdam non malos ſanè præcones laudum ſuarum obtinuerunt. Quis enim neſcit Marullum, Politianumq́ in bonis valde poetis enumerandos? nam Græcum illum hominem, qui Latina poemata condidit: primuſq́ recentiorum ſermonis huius alieni elegantiam, candoremq́ vidit, ac ſummo ſtudio coluit, domi patrui tui magni vixiſſe, ad ipſumq́ fructus ingenij ſui miſiſſe, exploratum eſt. De altero etiam illo dubitari non poteſt, quem ramus alter tuæ ſtirpis protulit, atque, vt alumnum ſuum, fouit poſtea ſem-

per amanter, ac texit. In tanto autem numero honeſtiſſimarum familiarum: tantaq; vbertate ingeniorum, hoc etiam, nobilis & illuſtris in primis, Ateſtina domus, quam tu tibi affinitate coniunxiſti, hac ætate conſecuta eſt. vnde plurimum honoris, ac gloriæ factis ipſius acceſſit, ſemperq; magis celebrabitur. Quod ſi non paucæ, ceteris rebus fortunatæ ac claræ, ipſius expertes fuerunt, atque hac parte magnopere laborarunt: hoc bonum rarum eſt, nec omni homini, quamuis cupido ipſius, ceteriſq; fortunæ bonis ornato, contigit, vt eo frui poſſet: tanquam enim à deo opt. max. dono datur: naturaq; ipſa conflatur: nec tamen non multum induſtria, ſtudiumq; prodeſt, & ars ipſa hæc ſtudia valde expolit, ac plurimum ipſis leporis, ac venuſtatis acquirit. quæ cauſa impulit hunc doctiſſimum, & accuratiſſimum ſcriptorem, vt ipſam traderet, ac rationem præclarum poema, & ab omni labe vacuum, efficiendi demonſtraret. Si igitur, quod te cotidiè magis facturum confido, hæc ſtudia colueris (nam quin iam hoc feceris, partemq; aliquam tuarum curarum huc olim traduxeris, atque omni ratione noſtros adoleſcentes excitaris, negari non poteſt) ſi inquam, hæc ſtudia colueris, & amatores ipſorum toto pectore complexus fueris, ſine dubio hæc vetus huius telluris laus renouabitur, florebuntq; magnopere hic, vt olim fecere, ſtudia poetarum. Quod non temerè mihi videor poſſe affirmare, quia præterita ætate, in qua non magnopere ipſa culta, & ornata ſunt, tamen hic duo extitere, qui veteribus illis, tantopere laudatis, noſtris poetis non valde inferiores fuere. & vt multi putant, ſi diutius vixiſſent, palmam profectò ipſis eripuiſſent. ac fortaſſe adhuc non deſunt, qui veſtigia ipſorum premant, ac ſine dubio in hoc magnum nomen honoremq; conſecuti ſint. Vt autem aliæ res, quæ à te ſolo ad ipſa ornanda valde apta, proficiſci poſſunt, mirificè hæc ſtudia adiuuabunt, ita res tuæ geſtæ materiam idoneam poetis ad ſcribendum dabunt. Ego ſanè, qui parum, aut nihil efficere valeo, quod ad ipſa promouenda valeat, tamen multum in hoc laboraui, ac naturam meam vici. atque ea præterea de cauſa tibi hunc meum laborem dicaui (cui mea omnia, animumq; ipſum, vnde hi fructus proueniunt, iam pridem conſecraui) vt te erga hæc ſtudia præclarè animatum, magis adhuc inflammarem, & ad poetas ornandos, ceteroſq; litteratos viros decorandos, quæ propria laus eſt tuæ familiæ, incitarem. Vale. in optimiſq; tuis cogitationibus felix ſis.

PETRVS VICTORIVS
LECTORI.

MAGNI ſemper honores habiti ſunt poëtis: nec tempus vllum fuit, quo ſtudium condendi carminis non extiterit, quantum è priſcis litteris, vetereq; omni memoria licet ſuſpicari. ſcripta nanque Hebræorum, quæ ſatis antiqua ſunt, teſtantur gentem eam admodum hac arte delectatam fuiſſe: in qua etiam non pauci apud eos magnopere floruerunt: ſummamq; inde laudem, ac gloriam reportarunt. Extitere poſtea Græci, qui cum ceteros omnes mortales omni dote ingenij ſuperarent, in ſtudium & ipſi idem toto pectore incubuerunt: in primisq; genus hoc orationis, pedibus quibuſdam ligatum, coluerunt: neque enim tantum quæ oblectare poſſent, ac ſuauitate quadam animos hominum permulcere, numeris quibuſdam, verſibusq; complexi ſunt, ſed graues etiam materias, triſtesq; hoc tanquam condimenti quodam genere aſperſerunt. Teſtantur hoc, verumq; eſſe declarant, Parmenidis, Xenophanis, Empedoclis opera, qui cum aut theologi, aut phyſici fuerint, ſubtiliter à ſe, optimeq; cogitata hac ipſa oratione incluſerunt. Vixerunt iiſdem temporibus non pauci: ac multo plures ipſos ætate conſecuti ſunt, qui cum veriorem materiam ſui carminis cepiſſent, magisq; aptam huic lepori, feſtiuitatiq; recipiendæ, omnem operam, induſtriamq; ſuam in poëmatibus conficiendis conſumpſerunt. vt taceam, qui cunctos illos tempore anteceſsit, lumen eximium ingeniorum: fontemq; omnis elegantiæ, Homerum. de cuius ſumma virtute, naturæque diuinitate cum omnes conſentiant, reliqua ipſius omnia valde incerta, & obſcura ſunt: neque enim omnino compertum eſt, aut qua ætate vixerit, aut vbi natus ſit, aut quod denique præſtitit, naturæ ne ipſius vi, an arte, doctrinaq; præſtiterit. Aeſchylus autem in primis, qui & philoſophus erat: & in omni ſuo facto, vitaq; amplitudinem ac dignitatem colebat, grande argumentum ſectatus eſt, tragœdiæq; ſcribendæ ſe totum dedit, quam cum vndiq; rudem, & inchoatam accepiſſet, pluribus rebus ornauit, ac magnopere ſtudio ſuo expoliuit. Huic ſucceſſere Sophocles, atque Euripides, qui in eadem ſcena magna cum laude verſati ſunt, ac ſiquid illic deſiderari poterat, cura, diligentiaq; ſua addidere. Non enumerabo nunc, qui ætate illa in eodem ſtudio vixerunt, quamuis longe diuerſa genera poëmatis amauerint: aliisq; muſis ſe totos dicauerint. Et ſanè cum mecum diligenter cogito: menteq;, quæ fuerit vita eorum, qui tunc Athenis ætatem degebant, reuolno, ſortunatos illos, beatosq; fuiſſe iudico. quibus cotidie liceret aliquod ſpecimen ingenij guſtare: eodemq; tempore ſincera aliqua voluptate ſe vndiq; explere, & mores ſimul, vitamq; ab omni labe, culpaq; emendare: in ea enim præcipuè vrbe, domo profecto quadam Mu-

ſarum, florebant & ſtudia reliqua doctrinæ, & hæc in primis elegans, & polito homine digna, diſciplina. Quare rectè exiſtimatur amplus ille grandiſq; poëta dixiſſe, nec ſine cauſa tantum huic ciuitati, præclariſq; ipſius inſtitutis tribuiſſe, qui affirmauit Athenas Græciæ Græciam eſſe. quod vt vniuerſa Græcia cunctæ Barbariæ præſtaret, ita hæc vna Græciæ ciuitas reliquas omnes eius gentis ciuitates dignitate, ac gloria ſuperaret. Non opus eſt nunc accuratè docere, quanto ſtudio Athenienſes partus optimorum ingeniorum ſouerent: quibusq;, quaſi condimentis quibuſdam, hunc ſuauem etiam ſua ſponte cibum animorum concinnarent. cum potius in hac re quibuſdam aliquando viſi ſint plus quàm oportet, feciſſe: iuſtamq; ipſius menſuram tranſiluiſſe. qui fortaſſe falsò ſenſerunt: nec quantum boni inde capi poſſet, ſiquis verè exiſtimet, cognouerunt: cantus enim quidam, muſicæq; artis lepôres, vt magna voluptate aures afficiunt, & ea quidem pura, ac ſincera, ita & animis moderantur, & motus ipſorum turbidos extinguunt. vt non ſine ſummo conſilio illi dicti ſint à grauiſſimis, ſapientiſſimiſq; viris magnam vim habere ad veteres mores retinendos, ſtatumq; ciuitatis optimum conſeruandum. nam quanto facilius irrepant in pectora hominum, quæ feſtiuitatibus his commendata fuerint, vel potius hoc eximio bono ornata, neminem arbitror ignorare. quantum verò ſtudium veteres poëtæ adhibere ſoliti ſint, vt vitæ hominum prodeſſent: exemploque aliorum, quos tanquàm imaginem quandam magnarum virtutum, aut ingentium vitiorum effingerent, nos expolirent, & ab omni culpa reuocarent, exploratum eſt: neque enim illi, ſi finem alium ſuorum laborum habuiſſent, tantopere probati fuiſſent: nec adoleſcentes ipſi voluntate parentum: conſilioq; eorum, qui teneræ illi ætati præſunt, omne illud tempus in illis & diligenter legendis, & ad verbum ediſcendis conſumpſiſſent. quare exiſtimari debent, huic etiam parti doctiſſimi viri prouidiſſe, & eos potiſſimum numeros, modoſq; elegiſſe, qui & rebus illis, quas canerent, mirificè conuenirent, & animos etiam noſtros ab omni labe, maculaq; purgarent. Quos etiam ſumptus nobilis illa ac generoſa ciuitas in ſcena ornanda ſustineret, & quanto artificio res eas, quæ illic agerentur, referendas curaret, nemini dubium eſt. nam ſcripta etiam epicorum, quibus in theatro locus eodem pacto vt tragicis, comicisque non erat, non carebant ornatu, nec vllo modo deſtituta, impolitaq; manebant: ad lyram nanque antiquitus illa canebantur, & certos quoſdam ſummo ſtudio inſtructos, atque omni cultu corporis expolitos, quos ῥαψῳδοὺς vocabant, habebant. De melicis verò: grandioribusq; illis poëtis, qui dithyrambici dicebantur, nihil opus eſt diſputare: his enim poëmatibus exornandis præcipuè muſica inuenta erat: magnamque in primis coniunctionem illa, cum hac arte habebant. Nec exiſtimare debemus tam eruditam, optimiſq; legibus inſtitutam ciuitatem, aures patefacturam fuiſſe poëtis, niſi ex illorum ſtudio fructus magnos capi poſſe intellexiſſet: ſi nanque maius aliquod incommodum ex lectione illorum naſci plerunque cognouiſſet, longe illam à ſe voluptatem protinus exturbaſſet: quis enim eſt verior fructus rerum ſecundarum, aut qua alia in re melius tranquillis temporibus homines acquieſcunt? ſine ſtudio nanque aliquo, relaxationeq; quapiam animorum nullo modo vita traduceretur. Sed Romana etiam reſpublica, quæ gens grauis in primis, & ſeuera fuit: duramq; admodum, atque aſperam vitam diu coluit, quippe cum in militaribus laboribus tota occupata foret, cito hæc ſtudia recepit: poëtasque in magno honore, ac pretio habuit. quod ſtu-

dium

dium in tam nobili ciuitate, & quæ imperium in omnes gentes haberet, tantopere creuit, vt quemadmodum cetera bona eò comportata fuiſſe ex omni orbe terrarum videbantur, ita quoque ipſum relictis veteribus, ſuiſque ſedibus, confluxiſſe in eam vrbem non ſine cauſa exiſtimaretur. Statim igitur illico orti ſunt Ennij, Pacuuij, Accij, qui tragœdias ſcriberent: grandeque hoc poëma magnificè explicarent: ſententiarumq; amplitudinem, cum granditate verborum, ſtiloq; ſublimiore copularent. nec tamen eodem tempore ſcena altera deſtituta fuit, ac ſine honore vllo, dignitateque iacuit. extitere nanque lepida ingenia, quæ ipſam frequentarent: atque ita demum tenuem illam materiam colerent, atque omni ſuauitate expolirent, vt non pæniteret grauem illum populum, & gloria vndique, magnitudineque rerum geſtarum florentem, in theatro ſedere, atque aures vocibus comicorum, iocisque præbere: Ii autem fuere Cæcilius, Trabea, Afranius, aliique complures, in quibus Plautus, Terentiusque ſummum locum tenuere. cum eorum alter facetiis, ſalibusque mirificè animos eorum oblectaret: alter vero, ſeueritate, ſingularumque naturarum proprietate, à ſe mirabilem in modum expreſſa: rerumq; ipſarum prudenti conſtitutione, eoſdem captaret. non deſuerunt etiam ipſis, qui reliqua genera poëmatum adumbrarent: & ſi parem in illis laudem Latini cum Græcis primis temporibus conſequi non potuere. nam apud illos quoque poſtea nati ſunt, qui doctrina, ac ſtudio non paruo in ea genera adhibito, non multum Græcis cederent, nec valde inferiores ipſis laude ac gloria forent: quamuis, vt verũ fateamur, natura ipſa Græcos illos diuinos poëtas, ſuo quoſq; in genere primos, videatur informaſſe: ars vero & diligentia noſtros potius expoliſſe. qui ſanè tantum in ea re progreſſi ſunt: plus minus ve honoris, commendationisque acquiſiuerunt, quantum ad illos propius acceſſerunt: melioresue, aut deteriores eorum imitatores extiterunt. Cum autem in principe omnium ciuitate hæc ſtudia florerent, & quæ tanquàm mater ceterarum vrbium foret, paulatim illa in municipia, coloniasque manarunt, ac per omnem Italiam ſpargi, diſſeminarique cœperunt. et eadem de cauſa etiam in prouincias tranſierunt: quibus omnibus in locis vehementer colebantur, ſummoque in honore erant. Huius vero rei ſignum eſt, ac ſatis quidem illud certum & exploratum, quod cunctæ illæ ciuitates theatra ædificarant, quorum veſtigia multa manent adhuc: vel potius non paucis in locis adeo integra, & ab omni temporis iniuria conſeruata ſunt, vt certò intelligatur cogitaſſe illos operis ipſius, ac materiæ firmitate naturam ipſam vincere, quæ vt noua aliqua ſemper gignit, ac procreat, ita vetera, factaque cuncta conficit, atque conſumit. voluerant autem illi præſtò ſibi ſemper facultatem omnem eſſe huius voluptatis fruendæ, atque omnia prompta, parataque manere, quæ ipſam adiuuarent, atque omni re vndique ornatam, inſtructamque redderent. Sed non tam fortaſſe his obfuit vetuſtas ipſa: iniuriæque, quæ naſcuntur ab iis rebus, quæ in propinquo telluri hoc cælo fiunt, quàm humana vis, impetusq; mortalium: qui alia mente vſi, longeq; diuerſum conſilium ſecuti, illa euerterunt, quæ ſedulo maiores, magnisq; ſumptibus factis fabricarant. quæ cauſa etiam, vt arbitror, fuit, vt optimorum ingeniorum monimenta, quibus illa ſeruiebant, eodem fato uterentur, & ipſa quoq; miſerabiliter extinguerentur. Vnde pauca illorum ad nos peruenerunt: præſertimque apud Græcos nouæ comœdiæ penitus interierunt. ut quæ teneræ eſſe, & poſſe mores iuuenum corrumpere exiſtimarentur. Cum tamen contrarię rei efficiendæ illæ inuentæ forent,

& ipſius

& ipſius certè præſtandæ magnam poteſtatem haberent. Sed Cicero quoque vtilitatem huius poëmatis magnopere prædicauit, qui teſtimonio veteris grammatici, comœdiam imitationem vitæ, ſpeculum conſuetudinis, imaginem veritatis vocauit. et Plutarchus præterea, optimus huius rei exiſtimator, vitæque cultor triſtiſſimus, eximiè ipſam celebrauit, cum Menandri fabulas commendaret, ac quot fructus ex illius ingenio tenero adhuc prodiiſſent: adoleſcens enim ille mortuus eſt, ſignificaret. Nam Socratem, Xenocratem, Zenonem, ſeueriſsimos quoſq; philoſophos, in theatrum venire ſolitos, litteris mandatum eſt. Animus ſanè illorum, qui ipſa tollenda curarunt, reprehendi non debet: prodeſſe nanq; humanæ vitę voluerunt: conſilium fortaſſe non omnino ſapiens fuit: quod enim nocere tantum conſueuit, nec boni quicquàm vnquàm gignere poteſt, id funditus excidendum eſt, atque omnes eius fibræ ſine dubio elidendæ: contrà autem, quod mixtum eſt, & quaſi è duabus maximè contrariis rebus temperatum, quarum alteræ detrimentoſæ ſunt: alteræ verò vtiles, quales ferè omnes res in hac noſtra vita ſunt: neque enim puræ ſinceræq; illæ vllo pacto ſunt, ipſæ nullo modo videntur extirpandæ, ne vnà cum malo, bono etiam priuemur: potius enim via aliqua, ratioq; eſt excogitanda, qua vitium illarum conteratur: commodum autem, bonumq;, quod inde capitur, augeatur. vnde factum illud Lycurgi, ſtulti atque importuni regis, meritò inſimulatur, atque ab omnibus irriſum ſemper eſt atque exagitatum. qui cum vidiſſet, quibuſdam, qui ipſo vſi fuerant immoderate, vinum aliquid nocuiſſe, ſubitò vites excidi iuſsit, ac ſtirpem illam mitem, vnde tot bona ad humanum genus perueniunt, quantum in ipſo fuit, ſæuitia ſua, magnoq; opinionis errore obtruncauit. eadem igitur ratio fuit eorum, qui fabulas poëtarum, ſuauiſsimum paſtum animorum, magnumq; ornatum rerum ſecundarum, deleuerunt: ac paruo ſpatio temporis fructus magnorum ingeniorum, qui valde vtiles erant aliis ingeniis excolendis, ac quidquid deniq; ad eos expoliendos pertinebat, perdiderunt. Quare non parum fortaſſe in illos quadraret, quod Spartiates quidam in Philippum Macedonem, illum Alexandri patrem, fertur dixiſſe: cum enim Lacedæmonem nuntius veniſſet, Olynthum eum euertiſſe, atq; in nobilem, ac copioſam Græcorum vrbem rabiem omnem ſuam exercuiſſe, inquit, regem eum æqualis illi vrbis condendæ facultatem nunquàm habiturum. Sed vetus hoc incommodum, & quod longinquitate temporis pænè tenebris inuolutum eſt, amplius non deploremus: optemus potius, ne huiuſcemodi aliquid in mentem veniat noſtri ſæculi principibus, ac maturiore conſilio in deliberatione omni de hac re, vtantur. Vt ſi quando etiam duri quidam ac pænè agreſtes, ſiue qui triſtitia hac ſua commendari velint, huiuſcemodi aliquid ſuaſerint, conſilia ipſorum mala uafraq; contemnant, ac nullo modo Muſis bellum indicant: cum enim vita noſtra, malis multis ac moleſtiis vndiq; cincta, aliqua egeat oblectatione, nec continenter verſari poſſit in laboribus, requietemq; nullam capere tantarum defatigationum, quæ remiſsio animi honeſtior eſt, ac magis probo viro, liberaliterq; educato digna? Nam imbecilla ætas, & quæ nullo pacto voluptate diutius carere poteſt, niſi in animi voluptatibus aliquibus occupatur, corpori ſe totam tradit, atque illius cupiditatibus explendis ardenter incumbit. vt vitam ita degere videatur magis beluæ alicuius, quàm hominis propriam: quia neglecta meliore parte ſui, deteriori ſeruit, rationemq; appetitui patitur obtemperare. Præterea fructum illum, qui maximus ex hoc ſtudio percipi poteſt, de quo ſupra diſputatum eſt:

qua

qua enim alia re magis ad virtutem colendam adoleſcentes, quàm vocibus poëtarum inflammantur? aut quomodo illi magis à vitiis reuocantur, turpitudinemq; eorum propè oculis intuentur, quàm ſpectatis, & tanquàm ante pedes poſitis exemplis illarum rerum, quæ ſummo conſilio à poëtis, ea de cauſa, deſcribuntur? Nec Platonis auctoritas, quominus poëtas diligamus, ſtudiumq; ipſorum toto pectore colamus, debet nobis obſtare. qui putatur non valde amicus ipſis fuiſſe. quippe cum ducem eorum optimum è rep. illa, quam finxit, quamuis ornatum vndiq;, ac ſummo quoque honore affectum, eduxerit, atq; exterminarit. vt qui crederet ſententiis ipſius quibuſdam: totaq; demum ratione illa, infici multum, atque deprauari mores hominum eorum, quos ſuo quodam, ac nouo modo inſtitutos, illic viuere voluit: ac ſi id facerent, plenè, perfecteq; beatos futuros exiſtimauit. ipſe nanque perſpicitur magnopere hac arte delectatus fuiſſe, ſermonesq; ipſius eruditiſsimi, atque politiſsimi referti ſunt vocibus poëtarum. accurati vero eiuſdem interpretes longè aliud ipſum ſenſiſſe arbitrantur: nec minus aliquid vnquàm cogitaſſe, quàm Homeri dignitatem violare, quem admirabatur, ac cum aliquam eius rei occaſionem nactus erat, libenter ornabat, ac ſumma virtute præditum eſſe affirmabat: ita demum illi purgare cònantur hoc crimen, tanquàm nullam maiorem maculam doctori ſuo, auctoriq; vitæ, inuri poſſe exiſtimarint: nec alia vlla re tantum dignitatem illius, exiſtimationemq; lædi ac labefactari, quàm ſi crederetur ille poëtam eum inſectatus fuiſſe, quem ceteri omnes iure optimo colerent ac venerarentur. Quod ſi alia nulla ratione auctoritatem Platonis poterimus ſuſtinere, opponemus ipſi Democritum, magnum illum phyſicum, & qui de hoc etiam præclarè potuit iudicare: ipſe nanque mirificè Homerum celebrauit, ſcripſitq; ipſum: quæ verba adhuc eius illuſtri loco poſita leguntur, cum diuinam naturam nactus eſſet, ope ipſius ornatum illum variorum carminum potuiſſe fabricare. vt qui putaret ſine diuino cæleſtiq; ingenio, nullo modo potuiſſe ipſum, adeo pulchra, ſapientiæq; plena carmina conficere. nam eundem etiam, quod ſimile huic eſt, ſine quodam afflatu furoris negaſſe quemquam poëtam magnum eſſe poſſe, Cicero teſtatus eſt. magnam autem vim apud me habet ad Homeri uirtutem perſpiciendam, & quaſi ante oculos mihi collocandam, cum cogito virum illum ipſo contentum fuiſſe, ac nihil amplius in ea re deſideraſſe, cui unus hic mundus ſatis non fuit, ſed innumerabiles uel infinitos potius, mente animoq; peragrauit. Hanc igitur artem, tantopere generi humano utilem, cum ipſam ualde probaret: & quantos fructus ferre poſſet, præclarè videret, iudicio ſuo ac cognitione multa pulcherrimarum rerum ornare voluit Ariſtoteles: ſimulq;, quæ ipſius tractandæ optima ratio eſſet, amatoribus illius indicare: gratiæq; multum ipſi, ac dignitatis aduerſus eos, qui eam non magnopere diligerent, conciliare. nam non deerant etiam qui, eam colentes, in aliqua re, ignoratione ducti, peccarent: quos corrigere, atque in veram viam reducere, rectum eſſe exiſtimauit. Quod ſiquis hoc unquàm efficere eximiè potuit, ille in primis, uel potius unus omnium mortalium, huic rei præſtandæ idoneus fuit: & quia quæ laudi, aut vitio poëtis darentur, longo tempore Athenis obſeruarat: et quia ingenium id, iudiciumq; habebat, quod metiri res omnes facilè valeret: veramq; illarum formam cerneret, atque aliis etiam, qui cupiditate ipſarum capti forent, demonſtraret. Semper verò eum ſtudium hoc amaſſe multis modis intelligitur, in quibus hoc etiam non paruum animi ipſius erga illud indicium eſt: quod ſcripta ſua omnia teſtimoniis poëtarum referſit: ſæ-

peq; verum eſſe quod ſentit quacunque de re, auctoritate ipſorum comprobauit. Valet etiam plurimum ad idem declarandum, quod cum à patre ipſius, prudentiſsimo rege, Alexandrum ſuſcepiſſet inſtituendum, & omni eleganti doctrina: &, quæ tantæ ſpei puero conueniret, expoliendum, Homerum in primis illi propoſuit: ingeniumq; ipſius in virtutibus eius ſummi poëtæ contemplandis exercuit: cum enim alterum Homeri opus ab ingenioſo viro, ac multum in hac re vidente, vocatum ſit pulchrum humanæ vitæ ſpeculum: quis non fateatur imaginem magnanimi uiri, ac fortiſsimi regis Iliade expreſſam eſſe: nec potuiſſe optimum, ſapientiſsimumq; præceptorem verius illum informare, & ſimulachrum eius vitæ, quam ſequi poſtea ipſum oporteret, ante oculos illi melius collocare, quàm ſi monſtraſſet ei Achillis virtutes, artificiumq; poëtæ docuiſſet in illo heroe fingendo, ceteriſq; principibus Græcarum copiarum, & ipſis clariſsimis viris, exprimendis? Inde autem natus eſt admirabilis ille amor magni illius regis erga magnum eum poëtam, quem multis modis ſignificauit, ac nullo tempore paſſus eſt minui ſuo in pectore, atque extenuari. quod mirari non debemus, cum in animum eius tenerum ſingulares virtutes: incredibilemq; induſtriam huius diuiniſsimi poëtæ acutiſsimus magiſter ſtudioſè, & quanta maximè diligentia poſſet, inſeuiſſet. Nam Alexandrum poſtea, virum factum, militariſque diſciplinæ vſu etiam valde peritum, Iliadem bellicæ virtutis viaticum exiſtimaſſe ſemper atque appellaſſe, ab iis qui res ipſius geſtas ſcripſerunt, comiteſq; itinerum eius fuerunt, litteris proditum eſt. Eundem etiam Achillis facta magnopere admiratum fuiſſe: è numeroque heroum omnium plurimum illum amaſſe, teſtatur honos, quem cineri ipſius atque oſsibus habuit. Cum enim, bellum illaturus regi Perſarum, Ilium veniſſet: vel, vt alij volunt, in Sigeum: illicq; Mineruæ hoſtias immolaſſet, ſimulq; heroas re diuina illis facta, ſibi propicios reddidiſſet, columellam ſuper tumulum Achillis ſtantem, vnxit vnguentis: nudusq; vnà cum ſodalibus ſuis circum ipſam cucurrit: coronaq; illic impoſita beatum Achyllem prædicauit, quod duo illa multum peruagata: & quæ paucis admodum in vita contigere, conſecutus eſſet. Confeciſſe præterea Ariſtotelem libros non paucos Homericarum quæſtionum, memoriæ à veteribus proditum eſt. quemadmodum etiam ſeparatim eum tragœdiam ornaſſe; omneque demum hoc ſtudium aliis quoque ſcriptionibus ſuis illuſtraſſe. Incubuit igitur ille in hanc rem toto animo, atque, vt exiſtimare licet, quod conatus eſt, abſoluit, cumulateq; perfecit: omneſq; partes poëtices ſubtiliter pertractauit. Cum autem dicendi etiam ſtudium expoliſſet: atque ad intimas ipſius partes acie ingenij ſui penetraſſet, magiſtroſq; demum illius, artem, quam profitebantur, docuiſſet, eadem naturæ diuinitate quid boni, malique in hac ipſa committi poſsit, declarauit. in quo etiam plus ne, an minus laborarit, non facile affirmarim. Nam cum illic plures habuerit, qui ante ipſum in id opus incubuerint, doctoreſq; illius ſtudij, vt potuerunt, extiterint, hanc contra artem primum ipſum aggreſſum fuiſſe iudico: neque enim vlli memorantur, qui id efficere tentarint: vt poſt Ariſtotelem etiam, qui aliquid ipſi addiderint, multumq; in eo progreſsi ſint, minime feruntur. Non falsò etiam fortaſſe putaret, qui crederet hunc doctiſsimi viri laborem magis profuiſſe ad ſcripta veterum poëtarum iudicanda: uirtuteſq;, ac vitia illorum intelligenda, quàm nouum aliquem, qui in eo ſtudio cum laude verſatus ſit, informaſſe, & perfectum vndiq;, atque abſolutum reddidiſſe: neque tamen id auctoris ipſius culpa factum eſt: ſed vitio potius eo-

rum

rum temporum, quæ, poſtquàm ille editus ac diuulgatus eſt, Athenis, reliquaq; in Græcia, conſecuta ſunt: ita enim omnia Macedonum armis, inteſtinisq; malis illic perturbata ſunt, vt vetera inſtituta Athenienſes dimiſerint: ac nouos mores, miſeræ illi fortunæ conuenientes, paulatim didicerint: otij vero, ac pacis hæc ſtudia ſocia ſunt, florentibusq; rebus gentis alicuius ac populi, non tantum tranquillis temporibus, maxime frequentantur. Romani autem poëtæ ad præcepta hæc, niſi fallor, non multum aures patefecere: neque auctoritatem huius ſummi doctoris in ſtudio ſuo ſecuti magnopere fuere. tragici nanque, ac comici totos ſe ad fabulas Græcas vertendas dederunt, nec noua multa argumenta ſtudioſe finxerunt. Epico vero carmini colendo apti in primis, vt arbitror, Lucretius, Catullusq; fuiſſent, ſi eorum alter veriorem materiam cepiſſet, in qua verſibus complectenda ingenium exerceret: alter vero longiorem ætatem vixiſſet, cum iuuenis adhuc tale ſpecimen huius poëmatis dederit, vt non male de ipſo hoc ariolari poſsimus: ambo autem magnis ingeniis præditi fuere: iisq; luminibus poëmata illa ſua referſere, vt ſi toto pectore in hoc amplum argumentum incubuiſſent, nullo negotio pares illi tractando, omniq; virtute cumulando, futuri fuiſſe intelligantur. nam quanta in vtroq; fuerit facultas ſcribendi, elegantiaq; orationis, cum ea ætate vixiſſent, qua maximè Latinus ſermo purus, ſincerusq; eſſet, quid attinet diſputare? Succeſsit his Virgilius, non magno ſanè ſpatio temporis interiecto. ſed, quo grauia in primis mala, atrociaq; exorta ſint, & quæ, vt veterem ſtatum eius ciuitatis labefactarunt ac pænè Romanum imperium euerterunt, ita Latinum ſermonem, extincta omni nobilitate, totum inquinarunt: & antiquum omnem lepôrem ei eripuerunt. hic igitur, cum idoneam materiam, propriamq; eius carminis ſumpſiſſet, plurimum ipſam ſtudio diligentiaq; ſua exornauit: ac quod arte iudicioq; præſtari potuit, egregiè perfecit, atque cumulauit. nam & Homerum ducem ſibi propoſuit, ipſumq; omni in parte ſui poematis accuratè expreſsit, vel vt quidam volunt, potius expilauit. quin certè tanquàm apis quædam, ſingulos eius flores, vt tragicorum etiam, reliquorumq; optimorum, & Græcorum, & Latinorum poetarum luſtrauerit: indeq; ſuauiſsimum mel confecerit, dubitari non poteſt. Sed tamen hic magnus, & qui ſtudio illo ſuo, curaq; adiutus, primum facilè locum inter ſuos ſibi vendicarit, ac iudicio multorum cum Homero etiam de primo loco ac palma concertarit. Sed vt ad opus Ariſtoteleum, artemq; hanc redeam; iacuit diu ipſa: & pænè vndiq; tenebris oppreſſa atque extincta fuit. quippe cum è tribus libris, primus tantum in vita relictus ſit: reliqui autem duo qui conſequebantur, interierint: nec veſtigium eorum vllum reſtiterit. nam ad hunc numerum librorum, quos ſcripſerit de hac arte, perueniſſe Ariſtotelem, teſtimoniis veterum auctorum perſpicitur; & Plutarchus enim in Homeri vita tertij libri mentionem fecit, non longè à principio eius benê longæ ſcriptionis, vbi de origine eius poetæ diſputat, ac quid de re illa memoriæ prodiderit Ariſtoteles, diligenter commemorat. Sed etiam Laertius in Socratis vita narrat Ariſtotelem in iij. libro περὶ ποιητικῆς dixiſſe optimo illi viro ſedulò aduerſatos fuiſſe Antilochum Lemnium, & Antiphontem interpretem portentorum. Præterea ipſemet in viij. libro de optimo ſtatu reip. teſtatur, ſe accuratè, copioſeq; diſputaſſe de purgatione perturbationum in his, quæ ſcripſit de poetica. nec non & in primo itidem, & in iij. libro de arte dicendi exponit, ſe de facetiis, omniique ipſarum ſpecie ſeorſum diſſeruiſſe in iiſdem de poetica ſcriptis. quarum rerum vix vmbra quædam nunc reperitur.

 in

in hoc libro, quem in manibus habemus. præterquàm quod nullo modo veriſimile eſt ipſum, accuratum in primis doctorem, multas partes huius operis neglecturum fuiſſe, & eas quidem non paruas: imperfectumq; demum id, atq; inchoatum reliquiſſe: aut enim non attingendum id fuit, aut poſtquàm manus illi admouiſſet: parteſque ipſius aliquas accurate perſecutus eſſet, reliquas etiam expolire debuit: propoſitumq; ſuum ad exitum perducere. nam quin ſtatim in principio huius operis comœdiam appellarit: ipſamq; ornandam ſibi propoſuerit, dubitari non poteſt. quomodo igitur ipſam, ſi opus plenum, integrumq; eſſet, omittere potuit? Vtinam potius hunc vnum librum, qui reſtitit, totum, integrumq; eſſe affirmare poſſemus, vt ſcriptionem hanc ipſam mancam, debilemq; eſſe aſſeuerare non timemus. Neque tamen ob id minus nobis gratum, acceptumq; hoc, quod tenemus, eſſe debet: cum enim ipſum è magna quadam procella, naufragioq; ſaluum ſit, videtur, à nobis ea de cauſa magis cuſtodiri, ornariq; debere. præterquàm quod ita multa præcepta in ipſo continentur: diſputationeſq; tam acutæ, & poëtæ informando neceſſariæ illic exiſtunt, vt omnis opera in eo diligenter legendo bene collocetur: fructuſq; ſine dubio maximus inde capiatur. Sed, vt ſignificaui, iacebat hoc præclarum opus: nec aliquos adhuc acres ſui amatores nactum fuerat: quamuis enim formis excuſum iam, diuulgatumq; foret, Georgiuſq; Valla in Latinum ſermonem ipſum vertere conatus eſſet, non tamen adhuc, quia nulla magna diligentia in eo illuſtrando adhibita fuerat, in vſu, honoreq; vllo erat. quum conſtet eruditiſsimos etiam viros, qui omnem ætatem in humanioribus iis litteris expoliendis conſumpſerunt, accuratè ipſum non legiſſe: neque inde vnquàm teſtimonia vlla citaſſe. Exortus poſtea eſt Alexander Paccius, ciuis meus, qui ſtudio præterea hoc ipſo vehementer tenebatur: ac tragœdiam etiam quandam, inuento nouo genere verſus, noſtro patrioq; ſermone conſcripſit, vt plures etiam è Græcis poetis, non ſine laude & induſtria multa, partim eodem noſtro: partim Latino ſermone expreſſit. ille igitur ita acriter hoc opus amauit: vt ſemper in manibus illud haberet: ac de nulla re magis cum hominibus doctis, verſatiſq; in ſcriptis huius philoſophi loqueretur. Quare cum incenſus deſiderio ipſius eſſet, ac nulli labori parceret, vt eum adiuuaret, cum antiquis libris, cuius rei poteſtatem magnam nactus eſt, cum gratia apud Clementem VII. Pont. Max. floreret, peruulgatam ſcripturam contulit, & multos ſine dubio locos emendauit. Sed etiam, cum idem arderet ſtudiis omnis elegantis doctrinæ: in primiſq;, vt traditum eſt, artem hanc coleret ac frequentaret, vt magis familiarem ſibi hunc librum redderet, ſingulaſq; ſententias accuratè ponderaret, in Latinum ſermonem ipſum vertere aggreſſus eſt: nec tamen plenè, quod animo contendebat, effecit: conatui enim illi egregio mors obuiam iit, ac ſingulare bonum, quod inde naſci potuit, fregit ac diſturbauit. inchoatus igitur, imperfectuſque labor ille honeſti ac probi viri exiit: nec tamen non ſtudia aliorum non parum excitauit. In idem opus non multo poſt Franciſcus Robortellus toto pectore incubuit: qui & annis, & eruditione florens, conſumptis in tam præclaro, arduoque opere plurimis vigiliis, hunc librum primus ſcriptis ſuis illuſtrauit. plurimumque caliginis inde ſuſtulit atque diſsipauit: nec non ope antiquorum librorum, non nullas præterea ex eo maculas deleuit atque exturbauit: cum enim multa ille legiſſet, fabulaſq; omnes omnium poëtarum diligenter verſaſſet, ac ſedulo in primis Græcos ſcriptores, in quibus varia, multiplexque doctrina exiſtit, volutaſſet, bene paratus

in hanc palæſtram venit, quare non ſine cauſa, magnam inde laudem, gloriamque reportauit. Deſcendit ſtatim in eandem arenam egregiè & ipſe alia parte ornatus, ac ſcientia omni ſubtili comitatus, Vincentius Madius. qui cum ætatem omnem in grauioribus libris eiuſdem auctoris contriuiſſet, atque in celeberrimis gymnaſiis ſcripta ipſius interpretatus eſſet, laborem etiam hunc viribus ſuis indignum non exiſtimauit, atque in eo ſuſtinendo omne ingenij ſui robur contendit: hic & ſingulas ſententias diligenter examinauit, ac quæ obſtare illic, pugnareque inter ſe videbantur, cognouit: adhibitaque diligentia plurima nodos plures diſſoluit, atque extricauit. & ne longior in laudibus ipſius perſequendis ſine vlla neceſſitate ſim, quippe cum liber ipſe, plenus eruditionis ac diligentiæ, in manibus ſit, vtilem valde operam ſuam in hoc præbuit atque collocauit. Sed neſcio quo pacto ego, dum hos verè ornaui, & quantopere ad hoc munus obeundum inſtructi acceſſerint, ſignificaui, errorem animi mei magis indicaui. qui non ita fortaſſe idoneus huic operi, neque par tanto oneri ſuſtinendo, tamen illud ſuſcepi, & quaſi cum illis contendere voluiſſe, poſſum exiſtimari. à qua ſane mente, conſilioque longè ſemper afui: ac quiduis aliud magis animo meo cogitaui. quod ſanè verum eſſe, atque ita prorſus ſe habere, res ipſa, vt arbitror, ratioque, quam in hac ſcriptione mea ſecutus ſum, declarabit: meque omni huius turpiſſimi criminis ſuſpicione liberabit. Sed, vt rationem mei conſilij aperiam, ac quid denique me, vt tam erumnoſo nauigarem ſalo, impulerit, ſtudium id fuit iuuandi, & amor erga hunc optimum ſcriptorem incredibilis: cum enim olim diligenter libros eius de arte dicendi legi: ac ſtudio, vigiliiſque meis quantum potui illuſtraui, eodem tempore hunc etiam libellum, non valde alienum ab eo argumento, accuratè verſaui, & cum ipſius obſcuritatem animaduertiſſem, ac quàm malè ille à vetuſtate tractatus fuiſſet, cognouiſſem, aliquid lucis ipſi adportare; plagaſque non nullas aliquando eiuſdem ſanare mihi videbar. cumque diutius in hac mente fuiſſem, cœpi ſperare, ſi id facere perrexiſſem, tempore futurum eſſe, vt adiumento alicui ad eum intelligendum iis, qui non tantum in eo laboraſſent, futurus eſſem. Quod vero falli in hoc, decipique magnopere potuerim, admirandum non eſt, cum nihil tam difficile omni homini ſit, quàm ſcire, qui ſit, ac quid præſtare poſſit, videre. hoc igitur fortaſſe mihi fraudi fuit, ac quod primò, ſi totum mihi propoſitum fuiſſet, meritò me perturbaſſet, atque ab eo conatu penitus abduxiſſet, paulatim ſuſceptum, non tam arduum, laborioſumque mihi viſum eſt. Sed his omnibus rebus nunc relictis, ignoſci arbitror oportere illis, qui deſiderio iuuandi ceteros capti, ſplendoreque laudis occecati, maius aliquod onus ſuſcipiunt, quàm vires eorum valeant ſuſtinere. hanc igitur mihi quoque veniam dari rogo: præſertim ſi liuor nullus, obtrectatioque in hoc meo labore apparebit: quarum rerum vmbram omnem, ſpeciemque, vt illæ (niſi fortaſſe nimis mihi placeo) ab animo meo abſunt, ita inde delere, ac funditus extinguere conatus ſum. Acceſſerunt poſtea preces amicorum, aſſiduæque ipſorum voces, vt quidquid & ipſe inueniſſem ad hoc ſtudium illuſtrandum aptum, diuulgarem, & cum amatoribus ipſius maximis communicarem: ego enim, vt timidè ſemper ac pedetentim ad hoc opus acceſſi, & in ſingulis ipſius partibus multum hæſitaui, ita ad extremum hoc conſilium capiendum valde cohorrui, & tanquam ſcopulum aliquem prolationem in medium mearum harum vigiliarum reformidaui. Nam quin cupidi ipſius multi inuenirentur nunquàm dubitaui: neque enim con-

tingit hic, quod in altero illo ſtudio, arteque dicendi vſu venit, vt in liberis tantum ciuitatibus ei locus ſit, vigeatque ſolum tranquillo ſtatu reipublicæ, atque omni ſtrepitu belli procul fugato. cum enim & illic maximè floreat, ac ſecundis ipſarum rebus magnopere delectetur, gratum tamen eſt regibus; honoreſque ac præmia magna adipiſcitur ab opulentiſsimis quibuſque hominibus: idemque rerum aduerſarum ſolacium ac perſugium magnum eſt. Quis enim neſcit Aeſchylo ab Hierone Siculo maximos honores habitos eſſe? qui cum Athenis diſceſsiſſet, exiſtimans ſe ignominia notatum, quod ipſi ſeni adoleſcentem Sophoclem, qui tum primum in ſcenam venerat, delecti iudices antepoſuiſſent, eumque victorem illius certaminis ſententiis ſuis declaraſſent, in eam potiſsimum tellurem ſe contulit: tyrannoque illi mirificè gratus & acceptus fuit. vnde ſtatim præclarum ipſius factum, beneficiumque in illos homines maximum ingenio ſuo celebrauit: condebat enim Hieron tunc Aetnam vrbem. vnde poëta ille, argumentum hoc ſui carminis fecit, fabulamque eo nomine docuit, qua & auctorem eius beneficij ornauit, & hominibus, qui illic viuerent, beatam vitam ominatus eſt. Apud Archelaum etiam Macedonem, vixiſſe multum Euripidem, notum eſt, qui rex tam benignus in eum poëtam fuiſſe fertur, & tam ſæpe maxima pecunia, muneribusq; ampliſsimis eum ornaſſe, vt magnum ſane pondus auri aliquando Euripides magno animo recuſaret: atque in eo contra preces ipſius perſtiterit: aliquando totam illam pecuniam ſodalibus ſuis neceſſariiſque Athenas miſerit, ne animum regis erga ſe penitus videretur repudiare. nam Menandrum etiam, qui alteram ſcenam coluit, à Ptolemæo primo Aegypti rege magnis propoſitis donis euocatum fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Sed alia plurima, ſi maiore confirmatione res egeret, exempla occurrerent: nec ſolum vetera, verum etiam noua, magiſq; huic ipſi ætati propinqua. quamuis negari non poſsit, quin hæc rariora ſint, vt propter miſera etiam, & valde calamitoſa ſuperiora tempora, non ita multi fuere, qui huic laudi toto animo incumberent, quamuis non penitus illa vnquàm extincta ſit. cum in aliqua ſemper gente omni ætate aliqui extiterint, qui vt potuere tunc ſtudia hæc colerent, atque amarent. In quo etiam verè patria hæc noſtra gloriari poteſt. quæ ingenia illa tulit, quæ prima hanc laudem renouarent, atque omnibus aliis, qui aliquid ipſius lingua ſcripſiſſent, longo interuallo præſtarent. ij autem fuere, vt vno omnium conſenſu patet, Dantes, ac Petrarcha, qui inter alios eius ſæculi poëtas, tanquàm lumen aliquod emicuerunt. eorum verò alter, ætate prior, & amplitudine argumenti maior, & cognitione omnium ſcientiarum inluſtrior, poëma conſecit, ſtuporis plenum, & diuinitate multa refertum. Quod ſi aliquem inferiore ætate natura armauit, ac ſiquis ſe ad ſcribendum diuino ſpiritu afflatus contulit, hic profectò is fuit: neque enim humanis viribus nixa mens vlla, quæ vidit ipſe, & vt nos videremus effecit, potuiſſet vnquàm contemplari. Qui ſucceſsit autem illi, quum minorem materiam ſumpſerit: eſt enim Petrarchæ poëſis, vt de Anacreonte illo Teio, Cicero memoriæ mandauit, tota amatoria: multum tamen ipſi dignitatis attulit, honeſteq; in primis atque ample teneras illas res, ac molles pertractauit, cum contra Græcus ille & turpiorem amorem celebrarit, & vini plenum, temulentiæq; poëma condiderit: ita ſe demum noſter, in eo opere geſsit, vt nihil in eo videatur poſſe deſiderari, quod ad argumentum illud ornandum, atque omni laude cumulandum faciat. Cum igitur elegans hoc ſtudium tantum adiumenti ceperit à noſtris hominibus: nec tantum in-

uenti ſint apud nos, qui magnificè, præclareque ipſum coluerint, ſed etiam pal
mam ex eo tulerint, cur non debui & ipſe, ſiquid opis ipſi adſerre poſſem, val-
de conari. & cum eximium carmen ſcribere non valeam: nec etiam fortaſſe re-
ctè id faciendi rationem aliis tradere, eum ſaltem, qui ſummo ingenio prædi-
tus hoc fecit, artemque hanc docuit atque omni eleganti ſupellectile locuple-
tauit, ſcriptis meis adiuuare: & præcepta, quæ dedit, vetuſtate ipſa, & præ-
terea aliis malis corrupta multum, atque obſcurata, ſedulitate mea illuſtra-
re? Cum autem nunc explicationem huius libri, finem mei laboris eſſe ſta-
tuerim, habeam tamen inſtituta quædam alia, quæ valeant aliquid ad artem
hanc ipſam ornandam, commodiore tempore illa diuulgabo, vt nulla re, qua
poſsim, deſinam ipſam expolire, ſi modo id, quod conatus ſum, vllam in par-
tem efficere potui, atque præſtare. Vt autem omnes ingenij mei vires con-
tendi in ſingulis ſententiis explanandis, ita diligentiæ plurimum, ſtudiiq; ad-
hibui in antiquis exemplaribus conquirendis: cumque omnes, quæ apud nos
ſunt, bibliothecas perſcrutatus eſſem, opera etiam amicorum, induſtriaque in
hac re vſus ſum. qui vt ſtudio meo inſeruirent, ceteras Italiæ omnes excuſſe-
runt, vnde aliquid aptum ad hunc librum purgandum poſſet expromi. Sed
ſe potius in hoc illi ſtudioſos mei, diligentesque præbuerunt, quàm auxilij mul
tum mihi, opisque, ad id quod quærebam, tulerunt. quod ſanè ipſe admira-
tus non ſum: ſciebam enim vulnera, quæ impoſita erant huic operi, multis
ab hinc ſæculis eò comportata fuiſſe: videramque ipſe olim, ac diligenter tra-
ctaram volumen quoddam antiquiſsimum, in quo cum vnà cum aliis non nul-
lis bonis auctoribus, fideliter ſcriptus, hic etiam liber eſſet, nihilo melior illic
ille multis locis, quàm peruulgatus quilibet, typisque excuſus erat. quare de-
ſperaui aliquid boni inde poſſe expectari. Totum igitur me contuli ad lectio-
nem communem diligenter ſpectandam, quam tamen arbitror me multis lo-
cis emendaſſe, ac ſtudio meo meliorem reddidiſſe. quod partim feci ope illo-
rum ipſorum, cuicuimodi erant, ſcriptorum librorum: partim collatione alio-
rum locorum, ac teſtimonio denique, auctoritateque quorundam veterum
auctorum. vt coniectura etiam aliquando, acerrimaque animaduerſione ani-
mi mei. quod tamen pudenter (niſi fallor) & cautè feci: ſemelque tantum, aut
iterum, aliquid mihi, neceſsitate coactus, in hoc permiſi: aut, ſiquis etiam hoc
vult, arrogaui. nec recuſo etiam, ſi forte deceptus ſum: nimisque in hoc mihi
tribui, quin opinio mea refellatur: veritasque ipſa iudicio meo anteponatur:
omnia enim malo, quàm huic diuino, atque vtili in primis operi, cui pluri-
mum prodeſſe ſtudui, videri obſuiſſe, aut aliquid ipſi maculæ aſperſiſſe. Nam
in hoc quoque ſimplicitas animi mei, cupiditasque infinita iuuandi apparebit.
quòd vt labor hic meus communior ſit: ſententiæq; auctoris minore cum mo-
leſtia percipiantur, ab his etiam, qui ipſius linguam non didicere, ſingula ver-
ba expreſſi, ac ne ordinem quidem illorum plerunque variaui: hanc enim ra-
tionem, rudem penitus atque inornatam, aptiorem ſemper exiſtimaui ſcriptis
huius doctiſsimi, atque acutiſsimi ſcriptoris exprimendis. qui nanque in præ-
ceptis alicuius artis, rebusque ſubtilibus, atque obſcuris vertendis, elegantias
ſermonis ſectaretur, hic ſtudio illo ſuo (vt opinor) potius officeret, quàm le-
ctorem adiuuaret: ac ſcrupulos ſæpe magnos in animum eius insereret: oratio
enim eorum, qui aliquam artem tradunt, longe diuerſa eſt à genere dicendi
oratorum: & eorum denique, qui multum in eo ſtudio verſati ſunt: quam-
uis enim illi tunc longè alij ſcriptioni incumbant, retinent tamen non paruum

frequentatæ ab ipſis locutionis : reſque omnis aut multum augere, aut contra conterere valde, & extenuare conſuerunt. Hoc etiam, vt apparet, vidit Melanthius : acutus valde & ingenioſus poëta, vitiumque nimis expolitæ orationis ſignificauit : cum enim quæſitum eſſet ex eo quid ſentiret de tragœdia Diogenis, reſpondit non poſſe ſe ad eam oculis penetrare, nominibus vndiq; tectam atque obſcuratam. Eodem igitur pacto acuti ſenſus Ariſtotelis non poterunt indagari, ſi granditate verborum ſpecieq;, tanquàm velis quibuſdam, operti fuerint atque adumbrati. Qua in re fortaſſe plures, non parum lapſi ſunt, qui diu verſati in illo ſcriptore, verborumq; ſplendore, ac copia diligenter notata, ſtilum Ciceronianum huc tranſtulerunt, atque in hoc potius ſtudium omne ſuum : quàm in ſenſibus philoſophi exprimendis poſuerunt. quod nullo modo (niſi fallor) fieri oportuit : eruditio enim doctrinaq; abſcondita hinc petitur, non flores, ornatusq; ſermonis ab his auctoribus expectantur. Verum autem hoc eſſe, prorſusq; probari debere, intelligitur etiam auctoritate illorum, qui publicè Ariſtoteleos libros interpretantur. qui cum eruditiſsimi viri ſint, ac de hac re egregiè poſsint exiſtimare : quippe cum ipſos tanquam incudem quandam, continenter tundant : nec vllam quamuis minutam & exilem partem eorum relinquant, quam non ſubtiliter perpendant & excutiant, relicto labore hoc ipſorum, doctoreque ſuo ita concinnato, vt vix agnoſcant : veterem illam ſimplicem, puramq; tralationem ſequuntur. nec ab ea vnquam, in quo ſanè multum vident, decepti elegântia, ſplendoreq; vllo verborum diuelluntur : ſi quis enim illic aliquantulum à vero ſenſu auctoris digrediatur, quod neceſſe eſt, ſi pluribus verbis, aut ornatioribus vtatur, ſtatim plures, ac moleſtæ quæſtiones exoriuntur, quæ magnopere perturbant lectorem, ac ſine cauſa ingenium ipſius exercent : cum tale nihil ab auctore vnquàm prolatum, aut cogitatum ſit. Cognoui ego Petrum Halcyonium, qui mirum quantum in hoc valuit : ac ſi conatus hic laudem in ſe magnam aliquam habet, non debuit non magnopere commendari. ita ſe certè ille in ea ratione amauit, vt non veritus ſit Theodorum inſectari, ac ceteros omnes ; quos ille doctiſsimus vir, plurimumq; in hoc munere laudatus, ſecutus fuerat, præ ſe contemnere atque conculcare. hic non nullos libros Ariſtotelis interpretatus eſt, atque omnem induſtriam ſuam in eo poſuit, vt ſententias philoſophi Ciceronis verbis exprimeret : cuius eloquentiam meritò ſemper probarat, & cum ſcribebat etiam aliquid, non infeliciter reddebat. quid autem præſtare in hoc de quo quærimus potuerit, non eſt tempus nunc accuratè docere. laborem certè illum, non eſſe probatum teſtatur, quod in ſcholas philoſophorum receptus non eſt, præterquàm quod ſtatim exortus eſt, eruditus ſanè & accuratus vir, qui valde ipſum accuſauit, ac volumen etiam de illius in eo opere erratis diuulgauit. Poſſem etiam exemplis poſitis certorum locorum, vitium hoc ipſorum patefacere, & quàm nullo indicio in hoc vſi ſint declarare : ſed quia ab aliorum culpis exagitandis toto animo abhorreo, & rem ipſam ſatis iam planam, & apertam eſſe arbitror, omni hoc labore ſuperſedebo. Nam ipſe quoque huiuſcemodi aliquid fortaſſe efficere potuiſſem, ſi conatus eſſem, atque id rectum eſſe, ac laude magna dignum exiſtimaſſem : eam enim laudem eſſe, dignamq; prorſus, quæ hoc nomine appelletur puto eſſe, quæ à ſapientibus viris, iudicioq; præditis proficiſcitur : non ab his naſcitur, qui vmbram potius rerum, & quod in promptu eſt ſpectant, quàm vim illarum, naturamq; reconditam intuentur. Huic igitur quoque periculo me expoſui : nec voces male-

uolorum,

uolorum, imperitorumq́;, fructus aliorum gratia reformidaui. & cum fide demum me in hoc, quemadmodum in aliis omnibus partibus geſsi, atque eam in primis ſeruaui. Nec tamen non auctor ſum iis, qui harum litterarum: artiumq́; omnium optimarum ſtudioſi ſunt, vt Græcum ſermonem perdiſcant. quod non magno negotio, ſi tantum ipſius percipere voluerint, quantum huic eruditiſsimo ſcriptori legendo, ceteriſq́; ſcientiis eo ſcriptis percipiendis ſatis eſt, neque longo tempore impetrabunt: ita enim paucorum menſium labore, maximos labores, in quos neceſſario aliter ſingulis diebus incurrent, declinabunt: ac multo facilius ad occultos ſenſus auctoris penetrabunt: neque enim exiſtimandum eſt, quemquam melius, aptiuſq́; ſenſum animi ipſius oratione editurum, quàm auctor ipſe fecerit, è cuius mente, intellectuq́; illi prodierunt. Qui verò ſemel guſtata ſuauitate, copiaq́; huius ſermonis, contentus hoc non erit, ſed ad fontes etiam poëtarum accedere auſus fuerit, atque inde iucundiſsimum liquorem haurire, & tanquàm in amœniſsimis Muſarum pratis requieſcere voluerit, laborabit hic quidem magis. quippe cum illi feſtiuitates omnes, & lepôres vndiq́; collegerint, & è vetere etiam memoria, peregriniſq́; regionibus verba quædam eruerint, vt non pauca quoque libere ſatis & contra conſuetudinem ipſam aut iunxerint aut immutarint. Vnde factum eſt, vt quidam ipſos alia lingua, quàm ceteri ſcriptores, locutos exiſtimarint, & ob hanc difficultatem illos attingere magnopere reformidarint. nec tamen non labor ille maximum fructum, voluptatemq́; aliquando in animis ipſorum creabit, & moleſtiam illam non ſine grandi fœnore compenſabit. Cum autem iam, quæ dicere cogitaram, ac conſilio meo conſtituendo, neceſſaria exiſtimaram, expoſuerim, alacri animo ad auctorem ipſum ire iubebo. & vt omnes ſingula ipſius verba diligenter expendant, admonebo. quem ipſorum laborem, ſi ſtudio, diligentiaq́; mea plurimum leuaui, gaudebo, ac quod magnopere cupij, me plenè conſecutum putabo. Sin nullum magnum, vt ſtudui, fructum illis tuli, voluntas certè non defuit: conatuſq́; huius rei efficiendæ, vt vnicuiq́; apparere poſſe puto, non mediocris.

PETRI VICTORII COMMENTARII,

IN I. LIBRUM ARISTOTELIS DE POETICA.

ΠΕΡΙ ποιητικῆς, αὐτῆς τε καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἥν τινα δύναμιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τοὺς μύθους, εἰ μέλλει καλῶς ἕξειν ἡ ποίησις· ἔτι δὲ ἐκ πόσων καὶ ποίων ἐστὶ μορίων. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστι μεθόδου, λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.

DE Poëtica, ipſaq́ & formis ipſius, quam vim vna quæq́ habet, & quo pacto oportet coagmentare fabulas, ſi poëſis bene ſe habitura eſt: Præterea ex quot, qualibus ve eſt partibus: eodemq́ modo & de alijs, quæ eiuſdem rationis, viæq́ ſunt, diſſeramus, initio ſumpto, vt naturæ mos eſt, primum à primis.

PAVCIS proponit Ariſtoteles, quod toto hoc opere conficere debet: neque enim nunc tantum indicat quæ primo hoc libro proſequi cogitat: cum enim manifeſto tradat ſe partes ſpeciesue poëtices explicàre velle, in hoc verò de duabus tantum agat, perſpicuum eſt ipſum intellexiſſe etiam, quæ reliquis duobus libris perſecutus fuerat: multo nanquè plures ſpecies poëtices ſunt. eſt igitur prima hæc pars πρόθεσις, & σκοπὸς totius ſcriptionis, vt Græci vocare conſuerunt. Cum lis autem inter interpretes huius libri exorta ſit, appellari ne debeat procemium prima hæc pars ipſius, quid mei iudicij de hac re ſit aperiendum videtur. Arbitror igitur rectè vocari totum hoc exordium, quod poſitum eſt ante explicationem præceptorum artis, quod aliquantum inſtruat lectorem, ac breui oſtendat conſilium auctoris, vt à Græcis interpretibus appellatur procemium naturalis auſcultationis, & aliorum Ariſtotelis librorum: nec tamen puto par omnino eſſe ac ſimile procemiorum, quibus vtuntur oratores in cauſis agendis. Cum Cicero etiam in epiſtola quadam ad Atticum tradat Ariſtotelem vti procemijs in his libris, quos ἐξωτερικοὺς vocat, vt qui crederet hæc ipſa non appellanda procemia, quibus idem in ſuis grauioribus ſubtilioribusq; ſcriptionibus, paucis in vniuerſum agit de eo, quod poſtea accuratè explicare in animo habet: vereq́, ita vocari debere, quæ digrediuntur à materia, ſpeciemq; ornatus habent, cuiuſmodi ſunt, quibus ipſe vſus eſt in ſuis de philoſophia libris: neque enim Ariſtoteles huiuſmodi procemijs vſus eſt in his, quæ reſtant de obſcuris grauibusq; vllius philoſophiæ quæſtionibus. Sed vt intelligere licet teſtimonio Ciceronis, in communibus popularibusq; libris procemia affixerat, quæ ſimilitudinem retinerent Cice-

roniaſorum illorum. Sed his relictis, Cum Ariſtoteles dicat, *Ipſaq́; & formis ipſius*, indicans quam rationem in arte Poëtica tradenda tenere velit, recte arbitror, vereq́; hunc locum à Madio declaratum, qui putauit, auctorem, cum inquit, *ipſaq́;*, poëticam arte in vniuerſum intellexiſſe: cumq́; ſtatim adiunxit, *& formis ipſius*, eandem cogitaſſe in partes ſuas diſſectã, quòd etiam, vt admonuit ille diligenter, ſeruauit in extremo hoc libro Ariſtoteles cũ quæ à ſe vſq; ad eum locum facta eſſent, breui illic repetiuit. Non eſt autem dubium, quin vtroq; modo de poëtica liceat agere: poteſt enim explicari cõmuniter, quid ſit poëſis: nec nõ ſeorſum quid epicũ carmen: quidq́; tragœdia, ſeu comœdia ſit: quæ ſunt ſpecies poëtices. δύναμιν puto ipſum vocaſſe vim ac poteſtatem: valereq́; quod oſtendit ſe dicturum, quam vim ſingulæ ſpecies poëſis habeant, quid præſtare ipſæ poſſint, atque in nobis moliri, ſe declaraturum: ea enim videtur eſſe vis ipſarum, cum inuentæ ſint nobis à vitijs purgandis atque oblectandis: infra quoque eodem pacto locutus eſt, vbi partes tragœdiæ quales ſedulo ex ijs, quæ tradita iam eſſent, colligit: inquit enim μελοποιίας δὲ, ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ἔχει πᾶσαν: ſed etiam in v. libro de rep. quo loco oſtendit, quæ cauſæ ſint, initiaq́; ſeditionum, & quod reſpublicæ ſtatu ſuo moueantur: vtitur enim his verbis, omnibus iam illis expoſitis; τούτων δὲ ὕβρις μὲν καὶ κέρδος τίνα ἔχει δύναμιν, καὶ πῶς αἴτια, σχεδόν ἐστι φανερόν. Addens autem ſe quoque explanaturum, quomodo decet fabulas componere, vt laudem conſequatur id poëma, ſignificat compoſitiones etiam rerum quaſdam eſſe vitioſas, quas oporteat vitare: alias autem rectas, omniq́; labe carentes, quæ ſint amplexandæ: Nam quod ipſe συνίστασθαι τοὺς μύθους inquit, puto verbum hoc, quamuis patiendi formam habeat, agendi notione vſurpatum hic eſſe, vt ipſe alijs in locis: & alij itidem antiqui ſcriptores fecerunt: magis enim mihi conuenire videtur hic ſenſus apertæ rectæq; expoſitioni. Cum verò putet ipſe contra non nullorum ſententiam fabulam antecellere ceteris partibus, quæ reddunt tragœdiam qualem, deq́; hoc infra diligenter diſſerat, iam nunc ſemina ſuæ ſententiæ iacit: nam in artificioſa rerum coagmentatione poſitum eſſe vult, vt poëſis omnis pulchra ſit, & laudem vndiq́; mereatur. Adiungit autem ſe quoque traditurum ex quot qualibuſve partibus conſtent ſingulæ ſpecies poëſeos, ut tragœdia & comœdia: numerum enim partium ipſarum explicabit: quomodoq́; partes ipſæ conformatæ eſſe debeant, oſtendet: quæ verò partes ſint quantæ appellatæ: & quæ quales, infra accuratè declarabit: & cur ita meritò vocatæ ſint: cum hæ corpus conſtituant poëſeon: hæ vero qualitatem tantum aliquam ipſis aſpergant: Significarit autem hic partes quantas verbo πόσων: qualeſve illo, quod conſequitur ποίων, vt interpretes acceperunt, videndum eſt: ipſe nanque puto prius illud nomen poſitum eſſe ad numerum tantum partium Indicandum, ſiue illæ quantæ, ſiue quales ſint: poſterius verò communiter itidem pertinere ad vim naturamq́; earũ omnium oſtendendam, quæ ſanè diuerſa eſt, vt breui à me nunc declaratum eſt. ita autem ſentio ex loco quoque illo, qui eſt vbi incipit diſſerere de quæſtionibus, quæ naſcuntur in ſcriptis poëtarum, & earum diſſolutionibus; cum enim propoſito ſuo iam patefacto adiungat ἐκ πόσων τε καὶ ποίων εἰδῶν ἐστι, non poſſunt illæ ita inter ſe diſcrepare, vt traditæ ſunt diſſentire partes tragœdiarum: ſed tantum, vt narraui, illo pacto ſignificatur & ipſarum numerus & vis itidem, naturaq́; ſingularum. Pollicetur itidem ſe quoque de alijs non nullis, quæ ſunt eiuſdem rationis, artiſq́;, verba facturum: intelligit autem, vt opinor, multa quæ valde adiuuant cognitionem harum rerum: ac ſine quibus vis & natura ipſarum harum partium plenè cognoſci non potuiſſet, quæ & in hoc primo libro & in reliquis explicata erant: neque enim puto ipſum ſignificare quæſtionem, quæ in extremo hoc libro poſita eſt, vbi diſſeruit vtra harum poëſeon, de quibus hic diſputaſſet, alteri præponenda ſit, quia hoc non eſt præceptum huius artis: ac ſine ipſo (niſi fallor) intelligi potuit, quæ vis ipſarum ſit, quamuis elegantiæ cauſa id cumuli loco addiderit. Oſtendit autem ſe expoſiturum, quæ propria ſint huius methodi atque artis μέθοδον vero ſæpe apud Ariſtotelem idem valere, quod ars valet & ſcientia, indicauit Alexander in primum Topicorum,

corum, vſus teſtimonio auctoris, affirmanſq́; illum ipſum hoc docuiſſe: quum enim paulo antea μεθόδους dixiſſet, paucis verbis interiectis eaſdem ſcientias ſignificare volens, ἐπιστήμας nomine vſus eſt. eſt autem vbi hoc facit, quo loco oſtendit, quæ vtilitates capi poſſint è ratione illa diſſerendi, quam tradit illis libris. idem etiam (vt opinor) fecit Ariſtoteles ſtatim in initio librorum de moribus ad Nicomachum: immutauitq́; hæc verba, contraria tamen ratione: quum enim prius μέθοδος dixiſſet, pro verbo hoc, inferius ſumpſit ἐπιστήμην: inquit enim, πολλῶν δὲ πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, πολλὰ γίνεται καὶ τὰ τέλη. Quomodo autē idem politiſſimus interpres alio loco definierit μέθοδον, refert Simplicius in .j. librum naturalis auſcultationis. nam illic quoque in principio eius ſcriptionis Ariſtoteles vſus fuerat eo nomine: locum autem monſtraſſe ſatis ſit. Quem præterea ordinem ſequi cogitet in his tradendis, oſtendit, dicens, ſe initio ducto à primis, vt natura facere conſueuit, illa explicaturum: cum enim alijs etiam de cauſis ratio hæc probari poſſit, auctoritate quoque naturæ, ipſiusq́; exemplo, recta eſſe intelligitur: illa enim ſemper diligenter hoc ſeruat: in cunctis enim rebus, quas fingit, primum conformat ea quæ prima ſunt, atq; antecedunt: deinde ea quæ ſequuntur poſterioraq́; ſunt: neque vnquam à poſteribus orditur. Vnde Ariſtoteles multis in locis, cum hoc facere velit, ſe ducem ipſam ſequi profitetur, vt in .iij. libro de arte dicendi non longo à principio: & in libro de elenchis ſophiſticis, initio itidem eius ſcriptionis. in extremo vero primo de partibus animantium, vbi conſilium ſuum exponit, & ordinem, quem tenere velit, relicta ſimilitudine naturæ, tantum ſignificat ſe primum à primis ordiri velle, vt in .ij. quoque eorum librorum, dicens, νῦν δὲ λέγωμεν ὥσπερ ἀπ᾽ ἀρχῆς, πάλιν ἀρξάμενοι πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.

Ἐποποιΐα δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις: ἔτι δὲ κωμῳδία, καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ, καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη, καὶ κιθαριστικῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον.

Epopœia iam & tragœdiæ poëſis: adhuc autem comœdia & dithyrambica, atque eius quæ utitur tibijs plurima: nec non citharistica, omnes imitatio ſunt, ſi quis totum ſimul ſpectet.

Facit, quod dixerat, ſummus auctor: à communibus enim orditur, quæ naturæ prima ſunt, magiſq́; ipſi cognita: commune tanque genus eſt: genus autem poeſeos eſt imitatio, vt declarat, pluribus ſpeciebus ipſius enumeratis. Non oſtendit autem nunc propinquum ipſarum genus, & quod commune primo ſit omnibus partibus poeſis: non enim dubium eſt, quin illud poeſis ſit, ſed remotius quoddam, & quod infra ſe habeat alias etiam non nullas artes, quibus conueniat in hoc cum omnibus generibus poëſeon, quod cunctæ imitationes ſint. Hoc autem facit ea de cauſa, quia indicarat ſe non de diuerſis ſolum generibus poetices velle præcipere, initio ducto à primis, more naturæ, verum etiam de poetica ipſa. non feciſſet autem hoc, niſi genus etiam ipſius poetices docuiſſet, quod ſanè imitatio eſt. Perſpicitur etiam hoc verum eſſe è loco quopiam, qui infra poſitus eſt: vbi enim commemorat, quid vſque eo factum ſit, narrat quæ tradiderit de varijs diuerſiſq́; generibus imitationum, ſatis debere videri: nec ſignificat ſe poetices ſolum ſpecies proſecutum fuiſſe. Euellitur etiam ita ſcrupulus ille ſatis moleſtus, quia videbatur artes eorum, qui tibijs & fidibus vtuntur, in partibus poeſis collocare. quod non omnino verum eſt, cum verò illæ poeſis proprie non ſint, quin magna ex parte imitationes ſint, dubitari non poteſt. Nec tamen me fugit, poeſin lyricam ab Athenęo vocatam in xiij. libro, quo loco diſſerit de varijs generibus ſaltationis: quum enim tradidiſſet tria genera eſſe ſcenicæ ſaltationis: lyricam itidem poeſin eodem numero, ſuas quaſdam habere oſtendit, quas nominibus quoque diuerſis appellari ſolitas affirmat. Nec ta-

men, vt dixi, ſtudium illud ſimplex propriè poeſin vocari poſſe arbitror. Propter hanc igitur inſtrumentorum communionem: & quia plerunque hymnos odasq́; cytharœdi canunt, vt auctoritate etiam Athenæi declaratum eſt, verſanturq́; in eadem materia, & ipſæ quoque poeſis vocatæ ſunt: & hic ab auctore numerantur in partibus poetices. Non numerauit autem omnes artes, quæ imitantur, vt picturam & quæ fingit è luto ceraq́;, ſiue è marmore, æreq́;, aut ligno effigies ducit Deorum aut hominum, quia non vtuntur iiſdem rebus in imitando hæ, quibus vtuntur poetices ſpecies, quod faciunt duæ illæ artes, quas appellauit: habent enim præterea hãc coniunctionem cum omnibus partibus poetices artes tibicinum ac fidicinum, quia exprimunt, quod volunt, vtentes duobus illorum tanquam inſtrumẽtorum, in quibus tribus exercent vim ſuam cunctæ partes poetices. quod ſi vt cantu, & rhythmis vtuntur, metrum etiam vſurparent, eſſent & ipſæ quoque partes poeſis. Nunc autẽ cum ipſius expertes ſint, eiiciuntur ex ipſarum choro: & cum propè ad ipſas accedant, non ſunt omnino eædem, quæ illæ. Abſoluta igitur parte illa, qua propoſuit: breuiq́; nota fecit, quę agere vellet, primum docet qua in re conueniat inter ſe omni parti poeſeos, & quod commune omnium ipſarum ſit: neque tantum quid conueniat omni parti poeſeos, verum etiam artibus nonnullis, quæ & ipſæ plerunque imitantur, illud autem eſt imitatio. Quare imitatio, genus ipſarum eſt: in appellandis verò formis poeſeos, primam ponit epopœiam, ſecutus cõmune iudicium, cui etiam aſſentiebantur docti quidam viri, qui putabant, quod ad dignitatem pertinet, primas huic generi carminis eſſe deferendas, quamuis ipſe aliter ſentiat. Deinde tragœdiæ ſtudium ponit, ac poſt comœdiam: quarto loco ſtudium grandis illius carminis pangendi, quod dithyrambicum vocatum eſt: adiungit etiam bonã magnamq́; partem earũ artium, quas qui tractant tibicines, fidicinesq́; vocantur, eſſe imitationem. Nõ omnem autem operam eorum ſtudiorũ eſſe inquit imitationem, quia qui vtuntur aut tibiis aut fidibus, aliquando nulla re ſibi propoſita ad imitandum, inſtrumenta illa muſices in manus capiunt atque canunt: quod non accidit ſuperioribus partibus: neque enim epicum opus manere poteſt, ſi non imitetur: neque tragœdia aut comœdia fingitur, quæ non mores, factaq́; hominum exprimat. Verum autem eſſe, quod dixi, artes illas non ſemper imitari, intelligitur etiam teſtimonio Ariſtotelis, qui in problematibus. quæſtione.x. earum, quæ in arte muſica ſunt, inquit. ἃ δ' ἔχει, ἐὰν μὴ μιμῶνται, ὁμοίως ἡδύ. quærebat autem tunc, ſi hominis vox quolibet inſtrumento muſico ſuauior eſt, cur ea, quæ à mente non proficiſcitur, nec intelligi poteſt: &, vt ipſe loquitur, ἄνευ λόγον eſt, huiuſcemodi non ſit, ſed à tibia fidibusq́; vincatur. tradit igitur primo id euenire poſſe, quia ne illic quidem, id eſt in arte tibicinis ac citharistæ, niſi illæ imitatæ cantu ſuo aliquid fuerint, idem vſu venit nec gignunt ipſæ eandem voluptatem, quam cum imitantur. Epopœiam autem vocat heroicum argumentũ: carminisq́; eius, quod ἔπος appellatur, conformationem. Vnde Cicero etiam in epiſtola quadam ad Q. fratrem inquit. Habeo abſolutum ſuaue, mihi quidem vti videtur, ἔπος ad Cæſarem: intellexit enim opus hexametris verſibus confectum. epiciq́; poetæ appellantur, qui id genus poematis colunt. ἐποποιίαν autem nunc Ariſtoteles iuncto nomine, carminis eius confectionẽ appellauit. Nec tamen in altero, quod ſequitur, genere poematis appellando, complicauit verbum è duabus vocibus: quarum altera poema ipſum: altera vero ſtudium fabricationemq́; eius ſignificaret. ſecutus, vt opinor, ſermonis eius conſuetudinem atque elegãtiam; nam non omnino neceſſariam hic eſſe uocem, quæ pangendi ſtudium oſtenderet, intelligitur, quia tertium genus poematis, id eſt κωμῳδία, ſimpliciter appellatur, atq; uno tantum nomine: nec requirere tragœdiam præter alias ſpecies poematum, ut ita appelletur, docet, quod primam quoque ita Plato ſeparatim uocauit, ἐπῶν ποίησιν in tertio de Rep. quam complicatis nominibus uocauit Ariſtoteles. διθυραμβοποιητικὴν uerò iuncto uerbo appellauit ſtudium lyricorum quorundam, qui grande hoc carmen, ac licentiæ plenum adhibebant ad Liberũ patrem ornandum, factaq́; eius dei canenda: vnde ipſi nomen impoſitum erat: in aliis enim multis nominibus,

quibus

quibus hunc Deum ſignificabant, διθύραμβον etiam ipſum uocabant, quia duabus tanquam foribus vſus eſſet, atque inde exiſſet: vtero inquam Semeles ac femore Iouis. Sed hoc ipſum nomen à Deo ipſo tranſlatum in cantum, quo celebrabatur, vſurpatum etiam eſt à Latinis ſcriptoribus. Diſcrimen autem hoc ſcripturæ hic inuenitur, quod in plurimis calamo exaratis libris legitur numero multitudinis μιμήσεις, quod verius puto, ex eo maxime, quod conſequitur ὅμοιον: neque enim illæ ſunt omnino imitationes resq; prorſus eædem, ſed ſiquis ex ipſis decerpat, in quo conuenit illis inter ſe, erunt imitationes: locum tamen eſſe receptæ lectioni, certum eſt.

Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τρισίν: ἢ γὰρ τῷ γένει ἑτέροις μιμεῖσθαι, ἢ τῷ ἕτερα, ἢ τῷ ἑτέρως, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Diſcrepant autem inter ſe tribus, aut enim quod rebus genere diuerſis imitantur, aut quod res diuerſas, aut quod aliter, & non eodem modo.

Cum oſtendiſſet in quo conuenit inter ſe pluribus partibus poetices ac præterea duabus artibus, nunc aperit quibus rebus eædem varientur, ac diuerſæ fiant: niſi enim differentiæ quædam extarent, quæ ſepararent ipſas ac diſtinguerent, illæ prorſus vnum, atque idem forent, nec diuerſas formas conſtituerent. inquit igitur diſcrepare ipſas inter ſe tribus rebus: trium autem illorum diſcriminum, primum eſt: quod hæc adhibet ad imitandum hanc rem: hæc vero, illam: vtiturq́, tanquam diuerſo inſtrumento. Secundum vero, quod imitatur res diuerſas. Tertium quod aliter imitatur quod vult: & non eodem pacto, quo alia. Hæc autem ipſe infra exemplis poſitis explanat. Animaduertendum verò hic eſt, quod tertio loco poſuit ἢ τῷ ἑτέρως, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον: videbatur nanque poſtremis verbis ſuperſedere potuiſſe: nihil enim noui affert, cum idem prorſus ſit, aliquid non eodem modo fieri affirmare, quod idem diuerſo pacto fieri aſſeuerare: & tamẽ boni auctores aliquando hoc feciſſe inueniuntur, in quibus etiam Ariſtoteles ipſe eſt: habet enim non paruam vim confirmandi quod dixeris, ſi idem hac ratione iteraris. Magiſtri etiam dicendi formam hanc loquendi adnotarunt, vocantq́; ἐπιδιπλασιασμὸν κατὰ τὸ ἀκόλουθον. Huiuſcemodiq́; eſt illud Homeri, cum finxit Paridem Hectori fratri, qui eum acriter obiurgarat, ita reſpondentem. ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν. Nec non hoc etiam Sophoclis in ore regis Oedipi poſitum, gregem puerorum miſerabili habitu præditum, alloquentis, ὦ παῖδες οἰκτροί. γνωτὰ κοὐκ ἄγνωτά μοι. qui tragicus non nullis etiam alijs locis eodem pacto locutus eſt. Sed Ariſtoteles etiam non multo infra cum ait, ὡς τὸν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα. In ij. præterea libro de animo, cum inquit maxime naturale eſſe omnium operum, quæ à viuentibus efficiuntur, gignere aliud cuiuſmodi ipſa ſunt, excipit quæ manca ſunt & debilia, dicens ὅσα τέλεια καὶ μὴ πηρώματα: illic enim quoque videbatur ſententiæ ſatis eſſe dicere τέλεια idest integra, & ad finem perducta, & tamen addidit, καὶ μὴ πηρώματα idest non inchoata, neque debilia. Addam etiam tertium exemplum eiuſdem auctoris. in libro enim περὶ ἑρμηνείας, inquit, docens quæ plures orationes forent. πολλαὶ δὲ αἱ πολλαὶ καὶ μὴ ἕν.

Ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες. οἱ μὲν διὰ τέχνης: οἱ δὲ διὰ συνηθείας: ἕτεροι δὲ διὰ τῆς φωνῆς, οὕτω κἀν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἅπασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ καὶ λόγῳ καὶ ἁρμονίᾳ.

Quemadmodum enim & coloribus & figuris multa quidam imitantur, effigiem illorum exprimentes: hi quidem per artem: hi uero per conſuetudinem: alij verò per vocem imitantur: ſic in artibus dictis, cuncta ſane imitationem efficiunt in rhythmo & oratione & harmonia.

Cum tribus rebus diſcrepare inter ſe dixiſſet ſpecies illas poetices, & præterea artes tibicinum, ac fidicinum, quas etiam diſſimilitudines expoſuerat, nunc primam earum rationem explicat. Vt autem quod vult facilius probet, rei explanandæ cauſa ſimili vtitur: quod enim in eo, quod oſtendere vult, obſcurum erat, id in ea re, vnde ſimile ducit, eſt apertum. nam quoſdam, qui non tam propè accedunt ad poëticam, nec commune habent cum ipſa aliquod tanquam inſtrumentum, imitari multas res, varijs rationibus vtentes, perſpicuum eſt: non tamen omnibus planum diuerſas ſpecies poëtices: nec non artem tibicinis atque citharœdi diuerſis rebus vti ad imitandum. Tradens autem quaſi inſtrumenta eorum, qui imitantur res aliquas, effigiem illarum exprimendo, appellat colores, figuras & vocem: antequàm tamen tertium nominaret, in medio poſuit inculcauitq́; , quod ad ſuperiores duas res pertineret, quas non omnes, qui ope ipſarum aliquid reddere atque exprimere conantur, eodem pacto tractant: eorum enim aliqui præcepta certa ſecuti: cognitisq́; illis artibus, ea faciunt: alij vero non omnino ipſarum periti, ſed tantum conſuetudine quadam ducti, quod in illis rebus antea ſtudij aliquid poſuerunt. eſt igitur hoc primum moleſtum, quod non continenter, & nulla re interrupta, tria hæc poſuit: ſed alterum etiam hoc non minus, quod non eodem pacto poſtremum hoc appellauit: cum enim ſupra dandi caſu χρώμασι, & σχήμασι dixiſſet, generandi caſu hic, qui pendet à præpoſitione, inquit διὰ φωνῆς, quomodo locutus fuerat, cum de illis, quæ inculcauit, diſſereret: Vnde difficultas adhuc maior exorta eſt: Nec tamen dubito, quin ita locus accipiendus ſit: voce nanque manifeſtò non nulli res aliquas imitantur. Quare hæc ratio omitti non debuit. & Plato in iij. libro de rep. vbi docet quid ſit imitari, vocis & ipſe meminit: intelligens ipſius auxilio id ſæpe tractari, vt figuræ quoque: ambas enim has res coniungit. inquit igitur. οὐκοῦν τό γε ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ ἢ κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σχῆμα, μιμεῖσθαί ἐστιν ἐκεῖνον, ᾧ ἄν τις ὁμοιοῖ. Sed infra etiam rurſus idem facit. Nec arbitror ordinem verborum à librarijs deprauatum: inuenitur enim Ariſtoteles hoc idem pluribus locis feciſſe, vt antequam exponeret ea, quæ propoſuerat, in medio quippiam incluſerit, quod ad explicandum aliquid iam traditum pertineret: nec tamen, quod nullo negotio facere poſſem, multa huius παρενθέσεως exépla ponam. in ij. certe libro de rep. vbi docet ciuitates ab iiſdem ſemper regi optimũ eſſe, quæ genus hoc reip. ferre poſſunt. in quas verò hoc genus induci non poſſit, quia cuncti ciues illic pares ingenio naturaq; ſunt, oportere vniuerſos varijs temporibus participes publicorum munerum eſſe, antequam ſententiam hanc clauderet, inquit, æquum ſimul eſſe ſiue boni vim habeat, ſiue mali, hoc quod principem locum in ciuitate obtinere appellatur, omnes eius participes fieri, atque illud aliquando deguſtare. Vbi igitur hoc docet, hoc manifeſtò facit. Verba eius ſunt. ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατὸν, διὰ τὸ τὴν φύσιν ἴσους εἶναι πάντας: ἅμα δὲ δίκαιον εἴτ' ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον τὸ ἄρχειν, πάντας αὐτοῦ μετέχειν: ἐν τούτοις δὲ μιμεῖται τὸ ἐν μέρει τοὺς ἴσους εἴκειν ὁμοίως τοῖς ἐξ ἀρχῆς. Nec putanda eſt inanis & importuna hæc animaduerſio, qua docuit non omnes qui aliquid imitantur coloribus aut figuris eodem pacto id moliri: videmus enim quoſdam id facere ſummo artificio: alios autem vſu quodam tantum. nec videbatur tertio tanquam membro neceſſaria eſſe hæc diſtinctio, cum non extet ars vlla, qua tradantur præcepta imitandi cantum auis, aut aliam rem, voce. Nam quod διὰ φωνῆς inquit, non φωνῇ (ſic enim in omnibus calamo exaratis libris inuenitur) puto hoc ipſum feciſſe, ſecutum conſuetudinem elegantiamq́; ſermonis: ita enim quoque Lucianum in libro περὶ ὀρχήσεως locutum video, cum ait ὁ γὰρ αὐλός ἐστιν, ὁ κιθάρα, ἡ διὰ φωνῆς μελῳδία, ἡ τραγικὴ δραματουργία. Præterea cum non ſine cauſa quæſiuerint quidam eruditi & ingenioſi viri, an illud, quod auctor inquit, coloribus & figuris, ad pictores tantum pertineat, ſiue artem etiam eorum qui fingunt ex ære, aut luto, complectatur, cum figuræ ſine coloribus ab his exprimi videantur, quid ſenſerim de hac re, apparet. nec tamen id repudiandum eſſe vllo modo arbitror, cum pictores etiam, quiq; ſimilitudinem aliquam eorum habent, colorib. illis figuras rerũ imitentur. Quin etiam Plato in x. libro de rep. manifeſtò de arte pictorum loqués,

coniungit

cõiungit ambo hęc nomina. Verba ipſius ſunt, ἀλλ' ἕνεκά γε τοῦ δὴ ἐλέγομεν ὁ ζωγράφος σκυτοτόμον ποιήσει δοκοῦντα εἶναι, αὐτός τε οὐκ ἐπαΐων περὶ τῆς σκυτοτομικῆς, καὶ τοῖς μὴ ἐπαΐουσιν ἐκ τῶν χρωμάτων καὶ σχημάτων θεωροῦσι. Sed non inutilis mihi videtur hæc amplior partitio: certũ nanq; eſt opifices quoſdam & vt opifices, ita etiam alios nõ nullos valde ſtudioſos alicuius rei ante oculos conſtituendę, non adhibitis coloribus, formas rerũ exprimere, quos viſus eſſet relinquere: Non poſſum autem probare ſententiam eorũ, qui exiſtimarũt per σχήματα poſſe quoque accipi geſtus corporis, motuſq; varios, aptos aliquibus repræſentandis: & ſi enim huiuſmodi figuris imitantur ſaltatores, ſaltandi ars vtitur rhythmo. quare vna eſt earum, quæ copulantur in communione quaſi inſtrumentorum cum partibus poëſis: quarumq; nunc differentiæ oſtendendæ in eo, quod diuerſis rebus vtuntur, ſedulo incumbit: atque vt id magis illuſtret, ſimile adfert aliarum aut omnino artium, aut inchoatarum: quæ quum ſint magis remotæ ab illis, quia neque oratione, neque harmonia, neque rhythmo vtuntur, pares in hoc illis ſunt, quod & ipſæ ad imitandum diuerſis rebus vtuntur: quamuis non iiſdem, quibus illæ. Quum verò voce quoſdam ſupra imitari tradiderit, perſpicuum eſt, orationem, quamuis & ipſa vox ſit, non eſſe intelligẽdam: in idem enim vitium, quod nunc demonſtratum eſt, incideremus: ſed intelligi debet vox, quæ quamuis ab homine edatur, non tamen ſua propriaq; ipſius ſit: nec ita diſtincta conformataq;, vt hominis eſt vox: ſed communis ipſi ſit cum beluis. & ſanè quum voces illarum exprimat, vt auis alicuius, bouis, aſini, aliarumq; rationis expertium animantium, vt Ariſtophanes fecit ranæ. quales ipſę ſunt, talis & ipſa ſit neceſſe eſt. Sed voce etiam hominis referuntur ſonores quarundam rerum animo carentium. Simili autem expoſito, docens id valde accommodatum eſſe huic rei declarandæ, inquit, idem vſu venire in enumeratis artibus. intelligit autem ſpecies à ſe ſupra appellatas imitationis, id eſt epopœiam, tragœdiam, comœdiam, dithyrambicam: nec non reliquas duas ſine vlla dubitatione artes, ideſt quas vocat νομικὴν, & διθυραμβικήν: nam non ſine cauſa quęreret aliquis qua ratione priores illas appellauit artes, quo etiam nomine in illis ſignificandis infra vtitur, vbi inquit, ταύτας μὲν οὖν λέγω διαφορὰς τῶν τεχνῶν, ἐν αἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν, an quum ſint artis cuiuſdam partes, non male ipſæ quoque artes vocari poſſunt: artem verò exiſtimari ſtudium imitandi oratione vincta pedibus quibuſdam, apertum eſt. ipſas igitur has omnes exprimere quoq; atque imitari inquit tribus rebus, ideſt, rhythmo & oratione & harmonia. rhythmum autem in motu conſiderari, effiq; ordinem breuis ac longi motus, ſiue celeris ac tardi in alio genere motus conſtat. Cum igitur varia ſint genera horum numerorum, non alienum erit oſtendere, quem potiſſimum numerum putemus hic ab auctore intelligi: res enim eſt magni momenti, multumq; valet ad pellendam caliginem, quę totum hunc locum occupauit: paucis enim & obſcurè profecto eruditiſſimus doctor de hac re diſſeruit, vt quę tunc nota omnibus peruulgataq; foret. ſecuta autem poſtea ſunt ſecula, quibus hæc ratio oblita eſt: vetusq; illa muſica è manibus dimiſſa. nec tamen non extitere hac ætate docti quidam & diligentes viri, qui de numeris his, qui à Gręcis ῥυθμοὶ vocantur, accuratè egere; conatiq; ſunt opera & ſtudio ſuo totam hanc rem in lucem reuocare. Exiſtimo igitur accipi hic debere rhythmum, qui naſcitur è motu corporis, pedumq; aut manuum moderata atque ordinem quendam habente, elatione ac poſitura. & non rhythmum illum, qui notatur in ſonore muſicorum illorum inſtrumentorum. nam inde quoque proficiſci rhythmum ſuum apertum eſt: cum enim dixiſſet in arte tibicinum ac cithariſtarum exiſtere harmoniam, eodem tempore aliquo modo ſignificauit illic etiam manere rhythmum, qui perſpicitur in ſonore illo ordineq; eorum temporum, ideſt breuitate ac longitudine ipſius: vix enim numerus hic ab harmonia abeſſe poteſt, ac comitatur plerunq; illi: vbi enim ordo eſt acuti & grauis, illic etiam breuis ac lõgi motus eſt ordo. Cum igitur varia inſtrumenta eſſe oſtenderet diligens magiſter, quibus vterentur hę diuerſæ rationes imitandi, remota magis diſcrepantiaq; ponere debuit, non quę ita inter ſe coniuncta aſſimiliaq; forent, vt ſecerni diiun-

giq;

giq; alterum ab altero vix poſſet. Cum prӕterea ſtatim dicat, ipſo rhythmo ſine harmonia imitari ſaltatores: planumq; ſit, quo rhythmo ars hæc vtatur, quӕ ſine voce, ſonoreq; vllo muſicorum inſtrumentorum conficiat munus ſuum, videmur affirmare poſſe eundem profecto numerum ſupra etiam ab auctore intellectum eſſe: eam enim vim habet illud αὐτῷ. ſignificatq; niſi fallor, ipſo illo rhythmo. Nam valet etiam non parum ad hoc confirmandum, quod multo infra inquit, partes quaſdam tragœdiæ ope metrorum ſolum confici, ad exitumq; perduci, ideſt ſine harmonia & rhythmo. intelligit autem illas vbi ſunt colloquia perſonarum, mutuiq; ſermones ſine cantu vllo, opera ve chori: hoc enim nullo modo verum foret de numero prolatum, qui notatur in breuitate, & longitudine temporis: vbi enim, hoc etiam ipſo manifeſtò prodente, metrum eſt, illic neceſſario quidam rhythmus: metra enim partes ſunt numerorum: non poſſet igitur aliquid confici per metra ſola, vt ipſe præcipit, ſed id intelligitur verum eſſe, quia loquitur de rhythmo hoc, qui attenditur in motu celeri ac tardo: ordineq; ipſius illius motus. à quo ſanè ſermones perſonarum vacui ſunt: illum vero in cantilenis chori exiſtere declarat, quod illic erant, & ſtrophe, & antiſtrophe. quӕ res ſine motu corporis, conuerſioneq; non manent: iidem autem motus ſedulo ſeruabantur in artibus illis, quas appellauit. ideſt & tibicines & citharistӕ, vt cantus illi poſtulabant, corpus mouebant: geſtusq; quoſdam agebant. Hæc, niſi fallor, animaduerſio valde vtilis eſt, euellitq; ex pluribus locis huius libri ſcrupulos nō paruos. Orationem autem dixi, quod apud auctorem eſt λόγῳ. Ita vero locutus eſt, quia ſatis nunc habuit diſtinguere hanc imitandi rationem à ſuperioribus, quæ ſine oratione imitantur, cum ipſa oratione vtatur voceq; propria hominis ad imitandum, atque ipſius auxilio conficiat quod vult. vnde ipſe aliquando in quӕſtionibus ad harmoniam pertinentibus dixit ἄνευ λόγου εἶναι, intelligens cantum, qui quamuis humana voce edatur, intelligi tamen non poteſt: neque à ſenſu animi proficiſcitur. nec non etiam alio loco vocauit ἄνευ λόγου μέλος, cantilenam in qua oratio adhibita non eſſet: λόγον enim illic quoque appellauit orationem pedibus illigatam, ac cantilenam deniq;: huiuſcemodi nāque oratio ad tibiam atque citharam adhiberi ſolita eſt. intelligit igitur hic etiam, quamuis communiore hoc nomine nunc vtatur, orationem certis pedibus illigatam, ac metricam denique: huiuſcemodi nanque eſt oratio, qua vtuntur poëtæ, quæ quamuis menſuras adiunctas habeat, negari non poteſt, quin oratio ſit: Vnde & ſi non plene: recte tamen ipſam orationem vocauit: Contra autem infra fecit: cum enim vtrunque ſignificare vellet: coniunctionemq; hanc duarum rerum intelligeret, alterum tamen tantum appellauit, ideſt metrum: intelligo autem locum hunc, in quo duobus mutatis nominibus, eaſdem res oſtendit, dicens. εἰσὶ δέ τινες αἳ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημένοις: λέγω δέ, οἷον ῥυθμῷ καὶ μέλει καὶ μέτρῳ. Accipi vero debere ita λόγῳ: intelligiq; ab auctore orationem metricam, certis ipſius teſtimonijs confirmabitur: eò autem fidentius poſſe me puto iam nunc affirmare orationem hanc vinctam pedibus requiri omnino, vt verum legitimumq; poëma condatur, quia video illos, qui contra ſenſerunt, doctiſſimos profectò viros, ac numero etiam plures, id protuliſſe, fretos hoc ipſo loco, vt illo etiam, qui paulo poſt ſequitur. Cum epopœiam inquit vti λόγοις ψιλοῖς: quorum fundamentum, ſi tentatur, manifeſtò ipſorum opinio euertitur. Labefactatur autem, ſi oſtenditur, longe aliter ipſos capiendos eſſe: nulla enim alia, vt videtur, auctoritate tantum nituntur: ſed vt dixi, de hoc ſæpius diſputabitur. Tertium autem eſt harmonia: quod cum Græcum verbum ſit, receptum tamen eſt in Latinum ſermonem: ſed idem etiam in patrium noſtrum radices egit. Qui autem de arte muſica ſcripſere, quid nomine illo ſignificaretur, tradiderunt: affirmaruntq; harmoniam eſſe plurium ac diſſidentium vocum in vnum redactam concordiam: quam tamen hic harmoniam vocat: infra, vt ſupra à me citato teſtimonio declaratur, appellat μέλος. Notanda verò eſt locutio hæc, ποιοῦνται τὴν μίμησιν: cum enim duobus his verbis in ea re oſtendenda vtitur, & non inquit μιμοῦνται, quod tamen ſolum idem penè valet, ſemper præpoſitionem adhibet illi tanquam materiæ, in qua exercetur imitatio, ſiuӕ inſtrumenti

ſtrumeoti vim ac naturam id habere quis vult. & aut præpoſitionem hanc ipſam ἐν, quam hic, aut διά: motato quoque caſu illius, quaſi materiæ, vt fecit paulo poſt, cum inquit. εἰ δὲ τις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγείων, ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων, ἢ ποιοῖτο τὴν μίμησιν. Hoc ita ſe habere intelliget, qui diligentes animaduerterit: nam multo etiam infra inquit. εἰ γὰρ ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο, ἢ ἐν πολλοῖς, ἀπρεπὲς ἂν φαίνοιτο. Cum auté μιμοῦνται inquit, aut nullam præpoſitionem ei verbo adiungit, quod frequentius apud ipſum eſt, aut διά: cuius locutionis exemplum vicinũ eſt: paulo enim infra ait. καὶ γὰρ ἔτι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται καὶ ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις. Sed etiam, quod paulo ſupra legitur. ἕτεροι δὲ διὰ τῆς φωνῆς, eandem rationem habet. Vnde patet etiam immutari ooo oportere lectiooem, quod nonnulli ſiue cauſa facere tentarunt, cum hæc valde accommodata ſit. Quod verò valet ad declarandum naſci à verbo ποιεῖσθαι, quod ſuperiori locutioni adhibeatur præpoſitio ἐν, in viij. libro πολιτικῶν, vbi de muſica arte diſſerit, ποιεῖσθαι μάθησιν ἐν ὀργάνοις inquit, vt quamuis de diuerſa re ſermo ſit, ſimilitudo tamen locutionis videatur eundem ortum habere. Poſtquam autem de ratiooe loquendi diſputare cœpi, addam ipſum præciſe dixiſſe ἔτι καὶ ταῖς εἰρημέναις τέχναις, quum rem eodem pacto ſe habere in artibus, quas dixerat: idemq́; illic vſu venire, oſtendere vellet: quæ cauſa fuit, vt opinor, vt nominaodi caſu nou diceret ἔτι καὶ αἱ εἰρημέναι τέχναι: quo caſu ſupra vſus fuerat, cũ ſimile poſuit. Quod verò ſupra dixi, capi poſſe vnam & eandem rem nunc pro materia: ounc pro inſtrumento, & ſi quod inquit ποιεῖσθαι μίμησιν ἐν, magis materiæ cõuenit, non eſt alieoum exemplis id illuſtrare: qui enim in ære, cera, luto, alia ve huiuſcemodi re, effingit aliquid, vtitur ſine dubio rebus illis tanquam materia ſui ſtudij: ideoq́; appoſitè dicitur ποιεῖσθαι μίμησιν in illis ipſis, aut idem facere traditur ope earundem rerum: poſſunt nanque eædem res cogitari tanquam inſtrumenta referendi & ante oculos conſtituendi idem illud. In rhythmis igitur quoque & concentu: nec non in oratioue & ſi res hæ ſolidę nou ſunt, nec diutius illam retioent, poteſt forma alicuius rei aliquo modo imprimi: nec nõ auxilio quoque earundem rerum illa itidem reddi poteſt & repræſentari.

Τούτοις δ' ἢ χωρὶς ἢ μεμιγμένοις. οἷον ἁρμονίᾳ μὲν καὶ ῥυθμῷ χρώμεναι μόνον, ἥ τε αὐλητικὴ καὶ ἡ κιθαριστικὴ, κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν οὖσαι τοιαῦται τὴν δύναμιν, οἷον ἡ τῶν συρίγγων.

His autem aut ſeparatim aut mixtis ceu harmonia & rhythmis vtuntur ſolum, & ea quæ tibias inflat & cithariſtica: & ſi forte aliquæ aliæ huiuſcemodi ſunt, vt ars illa, quæ fiſtulis vtitur.

Ne quis crederet cunctas à ſe vocatas artes ſine vllo diſcrimine vti omnibus illis rebus, penitusq́; in hoc ſimiles ioter ſe eſſe, docet cum conueniat illis in hoc, quod nulla earum eſt, quæ non vtatur aliquo, aut pluribus, trium illorum tanquam inſtrumentorũ, diſcrepare tamen, quia non omnes, aut omnibus, aut vbiq́; ipſis vtuntur, & quomodo tota hæc res ſe habeat, diligenter exponit. his enim inquit vtuntur ſeorſum: vt hęc ſcilicet vuo illorum: altera vero alio vtatur: aut addit, illis mixtis ac temperatis, quod quale ſit, ipſe declarat poſitis exemplis. Primum autem tradit extare, qoę vtatur harmonia ſolum, & rhythmis ſine oratione, artem inflandi tibiã; & eam quoque quę neruos plectro pulſat: nec uon ſimilem illis vtendarum fiſtularum artem: io ipſarum enim tractatioue ſentitur ſonus, qui harmoniam recipit: & celeritas tarditasq́; motus, quæ moderatæ ſuauem rhythmum gignunt. Nou ſtatim autem, poſitis duabus illis nobilioribus artibus, appellauit tertiam, quam ſimulachrum illarum retinere inquit, id eſt fiſtularum artem, quia ignobilior hæc eſt: à rudioribusq́; perſonis tractatur. Sed tamen quia eandem aliquo modo vim habet, nõ omnino ſeiunxit ab illis. Sed Plato quoque in ij. de legibus, vbi de humana conſue-

tudine

tudine imitandi & non vera perfectaq́; eius rei ratione differit, vt eſt illa, qua muſæ vtuntur,cum oſtendere vellet eſſe etiam, quæ vtatur harmonia & rythmis ſine oratione,ſuperiores tãtum duas artes appellauit: nec eius, quę fiſtulis vtitur, meminit: inquit enim μέλος δ' αὖ καὶ ῥυθμοὺς ἄνευ ῥημάτων, ψιλῇ κιθαρίσει καὶ αὐλήσει προσχρώμενοι. Vocat autem has ψιλὰς, quia orationem verbaq́;, vt tales, non adhibent: manentq́; ac ſuo munere funguntur ſine illis, quamuis moris ſit aliquando verſus ita canere: poëmatisq́; ſuauem recitationem adiungere: quod quum ſit,nudæ illę, & quaſi ſpoliatæ non appellantur. Animaduertendum autem idem Ariſtotelem infra dicere diuerſis verbis, vbi tradit, extare quaſdam poëſis, quæ omnibus his vtantur: appellatisq́; illis, addit ſtatim, in quo diſcrepant inter ſe. διαφέρουσι δὲ ὅτι αἱ μὲν ἅμα πᾶσιν: αἱ δὲ, κατὰ μέρος: Vnà enim ipſis vtuntur, quę mixtis ipſis & temperatis ſimul vtuntur. ſingillatim autem, quæ diuerſis in partibus ipſa adhibent. Libet etiam adnotare, in omnibus quos vidi ſcriptis libris, ſingulari numero ῥυθμῷ legi, non multitudinis, ῥυθμοῖς. ſed etiam teſtimonio Athenæi cognoſcitur ſtudium citharœdorum vti duobus iis,quæ tradit Ariſtoteles: ſic enim in primi libri epitome legitur. Οἱ δὲ τῶν κιθαρῳδῶν ἀκροῶντο, τὰς ἠθικὰς πράξεις ἐν μέλει καὶ ῥυθμῷ, ποιούντων: Vocat enim μέλος, quod Ariſtoteles hic ἁρμονίαν: id quod infra ipſe quoque fecit.

Αὐτῷ δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας οἱ τῶν ὀρχηστῶν: καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται καὶ ἤθη καὶ πάθη καὶ πράξεις.

Ipſo autem rhythmo imitantur abſque harmonia, qui è numero ſaltatorum aliquos imitantur: hi nanque per rhythmos figuratos imitantur & mores,& affectus,& actiones.

Cum confirmaſſet trium artium exemplo, inueniri ſpecies quaſdam imitationis, quæ duarum rerum ope imitantur,id eſt harmonia & rhythmis, docet extare etiam quandam,quæ imitetur,quod imitari vult,altero illorum tantum, ideſt rhythmo ſine harmonia: vt tres illæ ſupra numeratæ,harmonia & rhythmo ſine oratione imitabantur, quod imitandum ſuſcepiſſent: huiuſcemodi autem eſſe, inquit, ſtudium quorundam ſaltatorum: hoc ipſum enim ſignificare uidetur Ariſtoteles: durus tamen ſermo eſt, cum ſic loquatur, οἱ τῶν ὀρχηστῶν, & non ſimpliciter omnes ſaltatores complectatur, ita uero locutus eſt, ut opinor, quia non omnes qui ſaltant propoſitum ſibi habent certos aliquos imitari.ſed aliquando id temere atque inconſiderate tractant.non enim uideo, quomodo aliter hic nodus diſſolui poſſit. Probare autem ſtudens quod dixerat,inquit: hi nanque ope rhythmorum quorundam figuratorum imitantur & mores & affectus & actiones, id eſt utentes motibus quibuſdam corporis,factis ad ea,quæ uolunt,exprimenda, imitantur diuerſis temporibus diuerſas eas res,quas appellat: nec ad motus illos pedum, ac reliquorum membrorum, præcipue autem pedum,adiungunt aut uocem, aut ſonorem alicuius muſici inſtrumenti: nam rhythmum hunc manere in eo tantum, eſſeq́, ordinem quendam motus,ac regulam,notum eſt. Cum autem monſtret quos dixerat,hi dicens,niſi ſententia noſtra inanis eſt,non omnes ſaltatores, quos ὀρχηστὰς uocat,intelligendi, ſed è numero illorum tantum ij,qui id faciunt. ῥυθμοὺς autem σχηματιζομένους appellat,qui aucti ſint ueſtitiq́; figuris quibuſdam,ad res illas exprimendas, quarum figuram aſciuerunt,aptis. σχηματίζεσθαι enim alienam aliquam formam recipere ſignificat, & in eã tranſire & immutari: quod teſtimonio etiam Luciani è libro περὶ ὀρχήσεως, intelligitur,qui inquit,hominem tradens mirifice eſſe aptum ad imitandum, atque omnes formas nullo negotio induere, μιμητικὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸς πάντα σχηματίζεσθαι καὶ μεταμορφοῦσθαι δυνάμενον. Hi igitur,qui non adhibent motus illos rhythmosq́;, quaſi ueſtitos,& aliqua forma indutos, ſunt qui non imitantur: quosq́; ipſe ſupra excluſit è cœtu, gregeq́; reliquorum,

Ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ τοῖς μέτροις, καὶ τούτοις εἴτε μιγνῦσα μετ' ἀλλήλων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα μέχρι τοῦ νῦν.

Epopœia vero ſolum ſermonibus nudis, vel metris, & his quidem ſiue mixtis illis inter ſe, ſiue vno quodam genere metrorum vtens, vt vſque ad hanc diem fecit.

Cum à numero trium illorum, quibus utuntur poetæ ad imitandum, poſtremo docuiſſet quoſdam generis ſaltatorum rhythmo tantum imitari, aperit nunc quænam ſit ſpecies illa imitationis, quæ oratione ſola ſine rhythmis & harmonia imitetur, atque epopœiam ipſam eſſe dicit, quæ exprimat, quod intendit, ſolum ſermonibus nudis: ita enim nunc reddam λόγοις ψιλοῖς, quamuis ſupra, λόγον, orationem uerterim, atque hoc ut eundem numerum ſeruem: intelligit autem orationem nudam ſpoliatamq; rhythmis & harmonia: quibus, tanquam ornatibus quibuſdam ac feſtiuitatibus, ueſtitæ ſunt multæ partes imitationis. Vt autem hic λόγους ψιλοὺς uocauit, ita in viij. libro politicorum appellauit μουσικὴν ψιλὴν quæ non haberet adiunctam melodiam, & tanquam deſtituta foret illa, quæ crebro comes eius eſt, & concinniorem ipſam reddit. Verba ipſius hæc ſunt τὴν δὲ μουσικὴν πάντες εἶναί φαμεν τῶν ἡδίστων καὶ ψιλὴν οὖσαν, καὶ μετὰ μελῳδίας: neque tamen puto proſam orationem hic eſſe accipiendam: loquitur enim hoc in libro auctor de poëtica oratione, quæ neceſſario certis quibuſdam pedibus ac menſuris uincta eſt: quod ſtatim ipſe declarat eo quod conſequitur: eſt enim illud, niſi fallor, quaſi correctio quædam, qua emendat, conſtituitq; ſuperiorem ſententiam: quaſi enim ita loquitur. Quod ſi aliquis contendat orationem, qua utitur epopœia, non omnino nudam eſſe, quia certis quibuſdam ac definitis pedibus instructa eſt, controuerſari de hoc nolo: aſſentiorq; metris ipſam excultam eſſe ſi hoc in externis rebus & adiunctis collocari debet. Nam alijs etiam locis uſum fuiſſe auctorem hac particula ἢ eodem pacto. id eſt cum quaſi corrigere aliquid uellet atque emendare, magisq; denique ſenſum animi ſui explanare certũ eſt. ſuccurrunt autem mihi nunc exempla hæc, ut cum in hoc ipſo libro inquit. τὸν ποιητὴν ... λόγοις ἢ μύθοις. illic enim quoque manifeſtò ipſa ualet ſiue μύθους ipſos, fabulasq; appellare malumus. & in ij. de moribus ad Eudemum. ἐπαινετὰ γὰρ τὰ ἔργα ... ἢ αἱ ἕξεις. planum enim eſt facta, quæ proficiſcuntur à uirtute, magis digna eſſe, quæ laudentur, quàm habitus illos ipſos animorum, unde nunquam prodeant honeſta facta. Videri etiam non ſine cauſa poſſet ipſam eandem uim habere in hoc loco iij. libri ad Nicomachum. δίκαιος δ', οὐκ ὁ πράξας ... ἢ ὁ τυχών: uerius enim ille, cui hoc contingit, τυχὼν quàm πράξας appellari poteſt. unde, hoc fortaſſe cognito, priorem illam uocem quaſi emendauit. Perſpicitur autem hinc λόγον ſupra ut docui, pro metrica oratione capiendum eſſe: ita enim quoque hic poëticam orationem appellare cœperat: quamuis nunc ſenſum animi ſui explicarit, quod ſupra non fecit Sed ex alijs etiam locis, qui infra poſiti ſunt, hoc certius adhuc intelligitur. Aut igitur, quod addidit, ἢ μέτροις, ambabus illis, quæ antecedunt, uocibus ut oſtendi, reſpondet: aut priori tantum. quod ſi factum eſt, crediderim ipſum, cum primum in hoc Platonem imitatus eſſet, qui metricam orationem quandoque λόγους appellauit, uidentem poſtea hoc errorem poſſe gignere, illi malo remedium adhibere uoluiſſe, correxiſſeq; ſimul & illius & ſuam ancipitem loquendi rationem. fecit uero hoc ille in ſympoſio ubi Socratem cum Agathone ita inducit loquentem. docet autem ſapientiſſimus ſenex non habere ſe cauſam ullam uerendi ne pulchre illo tempore munus ſuum obiret in paruo cœtu hominum eruditus iuuenis, cum antea ipſum uidiſſet præſenti animo in ſcenam uenire, recitaturum fabulam ſuam, ſpectante tanta multitudine. inquit igitur. ἐπιλήσμων μέντ' ἂν εἴην, ὦ Ἀγάθων, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, εἰ ἰδὼν τὴν σὴν ἀνδρείαν καὶ μεγαλοφροσύνην, ἀναβαίνοντος ἐπὶ

τὸν

τὸν ὀκρίβαντα μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, καὶ βλέψαντος ἐναντίον τοσούτου θεάτρου, μέλλοντος ἐπιδείξεσθαι σὺν σαυτοῦ λόγοις. & quæ ſequuntur. An diceret aliquis hic λόγοις valere fabellas, quæ ſane notio eſt etiam huius nominis. Neque tamen negarim ψιλοὺς λόγους aliquando à Platone ſumptos eſſe pro ſoluta oratione, non ſimpliciter tamẽ, ſed quæ uacua ſit aliqua re: indeq; vocata merito foret nuda, tenuisq; vt in ſympoſio: fecit enim ita illic loqui Alcibiadem cum Socrate. cum eum ſimilem eſſe dixiſſet Marſyæ. adderetq;, in quo ipſi tantum cum illo minime conueniret. σὺ δ' ἐκείνου τοσοῦτον μόνον διαφέρεις, ὅτι ἄνευ ὀργάνων ψιλοῖς λόγοις ταὐτὸ τοῦτο ποιεῖς. Præterea in ij. libro de legibus inquit. ῥυθμὸν αὖ καὶ σχήματα μέλους χωρὶς: λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντες: appellat enim λόγους ψιλούς, quibus pedes, certæq; menſuræ adhibitæ non forent. demumq; ſi tãtum proſam orationem ſignificari oportuiſſet, opus non fuiſſet addere ψιλούς: uerbo enim cui hoc additum eſt, id fortaſſe ſignificatum eſſet. λόγοι nanque illa ipſa oratio aliquando vocatur, de qua eo loco agitur. quare cum hic (niſi fallor) agatur ſolum de metrica oratione: hæc enim poëtica oratio eſt, dubitandum nõ uidetur, quin ea hoc loco illo nomine ſit accipienda. nam quod valet ad notionem confirmandam verbi, quod adiunctum huic eſt, Plato etiam ſtatim poſt ſuperiora verba, appellat κιθάρισιν & αὔλησιν, quæ tantum ſuis propriisq; rebus vtantur, id eſt harmonia & rhythmo: nec adiunctos habeant humanos ſonos vocemq;, ψιλάς. Neque etiam me fallit Ariſtotelem quoque ipſum aliquando de proſa vacuaq; à certis pedibus, oratione loquentem vſurpaſſe ψιλοὺς λόγους vt in iij. libro de arte dicendi duobus vicinis locis. in quorum priore manifeſto opponit ipſos metris: inquit enim ἐν μὲν ἐν τοῖς μέτροις πολλά τε ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ: πλέον γὰρ ἐξέστηκε περὶ ἃ καὶ περὶ οὓς ὁ λόγος. ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν. Poſterior vero hic eſt, τὸ δὲ κύριον καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ μεταφορὰ μόναι χρήσιμοι πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν. An ne illic quoq; ſimpliciter vocat ψιλοὺς λόγους proſam orationem, ſed quæ in eo genere humilis ſit: & omni penè ornatu careat: nam elegantiæ illæ, quas ſecundo in exemplo appellat, reperiuntur etiam in ſermone ruſticorum: viderurq; ipſe, cum ſignificare ſimpliciter vult proſam ſolutamq; orationem, ſingulari fere numero, λόγον ipſam appellare. quod fecit manifeſtò iterum illo in loco. nam inquit. ἀλλ' ἑτέρα λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἐστί. & paulo poſt. διὰ τὸ τῷ λόγῳ τοῦτο τῶν μέτρων ὁμοιότατον εἶναι τῶν ἄλλων. Cur igitur infra ψιλοῖς λόγοις dixiſſet, ſi eandem illam ſine vlla varietate intellexiſſet? quis autem negare poteſt, quin & illa aliquo modo nuda, tenuisq; ſit? aliis vero rebus ipſam ſpoliatam nunc accipi debere prorſus exiſtimo, & ſane illis ipſis de quibus hic agitur. Vt autem penitus, quod ſentio, de hac re, teſtificer, arbitror alterum eorum, quæ reddunt aliquos propriè poetas, eſſe orationem metricam. nec poſſe quempiam vere vocari poëtam, quamuis imitetur: eximieq; exprimat, quod vult, niſi vtatur hac oratione. Idem tamen ſcio vocatam aliquando poëſin argumentum aliquod fictum. poeſinq; diuidi à quibuſdam etiam veteribus in duo hæc quaſi membra ſolitam. vt altera dicatur μιμητική: altera vero διηγηματική, quia in ea quoque exiſtat imitatio. Sed hanc non arbitror eſſe vllo modo verã poeſin. nec me latet habere me multos, qui aliter de hac re ſentiant; nec defuerint etiam noſtra ætate viri acuti lepidiq; ingenij, qui comœdias ſcripſerint ſoluta oratione. quod (vt opinor) veteres nunquam tentarunt, illos nanque in hoc parum vidiſſe puto. nec quicquam ipſos adiuuat vt docui. teſtimonium huius loci, cum aliter accipiendus ſit, vt ipſe oſtendere conatus ſum: ac (niſi fallor) præſtiti, quod contendi. Adiungit autem Ariſtoteles modum, quo epopœia ipſa aut vtatur, aut vti, ſi libeat, poſſit, metris. Et, inquit, illis ſine permixtis inter ſe pluribus generibus metrorum vti, quod aliæ ſpecies poeſis faciunt: aut vno quodam certoq; genere metrorum: quod tradit ipſam vſque ad ſua tempora ſeruaſſe. Cum enim priſci epici genus carminis hexametrum amaſſent, qui ætate illos conſecuti ſunt, iudicium eorum probarunt: atque ita in hoc conſtantes fuerunt, vt poſtea tanquàm lex quædam fixa ſit, vt qui argumentum heroicum colunt, hexametrum carmen, inde heroicum vocatum, ſumant. vſque ad hoc tempus autem inquit, quia ſciebat licere poetis, ſi ſuperiorum inſtitutum, & veritatem ipſam neglexiſſent, in grandi etiam illo poemate

variare

variare metra : inueniri enim poterat , qui quamuis ſine vlla laude, hoc tamen tentaret.

Οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν ὀνομάζειν κοινὸν τοὺς Σώφρονος, καὶ Ξενάρχου μίμους, καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς λόγους : οὐδὲ εἴ τις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγείων, ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων, οὐ ποιοῖτο τὴν μίμησιν, πλὴν οἱ ἄνθρωποί γε συνάπτοντες τῷ μέτρῳ τὸ ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐλεγειοποιοὺς: τοὺς δὲ ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν.

Nullo enim haberemus nominare communi Sophronis ac Xenarchi mimos, & Socraticas fabulas : neque ſiquis per trimetra , aut elegos aut alia quadam huiuſcemodi genera carminum, imitationem non fecerit , niſi quod homines coniungentes cum metro , ποιεῖν, *hos quidem* ἐλεγειοποιοὺς: *hos autem* ἐποποιοὺς , *nominant .*

Locus ſane hic obſcurus merito exiſtimatus eſt ac difficilis : in ſenſuq́; ipſius eliciendo , magnopere inter ſe diſcreparunt ſuperiores interpretes : quomodo autem ipſe accipiendum putem, indicabo, ſtudio omni meo, diligentiaq́; adhibita in ſententia, quam opinor fuiſſe auctoris, explicanda, non in aliorum opinionibus tentandis, ac ſumma cura refellendis. Quamuis autem caligine multa tectum hunc locum illi arbitrati ſint, non tamen maculas omnes (niſi fallor) viderunt : nam præter id, quod negotium ipſis exhibuit, qui ſcrupulus (vt ſpero) opera mea euulſus eſt, erratum hic ſcripturæ exiſtit, vt ſatis certo tenetur ex eo , quod ſequitur. Omnis verò hæc pars inſcitia eorum, qui ſcribunt libros, olim contaminata fuit : reſtant tamen infra non vno loco ueſtigia certa ueræ lectionis, cum hinc prorſus illa deleta ſint. ita autem, vt ſuſpicor, legi debere intelligent facilè acuti viri loco omni perlecto ac diligenter ponderato. Sed ne amplius ſuſpenſum animum lectoris teneam, legi meo iudicio hic debet. οὐ ποιοῖτο τὴν μίμησιν , reſtituta his verbis particula negandi, quæ incuria defecerat : nam cum eadem particula deſideraretur etiam infra eo loco in excuſis libris ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων, ποιοῖτο τὴν μίμησιν, reſtitit illa in non nullis calamo exaratis, in quibus οὐ ποιοῖτο legitur. Sed etiam cum eadem tertium ſua itidem ſede exturbata eſſet in quibuſdam exemplaribus, in aliis tamen ſuum locum tutata eſt. intelligo autem, cum inquit οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον: ita enim eſt in melioribus, cum alij deteriores habeant falsò καὶ τοῦτον ποιητὴν προσαγορευτέον: de qua lectione accuratius cum eò peruenero , diſputabo. differit autem omnibus his locis an ſint appellandi poëtæ, qui non imitantur , quamuis verſibus vtantur , quod ipſe non probat. Vnde nunc inſtitutum multitudinis, conſuetudinemq́; laudat, in illis nomine aliquo complectendis, qui verſibus vtentes non imitantur. Sed alijs nunc partibus relictis, toto animo incumbamus in hunc ipſum locum , quem in manibus habemus , explicandum. Cum auctor paulo antea vſus fuiſſet hoc vocabulo iuncto ἐποποιίᾳ, quo ſignificauit poëma heroicum, imitationemq́, grandium perſonarum : intelligeretq́; non omnino illud accommodatum eſſe rei , quam volebat, exprimendæ , nunc ſe purgat : docetq́; quod fecerit, neceſſitate quadam coactum ſe feciſſe , quod verum nomen, appoſitumq́;, ipſi explanandæ, impoſitum ei non ſit : nam quin cauſam alicuius rei afferat, dubitari non poteſt, quia initio huius partis particula poſita eſt , quæ id declarat : cauſa autem eſt ea, quam indicaui, id eſt, quod res caret ſuo proprioq́; nomine. Docet igitur homines vulgo remedium huic malo adhibere volentes, ſtudenteſq́; efficere, vt ſpecies poematum, ſi non vera ratione, aliqua ſaltem appellarentur, quæ diſtingueret ipſas, modum illum excogitaſſe, quem vſurparit : quod ſi illi hoc non feciſſent, nec ſe, nec alios, qui de illis agerent accuratè, nomen habituros fuiſſe, quod cóplecteretur eos, qui iiſdem poematibus incumbunt diuerſo conſilio. hoc igitur valet, meo iudicio, hic locus : quod (niſi fallor) facile nunc intelligent, qui diligenter verba perpédent :

neque enim indicandi modo, vt interpretes acceperunt, ſummus doctor inquit ἔχομεν, ſed ἔχοιμεν, cui reſpondet, quod infra poſitum eſt, ποιοῖτο. nullo enim ait communi vocabulo poſſemus appellare Sophronis & Xenarchi mimos, & Socraticas fabellas: neque etiam ſi quis vtens trimetris, aut verſibus elegis, aut huiuſcemodi aliquibus imitationem non efficeret: deſtitutiq; prorſus eſſemus facultate hos oſtendendi communi quapiam voce, niſi extitiſſet ſtudium multitudinis, quæ nõ malum remedium attulit: finxitq; huiuſcemodi nomina ἐποποιοὺς, ἐλεγειοποιοὺς, & eadem ratione alia: his enim verbis ſignificantur & qui illo genere metri vtentes imitantur aliquid, & qui non imitantur: nam qui etiam nihil exprimunt, nec imitantur, negari non poteſt, quin illis verſibus vtantur: contra autem poetæ nomen non cadit in eos, qui non imitantur quare non eſt commune amborum, vt illud. Sophron & Xenarchus ambo mimorum ſcriptores fuerunt, teſtantibus hoc paſſim veteribus ſcriptoribus. Σωκρατικοὺς λόγους quod inquit, arbitror intelligi debere fabulas, quas extremo vitæ tempore, in cuſtodia publica quum eſſet, verſibus complexus eſt Socrates, de quibus & Laërtius in vita ipſius, & Plutarchus in libello, quo tradit quo animo decet adoleſcentem accedere ad lectionem poetarum: nec non & Plato ipſe in Phædone: cum enim plures notiones ſint huius vocis λόγος, vt teſtatur Alexander in primum Topicorum, valet quoque fabulam, hoc ipſum etiam ipſo prodente: nam λόγοι αἰσώπειοι & λιβυκοὶ in ij. libro de arte dicendi, non alia de cauſa noſtro ab auctore appellati ſunt. intelligi autem ſermones Platonis ab Ariſtotele nullo modo puto: & quia illi non pertinent ad veram poeticam, & aliis etiam de cauſis, quas nunc omnes commemorare neceſſarium non puto. Nam quod aliquis diceret, cum fabella hæc Socratis ſiue plures illæ fuerint, (nam plures ipſas fuiſſe videtur è Plutarcho percipi: Præterea Athenæus citat Socratem in poemaſin, hexametrumq; integrum ponit, & partem conſequentis verſus) alternis verſibus longiuſculis ſcripta foret, ſi iam generis eius carminis mentionem feciſſet, nihil oportuiſſe addi infra ἐλεγείων, idq; ſuperuacaneum & ineptum futurum fuiſſe, occurritur facilè huic difficultati: Socrates enim elego carmine fabellas conſcripſerat: alij vero eſſe poſſunt, qui eodem genere verſus aliam materiam ſcribant, vt fecit Andromachus, elegia quadam complexus Theriaces laudes, vocatæ Galênes: & ipſius compoſitionem, quam miſit ad Neronem. illis vero omnibus in hoc cum ipſo conueniat, quod illi quoque eodem genere verſus vtũtur. Eſt autẽ moleſtum, repugnatq; huic meæ opinioni, quod apud Sudam legitur, Sophronem mimos ſcripſiſſe proſa oratione: cum tamen lego teſtimonia ipſius, quæ citantur ab Athenęo & Demetrio, contrà mihi videor & ex genere verborum, & ex compoſitione ipſorum, cognoſcere orationem illam pedibus ingredi, grandioremq; multo eſſe, quàm requirat ſoluta oratio. quare nullo modo puto id verum eſſe. nam cum multa in eo volumine notata ſint, ſane erudita ac certa, conſtat tamen in eo non parum negligentiæ aliquando repperiri. Xenarchus certè, qui cum eo coniungitur in illo ſanè opere, comicus poeta fuiſſe traditur. Sed quid opus eſt coniecturis? cum teſtimonio huius noſtri auctoris confirmetur Sophronis mimos certis pedum menſuris aſtrictos fuiſſe. hoc autem ille prodidit in opere, quod ſcripſit de poetis, vt refert Athenæus in xiij. libro δειπνοσοφιστῶν, qui verba etiam hęc ipſius poſuit. Οὐκοῦν οὐδὲ ἐμμέτρους, τοὺς καλουμένους σώφρονος μίμους, μὴ φῶμεν εἶναι λόγους καὶ μιμήσεις; ἢ τοὺς ἀλεξαμενοῦ τοῦ τηΐου τοὺς πρώτους γραφέντας τῶν σωκρατικῶν διαλόγων; Refellere autem his verbis ille voluit ſtultum errorem quorundam, qui nollent huiuſcemodi ſcripta continere in ſe imitationem, ac genus quoddam fabellarum eſſe: ſuntq; vt arbitror, pronũtiata cum ſtomacho. nam interrogatio quoque qua vtitur, valde apta eſt ad eos perturbandos, ac demum de illa ſententia deiiciendos. Cum igitur vocet ipſos illos mimos ἐμμέτρους, quis dubitare poteſt, quin illi nullo modo ſoluta oratione ſcripti forent. eodem etiam pacto concedere oportet diſputationes illas Socratis, mandatas litteris à ſodalibus ipſius, imitationes fuiſſe, & genus quoddam fabularum. non tamen, niſi fallor, propriè poeſis, quia ſine pedibus certis ac definitis oratio illa eſſet. nam hoc idem teſtimonium optimi doctoris valere quoque arbitror ad probandum, non ſignificare hic λόγους σωκρατικοὺς ſermones illos Socratis,

qui memoriæ proditi ſunt à familiaribus ipſius: illos enim cum dilucidè oſtendere illic velit, vocat ipſos διαλόγους. non λόγους. eodem igitur pacto appellaſſet, ipſos in hoc libro, ſi ipſos illos intellexiſſet. Adiungit autem eruditus magiſter futurum fuiſſe vt omnes eodem facultas omnibus eriperetur appellandi communi nomine ſtudium illorum, qui auxilio trimetrorum aut elegorum aut aliorum etiam huiuſcemodi verſuum imitationem nõ feciſſent, niſi quod ſtatim exponit, homines occurriſſent huic egeſtati, & uiam illam excogitaſſent: quæ autem ratio illa fuerit, aperit dicens, Niſi quod homines; copulantes cum genere illo metri ποιεῖν, quod valet pangere & poema condere, hos quidem vocant ἐλεγειοποιοὺς: hos verò, ἐποποιούς. ſunt autem omnes iunctæ voces, concretæ, ut apparet, ex illo verbo, quod dixit: quodq́; ſignificat operam ſtudiumq́; quorundam, qui uerſus pangant: nec non ex illo ipſo genere carminis, quo uterentur: nam quod inquit διὰ τριμέτρων, ſignificat ipſos vti trimetris, tanquam inſtrumento quodam, ut ſupra locutus eſt, cum ait διὰ φωνῆς, διὰ ῥυθμῶν. Videtur autem οἱ ἄνθρωποι dixiſſe, intelligens multitudinem, & non certas aliquas diſertasq́; perſonas: ſignificat demum, ita loquens, conſuetudinem ipſam, ut exemplis cõfirmari poteſt: nam in iij. quoque libro de arte dicendi, vbi itidem de iunctis nominibus diſſerit, communem uſum loquendi eodem pacto appellat: inquit enim οἱ δ' ἄνθρωποι τοῖς διπλοῖς χρῶνται, ὅταν ἀνώνυμον ᾖ καὶ ὁ λόγος εὐσύνθετος. οἷον τὸ χρονοτριβεῖν, ἀλλ' ἂν πολλοὶ, πάντως ποιητικόν. Apparet etiam uerſus, quos Latini vocant elegos, auctorem una plus ſyllaba appellare elogios: nam iterum hic uſus eſt eo nomine, ſemel iuncto illo cum altero, ſemel uerò diſtincto, quibus ambobus in locis idem ſeruauit.

Οὐχ ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν, ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες: καὶ γὰρ ἂν ἰατρικὸν, ἢ μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρωσιν, οὕτω καλεῖν εἰώθασιν.

Non vt eos, qui ſunt ſecundum imitationem, poetas, ſed communiter ſecundum metrum appellantes: etenim ſi quidpiam medicinæ præcepta continens, aut artis muſicæ proprium verſibus ediderint, ſic appellare conſuerunt.

Hæc eſt explanatio eius, quod dixerat, conſuetudinem ſcilicet opem tuliſſe huic egeſtati ſermonis: multitudinemq́;, quamuis magnam partem conſtet ex hominibus imperitis, tamen & ipſam vidiſſe diſcrimen horum, aliquid verſibus pangentiũ: quos enim cognouit verſus adhibere ad aliquam materiam minime aptam poëtæ, illo modo vocauit: & non, vt narrat ipſe aperte, poëtas: ita enim appellabat eos, qui toti in imitando verſarentur: illos verò communiter ſpectato genere metri, quo vterentur, vocabat: ipſum enim illud nomen eo modo, quo docuit, iungebat: cum verbo, inquam, illo, quod Græcis valet pangere. κοινῇ uerò quod inquit id eſt communiter, poſitum eſt, niſi fallor, ad id oſtendendum, quod ſupra dixi: nam ἐποποιοὺς & ἐλεγειοποιοὺς, communia nomina ſunt illis: quorum alteri generibus iiſdem metri vtentes imitantur: alteri verò non imitantur. Magis autem adhuc morem illum populi illuſtrare volens, inquit. Etenim ſi aliquid, quod ad artem medendi pertineat, ſiue ad ſtudium canendi, aliqui verſibus complexi ſint, ita vocare conſuerunt. Priſcis autem temporibus, ante quàm ars inuenta foret: veraq́; ratio condendi poema cognita: cuius tamen, tanquàm exẽplar aliquod ediderat Homerus, multo plures huic errori affines fuiſſe veriſimile eſt: Nec tamen, illa prolata, cuncti, qui huius laudis cõſequendæ ſtudioſi fuere, veram viam tenuerunt: multi enim mortales temerè res aggrediuntur, & caſu potius quodam, quàm conſilio ducuntur. ἐκφέρειν vero, vt opinor, valet edere.

Οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὁμήρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, πλὴν τὸ μέτρον. διὸ τὸν μὲν, ποιητὴν δίκαιον καλεῖν: τὸν δὲ, φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν.

Nihil autem commune eſt Homero & Empedocli præter metrum: Quapropter hunc quidem poëtam iuſtum eſt vocare, hunc vero phyſiologum potius quàm poetam.

Exemplum ponit duorum, qui, ſi coniungi debeant aliquo nomine, quod pariter ambobus conueniat, egeant hac ipſa ratione, cum poetæ ambo vere vocari non poſſint, nec alio vllo nomine, communi vtriſque, oſtendi. eorum enim alter imitatur: alter vero rationem rerum naturalium exponit: quod idem eſt, ac præcepta alicuius artis tradere. Homerus enim & Empedocles huiuſcemodi ſunt: ille nanque imitatus eſt ſummo ſtudio, quæcunq; poematibus ſuis complexus eſt: hic vero ratioñe quandam ſuam verſibus perſecutus eſt: naturamq; ſubtiliter euoluit. Nihil igitur commune ipſos inter ſe habere dicit excepto metro: ambo nanque uerſibus complexi ſunt materiam diuerſam: & eodem ſanè genere uerſuum ſunt complexi. Quod ſi illud habuiſſent, potuiſſet aliquis facile ipſos inde appellare: idem enim illo pacto cõtigiſſet, vt qui uocabulo, quod exprimeret commune illud, ipſos oſtendiſſet, aptum ambobus ſignificandis copulandiſq; nomen inueniſſet: ſed hoc effici, quum nullum id ſit, nullo modo poteſt. Qui igitur communi aliquo vocabulo uocare ipſos uolet, ἐποποιὸν neceſſario uocabit, cum in hoc ſolo ipſis inter ſe conueniat. Hoc uerò expoſito, adiungit tanquam corollarium, & quod è ſuperiore diſputatione eliceretur. Quare eorum alter dignus eſt, qui appelletur poeta: alter uerò, ſi ſuo ac proprio nomine uocandus eſt, phyſiologus: naturaliumq; rerum explicator, eſt appellandus, nõ poeta: ſi nanque Empedocles poeta rectè uocari poſſet, conueniret ipſi cum Homero in imitatione quoque, & non in eodem genere metri ſolum: Idem etiam, quod hic traditur ab Ariſtotele, à Plutarcho in libello, quo inſtruxit adoleſcentes ad lectionem poetarum, commemoratum eſt: affirmat enim Empedoclis carmina & Parmenidis: nec non Theriaca Nicandri, ut ſententias etiam utiles ad uitam, quas uerſibus ſcripſit Theognis, orationes eſſe, quæ mutuatæ ſint ab arte poetarum, tanquam uehiculum, tumorem illorum ac metrum, ut pedeſtris ſolutæq; orationis humilitatem fugerent. Reſpondent autem Homero & Empedocli apud Græcos, Virgilius & Lucretius apud noſtros, quamuis unus idemq; luculentum exemplum vtriuſque rei ſit, diuerſo in opere, Virgilius: in Aeneide enim Homerum refert: in Georgicis uero Empedoclem, quamuis longe aliam materiam uerſibus explicarint: conuenit tamen ipſis magnopere inter ſe, quia ambo ab imitatione abſunt, quæ, ſi genere aliquo carminis expreſſa fuerit, efficit poetam: quamuis multis luminibus poeticis opus ſuum expoliuerint. Quod ad locutionem facit, δίκαιον hic uerum ualet ac ratione factum: neque enim de aliqua re nunc agitur, quæ materies ſit huius excellentis uirtutis. eodem pacto multo infra hoc ipſo in libro locutus eſt, ubi docet, quid maxime uariet tragœdias, &, ut uerè diuerſæ uocari poſſint, faciat: inquit enim δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίας ἄλλην καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῷ μύθῳ: & quæ ſequuntur. eodem pacto nos quoque paſſim patrio ſermone loquimur.

Ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις, ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων, οὐ ποιοῖτο τὴν μίμησιν, καθάπερ χαιρήμων ἐποίησεν κένταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον. περὶ μὲν οὖν τούτων, διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον.

Similiter autem, & ſi quis omnia metra permiſcens non efficiat imitationem ceu Chæremon Centaurum confecit, opus mixtum ex omni genere verſuum, non oportet iam hunc poetam vocare. De his quidem igitur hunc in modum explicatum ſit.

Vt facilius probet non eam vim habere certum aliquod metrum, vt omnes, qui eo uſi ſint, ſtatim reddat poetas: nec omnes, qui uerſibus opus aliquod pangunt, fieri

ea de

ea de cauſa poetas, adiungit, rem augens. Siquis omnia etiam genera uerſuum arripiat, unoq; in opere ipſa permiſceat, non adhibita imitatione. quod ne quis abſurdum penitus ac prodigij ſimile putet, docet Chæremonem ſuo quodam in opere id feciſſe: quod opus ea de cauſa uidetur Centaurum appellaſſe: centauri enim mixtã formam iunctamq; è duabus naturis credebantur habere: ſi quis inquam omne genus carminis confundat abſque imitatione, non tamen eo nomine illum poetam meritò appellandum: aliud enim quod inde abeſt, adhuc requiritur. Hoc autem ſignificauit auctor, cum inquit: ipſius enim uerbis utar. οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον: ualet enim ἤδη in hoc loco, non eò adhuc perueniſſe hunc ipſum, qui hoc tentauit, quamuis aliquid, quod proprium ſit poetarum adhibuerit, ut oporteat ipſum iure optimo uocari poetam: quod enim in extremo poſitum eſt προσαγορευτέον, officium ſignificat, factumq; culpa uacuum. Vode à grammaticis, hoc oſtendere uolentibus, hæc pars orationis ἐπίρρημα θετικὸν appellatur, Exemplum uero Chæremonis poſitum eſt ſolum ad declarandum fieri poſſe poema è vario genere carminis: neque enim uacuũ illud fuiſſe ab imitatione puto, id quod uidetur ſtatim Ariſtoteles ipſe docuiſſe. Arbitror autem, quæ ab excuſis olim libris aberat, reſtitui ſupra debere particulam negandi; legiq; prorſus oportere οὐ ποιεῖ τὴν μίμησιν vt ſenſus hic, quem explicui, & quem uerum eſſe puto, inde eliciatur: in quodam etiam calamo exarato illam ſuo loco manſiſſe animaduerti. Adnotaui etiam ſcripta exemplaria, à quibus negatio illo loco abeſt, non retinuiſſe etiam ipſam infra, ubi libri quoque excuſi eam ſeruarunt: quædam enim habent, ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, καὶ τοῦτον ποιητὴν: alia uerò καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον, ſine pronomine; qua ſane ex lectione ſenſus ſine dubio uerus, non tamen hic aptus (niſi fallor) elicitur: quis enim non intelligit, eum, qui opere in ſuo quidpiam imitatur, quamuis utatur in eo cuiuſquemodi genere carminis, tamen appellandum eſſe poetam: nec ſtudium illud commiſcendorũ uerſuum eripere ei nomen poetæ, quod illi largitur tribuitq; imitatio, cui ſe toto animo dedit. Centaurum autem, noo hippocentaurum, indicem fuiſſe eius operis ſcripſi, ſecutus auctoritatem ſcriptorum librorum, in quibus ita legi: & præterea teſtimonium Athenæi, qui ita illud citat. De Chæremone enim loquẽs in xiij. libro inquit. ὁ δὲ Κένταυρος, ὅ ἐστι δρᾶμα πολύμετρον ἐστιν, λειμῶνος τέχνη. Rapſodiam autem fabulam hanc ipſam, non male uocatam ab Athenæo δρᾶμα, uidetur Ariſtoteles appellaſſe, quia mixta erat, & quaſi conſuta ex vario genere carminum: rapſodiæ nanque propriè nominabantur ſcripta epicorum, ducto hoc nomine ab Homeri operibus, quæ cum diuulſa eſſent ac diſſeminata, opera ſtudioq; grammaticorum in vnum corpus redacta ſunt: inde enim materiæ ſimiles, atque eodem genere carminis explicatæ: quibus idem non contigiſſet, cœperunt eodem modo uocari. Cum autem iam oſtẽdiſſet, ſpeciem quandam poeſis inueniri, quæ utatur tantum oratione nuda ſpoliataq; aduenticiis oroamentis, id eſt rhythmo atque harmonia: ſimulq; docuiſſet qua ratione conſuetudo difficultati oon paruæ occurriſſet: nec oon declaraſſet oon eodem modo dici Homerum & Empedoclem poetas, teſtatur finem ueniſſe huius diſputationis, quæ ſimilitudinem habuit digreſſionis cuiuſdam: dictaq; de ea iam eſſe, quæ ſatis uideri debeant. Adiungit autem, ad propoſitum reuertens, ſuperioremq; diuiſiooem abſoluere ſtudens, tertiam, quæ reſtabat, rationem, diuerſam à ſuperioribus duabus, hoc pacto.

Εἰσὶ δέ τινες, αἳ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημένοις. λέγω δὲ, οἷον ῥυθμῷ καὶ μέλει καὶ μέτρῳ, ὥσπερ ἥ τε τῶν διθυραμβικῶν ποίησις καὶ ἡ τῶν νόμων, καὶ ἥ τε τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία: διαφέρουσι δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἅμα πᾶσιν: αἱ δὲ κατὰ μέρος. ταύτας μὲν οὖν λέγω τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν, ἐν αἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν.

Sunt autem non nullæ, quæ vtuntur omnibus dictis: intelligo autem, ceu rhythmo & concentu & metro: quemadmodum & dithyramborum poeſis, & nomorum: nec non tragœdia, & comœdia. diſcrepant verò hæ

pars autem illæ, quod aut alias res adhibent ad imitandum aut alias res imitantur, aut alio modo: Declarato igitur iam, quo pacto diuerſis rebus vtantur ad imitandum illi qui imitantur, tradit nũc quomodo res diuerſas imitentur: ſumitq́; ad probandum, imitari ipſos aut meliores quam nos ſimus, aut deteriores, aut pares, duas ſententias ſatis certas, quarum poſterior ex priore naſcitur. Certas autem illas eſſe, nec valde confirmatione egere, intelligitur etiam ex particula ἐπεὶ, quam conſtat ipſum initio clauſularum tunc ponere, cum aliquid ſtabile planumq́; ſumit: aut ſi non omnino planum: quod tamen non exquiſita aliqua ratione egeat: neque enim negari poteſt, quin ipſum aliquando etiam comprobet: ita tamen, vt rationes quibus vtitur, vim potius habeant explanationis cuiuſdam, quàm ſubtilioris argumentationis. Illi autem particulæ reſpondet ſemper ſua redditio: quæ nouum aliquid, inde ortum: quodq́; illinc fidem ducit, ſecum trahit: illud verò id ipſum eſt, quod probare, ac conſtituere voluit. Hoc igitur hic facit, dicens, Quia qui imitantur, imitantur aliquos agentes: notum autem eſt & euidens, cunctos qui imitari ſtudent, ſtatuere ad imitandum perſonas aliquas, quæ quidpiam gerant: & non tacitæ immotæq́; maneant. ita nanque ſtudium eorum magis apparet: habentq́; illi facilius, in quo artem ſuam exerceant, quàm ſi ſtantes, ac quieſcentes exprimere conarentur. Adiungit autem fieri non poſſe, quin hi, qui agunt ſcilicet, aut ſtudioſi viri, aut praui ſint. quod cum omninò certum apertumq́; non eſſet, leuiter confirmat, explicata vi eius ſententiæ: inquit enim. Mores nanque ferme ſemper his ſolis comitantur. ſignificat autem intelligi plerunque mores & indolem eorum ſolum, qui aut virtutem, aut vitium toto pectore colunt, cum in animis eorum, qui interiecti ſunt inter hos, non appareant certa indicia illorum naturæ: non inquit enim neceſſario cunctos, qui quidpiam agunt aut probos aut improbos eſſe: hoc enim manifeſtò falſum foret: qui nanque medij ſunt inter hos: nec omnino aut ornati virtute, aut vitio inquinati, & ipſi etiam aliquid agunt: ſed requiri, vt huiuſcemodi ſint, qui idonei eſſe debent ſtudio poëtarum: vnà enim & agere aliquid, & illis modis animo affecti eſſe debent, vt apta materia ſint eius artis, facultatemq́; præbeant poëtis ſe imitandi. Sed hanc etiam ſententiam, quam ego explanare conatus ſum, quaq́: ipſe vtitur ad confirmandum quod dixerat, vel explanandum potius, Ariſtoteles ipſe conſtituit, allata cauſa ipſius: hic enim quoque, vt ſupra, cum particula γὰρ ab eo poſita ſit, appareat rationem reddi antecedentis ſententiæ. Inquit igitur, Vitio enim & virtute cuncti mortales mores habent diſtinctos: quod ſcilicet res nulla ſit, quæ tantopere variet mores, quantopere facit vitium ac virtus: non ætas, non diuitiæ, non ſecundæ aut aduerſæ res: ſed in primis reddunt naturas moresq́; diſcrepantes, vitium ac virtus. Hoc verò, vt hic breui ſignificat, ita planius, vberiusq́; in v. libro πολιτικῶν tradit: cum enim exponeret, quibus rebus diſcrepant inter ſe mortales, gradusq́; etiam eorum diſcriminum indicaret, maximum interuallum eſſe inquit virtutem ac prauitatem. Verba eius hæc ſunt. μεγίστη μὲν γὰρ διάστασις ἀρετὴ καὶ μοχθηρία: εἶτα & quæ ſequuntur: pergit enim reliquorum vim declarare. His autem ſententijs poſitis: & ea ratione, qua docui, comprobatis, infert, quod pendet ex illis, ſiue meliores quàm noſtra ætate ſint, ſiue deteriores, ſiue & tales, neceſſe eſt imitari. & hæc eſt ἀνταπόδοσις ac redditio, de qua ſupra locutus ſum. Non oportet autem mirari, cur, cum ſupra duo tantum hominum genera eſſe docuiſſet, quæ mores expreſſos, inſignitosq́; habent, id eſt bonos viros ac malos, ſtatim tamen ipſe tertium genus adiungat, id eſt pares ſimilesq́;: quod ſimili etiam pictorum adiuuat, atque ita ſe habere confirmat: nã duo illa contraria inter ſe genera tribus his modis variantur: qui nanque honeſtos ac probos viros imitantur, vt turpes etiam ac malos, & meliores ipſos quàm ſint noſtræ ætatis homines, & deteriores fingere poſſunt: atque ita virtutibus aut vitijs eorum multum addere, aut demere, aut quales nunc ſunt homines, duo illa contraria genera conformare, vt non maiores fuiſſe virtutes eorum aut vitia, quàm hodie vulgò ſint, dicant. Reſtitui autem hæc verba, quæ defecerunt in Aldino exemplari ἢ καὶ τοιούτους, inuenta à me in calamo ſcriptis libris: in tribus nanque ita offendi ἤτοι βελτίονας ἢ καθ' ἡμᾶς, ἢ χείρονας, ἢ καὶ τοιούτους: non ſane loco vacuo ab omni mendo: deſi-

derantur

derantur enim illic verba hic prorſus neceſſaria, ἀνάγκη μιμεῖσθαι. Quæ tamen ſi aliquis omiſit, exiſtimans redditionem eam eſſe, quæ ſupra penè eadem poſita ſunt, ἀνάγκη δὲ τούτους & quæ ſequuntur, valde peccauit: illis nanque alterum duorum, quæ hic ſumi debebant, oſtenditur, vt ſupra ipſe docui. Quod ſi retentis his, quæ in plurimis excuſis reperiuntur: ac ſine quibus ſententia imperfecta eſt, ea quæ conſeruata ſunt in ſcriptis exemplaribus, ante illa reponimus, locus ſine dubio integer erit, & ab omni macula vacuus. in libro quoque, qui a Guil. Morelio Pariſijs excuſus eſt, eadem verba reſtituta ſunt, qui tamen gratiam, quam eo nomine inijt, ſtatim amiſit, omiſſis iis verbis, quæ non minus hic neceſſaria ſunt. Nimis igitur ille in hoc tribuit ſcripto ſuo libro, quum omni ex parte ille fidelis non foret. arbitror autem ab aliquo eiecta olim hinc fuiſſe hæc verba, qui quod ipſa valent, falsò putaret ſignificari ſuperioribus illis ἢ καθ' ἡμᾶς. nam valet etiam non nihil ad oſtendendum apta illa hic eſſe ac maxime conuenire quod alibi vſus eſt eadem redditione: infra enim multo, vbi incipit diſſerere de ijs quæ obiiciuntur poëtis, & quomodo illa ipſa diſſoluantur, quum planam ſententiam tanquam firmum quoddam ſolum poneret, inquit ἐπεὶ γάρ ἐστι μιμητὴς ὁ ποιητὴς, ὥσπερανεὶ ζωγράφος ἤ τις ἄλλος εἰκονοποιὸς, ἀνάγκη μιμεῖσθαι: & quæ ſequuntur. Adiungit autem auctor, ſimili hoc ipſum conſtituere volens, eos ſcilicet, qui imitantur, imitari aut meliores, aut deteriores, aut pares, quemadmodum pictores. Sed non contentus generatim affirmaſſe nationem pictorum hoc etiam ſeruare, ſingillatim docet ipſos hoc feciſſe, nomina ipſorum ponens. Appellat igitur primum Polygnotum, quem meliores ſolitum, quam uerè tunc fuerint, penicillo exprimere tradit. Pauſonem autem contra deteriores dicit præbere ſolitum. Dionyſium verò pares. Quum verò nota ſit ſimilitudo, quam habet poëſis cum pictura: illam autem vetus etiam quidam vir acuta voce ſignificauit, non ſine cauſa Ariſtoteles, quũ aliquid in hac probare vult, ſæpe ad illam recurrit: quod iam iterum aliquo modo fecit: quum enim tantopere inter ſe ſimiles ſint, veriſimile eſt, quod in altera fit, in altera etiam fieri. Animaduertendum uerò, quum ſupra dixerit eos qui imitantur, imitari homines, qui gerant aliquid, uideri ea de cauſa imitationes poëtarum dramaticas appellatas eſſe: & ſi nanque fabulæ ſolæ tragicorum, comicorumq;, δράματα vocantur: nullo autem modo ſcripta epicorum hoc nomine oſtenduntur, dramaticæ tamẽ imitationes nominantur non minus imitationes epicorum, quàm illorum ipſorum, quibus magis hoc nomen conuenire exiſtimaretur: quod teſtimonio etiam ipſius confirmatur: qui infra de ſummo poëta inquit, cum eum magnopere prædicaret, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν. Nec exiſtimandum eſt auctorem inconſtantem eſſe, atque hunc locum repugnare illi, quo infra voluit proprium eſſe tragicorũ comicorumq; imitari agentes: inquit enim, oſtendens in quo conueniat Sophocli cum Ariſtophane, πράττοντας γὰρ μιμοῦνται καὶ δρῶντας ἄμφω: imitantur enim ſanè ambo homines qui agant, atq; imitantur ipſos repræſentatione eorum factorum, quod non faciunt epici, qui vtuntur in ea re commemoratione. Quare, vt opinor, hic, imitari agentes, ſignificat non ceſſantes, nec otioſos homines factis aut verbis referre: hoc enim commune eſt omnium poëtarum: infra autem, loco, quem indicaui, valet imitari agentes, agere vt ipſi agunt: exprimereq; ita ipſorum facta: quod aliquo modo teſtatur ipſe, quum multo infra, de tragicis loquens, inquit. ἐπεὶ δὲ πράττοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν. Sed aliud quiddam eſt hoc loco, quod magis attendendum eſt: videri ſcilicet Ariſtotelem ſententiam hanc, qua vtitur tanquam crepidine aliqua, accepiſſe à Platone: ipſe enim quoque, quum quod antea probabiliter oſtenderat, acutiore ratione confirmare vellet, vſus eſt eo fundamento, poſuitq; omnem imitandi rationem imitari homines, qui agant aliquid aut coacti aut ſponte. Verba ipſius hæc ſunt. πράττοντας φαμὲν ἀνθρώπους μιμεῖται ἡ μιμητικὴ βιαίους ἢ ἑκουσίας πράξεις. Non tamen idem ille aſtruit, quod hic noſter: adiũgit enim Plato eos ipſos, qui verſentur in illis factis, inde venire in eam mentem, vt putent ſe vel bene, vel male rem geſſiſſe: vnde naſcatur in animis illorum vel ægritudo, vel lætitia. Reſtitui etiam hic in Græco exẽplari particulam γὰρ, quum ab excuſis libris abeſſet: quæ vtilis illic, vel neceſſaria potius eſt: cum enim vt oſtẽdi. Ariſtoteles affirmaſſet communiter id facere pictores,

quod ſeruare poëtas oſtendere vult, quaſi cauſam affert eius ſententiæ: ipſamq́, com probat, exempla ſingulorum ponens. Quare neceſſaria ea illic videtur particula, qua vtimur, cum cauſam alicuius rei afferimus.

Δῆλον δὲ, ὅτι καὶ τῶν λεχθεισῶν ἑκάστη μιμήσεων ἕξει ταύτας τὰς διαφοράς. καὶ ἔσται ἑτέρα, τῷ ἕτερα μιμεῖσθαι τοῦτον τὸν τρόπον: καὶ γὰρ ἐν ὀρχήσει, καὶ αὐλήσει, καὶ κιθαρίσει ἔστι γενέσθαι ταύτας τὰς ἀνομοιότητας.

Planum autem eſt, quod vna quæq́ dictarum imitationum habebit has differentias: & erit diuerſa, eo quod diuerſas res imitetur hunc in modum. etenim in ſaltatione, & tibiarum fidiumq́ vſu fieri poteſt, vt ſint hæ diſſimilitudines.

Communi illo tradito, quod ſimilis vim habet, atque illuſtrius reddit, quod dixerat: partibusq; ipſius expoſitis, docet dubitari non poſſe, quin idem etiam vſu veniat in iis artibus, quæ vtuntur duobus illis quaſi inſtrumentis communibus ipſis cum poëſi, ac rationibus deniq; omnibus ita imitandi. ipſe vocat μιμήσεις, intelligens quas ſupra τέχνας appellauerat. Huic autem rei probandæ adhibuerat ſimile: in quo cum res magis aperta foret, non parum lucis attulerat huic, quod antea non tam planum erat. Vnde nunc inquit, δῆλον δὲ, id eſt, apertum & manifeſtum eſt. appellat autem primum diuerſa genera imitandi, quæ cuncta carent oratione, nec vtuntur ipſa vllo pacto. infra etiam accedet ad rationes illas imitandi, quæ perfectiores ſunt, orationeq; vtũtur: in quibus etiam diſcriminis aliquid reperiet. inquit igitur certum eſſe, quod ſingulæ à ſe ſupra appellatæ imitationes diſtinctæ erunt eodem modo: quod vt planius reddat: declaretq́, modum illum, addit. futuras ipſas diuerſas, quòd imitentur diuerſas res. Quod vero adiungit, Hunc in modum, manifeſtò valet, aut imitando rem meliorem, aut deteriorem, aut parem. Idem autem nunc facit, quod paulo ſupra oſtendi ipſum in ſimilitudine pictorum feciſſe: cum enim dixiſſet ſingulas imitationes habere in ſe illa diſcrimina, appellatione ipſarum probat id verũ eſſe: atque ita rationem reddit eius ſententiæ. Vnde hic eſt particula γὰρ, quam ſupra docui deſiderari: paſſim enim legitur καὶ γὰρ ἐν ὀρχήσει, & quæ ſequuntur. Appellat igitur primam ſaltationem, quæ motu pedum, ceteriſq; geſtibus corporis imitatur: deinde vſum tibiarum: Tertium autem citharæ tractationem. Omnibus autem his, ſi quis velit, cuſtodiuntur tres illæ diſſimilitudines, id eſt licet peritis harum artium imitari ipſis & meliores viros quàm nunc ſint, & peiores, & pares: nã & qui ſaltat, motu illo corporis exprimere poteſt homines, qui bonitate, virtuteq; aliqua vincant homines, qui nunc viuunt: & vt meliores, ita etiam deteriores iiſdem geſtibus imitari valet, vt eos etiam, qui pares hominibus noſtri ſeculi ſint, eadem illa ratione referre, ac nobis ante oculos ponere. Eadem ratio eſt reliquarum duarum artium.

Καὶ περὶ τοὺς λόγους δὲ, καὶ τὴν ψιλομετρίαν, οἷον Ὅμηρος μὲν βελτίους: Κλεοφῶν δὲ, ὁμοίους: Ἡγήμων δὲ ὁ Θάσιος, ὁ τὰς παρῳδίας ποιήσας πρῶτος: καὶ Νικόχαρις, ὁ τὴν Δηλιάδα, χείρους.

Et circa orationem & nuda carmina: ceu Homerus quidem, meliores: Cleophon autem, pares: Hegemon verò Thaſius, ille qui primus parodias cecinit: & Nicocharis, qui Deliada verſibus ſcripſit, deteriores.

Pergit explicare alias ſpecies imitationis, in quibus idem inuenitur. Vt autem ſuperiores, citra vſum orationis imitabantur, ita hæ oratione vtuntur: cõmune nanq;

omnium

omnium eſt, vt metrica oratione vtantur. Appellat autem primum eam ſpeciem poëtices, quæ oratione vtitur, pedibus tantum quibuſdam vincta, & non præterea ornata rhythmis aut harmonia: Vnde vocat ipſam ψιλομετρίαν, id eſt hexametros verſus, niſi fallor, ſpoliatos illis ornatibus, quibus alia quædam genera carminum ueſtiuntur, id eſt rhythmo & cantu: neque enim puto λόγους hic capi debere pro ſoluta oratione: remotamq́; ipſam penitus exiſtimo ab officio poëtæ. Hoc autem inde etiam intelligere licet: ſi nanque ipſam quoque complexus eſſet, aliquod exemplum ſcriptoris eius generis, vt poëtarum fecit, poſuiſſet. Sed primum arbitror ſummum doctorem λόγον, quo cunctæ vtuntur, quas deinceps appellat, id eſt orationem, poëticã intelligens, poſuiſſe, vt diſtingueret à ſuperioribus illis tribus, quæ imitantur ſine oratione. Sed cum videret hoc pluribus modis fieri, ſtatim addidit genus quoddam ipſius: rationemq́; diuerſam ab iis, quas poſtea adiungit: illæ nanque recipiunt rhythmos & harmoniam, quorum expers eſt primũ hoc genus. Vnde arbitror Ariſtotelem ſignificare hexametrum carmen: ipſum enim vacuum eſt ab illis rebus. & prætera poëtæ, quos appellat, illo vſi ſunt, vt apparebit. Primum igitur nominat Homerum, de quo dubitari non poteſt. eum autem dicit imitandas ſumpſiſſe perſonas meliores: ſuperabat enim & fortitudo Achillis, & prudentia Vlyſſis, omnem vim earundem virtutum, quæ in alijs tunc inuenirentur. Sed in illis etiam omni laude expoliendis, omne ingenium ſuum conſumpſit poëta. Cleophontem autem, inquit, ſimiles imitari ſolitum, vt non augeret, neque minueret virtutes ac vitia ipſorum: ſed cuiuſmodi forent facta eorum, qui ea ætate viuerent, illiuſmodi ſolitum ipſum in ſuis poëmatibus referre. Hegemonem autem Thaſium, illum ſcilicet, qui primus nouam rationem pangendi carmen excogitarat: parodiasq́; ſcripſerat. & prætera Nicocharin, qui poëma Deliada vocatum condidit, deteriores inquit finxiſſe: ac multo moribus ac vita peiores, quàm tunc forent. παρῳδία autem genus poëmatis erat huiuſce modi, vt ſumptis verſibus veteris alicuius poetæ, & maxime Homeri: immutatisq́; non nullis verbis, longe alia inde ſententia duceretur. Exemplum huius rei eſt locus Athenæi in xj. libro Δειπνοσοφιστῶν, vbi huius ipſius Hegemonis meminit: diligenterq́, de ingenio ipſius ac moribus diſſerit: eum nanque, vt Ariſtoteles; parodias ſcripſiſſe tradit: non tamen hoc ipſum primum tentaſſe commemorat. aliis enim nunc relictis, narrat ipſum in quadam è multis ſuis parodijs, ita cecini ſſe. ταῦτά μοι ὁρμαίνοντι παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη χρυσέην ῥάβδον ἔχουσα καὶ ἤλασε. εἶπέ τε μῦθον Δεινὰ παθοῦσα φαρ κὰ βδελυρὲ χώρ' εἰς ἀγῶνα καὶ τότ' ἐγὼ θάρρησα: iidem autem eodem modo variati, ab eodem citantur in xv. eorundem librorum. cuius etiam teſtimonio intelligitur rationem hanc ſcribendi lepidam, ridiculamq́; fuiſſe: narrat enim quodam loco xiiij libri hoc apertè, vbi adiungit cithariſtas etiam non nullos aſſimile quiddam ſua in arte feciſſe: poetasq́; hujus generis æmulatos fuiſſe. Nec deſuerunt etiam ſuperiore ætate ingenioſi viri, qui hoc in noſtris poetis tentarint: locosq́; plures Petrarchæ ex illis carminibus, quæ triumphos vocauit, ita immutarint, & ad obſcenas turpesq́; ſententias traduxerint. De Nicochare, qui Deliadem ſcripſit, nihil habeo certi, præter id, quod ab auctore traditur: nec tamen arbitror accipi debere Nicocharim comicũ: nullaq́; alia de cauſa ſuſpicor ipſum addidiſſe ὁ τὴν Δηλιάδα, niſi, vt ab illo diſtingueret. Quæri autem non ſine cauſa poſſet, quomodo dixerit Homerũ imitatum eſſe ſtudioſos viros, quos etiam, quamuis inſignes aliqua virtute, ornaret ac meliores redderet, cum conſtet ipſum imitatum eſſe uiles etiam admodum perſonas, & notatas maximis uitiis, vt Therſitem, Dolonem, Irum: quorum omnium ingenium mirificę expreſſit, & in illis effingendis ſtudij multum poſuit. An, quamuis negari non poſſit, quin diligentiam aliquam adhibuerit in horum etiam moribus, factisq́; exprimendis: nam omnem materiam, quam ſumpſerint poetæ, diligenter imitantur, tamen propoſitum Homeri fuit in Iliade imitari Achillem, & magni animi virum, præditumq́; ſumma fortitudine nobis ante oculos ponere: vt in altero poemate Vlyſſem, patientiſſimum hominem, & qui calliditate ſua euaſerit ſumma pericula. Quare uere dici potuit hoc genus hominum imitatus eſſe: quia in animo ſemper habuit hoc efficere: & huic rei in primis ſummo ſtudio incubuit.

Ὁμοίως

Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς διθυράμβους, καὶ τοὺς νόμους, ὥσπερ Πέρσας καὶ κύκλωπας τιμόθεος, καὶ φιλόξενος μιμήσαιτο ἄν τις.

Simili modo autem & circa dithyrambos, & circa nomos: vt Perſas & Cyclopas, Timotheus & Philoxenus, imitari poſſet aliquis.

Profectus ab iis imitationibus Ariſtoteles, quæ ſimpliciores ſunt: atque vtuntur aut rhythmo ſolo, aut coniuncto illo cum harmonia: demonſtratoq; ſolere illis aliquos imitari & meliores & deteriores & pares, cum oſtendiſſet poſtea idem etiam contingere in iis imitationibus, quæ integriores ſunt, vtunturq; oratione, varijs modis concinnata: illa tamen ſeiuncta à rhythmo & harmonia, nunc quod reſtabat, agit de genere illo imitationis, quod non contentum poëtica oratione, temperat eã cum ambabus illis rebus: traditq; idem etiam, quod in ſuperioribus illis, in hac ſeruari poſſe: ac quoſdam etiam poëtas id iam feciſſe, vt Timotheus & Philoxenus, qui ambo dithyrambici extitere. Timotheus nanque in dithyrambo quodam ſuo extollens virtutem Perſarum, meliores ipſos finxit, quàm verè tunc fuerint. Contra autem Philoxenus Cyclopas ſæuiores & immaniores: quamuis enim certi nihil de hoc habeam, arbitror tamen ſummis laudibus in eo cantu celebratos à Philoxeno Perſas: cum enim Ariſtoteles idem vſu venire in hoc genere imitationis affirmet, quod in aliis, vt & meliores & deteriores quàm vulgo ſint, illo exprimantur: ad exemplaq; recurrat, veriſimile eſt ipſum vtriuſque rei exemplum poſuiſſe. hoc autem protuli, quia interpretes crediderunt illic exagitatos fuiſſe Perſas, & vt deteriores notæ homines, accuſatos Perſas autem hic legi debere nullius calamo exarati libri auctoritate cognoui, quamuis plures viderim: ſed, vt olim teſtatus ſum in commẽtariis meis in libros de arte dicendi, admonitu optimi atque eruditiſſimi viri Franciſci Medices Raphaelis filij, qui hoc acumine ingenij ſui, ac iudicio perſpexit. Quæ autem ad hãc lectionem confirmandam pertinent, eo loco diligenter explicui. Philoxenum autem Cyclopis amorem, quo Galateam deperierat, hoc genere carminis celebraſſe, à veteribus grammaticis memoriæ proditum eſt. eo etiam putant Ariſtophanem comicũ alluſiſſe, cum in Pluto induxit chorum hoc canẽtem θρεττανελὸ τὸν κύκλωπα μιμούμενος. Reſtitui autem hic, antiquam lectionem ſecutus, in extremo particulam τις, quæ aberat prius ab excuſis libris: & hic (niſi fallor) valde accommodata eſt: ſenſum enim huius loci hunc eſſe puto: licere cuiuis hoc ipſo genere grandioris carminis imitari & meliores & peiores & ſimiles: quod exemplo etiam duorum illorum dithyrambicorum effecerit.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ καὶ ἡ τραγῳδία πρὸς τὴν κωμῳδίαν διέστηκεν: ἡ μὲν γάρ, χείρους: ἡ δέ, βελτίους μιμεῖσθαι βούλεται τῶν νῦν.

In eadem autem differentia & tragœdia ſeparata fuit à comœdia: hæc quidem enim deteriores: hæc verò meliores, imitari vult, quam ij qui nunc ſunt.

Tradit diſſentire etiam inter ſe tragœdiam & comœdiam eodem modo. cum, vt ipſemet docet, tragœdia meliores ſibi proponat ſemper imitandos: comœdia verò, deteriores, quàm homines ſint, qui ea ætate viuant: tragici enim poetæ, quos in ſcenam inducunt, ſummo loco natos homines, ornant etiam: finguntq; ipſos extitiſſe maioris virtutis, quam uere fortaſſe fuerint: contra autem comici, cum tenuis conditionis homines ſumant, illorum etiam facta & conſilia extenuant. Quare non mirũ eſt, ſi vtrique collati cum hominibus, qui tunc viuant, contrariis illos rebus vincunt. Hoc autem, vt opinor, diſcriminis eſt inter ſuperiorem & inferiorem hanc ſententiam, quod vnus idemq; dithyrambicus efficere poſſet diuerſis temporibus, quod duos illos, longe aliud ſtudium colentes, in diuerſis perſonis oſtendit feciſſe: nunc

enim

enim augere poſſet bonum aliquod, factumq́; præclarum multo ſupra veritatem extollere: fingereq́; aliquos præſtantiores multo, quàm ætas illa ferat: nũc autem deteriores: nam licet etiam eo carmine magnopere extenuare vitam & facta hominũ. Contrà autem ſemper tragœdia fingit præſtantiores, quàm vulgo inueniantur, qoos imitatur: eodemq́; pacto comœdia peiores & abiectiores. Quare appoſite recteq́; inquit tragœdiam cum comœdia ita diſcrepare, vt partes illæ ſtudiaq́; dithyramborum aliquando inter ſe diſcrepaſſe inuentum eſt, quod paſſim eis, & cum commodum ipſis eſt, liceat facere. Animaduertendum etiam eſt, an peccatum ſit à librariis in ordine primorum verborum huius quaſi corollarij: legiq́; debeat. ἐν τῇ αὐτῇ δὲ διαφορᾷ. ratio certè Græci ſermonis videtur hoc poſtulare.

Ἔτι δὲ τούτων τρίτη διαφορὰ τὸ, ὡς ἕκαστα τούτων μιμήσαιτο ἄν τις: καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαί ἐστιν, ὅτε μὲν ἀπαγγέλλοντα ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, ὥσπερ Ὅμηρος ποιεῖ, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα, ἢ πάντας ὡς πράττοντας καὶ ἐνεργοῦντας τοὺς μιμουμένους.

Adhuc autem horum tertia differentia eſt, vt ſingulas has res imitaretur aliquis: etenim in iiſdem & eaſdem res licet imitari: aliquando quidem exponentem, vel aliud quippiam factum, quomodo Homerus facit: vel vt eundem & non ſe immutantem: vel omnes vt agentes & molientes aliquid eos, quos imitamur.

Tertium, quod reſtabat, diſcrimen explicat: tribus nanque modis initio ſtatuerat diſcrepare inter ſe imitationes: quorum trium modorum duos iam explanarat. Tertius vero hic in modo & ratione imitandi totus poſitus eſt: fieri enim poteſt, docente hoc ipſo accurate, vt aliquis iiſdem vtens tanquam inſtrumentis, ſiue potius in eadem quaſi materia aliquid effingere atque exprimere ſtudens, vt videtur ipſe loqui: quod tamen eodem refertur. & præterea eaſdem res imitans (ſic enim priores illos duos modos oſtendit, eodem ordine ipſos appellans, qoo ſupra traditi ſunt) in modo poſtea, rationeq́; imitandi diſcrepet. Modus autem diuerſus eſt, quia nunc quidem commemorantem, vel aliud quippiam ſiue perſonam, ſiue rem factum: nunc verò eundem manentem & non ſe immutãtem, licet imitari. eſt autem poſterior hic vnus idemq́; modus, declarandæ rei cauſa diuerſa ratione repetitus: de qua forma dicendi ſupra non longe ab initio huius operis diſputaui. Nec potari debet id, quod nunc inquit, cum idem ſcilicet, qui ab initio eſt, poeta manet, nec immutatur: & id quod ſupra dixit: Vel aliud quippiam factum, membra duo eſſe, in quæ diuidatur epicum carmen: neque enim vllum eius generis reperitur, in qoo non vtrunque contingat, vt demonſtratum eſt. Tertia autem ratio, qua aliquis, quamuis nunc iiſdem, nũc diuerſis inſtrumentis vtens: eodemq́; pacto nunc eandem: nunc diuerſam rem tractans, eſt, quod omnes, quos in poemate ſuo inducit, vt agentes aliquid: ipſosq́; in ſuis illis negotiis occupatos inducit. Significat igitur ſuperiores duas illas rationes recipere tertium hoc diſcrimen, quod variatur tribus modis. Quod autem primo inquit: nunc exponentem vel aliud quippiam factum, modum tradit mixtum, temperatumq́; ex ambobus iis, qui eum ſequuntur: illi nanque ſimplices: ipſe vero ex ipſis concretus. Addens autem. Quomodo ſe gerit Homerus, rationem illam propriam epici carminis oſtendit, cuius principatum tenet Homerus: poeta enim illic quædam ſua ex perſona exponit: alia autem narrat alius factus: alius enim fit poeta, cum induit perſonam alicuios: & quæcunque ipſe loquitur ex ore illius prodire fingit. Facere verò hoc paſſim epicos, vniuerſi, qui primoribus labris ipſos attigere, nouerunt: vt Virgilios etiam, qui poſt non nullas ſententias ſua ex perſona editas, quamuis longior quàm Homerus in eo ſermone ſit: ille nanque pauciora ſuo quaſi ex ore protulit, ſuſcepit perſonam Iunonis, & quid illa Aeneæ irata, doloremq́; ſuũ expromens, dixerit, ipſam pronuntiantem fecit. Depoſita verò perſona illa, rurſus

poeta narrat quid conſilij dea ceperit, efficere ſtudens, quæ ipſi in mentem venerãt, ſedemq; Aeoli, atque imperium, quod haberet in uentos, deſcribit: poſtq; iterum quaſi Iuno fit, aſciſcens ſibi orationem, quam illa ad Aeolum habuerit: ſtatimq; paucis his verbis, ore ſuo prolatis, Aeolus hæc contra. ipſius ventorum regis perſonam recipit: quam rationem perſequitur toto in opere. Quod verò inquit Ariſtoteles. ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, id valet, quod oſtendi. Plautus quoque in trinummo eodem pacto locutus eſt: his enim verbis vtitur cum Callicle ſene ea in fabula Megaronides. Proh di immortales verbis paucis quàm cito Alium feciſti me: alius ad te veneram: quamuis illic iudicij atque opinionis immutationem factam intelligat: aliquo enim modo alius fit is, qui magnopere mentem ac ſententiam mutat de aliqua re. Animaduertendum preterea, quod neutro genere hic vſus eſt: & tamen quum poeta ſuã perſonam deponit, & alienam ſuſcipit, virum aut mulierem imitatur: neque enim res, quę neutro genere appellãtur, orationis participes ſunt, vt debeat poeta mutata perſona ſua conſilium illorum exponere: fecit autem hoc (niſi fallor) vt virile muliebreq; genus complecteretur. Sed multo etiam infra eodem animo inquit, [illegible]. Exempla ſecundi modi, quo poeta perpetuo eundem tenorem ſeruat: ac quidquid edit, ſua ex perſona edit, nullum fingens ſuo ex ore quippiam proferentem, ſunt poemata dithyramborum: quod Platonis teſtimonio intelligimus. ipſe nanque in ij. libro de rep. hoc apertè teſtatur. Qua in re quærere aliquis non ſine cauſa poſſet, an proprium hoc fuerit eorum, qui grandi tantum illo carmine vterentur: cuius fortaſſe veſtigia nulla extant. ſiue commune ipſis cum omnibus lyricis poetis. & ſanè non magnopere poſtulare videtur genus hoc poematis, quo laudes ſiue deorum, ſiue clarorum virorum canũtur, vt alienam perſonam poeta induat. exempla tamen huius rei non nulla reperiuntur & in Pindari & in Horatij odis. Sed etiam Frãciſcus Petrarcha noſter, qui plurimum magnitudine ingenij in hoc ipſo genere carminis valuit, cantilenam vnam confecit, in qua litem inter ſe & cupidinem: cauſamq;, tanquam in foro habitam, fingit. Nec ſanè hanc ſolam, ſed alias etiam non nullas huiuſcemodi fecit, vt nullo labore intelligere licet. Tertium modum apertè vſurparunt tragici ac comici, qui nihil vnquam ſuis in fabulis ſuo ex ore promunt: ſed omnia illic eduntur à perſonis iis, quas inducunt. Quod vero ad verba pertinet, hoc pacto videtur locus accipiendus, vel ita ſcilicet imitari licet, vt omnes, qui imitantur, agant & moliantur. Nam in epico carmine poeta cum exponit ſua ex perſona aliquid, proprie neminem imitatur; ſed in illis tantum partibus, quibus quaſi inducit homines ipſos, qui imitantur, aliquid dicentes, aut gerentes: tunc enim tribuit illis poeta ea facta & dicta, quæ conueniant moribus & vitæ illorum, quos ipſi exprimunt, ac repræſentare conantur, quod verè eſt imitari. in altero itidem genere poematis idem vſu uenit: quo ſcilicet poeta idem ſemper manet, nec aliam perſonam ſuſcipit, Quod vero, cum iam πράττοντας dixiſſet καὶ δρῶντας addidit, eſt poſterior hæc vox prioris declaratio. & ſanè uis hujus notioq; latior: nec vni certo generi factorum addicta eſt: qui enim aliquid ad remp. pertinens, gerunt, propriè à Græcis πράττειν dicuntur.

Ἐν τρισὶ δὴ ταύταις διαφοραῖς ἡ μίμησίς ἐστιν, ὡς εἴπομεν κατ' ἀρχάς: ἐν οἷς τε, καὶ ἃ, καὶ ὥς. ὥστε τῇ μὲν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη μιμητὴς Ὁμήρῳ Σοφοκλῆς: μιμοῦνται γὰρ ἄμφω σπουδαίους: τῇ δὲ Ἀριστοφάνει: πράττοντας γὰρ μιμοῦνται καὶ δρῶντας ἄμφω.

In tribus iam his differentijs imitatio verſatur, vt initio diximus: in quibus ſcilicet, & quæ, & quomodo. Quapropter hac quidem idem cum Homero imitator Sophocles eſſet: imitantur enim ambo ſtudioſos. hac vero cum Ariſtophane: agentes enim imitantur & gerentes ambo.

Cum à principio huius ſcriptionis, monſtrato ſtatim genere earum artium, quæ vtuntur metro, rhythmo, & harmonia, tria ipſarum eſſe diſcrimina affirmaſſet: accurateq;

curateq; de illis iam diſputaſſet: atque omnia, quæ ad ſubtilem earum explicationē pertinent, tradidiſſet, paucis nunc docet ſe ad finem eius præceptionis perueniſſe: vtq; firmius illa hæreant in memoria, iiſdem verbis, quibus ſupra ipſa indicarat, appellat. Nam quod imitationem tribus his rebus, quas iam explicarat, diſtinctam eſſe reperit, planum eſt ipſum nunc imitationem vocare operam & ſtudium eorum, qui imitantur, non artem rationemq; ipſam, quæ in hoc occupetur, vt ſupra ſæpe fecit. Adiunpir etiam quiddam, quod è ſuperiore diſputatione plane elicitur: vnde quęſtum facere poſſit, qui legit: habet enim corollarij vim. adiungit igitur eiſdem poetis cum aliis atque aliis conuenire diuerſa cogitatione. id vero exemplo tradit ac confirmat, dicens haberi poſſe unum eundemq; poetam Sophoclem & Homerum, ſi quis unam è tribus illis differentiam ſpectet: mediam inquam, id eſt rem ac perſonas, vt ipſemet docet: qui quod uno uerbo oſtenderat, pluribus declarat, reddens rationem eius rei hoc pacto. Imitantur enim ambo ſtudioſos uirtutis viros. Non humiles vero, turpesq; perſonas, ſed graues honeſtasq; imitari vtrunque eorum, conſtat. Siquis autem, addit, relicta hac animaduerſione, aliud ſpectet, id eſt tertiam rationē attendat, dicet ipſum ſimilem eſſe Ariſtophani, ur ſupra fecerat, cauſa eius ſimilitudinis allata, comprobans quod tradiderat: inquit enim. Agentes nanque imitantur & getentes aliquid ambo: Sophocles ſcilicet atque Ariſtophanes: quamuis illi conditione uitæ ac moribus longe inter ſe diſcrepantes ſint: tenues enim homines: nec honeſtis factis deditos, comicus ille imitatur. Quod vero ad Græca verba pertinet. illud καὶ δρῶντας, eſt itidem declaratio antecedentis vocis πράττοντας: cum enim Attico verbo vſus eſſet: eius nanque ſermonis proprium eſt πράττειν dicere, cum agere ſignificare volunt: aliæ autem gentes idem uerbo δρᾶν oſtenderent, eandem rem duobus verbis, explanandæ rei cauſa, ſignificauit, ut ſupra ipſum feciſſe indicaui: quamuis hic eodem verbo vſus non ſit, quo illo loco, in notione prioris explicandæ: quod ipſum feciſſe arbitror, vt ratione etiam eius nominis tradita, opinionem ſuam confirmaret: id enim ſtatim aggreditur. Intelligere autem ipſum, cum inquit, Quibus, inſtrumenta, patet, quamuis in Græco ſermone adiuncta ſit huic nomini præpoſitio, idq; magis videatur materiæ conuenire: quę & ipſa aliquo modo munus tūc obit inſtrumēti, cum ipſius auxilio res exprimatur, de quo ſupra etiam locutus ſum. Cum vero dixit. Quæ, perſonas atque rem ſignificauit: vt cum, Quo pacto, modum: de his enim copioſè diſputatum eſt.

Ὅθεν καὶ δράματα καλεῖσθαί τινες αὐτά φασιν, ὅτι μιμοῦνται δρῶντας. διὸ καὶ ἀντιποιοῦνται τῆς τε τραγῳδίας, καὶ τῆς κωμῳδίας οἱ Δωριεῖς. τῆς μὲν κωμῳδίας οἱ Μεγαρεῖς, οἵ τε ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατείας, γενομένης: καὶ οἱ ἐκ Σικελίας: ἐκεῖθεν γὰρ ἦν Ἐπίχαρμος ὁ ποιητής, πολλῷ πρότερος ὢν Χωνίδου, καὶ Μάγνητος. καὶ τῆς τραγῳδίας ἔνιοι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ποιούμενοι τὰ ὀνόματα σημεῖον: οὗτοι μὲν γὰρ κώμας τὰς περιοικίδας καλεῖν φασιν: Ἀθηναῖοι δὲ, δήμους, ὡς κωμῳδοὺς οὐκ ἀπὸ τοῦ κωμάζειν λεχθέντας, ἀλλὰ τῇ κατὰ κώμας πλάνῃ ἀτιμαζομένους ἐκ τοῦ ἄστεως. καὶ τὸ ποιεῖν, αὐτοὶ μὲν, δρᾶν: Ἀθηναίους δὲ, πράττειν προσαγορεύειν. περὶ μὲν οὖν τῶν διαφορῶν, καὶ πόσαι, καὶ τίνες τῆς μιμήσεως, εἰρήσθω ταῦτα.

Unde & dramata vocari non nulli ipſa aiunt, quia imitantur agentes. Qua etiam de cauſa vendicant ſibi tragœdiam & comœdiam Dorienſes. Aſciſcunt verò ſibi comœdiam Megarenſes: & qui hic, tanquam illa exorta ſit apud ipſos, cum popularem ſtatum ciuitatis habebant: & qui ex Sicilia: ex illis enim locis Epicharmus poëta prodijt, qui multo tempore prior extitit Chonnide & Magnete. Tragœdiam verò ſibi vendicant quidam è

numero eorum, qui incolunt Peloponneſum, ducentes ſignum à nominibus: hi enim aſſirmant ſe appellare comas, pagos. Athenienſes verò, demos: tanquam comœdi vocati non ſint à verbo κωμάζειν, ſed nomen duxerint ab errore illo per pagos, quo illic vagabantur, qui ignominia notati ex vrbe diſcedebant. Præterea facere ipſi quidem ſe oſtendunt vocare δρᾶν. Athenienſes vero πράττειν. De differentijs autem imitationum, & quot, & quæ ſint, hæc ſatis habenda ſunt.

Cum oſtendiſſet quid ſimilitudinis ſit Sophocli cum Ariſtophane: idq́; dixiſſet eſſe, quod ambo imitantur aliquos agentes, confirmat id etiam communi vocabulo tragœdiarum & comœdiarum: vtrunque enim poëma vocatur δρᾶμα ea de cauſa, vt non nulli volebant, cum tamen diſtincta ſint proprijs illis vocibus: videtur enim ſignificare alios quoſdam aliam eſſe illius nominis rationem exiſtimaſſe: neque credidiſſe vocata fuiſſe δράματα, quia illic gerentes perſonę omnes fabulæ quippiam inducuntur, cum dixerit, Quidam affirmant. illi verò, vt ſuſpicari licet, arbitrati fuerãt idem valere δρᾶμα, quod ποίημα: vt quemadmodum alia poëtarum opera ποιήματα, vulgo vocarentur, ita hæc eadem de cauſa δράματα vocita eſſent. Quod adiungit autem nouum argumentum eſt, ductum itidem ab etymologia: declarat enim non ſine cauſa genus quoddam Græcorum, Doris appellatum, vendicare ſibi tragœdiam ac comœdiam: affirmareq́; ſe inuentores extitiſſe vtriuſque poëmatis. Cum autem non omnes eius gentis populi eaſdem terras incolerent, ſed longe diuerſas, docet illos diuerſis etiam argumentis iudicium ſuum comprobaſſe, quibus declararent, conuenire ſibi inuentionem eius poëmatis, cum ſuperius illud commune omnium foret. Megarenſes igitur, inquit, qui erant Dorici generis, & qui veram Gręciam incolebant: & qui in Sicilia ſedes ſibi poſuerant, comœdiam apud ſe natã aiebant: prius namque de comœdia agit: qui enim in Græcia viuebant, dicebant poëma illud, licentiæ plenum, apud ſe ortum, cum populari ſtatu ciuitas ipſorum regeretur: quod veriſimile erat: propria enim illius reip. eſt libertas illa, qua vtebantur priſci comici in deſcribendis improbis hominibus: vitiiſq́; eorũ notandis: nec in alio genere reip. facile ferri potuiſſet. Megarenſes verò vſos olim hac rep. in iiij. etiam & v. libro πολιτειῶν ipſe teſtatur, quam etiam, quomodo amiſerint, accurate docet. Qui uerò in Siciliam ſedes ſuas tranſtulerant, comœdiam inuentum ſuum eſſe aiebant, quia illic natus eſſet Epicharmus poeta, qui ætate ceteros comicos anteibat: multisq́; annis ante Chonnidem, & Magnetem, ueteres comicos, floruerat. hi autem patriam Athenas habebant: eorumq́; auctoritate Athenienſes videri volebant apud ſe inuentam comœdiam. Adiungit autem Ariſtoteles non nullos etiam populos eiuſdem generis, qui incolerent Peloponneſum, tragœdiam ſibi aſciſcere ſolitos: nec tamen ſtatim argumentum exponit, quo illi niterentur: nec ſanè proprium illi ullum habebãt, quo declararent graue id poema à ſe inuentum fuiſſe. primum enim redit ad explicandam rationem, qua, ui nominis freti, Megarenſes probare uellent ſibi concedendam eſſe inuentionem illius poematis. inquit enim. Hi enim affirmant ſe vocare κώμας pagos ipſos, ſiue oppida: ſic enim appellemus, quas communi uocabulo reliqui Græci vocabant περιοικίδας: cum Athenienſes, (ut illi addebant) eam rem nomine δήμων oſtenderent. Athenienſes uero δήμους appellabant puta Sunium, Piræum, reliquaq́; huiuſcemodi oppida, ſiue pagos: illo autem communi uerbo huius rei ſignificandæ, uſus eſt etiam Ariſtoteles in vj. libro πολιτικῶν, cum rationem exponeret, qua Carthaginienſes tenuitati ſuorum ciuium conſulerent: inquit enim. ἀεὶ γάρ τινας ἐκπέμποντες τοῦ δήμου πρὸς τὰς περιοικίδας, ποιοῦσιν εὐπόρους. Sed Thucydides quoque, qui ſcriptor Atticus fuit: in eaq́; urbe natus & eductus eſt, utitur uocabulo κώμη: quod Ariſtoteles hic tradit fuiſſe proprium Drienſium: ubi enim de ueteribus inſtitutis agri Attici diſſerit, ait. κατὰ κώμας δὲ παλαιῷ τρόπῳ οἰκοῦσα. explicat autem ſtatim Ariſtoteles ſenſum illorum, qui cum uellent videri auctores comœdiæ, utebantur ſignũ

huius

huius rei nomine quo ipſa vocaretur: illamq; appellatam aiebant ἀπὸ τῶν κωμῶν, id eſt, à pagis: cum κώμη ipſorum vocabulum eſſet, non Athenienſium, cum ipſis de inuentione huius poematis contendentium. Cum igitur ſciret aliud etymon, rationemq; huius uocabuli comœdiæ, ſiue comœdorum, alios eſſe putaſſe, hoc tradit: docetq; ipſos de hoc non dubitaſſe, quin comœdia à comis & pagis, & non a uerbo κωμάζειν nocata ſit, vt alij ſentiebant, qui putabant comœdos appellatos à licentia illa, qua utebantur qui κωμάζειν dicebantur: illi nanque ludibundi laſciuienteſq; per urbem ambulabant, canebantq; uerſus ad riſum excitandum aptos, & ad notandos mores ac facta ciuium improborum. cum contra ipſi putarent quoſdam, ignominia affectos, vrbeq; eiectos per pagos ac uicos agri Attici errantes, ſua lingua κώμας uocatos: accuſanteſq; eos, qui ſe iniuria affeciſſent, nomen dediſſe huic poemati. Sed ſcrupulus nõ paruus hic eſt: ſi nanque κώμη Doricũ uocabulum eſt, κωμάζειν quoq;, quod apparet inde ductum ac conformatum, eidem genti tribuendum videtur: ac proprium ipſius vocabulum habendum. Quare ſiue a comis, pagiſq;, ſiue à uerbo κωμάζειν comœdia vocata eſt, non ſine cauſa, ducto argumento a ui nominis Dorienſium nationi origo ipſius aſſignanda uideretur: occurri autem poteſt huic difficultati (ut arbitror) hoc pacto. Si quis dicat in uſu ſanè Attici ſermonis fuiſſe uerbum κωμάζειν: ipſumq; radices egiſſe in eam linguã, quamuis ortum fuerit in finibus Dorienſium: quod non ita de altero illo contigerit, cum ſuum propriumq; uocabulum haberent, quo pagos uicoſq; appellarent, id eſt δήμους: & non id ſignificare nolentes, nunquàm κώμας uſurparent, cum tamen ſupra oſtenderim ab Attico ſcriptore hoc uerbum uſurpatum. Quod autem ſequitur argumentum eſt, quo utebatur Dorica natio ad uindicandam ſibi, non comœdiam tantum, uerum etiam tragœdiam: ductum & ipſum ab etymologia huius nominis δράματα, quo communiter appellabantur ambo hæc poemata: cum enim δρᾶν ſuum eſſe uerbum oſtenderent, unde δράματα uocata ſunt, uidebantur ea de cauſa ipſi inuentores extitiſſe horum poematum: nam ſi Athenienſes primi illa excogitaſſent, ſuo ac proprio nomine inuentam à ſe rem nuncupaſſent: quis enim alieno uocabulo uteretur in ſuo aliquo inuento ſignificando? Habebant autem Athenienſes uerbum πράττειν, quod apud ſe idem ualebat, quod apud Doras δρᾶν. Quod ſupra inquit de populis quibuſdam Dorici generis, Peloponneſum incolentibus, qui uendicarent ſibi tragœdiam, ipſos argumentum a nominibus ducere ſolitos, ipſiſq; uti tanquàm nota quadam eius rei, quã probare volebant: quod (inquam) dixit ποιοῦνται σημεῖον, eodem pacto locutus eſt in ij. libro de moribus ad Nicomachum, quo loco tradit, qua ratione aliquis poſſit percipere ſe habitum iam conſequutum: uirtutemq; aliquam tenere: affirmauit enim uoluptatem & moleſtiam, quæ naſcitur ex factis illis in animo eius, qui facit, poſſe hoc indicare: lætitiamq; illam & ægritudinem, notas quaſdam haberi debere, quæ aperiant & patefaciant, quod abditum prius erat atque obſcurum. verba ipſius hęc ſunt, σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδονὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις. Statim autem Ariſtoteles his rebus explicatis, repetit quid adhuc fecerit: commemoratq; ſe ſatis diſputaſſe de diuerſis rationibus imitandi: tradidiſſeq; quot numero ſint imitationes: & vim naturamq; omnium illarum docuiſſe. Vnde arbitror certo teneri, quod ſupra indicaui. non fuiſſe propoſitum auctoris à principio genus propinquum diuerſarũ poeſeon indagare, ſed ſuperius quoddam genus, quod contineret etiam artes non nullas, ſimiles ſanè illis, non tamen & ipſas poeſis: in extremo enim ſingularum diſputationum conſueuit repetere paucis, quæ confecerit. hic autẽ, quot, & quæ ſint, genera imitationum teſtatur ſe docuiſſe. Videtur autem ex hoc loco ſeparatim de poetica agere incipere, ac uerum ordinem ſequi. cum ortum ipſius ſedulo inquirat: Quo modo enim ſupra potuit rectè de illa diſſerere, cum ipſius originem nondum monſtraſſet?

Ἐοίκασι δὲ γεννῆσαι μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἰτίαι δύο τινὲς, καὶ αὗται φυσικαί: τό τε γὰρ μιμεῖσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παίδων ἐστὶ: καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι, καὶ τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας.

Videntur autem genuiſſe quidem omnino poeticam cauſæ duæ quædam, atque hæ naturales: imitari enim inſitum eſt hominibus à pueris: & hac re illi differunt à ceteris animantibus, quod animal eſt homo maxime aptum ad imitandum & primas perceptiones ipſe facit imitando.

Cum, arrepta occaſione, diſputaſſet de controuerſia, quæ uigebat inter Athenienſes, & non nullos Doricos populos: utraq; enim gens uideri uolebat inuentrix fuiſſe comœdiæ & tragœdiæ: explicaſſetq; argumenta, quibus, ductis à nominibus, uterētur Dorus in aſſerenda ſibi inuentione illorum poematum, quærit nunc de origine poetices: modiceq; iudicium ſuum aperiens, narrat uideri procreaſſe poeticam cauſas duas: & ambas quidem illas à natura profectas, non ſtudio ac uoluntate hominum excogitatas. Cum autem cauſas has non ita plane tradiderit Ariſtoteles: ut ipſa tum hanc primam eſſe, hanc uerò ſecundam dixerit: ortaq; quæſtio ſit inter interpretes, quam potiſſimum ſecundam eſſe arbitrari debeamus: de prima nanque non dubitatur, quid ſentiam de hac re, declarabo: cenſeo enim alteram cauſam extitiſſe, quæ ita impulerit nos ad hoc ſtudium, ut rationem eius inuenerimus: quod cuncti mortales gaudent, cum uident aliquam rem apte expreſſam atque aliqua ratione redditam. Sed prius, quæ pertinent ad primam cauſam confirmandam, uideamus. illa autem eſt, quod auctor tradit imitari inſitum eſſe naturis hominum à prima teneraq; ætate: ſi nanque procliues tantum ad imitandum homines forent in ætate iam firma, credi poſſet illud iudicio aut auctoritate aliquorum partum. Conſueſſe autem ueteres Peripateticos hoc argumento ſæpe uti, & quaſi ad incunabula accedere, quia in pueritia facillimè arbitrabantur naturæ vim ſe poſſe videre, teſtatus etiam eſt Cicero in v. libro de finibus. quod uero nunc ἐκ παίδων inquit, uariis uerbis, idem tamen ualentibus, Ariſtoteles hoc ſignificare ſolitus eſt: nunc enim ἐκ νέων. nunc ἐκ νηπίων. nunc ἐκ μειρακίων. nunc, ut hic, ἐκ παίδων inquit: omnibus enim his modis, infirmam ætatem, imbecillamq; mentem Græci oſtendunt. quin autem pueri etiam & geſtibus corporis & uoce multa imitari atque exprimere conentur, dubitare nō poſſumus: cotidie enim huius rei exempla uidemus. Adiungit autem, vt confirmet imitationem eſſe inſitam animis noſtris à natura, vincere hominem in hac ipſa re ceteras animantes: illa enim quæ præcipua atque excellentia in nobis ſunt, facile exiſtimari poſſunt naturales radices habere. Tertia autem collatione inquit μιμητικώτατον: id eſt maxime aptum ad imitandum: ſunt enim beluæ quoque non nullæ, quæ non parum ad hoc valent: vt genera quædam auium: & certe ſimiæ, quæ inde etiā nomen acceperunt: catiq; mimones, quod Græcum verbum manauit in noſtrum ſermonem, in vſuq; adhuc eſt leuiter corruptum, vocati ſunt. Videtur autem in Græcis verbis auctoris dandi caſu τούτῳ legi debere, vt infinitis locis locutus eſt, niſi putamus more Attico præpoſitionem κατὰ deſiderari: quo pacto idem prorſus ſignificaret, ac uitij nihil in ſcriptura foret. Addit autem aliud, quod idem conſtituit: hominibus ſcilicet, inſitā eſſe à natura imitandi uim. Hoc autem eſt quod inquit ipſum hominem, quæcunque primo diſcit, id eſt puerum adhuc, & in tenera ætate conſtitutum, hoc pacto diſcere, id eſt imitando: factaq; aliorum exprimendo, qui ſcilicet aut longo vſu docti, aut ratione ſcientiaq; eius rei accepta, peritius illa gerant atque adminiſtrent: hoc enim puto ualere πρώτας μαθήσεις ποιεῖν, ut ſignificet ipſos non expectare eo tempore præcepta magiſtrorum, ſed attendere tantum quid alij gerāt: conariq; ipſos reddere, atque ita rationem earum rerum tractandarum aliquo modo percipere: hoc enim declarat hominibus inſitam natura uim non paruam imitandi, cum vtantur in rudimentis aliquarum rerum percipiendis imitatione: Similis verò eſt huic modus ille dicendi, quo vſus eſt Plato in iij. libro de rep. περαίνουσι διήγησιν διὰ μιμήσεως: prolatus autem eſt de poëtis epicis, quum perſonam aliquorum induunt: atque ita, quod ipſorum eſt munus, exponunt: commemorantq; quod volunt: verba eius ſunt. οἱ δ᾽ ἐν τῷ τοιούτῳ, ὡς ἔοικεν, οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ διὰ μιμήσεως τὴν διήγησιν ποιοῦνται. Valere uerò hic μαθήσεις, perceptiones, & totum id, quod ab aliquo

quauis

quauis ratione addiſcitur, non diſciplinas, apertum eſt. idem enim quoque ſignificat hoc nomen in initio poſteriorum Analyticorum, vt teſtantur etiam Græci interpretes eorum librorum: niſi quod ueriore via ac ratione res eo modo fit. Quod autem primum inquit, unitari innatum in animis hominum à teneris annis, Cicero quoque in ij. libro de oratore his verbis idem eleganter protulit. Natura enim fingit homines & creat imitatores & narratores facetos & uultu adiuuante & uoce & ipſo genere ſermonis. Huc uſque autem (niſi fallor) expoſita eſt ab Ariſtotele altera illarum cauſarum: prior, inquam, cui etiam, quæ ipſam confirment, adiuncta ſunt argumenta duo, iam explicata. Nunc autem alteram cauſam affert, quæ & ipſa demonſtrat originem, fontemq́; poëtices eſſe naturalem.

Καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας. σημεῖον δὲ τούτου τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων: ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας, τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας, χαίρομεν θεωροῦντες, οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀτιμοτάτων, καὶ νεκρῶν.

Et gaudere rebus imitatione expreſſis vniuerſos. ſignum autem huius rei eſt, quod contingit in operibus opificum: quæ enim ipſa cum moleſtia videmus, horum imagines, magno artificio, exquiſiteq́; expreſſas cum ſpectamus, lætitia afficimur, ceu beluarum formas abiectiſſimarū, & cadauerum:

Hæc altera cauſa eſt, quæ genuit poëticam, ut putat optimus acutiſſimusq́; magiſter: cum enim omnes homines lætentur, voluptatemq́; capiant ex rebus imitatione expreſſis: idq́; animaduerſum eſſet à quibuſdam: vt gignerent reliquis hanc voluptatem, totos ſe dederunt ad imitandum oratione uitam moresq́; aliorum: nam niſi illi vidiſſent paſſim capi homines hac voluptate, non ſe ad hoc ſtudium, quod in nullo honore fuiſſet, applicuiſſent. Probat autem, argumento quodam ducto à conſequenti: vnde ſignum ipſum appellat, homines oblectari rebus bene expreſſis, quæ μιμήματα appellat: μιμήματα enim vocantur, non imitationes, ſed opera quæ effecta ſunt accurata imitatione. ſi opera vocare libet etiam fabulas poëtarū, vt tragœdiam & comœdiam, huiuſcemodiq́; alia poemata. Nam Plato hæc ipſa illo nomine in iij. libro de rep. appellauit. inquit enim ἐπεὶ οὐδὲ τὰ δοκοῦντα ἐγγὺς ἀλλήλων εἶναι δύο μιμήματα, δύνανται οἱ αὐτοὶ ἅμα εὖ μιμεῖσθαι. οἷον κωμῳδίαν καὶ τραγῳδίαν ποιοῦντες. Sed infra etiam, eandem rem ſignificare volens, idem vocabulum non ſemel repetit. Argumentum verò huiuſcemodi eſt. Declarat hoc ita ſe habere id, quod videmus vſu uenire in operibus opificum: quæ enim non ſine triſtitia quadam, &, ut inquit L. Plancus in epiſtola, dolenter uidemus, eorum effigies accuratè expreſſas cum ſpectamus, voluptatem ſentimus. Quod autem in Græcis verbis eſt εἰκόνας μάλιστα ἠκριβωμένας; valet imagines viliſſimarum illarum rerum in primis exquiſitè, ſubtiliterq́; expreſſas; poſitumq́; eſt ad rem augendam: niſi enim imitatio ipſa gigneret uoluptatem, nihil illic erat quod oblectare poſſet: ac quanto aptius exquiſitiusq́; forma earum rerum abiectiſſimarum reddita eſſet, tanto magis aſpectus illarum moleſtus, odioſusq́; fuiſſet: nihil enim in ipſis ſuaue ac iucundum eſt: nunc autem cum ſubtiliter etiam, appoſiteq́; expreſſa effigies illarum, iucunde nos tangat, intelligitur naſci eam uoluptatem ab imitatione. exemplo autem declarare uolens, quæ ſint res, quas intelligit, uiſu moleſtæ, inquit, ceu beluarum formas abiectiſſimarum & cadauerum. Beluarum autem abiectiſſimarum reddidi, non ut noſter interpres fecerat, ferarum truculentarū: legi enim in iis, quos vidi, ſcriptis libris. θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀτιμοτάτων non ut in excuſis olim erat τῶν ἀγριωτάτων. ſed in libro quoque, quem nuper Guil. Morelius Pariſijs impreſſit, eodem pacto legitur. uocare autem Ariſtotelem ζῷα ἄτιμα, utiles abiectasq́; animantes, certum eſt: ut in ij. eorum de moribus librorum, quos inſcripſit μεγάλα ἠθικά: hæc enim verba inde ſumpta ſunt. ἐν τῷ καὶ ἡ φύσις φαίνεται ἔν τε τῶν σκωλήκων, καὶ ἐν τῶν κανθάρων, καὶ ὅλως ἐν τῶν ἀτίμων ζώων. In primo quoque libro de animo,

vbi de Anaxagoræ ſententia loquitur, qui obſcurè de mente diſſeruit: nec uiſus eſt ſibi conſtare: inquit etiam. ἑτέρωθι δὲ τὸν νοῦν εἶναι τὸν αὐτὸν τῇ ψυχῇ: ἐν ἅπασι γὰρ ὑπάρχειν αὐτὸν τοῖς ζώοις, καὶ μεγάλοις καὶ μικροῖς, καὶ τιμίοις καὶ ἀτιμοτέροις. Sed aliis etiam multis locis, quos, te iam perſpecta & explorata, non citabo. θηρία uero apud ipſum valere mites etiam animantes & omnes deniq; illas, quæ rationis expertes ſint, aliâs a me declaratum eſt: & exemplis poſitis conſtitutum. Quare ita prorſus puto accipiendum hunc locum eſſe. Nam addi etiam poteſt, animantes multas feras & immanes, ſi ſine periculo ſui videantur, ob ſpeciem corporis delectare potius quàm dolorem inurere ac pœnam: cum contra lumbrici, ſcarabei, blattæ, vermesq; omnes, non ſine moleſtia vnquam cerni poſſint. Plutarchus quoque, cum & ipſe quanta vis eſſet imitationis oſtendere vellet in libello, quo docuit quo animo oportet adoleſcentes accedere ad audiendos poëtas, exempla poſuit vilium turpiumq; animantium, vt lacertæ, ſimiæ, quibus addidit, inhoneſtam & ipſam fœdamq;, Therſitis faciem: vt in v. etiam libro Sympoſiacon: nuſquam enim meminit, niſi rerum aſpectu fœdarum. Corpora etiam hominum vita priuatorum viſu moleſta, fœdaq; ſunt: eadem tamen eximie repræſentata voluptatem afferunt, vt tradit Ariſtoteles: cui etiam rei ſimile eſt id, quod attulit Plutarchus ambobus illis in locis, de Philoctete picto, qui vlceribus ſcatebat: & effigie Iocaſtæ, quæ confecta mœrore erat, & triſtitiam animi ingentem præ ſe ferebat.

Αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅτι μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἥδιστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως: ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ κοινωνοῦσιν αὐτοῦ: διὰ γὰρ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι, τί ἕκαστον. οἷον ὅτι οὗτος ἐκεῖνος: ἐπεὶ, ἐὰν μὴ τύχῃ προεωρακὼς, οὐχὶ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπεργασίαν, ἢ τὴν χροιὰν, ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν.

Cauſa autem huius etiam rei eſt, quia diſcere non ſolum philoſophis iucundiſsimum eſt, verum etiam alijs ſimiliter: verum parum participes eius ſunt: hanc enim ob cauſam gaudio afficiuntur, cum cernũt imagines rerum: quia contingit ipſos ſpectantes perdiſcere, ac ratiocinari quid vnumquodq; eorum ſit. ſeu quod hic ille eſt: quia, niſi ille antea rem viderit, tunc non imitatio efficiet voluptatem, ſed propter artificium ſtudiumq; opificis, aut colorem, aut propter aliam quampiam huiuſcemodi cauſam.

Ortum illius gaudij demonſtrat, quo afficiuntur, qui effigies aliquarum rerum, ſubtiliter expreſſas, cernunt: cum tamen res ipſæ, quarum illæ ſunt ſimulacra, moleſtæ viſu ſint, ac libenter declinentur: aitq; cauſam huius rei eſſe, quòd cuncti mortales mirificam voluptatem capiunt ex perceptione rerum: neque uerum eſſe, quod multi putant, vt diſcere tantum iucundum ſit ſtudioſis ſapientiæ: eſt enim illud & iis ipſis cauſa maximæ voluptatis: & aliis etiam, qui non videntur teneri deſiderio rerum cognoſcendarum. Facit autem, vt ſoli putentur ſtudioſi ſapientiæ capere voluptatem ex perceptione rerum, quia ceteri non ita inſtructi ad eam: nec imbuti optimis artibus, ſed in aliis ſtudiis verſati, non multum progrediuntur in hac: vincunturq; magno interuallo ab illis. Vnde multitudo falsò putat, ſolos eos, qui ſolo animo incumbunt cognitioni rerum voluptatem ſentire, cum diſcunt. Contra autem Ariſtoteles, cum fateatur id ipſis iucundiſſimum eſſe, affirmat non minorem voluptatem ceteris afferre: hoc enim manifeſto valet id, quod in Græca ſcriptura eſt, quãuis relictum à Latino interprete, ὁμοίως. parem enim voluptatem inde ducere tradit ſtudioſos bonarum artium, atque imperitos. quamuis contingat muſarum expertes infrequentius illam ſentire: nec magnopere illius compotes fieri. Cum autem generatim dixerit omnes, qui diſcunt aliquid, ſentire voluptatem: quomodo illi ipſi qui

ſpectant

ſpectant imaginem, diſcant, aperit: docetq́, cognitionem illam cauſam eſſe ipſis voluptatis: Hanc enim ob cauſam, inquit, gaudio afficiuntur, qui aſpiciunt imagines, quia contingit ipſos, dum ſpectant, perdiſcere: ac ratiocinari, quid vna quæq́; res ſit. exempli cauſa: Hic quem pictum aut fictum nunc video, eſt ille, quem olim viuum aſpexi. atque ita fit, vt diſcamus: & ſimilitudine quadam ducti, rem, quam penè obliti eramus, rurſus percipiamus, & quaſi agnoſcamus. nam μανθάνειν valere hic renouare in animo, & quaſi ſopitum excitare, quod antea didiceris, apertum eſt: hanc enim quoque notionem eſſe huius verbi: fieriq́; id, quod ipſum valet, duobus modis, teſtatur ipſe in problematibus: in v. enim earum quæſtionum, quæ pertinent ad harmoniam, inquit ὅτι μανθάνει τὸ μανθάνειν. τούτου δ᾽ αἴτιον τὸ μὲν λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην· τὸ δὲ χρῆσθαι καὶ ἀναγνωρίζειν ἐστί. quin autem locus ille huic, quẽ in manibus habemus, valde ſimilis ſit, dubitari non poteſt. Occurrit autem, hoc explicato, difficultati cuidam Ariſtoteles: cum enim aliquando voluptatem ſentiamus, imaginem cernentes rerum, quas nunquàm antea vidimus, perſpicuum eſt tunc non naſci voluptatem illam ea ratione, qua docuit, id eſt quia tunc renouetur in nobis memoria illarum rerum. Monſtrat igitur fontem huius, diuerſæ à ſuperiore, voluptatis. traditq́; tunc: cum ſcilicet rem imitatione expreſſam prius aliquis non viderit, imitamen ipſum, ſtudiumq́; ab opifice in imitando adhibitum, ac demum redditam ipſam illam eſſe accurate, non procreaturum eſſe voluptatem, ſed quidquid inde voluptatis naſcetur, natum iri aut ab elegantia operis, aut pulchritudine colorum, aut aliqua huiuſcemodi cauſa. Duabus igitur de cauſis gaudere poſſumus, cum effigiem aliquam eximiè expreſſam ſpectamus. Nam voluptas, quæ naſcitur in nobis, cum inſpicimus effigies rerum, quas & ſi non uidimus, accepimus tamen ab aliquibus, fide dignis hominibus, aut ſcriptoribus, illiuſmodi eſſe, par eſt ſimiliſq́, voluptati, quæ exiſtit ex aſpectu ſubito rerum à nobis ante viſarum: ſimulacra enim in animo retinemus rerum, quas diligenter audiuimus, non minus atque earum, quas oculis vidimus. In cauſis verò, quas non appellat, eſſe etiam poteſt, vt aliquis ſcilicet oblectetur, imaginem intuens: quia illa ipſa re, quæ expreſſa eſt, capiatur, & ad eam procliuis ſit; variæ autem hæ exiſtunt, ut ſunt uaria hominum ingenia. Eſt hac in parte moleſtum: neque enim hoc diſſimulare liber, quod, nulla huius rei cauſa apparente, variat formam loquendi: cum enim nominandi caſu primo dixiſſet οὐχὶ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονήν, ſtatim tranſit ad caſum accuſandi, qui aptus eſt à præpoſitione διὰ. & non inquit ἀλλ᾽ ἡ ἀπεργασία ἢ χροιὰ & quæ ſequuntur. quare durum id videtur, & ea fortaſſe de cauſa quidam coniectura olim emendarunt, οὐ δὲ μίμημα. vt legitur in quodam excuſo. nam ex opinione id ductum puto, quia nullum vidi calamo exaratum, in quo illo modo ſcriptum foret.

Κατὰ φύσιν δὲ ὄντος ἡμῖν τοῦ μιμεῖσθαι, καὶ τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ῥυθμοῦ· τὰ γὰρ μέτρα ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστι, φανερὸν, ἐξ ἀρχῆς οἱ πεφυκότες πρὸς αὐτὰ μάλιστα, κατὰ μικρὸν προάγοντες, ἐγέννησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων.

Cum autem imitari nobis ex natura ſit, & harmonia & rhythmus (nam metra particulas eſſe rhythmorum perſpicuum eſt) à principio qui natura facti erant præcipue ad ipſas has res, paulatim promouentes, procreauerunt poëſim ex ſubitis ſtudijs, & ijs quæ ex tempore dicerentur.

Cum duas fuiſſe cauſas artis poeticæ, & eas quidem naturales, oſtendiſſet: quarum prior eſt, quòd inſitum in animo eſt hominibus, ſtudium imitandi: poſterior vero, quòd cuncti mortales voluptatem capiunt e quibuſlibet operibus ad imitationem alicuius rei factis: niſi enim poſterius hoc quoque natura tributum eſſet hominibus, quamuis aliqui extitiſſent à natura facti ad imitandum, non tamen ſummum ſtudium poſuiſſent in ea re, quam intelligerent in bonore non magno haberi, nec iucundam eſſe hominibus, Quare poëtica ita quoque non multum progreſſa fuiſſet,

ſet. Harum igitur cauſarum alteram: priorem, inquam, repetit, quæ inſtruit ad hoc munus: & eo, tanquã fundamento aliquo poſito, apertius cõſtituit originem huius artis, ita agens. Cum imitari ſit nobis à natura datum: cumq; harmonia etiam & rhythmus, quibus rebus imitamur, ſint nobis à natura tributa (inueniũtur enim qui ratione harum rerum nulla cognita, tamen natura duce has res attingunt & concentu, motuq; corporis apto, vt poſſunt, aliquas res imitantur) a principio qui præter ceteros procliues ad hæc erant, id eſt ad imitandum & ad vtendum harmonia & rhythmis, genuerunt poẽſim à rudi, tenuiq; principio, vt ſunt initia atque origines omnium rerum. primus enim ortus poẽtices fuit ea, quæ ex tempore dicebantur: quæq; ſubitò alicui, nulla meditatione adhibita, in mentem venerant: quæ Græci vocant αὐτοσχεδιάσματα: quod frequens verbum eſt apud veteres ſcriptores, cum Cicero etiam in epiſtolis ad Atticum eo vtatur: Platoq; eodem ſenſu in Menexeno, αὐτοσχεδιάζειν dixerit: hæc enim verba ex eo ſermone ſunt de illo, cui mandatum erat repente id munus deflendi interitum eorum, qui pro patria in prælio cæſi fuerant. ἐξ ὑπογύου γὰρ παντάπασιν ἡ αἵρεσις γέγονεν, ὥστε ἴσως κἂν ἀναγκασθείη ὁ λέγων, ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν. Cum autem in appellandis quaſi inſtrumentis artis poẽtices vt harmoniam & rhythmos, ita metra pedesq; non recenſuerit, nondum plena abſolutaq; ſententia ſe purgat: docetq; ſe, cum rhythmos appellauit, eodem tempore tacite appellaſſe etiam metra, quia dubitari non poſſit, quin metra ſint partes rhythmorum, & in eorum corpore contineantur. Philoponus quoque in ij. de animo, vbi de voce humana ſubtiliter diſſerit, affirmat rhythmum communius quiddam eſſe, & quaſi genus: metrum autem rhythmi ſpeciem. cum quod metri nomine appellatur ſit etiam rhythmus: contra autem non omnino. metra igitur ſunt pars eorum rhythmorum, qui ſpectantur in voce: breuitateq; ac longitudine eorum temporum: non omnium enim rhythmorum. de quibus ſane rhythmis illo loco interpres ille accuratus agebat, vnde arbitror hic Ariſtotelem numero multitudinis ῥυθμῶν dixiſſe. cum certos quoſdam intelligeret. Poteſt igitur addi tertium hoc ſuperioribus duobus, ſi quis rem magis explanare velit, ac ſcrupulum omnem euellere: nam quin metra etiam, vſusq; verſuum, natura ipſa data hominibus ſint, dubitare non poſſumus. Quamuis autem concentus ac rhythmus, id eſt ſemina quædam artis canendi ſaltandiq;, inſita fuerint in animũ hominum à natura ipſa, non tamen cuncti mortales eodem pacto inſtructi illis atque ornati erant: quod enim in aliis quoque rebus, quas à natura itidem habemus, contingit, in hac etiam contigiſſe veriſimile eſt: vt hi minus ad ipſam: hi verò, magis propenſi ſint. Quare hi præcipue artis huius fundamenta iecerunt, qui in primis facti à natura erant ad hoc ſtudium: hoc enim quoque tradidit Ariſtoteles: neque enim qui naturæ impulſu valde ad hoc ſtudium inclinati non fuiſſent, quamuis animo ab eo non abhorruiſſent, auctores vnquam & duces huius artis extitiſſent. Hærere uerò animo poſſet aliquis, quomodo nunc Ariſtoteles, vt planum ſumat, à natura nos habere quod imitemur, & vtamur harmonia, & rhythmis, cum de primo tantum horum rem ita ſe habere probatum ſit? Niſi fallor autem diſſoluetur hic nodus: quia quum communiter probatum ſit, factos nos eſſe ad imitandum, rationes etiam illas imitandi natura nobis traditas eſſe, declaratum eſt. Quin autem multi imitentur, & canendo, & ſaltando, & aliis non nullis rationibus, quæ auxilio illarum rerum tractantur, dubium non eſt. Animaduertendum etiã eſt, quod initio auctor vocauit ſimpliciter λόγον: & non multo poſt λόγοις ψιλοῖς, ſiue μέτρα, id ipſum nũc extremo hoc verbo, & quod quaſi declaratio antecedentium duorum fuerat, appellare. Vnde etiam confirmatur primo quoq; ipſum intellexiſſe orationem pedibus illigatam.

Διεσπάσθη δὲ κατὰ τὰ οἰκεῖα ἤθη ἡ ποίησις: οἱ μὲν γὰρ σεμνότεροι τὰς καλὰς ἐμιμοῦντο πράξεις, καὶ τὰς τῶν τοιούτων: οἱ δὲ εὐτελέστεροι τὰς τῶν φαύλων, πρῶτον ψόγους ποιοῦντες, ὥσπερ ἕτεροι ὕμνους καὶ ἐγκώμια.

Diuulſa vero poeſis fuit ſecundum ſuos propriosq́ mores eorum, qui eam tractarent: grandiores enim honeſta facta imitabantur: & ea deniq́ quæ

ab hu-

ab huiuſcemodi naturis proficiſcerentur. Humiliores vero, facta turpium virorum: primum canentes uituperationes: quemadmodum alteri illi hymnos & laudationes.

Cum primum ortum poëtices communiter indicaſſet: uideriq; non ſine cauſa difficile aliquibus potuiſſet, quomodo tam diuerſa ipſius genera ex iiſdem fontibus manaſſent, docet nunc, quæ cauſa fuerit, cur illa tantopere diſtracta ſit, & in diuerſas partes abierit, affirmans varias indoles eorum, qui ad eam accederent, ipſam variaſſe, & quaſi corpus ipſius in contrarias partes diſtraxiſſe: cum qui moribus grandiores fuerint, dignitatiſq; pleniores (hi enim ſunt, vt opinor, qui appellantur ab eo σεμνότεροι) contuliſſent ſe ad honeſta facta imitanda: & eorum deniq;, qui ingenio ipſis, moribuſq; ſimiles forent. Contrà autem humiliores homines, & qui captum ingenij tenuem haberent, factis abiectorum turpiumq; virorum canendis, totos ſe dedidiſſent. qui, vt Ariſtoteles adiungit, primum vituperationes verſibus complexi ſunt: vt alteri illi hymnos & laudationes. ψόγοι vocatæ ſunt orationes, quæ uitam factaq; aliquorum vituperarent: ſiue ſolutæ illæ fuerint: ſiue certis pedibus vinctę: vt hic manifeſtò accipiendum eſt. Plutarchus quoque in Laconicis eodem ſenſu hoc verbo vſus videtur, cum mores, & inſtituta quædam Laconum exponeret: in quibus narrauit etiam hoc. oportuiſſe adoleſcentem eum, qui in aliquo peccato deprehenſus foret, aram vnam quandam è multis, quæ in vrbe conſecratæ erãt, circumire, canentem carmen ab illo ipſo in ſe factum, quod ipſum vituperaret: ita enim interpretor verba illa. ψόγον ᾄδοντα πεποιημένον εἰς αὐτόν: ex voceq; hac πεποιημένον, eruo numeris ligatam orationem eam fuiſſe. ὕμνοι appellati ſunt cantus, quibus laudes deorum immortalium celebrarentur: quamuis aliquando vocabulum hoc valeat idem, quod ψόγος: vnde Aeſchylus vſurpauit ὑμνεῖν pro conuicijs probriſq; vexare. Quid autem ſignificet ἐγκώμιον: & quid diſcriminis ſit inter ipſum, & ἔπαινον, docuit Ariſtoteles in j. libro de artificio dicendi. Vt ſupra autẽ ψόγον, ita hic ἐγκώμιον arbitror accipiendum eſſe pro libro uerſibus confecto. Coniunxit Plato quoque in vj. libro de legibus duo hæc uerba: quo loco diſſerit de infirmitate rerum humanarum: ac penè ſententiam illam Solonis, valde celebratam, commendat: inquit enim. οὐδὲ μὲν ἐπιζῶντα ἐγκωμίοις τε καὶ ὕμνοις τιμᾶν ἀσφαλές. Animaduertendum autem idem penè tradere Ariſtotelem vſu veniſſe in ſtudio poëtarum, quod narrat Cicero contigiſſe de Socrate, quaſi fonte & capite philoſophiæ: qui enim illum audiuerunt, & tanquam ab eo nati ſunt, ex ipſius uarijs & diuerſis diſputationibus, quæ tamen vnius quaſi corporis membra forent: quod ingenio & naturæ ipſorum aptum erat, apprehenderunt: neque enim exiſtimari debet alia de cauſa ipſos in ſermonibus Socratis longe alia & diuerſa adamaſſe, niſi quia moribus eorum quadrabant. Vnde inquit proſeminatas eſſe plures quaſi familias, diſſentientes inter ſe, & multum diiunctas & diſpares: quum tamen omnes ſe philoſophi Socraticos & dici uellent & eſſe arbitrarentur. Eadem igitur fuit ratio poëtarum: inuento enim illo ſtudio, cuncti, qui ei operam dederunt, ad mores ſuos illud accommodauerunt, & quum diſſimiles inter ſe forent, cunctis tamen in nomine ipſo inter ſe conueniebat. Quod vero ſupra in excuſis eſt: καὶ τὰς τῶν τοιούτων, puto rectum eſſe, quamuis Paccius, interpres huius libri, videatur legiſſe καὶ τὰς τῶν τοιούτων τύχας, vt ſane ipſe quoque inueni in quodam exemplari: & ſi deprauatius adhuc in eo eſt poſt ſupra additum uerbum, πολλὰ: quod locum hic non habet: vt appareat id commiſſum fuiſſe vitio, ac negligentia alicuius librarij. Cum vero in communi lectione deſideretur verbum, quod referat articulus ille, accuſandi caſu poſitus, τὰς, quis non videat repetendum eſſe πράξεις: intelligendumq; τοιούτων, id eſt ſtudioſorũ & honeſtorum virorum, vt omnis ſenſus huius loci ſit. Homines, qui retinẽt in ſe multum dignitatis, imitari ſolitos eſſe honeſta facta, & ea deniq; quæ ab honeſtis, virtutiſq; ſtudioſis viris, quales ipſi ſunt, proficiſcerentur.

Τῶν μὲν οὖν πρὸ Ὁμήρου οὐδενὸς ἔχομεν εἰπεῖν τοιοῦτον ποίημα: εἰκὸς δὲ εἶναι πολλούς. ἀπὸ δὲ Ὁμήρου ἀρξαμένοις ἔστιν. οἷον ἐκείνου ὁ Μαργίτης, καὶ τὰ τοιαῦτα.

ἐν οἷς

ἐν οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον. διὸ καὶ ἰαμβεῖον καλεῖται νῦν, ὅτι ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰάμβιζον ἀλλήλους: καὶ ἐγένοντο τῶν παλαιῶν: οἱ μὲν, ἡρωικῶν: οἱ δὲ, ἰάμβων ποιηταί.

Eorum quidem igitur, qui Homerum ætate anteceſſerint, nullius poſſumus huiuſcemodi poema dicere: credibile autem eſt eſſe multos. Si verò ab Homero initium fecerimus, licet. Ceu eſt Margites illius, & huiuſcemodi non nulla. in quibus & quod valde congrueret, iambicum metrum venit. Unde & iambicum vocatur nunc, quia in hoc metro ſe mutuo lædebant, atque omni contumelia afficiebant: extitereq́; priſcorum illorum: hi quidem, heroicorum: hi verò, iamborum poetæ.

Cum docuiſſet ſtudium poëtarum in contrarias partes diſſectum fuiſſe propter varietatem ingeniorum, naturamq́; diuerſam eorum, qui ſe ad id applicuiſſent: cuncti enim imaginem ſuorum morum in ea re aliquo modo exprimunt: vt qui grandiores ſeuerioresq́; ſint amplam aliquam, plenamq́; dignitatis materiam ſumant: qui verò contrà tenuiores abiectioresq́; animo ſint, humilem ac ludicram: peteretq́; ab eo non ſine cauſa poſſet aliquis, vt exempla promeret horum poëtarum, operaq́; ipſorum indicaret, tradit nunc vetuſtate illa obruta fuiſſe, nec extare alicuius huiuſcemodi aliquod ante Homerum, ſcriptum: quamuis veriſimile ſit fuiſſe complura: tempus enim omnia conſumit: facilius autem ea delere potuit, cum rudia & impolita forent: ne tamen id inane putetur, affirmat, ſiquis inferiorem ætatem ſpectare velit: inciperetq́; ab Homero, poſſe ſane veſtigia aliqua ipſorum monſtrari: huiuſcemodi enim eſſe Margitem ipſius, & alia non nulla talia. ſignificat autem, vt opinor, quædam opuſcula poëtarum aliorum, quæ ſimilitudinem aliquam Margitis haberent, plenaq́; conuiciorum in aliquos forent. magis enim ueriſimile hoc eſt, quàm accipere vt alij fecerunt, non nulla præterea ab eodem Homero ſcripta. quia videtur ſupra indicaſſe aliorum etiam poëtarum exemplo hoc demonſtrari poſſe, qui tamen omnes Homerum ætate ſecuti ſint: hoc enim arbitror valere, quod inquit. Si voluerimus initium ducere ab Homero huius rei probandæ, id nos nullo negotio confecturos. oſtendit igitur his uerbis ſe non illo ſolo, ſi opus erit, contentum futurum: neque dixiſſet vnquam, ducto principio ab Homero, niſi vlterius in eo procedi etiã poſſe intellexiſſet. Quod vero inquit τοιοῦτον ποίημα, arbitror ipſum intelligere quod contineret in ſe laudes aliquorum aut uituperationes: quodq́; ſimulachrum quoddam retineret eorum poëmatum, quæ poſtea, abſoluta fieri cœpta ſunt: in quibusq́; res ſeriæ aut iocoſæ perfectius tractarentur. Margites autem viri nomen videtur fuiſſe ſtolidi atque inſani: cuius fabulam aliquam cum ſcriberet Homerus, ab eo nomen poëmati illi ſuo impoſuit. Adiungit etiam Ariſtoteles in illa materia tenui, plenaq́; maledictorum tractanda inuentum fuiſſe metrum iambion, quod aptum ipſi foret, nec tamen Homerus eo genere verſus Margiten confecit: cõſtabat enim illud, vt intelligere licet teſtimonio huius optimi auctoris, qui citat verba quædam ex eo poëmate in vj. libro de moribus ad Nicomachum, heroico carmine: quod (vt opinor) ſignificauit Ariſtoteles his verbis. ἐν οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον: illud enim ἐν οἷς ſine dubio aptum eſt e ſuperiore illo καὶ τὰ τοιαῦτα: quibus verbis intellexit poemata quædam priſcorum ad ſimilitudinem Margitis facta. Nam illud etiam ἦλθε, quod ualet prodiit & in uſum uenit, quodammodo declarat in prioribus illis hoc adhuc non extitiſſe. Inquit igitur tempore repertum fuiſſe metrum, quod ipſi conueniret: atque illud quidem non ſcientia magna aliqua harũ rerum, ſed potius ſponte fluxiſſe: dux enim natura rerum omnium eſt. Non erat verò Margites omnino uacuum ab iambis: quidam enim huius generis verſus, nullo certo ordine, ſparſi erant ac diſſeminati in eo poemate, quod magna ex parte, vt oſtendi, conſtabat heroico verſu. hoc vero teſtatus Hepheſtion in Enchiridio, capite de poemate. non

tamen

tamen iambion ipſum eo tempore appellabatur: id enim nomen ei poſtea impoſitũ fuit ab iis, qui materiam ipſam conſiliumq; eorum, qui eo vterentur, animaduerterunt: cũ enim viderent genere illo metri poetas iacere conuicia in aliquos, eo nomine appellarunt, quod ductũ eſt ab ἰαμβίζειν: eſt enim ἰαμβίζειν uexare contumelia. Mirari autem non debemus inuentũ prius fuiſſe verſum rei illi aptum: poſtea verò nomen ipſi inditum, nam hoc ita ſe habere declarat auctor, cum ait. Vnde iambion nũc vocatur: quaſi antea ita uocatum non fuiſſet. Adiungit autem, hoc tanquam corollario quodam, quod ad nomen pertinet, explicato, è numero priſcorum partim fuiſſe heroicorum: partim iamborum poetas: vt arbitror, intelligens genera carminũ, quibus uterentur: illa uero ut expoſuit, accommodata erant materiæ. Vnde cognoſcere licet antiquos poetas ita diuiſos fuiſſe, ut alteri eorum grandia argumenta colerent: alteri uerò humilia tractarent. Non video autem cur oporteat immutare lectionem, & pro πολλοὺς, legere πολλά, præſertim cum in omnibus calamo exaratis eodem modo ſcriptum appareat: nam cum dixiſſet. Eorum qui ante Homerum vixerint, nullius poſſumus huiuſcemodi poema nominare, quadrat mirifice, ſi adiungas: veriſimile autem eſt extitiſſe multos: qui ſcilicet huiuſcemodi poema condiderint. in iiſdem autem exemplaribus infra pro καὶ τὸ ἁρμόδιον, legitur κατὰ τὸ ἁρμόδιον, corruptè tamen (niſi fallor) ac non ſine culpa librariorum: quod tamen ſilere nolui, cum conſtanter in omnibus calamo exaratis libris ita ſcriptum offenderim, & uiderim in librum etiam nuper excuſum hanc lectionem perueniſſe. Animaduertẽdum etiam, quum dicat hic vicino in loco, πρὸ Ὁμήρου, & ἀπὸ Ὁμήρου, ipſum manifeſtò uti Homero tanquàm termino quodam penitus uilium, & aliquã ſpeciem habere incipientium, poematum: quod indicat magnopere dignitatem huius eximij poëtæ: & quantopere ille omnibus præſtiterit, qui ante ipſum hoc ſtudium attigerint, quum illos vetuſtas funditus tenebris inuoluiſſet: ipſe uero tanquàm clara quædam lux fulgeret. eodem pacto etiam Plato loquutus eſt: indeq; initium duxit oſtendendi, quod volebat. inquit enim in x. libro de rep. οὐκοῦν τιθῶμεν, ἀπὸ Ὁμήρου ἀρξαμένους, πάντας τοὺς ποιητικοὺς μιμητὰς εἰδώλων ἀρετῆς εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ποιοῦσι: τῆς δὲ ἀληθείας οὐχ ἅπτεσθαι. Non tamen hoc ſignificat laudem aliquam ipſius, ſed oſtendit potius eum in eodem errore, quo ceteri, vt Plato putabat, volutatum: nec eſſe excipiendum è choro reliquorum: & tamen vtitur ipſo tanquàm capite quodam & fonte poetarum.

Ὥσπερ δὲ καὶ τὰ σπουδαῖα μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν: μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος ὑπέδειξεν, οὐ ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσας: ὁ γὰρ μαργίτης ἀνάλογον ἔχει, ὥσπερ ἰλιὰς καὶ ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας, οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας.

Quemadmodum autem & in rebus grauibus maximè poëta Homerus extitit (ſolus enim non tantum quia benè: verum etiam, quia imitationes dramaticas condidit) ſic & comœdiæ figuras primus leuiter monſtrauit: non vituperationem, ſed ridiculam materiam tanquam dramate complectens: Margites enim proportione ſe habet, vt Ilias & Odyſſea ad tragœdias, ſic & hic ad comœdias.

Cum dixiſſet, initium ducendo ab Homero, poſſe oſtendi poëtas, abſumptis vetuſtate ſcriptis talibus ſuperiorum, qui honeſta facta, præclaraq; aliquorum celebrarint: vt etiam qui, quod ſimilitudinẽ quandam vituperationum habeat, lepidumq; atque iocoſum argumentum ſit, cecinerint: cuiuſmodi eſt Margites ipſius, addit, ipſum hunc poëtam, quemadmodum antecellit ceteris poetis in rebus grauibus pangendis, ita primum adumbraſſe, & quaſi per nebulam oſtendiſſe comœdiæ formas, cum diſceſſerit aliquantum à conſuetudine maiorum: nec, vti illi, ſcripſerit vi-

tuperationem aliquorum: ſed materiam ludicram & vrbanam tanquam in dramate perſecutus fuerit: hoc enim arbitror valere δραματοποιήσας: neque dictum ab auctore puto ipſum hoc feciſſe, quia perſonas tantum inter ſe loquentes induxerit. quis enim non facit hoc epicus? neque etiam omnes, qui communicant inter ſe ſermones quoſlibet, aptum argumentum dramatis ſunt. Valet igitur δραματοποιήσας tanquam imaginem dramatis, & fabulam comicam condidit. Quum autem Ilias & Odyſſea dramatica poemata ſint, itaque rectè vocari poſſint: nam hoc ſignificauit auctor, quum inquit Homerum ſcripſiſſe fabulas dramaticas, peccaret (vt opinor) qui iuncto hoc verbo vteretur in ſignificandis illis operibus: diceretq́; illic poetam δραματοποιήσασθαι: quod enim illo nunc vtitur Ariſtoteles, vt oſtendi, loquitur de Margite, quod iocoſum poema inſtar erat comœdiæ: quare ſine culpa, ipſum intelligens, vſurpare potuit id uerbum, quod eſt proprium comicorum & tragicorum. Nam quin ualeat Homerum non penitus ſecutum fuiſſe ueſtigia priſcorum: nec vti illi fecerant, vituperationes ceciniſſe, dubitare non debemus: neque enim ſignificat Ariſtoteles ipſum, vt quidam acceperunt, certum genus comœdiarum, quod ſcilicet plenum maledictorum eſſet, non probaſſe. intelligit autem poema ipſius Margitem vocatum. Margites nanque fuit, qui ſpeciem & umbram quandam comœdiæ præ ſe ferebat. confirmans uero Ariſtoteles, quod dixerat, Homerum ſcilicet primum monſtraſſe lineamenta comœdiæ: nam Margitem ipſum vmbram quandam ſpeciemq́; illius retinuiſſe non protulit inquit Margitem, quam rationem Ilias & Odyſſea habet ad tragœdias, eandem ipſum habere ad comœdiàs. Cum autem initio huius ſententiæ dixiſſet cum magna Homeri laude, ipſum ſuperaſſe ceteros poetas in rebus grauibus tractandis: dignumq́; eſſe qui in illa materia principatum obtineat, reddit rationem eius dicti, patefaciens quibus nominibus tantopere celebrandus ſit, dignusq́; tam grandi teſtimonio, adiungens. Solus enim non tantum quia recte, verum etiam quia imitationes dramaticas fecit. Solus igitur quod inquit, valet præferendus reliquis, & in ſummo loco collocandus: qui enim vincit ceteros in aliqua re, atque illic principatum obtinet, ſolus aliquo modo eſt: neque enim ſocium illius laudis aut parem quempiam habet. εὖ autem quod inquit, ſignificat eum egregie munus ſuum impleſſe, nec in aliquo lapſum fuiſſe, quod deſiderari poſſit in abſoluto perfectoq́; poeta: cui mirifico bono ac penè diuino, adiungitur vt oſtendit, quod verſibus perſecutus etiam eſt imitationes, quæ in ſcena agi poſſint, in qua perſonæ ipſæ inducantur, non voces factaq́; eorum referuntur: ut exemplar hoc fuerit non paruum tragœdiarum: hoc enim poema hic puto ſignificari ab Ariſtotele, vnde tragœdiæ pater ipſe vocatus eſt, & ſi ſunt partes quædam in Odyſſea, ex quibus fortaſſe commodè comœdia conflari poſſit: ut perſonæ etiam aliquæ ab eo poemate non alienæ, quamuis proprio quodam opere Homerus effigiem comœdiæ exprimere uoluerit, id eſt Margite, ut infra manifeſto narrat Ariſtoteles.

Παραφανείσης δὲ τῆς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, οἱ ἐφ' ἑκατέραν τὴν ποίησιν ὁρμῶντες, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν: οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων, κωμῳδοποιοὶ ἐγένοντο: οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν, τραγῳδοδιδάσκαλοι, διὰ τὸ μείζω καὶ ἐντιμότερα τὰ σχήματα εἶναι ταῦτα ἐκείνων.

Cum autem apparuiſſet tragœdia & comœdia, qui ad vtranque poeſim ferebantur naturæ quodam inſtinctu: hi quidem pro iambis comici extitere: hi vero pro hexametris, tragici euaſere, quia maiores, plenioresq́; honoris figuræ hæ ſunt, quàm illæ.

Cum oſtendiſſet in poematibus Homeri quaſi per tranſennam videri potuiſſe ſpecies & tragœdiæ & comœdiæ, adiungit nũc, viſis poſtea illis ipſis poematibus, quę ſtudio quorundam, operaq́; tandẽ eruperant, quos etiam qui fuerint, nõ indicat, auctores exilium illarum inchoatarumq́; fabularũ. Adiungit inquam. eos qui impulſu inclinationeq́; quadam naturæ ferebantur ad utranque poeſin, id eſt ad materias aut

graues triſteſq́;, aut leues ac ludicras, qui antea nondum conſpecta ſpecie tragœdiæ & comœdiæ: neque amplitudine ac dignitate horum poematum cognita, manſiſſent in vetere ſuo curſu, extitiſſentq́; aut heroicorum aut iamborum poetæ, repentè relictis iambis, & epicis uerſibus, comœdiæ ac tragœdiæ opifices fuiſſe, ut qui prius iambis vſi fuiſſent, repudiato eo ſtudio, genere illo metri uituperationes aliquorum ſcribendi, comœdiam fabricauerint: & qui prius hexametris uerſibus laudes & præclara deorum hominumq́; facta celebraſſent, poſthabito eo genere metri, ſtudioq́;, tragœdiæ doctores extiterint. παραφανέντος, quod inquit, valet vt arbitror, cum illa exorta eſſet, & quaſi patefacta, detectaq́; iam fuiſſet: antea enim tanquàm caligine quadā operta erat. Vſus eſt hoc verbo, ita aucto, Ariſtophanes quoq; ἐκκλησιαζούσαις: his enim verbis accuſat illic Praxagora fœminā, quæ cum colo, & lana in concionem venerat, vnde mulier eſſe cognoſci potuit, cum contra illam affirmet nullam corporis partem aperire debuiſſe. Ι'δού γε σε ξαίνουσαν, ὧν τοῦ σώματος οὐδὲν παραφῆναι τοῖς καθημένοις ἔδει. Cum autem in appellandis comicis, tragiciſq́; poetis Ariſtoteles iunctis verbis uſus fuerit, illos enim vocauit κωμῳδοποιούς: hos vero τραγῳδοδιδασκάλους: aliquoque modo & ipſe complicare nerba potuerim, ſeorſum uim eorum nominum exprimere uolui. imitatione enim Græcorum Cicero quoque dixit docere fabulam. Nam quod hic auctor inquit κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, idem ualet, atque illud, quod ſupra dixit, cum de poeſis diſtinctione loqueretur, quæ tanquam diſcerpta & dilacerata ſit à diuerſis ingeniis, κατὰ τὰ οἰκεῖα ἤθη. Cur autem ipſi ſubito uetus ſtudium ſuum deſeruerint: cauſamq́; huius mutationis exponit Ariſtoteles, dicens, hoc eos feciſſe, quia ſchemata hæc, id eſt formæ, ſpecieſq́; tragœdiæ ac comœdiæ, maiora & honeſtiora erant, quàm ſchemata formæq́; eorum poematum, quibus antea dedin erant. in tenuioribus autem illis ſcriptionibus antea occupati fuerant, quia nondum in lucem uenerat amplitudo tragœdiæ aut comœdiæ, quibus ſemel ſpectatis, manifeſta facta eſt humilitas eorum poematum, & ab omnibus repudiata: nemo enim eſt, quin cognito aliquo bono, ſpecie illius ducatur: vt pauci cōtra ſunt, qui nouam tem atque utilem ingenio ſuo excogitare poſſint. Non dixit autem Ariſtoteles formas tragœdiæ & comœdiæ ampliores eſſe forma epopœiæ: neque contulit hæc poemata cum illo, quod magnifice abſoluteq́; tractauit Homerus, ſed cum ſuperioribus illis: quorum alterum uocauit uituperationē: alterū uero hymnos & laudationem: planum .n. eſt formam comœdiæ honeſtiorem eſſe leui illa forma, qua notabant prius uitam factaq́; aliquorum. nec non tragœdiæ formam, illa, qua ſcribebāt laudes præclaraq́; facta aliquorum, grandiorem extitiſſe. Quod ad ueritatē fidemq́; ſcripturæ facit, ope duorū calamo exaratorum librorum reſtitui hunc locum, mancū antea ac decurtatū: deſiderabātur enim in principio huius ſententiæ hæc uerba. παραφανείσης δὲ τῆς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας: quo nitio ſcripturæ non perſpecto, quidam coniunctionem δὲ, initio eorum nerborū, quæ ſequebantur, addiderant, ut aliquo modo id cohæreret cū ſuperioribus, cuius particulę ueſtigium nullū in illis libris extat. Infra etiam, cū non defuerit grauis & eruditus uir, qui tradiderit in quibuſdam ſcriptis libris legi pro ἰαμβῶν, ἰαμβικῶν: & pro τῶν ἐποποιῶν: quod ipſe offendi in omnibus quæ uidi exemplaribus, teſtari debeo: cuncta enim cū excuſis ea parte facere cognoui: uideturq́; Ariſtoteles genere uerſuum, quibus utebantur, illic appellaſſe poetas ipſos: ſtatimq́; cum ſignificaret qui facti eſſent, nominibus, quæ oſtenderent fabros & auctores eorum poematum uſum fuiſſe.

Τὸ μὲν οὖν ἐπισκοπεῖν, εἰ ἄρα ἔχει ἤδη ἡ τραγῳδία τοῖς εἴδεσιν ἱκανῶς ἢ οὔ: αὐτό τε καθ' αὑτὸ κρινόμενον, καὶ πρὸς τὰ θέατρα, ἄλλος λόγος.

Quærere verò præterea, ſi tragœdia iam, quod ad ipſius ſpecies pertinet, ita ſe habet, vt ſatis ipſi eſſe poſſit, an non: ipſumq́, per ſe exiſtimatum & ad theatra, alia diſputatio eſt.

Cum & originem tragœdiæ comœdiæq́; oſtendiſſet: & unde illæ manaſſent, ſignificaſſet: quia uidebat in animo alicuius deſiderium naſci poſſe intelligēdi an tra-

gœdia, quod præſtantius poema eſt, quàm comœdia, adhuc completa ſit, nec optari merito quippiam debeat, quod eam abſolutiorem reddat: an contra addi ipſi quippiam poſſit, quod multum valeat ad eam ornandam, docet hanc quæſtionem huius loci non eſſe: diſputationemq́; quam nunc inſtituit, nullo modo hoc requirere. Quia autem de eo duobus modis agi potuiſſet: natura enim ipſius ac uis ſeorſum ſpectari potuit hoc pacto: vt tantum diligenter conſideraretur, quid ueritas poſtularet, ac certa ratio eius rei, à peritis doctisq́; uiris tradita: quamuis id fortaſſe ſpectatoribus non probaretur: an diuerſo modo, vt ponderaretur vitium ac virtus ipſius, referendo rem ad eos, qui in theatro ſedent: quibus etiam aliquando non ſatisfaciunt, quæ ſatis recta ſunt: ſuosq́, numeros habent. Neutro igitur modo quæſtionē hanc agitatam huius temporis eſſe affirmat: poſcereq́, ipſam aliam accuratam diſputationem. ἐπισκοπεῖν ſæpe ſignificat, vt hìc quoque videtur, ſuperiori alicui animaduerſioni nouam aliquam adiungere: hoc enim videtur adferre præpoſitio verbo σκοπεῖν addita. Vſus eſt hoc verbo, eodem pacto aucto, itidem Ariſtoteles in j. libro de animo, cum dixit. νῦν μὲν γὰρ οἱ λέγοντες καὶ ζητοῦντες περὶ ψυχῆς, περὶ τῆς ἀνθρωπίνης μόνης ἐοίκασιν ἐπισκοπεῖν. nec non in j. Topicorum. θέατρα valere hic ſpectatores, manifeſtū eſt, vt hec ipſo in libro infra cepit hoc verbum, illo loco. δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη διὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀσθένειαν. Sed Ariſtophanes quoque in fabula, quam ab equitibus inſcripſit, Demoſthenem ita inducens loquentem. καίτοι γε μὴν νενόηκας: τὸ γὰρ θέατρον δεξιόν. ſpectatores enim, acuti ingenij viros, accipi voluit, quamuis theatrum ipſum tale eſſe protulerit. Quod verò ἄλλος λόγος, inquit, oſtendens non eſſe propriam huius temporis diſputationem illam, aliis multis locis eodem pacto locutus eſt, vt in primo librorum eorum de moribus, qui vocantur ἠθικὰ μεγάλα: quum enim de parte illa animi diſſeruiſſet, quam θρεπτικὸν μόριον, quod animantes ipſa alantur, & augeſcant, non incommodè appellari poſſe inquit, affirmauit non debere quæri tunc, ſit ne illius, an non ſit, virtus: & iiſdem verbis vſus eſt in re valde ſimili tradenda. illa autem ſunt. εἰ μὲν οὖν ἔστιν ἀρετὴ τούτου, ἢ μὴ ἔστιν, ἄλλος λόγος. Sed etiam antea, qui tamen locus in excuſis libris deprauatus eſt, vnde libentius etiam exēplo illo vtar, vt ſimul ipſum corrigam, maculamq́; eam è politiſſimo ſcriptore deleam: quum enim illi habeant. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτου καὶ τέλος λόγος καὶ ἀλλοτρία ἡ σκέψις. in calamo exaratis legitur καὶ ἄλλος λόγος: quæ lectio ſine vlla dubitatione vera eſt.

Γενομένης οὖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστικῆς καὶ αὐτὴ καὶ ἡ κωμῳδία: καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον: οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικὰ, ἃ ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζόμενα, κατὰ μικρὸν ηὐξήθη προαγόντων, ὅσον ἐγίγνετο φανερὸν αὐτῆς.

Nata igitur initio extemporanea & hæc & comœdia: & altera quidem ab his qui dithyrambum canebant: altera verò ab his qui phallica, quæ vſque ad hoc tempus manent quibuſdam in ciuitatibus legibus inſtitutaq́, confirmata, paulatim creuit, vlterius ſemper producentibus, quantum ipſius perſpicuum fuit.

Cum affirmaſſet id, quod aliquis fortaſſe hic quærendum putaſſet, non eſſe huius temporis, docet, repetito ortu huius ſtudij poeſisq́; ipſius, quod ſanè ſtudium initio ſuo tenue & obſcurum fuit, in quem locum res venerit, quantumq́; dignitatis ei partum ſit, cum tragœdia vt iam docuit, conflata ſit, grande præſtansq́; in primis poēma. Quod igitur inquit γενομένης αὐτοσχεδιαστικῆς, non intelligit tragœdiam ex tempore, & nulla meditatione primo tractatam fuiſſe: hoc enim nunquam ab eo ſupra dictum eſt: nec veriſimile vllo modo eſt factum eſſe, ſed ſignificat poēſim ipſam à principio talem extitiſſe, quod aperte iam protulerat: narrauit enim rudes illos poetas, quidquid ſubito in mentem vel buccam potius ipſis veniſſet, ſolitos edere: quo etiā in loco vſus eſt iiſdem verbis. vnde magis perſpicitur verum eſſe, quod dico: inquit

enim

enim ἐγέννησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. quare conſtat poëſin illo modo natam. αὐτοσχεδιαστικὴ verò uocata eſt poëſis, quæ illiuſmodi foret. & ſanè hoc loco rem potius talem, quàm qualitatem ſolum ipſius videtur hoc verbũ valere: conſiliumq́; auctoris fuit oſtendere (niſi fallor) id, quod iam indicaui, ex leui admodum initio rẽ ad ſummam ſpeciem dignitatemq́; perductam eſſe, & quomodo denique tragœdia & comœdia creuerint: quæq́; ratio fuerit ipſarũ augendarum demonſtrare: Nam de tragœdia, quæ nullo modo contemnenda foret, ſed honeſtatem aliquam iam haberet ac penè perfecta eſſet, ipſum loqui, intelligitur etiam inde, quia ſupra affirmauit, non oportere nunc ſedulo inquiri, an adhuc ſuas omnes partes ipſa haberet, ac ueram formam recepiſſet. Quum igitur principium poëſis humile inconditumq́; fuiſſe teſtatus eſſet, inquit, hæc, id eſt tragœdia, (ſupra enim importunam hic eſſe tradens quæſtionem illam, de tragœdia tantum locutus fuerat. Ad extremum etiam, propoſiti ſui recordatus, de tragœdia ſolum videtur loqui, αὐτῆς, id eſt ipſius, ſingulari numero dicens) inquit igitur, & hæc & comœdia exorta eſt: de quarum poëſeon excellentia iam dixerat: Non contentus autem monſtraſſe primum initium ipſarum, & huius deniq́; ſtudij, humile anguſtumq́; fuiſſe, caput etiam originemq́; propriam vtriuſq́; poematis monſtrat, & vnde illę prodierint, declarat: & alteram ſanè, id eſt tragœdiã, profectam ab illis qui dithyrambum canebant: quo grandi genere carminis celebrabant laudes Liberi patris & aliorum deorum clarorumq́; virorum: alteram uero ab his, qui canebant phallica: quę phallica obſcena molliaq́; poemata erant, quibus ruſtici homines ornabant numina quædam agreſtia laſciua, phallos & ithyphallos appellata. Vt opinor autẽ, ne aliquis fictum hoc & inane putaret, narrat apparere vſque ad ea tempora quædam ueſtigia eorum. Cum autem (niſi fallor) mirum videri deberet, quomodo incompta illa & procacia carmina expolitis illis temporibus in aliquibus ciuitatibus locum haberent, docet id datum inſtitutis ueteribus & ritibus eorũ locorum: tanta enim uis eſt religionis, vt quædam etiam, quę non ualde probentur, ab hominibus, imbutis illis moribus, conſeruentur: nec, vt videbatur fieri debuiſſe, eiiciantur. Non ſine cauſa autem aliquis ſuſpicari poſſet, longe alio genere uerſus olim uſos fuiſſe, qui dithyrambum canebant, atque inferioris ætatis poetæ illi fecerint: nam & ex hoc & è ſuperiore loco uidetur elici ipſos quondam hexametrum carmen vſurpaſſe, ſi epos hoc vnũ genus uerſus ſemper valere exiſtimamus: non multo enim ſupra inquit. οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν τραγῳδοδιδάσκαλοι: quibus verbis manifeſto ſignificatur eos, qui natura facti erãt ad argumenta grandia perſequẽda, relicto poemate illo, quod prius colebãt, tragœdiæ ſcribendæ ſe dediſſe: nec mentio ulla fit, quod illi genus carminis uariauerint: hic autem affirmat tragœdiam ortum habuiſſe ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον. ſi igitur idem poema varijs locis dictum eſt fluxiſſe, nunc ab his, qui hexametrum carmen colebant: nunc ab iis, qui dithyrambum canebant, uidetur concludi poſſe dithyrambicos vſos antiquitus carmine heroico. An hoc nullo modo uerum eſt: ἔπη nanque ſenarij quoque verſus aliquando vocati ſunt: ac fortaſſe alij etiam non nulli, magis accommodati cantibus ac ſaltationibus. indicat hoc Ariſtophanes, qui tanquam norma quædam merito ſemper habitus eſt Attici ſermonis. in batrachis nanque ita fecit Euripidem loqui, cum inſtituta quędam ſua exponeret, quæ ſequeretur in ſcribendis tragœdiis. ἔπειτ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπῶν οὐδὲν παρῆκ' ἀργόν. quo loco interpres inquit. ἐπῶν δὲ, τῶν ἰαμβείων· ἔπη γὰρ καὶ αὐτὰ καλοῦσι. Priſcam autem tragœdiam fere totam à choro actam fuiſſe, à me alias demonſtratum eſt. quare magna verſuum mutatio eo tempore facta non fuiſſe exiſtimari debet: ſed illi ipſi, proprij dithyramborum, illic quoque congruebant. Sed addere illis libet, cum auctor paulo poſt tradat, illa ætate poeſin hanc extitiſſe & ſatyricam & pronam ad ſaltationem, tradere Athenæum in xiiij. libro antiquitus omnem poëſin ſatyricam conſtitiſſe ex choris, vt tragœdiam etiam eius temporis. quare nullos habuiſſe ipſas hiſtriones. Sed explicata iam ſententia huius loci, quæ ad varietatem lectionis, & uim quorundam verborum pertinent, videamus. Primum igitur varia incertaq́; ſcriptura eſt in prima ipſius parte: ſunt enim libri ſcripti, in quibus, vt in excuſis generandi caſu legatur: ſunt etiam qui nominandi γενομένη μὲν οὖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστική habeãt: ſed ſuperior lectio mihi magis probatur: ac ſine dubio planior, certiorq́; eſt. Præ-

terea cum & in excuſis & in calamo exaratis ſit αὐτὴ, ſi paulum immutatis ſono ſpirituq; eius vocis αὕτη legeretur: vt tanquam monſtraretur tragœdia, verior fortaſſe lectio foret: apertior quidem certe, & magis cohærens. ἐξαρχόντων, quod tamen quidam ſine cauſa ſuſpectum habuerunt, accommodatum hic valde eſt à verbo ἐξάρχειν ductum: quod valet principem ſe præbere alicuius cantus: propriè autem, vt veteres grammatici tradiderunt, dicitur de lyra. id vero illi confirmant teſtimonio Heſiodi, qui in ſcuto inquit, καὶ δ' ἐξῆρχον ἀοιδᾶς Μοῦσαι Πιερίδες: nec non Archilochi, cuius hæc verba citant ἐξάρχων πρὸς αὐλὸν λέσβιον παιᾶνα. Vnde perſpicitur ipſum nunc cum genetiui caſu: nunc cũ accuſandi, iungi: vt Ariſtoteles quoq; illo vſus eſt: quod animaduertit etiam Budæus, qui eruditè multis exẽplis collectis, de notione viq; huius verbi diſputauit. Peccarunt itidẽ, qui coniectura ducti putarunt νομίζεται pro νομιζόμενα, ſublata poſtrema litera eſſe legendum; neq; in quo vitium ſcripturæ eſſet, viderunt: antecedens enim verbum fuit corrigendum; cum enim in excuſo olim ab Aldo libro διαμένειν νομιζόμενα legeretur, inde extremum elementum fuit demendum: ac pro διαμένειν, tertia perſona διαμένει fuit reſtituendum: non enim Ariſtoteles narrat ſe arbitrari phallica manere quibuſdam in gentibus, ſed aſſeuerat illa reſtare: cauſamq; cur illa penitus abolita non ſint, affert, ſignificans ipſa legibus ac ritibus eorum populorum ita confirmata fuiſſe, vt adhuc extingui non potuerint.

Καὶ πολλὰς μεταβολὰς μεταβαλοῦσα ἡ τραγῳδία, ἐπαύσατο, ἐπεὶ ἔσχε τὴν ἑαυτῆς φύσιν. καὶ τό, τε τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο πρῶτος Αἰσχύλος ἤγαγε, καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἠλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρωταγωνιστὴν παρεσκεύασε: τρεῖς δὲ, καὶ σκηνογραφίαν, Σοφοκλῆς.

Et cum multas mutationes ſuſtinuiſſet tragœdia, quieuit, quia ſuam naturam nacta eſt. Et hiſtrionum multitudinem ex vno ad duos primus Aeſchylus perduxit, & partes chori minuit: & orationem quæ prima concertaret, inſtituit. Tres autem, & ſcenæ ornatum Sophocles.

Cum ſupra communiter indicaſſet primam tenuemq; originem tragœdiæ ac comœdiæ, monſtratis etiam poëmatum generibus rudioribus, ex quibus illæ profectæ olim fuerunt, nunc ad tragœdiam reuertitur, de qua etiam antea ſingillatim diſſerebat: narratq; ipſam, cum multis rationibus variata eſſet: diuq; huc, atque illuc iactata fuiſſet: qui nanque ipſam colebant, longe alijs ingenijs præditi, inter ſe in ea fingenda diſcrepabant, tandem quieuiſſe: liberamq; fuiſſe tot, ac tam crebris mutationibus, poſtquam naturam ſuam conſecuta ſit, & in eum locum, ſtatumq; uenerit, vt commode illic manere poſſet: quamuis autem ſuam veramq; formam iam conſecuta eſſet, tamen cum adhuc tennis impolitaq; foret, deſiderari in ea videbantur, quæ dignitatem ipſi adportarent: & ampliorem vndiq; honeſtioremq; eam redderent. oſtendit igitur qui primi huic rei incubuerint, & quid ei ornamenti ſtudio ſuo attulerint. Primum autem narrat Aeſchylum primum numerum hiſtrionum auxiſſe, & cum vnus antea tantum hiſtrio foret, qui vna cum choro tragœdiam perageret, ad duos ipſos adduxiſſe. Quæ verba cum videantur ſignificare priſcos tragicos vno tantũ hiſtrione contentos fuiſſe, qui munus omne fabulæ cũ choro ſubſtineret: Aeſchylum autem alterum addidiſſe: vtiq; ſolitum duobus hiſtrionibus omni in fabula, hoc nullo modo verum eſt: in cunctis enim Aeſchyli tragœdijs, quæ extant, plures duabus perſonæ reperiuntur. Quare putandum potius ipſum intellexiſſe auſum Aeſchylum duos hiſtriones eodem tempore in ſcenam inducere, cum priores, quamuis & ipſi conficerent fabulas ex pluribus hiſtrionibus, non inducerent tamen ipſos inter ſe ſermonem inſtituentes, ſed ſeorſum exponentes, quod ipſis videretur: vel cum choro potius, qui illis tẽporibus in fabulis plus iuſta parte habebat, loquentes. Libet etiam breniter commemorare, quod hic traditur de numero, temporeq; hiſtrionum ab auctore, idem etiam referri à Laërtio in vita Platonis, cum ſimili hoc,

quomodo

quomodo philoſophiæ partes anctæ ſint, à quibusq; ſtudium illud fuerit exornatū, oſtendere vellet. Primum igitur exponit, quid in tragœdia olim factum ſit: narratq; primis ipſius temporibus, chorum totam fabulam peragere ſolitū. poſtea uerò Theſpin, cuius, ut inuentoris huius poematis, meminit Horatius, vnum hiſtrionem inueniſſe, vt chorus requieſcere, reſpirareq; poſſet: ſecundum verò Aeſchylum: tertium autem Sophoclem: pergitq; quod primo ille in animo habuit, mōſtrare, idem etiam philoſophiæ vſu veniſſe. Idem igitur ille, quod hic Ariſtoteles, de tragœdia narrat: docetq; præterea quis extiterit ille, qui vnum illum, quo vſa primò fuit, adiuncto choro, hiſtrionem ipſi adportarit: quod reticuit hoc loco noſter magiſter. Addit auctor Aeſchylum etiam partes chori minuiſſe, cum antiquiores tragici maiorem partem fabulæ fingerent à choro peragi. & ſanè ſuperat etiam in hac re Aeſchylus inferiores tragicos, quamuis ſuperiores emendarit: neque enim arbitror hic Ariſtotelem dicere Aeſchylum minuiſſe numerum perſonarum, ex quibus chorus conſtabat, vt interpretes acceperunt. Nam quod ille inquit, τὰ τοῦ χοροῦ ἠλάττωσε, videtur potius, hoc quod docui, valere: dubitariq; non poteſt, quin id, quod protuli de chori munere apud veteres, uerum ſit, quod magnum ſcilicet illud foret, & puſillam partem fabulæ, in qua ſe exercerent, hiſtrionibus relinqueret; nam Ariſtoteles præterea hoc manifeſto teſtatur in ſegmento illo problematum, quo complexus eſt quæſtiones cunctas, quæ ad harmoniam facerent; cum enim quæſtio eſſet, cur Phrynicus, priſcus tragicus, melicus potius poeta, quam tragicus haberetur, docet hoc factum, quia ipſius ætate cantus in tragœdiis multo plures erant, quàm uerſus pronuntiati ab hiſtrionibus. Animaduertendum autem, cum vitium in hac re ſuperiorum emendarit Aeſchylus, ne ita quidem ipſum maledicta aduerſariorum ſubterſugere potuiſſe: hoc enim ipſum obiicit ei Euripides apud Ariſtophanem: amborum enim horum concertationem apud inferos initā ſedulo facetiſſimus hic poeta expreſſit. inquit igitur ipſum accuſans Euripides. ὁ δὲ χορὸς γ' ἤρειδεν ὁρμαθοὺς ἂν μελῶν ἐφεξῆς τέτταρας ξυνεχῶς ἄν. οἱ δ' ἐσίγων. Videtur igitur culpam ſuperiorum tragicorum in Aeſchylum deriuaſſe Euripides. vel potius, cum optimus auctor tradat ipſum partes chori minuiſſe, non vendicat ipſum omnino à vitio in hac re: quamuis enim correxerit in hoc antiquiores, potuit tamen adhuc leuiter illi culpæ hærere, cum inferiores magis inde ſe remouerint. Quod etiam adiungit. Et orationem, quæ prima concertaret, comparauit: ſic enim expreſſa vi ſingulorum verborum, in re non omnino certa uertendum putaui, non valde planum eſt: nec conſtat ſignificare ne voluerit hiſtrionem primarum partium, an prologum. Primarum autem partium hiſtrionem veteres uocare ſoliti ſunt, qui maiorem potioremq; fabulæ partem ſuſtineret. quod hic accommodatum non videtur: neque enim quæ primæ in ſcenam veniunt, maius quam reliquæ eiuſdem fabulæ perſonæ onus neceſſario ſuſtinent, accipere autem prologum illa voce difficultatem etiam in ſe habet: non enim Aeſchylus, ſed Euripides inſtituit, vt quæ prima in ſcenam perſona veniret, argumentum fabulæ exponeret. An ſuperiores quoq; tragici hoc plerunque faciebant, vt argumētum fabulæ non longè à principio ipſius aperirent. nec omnino neceſſe eſt accipere illis verbis hoc initio ſtatim tragœdiæ fieri debere: ſed πρωταγωνιστὴς λόγος intelligi poteſt prologus, in propinqua etiam ſede collocatus: ille nanque ita quoque primus ad pugnam deſcendit, quia antequàm partes vllæ fabulæ ponderis alicuius agantur, munere ſuo fungitur. ἀγωνισταὶ autem cum vocentur hiſtriones, quod quaſi concertent inter ſe de laude: ſtudeantq; ſuperare aduerſarios: ſiue omnibus viribus contendant exprimere perſonam, quam agunt: πρωταγωνισταὶ, iuncto nomine non ſolum qui primum locum in his tenent, ſed qui primi in ſcenam deſcendunt, uidentur appellati. vt autem facilius aliquis perdiſcat veritatem huius rei, oportet animo cogitare tragœdiam, formam ſanè ſuam iam adeptam: tenuem tamen illam, & gracilem: vt intelligi ſcilicet poſſit tragœdia eſſe, ſed careat penè omni ſuco ac ſanguine. primū autem unum tantum hiſtrionem aliquid agentem in ſcena habeat, deinde magna ex parte à choro peractam, & non ſingulas ipſius partes ab actoribus ipſis expreſſas. Quadrat igitur magis, vt exilitas illius & imperfectio intelligatur, accipere ipſam deſtitutam tunc fuiſſe hoc bono, nec habuiſſe adhuc, quod valde vtile eſt ad animum ſpectatorum illuminandum, & omnem caligi-

nem ex ea fabula diſturbandam, quàm hiſtrionem primarum partium eò adportatum non fuiſſe: præterquam quòd in omni fabula, tenui etiam & ſubtili, in qua numerus aliquis actorum ſit, videtur aliquis eſſe debere, qui ceteris antecedat, & maiorem partem illarum rerum, quàm ceteri, ſuſtineat. nam πρωταγωνιστεῖν verbum, quo ipſe vſus eſt, videtur huic rei oſtendendæ valde accommodatum, vt ſcilicet dixerit Aeſchylum primum hanc rationem confeciſſe, & ingenio ſuo molitum eſſe, quæ aditum patefacerent ſpectatoribus ad factum illud facilius percipiendum. Cum autem multis locis hoc verbum in hoc ipſo libro vſurparit, in iiij. etiam πολιτικῶν inquit. μηδὲν ἄλλο τῆς παιδοτριβικῆς καὶ γυμναστικῆς παρασκευάσειν ἢ ταύτην τὴν δύναμιν. cum verò Ariſtoteles commemorauerit iam quid cõmodi attulerit Aeſchylus tragœdiæ: nec alij etiam & Græci & Latini ſcriptores ceſſauerint oſtendere, quibus rebus idem auxerit poëma hoc ipſum, quod colebat, notum eſt Horatium tribuere illi inuentionem perſonæ & pallę: eundemq́; tradere inſtrauiſſe pulpita modicis tignis: docuiſſeq́; ipſam magnum loqui, & niti cothurno. Athenæus autem in epitome primi libri tradit, eum non ſolum ſtolam, plenam amplitudinis ac dignitatis veſtem, inueniſſe, ſed multas etiam figuras ſaltationum iis, qui chorum exercent, oſtendiſſe, citatis etiam teſtibus antiquis poetis, qui id confirmarent: in quo animaduertendum eſt, quam ipſe στολὴν vocat, Horatium appellare pallam: nam quod epitheto à Latino poëta ſignificatur, idem etiam teſtatus eſt duobus verbis, amplitudinem inquam & honeſtatem eius veſtimenti: inquit enim Αἰσχύλος δὲ οὐ μόνον ἐξεῦρε τὴν τῆς στολῆς εὐπρέπειαν, καὶ σεμνότητα: & quæ ſequuntur: cetera autem non eadem ambo appellant. Sed nec Ariſtoteles quoque tetigit, quæ ab Horatio inuentioni Aeſchyli aſſignantur. nam quod infra narrat ipſe Sophoclem inueniſſe σκηνογραφίαν, non idem eſt, atque illud, quod tertio loco nominauit Horatius: narrat enim Latinus poëta Aeſchylum primum ſcenam ædificaſſe, & eam quidem rudem atque e ſimplici materia conſtruxiſſe: contra autem accuratus verusq́; præceptor huius artis, Sophoclem affirmat ornatum ſplendoremq́; illi attuliſſe. Sed ordine ea, quæ ab Ariſtotele Sophocli tribuuntur, videamus. primum enim docet ipſum numerum hiſtrionum auxiſſe: cumq́; duo inter ſe loquentes induxiſſet Aeſchylus, hunc tertium addidiſſe affirmat, vt auſus ſit in fabulis tres inter ſe de aliqua re diſputantes perſonas inducere: nec metuerit ne ſermo illorum confuſus ad aures ſpectatorum perueniret. quo tradito adiungit id, de quo iam diſſerui, eundem etiam ornatum picturamq́; ſcenæ excogitaſſe. nam verbum iunctum, quo vtitur, compoſitum eſt è verbo rem ipſam, quæ aucta amplificataq́; eſt, ſignificante, & ex altero, quod pictoris artificium refert. Animaduertendum autem initio huius partis Ariſtotelem, ſecutum elegantiam Attici ſermonis, dixiſſe μεταβολὰς μεταβαλοῦσα: eorum enim proprium fuit ita loqui, vt multis exemplis aliorum ſcriptorum facile comprobari poſſet. Sed illis nunc relictis, ipſe in xviij. ſegmento problematum eadem verba eodem modo continuauit: ait enim μεταβάλλει γὰρ πολλὰς μεταβολὰς τῷ ἐν ῥυθμοῖς τοῖς πολλοῖς: & Plato, qui docere volens deſperandum non omnino eſſe, quin ad frugem redituri aliquando ſint adoleſcentes improbi, inquit: τὰ γὰρ τῶν νέων ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἑκάστοτε πέφυκε. Paulo poſt etiam πλῆθος vocat, quod plerumque numerum magnum rerum ſignificat, cum ſimpliciter numerum oſtendere vellet: neque enim verè multitudo in tam paucis hiſtrionibus intelligi poteſt: eodem pacto paulo poſt vſus eſt eodem verbo, quum auctum quoq; eſſe numerum epiſodiorum traderet.

Ἔτι δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων, καὶ λέξεως γελοίας, διὰ τὸ ἐκ σατυρικοῦ μεταβαλεῖν, ὀψὲ ἀπεσεμνύνθη.

Adhuc autem magnitudo ex paruis fabulis & locutione ridicula, quia ex ſatyrico mutata eſt, ſerò granditatem honeſtatemq́; ſuam nacta eſt.

Qui vertit in Latinum hũc librum, ciuis meus, hic lapſus eſt, vt nullo negotio intelligi poteſt: μέγεθος enim nominandi caſus eſt, pendetq́; à verbo, quod in extremo poſitum eſt, ἀπεσεμνύνθη: quod ſanè verbum nullo modo valet quicquid, vt ipſe reddi-

dit,

dit,ſed ſuam propriamq; dignitatem eſt conſecuta, vt magnitudo intelligatur: quæ notio eſt ſuperioris Græci nominis. neque etiam duo hic præcipiuntur ab auctore, ſed vnum tantum exponitur: cuius tamen, vt facilius credatur, accuratè rationes redduntur: cum enim ſupra docuiſſet non pauca, quæ tragœdiæ ſpeciem, amplitudinemq; attulerunt paulatim, variisq; temporibus adportata illi fuiſſe: neque enim ſimul, neque ab vno ingenio cuncta excogitata ſunt, adiungit nunc magnitudinem fabulæ eodem pacto ſero, & multo tempore poſt, quàm illa in lucem prodiiſſet, ad ſuã dignitatem perueniſſe. ſignificare autem volens ipſam prius ſua iuſtaq; magnitudine caruiſſe, atque hac parte magnopere laboraſſe, adiungit, ex paruis fabulis, id eſt cum primis ipſius temporibus puſillum quaſi corpus fabulę haberent: locutioq; itidem earum, tenuis & ridicula eſſet. quod conſtituere volens: prima ſcilicet ſui origine tragœdiam humili abiectaq; oratione vſam fuiſſe, docet id mirum videri non debere, quia cum tranſijt in tragœdiam: formaq, illius immutata eſt, non profecta eſt e grandi aliqua ſpecie, ſed ex ſatyrico genere poëmatis diſceſſit, quod laſcinum ac petulans eſt, vt conueniret ipſi mirifice dictio illa plebeia, licentiæq; plena. retinuit autem multum illius locutionis cum iam naturã vertiſſet: neque ſubito, quod omnium rerum proprium eſt, vt non facile veteres ritus exuant, locutionem variare potuit, aptamq; ſibi adſumere. Hic (niſi fallor) uerus ſuusq; ſenſus eſt huius loci: neque enim exiſtimandum eſt, verba hic ab auctore fieri de excluſione ſatyrorum, quos hoc loco nõ oſtendit inſertos vnqnam fuiſſe in tragœdiam. Idem autem, quod hic de magnitudine & quaſi corpore fabularum, cummemorat Ariſtoteles, tradidit etiam in iij. libro rhetorices de locutione ornata & propria eius ſtudij, illi arti eueniſſe, affirmans ipſam ſero in lucem prodiiſſe: valde enim ſimilis ille locus huic eſt, verba eius hæc ſunt ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὀψὲ προῆλθε.

Τό, τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο: τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρῳ ἐχρῶντο, διὰ τὸ σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν εἶναι τὴν ποίησιν. λέξεως δὲ γενομένης, αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρε: μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖον ἐστί. σημεῖον δὲ τούτου: πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους: ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις, καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας.

Metrumq; e tetrametro iambicum natum eſt: primum enim tetrametro vtebantur: quia ſatyrica & multum retinens ſaltatoriæ artis erat tunc hæc poeſis. Locutione autem nata, ipſa natura ſuum propriumq; metrum repperit: maxime enim è numero omnium metrorum iambicum aptum locutioni eſt. ſignum autem huius rei eſt: plurimos nanque ſenarios iambicos edimus in ſermonibus, quos inter nos habemus: hexametros verò, raro, & tunc ſolum, cum eximus ex modulatione apta familiari orationi.

Cum multa, quæ tragœdiæ adportata erant, iam docuiſſet, mirifice dignitati eius, granditatiq; conuenientia: in quibus erat etiam granditas amplitudoq; orationis: qui enim primi aggreſſi erant tragœdiam pangere, ridicula tenuiq; locutione vſi fuerant, adiungit nunc ipſis verſum etiam ei accommodatum inuentum fuiſſe, cum primis ipſius temporibus, parum idoneo, ac nullo modo apto grauitati ipſius metro tragœdia vſa foret. Verſum igitur ſenarium iambicum probatum fuiſſe dicit: docens ſimul, ut ſupra fecit, ex quo principio profectus ille ſit: tetrametrũ enim in vſu priorum illorum, rudium tragicorum, fuiſſe affirmat: cuius vitio cognito, iambicum pro illo receptum eſſe tradit. Quia autem non omnino ſtulti fuiſſe exiſtimandi ſunt priſci illi, qui tetrametrum vſurparent; præſertim cum antiquis temporibus iidem ferè poëtæ ac muſici forent, vt non debuerint in tam turpi errore volutari, docet id eos non ſine cauſa feciſſe: vſosq; fuiſſe illo metro, quia poëſis eorum: tragœdiaq; illa rudis, ſatyrica erat; multumq; retinebat eius ſtudij, quod in ſaltationibus occupatum

eſt, hoc

eſt. hoc enim valere arbitror, quod inquit, ὀρχηστικωτέραν fuiſſe poëſim illorum: neque enim vt ſatyricam, ita ὀρχηστικὴν ipſam fuiſſe tradit: ſed aliquantulum illius diuerſi ſtudij retinuiſſe, procliuemq́; ad rationem artemq́; ſaltandi extitiſſe: illi autem conuenit mirifice mobilis ille verſus. Non igitur ipſi peccabant in genere verſus: ſed nondum tragœdia formam ſpeciemq́; ſuam nacta fuerat: cui poſtea formæ inuentæ nullo modo ipſi aptum fuit mobile id, & ſaltatorium metrum: ſed aptum ei, repudiato illo, præbitum, id eſt iambicum. quomodo etiam hoc ipſum iuuentum ſit, docet, affirmás poſtquàm locutio apta tragœdiæ comparata eſt, nullum negotium fuiſſe metrum itidem ipſi accommodatum inuenire: ipſam enim naturam ſua ui ſuum propriumq́; metrum inueniſſe: quomodo autẽ hoc fieri potuerit, vt quaſi ſua ſponte hoc in lucem prodierit, nec oportuerit quempiam in hoc magnopere laborare, declarat dicens. Maxime enim è numero metrorum omnium iambicum eſt aptum locutioni: hoc enim valet illum eſſe λεκτικὸν quo vocabulo vtitur. Cicero etiam exiſtimari poteſt hoc verbum exprimere voluiſſe, cum inquit in oratore de iambico, ſimillimum illud eſſe orationi. Ratione etiam aliqua confirmare hoc volens, argumẽtatur à ſigno, id eſt cauſam huius rei non quęrit, ſed oſtendens id quod conſequitur, illo, tanquam nota quadam, probat verum eſſe, quod præcepit: ope enim notarum aliquarum veritas ſæpe occultarum rerum origoq́; intelligitur. Signum igitur & argumentum huius rei eſſe inquit: plurimos nos iambicos verſus proferre imprudenter in congreſſibus, & cum loquimur inter nos familiariter: hexametros vero rarò, ac tunc ſolum, cum excedimus ex harmonia ſtructuraq́; verborum, apta communi locutioni: ac fingimus deniq́; orationem grandiorem, quam ferat ſermo familiaris. naturæ autem inſtinctu homines in dicendo ſæpe edere verſus iambos ita apertum eſt, & auctoritatibus ſummorum doctorum & exemplis etiam oratorum, vt dubitari de eo non debeat. Hexametros vero aliquando etiam excidere ipſis inuitis, dubiũ non eſt: ita tamen vt grandiloquus ille ſonus facilius animaduertatur. Cicero igitur in epiſtola quadam ad Atticum, cum effudiſset non hexametrum ſolum, ſed eius generis hexametrum, qui ſpondeum pedem in quinta ſede habent, ſtatim cognouit, quid commiſiſset, addiditq́;. Hunc σπονδειάζοντα, ſi cui voles τῶν νεωτέρων, pro tuo vendito. Præterea Socrates in Phædro in extrema vituperatione amoris, cum ſimili vitium illius rei oſtendere vellet, dixit heroico numero, ὡς λύκοι ἄρνας φιλοῦσ', ὣς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί: idemq́; poſtea, cum à Phædro impulſus eſset, vt contrarium laudaret, initio orationis ſuæ ſe purgans, ſignificauit editum à ſe verſum illum, concitatiore facto: vt non ſine cauſa timere debeat, ſi laudare cœperit, ne magis è finibus exeat. ἁρμονίας hoc loco non arbitror cantum ſignificare: neque enim in colloquiis, ſermonibusq́; familiaribus canimus: ſed tamen, quia modum quendam vocis, ſonumq́; ſermo omnis habet, qui modus variari poteſt: & intenditur enim uox & remittitur, tunc inquit accidere poſse vt in hexametros verſus incidamus, cum egredimur modum illum orationis, qui eſt aptus cotidianæ locutioni: grandioreq́; ſono vtimur: tunc enim magniloquentia illa ſecum trahit numerum eum, cogitq́; nos imprudentes & inuitos, in dicendo verſus hos edere.

Ἔτι δὲ ἐπεισοδίων πλήθη, καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἕκαστα κοσμηθῆναι λέγεται. περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα ἔστω ἡμῖν εἰρημένα: πολὺ γὰρ ἂν ἴσως ἔργον εἴη διεξιέναι καθέκαστον.

Adhuc autem epiſodiorum multitudines, & cetera vt ſingula ornata fuiſſe dicuntur. De his quidem igitur tot à nobis dicta ſint; multum enim fortaſſe opus eſſet ſingillatim percenſere.

Cum, ſtudio recentiorum, accommodatius tragœdiæ metrum inuentum eſse dixiſset, duce præcipue natura, quorum opera alia etiam non nulla, quæ pertinebant ad ipſius dignitatem inuenta docuerat, addit nunc eorundem cura, cum pauca prius epiſodia in fabulas includi ſolita eſsent, vel vnum potius aut alterum in vnam fabulam,

lam, numerum epiſodiorum anctum fuiſse: quæ res multum valuit ad tragœdiæ corpus augendum, cultumq́; ei ac ſplendorem afferendum: antea nanque fabulæ m..nores & exiliores erant. Non tamen arbitror numerum eorum certum & definitum vnquam fuiſse, ſed ipſa aut plura, aut pauciora, vt aut ipſa breuia longaue erant, aut argumentum ipſum fabulæ, itidem puſillum aut magnum. Cum autem plura adhuc diligentia & ſtudio iuniorum tragicorum conformata & emendata eſse ſciret, ne multus in illis enumerandis: eorumq́; acceſſione explicanda foret, cómuniter nunc tradit eodem pacto ſingulas partes tragœdiæ amplificatas & exornatas ab illis fuiſse dici: hoc enim manifeſto valet, quod inquit κοσμηθῆναι λέγεται. quod verbum κοσμηθῆναι reſpondet (vt opinor) ſuperiori illi ἀπισημνώδη. nam hinc quoque percipitur, quod eo loco admonui, ſupra in verbis auctoris illud, τὸ μῦθος nominandi caſu poſitum eſse. His autem hoc pacto explicatis, oſtendere volens à ſe affatim declaratam eſse pro tempore tragœdiæ originem, amplificationemq́;, concludit hanc diſputationem, dicens ea, quæ iam tradita a ſe ſunt, ſatis habenda: ſi quis enim omnia accurate recenſere vellet, nimis magnum laborem ſuſciperet: ad eiusq́, exitum non facile perueniret. Eodem autem penè pacto locutus eſt in j. libro de moribus ad Nicomachum: quum enim ſignificare vellet non poſse omnia comprehendi oratione, quæ ſtatum præclarum vitæ alicuius aut ornarent, aut violarent, ſi contingant iis, qui ex ſanguine ipſius orti ſunt, aut amicis: quia illa & multa ſunt, & magnopere inter ſe diſcrepantia: nec non quia hæc magis attingunt illos: hæc verò minus, inquit. καθ' ἕκαστον μὲν διαιρεῖν, μακρὸν καὶ ἀπέραντον φαίνεται, καθόλου δὲ λεχθὲν καὶ τύπῳ, τάχ' ἂν ἱκανῶς ἔχοι.

Ἡ δὲ κωμῳδία ἐστὶν, ὥσπερ εἴπομεν, μίμησις φαυλοτέρων μὲν, οὐ μέντοι κατὰ πᾶσαν κακίαν, ἀλλὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐστι τὸ γελοῖον μόριον· τὸ γὰρ γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι, καὶ αἶσχος ἀνώδυνον, καὶ οὐ φθαρτικόν. οἷον εὐθὺς τὸ γελοῖον πρόσωπον αἰσχρόν τι, καὶ διεστραμμένον ἄνευ ὀδύνης.

Comœdia autem eſt, vt diximus, imitatio deteriorum quidem: non tamen in omni vitij genere: ſed ridiculum turpis eſt pars: ridiculum enim eſt peccatum quoddam & turpitudo ſine dolore, & quæ non interimat: ceu ſtatim ridicula facies, quæ turpis eſt ac diſtorta ſine dolore.

Cum ſupra communiter non nihil diſseruiſset de tragœdia, atque comœdia: relictaq́; ſtatim comœdia, tragœdiæ progreſsum breui explicaſset, redit nunc ad comœdiam: eamq́; quod commune ipſi eſt, cum tragœdia atque omni parte poëſis, imitationem eſse dicit: teſtatur enim ſe hoc antea protuliſse: imitationem inquam eſse comœdiam: fecit autem id ſtatim poſt propoſitum ſuum explanatum: cum multis enumeratis, omnes poëſis, vt præter eas etiam non nullas artes imitationes eſse dixit. ilico autem diſcrimen poſuit inter ipſam ac tragœdiam: cum enim meliorum imitationem eſse dixiſset tragœdiam: comœdiam contra peiorum imitationem eſse tradit: verum quia multis modis mali eſse poſsunt mortales, ſtatim declarat quibus culpis affines intelligat eos, quos materiam eſse comœdiæ oſtenderat: neque enim in omni genere vitiorum volutatos aptas eſse perſonas fingẽdis comœdijs affirmat: ſed obnoxios potius quibuſdam erratis ac lapſibus, quàm grauibus peccatis ac ſceleribus contaminatos idoneos huic ſtudio eſse exiſtimat. Nam quamuis ipſe comœdiam eſse dixerit imitationem φαυλοτέρων: nec certò ea voce teneatur perſonas ne, an res intellexerit: prætereaq́; infra, de tragœdia diſserens, affirmarit illam eſse imitationem non hominum ſed actionis, arbitror tamen homines hic accipi debere: ambo enim hæc genera fabularum, cum propoſitum habeant facta quædam imitari, homines etiam imitantur: ab illis enim ipſa prodeunt: nec exiſterent actiones, niſi eſsent qui agerent. iocos verò, & res quæ riſum moueant, eſse materiam comœdiæ indicauit etiam Plato, atque id quidem ſatis lepide, quo loco in ſympoſio facetiſſimam perſonam loquentem inducit: hæc enim apud eum pronuntiat Ariſtophanes, quũ

de fine

de fine orationis ſuæ, quam habiturus & ipſe eſset, ſollicitus foret: verereturq́;, ne deſpicerentur, & exploderentur, quæ diceret: inquit igitur, ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, οὔ τι μὴ γελοῖα εἴπω· τοῦτο μὲν γὰρ ἂν κέρδος εἴη καὶ τῆς ἡμετέρας μούσης ἐπιχώριον· ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα. Cum igitur perſpicuũ ſit amplexari comœdiam res ridiculas, vtitur hoc tanquàm medio quodam ad ſignificandum cuiuſmodi homines intelligat deterioris notæ: ridiculum enim inquit, id eſt res riſui excitando apta, eſt quædam pars turpitudinis: quamuis enim αἰσχρὸν valeat id, quod turpitudinem in ſe habeat, ſignificat tamen hic turpitudinem ipſam, niſi quis ita accipiat, vt dixerit ridiculum eſſe vnam è rebus turpibus. probare autem hoc volens, definit ridiculum: euoluitq́; quod in hoc nomine inclusum ſit. Ridiculum enim inquit, eſt peccatũ quoddam: cum ſcilicet errati aliquid in aliqua re commiſſum eſt. ἁμάρτημα enim eſt, cum in aliquo facto labimur: depulſiq́; à vero, id quod deterius eſt, nacti ſumus, vt ipſe docet in problematum ſegmento xviij. qui inquit. ἁμαρτία δ' ἐν τοῦ χείρονος πρᾶξις. Adiungit autem nunc, rei magis explanandæ cauſa, in ridiculi definitione, Et turpitudo, quæ dolorem non gignit: nec vim habet perdendi: eum ſcilicet, cuius animo, corpori ve hæſit. Conſtituere autem definitionem hanc volens: verumq́; id eſſe probare, vtitur exemplo. Et veluti (inquit) vt vtamur re parata, & quæ in promptu eſt: hãc enim vim hoc loco habere arbitror illud οἷον, ridicula facies eſt, quæ in ſe maculam aliquam magnam ac turpitudinem habet: & quæ deniq́; diſtorta eſt, ac deprauata, ſine dolore tamen, cruciatu ve vllo: atque ita etiam, vt vim id malum nullo modo habeat perdendi: ſi namque ea res, quæ faciem partem ve aliquam corporis deformat, dolorem ipſi inureret: aut hominẽ ad interitum perduceret, non rideremus: durũ enim nimis & inhumanũ eſt, aliorum pœna vexationeq́; corporis lætari. Addidit autem cum oſtendiſſet oportere id malum dolore vacare: non debere etiam illud e genere eorum eſſe, quæ interimunt, quia non nulla ſunt, quæ ad mortẽ perducunt ſine dolore: quód niſi aliqua huiuſcemodi non reperirentur, nõ neceſſe fuiſſet hoc adiungere: ſi enim quę minus malũ gignunt, non ſunt apta materia ad riſum, multo minus ſunt, quæ maius creant.

Αἱ μὲν οὖν τῆς τραγῳδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, οὐ λελήθασιν· ἡ δὲ κωμῳδία, διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς, ἔλαθεν· καὶ γὰρ χορὸν κωμῳδῶν ὀψέ ποτε ὁ ἄρχων ἔδωκεν· ἀλλ' ἐθελονταὶ ἦσαν. ἤδη δὲ σχήματά τινα αὐτῆς ἐχούσης, οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιηταὶ μνημονεύονται. τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν, ἢ προλόγους, ἢ πλήθη ὑποκριτῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἠγνόηται.

Tragœdiæ quidem igitur migrationes, & per quos extitere, non ſefellerunt. Comœdia vero, quia initio nullũ ſtudium in ea poſitũ eſt, ſefellit: etenim chorũ comœdorum ſero magiſtratus dedit: ſed voluntarij erant. Cum autem ipſa iam figuras quaſdam haberet, qui feruntur ipſius poetæ memorantur. Quis autem perſonas aſſignauit, aut prologos, aut multitudinem hiſtrionum, & reliqua huiuſcemodi, ignoratur.

Cum iam comœdiam definiſſet: ac ſiquid in definitione ipſa difficultatem aliquã haberet, explicaſſet, oſtendit ſe eundem ordinem, quem in tragœdia fecerat, in hac ſecuturum fuiſſe: vt oſtẽderet ſcilicet quorum opera illa aucta & exculta fuit: cum tamen id magna ex parte fieri nequeat, ne quis id miretur, cauſam huius rei affert. hoc vero præſtitiſſe Ariſtotelem in eo, quod potuit: ac diligenter inueſtigaſſe, qui aliquid commodi aut ornatus attulerint tragœdiæ, declarat idem effecturũ ipſum fuiſſe in comœdia tradenda, ſi res ipſa paſſa eſſet: vnde repetit copiam huius rei efficiendæ, quam nactus eſt, in tragœdiæ euolutione, dicens. tragœdiæ progreſſus: quorumq́; opera facti ſunt, non obſcuros abditosq́;, ſed animaduerſos notatosq́;, fuiſſe. Non ſine cauſa autem vtrunque tetigit: tragœdiam ſcilicet non in vno ſtatu ſemper manſiſſe ſed

ſiſſe, ſed immutatam eſſe & vlterius proceſſiſſe. & præterea cognitum eſſe quorum ſtudio ac diligentia illa melior facta fuiſſet, ac dignitatis aliquid acquiſiuiſſet: potuerunt enim intelligi gradus ipſius, & quaſi proceſſus: à quibus tamẽ illa adiuta & expolita foret, ignorari. idem autem in comœdia non vſu ueniſſe oſtendere volens, nõ partitur res illas, ſed illam ipſam inquit feſelliſſe, rationem ſimul reddens cur id factum ſit. inquit enim διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς, id eſt, vt ego interpretor, quia initio non magno in pretio fuit, nec honorem aliquem hoc ſtudium habuit. hoc autem ei cõtigit ob humilitatem huius poëmatis: deſpecta enim primo eſt. Quare non ſua aliquid homines intereſſe putabant, quid in ea fieret: nec mutationes ipſius attendebant: vt in tragœdia, honeſtiore poëmate, & quod omnium ora in ſe conuertiſſet, fecerant. Probare vero volens Ariſtoteles, diu ipſam neminem ſui valde ſtudioſum habuiſſe, & qui diligentiam adhiberet in ea expolienda, docet rem magni momẽti ad eam exornandam ſero adportatam ipſi fuiſſe, id eſt chorum: non quia chorus omninò ei deeſſet: quin contrà veriſimile eſt prolixiores potius, quàm oporteret cantus chori in ipſa, vt in tragœdia, ea tempeſtate extitiſſe: ſed quia ex delectis hominibus, illiq; muneri egregiè ſuſtinendo aptis, ille non conſtaret: quiq; magna cura & ſtudio doctorum, vt poſtea fieri cœptum eſt, erudirentur. chorum enim inquit comœdorum ſerò magiſtratus dedit: antea nanque quidam ſponte ſua, voluntateq; ducti hoc faciebant, id eſt munus chori obibant: ac partes earum perſonarum, quæ canere illic deberent, ſuſtinebant: quæ autem publicis conſilijs in ciuitate fiunt, multo meliora iis eſſe conſueuerunt, quæ temerè & ex libidine hominum geruntur. Moris verò huius: & quòd fabulas poëtarum ita magiſtratus Athenis ornare ſolitus eſſet, meminit Plato & in extremo ij. libro de rep. & in vij. de legibus: cum enim priore loco poſuiſſet Aeſchyli carmen, in quo Thetis perfidiæ inſimulat Apollinem, grauiterq; eum accuſat, ſignificare volens doctiſſimus vir ſententiam eam, vt detrimẽtoſam vitæ hominum, inſtitutiſq; eius ciuitatis, quam fingebat, magnopere repugnãtem, eſſe exagitandam, inquit. Si quid forte apud aliquem poëtam de diis immortalibus hoc pacto prolatum inueniemus, & ſtomachabimur, & chorum ei non dabimus: id eſt nulla in re ſtudio noſtro ſtudium illius poëtæ adiuuabimus. verba eius hæc ſunt. χαλεπανοῦμέν τε καὶ χορὸν οὐ δώσομεν. eodem etiam pacto poſteriore loco, cum de tragicis itidem poëtis ageret, ait. νῦν οὖν ὦ παῖδες μαλακῶν Μουσῶν ἔκγονοι ἐπιδείξαντες τοῖς ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας ᾠδάς, ἂν μὲν τὰ αὐτά γε ἢ καὶ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν φαίνηται λεγόμενα, δώσομεν ὑμῖν χορόν· εἰ δὲ μή, ὦ φίλοι, οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα: luſit enim hic lepide politiſſimus ſcriptor, vt conſueuit, inſtitutis eius ciuitatis, in qua natus erat, ad eam, quã legibus ornabat, tranſlatis. ὁ ἄρχων valet hic, magiſtratus: non tamen ſummus, vt opinor, ſed qui ludis ſcenicis præpoſitus eſſet, cuiuſmodi fermè Romæ erant ædiles. Vt autem archontem δοῦναι χορὸν dicere ſolebãt, cum magiſtratus, probatis ingeniis argumentisq; aliquorum poëtarum, hoc pacto adiuuabat eorum opus, ita contra αἰτεῖν χορὸν aliquem aiebant: poëtæ cum ipſi, videntes hanc rem ſibi honori futuram, ſedulo chorum ab ipſo petebant, iidemq; cũ digni exiſtimati forent eo præmio: ipſumq; à magiſtratu, cuius curæ hoc erat, obtinuiſſent, dicebantur ἔχειν χορόν. colligitur hoc ex pluribus locis Cratini veteris comici, qui leguntur apud Athenæum in xiiij. libro: cum enim antea meminiſſet cuiuſdam Hegeſippi, teneri poëtæ & qui luſus quoſdam ſcripſerat, in aliis non nullis poëtis, qui ipſum exagitauerãt, docet eum à Cratino quoque ſæpe notatum fuiſſe. primo autem tantum in teſtimonio ipſius nomen Hegeſippi legitur: in duobus uero, quæ ſtatim conſequuntur, ille nomine appellatus non eſt. ſed (niſi fallor) deſcriptus. vt Cleomachi, peſſimi poëtæ, ſtudioſus aut doctor. in his igitur poſtremis locis mentio huius inſtituti facta eſt. eorum prior è fabula bucolis. hic eſt. ὃς οὐκ ἔδωκ' αἰτοῦντι Σοφοκλέει χορόν, τῷ Κλεομάχου δ', ὃν οὐκ ἂν ἠξίουν ἐγὼ ἐμοὶ διδάσκειν, οὐδ' ἂν εἰς Ἀδώνια. Videtur igitur illum ipſum Hegeſippum inſimulare, qui cum forte tunc archon eſſet, in eo facto improbe ſe geſſerat, ac gratiam potius, quàm veritatem ſecutus erat. poſterior vero locus eſt, è fabula cuius index erat ὧραι. οὗτος δ' ὁ καὶ τραγῳδιῶν ὁ Κλεομάχου διδάσκαλος μετὰ τῶν παρατιλτριῶν, ἔχων χορὸν λυδιστὶ τιλτριῶν μέλη πονηρά. nam eundem, quẽ primo appellarat, ambobus his quoque locis accipi debere, intelligitur, quia poſt, auctoritate alius ſcriptoris, addit ipſum

etiam vita & moribus inquinatum fuiſſe. ipſum igitur, qui ſupra ſcilicet nomine vocatus eſt: ille autẽ Hegeſippus fuit. Ἐθελοντὰς vero in omni re vocatos eſſe, qui ſponte ſua curam illam ſuſcipiebant & non delecti erant, legibus ve coacti, planum eſt: ſed tamen quid nocet hoc quoque exemplis optimorum ſcriptorum confirmare? Lyſias igitur in oratione, cuius eſt index φιλοκράτεος ἀπόλογος, inquit ἔτος δ᾽, ἐλθ, κωμῳδοῖς νικῶ τιμοκράτει, οὐ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐθελοντὴς ὑπέστη ταύτην τὴν λειτουργίαν. & Demoſthenes contra Midiam. παρελθὼν ὑπεσχόμην ἐγὼ χορηγήσειν ἐθελοντής. Duxiſſe vero Ariſtotelem hic argumentum à ſigno: probareq́; voluiſſe comœdiam diu iacuiſſe, quia quod valuit multum ad ipſam excolendam ſero illa obtinuit, intelligitur etiam hoc pacto: in iij. enim quoque libro rhetoricæ, cum oſtendere vellet caruiſſe vſque ad id tempus artem dicendi hypocritica, argumentatur eodem pacto: inquitq́; in ſtudium poetarum, cuius illa magis propria videtur, ſero ipſam veniſſe. quare mirari non oportere ſi ad oratores adhuc non penetrauit. verba ipſius ſunt, valde his ſimilia: &, quantũ res patitur, eadem. καὶ γὰρ εἰς τὰς τραγικὰς καὶ ῥαψῳδίας ὀψὲ παρῆλθε. ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τραγῳδίας οἱ ποιηταί. Vt etiam illic inquit poetas fungi ſolitos munere hiſtrionum, ita hic perſonas, quæ ſeruiebant choro, voluntarias extitiſſe, & in eo opere nullo modo inſtructas & exercitatas fuiſſe. Adiungit Ariſtoteles, quod eodẽ pertinet, id eſt valet ad oſtendendum cuncta in ipſa prius obſcura fuiſſe, poetas eos comœdiæ, qui nominantur, longe ab initio ipſius extitiſſe: ac tunc deniq́; vixiſſe, cum ipſa non penitus rudis & inchoata foret, ſed iam figuras aliquas haberet. σχῆμα enim ſignificare hic puto formam ſpeciemq́; aliquam comœdiæ: quæ tamen forma, quia adhuc certa ſtabiliſq́; non foret, ſed variaretur non nihil, ideo arbitror Ariſtotelem multitudinis numero dixiſſe σχήματα: prius enim non poterat comœdia verè dici σχῆμα habere, quia nimis tenuis & imperfecta erat: nec ſpeciem vllam comœdiæ in ſe habebat. Occurrit igitur hoc pacto illis, qui dicere poſſent mirum ſibi videri, quod dixerat, auctores comicarum mutationum ignorari, cum multorum nomina, qui ei ſtudio incubuerunt, nota ſint: refellens enim ipſos inquit, poetas eos, quos intelligunt, ea ætate fuiſſe, qua iam certam aliquam ſedem, ac formam comœdia habuiſſet: quare non poſſe inde cognoſci, qui fuerint illi, qui in eum ipſum ſtatum eam perduxiſſent. Sequitur autem, cum iam quod aduerſari videbatur, eluſiſſet, qui perſonam itidem comicam attulerit, aut prologos, aut multitudinem hiſtrionum. huiuſcemodiq́; alia, ignorari: qui ſanè omnes, vt docuit, in tragœdia non latuerint: quamuis in illis appellandis, qui ſtudio ſuo tragœdiam ornarint, non indicarit perſonæ inuentorem. cum tamen perſonæ non minus tragicæ, quàm comicæ forent, contrariæ tamen inter ſe, ac magnopere diuerſæ: illum autem fuiſſe Aeſchylum teſtimonio Horatij ſcimus. Nam quod hic prològos ſecundo loco ponit, videtur intelligere quem ſupra πρωταγωνιστὴν λόγον appellauit: quod nomen etiam ipſum teſtatur, vt præpoſitio πρὸ cum eo nòmine, λόγος inquam, coniuncta, idem valeat, quod πρωταγωνιστής: oratio enim quæ ante ceteras in ſcenam venit, eſt ea quæ prima contendit, & quaſi certamen inſtituit. Primum igitur tanquam rem deſcripſit: deinde nomine, quo appellata eſt, ipſam ſignificauit. Quod verò inquit ignorari etiam nomen eius, qui multitudinem hiſtrionum excogitarit, veriſimile eſt, quod in tragœdia vſu veniſſe docuit, vt primis ipſius temporibus vnus tantum hiſtrio eodem tẽpore in ſcena diceret: poſtea autem duo ſimul ſermonem ſecum inſtituerint, idem etiam in comœdia factum ſit: Vnde narrat nomen eius obſcurum eſſe, qui plures primus inter ſe loquentes in ſcenam induxerit: quod in altero illo poemate præſtiterunt Aeſchylus & Sophocles ea ratione, qua demonſtratum eſt.

Τὸ δὲ μύθους ποιεῖν, Ἐπίχαρμος, καὶ Φόρμις ἦρξαν. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἦλθε. τῶν δὲ Ἀθήνησι Κράτης πρῶτος ἦρξεν, ἀφέμενος τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας, καθόλου ποιεῖν λόγους, ἢ μύθους.

Fabulas autem facere Epicharmus & Phormis incœpere. A principio quidem igitur ex Sicilia venit. eorum verò, qui Athenis nati ſunt, Crates

primus cœpit,cum abieciſſet formam illam iambicam, in vniuerſum facere ſermones vel fabulas.

Cum iam tradidiſſet indicari noo poſſe, qui comœdiæ ornatus non paucos attuliſſent: narrat nunc extare celebrariq; nomen eorum, qui primi auſi ſunt fabulas fingere: ij enim fuere Epicharmus & Phormis. ποιεῖν autem μύθους (vt opinor) valet comminiſci res aliquas, vel veras quadam ex parte ita coagmentare, vt idoneum argumẽtum fabulæ ſint μῦθος enim eſt rerum, quæ factæ fingantur, coagmentatio. Hi igitur principes, vt tradit, fictarum harum, commenticiarumq; rerum compooendarum extiterunt, quia (vt opinor) priores adhuc id facere noo potuiſſent: nec auſi eſſent conſtruere fabulas, & quaſi aptum hoc ipſarum corpus conformare: ſed facta aliqua tantum diſiuncta verſibus complecti ſoliti forent. Nam non ſine cauſa quærat aliquis, cum tradat apertè Epicharmum, & Phormin primos cœpiſſe fabulas facere, quomodo ſupra dixerit eos, qui primi appellati ſunt comici poetæ, extitiſſe, cum iam illa formas aliquas nacta eſſet: quas enim formas habere potuit, ſi carebat fabulâ, quæ corpus ipſum comœdiæ eſt? nam infra quoque inquit ſine actione rei alicuius, factiq; manere non poſſe tragœdiam: idem igitur vſu venire in altero hoc poemate credendum eſt. An ſpeciem iam aliquam comœdiæ ipſum hoc poema geſſiſſe ſignificauit, quamuis accurate fabulæ coagmentatæ adhuc non eſsent ingenio poetarum, quia vmbram aliquam huius rei retinebat: ac poetæ ipſi repperetant argumentum ſatis aptum, & quod aliquantum diſcederet à ſuperiore forma, maledictis certam aliquam perſonam vexandi. Niſi credere malumus, Epicharmum ipſum ac Phormin illos ipſos extitiſſe, quorum primorum nomina memoriæ mãdata ſint: λεγόμενοι enim hoc opinor valere, non qui tunc comici poëtæ vocati ſint, cum ſuperiorum nomina obſcuritate fuerint deleta. Adiungit autem tanquam corollarium, & qood e ſuperiore ſententia manifeſto eruatur, è Sicilia primum ipſam profectam: ſi nanque conceditur primos, Epicharmũ & Phormin fabulas fingere & fabricari cœpiſſe: negari non poteſt, quin illa e Sicilia venerit, cum Siculi illi fuerint. Quæri præterea poſſet, comœdiam ne ex ea terra veniſſe dicat: an hoc ipſum, quod dixit fingere fabulas: quamuis, ſi poſterius hoc inde fluxiſſe dicit, cum in eo præcipue maneat comœdia, poteſt liquido affirmari inde etiam profectam comœdiam: quod certe ſequitur oſtẽdere videtur ita locum accipiendum eſſe: narrat enim è oumero eorum qui Athenis nati ſunt, Cratem primom, repudiata forma illa iambica, cœpiſſe in vniuerſum fabricare ſermooes aut fabulas. de hoc igitur ſupra qooque, quod vocat facere fabulas, loquebatur. ἰαμβικὴν autem ideam (niſi fallor) vocat rudem illam & inchoatam comœdiam, quæ ſpeciem potius iamborum haberet, quàm comœdiæ: hoc autem, quia ſingulos homines perſtringeret, non genus aliquod ipſorum: cum tamen, qui ei ſtudio incumberent, putarẽt ſe ſcribere comœdiam: hoc etiam diſcriminis inter ipſas fuiſſe puto. quod forma illa iambica, quam dicit, nihil fictum & commenticium in ſe habebat: fabulæ autem, fictæ magna ex parte erant.

Ἡ μὲν οὖν ἐποποιία τῇ τραγῳδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου μετὰ λόγου μίμησις εἶναι σπουδαίων ἠκολούθησεν. τῷ δὲ τὸ μέτρον ἁπλοῦν ἔχειν καὶ ἀπαγγελίαν εἶναι, ταύτῃ διαφέρουσιν: ἔτι δὲ τῷ μήκει: ἡ μὲν γὰρ ὅτι μάλιστα πειρᾶται ὑπὸ μίαν περίοδον ἡλίου εἶναι ἢ μικρὸν ἐξαλλάττειν: ἡ δὲ ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ καὶ τούτῳ διαφέρει. καίτοι τὸ πρῶτον ὁμοίως ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦτο ἐποίουν καὶ ἐν τοῖς ἔπεσι.

Epopœia quidem igitur tragœdia comitata eſt vſque ad hoc ſolum, quod metrica oratione imitatio eſt ſtudioſorum virorũ. Quod autem metrum ſimplex habet, & enarratio eſt, hac parte inter ſe diſcrepant. præterea longitudine: hæc nãque quam maxime poteſt, nititur intra vnum ambitum Solis re-

digi, aut parum variare. epopœia vero indefinita eſt tempore: & hoc diſcrepat ab illa: quanquam primis temporibus ſimili ratione in tragœdijs hoc faciebant, & in epico carmine.

Collatis inter ſe tragœdia atque comœdia, cum de illis accurate diſputaſſet, & qui vtrunque poëma ſtudio ſuo adiuuiſſet, indicaſſet, quamuis e tenebris eruere non ita potuerit comœdiæ cultores, vt tragœdiæ fecit, ea de cauſa, quã ſignificauit, nunc contendit epopœiam cum tragœdia; eodemq; pacto declarat quid commune illis ſit, quid alienum ac diuerſum. ſequi autem primum dicit epopœiam tragœdiam, comitemq; ſe illi præbere (ita enim de ipſis loquitur, vt ſi ambæ ex eodẽ loco diſceſſiſſent: ſimulq; iter facere cœpiſſent) vſque ad hoc ſolum, quod ambæ imitatio ſunt grauium & honeſtarum perſonarum: vtunturq; ad imitandum metris, non ſoluta oratione: antequam autem vlterius progrediar, ſcrupulum indicare libet, qui mihi moleſtus diu fuit: inueni enim calamo exaratos libros hic diſſentire ab excuſis: quod enim in his eſt μέτρῳ μετὰ λόγου, paſſim omnes, quos vidi, ſcripti habent, μέτρῳ μεγάλῳ; nec tamen plana & expedita hæc lectio eſt: ſed (niſi fallor) varietate ſua facit, vt merito hunc locum ſuſpectum habere debeamus; non plana autem, quia non video, quomodo recte vocari poſſit magnus ſenarius verſus: nam hexameter non ſine cauſa ita ſignificaretur, quem etiam longum Ennium appellaſſe teſtatus eſt Cicero, cõmunis verò & recepta lectio nullo modo certa & firma eſt: ſermoq; ille duriuſculus mihi videtur: nec ſententia etiam eorum verborum ſatis acuta eſt: ſi nanque valent illa, ſimilem eſſe epopœiam tragœdiæ, quia vt illa, vtitur oratione iuncta pedibus, nimis hoc latum eſt, communeq; ipſi cum aliis omnibus poëmatibus: cuncta enim metricam orationem aſciuerunt. de hoc tamen eruditi, vt ipſis videbitur, ſentient. ipſe cum verum adhuc videre non potuerim, contentus veterem lectionem indicaſſe, nullum præterea de hoc verbum faciam. explicata autem ſimilitudine horum poëmatum: ac quid in ipſis vnum, idemq; reperiatur declarato, diſcrimina ſtatim oſtendit: quæ ſanè tria ſunt. primum tamen duo ponit; quorum prius eſt, quod epopœia ſimplex metrum habet. intelligit autem ipſam vno tantum genere verſus vti, id eſt hexametro, non diſtinguere ac variare carmina, vt alia multa poëmata faciunt, & illa ipſa, de qua differit, tragœdia: hoc enim potius arbitror verum eſſe, quàm accipere ἁπλοῦν pro puro & nudo metro, id eſt cui concentus & numerus, additi non ſint: atque ea demum, quam ſupra vocauit ψιλομετρίαν. poſterius autem, quod epopœia diſcrepat à tragœdia, quia ipſa narratio atque expoſitio quædam eſt, cum illa non commemoret quid perſonis euenerit, ſed ipſas inducat res eas agentes. ἀπαγγελίαν enim valere arbitror rerum factarum expoſitionẽ, non cum poëtæ nuntios aliquos faciunt aliquid narrare, & ſanè illo etiam tempore, quo perſonam alterius induunt, ex oreq; ipſius aliquid edunt, intelliguntur aliquo modo ipſi commemorare: oſtendunt enim hoc pacto eum locutum eſſe, atque ea dixiſſe, quæ tamen ipſi exponunt. Adiungi autem præterea his tertium diſcrimen inquit, quod eſt temporis longitudo, cum, vt affirmat, tragœdia ſtudeat quantum poteſt, curſum ſuum conficere intra vnum ſolis circuitum, aut ſi aliquando ſpatium illud temporis diurnum excedat, paruo interuallo, ipſum ſuperet: contra autem epopœia terminum ac finem nullum habeat, ſi tempus ſpectes: nec impedit quanto menſium, annorum ve ſpatio, illa, quæ commemorantur, facta eſſe fingantur, cum res illæ omnes, ex quibus conſtat fabula tragica, contineri debeant: commodeq; fieri poſſe vnius diei interuallo: aut ſi anguſtos hos cancellos tranſeant, paucarum horarum ſpatio tantum ipſos migrent. Cum autem epopœiæ naturam tantum oſtendiſſet primis verbis, dicendo ipſam indefinitam eſſe tempore, quanquam inde intelligi poterat diſtare ipſam ea re à tragœdia, tamen id addidit, aperteq; protulit. & hoc etiam, vt ſuperioribus, ipſam ab illa diſſentire: quod tamen diſcrimen docet fuiſſe poſteriorum temporum, cum iam abſolutior eſſet tragœdia: primo enim, cum adhuc illa rudis & imperfecta foret, nullum diſcrimen inter ipſas hac parte erat: eadem enim ratione in tragœdiis hoc faciebant, vt in epicis argumentis: id eſt non claudebant tragœdias ſpatiis vllis temporis, ſed liberas &

ras & ſolutas ipſas relinquebant: quod tamen merito poſtea improbatum & correctum eſt.

Μέρη δὲ ἐστὶ τὰ μὲν, ταυτά: τὰ δὲ, ἴδια τῆς τραγῳδίας: διόπερ ὅστις περὶ τραγῳδίας οἶδε σπουδαίας καὶ φαύλης, οἶδε καὶ περὶ ἐπῶν: ἃ μὲν γὰρ ἐποποιία ἔχει, ὑπάρχει τῇ τραγῳδίᾳ: ἃ δὲ αὐτῇ, οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ.

Partes autem ſunt hæ quidem eædem: hæ vero propriæ tragœdiæ. Quapropter quicunque de tragœdia cognouit, ſtudioſa & nequam, idem etiam cognouit de epico carmine: quæcunque enim habet epopœia, tragœdiæ inſunt: quæ vero ipſa habet, non omnia in epopœia inueniuntur.

Vt totis his poematibus vſuuenire docuit, vt quibuſdam rebus illa inter ſe ſimilia; quibuſdam vero diſſimilia ſint, ita conuenire ipſis inter ſe quibuſdam in partibus tradit: in aliis vero nullo modo conuenire, cum quæ ſint huius partes, illius non ſint. Primum autem affirmat partium quarundam communionem extare: vt quæ epopœiæ ſint partes, eædem etiam ſint tragœdiæ: nec tamen aperit, quæ nam partes hæ communes ambarum ſint. intelligere autem videtur fabulam, mores, caſus quoſdam graues, dictionem, ſententiam: vt enim tragœdiæ, ita & epopœiæ corpus, fabula eſt: idem etiam de ceteris dici poteſt: ſtatimq́; adiungit ſuas quaſdam & proprias partes habere tragœdiam: quarum veſtigia nulla in epopœia appareant. huiuſcemodi autem eſt apparatus & harmonia: neque enim epicum carmen requirit ſcenæ ornatum, aut ad tibiam cani ſolet. ex hoc autem præcepto Ariſtoteles eruit quaſi corollarium: affirmatq́; eum, qui bene in tragœdia intelligat, quid rectũ, quid prauum ſit, idem etiam in epico carmine ipſum intellecturum eſſe: quod quamuis ſatis apertũ, ac planum foret, tamen explicat, cauſam eius afferens: id enim fieri tradit, quia nihil noui inueniet in hexametro illo opere: ſed quæcunque in ipſo offendet, in tragœdia etiam extant: quam tragœdiam cognouit ac benè perceptam habet. non tamen contrà euenit, vt qui videre poteſt quid in epico carmine vitij aut virtutis maneat, idem etiam inſtructus ſubito paratusq́; ſit ad tragœdiam verè examinandam: occurrunt enim ſubito ipſi res, quarum vim naturamq́; non nouit: cum in epico carmine ſpectando ipſarum vmbram nunquam aſpexerit. Animaduertendum autem eſt non capere hic auctorem hoc verbum σπουδαίας, quo diſtinguit tragœdiam bonam à mala, eodem ſenſu, quo cepit infra, cum inquit tragœdiam eſſe imitationem πράξεως σπουδαίας: hic enim σπουδαία tragœdia vocatur, quæ eximia eſt & perfecta: illic verò actio vocatur σπουδαία, quæ grauis eſt & ſeria, vt ſeparetur ab humili ac vili.

Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς, καὶ περὶ κωμῳδίας, ὕστερον ἐροῦμεν. περὶ δὲ τραγῳδίας λέγωμεν, ἀπολαβόντες αὐτῆς ἐκ τῶν εἰρημένων, τὸν γινόμενον ὅρον τῆς οὐσίας.

De poëſi quidem igitur, quæ in hexametris imitatur, & de comœdia, poſt dicemus: de tragœdia autem diſputemus, collecta ex dictis, quæ inde naſcitur, definitione eſſentiæ ipſius.

Cum accuratè docuiſſet quibus in rebus inter ſe conueniat epopœiæ, & tragœdiæ ſimulq́; oſtendiſſet, quæ ſint ipſarum diſcrimina, videbatur etiam nunc eadem ratione ſignificare debuiſſe communionem epopœiæ & comœdiæ: nec non earũdem diſtantiam: verum quia intelligit ſibi antea ſubtiliter diſſerendum de tragœdia & epopœia, quàm de comœdia vlterius quicquam agat, quæ neceſſario longa erit diſputatio, in illud tempus differt hanc animaduerſionem, cum hæc iam abſoluta & ad exitum perducta erunt. Quare prolata in aliud tempus illa, teſtare dicit, vt de tragœdia loquatur, decerpto ipſius fine terminoq́; eſſentiæ ex iam traditis atque explica-

tis: inde enim eruitur, ac conflatur. ſæpè autem hoc ipſum facere: & ex illis, quæ iam à ſe tradita ſint, affirmare aliquid duci & planum eſſe, conſtat. Nam in j. etiam libro de moribus ad Nicomachum, illa quæ à ſe de materia illa vſque ad eum locum explicata forent, appellauit, vt hic, εἰρημένα: verba ipſius hæc ſunt. ὤμην δὲ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τῶν τιμίων καὶ τελείων. Secutus vero ipſe fidem trium calamo ſcriptorum librorum lectionem variaui: cum enim in excuſis prius eſſet. περὶ μὲν οὖν τῆς ἑξαμέτρου μιμητικῆς, correxi, vt in in illis offendi. περὶ μὲν τῆς ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς: præter autem auctoritatem eorum librorum, impulit me, vt hanc veriorem eſſe lectionem iudicarem, quod ſupra quoque iterum, vbi de tertio illo diſcrimine poëmatum diſſerit, quod manet in vſu diuerſorum inſtrumentorũ, quibus imitatio fit, præpoſitio, vt hic, illis addita eſt: primum enim inquit. ταύτας μὲν οὖν λέγω τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν, ἐν οἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν. nec multo poſt: καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἔστιν ὅτε μὲν. & quæ ſequuntur. Videtur igitur intelligi debere poeſis, vel ars, quã imitatricem eſſe dicit ope hexametrorum, vel potius in illo genere carminis effingere quod vult: & quaſi illic relinquere imaginem earum rerum, quas imitatur: deſcribit enim ita epopœiam. De hac igitur vtente hexametris verſibus in imitando, & de comœdia, magis opportuno tempore ſibi agendum affirmat: nunc enim præſtare de tragœdia diligenter diſſerere, nam præceptio etiam illorum adiuuabitur explicatione huius. Hanc autem de tragœdia diſputationem recte & ordine aggreditur, ponens primum definitionem ipſius. ὅρον vero οὐσίας eam vocat, vt conſueuit: nunc enim ὁρισμὸν: nunc ὅρον definitionem appellat: addidit autem οὐσίας, vt oſtenderet, cuius rei ὅρος ille terminusq́; eſſet: ſunt enim aliarum quoque rerũ ὅροι: nec omnes naturam eſſentiamq́; rerum declarant,

Ἔστιν οὖν τραγῳδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων: καὶ οὐ δι᾽ ἀπαγγελίας, ἀλλὰ δι᾽ ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν.

Eſt igitur tragœdia imitatio actionis ſtudioſæ & perfectæ, magnitudinẽ habentis, condita oratione, ſeorſum vnaquaq; formarum in partibus agentibus: & non per expoſitionem, ſed per miſericordiam & metum conficiens huiuſcemodi perturbationum purgationem.

Pollicitus eſt ſe tragœdiæ definitionem allaturum: atque eam quidem collectam e ſuperiore diſputatione: quod nunc facit, vt ſingulis ipſius partibus accurate animaduerſis, oſtendam. Primum igitur ipſam dicit eſſe imitationem, quod genus tragœdiæ eſt: conſtat enim in definitionibus primum genus collocari. hoc autem inde ſumptum eſt, vbi docuit, omnem poeſin eſſe imitationẽ. Quod ſequitur etiam actionis, commune omnis poeſeos eſt: cunctæ nanque agentes aliquid imitantur: ſed hoc quoque ſupra poſuerat, vbi probauit poetas aut meliores, quam nos ſimus, imitari, aut deteriores. Quæ autem poſt adduntur, diſtinguunt tragœdiam à ceteris ipſius ſpeciebus. nam quod adiungitur huic nomini, ſtudioſæ inquam, ſeparat hanc imitationem à comœdia: quæ imitatio eſt actionis leuis ac ridiculæ: ſed hoc etiam dictum fuerat: nec nouum ad aures noſtras venit: ſeiungi enim docuerat hoc pacto tragœdiam à comœdia, quod altera ipſarum deteriores; altera meliores imitatur. Sed etiã conuenire Sophocli cum Homero dixerat, quia ambo ſtudioſos viros imitantur. Quod addit. perfectæ: declarat actiones inchoatas, & ad exitum non perductas, non eſſe materiam idoneam tragœdiæ: ſed requiri, vt actio, quam imitari tragicus velit, integra, & abſoluta ſit: nec tamen putandum eſt, hoc inde acceptum eſſe, vbi docet quomodo tragœdia fuerit aucta & ad veram ipſius formam perducta: longe enim hoc aliud (niſi fallor) eſt: cum tamen non videatur vnquam ſupra quicquam dixiſſe, vnde duci poſſet, huiuſcemodi eſſe oportere actionem hanc, id eſt abſolutam ac

plenam

plenam, exiſtimo auctorem hoc nunc addidiſſe, & quaſi admonere voluiſſe, cuiuſmodi illa præterea neceſſario eſſe debeat: ne quis in hoc laberetur: ac falsò putaret, actionem etiam inchoatam & ad finem non perductam, eſſe materiam idoneam huius imitationis. cum vero hoc ſit tanquàm declaratio quædam eius, quod ignotū obſcurumq; alicui in ſuperiore diſputatione eſſe potuiſſet, & ipſum aliquo modo illic incluſum fuiſſe exiſtimari diciq; potuit. Sed infra quoque, vbi meminit huius definitionis: teſtatutq; ſe hoc antea demonſtraſſe, addidit, ὅλης, relicto, quod hic antecedit, verbo: cuius vocis hic veſtigium nullum eſt: quem tamen locum manifeſtò intelligit: inquit enim κεῖται δ᾽ ἡμῖν τὴν τραγῳδίαν τελείας καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν. huiuſcemodi igitur quippiam hic quoque fecit. Condîta vero oratione dixi, non ſuaui, quod Paccius fecit, vt verbum, quo vſus eſt elegātiſſimus ſcriptor exprimerem: quis enim dubitat, quin ἡδυσμένος participium ſit, à verbo ἡδύνω ductum, quod valet cōdire, id eſt condimenta aſpergere, atque ea, quæ ſuauiores dapes reddunt, aliquò comportare. ἡδύσματα certè condimenta ipſa appellantur: quare hoc verbū huc translatum ab alia re eſt: neque enim intelligit vera condimenta, ſed quæ ſimilitudinem illorum in hac re habent, ac non minus iucundam, auribusq; gratam reddunt orationem, quàm anethum, fœniculum, piper, coriandrum, cuminū, rhu obſoniorum, quę veterum erant condimenta, ſuaues epulas efficere ſolita fuerint: ſignificat autem, vt ipſemet infra docet, numerum concentum & metrum. Plutarchus quoque in cōmentario, quem ἐρωτικὸν inſcripſit, eaſdem res, eodem tranſlato verbo appellat: cuius teſtimonium magnopere opinionem meam confirmat. inquit igitur. καθάπερ δὲ τῷ λόγῳ ποίησις ἡδύσματα, μέλη καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς ἐφαρμόσασα, καὶ τὸ παιδεῦον αὐτοῦ κινητικώτερον ἐποίησε, καὶ τὸ βλάπτον, ἀφυλακτότερον, οὕτως & quæ ſequuntur. Idem etiam eruditus ſcriptor in Lycurgo eodem uerbo eleganter vſus eſt: iocos enim & luſionem dixit ipſum exiſtimaſſe tanquam condimentum laboris: cum oſtendere uellet non fuiſſe illum, ita triſtem ac ſeuerum, ut uulgo exiſtimarēt. Sed infra etiam Ariſtoteles, eodem pacto, ut hic, vocauit cantum, maximum omnium cōdimentorum: μέγιστον enim ἡδυσμάτων ipſum eſſe inquit. Vt ipſe autem ἡδυσμένῳ λόγῳ inquit. ita doctiſſimus atq; idem politiſſimus ſcriptor Plato in vltimo libro de rep. oſtēdere volens, ſi poeſis hæc vndiq; ornata ac referta multis illecebris eò penetrauerit: in ſtatum inquam illum optimum ciuitatis, magna inde incommoda eruptura, vocauit ipſam eodem pacto: hæc enim eius uerba ſunt. εἰ δὲ τὴν ἡδυσμένην μοῦσαν παραδέξῃ ἐν μέλεσιν ἢ ἔπεσιν, ἡδονή σοι καὶ λύπη ἐν τῇ πόλει βασιλεύσετον: nam quin hæc ornamenta ſignificarit, dubitari non poteſt, cum rudi tantum, ſimpliciq; cuidam generi poematis aditum eo patefaciat. quare ita locus omnino accipiēdus videtur. Vnum tantum moleſtum eſt, quod Ariſtoteles hic videri poſſet contra ſuam legem commiſiſſe, qui auctor nobis fuit, ne cū rem aliquam definire volumus, vtamur verbis tranſlatis: hæc autem eſt manifeſtò definitiua oratio. Soluit vero hunc nodum Alexander in primum librum Topicorum, quo loco tradit nō nullos ſolitos accuſare illo nomine definitionem ſyllogiſmi Ariſtoteleam, quia πεσόντων in ea vſurparit, quod verbū proprie de corporibus, quæ locum occupant, dicitur: oratio autem ſine corpore ſit; eos enim ignorare affirmat cauſam, cur non oporteat in definitionibus vti uerbis tranſlatis: illa vero eſt, quia ita reddi contingit obſcuriores orationes, quæ definiunt, Quare oportet ſanè huiuſcemodi tranſlationes cauere, quæ tenebras afferunt; quòd ſi aliquando tranſlatū uerbum vulgo notius eſt illo, quod proprium eius rei eſt, nullo modo peccat, qui ipſo in definitione vtitur, quod ipſe accurate docet in eo uerbo vſu uenire. Ratio igitur illius ſcrupuli euellendi hic quoque vtilis eſt: in Græco enim ſermone ἥδυσμα magis rem oſtendit, quam ſignificare nunc vult, quàm proprium quod vis verbum feciſſet. Hanc autem vim habere tranſlationes quaſdam, vt clariorem faciant rem, teſtatus quoque eſt Cicero: nam quin conſuetudo plena fuerit huius nominis, ita tranſlati, dubitādum non eſt, poſtquàm videmus magnos auctores paſſim ipſo vti: cum enim quoque Alcidamantem oratorem accuſaret propter nimium & importunum vſum epithetorum Ariſtoteles, eleganter luſit in hoc ipſo verbo: illum enim inquit vti epithetis non vt eſcarum condimentis, vt oporteret, ſed vt eſcis, quia penè ex ipſis menſas ſtrueret. ſed Gręcè hoc melius: hæc enim auctoris verba ſunt. οὐ γὰρ ἡδύσματι χρῆ-

πι, ἀλλ' ὡς ἐδέσμασι τοῖς ἐπιθέτοις. Cum igitur hæc tot exempla, illuſtribus locis poſita, admonere poſſent quomodo hic eſſet accipiendus λόγος ἡδυσμένος, miror in primis doctiſſimum virum, eundemq́; elegantiſſimum poëtam, Georgium Triſſinum, intellexiſſe ſuauem orationem: in epiſtola nanque, qua miſit ad Leonem x. Pont. Max. tragœdiam à ſe ſcriptam Sophoniſbam, cum vim naturamq́; eius poëmatis traderet, hancq́; ipſam Ariſtotelis definitionem exprimeret, illo modo reddidit: Quam verè autem dici poſſit tragœdiam requirere orationem ſuauem facile docti viri iudicabunt; neque enim, quæ condimentis quibuſdam aſperſa eſt, iucundam ipſam reddentibus, per ſe ſuauis exiſtimanda eſt: triſtis nanque potius ſua ui, quàm ſuauis tragica oratio diceretur. ſequitur autem. Seorſum ſingulis formis in partibus agẽtibus: quod ſupra quoque tactum eſt, cum docuit genera quædam poëſis eodem tempore ac loco vti rhythmo, harmonia & metro: alia vero ſeparatim. in partibus uero videtur ſignificare, vbi illæ res locum habent, & cum vſus ipſarum venit. In extremo autem ponit tragœdiam, non vtentem expoſitione, quæ propria eſt epopœiæ, ſed miſericordia & metu, ope horum animi motuum efficere huiuſcemodi perturbationum purgationem ac leuamentum in nobis. hoc uero pertinet ad finem illius indicandum: bonumq́;, quod ex hoc poëmate capimus, & qua ratione illud adipiſcimur, declarandum: auxilio enim quoque commemorationis illius, quæ adhibetur in epico carmine, ſignificare videtur purgari animos noſtros impetu perturbationum: idemq́; effici ab vtraque poëſi i modo tantũ & quaſi inſtrumentis variatis. Sed egregie hoc præſtatur à tragœdia, cum excitat in nobis miſericordiam, ac metum, ponens ante oculos caſus, qui neceſſario moueant animos noſtros. Cum autem infra operã daturus ſim, vt probem non exiſtere in tragœdia orationem ποιητικὴν, loco in primis quodam huius rei explicationem valde requirente, videtur hinc quoque ad id conſtituendum argumentum elici poſſe: quod enim nunc inquit, purgare tragœdiam motus turbidos animorum, non commemoratione, ſed miſericordia & metu, oſtendit illam uti factis & terribilibus & miſerabilibus, vt hoc præſtet, non oratione ad id facta; nam epopœia etiam vtitur ex perſona poetæ oratione horribili & apta ad miſericordiam excitandam: & ope deniq; harum motionum purgat ceteras, ſed non ſimplicium, vt tragœdia, factisq; expreſſarum, ſed in oratione aſperſarum. Intelligitur uerò indicio Ariſtotelis ipſius, ipſum accuratè copioſeq; de hac purgatione perturbationum diſputaſſe in his libris de arte poetica: cum enim in viij. libro politicorum de illa plenius adhuc, quàm hoc loco faciat, ageret, apertius tamen ſe de ipſa diſputaturum dixit in his libris: nam eo loco fatetur ſe de ea craſſo modo, leuiterq; diſputaſſe. Verba eius hæc ſunt. τί δὲ λέγομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς· πάλιν δ' ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον. Locus autem hic nullo modo ille, quem ſignificat, eſſe poteſt: breuius enim adhuc ieiuniusq; hic de ipſa quàm illic agit. Reſtat igitur, vt ſecundo, tertio ve in libro huius operis totam illam rem ſummo ſtudio explicarit. fieri enim poteſt, ac veriſimile eſt, vt illic explicans iam omnibus partibus poetices, de quibuſdam magnis quæſtionibus accuratè diſputarit, vt de purgatione hac, de iocis ac facetijs, & alijs nonnullis huiuſcemodi rebus. Non mirum autem eſt Ariſtotelem omnes neruos in hac re explicanda contendiſſe, cum de ipſa longe aliter ac magiſter ipſius Plato exiſtimaret: ille nanque hac de cauſa in ciuitatem bene inſtitutam non recipiendos putabat poetas, quia motus hos animi turbidos excitarent, impellerentq; ſæpe homines ita correptos ad ea ſentienda, gerendaq;, quæ non oporteret: contra vero Ariſtoteles iudicat motus hos temperatos eſſe utiles: veruntamen quia aliquando ita effunderentur, vt nulla ui reprimi poſſent, opus eſſe huic malo remediũ adhibere: remedium autem eſſe, ſi quis antea ipſos purget, ac quod nimium importunumq; eſt in illis, tollat. Hoc verò præclare facere tragœdiam, quæ modum adhibet omnibus perturbationibus: docetq; quatenus progrediendum ſit: ipſa enim incumbit huic rei, & curat impetum, exultantiamq; perturbationũ omnium ope duarum, quas factis, quæ in ſcenam inducit, excitat, moderaturq;, id eſt miſericordiæ & metus. περαίνειν κάθαρσιν ſignificat efficere & ad finem perducere curationem hanc, & animorum vehementiorem commotionem alleuare: quod cum aliis quoque fortaſſe modis præſtari poſſit, docet quam rationem in hoc gerendo ſecuta ſit tragœdia, quæ

dia, quę dum miſericordiam metumq́;, duas magnas perturbationes purgat, eodem etiam tempore purgat ceteras, viamq́; monſtrat ipſarum corrigendarum. quod enim inquit τῶν τοιούτων, oſtendit nō has ſolas perturbationes in animis minui, opera tragœdiæ, beneficioq́; eius poematis, verum etiam alias ſimiles illis, ac cuiuſmodi ipſæ ſint, eodem pacto leuari. Hęc quoque pars definitionis ſumpta eſt e ſuperiore diſputatione: non tota tamen: nihil enim ſupra tetigit, quod pertineret ad motuum animi leuamentum: ſed tantum dixerat genera quædam poematum imitari narratione, atq; expoſitione rerum: alia uerò non commemorando, ſed perſonas ipſas inducendo. finem autem eſſe omnis poematis arbitrari debemus iudicio Ariſtotelis mitigare nimios motus animorum: vnde nunc diuerſam rationem tradens, quam ſequeretur tragœdia ab epopœia, in ea re perſequenda, finem etiam ipſum appellauit.

Λέγω δὴ ἡδυσμένον μὲν λόγον τὸν ἔχοντα ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν καὶ μέτρον. τὸ δὲ χωρὶς τῶν εἰδῶν, τῷ διὰ μέτρων ἔνια μόνον περαίνεσθαι, καὶ πάλιν ἕτερα διὰ μέλους.

Dico iam conditam quidem orationem, quæ habet numerum & harmoniam & metrum. illud autem. Seorſum formis, quia ope metrorum quædam ſolum efficiuntur, & rurſus aliæ vi cantus.

Cum, quod pollicitus fuerat, præſtitiſſet, id eſt, uim naturamq́; tragœdiæ explanaſſet: ac quod in illo nomine inuolutum eſt, aperuiſſet, partes nunc definitionis, quæ obſcuritatis aliquid in ſe habuiſſent, declarat: primumq́;, cum in ea dixiſſet, Condîta oratione, patefacit quid verbis illis oſtendere voluerit: affirmatq́; ſe vocare orationem condîtam, ſuauitateq́; aſperſam, quæ habeat rhythmum & harmoniã & metrum: tria enim hæc ſunt condimenta orationis, atque orationem ſola hæc iucundam reddunt, extra ipſam aliquo modo poſita: nam tranſlationes & verba quędam peregrina aut vetuſta, quæ & ipſa orationi ſuauitatis multum afferunt, partes ipſius ſunt, atque eam conſtituunt. Vnde verè propter ſimilitudinem condimenta appellata ſunt: condimenta enim quoque eò aliunde apportantur, nec partes ſunt ſimplicium eſcarum. Tertium autem, quod in excuſis antea erat, μέλος, non diuerſum ab antecedente medioq́; notione ipſa, emendaui: ac pro eo μέτρον, repoſui: idē autem valere μέλος, & ἁρμονίας teſtimonio quoque auctoris perſpicitur, qui ſupra hæc ipſa nomina confudit: & alterum pro altero cepit. Metrum uero vnum ex illis eſſe, quæ afferunt orationi ſuauitatem, atque aptè condimenta appellantur, apertum eſt: ſed Plutarchus quoque in erotico, cuius verba ſupra poſui, in condimentis orationis appellandis illud apertè enumerauit. Hoc autem ſcripturæ erratum cauſa fuit, vt docti & accurati interpretes valde in hoc loco declarando laborarent: viderunt enim, ſi illo modo legeretur, multas & magnas hic oriri difficultates: ſublato verò hoc mendo, cuncta (niſi fallor) aperta & plana ſunt. Secundum, quod interpretatur, eſt, quod dixerat. Seorſum ſingulis formis in partibus agentibus: quare nunc explanat, quid verbis illis ſignificare voluerit, primis tantum duobus eius ſententiæ nominibus poſitis. Declarat igitur id in definitione hanc vim habere: ſeq́; hac de cauſa id poſuiſſe, quod partes quædam tragœdiæ conficiuntur, abſoluunturq́; tantum metris: nullo alio condimento, quod leporem ac ſuauitatem eo importet, adhibito: rurſusq́; aliæ partes conficiuntur tantum concentu, quem concentum hic vocat μέλος: cum ſupra, vt opinor, ἁρμονίας, illum vocarit. Cum autem tribus exiſtentibus condimentis, duo tantum hic enumeret: nec quicquam addat, vbi rhythmus adhibeatur, vt de metro fecit: neque ſeorſum poſito; neque cum alio vllo condimento iuncto, & quaſi temperato, veriſimile nullo modo eſt auctorem ipſum reliquiſſe vt inutilē: ſed cum paulo antea eum appellaſſet: certumq́; foret, locum illi eſſe in cantibus chori, vbi melos manet, nec alia ulla in parte iuris eum quicquàm habere, exiſtimandum eſt illum hac de cauſa ipſum omiſiſſe. Nam ſi accipi deberet, cuius opinionis ego non ſum, rhythmus, qui auribus percipitur: in voceq́; ac cantu illo exiſtit, ſatis ſine dubio

fuiſſet

fuiſſet nominaſſe melos. Sed cum arbitrer intelligi debere eum, quem celeritas ac tarditas temporis, ordinem quendam nacta, gignit, dum grex ille mouetur ac ſaltat, planum eſt hunc numerum in voce non ſpectari. quare non poteſt contineri in verbo illo μέλος. omiſſus igitur eſt, nec locus illi ſuus verbis auctoris aſſignatus, quia ille obſcurus dubiusq; eſſe non poterat. nam cum infra in partibus ipſis tragœdiæ quadibus inueniendis, μελοποιΐαν tantum appellet: nec rhythmi mentionem vllam illic quoq; faciat, eadem de cauſa credendum eſt id ipſum feciſſe: præterquàm quod in numeris illis cantui accommodandis, non magnopere exercetur induſtria poetæ: aliunde enim ipſi eo adportantur. quemadmodum fieret de illis, qui in ſono uocis & omnis inſtrumenti muſici notantur: ipſi nanque diligentia poetæ, cognitioneq; aliqua muſicæ artis, fabricantur. Animaduertendum autem metra ipſum vocare uerſus, qui eduntur ab actoribus atque omnes deniq; partes tragœdiæ, exceptis cantibus chori, qui μέλη vocantur, vt fecit in problemate illo, cuius ſupra ſententiam expreſſi: cum enim quæreretur, cur Phrynicus in melicis potius poetis, quàm tragicis numeraretur, inquit. ἢ διὰ τὸ πολλαπλάσια εἶναι τὰ μέλη ἐν ταῖς τραγῳδίαις τῶν μέτρων. Eſt in ſcriptis libris hoc diuerſum à lectione excuſorum, quod non arbitror repudiandum: cũ enim formis impreſſi habeant patrio multitudinis numero, εἰδῶν, in illis eſt eadem vox dandi caſu: puto igitur, quod in definitione Ariſtoteles dixit ἑκάστῳ τῶν εἰδῶν, nũc ipſum dixiſſe vno nomine, breuitatis cauſa εἴδεσιν: in hac enim lectione cunctos calamo exaratos conſentire vidi.

Ἐπεὶ δὲ πράττοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν, πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τι μόριον τραγῳδίας ὁ τῆς ὄψεως κόσμος: εἶτα μελοποιΐα καὶ λέξις: ἐν τούτοις γὰρ ποιοῦνται τὴν μίμησιν. λέγω δὲ λέξιν μὲν αὐτὴν τὴν τῶν μέτρων σύνθεσιν: μελοποιΐαν δὲ, ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ἔχει πᾶσαν.

Quia autem agentes faciunt imitationem: primum quidem neceſſario vtique eſſe debet aliqua pars tragœdiæ oculorum ornatus: deinde cantus, & dictio: in his enim faciunt imitationem. Voco autem dictionem, ipſam metrorum compoſitionem: cantum autem, quod vim perſpicuam habet omnẽ.

Vt tragœdiæ definitionem eruit ex iis, quæ ſupra diſputata ſunt, ita nunc partes ipſius duci oſtendit ex iis, quæ in definitione poſita poſtea ſunt: quæ itidem pro certis haberi debent, nec labefactari poſſunt. Primum autem quia dictum fuerat tragicos inducentes perſonas, quæ agant, imitari, in hoc tanquam firmo quodam ac ſtabili ſolo, confirmat partem tragœdiæ eſſe ornatum eorum, quæ exponuntur oculis ſpectatorum: illa enim omnia ita instructa & ornata, ut reſpondeant rebus, quæ aguntur, multum adiuuant intelligentiam earum rerum, ac ueriſimiliora ipſa reddunt. intelligit autem ornatum ſcenæ, ueſtimenta hiſtrionum, formam vrbium, viarum atque ædium, omniaq; huiuſcemodi, quæ non tantum ſplendorem habent, ſed naturæ earum rerum, quæ referuntur, ſeruiunt. Si autem alia quapiam ratione illi & non agendo imitarentur, non ſequeretur ut apparatus hic pars eſſet tragœdiæ: neque enim in epico poemate, quod narrando, commemorandoq; munus ſuum peragit, locum habet aſpectatio: auribus enim res illæ, non oculis adportantur. Verum quia tragœdiæ quoque placent, ſi legantur, & non cum recitantur ſolum, intelligens hanc partem non eſſe ita neceſſariam, ut ſine ipſa funditus intereat tragœdia, ideo inquit, Aliquam partem, quo ſignificauit ut in numerum partium ipſa redigi debet, ita non eſſe primarum partium. Poſt hanc autem, illo modo cognitam eſſe partem, ſequi dicit alia ratione, ut cantus quoque ac dictio partes ſint: confirmare nanque hoc uolens, inquit eos, qui imitantur, utentes his tanquam inſtrumentis imitari. in quo animaduertendum eſt, quod ad Græcam locutionem facit, ipſum præpoſitionem ἐν adiungere nomini quod refert has ipſas res, ut ſupra quoque ipſum nõ ſemel feciſſe adnotaui: quare, vt illic, uidentur potius hęc tanquàm materia accipienda: in

da: in qua exprimatur res, quam poëta ſuſcepit imitandam: in apparatu namque & iunctura illa pedum: nec non in cantibus ipſis, quibus etiam adhibiti ſint rhythmi, effingitur id factum. Cum autem rationem iam reddidiſſet, cur hæ quoque partes haberi deberent, ne quis ſcrupulus in animo alicuius oriretur, quid intelligeret, nominibus illis explanat: inquitq; ſe vocare dictionem, ipſam metrorum compoſitionem, ſignificans aſtrictam certis menſuris pedibusq; eſſe tragicam orationem. μελοποιίαν vero, id quod poteſtatem, quam habet, omnem notam ac perſpicuam habet. Omnem autem, quia non quædam cantus pars nota eſt: quædam autem ignota, ſed omnis ipſius vis, ac quid moliatur in nobis apertum eſt, & à quolibet nullo negotio diiudicari poteſt.

Ἐπεὶ δὲ πράξεώς ἐστι μίμησις: πράττεται δὲ ὑπό τινων πραττόντων, οὓς ἀνάγκη ποιούς τινας εἶναι κατά τε τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν: διὰ γὰρ τούτων καὶ τὰς πράξεις εἶναι φαμὲν ποιάς τινας, πέφυκεν αἴτια δύο τῶν πράξεων εἶναι, διάνοια καὶ ἦθος. καὶ κατὰ ταύτας καὶ τυγχάνουσι καὶ ἀποτυγχάνουσι πάντες.

Quia autem actionis eſt imitatio: agitur autem à quibuſdam agentibus: quos neceſſe eſt quales quoſdam eſſe & moribus & ſententia: propter hos enim & actiones eſſe dicimus quales quaſdam, duæ actionum cauſæ natura ſunt, ſententia & mores, & ſecundum has adipiſcuntur finem ſuum: & inde etiam depelluntur omnes.

Vt paulo ſupra fecit, cum declarare noluit, partes eſſe tragœdiæ apparatum, dictionem, & cantum: initio enim poſuit quiddam, unde ita ſe rem habere liquido cognoſceretur: illud autem certum & exploratum erat. ita nunc, cum alijs partibus inueſtigandis operam det, ex antepoſitis ducit, partes item ipſius eſſe mores & ſenſum animi, quæ & ipſa explorata eſſent. Vnde initio horum, quod valeret ad firmitatem earum ſententiarum oſtendendam, poſuit ἐπεὶ: cui particulæ ut ſæpe declaraui, reddi debet aliquid, quod indicet certo id, quod infertur inde naſci. & hæc eſt ratio, qua vtitur Ariſtoteles in notis aliquibus rebus ſuperioribus adnectendis. & ſi hic quiddam eſt, quod explicatione egere putauit. intelligo autem in eo, quod antecedit, & quod plerunque vt certum poni ſolitum eſt: quare vtitur ad huiuſcemodi ſententias conſtituendas leuibus argumentis & è genere eorum, quæ Græci παραμυθίας vocare cõſuerunt: quod in ſuperiore fundamento opus non fuit. Sed hoc relicto, quod frequens eſt, & à ueteribus etiam Græcis interpretibus animaduerſum, ex hac ſententia, tragœdiam imitationem eſſe actionis, ſerie, qua apparebit, elicit duas illas, quæ reſtabant, partes tragœdiæ: ordo autem hic eſt. Quia imitatio eſt actionis, tragœdia ſcilicet: hoc verò prima in parte definitionis poſitum eſt: Agitur autem ab aliquibus agentibus: neque enim agi quicquam poteſt, niſi ſint qui agant. Addit autem ij, qui agunt, fieri non poſſe quin quales ſint, in moribusq; atque animo impreſſam habeant qualitatem quandam, id eſt vt aut auari ſint, aut benigni, aut timidi, aut fortes, aut miſericordes, aut duri, ſiue demum aliquibus huiuſcemodi naturis inſigniti, ſiue ad eas procliues: à ratione autem ſenſuq; animi qualitatem accipiunt: qui aut acuti ſunt aut tardi, aut ſapientes aut ſtulti. Probat uero hoc, vt opinor, à ſimili: argumentaturq; hoc pacto: cum enim facta etiam affirmemus eſſe qualia: quacunque qualitate ipſa notata eſſe dicimus. hoc enim videtur valere particula τινας quam adiungit nomini ποιάς. non alia de cauſa ipſa qualia eſſe dicimus, niſi quia proficiſcuntur ab his rebus, id eſt à moribus & à ſenſu animi. quare exiſtimandum eſt ab iiſdem rebus vocari quoque homines quales, vt illud διὰ τούτων referat voces, quibus ſupra vſus eſt, id eſt ἦθος & διάνοιαν; quamuis arbitrari aliquis poſſet, intelligi debere duabus illis vocibus, non indolem & rationem, ſed homines, ut tradiderit auctor uocari facta hominum ab illis ipſis qualia, & ab eorum qualitatibus nomen capere. Quod autẽ ſequitur, eſt redditio illius quia, & ἀνταπόδοσις, vt Græci vocant: vt enim eo perueniret,

uenitet, vſus eſt ſententiis illis, quæ cum aut ſua vi exploratæ, aut ſupra tunc ve rationibus confirmatæ ſint, reddunt etiam, quod adiungitur, planum atque exploratum. hic autem quod adiungitur poſitis illis, eſt, Duæ ſunt cauſæ actionum naturæ impulſu, ſenſus inquam animi & mores: quod ualet (niſi fallor) homines impelli ad aliquid agendum rationis ſubductione. & rationem poſtea ſenſumq; animi (ita enim appellemus διάνοιαν: erit enim res notior qualis ſit pluribus ſignificata nominibus) ſemen cauſamq; eſſe eorum, quæ facimus: & ut rationem ita mores: ſunt enim alij, qui, quia hoc aut illo modo morati ſint, feruntur ad facta illa, ad quæ natura ea ipſos agit. Adiungit autẽ Ariſtoteles, & ſecundum has adipiſcuntur, & à fine depelluntur omnes: quod ualet prout homines conſilio & ratione ualuerint: nec non, vt moribus his aut illis præditi fuerint, aut fieri compotes ſuorum uotorum: adipiſciq; quod ſibi propoſuerunt, aut inde pelli: totum enim fere in his poſitum eſt. Τυγχάνειν hic, vt infinitis alijs locis, Ariſtoteles poſuit pro ἐπιτυγχάνειν: nam quin ἀποτυγχάνειν valeat a propoſito depelli, nec poſſe optinere, quod concupieris, dubium non eſt. Puſillus ſcrupulus eſt ea parte, cum inquit καὶ κατὰ ταύτας, quomodo muliebri nomine vtatur: cum altera illarum rerum, quas intelligit, neutro genere vocetur: neque enim videtur apte poſſe fœmininũ vocabulum neutrum complecti. Sed vt ad ſuperiora redeamus. Cum in definitione tragœdia dicta ſit eſſe imitatio, non actionis ſimpliciter, ſed actionis honeſtę, omiſit hic nomen, quo illa diſtinguitur à comœdia, quę & ipſa imitatio eſt actionis, ſed humilis & abiectæ & iocoſæ, quia id neceſſarium hic nullo modo erat: nec quicquam faciebat ad id, quod probare volebat: ſatis enim ipſi fuit repetere ipſam eſſe imitationem actionis. infra etiam in redditione, id eſt ubi oſtendit, quid neceſſario ſequatur ex ſuperioribus ſententiis: quod prius erat accuſandi caſu διάνοιαν, correxi reſtituiq; nominandi caſu διάνοια, vt legi debere liquidò perſpicitur, ſuffragantibus etiam huic lectioni calamo ſcriptis libris: apta enim ſunt ea nomina à verbo πέφυκε, quod nulla ratione patitur eam conſtructionem: ſed vt αἴτια δύο, quæ inquit, nominatiui caſus ſunt: illæ enim res αἴτια πέφυκεν εἶναι τῶν πράξεων, id eſt habent eam naturam, vt ſint cauſæ factorum humanorum: ita etiam vocabula illa, quibus ipſæ illæ duæ cauſæ notantur.

Ἔστι δὲ τῆς μὲν πράξεως ὁ μῦθος μίμησις: λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον τὴν σύνθεσιν τῶν πραγμάτων: τὰ δὲ ἤθη, καθ' ὃ ποιούς τινας εἶναι φαμὲν τοὺς πράττοντας: διάνοιαν δὲ, ἐν ὅσοις λέγοντες ἀποδεικνύουσί τι, ἢ καὶ ἀποφαίνονται γνώμην.

Eſt autem actionis quidem imitatio fabula: appello enim ſabulam hanc compoſitionem rerum: Mores autem ſecundum quos quales quoſdam eſſe affirmamus eos, qui agunt: ſententiam autem, ea, in quibuſcunq; dicentes demonſtrant aliquid, ſe u etiam enuntiant mentem ſuam.

Quinque iam inuentis partibus tragœdiæ, vnam, quæ adhuc reſtabat, indagat: vel potius, quæ ſit illa, ſtatim oſtendit: non enim in ea explicanda ita laborare, vt in ſuperioribus oportuit: neque e tanta mole ipſam eruere, vt proximas vicinas duas neceſſe fuit: quin potius eam & partem eſſe tragœdiæ, & magni quidem ponderis partem apparet. quare potius declarandum fuit, quid illo nomine ſignificaretur. Tradit igitur fabulam eſſe actionis imitationem: id autem conſtituere volens, ac verum eſſe docere, inquit ſe vocare fabulam compoſitionem rerum: nam confirmare ipſum quod dixerat, ac rationẽ eius rei reddere, intelligitur ex particula γὰρ, quæ in ſequente ſententia poſita eſt: verum quia vocabulum hoc fabula (vt opinor) plures notiones habet: nec verè de omni fabula dici poſſet, eam eſſe compoſitionem rerum, indicat, quam fabulam eſſe huiuſcemodi affirmet; id eſt illam de qua hic agitur: quæq; intelligitur cum diſputatur de tragœdia: niſi enim ita accipiatur, non video, quamvis hic habeat nomen illud τοῦτον, quod monſtrare rem ſolet: & non ſine cauſa doctus accuratusq; interpres Madius, timet ne mendi aliquid hic ſit: legiq; debeat ſiue τούτων patrio caſu multitudinis: ſiue τοῦτο: ipſe enim quoque diu ſuſpicatus ſum

τούτων legi debere: Nam quod dura aliquantulum videtur eſſe conſtructio verborum, ſi ita legatur, repperi exempla multa huius locutionis, in qua non ſuo loco poſitum eſt aliquod verbum apud hunc auctorem, vt qui non alienus eſſet ab hac compoſitione: in extremo enim ij. libro πολιτικῶν, inquit. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις τὸ νῦν εἰρημένον εἰ καλῶς: & non, qui erat planior ordo verborum. εἰ τὸ νῦν εἰρημένον καλῶς. in ij. quoque vbi ait, refellens πολιτείαν Platonis. ἴσως δὲ μᾶλλον τοῖς γεωργοῖς εἶναι χρήσιμον τὸ κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας, cum planior ſtructura, ſenſusq́; certior eſſet, ſcribere τὸ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας: neque enim id accommodatum eſſe poterat agricolis; ſed reliquis vtile erat, vt qui agros colerent, communes haberent vxores & liberos: ita enim minus illi inter ſe concordaſſent. non deeſſent & alia teſtimonia, quæ idem confirmarent, ſi opus eſſet. τούτων autem πραγμάτων valebit, harum, quæ aptæ ſint tragœdiæ pangendæ, rerum: nam ſi argumentum alienum eſſet, nihil iuuaret recta conſtructio ipſarum. Si igitur fabula, de qua agitur eſt ſeries apta & compoſitio rerum, verè dictum eſt ſupra fabulam eſſe imitationem actionis: neque enim imitatur illa aliud propriè, quàm ſeriem eam & molem eorum, quæ facta ſunt. Quæ autem ſequuntur, ſeruiunt ſuperioribus: cum enim ſupra demonſtraſſet haberi debere mores & ſenſus animi verbis expreſſos, partes tragœdiæ: appellauit autem ipſe has res ἤθη & διάνοιαν, quid verbis his accipi velit, nunc declarat: ac primum inquit ſe vocare mores eos, quos cum ingeneratos eſſe aliquibus videmus, dicimus ea de cauſa ipſos, agentes aliquid, quales: nam τινας ipſe addidit, quod ſemper ſtudioſe facit, quia non vnum aliquod certum morum genus, ſed quicunque illi ſint, intelligere ſe, oſtendere vult: & auari enim morati ſunt, & fraudolenti, & mendaces & ſuperbi & molles: & omnes deniq́;, qui huiuſcemodi aliquid inſitum penitus in animo habent. Senſum autẽ ac διάνοιαν, vt Græco verbo vtar, tollendæ difficultatis cauſa, ſe appellare dicit ea, quibus in oratione vtentes demonſtrant, probantq́; aliquid, ſiue etiam aperiunt, enuntiantq́;, quod in animo habent: ἀποδεικνύουσιν enim quod inquit, ſignificat, cum aliquid iam editum probant: argumentoq́; aliquo aut confirmant aut refellunt. ſed etiam verbis oſtendere atq; aperire quid ſentias de aliqua re, dianœæ partem eſſe affirmat. Animaduertendus autem eſt modus loquendi, quo ἐν ὅσοις ipſe inquit ἀποδεικνύουσί τι, præpoſitionem ἐν huc adhibens, vt ſupra multis locis adnotaui ipſum feciſſe, ~~cum de iis rebus loquitur~~, quarum ope poëtæ aliquid exprimunt atque imitantur: vel potius in quibus tanquàm in materia quadam ac ſolo fundant imitationem, & vſurpat hæc verba ποιοῦνται μίμησιν. nam illic quoque ἐν οἷς ait. Sed infra quoque vbi rurſus oſtendit, quæ vis dianœæ ſit, nã inquit. διάνοια δὲ, ἐν οἷς ἀποδεικνύουσί τι. Videtur igitur ſignificare vt illic ſententiam manere omni illa in parte orationis, qua probant aliquid aut aperiunt quid ſentiant ſingillatim de aliqua re, eſſeq́; ipſam in illa quaſi materia fuſam ac diſſeminatam: Nam quod infra etiam in declarando ἤθη inquit ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον ἢ προαιρεῖταί τις ἢ φεύγει, valet eo loco ἐν οἷς, vbi & omni illa in parte qua. Præterea quod ad ſententiam verborum facit, non ad certam aliquam illorum conſtruendorum rationem, ſcrupulum in ſe habet, quomodo nunc docere volens, quid valeat ἤθη, mores dixerit eſſe illos, vnde vocamus quales eos, qui agunt, cum paulo ſupra tradiderit homines etiam dici quales κατὰ διάνοιαν & qui ſunt diuerſo ingenio & διανοίᾳ inde etiam ſoliti ſunt vocari quales, & longè aliter quales. Quare non videtur hæc vera & exquiſita ratio eſſe hos ſignificandi, poſtquàm alij quoque, diuerſi ab his, eodem pacto oſtenduntur: & tamen infra quoque idem repetiuit: nam inquit eodem modo eandem rem declarans. ποιότητα δὲ κατὰ μὲν τὰ ἤθη ποιοί τινες.

Ἀνάγκη οὖν πάσης τραγῳδίας μέρη εἶναι ἕξ, καθ' ὃ ποιά τις ἐστὶν ἡ τραγῳδία. ταῦτα δ' ἐστὶν, μῦθος, καὶ ἤθη, καὶ λέξις, καὶ διάνοια, καὶ ὄψις, καὶ μελοποιΐα. οἷς μὲν γὰρ μιμοῦνται, δύο μέρη ἐστίν: ὡς δὲ μιμοῦνται, ἕν: ἃ δὲ μιμοῦνται, τρία. καὶ παρὰ ταῦτα, οὐδέν.

Neceſſe eſt igitur omnes tragœdiæ partes eſſe ſex, ſecundum quas qualiſquædam tragœdia eſt: hæc autem ſunt, fabula, mores, & dictio, & ſenten-

tia & apparatus & concentus: quibus quidem enim imitantur, duæ partes ſunt: vt autem imitantur, vna: quæ autem imitantur, tres: & præter has, nulla.

Expoſitis ſingillatim partibus iis tragœdiæ, quæ qualem ipſam reddunt, nunc earum numerum cogit: ſexq́; ipſas eſſe affirmat, nominibus illarum deinceps poſitis: ſeparauit autem, dicendo fieri tragœdiam ope illarum qualem, partes has à partibus, quæ quantam ipſam efficiunt: nam quod addidit illi voci quædam, declarare voluit non vno modo, ſed pluribus fieri ipſam qualem. Adiungi vero ipſis nõ poſſe aliquas docet, repetens ſuperiorem diuiſionem, qua tradidit tribus modis diſtingui poſſe ſtudium eorum, qui aliquid imitarentur: aut enim diſcrepare illos inter ſe, quod diuerſis rebus, & tanquam inſtrumentis aliis vtuntur ad imitandum, aut quia ratio, modusq́; diuerſus eſt, aut quia longe aliam materiam imitantur. Quibus igitur imitantur duas partes eſſe inquit: non tamen nomine ipſas appellat: intelligit autem concentum & dictionem: ſupra enim nominatis antea illis, affirmauit, ipſas eſſe, in quibus efficerent imitationem, qui ſtudio hoc fingendi atque imitandi tenerentur. Vt autem imitantur: ita enim vocat modum, quo exprimunt res, vnam partem eſſe inquit: illa vero eſt, quam vocat ὄψιν: neque enim aliam vllam viam rationemq́; habent tragici, qua imitẽtur, niſi ante oculos eorum, qui ſpectant, omnia ponendo, referendoq́; facta illa, inductis in ſcenam perſonis ſimulatis, quæ tunc illa gerãt. Quas autem imitantur tres eſſe inquit: quæ verò hæ partes ſint, dubitari non poteſt: tres enim manifeſto ſunt, quæ reſtant exceptis illis, id eſt fabula, mores & ſententia. imitantur autem tragici poetæ & coagmentationem illam rerum, quæ ſabula eſt appellata, & mores eorum, qui ea geſſiſſe feruntur: nec non ſententias etiam, quæ conueniant perſonis illis: aptæq́; ſint iudiciis illorum probandis: iiſq́;, quæ aduerſari videantur, confutandis. Addit autem in extremo præter has nullas partes inueniri, quæ reddant tragœdiam qualem: neque enim aliud quicquam præter duo illa, quæ docuit, afferri poteſt, quod ſit quaſi inſtrumentum imitandi: modusq́; itidem vnus ille eſt: nec extant res vllæ, præter enumeratas tres, quas imitentur, id eſt ſtruem illam, compoſitionemq́; rerum & mores & ſententias, quas dixit.

Τούτοις μὲν οὖν οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, κέχρηνται τοῖς εἴδεσι· καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει πᾶν, καὶ ἦθος, καὶ μῦθον, καὶ λέξιν, καὶ μέλος, καὶ διάνοιαν ὡσαύτως.

His quidem igitur non pauci ipſorum, vt ita loquar, vtuntur formis: etenim aſpectationem habet omne, & mores, & fabulam, & dictionem, & concentum, & ſententiam eodem pacto.

Cum ſex eſſe tragœdiæ partes oſtendiſſet, quæ reddunt eam qualem: addit nunc bonam magnamq́; partem poëtarum in iis tragœdiis, quas ſcribunt, adumbrare illas ipſas partes. quod ſignificare videtur naſci potius à rei ipſius natura, quæ quaſi impellit ipſos vt hoc faciant, quàm ab arte & peritia ipſorum: neque enim omnes, qui ſe ad ſcribendum conferunt, docti ſunt, plenamq́; huius ſtudij ſcientiam habent. Verum autem eſſe, quod dixi, oſtendere videtur, quòd cum cauſam eius, quod protulit, afferre vellet, inquit. Omne factum argumentum ve tragœdiæ, continere in ſe illa omnia, vt cum res ipſa cuncta ea incluſa in ſe habeat, poëtæ qui ipſam aggrediuntur, nullo negotio illa perſequantur: ac ſi non omnino exprimant, ſaltem leuiter ipſa attingant: quod enim factum eſt, quod in ſcenam referri non poſſit, ante oculosq́; ſpectatorum conſtitui: ſed illud etiam mores ſuos quoſdam habet, qui à poëtis in ſcriptis effingi poſſunt: aut enim ſæuum factum eſt, aut clemens: aut auarum, aut liberale: aut pium, aut nefarium. Sed etiam ex omni facto videtur aliquo modo fabula confici poſſe, ſi quis commode apteq́; partes ipſius coagmentare ſciat. eadem ratio eſt reliquarum partium: illas enim quoque omnem actionem in ſe habere certũ eſt.

Hæc

Hæc autem (niſi fallor) huius loci ſententia eſt, obſcuri ſanè, & quod non ſine cauſa negotium faceſſerit Madio interpreti, erudito ſanè atque accurato viro. ita verò accipi ipſum oportere, ſingulis penè verbis diligenter ponderatis, oſtendere conabor. Primum autem quod inquit, non paucos ipſorum vti his formis, arbitror poëtas intelligendos: de poëtis enim antea manifeſtò loquebatur, cum dixit, quibus imitantur, & vt imitantur: & quæ imitantur: quare de iiſdem etiam nunc loquitur, affirmans non paucos eorum vti his formis: quod autem in medio huius ſententiæ collocauit verba, quibus tanquam corrigeret, atque emendaret, quod dicere in animo habebat: ac tanquam modum quẽdam, illi voci adhiberet, arbitror ipſum ea de cauſa id feciſſe, quia non paucos dixerat: hocq́, illud eſſet, quod egeret moderatione ac temperamento, quia re vera fortaſſe plures poëtæ inuenirentur, qui non valde vterentur his formis, ſi quis id vt accuratè exquiſiteq́; dictum acciperet, quia in ipſorũ ſcriptis tenuis tantum quædam atque obſcura earum ſimilitudo foret: neque enim puto id prolatum fuiſſe ab Ariſtotele, quia εἴδη appellauit, quæ verè μέρη vocari debebant: neque etiam quia ſtatim vſurpaturus erat verbum parum apte, & quod rerum corpore præditarum proprium eſſet, non earum, quæ ſine corpore ſunt, vt quidam putarunt: Græca enim conſuetudo paſſim capit verbum χρῶνται hoc modo, vt Ariſtoteles etiam multo infra, qui ait. ἀλλὰ καὶ χρῶνται ταῖς εἰρημέναις ἰδέαις. Quod autem Madius, vt in ſubtilioribus Ariſtotelis libris euoluẽdis diutius occupatus, ita in hoc explicando non ſine laude verſatus, putat ὄψιν accuſandi caſu legendum, magnopere probo iudicium ipſius: diuq́; ipſe quoque eiuſdem opinionis fui, cum in vetuſtiſſimo exemplari ita ſcriptum offendiſſem. Quare accedente ratione veritateq́; ſententiæ auctoritati antiquæ lectionis, nunquam dubitaui, quin ita foret legendum: vis autem omnis huius ſententiæ, ſupra à me, vt opinor, explanata eſt. Nam vanitas peruulgatæ ſcripturę, & quantum nono ipſius, ſi ὄψις nominandi caſu ſcriptum ſit, probari non poſſit, non debet accuratè confutari. πᾶν vero quod inquit, valet omnem rem actionemq́;: neque accuratè quærere oportet, quod verbum id referat: nullum enim in propinquo poſitum eſt, vnde aptum eſſe poſſit: ſed ipſum per ſe manet, neq; eget vllo, quod ipſum ſuſtineat: continet enim in ſe concurſum omnium naturarum ac rerum: itaque ſæpe hoc nomen vſurpatum inuenitur. In extremo poſitum ὡσαύτως quod valet ſimiliter, non ſignificat, vt arbitror, vno codemq́; pacto ſex illas partes formas ve, ita in quolibet facto inueniri, vt non magis minus ve hæc, quàm illa in ipſo ſit: ſed valet eas etiam, quæ non valde videntur illic inueniri poſſe, tamen illic eſſe, in tragœdiamq́; commode, inde ſumptas, inſeri poſſe.

Μέγιστον δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις: ἡ γὰρ τραγῳδία μίμησίς ἐστιν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ πράξεως καὶ βίου, καὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας: καὶ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ἐν πράξει ἐστὶ: καὶ τὸ τέλος πρᾶξίς τίς ἐστιν, οὐ ποιότης. εἰσὶ δὲ κατὰ μὲν τὰ ἤθη, ποιοί τινες: κατὰ δὲ τὰς πράξεις, εὐδαίμονες, ἢ τοὐναντίον. οὔκουν ὅπως τὰ ἤθη μιμήσωνται, πράττουσιν, ἀλλὰ τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνουσι διὰ τὰς πράξεις. ὥστε τὰ πράγματα καὶ ὁ μῦθος, τέλος τῆς τραγῳδίας: τὸ δὲ τέλος, μέγιστον ἁπάντων.

Maximum autem horum eſt rerum coagmentatio: tragœdia enim imitatio eſt, non hominum, ſed actionis & vitæ: & felicitatis & infelicitatis: etenim felicitas in actione eſt: & finis actio quædam eſt, non qualitas. Sunt autem ſecundum quidem mores, quales quidam: ſecundum autem actiones, felices vel contra. Non igitur vt mores imitentur, agunt: verum mores complectuntur propter actiones. Quapropter res & fabula finis tragœdiæ: finis autem maximum omnium.

Cum ſupra ſedulo indagaſſet omnes tragœdiæ partes, quæ qualitatis ſunt, inuentasq́; poſtea ex omni facto req́: ipſas erui poſſe affirmaſſet (omne nanque factum tale eſſe inquit, vt quaſi ornatum illis ſit, atque ipſas quodammodo in ſe contineat) quia non cunctæ partes eandem vim habent, docet nunc quæ potiſſimum ipſarum maximi momenti eſt ad conſtituendam tragœdiam, tradens fabulam huiuſcemodi eſſe. Cum autem quæſtio hæc magni ponderis ſit, nec defuerint, qui de hoc aliter ſenſerint, pluribus argumentis id confirmat: nec tamen vno ſuoq́; nomine ipſam appellat, vt paulo antea fecerat in partium ſingularum enumeratione, ſed vtitur deſcriptione ipſius, verbisq́; iis, quæ vim ac naturam eius euoluunt: ſupra nanque dixerat, fabulam eſſe coagmentationem rerum. Hanc igitur nunc rerum coagmentationem maximum omnium eſſe inquit: ac ſuperare ceteras formas, quod in reliquarum nulla tantum roboris ac virium, quantum in ipſa ſit ad conſtituendam tragœdiam. Probat auté hoc verum eſſe primum à definitione tragœdiæ, ſpectataq́; ipſius natura. tragœdia enim eſt, inquit, imitatio, non hominum ſed actionis: ſupra nanq; in ipſa definienda dictum eſt tragœdiam eſſe imitationem actionis. Quòd ſi contra imitatio foret hominum tragœdia, in ea fortaſſe maiorem vim haberent mores & motus animorum quàm actio: magis enim hæc hærent hominibus, quàm actio: cum multi reperiantur qui non agant: nulli autem extent, quibus non ingenerati ſint aliqui mores. Adiungit autem rei explanandæ cauſa: declarareq́; volens, quod anguſtius in definitione poſuerat, & vitæ, & felicitatis & infelicitatis: per vitam enim intellexit, vt puto, non omnia quæ in vita ſpatioq́; temporis, quod vixit, alicui contigerunt: neque enim imitatur tragœdia omnia alicuius facta, etiam diſſidentia. ſed vitæ ipſius exitum. & qualis deniq; illa fuerit, fortunata inquam an miſera, quod ſæpè vnum tantum factum præſtat, hoc autem verum eſſe: itaque accipi id verbum debere, declarant ea, quæ conſequuntur: arbitror enim quod addidit καὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας, declarationem eſſe antecedentis vocis. Vnde Cicero εὐδαιμονίαν, vitam beatam appellare conſueuit, & κακοδαιμονίαν, vitam miſeram: præcipuè enim tragœdiæ captare ſolent vitas hominum inſignes aliquibus egregiis commodis, aut atrocibus malis. Valet autem ad opinionem hanc meam confirmãdam, quod Solon quoque ita beatos homines oſtendit, vt teſtatur auctor ipſe in x. libro de moribus ad Nicomachum: quum enim qualia neceſſe eſt fuerint facta ipſorum indicaſſet, addit quæ ad vitam etiam pertinerent: verba Ariſtotelis hæc ſunt. Σόλων δὲ τοὺς εὐδαίμονας ἴσως ἀπεφαίνετο καλῶς εἰπών, μετρίως τοῖς ἐκτὸς κεχορηγημένους, πεπραγότας τὰ κάλλισθ', ὡς ᾤετο, καὶ βεβιωκότας σωφρόνως. Cum vero eò rem deduxerit, vt tradat imitationem eſſe tragœdiam. & rerum valde ſecundarum, & rerum miſerarum, indicat obſcurè, vtrunque genus tragœdiæ, & id quod proſperum exitum habet, & id quod aduerſum ac calamitoſum. Hoc autem, quod poſtremum poſuit, verè dictum eſſe, docet hoc pacto. Felicitas enim in actione conſiſtit. valet verò id non poſſe felicem, beatum ve quempiam vocari, qui non agat, ſed tantum moribus laude dignis ornatus ſit, honeſtisq́; habitibus animi inſtructus: facta enim hominum ſunt, quæ beatos ipſos reddunt: cum ſcilicet à virtute præclarisq́; habitibus proficiſcuntur: vt contra alia facta, contrariaq́; ſuperioribus, ſunt quæ ipſos miſeros efficiant. Addit autem eidem rei confirmandæ aptum: Et finis hominum eſt actio quædam: intelligit verò actionẽ honeſtam, quamuis non exprimat, cuiuſmodi actio illa ſit: facta enim quoq; turpia actiones ſunt. Aperit autem hic magis quid eiiciat atque refellat, affirmans: Et vitam beatã manere in actione: & finem, quo referuntur omnia in vita, eſſe actionis quoddam genus: nominat enim illud, quod non valet tantum, vt efficiat nos beatos: neque finis eſt noſtrarum cogitationum: & inquit. Non qualitas. quamuis enim aliquis ſtatutum in animo ſuo habeat omnia gerere, quæ virtutem oleant, & aut iuſta aut fortia, aut liberalia facinora ſint: contentusq́; ſit his egregiis habitibus, nec vnquam aliquid agat, quod illinc profectum intelligatur, nunquàm beatus verè vocabitur. Quam vim autem habeãt mores, qui & ipſi tragœdiæ pars ſunt, ac reliqui habitus animorum, patefacit dicens. homines ex moribus, quibus præditi ſunt, & eſſe & vocari quales, vt vt mores illi habitus ve extiterunt, id eſt iracundi, lenti: aſperi, lenes: liberales, auari. eoſdem autem ſi facta ſpectantur ex vi ipſorum factorum, eſſe

beatos

beatos aut contra, id eſt miſeros. Quare M. Regulus, qui incidit in res maxime aduerſas: cruciatusq; corpore ſuſtinuit acerbos, miſer fuit: qui tamen iuſtus vir ac fortis extitit, cum fideq; ſe geſſit: quæ omnia qualitatis ſunt. Addit autem Ariſtoteles, quod & ipſum multum valet ad idem demonſtrandum, id eſt ad oſtendendum plus factis, quàm moribus tribui oportere in tragœdiæ partibus exiſtimandis: videri quoque id poſſe ex inſtitutis hominum, diligenter eius rei ratione animaduerſa: vt, inquam, ſe illi in vita gerant: & vtrius ipſorum alterius conſequendi cauſa ope vtuntur: cum enim aliquid ſeruiet alteri, illud cui ſeruiet, maioris dignitatis eſſe manifeſtò intelligetur. Et demum argumentum ductum eſt ab iis, quæ vim habent finis, & iis, quæ referuntur ad finem aliquem: τέλη nanque & ea, quæ ſunt οὗ ἕνεκα potiora prioraq; ſunt illis, quæ adiuuant eum finem, & ſunt ἕνεκά τινος. Non igitur (inquit) homines, vt mores imitentur & exprimant, agunt antea aliquid: ſed contrà vnà cum aliis rebus, quæ prodeſſe eorum conſiliis poſſunt, aſſumunt mores, ſeduloq; ipſos comparant, vt facilius ea quæ volunt, ita efficere poſſint: hoc enim arbitror ſignificare τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνουσι διὰ τὰς πράξεις: συμπεριλαμβάνειν nanque, priore ſui parte, quæ addita ipſi eſt, concurſum etiam aliarum rerum, quæ ſimul corrogatæ ſunt, adiuuentq; id opus, ſignificat. His autem poſitis confirmatisq;, concludit iam ratione, quod probare voluit: clauſula enim eſt primi argumenti, quod inquit. Quare res & fabula finis eſt tragœdiæ: finis autem maximum omnium. Vnde intelligitur, quod explanatum non eſt, vt perſpicuum tamen relictum, coagmentationem rerum fabulamq; eſſe maximam præſtantiſſimamq; omnium partium tragœdiæ. quod initio affirmarat: cuiq; conſtituendo toto animo incubuerat. πράγματα autem quod inquit, intellexit aptum rerum ipſarum ordinem, quem σύστασιν πραγμάτων vocare conſueuit: id autem perſpicitur etiam voce, quæ conſequitur: addidit enim rei declarandæ cauſa, καὶ ὁ μῦθος: neque enim ſimpliciter res fabula appellari poſſunt: ſed ipſarum rerum quædam ſtructura atque apta compoſitio. Correxi autem, quod initio huius partis mendoſè prius erat πράξεων numero multitudinis, & conſenſu ſcriptorum librorum, & veritate ipſa lectionem illam refellente: vnius enim, non plurium factorum, imitatio eſt tragœdia.

Ἔτι ἄνευ μὲν πράξεως, οὐκ ἂν γένοιτο τραγῳδία: ἄνευ δὲ ἠθῶν, γένοιτ' ἄν: αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείστων ἀήθεις τραγῳδίαι εἰσί: καὶ ὅλως ποιηταὶ πολλοὶ τοιοῦτοι. οἷον καὶ τῶν γραφέων Ζεῦξις πρὸς Πολύγνωτον πέπονθεν: ὁ μὲν γὰρ Πολύγνωτος ἀγαθὸς ἠθογράφος: ἡ δὲ Ζεύξιδος γραφὴ οὐδὲν ἔχει ἦθος.

Præterea ſine actione quidem nullo modo fieri poſſet tragœdia: ſine moribus autem extare poſſet: recentiorum enim plurimorum tragœdiæ carent moribus: & omnino poëtæ multi huiuſcemodi ſunt: ſicut & pictorũ Zeuxis ad Polygnotum ſe habet: Polygnotus quidem enim bonus eſt deſcriptor morum. Zeuxidis autem pictura nullos habet mores.

Alterum hoc argumentum eſt, quo idem probat. plus ſcilicet conferre ad tragœdiam conſtituendam fabulam, quàm mores: omnino enim puto legendum ἔτι ἄνευ μὲν πράξεως: non, vt in excuſis antea legebatur. ἄνευ μὲν γὰρ πράξεως: ita nanque in duobus exemplaribus inueni. Contra uero peruulgatam illam lectionem ſedulo diſputat Madius, qui falſam eam inanemq; eſſe conuincit: præter quàm quod in melioribus libris eo modo ſcriptum non eſt. Vis autem ipſius aperta eſt: quis enim dubitat, quin id, ſine quo aliquid manere, ſtatumq; ſuum tueri non poteſt, maioris momenti ſit ad illud perficiendum, quàm id, quo etiam ipſum deſtitutum aliquo modo tamen conſtat. nam ſine facto aliquo velle tragœdiam fabricare, eſſet perinde atque ſine fundamento velle domum ædificare: ſolum enim ac fundamentum tragœdiæ eſt actio. Affirmat igitur, hoc nixus, vacuam ab actione tragœdiam nullius vllo artificio conflari poſſe. & quia hoc ita planum eſt, vt non egeat ratione, ipſum non probat: ſed

contra vſu venire addit in moribus: quia ſine moribus tragœdia ſcribi poteſt. Cum autem hoc non ita certum alicui videri poſſet, oſtendit id verum eſſe exemplo aliquarum tragœdiarum, id eſt earum, quæ à maiore parte recentiorum poetarum ſcriptæ forent: cum penitus illæ ſint expertes morum. Idem etiam confirmans, rei augendæ cauſa, adiungit: inueniri deniq; multos poëtas, non tragicos ſcilicet ſolos, ſed aliorum etiam generum, qui huiuſcemodi ſint, id eſt in quorum operibus nullum veſtigium vnquam huius rei appareat: poëtas enim intelligit monimenta ipſorum, nõ illos ipſos, qui poëmata ea condiderunt. Multum autem hoc valet ad id, quod probare vult, conſtituendum: conformari inquam poſſe tragœdiam aliquam vacuam à moribus, cum inueniantur poëtæ quidam, qui ita ab hac re remoti fuerũt, vt umbra nulla morum in eorum ſcriptis exiſtat, ſiue id uoluntate, ſiue quia eius rei præſtandæ facultatem non habuerint, effectum ſit. ὅλως igitur (ut opinor) ualet ſimpliciter: ſupra enim dixerat, nouos tantum poetas & inferioris ætatis huiuſcemodi eſſe: nunc autem addit generatim, communiterq́; plurimos huiuſcemodi inueniri, & non ſolum recentes. Ne autem hoc mirum aliquibus videretur, & ut falſum exploderetur, ſimilitudine pictorum id confirmat: in quorum ſtudio idem etiam manifeſto uſu uenit: cum pictores quidam inueniantur, in quorum tabulis mores nulli uſquam appareant: contra uerò alij omnibus ſuis operibus mores affingant. ipſe autem certos quoſdam huius artificij, qui ita affecti inter ſe fuerint, appellat, traditq́; Zeuxidem, ſummum pictorem, nullos vnquam mores expreſſiſſe: quare collatum eum cum Polygnoto ita diſcrepaſſe ab illo, ut tragicos quoſdam inter ſe in hac morum deſcriptione diſſimiles extitiſſe, probare voluit: Polygnotum enim bonum expreſſorem morum fuiſſe tradit, ac laudem magnam in hac re merito conſecutum: ἀγαθὸς enim ἠθογράφος prorſus legendum arbitror, vt ſanè in cunctis, quos vidi, calamo exaratis libris ſcriptum offendi. Quare qui ex altera illa lectione, quæ habet ἀγαθῶν, ſenſum elicere uoluerunt, atque in eo omnes ingenij neruos contenderunt, fruſtra, meo iudicio, laborarunt. Sed ipſius etiam uitium antea Paccius uiderat, atque eam rectè condemnarat bonum autem imitatorem expreſſoremq́; morum fuiſſe Polygnotum inquit. quia hoc etiam perperam & uitioſe aliquando fit: quis enim dubitat, quin & pictor, & poeta in moribus effingendis labi poſſit? & in ea re conanda peccare. Nam quod Madius, etiam indicauit certo teneri ex hoc contextu pictores uocari poetas ab auctore: unde ipſe putat ceteros etiam artifices ſimili ratione rectè uocari poetas poſſe, id eſt effectores, non uideo ubi hoc Ariſtoteles dixerit: nam uerba illa: καὶ ὅλως ποιηταὶ τοιοῦτοι, οἷον καὶ τῶν γραφέων Ζεῦξις, non ſignificant referendos eſſe pictores in numerum poetarum: ſed exemplo pictorum, ut oſtendi, probant inueniri poetas, qui morum expertes ſint, vt illic, quod notum, & exploratum erat, pictores inueniebantur. Vt autem hic tradit Polygnotum bonum ἠθογράφον fuiſſe, ita in viij. πολιτικῶν de ipſo, ut egregio imitatore morum, loquitur: eumq́; ἠθικὸν, id eſt moratum ea de cauſa uocat: quia ſcilicet imaginibus, quas fingebat, mores affingere ſit ſolitus. Plinius quoque in xxxv libro de Ariſtide Thebano loquens, inquit. Is omnium primus animum pinxit, & ſenſus omnes expreſſit, quos uocant Græci ἤθη. Quæreret autem aliquis, cum indicio Ariſtotelis intelligatur priſcorũ tragœdias mirificè mores perſonarum exprimere ſolitas: viciſſeq́; hoc ipſo in bono nouas & recentiores, quomodo factum hoc ſit: qui nanque inferiores ætate in hoc ſtudium incumbebant, eruditiores erant, magiſq́; inſtructi ad id poëma vndiq́; perficiendum: quare debebant ſtudere huic bono comparando, nec pati ſe ſuperari tanto in ornatu à rudioribus & impolitioribus: An artificium ipſum: ingeniiq́, acumen iunioribus nocebat? cum enim omnes tragœdiæ partes ſumma contentione expolirent: omnemq́; ornatum orationis eo adhiberent: argumentisq́; exquiſitis cuncta confirmare ſtuderent, ſimplicitatem illam, quæ maximè apta eſt ad mores declarandos, & quaſi materia quædam ipſorum eſt, corrumpebant: atque ita, dum nimis ſtudioſè reliquas concinnitates ſectabantur, hoc eximio bono carebant. Videtur etiam ipſe ita de hac re ſentire: qui in extremo huius libri affirmat orationem nimis excultam & ſplendidam obſcurare, & quaſi operimento quodam eo allato, tegere & mores ipſos & ſententias. facilius verò id effici poterat, ſi eodem quoque ratio exquiſita argumentandi acceſſiſſet.

Non

Non multo autem longè ab hoc loco affirmat, vt exiſtimo, veteres tragicos popularegenus dicendi, carensq; magno artificio, ſolitos affingere perſonis, quas inducebant in fabulas.

Ἔτι ἐάν τις ἐφεξῆς θῇ ῥήσεις ἠθικὰς, καὶ λέξεις, καὶ διανοίας εὖ πεποιημένας, ποιήσει, ὃ ἦν τῆς τραγῳδίας ἔργον: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ἡ καταδεεστέραις τούτοις κεχρημένη, τραγῳδία: ἔχουσα δὲ μῦθον καὶ σύστασιν πραγμάτων.

Præterea ſiquis deinceps collocarit ſermones moratos, & dictiones & ſententias probè confectas, efficiet quod eſt tragœdiæ opus: verum multo magis, quæ his deterioribus vtitur, tragœdia erit, habens fabulam & coagmentationem rerum.

Arbitror ab accurato interprete purgari in primis debere, cum id ſatis commodè facere poteſt, auctoré, quem ſuſcepit declarandum: & cum variè legitur apud ipſum locus aliquis, quid ſui iudicij ſit de veritate lectionis aperire. Quia igitur in pluribus excuſis libris particula negandi hic poſita eſt ante verbum ποιήσει, quæ abeſt à pluribus calamo exaratis, quid exiſtimem de varietate hac lectionis indicare volui. Fideliores igitur puto hoc in loco libros eos ſcriptos, in quibus illa non legitur. Sed etiam qui a Guil. Morelio ſumma cura Pariſiis excuſus eſt, eam inde ſuſtulit. quare idem me ſine temeritate facere poſſe exiſtimaui. Operam autem dabo, vt probem hanc alteram illa meliorem eſſe, quam ſanè ante me interpretes omnes ſecuti ſunt, nulla mentione huius facta. Et tamen ſententia huius, quam anteponendam iudico, explanata, (niſi fallor) integritas ipſius apparebit. Argumentũ igitur hoc, in ordine tertium, huiuſcemodi eſt. quo itidem probat partem tragœdiæ uocatam fabulam, anteponendam eſſe ceteris partibus, ac plus habere in ſe momenti ad eam conſtituẽdam, quàm, non ſolum mores, uerum etiam plures alias partes extra ipſam ſimul poſitas: ac non ſine induſtria etiam atque artificio à poëta tractatas. nec tamen negat ex illis etiam, illo pacto diſtractis, aliquid boni oriri: efficereq; ipſas aliquo modo, quod eſt officium tragœdiæ & ab eo poëmate meritò expectatur. Sed aliud eſt, in quo ſanè tota res manet, obire munus tragœdiæ: aliud tragœdiam eſſe partes igitur illæ, quas narrat, quæ ſunt tanquàm membra variarum tragœdiarum, factæ vt dicit, cum leguntur aut recitantur, commouent animos ſpectatorum, excitantq; illic & metum & miſericordiam, coguntq; demum alienis illis caſibus illacrimari: nec tamen componere tragœdiam ex ſe valent. contra autem, vt apertè tradit, quæ partes illas non ita excultas habebit, ſi fabula illic erit, id eſt ſeries illa rerum & vnius facti à principio ipſius ad exitum explicatio, verius fabula & erit & vocari poterit. Poſſe autem id, quod dixi, partes aliquas tragœdiarum, etiam diſſipatas ac fractas, cum attentè leguntur, ſi illi rei efficiendæ valde idoneæ fuerint, dubitare non debemus: huiusq; rei periculum facilè quilibet faciet. Quis enim non lugebit: magnamq; vim lacrimarum effundet, ſi, conuerſa mente ad illud factum: ſpecieq; hac ipſa ſibi ante oculos propoſita, legerit fletum illum Oedipi: cum, effoſſis iam ſibi oculis, accuratè oſtendit choro ſe rectè feciſſe, vtileq; ſuis rebus conſilium cepiſſe, quia nihil ſibi in vita iucundum reſtaret: ſimulq; mente reuoluit omnem memoriam, originemq; eorum malorum, in quæ ipſe imprudens inciderat. Eodem pacto quis eſt adeo durus homo, qui nõ miſericordia Hecubæ moueatur, ῥῆσιν illam legens, ſeparatam etiam à reliqua fabula, cum in Troadibus illa, commemoratis ſuis præteritis bonis, quibus maximis à fortuna olim ornata fuerat, ſtatim addit atrocia incommoda, quæ mutatis rebus, accepiſſet: caſusq; acerbos, in quos repente incidiſſet. profectò tantus aceruus malorum, qui eam oppreſſerat, collatus cum ſuperioribus ipſius valde ſecundis rebus, excuteret lacrimas omni mortali, cunctis etiam illis rebus non accuratè relatis, ordineq; explicatis: ſunt enim plerunq; cognitæ perſonæ tragicæ, infortuniaq; ipſarũ omnia explorata. Sed nequis error naſcatur: ſunt enim aliæ etiam non nullæ partes eius fabulæ, ab eadem miſera muliere actæ, non parum accommodatæ ad fletum excitan-

dum: quamuis hæc vincat ceteras, eximiaq́; ſit inter ipſas, intelligo cum Hecuba inquit ſe natam è rege, & cum rege etiam in matrimonio collocatã fuiſſe, procreaſſeq́; filios, qui multa præclara in bello geſſiſſent, virtuteq́; & honeſtis factis omnibus Troianis anteirent,& quæ ſequuntur. poſſent afferri à me plura alia exempla, ſed accuratus quiſque verſatusq́, aliquantulum in hoc ſtudio, id nullo negotio facere poterit: tragœdiæ nanque omnes plenæ ſunt huiuſcemodi miſerabilium locorum. Hoc igitur eſt meo iudicio, quod ſignificare voluit Ariſtoteles, cum inquit: partes illas tragœdiarum diiunctas, effecturas prorſus officium tragœdiæ: non eſſe tamen ipſas, hoc pacto collocatas, quamuis iuſtum corpus tragœdiæ impleuerint, tragœdiam: inquit igitur, vt ad verba ipſa explananda iam veniam. Si quis deinceps collocarit ſermones moratos,& dictiones & ſententias bene confectas: & quæ ſequuntur. Ῥήσεις vocat diſputationes ab aliquibus habitas in tragœdia de aliqua re: ſermonesq́;, qui quod oſtendere voluerint, plenè explicuerint. Moratas autem, id eſt ex quibus intelligantur mores ac naturæ perſonarum, quæ dicunt, qui ſanè non paruus ornatus eſt omnis orationis: primis verò his verbis ſignificat mores: neque enim hi mores inſeri poſſunt niſi in orationem: quare mores oſtendere volens appellauit ῥήσεις, id eſt membra tragœdiæ, moratas. Nam quod ipſas deinceps poſitas eſſe voluit, indicauit materiam continuatam non eſſe: ita enim fabula quoque illic extitiſſet, ac res recte ordineq́; coagmentatæ, ſed interruptam ac fractam. exempli cauſa. ſi prima diſputatio in ſe contineat incommoda, quæ ſuſtinent in exilio viuentes: altera bona pacis enumerentur: tertia diſſeratur de officio imperatoris. Si quis igitur huiuſcemodi aliqua membra diuerſarum tragœdiarum: nec cohærentia inter ſe, deinceps ponat: & moribus inſtructa, & à quibus non abſint elegantiæ quoque orationis: ac ſi etiam acutæ illic ſententiæ ſint: aptæq́; mirifice ad id quod oportet probandum: atque ita omnes hæ tres res, quæ ſunt tragœdiæ partes, benè tractatæ ſint, nunquàm auctor huius malè cõpoſitæ molis efficiet vt tragœdia illa ſit: quamuis etiam aliquãdo ipſius officium munusq́; adumbrarit: verum inquit ea, quæ vtetur his partibus deterioribus, id eſt in qua non tam appoſitè mores expreſſi ſint, nec in ea tanta verborum atq́; orationis elegantia exiſtat: ſimulq́; careat acumine illo, ac ſubtilitate ſententiarum, ſi tamen habeat fabulam, ac coagmentationem rerum, digna magis erit, quæ vocetur tragœdia. Arbitror igitur: nam hoc magis exprimere volo, [illegible] quod inquit, non tantum ſignificare virtutem proximæ vicinæ rei, id eſt ſententiarum, ſed etiam præcedentis, id eſt verborum: illic enim quoque vitium negligentiaq́; exiſtere poſſet, quod ſi factum fuiſſet, mirum non eſſet, ſi nihil illic placeret. Animaduertendum autem nolle Ariſtotelem ipſam penitus orbatam eſſe his rebus: neque enim tragœdia vnquam fingeretur ſine locutione, ac ſine ſenſibus animorum oratione prolatis, cuicuimodi hi ſint, vt quæ vacuæ ſint à moribus fortaſſe reperiuntur: ſed intelligit quæ partes has habeant rudiores, & imperfectiores: Vnde inquit καταδεεστέροις τούτοις κεχρημένη. id eſt, quæ vtatur ſane his partibus, ſed vtatur ipſis impolitioribus: & quæ, vt verbum Græcum exprimam, videantur egere illis ornatibus: ac tacite aliquo modo ipſos poſtulare. Plato autem pluribus locis indicauit, quæ vocarentur ῥήσεις in ſcriptis poëtarum: è tertio vero libro de rep. certius hoc aliquis perſpicere poteſt, vbi accurate docet, quid ſit imitari: ῥήσεις enim appellatas videbit partes eas, quibus poëta, indutus perſonam alicuius, ore ipſius, quid illi conueniat, exponit. Exempli cauſa, initio Iliadis oratio illa Chryſis, qua precatus eſt Apollinẽ, vt vlciſceretur ſuas iniurias, ῥῆσις eſt: & paulo poſt altera, qua Agamemnon dimiſſum à ſe cum contumelia ſacerdotem illum, proſecutus eſt ipſum minacibus verbis: ac quid in animo ſuo ſtatuiſſet de filia eius, apertè ſignificauit: omnesq́; demum huiuſcemodi partes, quibus non poëta, ſed ille ipſe, quem inducit, loqui videtur, ῥήσεις vocantur: vt contra μεταξὺ ῥήσεων appellat quidquid poëta ſuo ex ore promit: cum quid hic aut ille dixerit, fecerit ve, commemorat. quod cum in tragœdijs non fiat: ſolæ enim illic ſunt, quibus inter ſe perſonæ colloquuntur, reſtat, vt ῥήσεις ſint diſputationes accuratæ de aliqua re: ac quæ quod cœperint explicare, plenè abſoluerint: quomodo etiam ipſe capi hoc verbum in Phædro ſignificauit: exemplo enim tragicorum illic vſus eſt: nominauitq́; ῥήσεις οἰκτράς, φοβεράς, ἀπειλητικάς: quæ ſcilicet fa-

ctæ accõmodatæq́; forent ad miſericordiam excitãdam, aut ad metum incutiendum: aut ad malum aliquod alicui minandum. Valet etiãm multum ad hanc lectionem cõfirmandam illud πολὺ μᾶλλον, quo ſignificatur id, quod ſupra à me copioſè declaratũ eſt: non video enim quomodo hoc conuenire poſſit illi lectioni. cũ oſtendatur ipſo, effici illud etiã ſuperiore ratione, quamuis deterius multo, quod efficitur longè melius poſteriore hac. nam illo modo nunquam aliquis tragœdiam fabricabit.

Πρὸς δὲ τούτοις τὰ μέγιστα, οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τοῦ μύθου μέρη ἐστὶν, αἵ τε περιπέτειαι καὶ ἀναγνωρίσεις.

Ad hæc autem maximæ res, quibus tragœdia capit animos hominum, fabulæ partes ſunt: peripetiæ inquam & agnitiones.

Quartum hoc argumentum eſt, quo idem probat: cum enim in tragœdia ſcribenda maximi momenti fabulam eſſe oſtendere velit: ac longe ſuperare partem hãc reliquas omnes, docet res illas, quæ permulcent maximè animos ſpectatorum, fabulæ partes eſſe, atque in ipſa contineri: vnde intelligitur fabulæ dignitas ac vis, cum partibus iis ornata ſit, quæ tantum valent in animis noſtris alliciendis: nec tamen hoc habent omnes tragœdiæ: cum plures inueniantur, in quibus peripetia nulla caſuſq́; admirabilis, aut cognitio perſonæ alicuius diu ignoratæ contineatur. Sed tragœdiæ illæ, quæ ipſis ornatæ ſunt, ſine vlla dubitatione præſtantiores, cum vehementer capiant animos hominum, ac ducant ipſos quò velint: hac præcipue re ipſos ad ſe trahunt, quod habent peripetias has & agnitiones. Peripetiæ autẽ & agnitiones, in fabula coagmentatione ve rerum continentur, cum res illæ ita initio compoſitæ ſint, vt neceſſe poſtea ſit aliquem ſubito de ſummo loco labi: aut contra ex humili ſtatu in altum dignitatis gradum aſcendere: & eodem pacto quempiam, cuius ſtirps antea fefelliſſet, cognitum eſſe iis parentibus natum, quibus non putaretur. ipſe autem infra diligenter oſtendit, quid peripetia, quid agnitio hæc ſit. quare accuratius eo loco de ipſis diſputabitur. Nunc vero videtur notio viſq́; huius verbi ψυχαγωγεῖν explicanda: neque enim valet illud id, quod non nulli exiſtimarunt, iucunda tantum aliqua re eò importata oblectare: ſed vt nomen ipſum iunctum declarat, ducere allicereq́; animum: quod multis etiam aliis modis fieri poteſt. quare non videtur, ſi ita accipiatur hoc verbum, quæſtio illa hic exoriri, quam acutè quidam excogitarunt: cum enim planum ſit exitum etiam rerum triſtem in tragœdia nos capere: huiuſcemodi enim ferè ſunt περιπέτειαι in fabulis, ſi ψυχαγωγεῖν valuiſſet oblectare, & voluptate perfundere, viſus eſſet Ariſtoteles ſibi repugnare: neque enim res acerbæ poſſunt voluptatem nobis afferre. Cum verò notio eius verbi ſit ea, quam oſtendi, quis non fateatur animaduerſionem alienorum malorum, maximarumq́; calamitatum, capere animos noſtros, ac ducere in eoſdem affectus. Valde autem accommodatum eſt hoc verbum conſilio finiq́; tragicorum oſtẽdendo. Vnde Polybius quoque in iij. libro hiſtoriarum, cum de officio tragicorum poëtarum & hiſtoriæ ſcriptorum diſputaret: & quę diſcrimina inter eos verſarẽtur, oſtenderet, eo vſus eſt: inquit enim, τὸ γὰρ τέλος ἱστορίας καὶ τραγῳδίας οὐ ταὐτὸν, ἀλλὰ τοὐναντίον: ἐκεῖ μὲν γὰρ δεῖ διὰ τῶν πιθανωτάτων λόγων ἐκπλῆξαι καὶ ψυχαγωγῆσαι κατὰ τὸ παρὸν τοὺς ἀκούοντας: ἐνθάδε δὲ διὰ τῶν ἀληθινῶν ἔργων καὶ λόγων εἰς πάντα τὸν χρόνον διδάξαι καὶ πεῖσαι τοὺς φιλομαθοῦντας. Proclus quoque in politiam affirmauit tragicos omnibus viribus contendere, vt hoc efficiant in animis ſpectatorum: ψυχαγωγίανque conſequantur. cuius hæc verba ſunt. οἱ δὲ τραγῳδίας ποιηταὶ φανταστικοὶ μόνον ὄντες καὶ τῆς τῶν πολλῶν στοχαζόμενοι ψυχαγωγίας εἰκότως κατὰ τοῦτο πλεονάζουσι τῆς ποιήσεως τὸ εἶδος. Apud Demoſthenem in oratione ὑπὲρ κλήρου, ψυχαγωγεῖσθαι valet deliniri & capi: cum enim cauſas afferret, quibus multi mortales adoptant ſibi liberos alienos: eaſq́; eſſe dixiſſet, quod illi & blandiciis aſſentationibuſq́; capiuntur, & odiis iniuriiſq́; propinquorum mouentur, ait. ἴσασι γὰρ, ὅτι ταῖς κολακείαις οἱ πλεῖστοι ψυχαγωγούμενοι, καὶ ταῖς πρὸς τοὺς οἰκείους διαφοραῖς πολλάκις φιλονεικοῦντες, ποιοῦνται υἱεῖς ποιητοὺς, ſed exempla huius verbi, hoc modo vſurpati, crebra ſunt.

Ἔτι σημεῖον, ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν, πρότερον δύνανται τῇ λέξει καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀκριβοῦν, ἢ τὰ πράγματα συνίστασθαι. οἷον καὶ οἱ πρῶτοι ποιηταὶ σχεδὸν ἅπαντες.

Adhuc ſignum eſt, quod qui ſe ad ſcribendas tragœdias dant, prius valent & locutione & moribus exquiſitè res tractare, quàm res coagmentare: ſicuti & primi poetæ fermè omnes.

Quintum hoc argumentum eſt, eidem rei conſtituendæ accommodatum: quia autem à poſteriore ductum eſt, non à re, quæ præcedat, & cauſa ipſius ſit, ſignum vocatur: auxilio enim notarum aliquarum, quas cernimus, ſæpè res obſcuras incognitasq́; nobis aliquo modo intelligimus: non tamen hoc ſignum manifeſtum ac certum eſt: & è genere deniq́; eorum ſignorum, quæ σημεῖα uocantur, quamuis non parum ad probandum valeat. ita igitur argumentatur. Cum videamus omnes illos, qui appellunt animum ad ſcribendum: aggrediunturq́; tragœdiam pangere, prius facultatem adipiſci (hoc enim ſignificat πρότερον δύνανται: quo verbo paulo poſt iterum eodem intellectu vtitur) apta atque ornata oratione ſingulas res exponendi, & mores etiam ipſi orationi aſpergendi, quàm valeant res conſtituere & fabulam componere: eſt hoc indicium præſtantiæ huius rei: quæ enim difficiliora ſunt, ea etiam vtiliora, maiorumq́; virium eſſe conſueuerunt: hoc nanque ſolum ac fundamentum eſt huius argumenti. in qua autem difficultate, reiq́; huius efficiendæ parua aut nulla poteſtate, uerſari dixit ſua ætate parum expertos poëtas, in eadem etiam adiungit verſatos olim fuiſſe omnes ferè primos tragicos, ut ſi animaduerſi fuerint priſci illi, nullo negotio intelligi poſſint multo prius potuiſſe res eaſdem præſtare, quàm aptè res coagmentare. in quo igitur laborant omni tempore, qui vſum magnum non habent ſcribendarum tragœdiarum, in eodem laboraſſe etiam oſtendit primos illos ferè omnes tragicos: vt quemadmodum difficultas rei his inexercitatis nocet, nec ſinit ipſos arduam partem modicè tractare, ita communiter omnibus fere illis rudibus nocuerit. Quare & exemplo horum inexercitatorum, & illorum, qui vixere eo tempore, quo nondum perfecta erat hæc poëſis, intelligitur difficultas ipſius perficiendæ: & inde quoque bonitas eiuſdem dignitasq́; cognoſci poteſt. Videor mihi ſupra ſatis commodè oſtendiſſe, qui ſint illi, quos auctor his uerbis ſignificat, οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν. rei tamen magis illuſtrandæ cauſa, exemplum afferam huius locutionis. atque ipſum quidem ab hoc ipſo ſcriptore acceptum. In iij. igitur libro de moribus ad Nicomachum, ubi de ratione conſultandi diſſerit, ac totam illam rem accuratè docet. inquit eos, qui deliberant de aliqua re, cum uident id, quod aptum eſſe intelligunt ad finem ſuum adiuuandum, effici poſſe, aggredi rem ſolere, ac tanquam manus ad eam adhibere: vtiturq́; eadem forma orationis, mutato tantū uerbo ipſo, quod hic eſt, vbi loquitur de opere poëtarum, ποιεῖν: illic uero, ubi ſermo eſt de rebus agendis, πράττειν. Verba ipſius ſunt. ἐὰν δὲ δυνατὸν φαίνηται, ἐγχειροῦσι πράττειν. id eſt ordiuntur rem illam, agereq́; incipiunt. ἀκριβοῦν quod inquit: nec expreſſit, in quo collocetur hæc cura, minutaq́; diligentia, arbitror ipſum ſignificare tragœdiam illam inchoatā, parteſq́; ipſius quas, ut poterant, perſequebantur: ualet enim manifeſto ἀκριβοῦν aliquid perficere, & exquiſitum undiq́; reddere. Nam πρῶτοι quod dixit, intellexit primos tempore, non dignitate, id eſt ueteres, ut in ſentētia explicanda declaraui.

Ἀρχὴ μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας: δεύτερον δὲ, τὰ ἤθη: παραπλήσιον γάρ ἐστι καὶ ἐπὶ τῆς γραφικῆς: εἰ γάρ τις ἐναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. ἔστι τε μίμησις πράξεως, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πραττόντων.

Principium quidem igitur, & tanquam animus tragœdiæ fabula eſt: ſecundum autem, mores: aſſimile enim eſt & in pictura: ſi enim aliquis illi-

niret

neret pulcherrimus medicamentis fuſim, non ſimiliter oblectaret, ac ſiquis albo deſcriberet imaginem. eſtq; imitatio actionis, & per hanc maxime eorum, qui agunt.

Cum tot argumentis, adeoq; ad fidem faciendam aptis, docuiſſet primum locum dandum eſſe in tragœdia ſcribenda fabulæ: ſuperareq; hanc ceteras partes, paucis repetit confirmatq;, quod fecerit: vtiturq;, rei illuſtrandæ cauſa & penè ante oculos ponendæ, verbis tranſlatis: nam quòd ipſam principium eſſe inquit: magna autem vis eſt omnibus in rebus principij, primam partem eſſe fabulam ſignificare voluit: vt enim in ædificanda naui principium eſt carina: indeq; initium ducunt fabri nauales, & in domo fundamentum eadem ratione, ita in tragœdia pangenda, fabula principium eſt: ipſamq; primum oportet componere poëtas: nam quamuis ἀρχὴν ipſam appellarit, πρῶτον Ariſtotelem intellexiſſe perſpicitur, quia in loco ſuo ceteris partibus aſſignando illo modo locutus eſt: & inquit, mores eſſe δεύτερον: ſententiam, τρίτον: & eodem pacto de reliquis partibus. infra etiam, cum vteretur iis, quæ iam probaſſet, in repetenda hac re ipſum hoc verbum vſurpauit: dixit enim de coagmentatione rerum, id eſt de fabula, loquens. ἐπειδὴ τοῦτο καὶ πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἐστίν. Alterum autem verbum manifeſtius adhuc tranſlatum eſt: quod cum metueret, ne durius tranſlatum videretur, muniuit illud particula οἷον, quæ tanquam & quaſi, valet: ita enim quoque Cicero conſueuit temperare duriores tranſlationes. Non potuit antem magis extollere Ariſtoteles vim fabulæ: ac quanti momenti illa ſit in tragœdia declarare, quàm dicendo ipſam quaſi animum eſſe tragœdiæ: animum enim notum eſt regere ac ſuſtinere vniuerſum corpus. Hoc igitur ualde euidenter ſignificato, indicat quæ conſequatur pars, ac ſecundum locum poſſideat. illam autem eſſe vult mores. quæ verò uim rationis habet, ac confirmat quod dictum eſt, ſimilitudo, non poſterius tantum hoc probat, ſed vna cum eo prius etiam poſitum: inquit enim in hac re conſimile quiddam uſu uenire, atque in arte pictorum accidit: ut ſiquis in aliqua tabula pulcherrimos colores temerè ſpargat, non tantopere oblectaturus ſit eos, qui ſpectarint, ac ſi albo tantum effigiem aliquam deſcripſerit: quia imago illa nulla etiam elegantia colorum commendata, nec ornata, maiorem voluptatem affert, quàm nobiles colores, non referentes effigiem aliquam. hoc in pictura ſe ita habere perſpicuum eſt, & hoc paſſim in ea arte uſu uenire omnes intelligere poſſunt. Idem igitur contingere in ſtudio poëtarum, tragœdiaq; pangenda affirmat: nobiles eximijq; colores temere in pariete tabula ve ſparſi, reſpondent moribus in tragœdia, quæ careat apta conſtitutione rerum, diſſeminatis: ſi tragœdia illa vocari poteſt, quę hoc vitio valde laboret: nec habeat rectam coagmentationem. imago albo tantum deſcripta refert fabulam uacuam à moribus, omniq; ornatu. Quod uerò appellauit pulcherrima medicamenta, reſpondet hoc ei, quod ſupra dixerat, ſi forte aliquis pictam viderit rem, quam antea nunquam ſpectarit, cognoritq;, & tamen oblectetur, tunc non gignere voluptatem illam eam imitationem, ſed ipſam uoluptatem tunc effici aut ob elegantiam operis, aut ob pulchritudinem coloris: nunc enim quoque docet eximios illos colores habere uim aliquam oblectandi, nulla etiam re expreſſa. Sed cũ ſententiam aperuerim, uimq; huius ſimilitudinis explicarim, oportere arbitror me uerba præterea quædã declarare, quæ & ipſa aut egẽt aliqua expoſitione, aut requirunt operã interpretis, ut elegantia eorum explanetur. Ἐναλείφειν igitur ſignificat inungere & illinere: aſpergereq; demum pigmenta: quo uerbo, itidem de pictoribus loquens, utitur in ij. libro de ortu animalium: inquit enim. καὶ γὰρ οἱ γραφεῖς, ὑπογράψαντες ταῖς γραμμαῖς, οὕτως ἐναλείφουσι τοῖς χρώμασι τὸ ζῷον. illic igitur appellauit rem, quam illinerent: nam dixit ἐναλείφουσι ζῷον τοῖς χρώμασι, id eſt animantem illam, quam prius lineis tantum ductis deſcripſerint, poſtea coloribus illinunt: hic uero in animo eorum qui legerent, reliquit: uidemur autem intelligere debere parietem uel tabulam. Φάρμακα dicens, colores pigmentaq; ſignificauit, niſi fallor, ita ipſa uocans, quia plures colores mixti inter ſe & temperati forent: medicamenta enim pellendis

lendis morbis inuenta, propriè à Græcis φάρμακα uocata, huiuſcemodi ſunt: itaque componuntur. Sed Cicero quoque Latino verbo, quod huic reſpondet, eandem rem appellauit: hæc enim eius verba ſunt. Fucati verò medicamenta candoris & ruboris omnia repellentur: nec non etiam Plato in iiij. libro de rep. eodem Græco verbo in eadem re ſignificanda vſus eſt: inquit enim. ὅτι δὴ τοῖς καλλίστοις τοῦ ζῴου τὰ κάλλιστα φάρμακα προστίθεμεν. Iunctum è duobus verbum λευκογραφῆσαι, valet gypſo, huiuſcemodiq́; alia re alba quippiam deſcribere: quæ ſanè ſimplex ſit, viliſq́;: nam candor etiã induci poteſt nobilis & qui mixtus ſit: eaq́; de cauſa oblectet etiã ſua vi oculos: vt quo plerunq; vtuntur colore pictores. Pigmenta etiã vocauit Cicero, quæ hic noſter doctor φάρμακα: quod adnotauit Robortellus. Vnde idem etiam, exẽpla ponens huius animaduerſionis, acutè vidit idem penè, quod hic ab Ariſtotele, prolatum eſſe à Cicerone, cum inquit in ij. de diuinatione. Aſperſa temerè pigmenta in tabula oris lineamenta effingere poſſunt. niſi quod hic pigmenta temerè aſperſa in tabula nihil effingunt. χύδην etiam, quamuis, ſi origo ipſius propriaq́; notio attendatur, ſignificet diffuſe, idem tamen penè Græcis quod temerè Latinis, valet. Vnde etiam grammatici, qui vim eius nominis exprimunt, tradunt ipſum ſignificare εἰκῆ: quæ enim funduntur nullo conſilio, temere diſperſeq́; eiiciuntur. Vſus eſt etiam hoc aduerbio ipſe in vij. libro de rep. vbi de legibus priſcorum loquitur, quæ paſſim ſparſæ, & diſſeminatæ forent. Verba hæc ſunt ipſius. διὸ καὶ τὴν πλείστην νομίμων χύδην, ὡς εἰπεῖν κειμένων παρὰ τοῖς πλείστοις, & quæ ſequũtur. Non piget præterea admonere videri eundem libẽter vti hoc verbo εὐφραίνειν, vbi loquitur de voluptate lætitia ve, quæ capitur è tragœdia: nam infra, quo loco diſſerit de fabula Agathonis, cuius ille totum argumentum finxit, inquit de ipſa, magno præſidio credita carere ad oblectandum καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει, vt paucis poſt verbis ἀλλ᾽ ὅμως εὐφραίνουσι πάντας, vt de nuntio, qui ad Oedipum, timore liberandum venerat, & cõtrarium eius effecit, quod in animo habebat, ἐλθὼν ὡς εὐφρανῶν οἰδίπουν. Quod vero hic poſt ſimile expoſitum adiungit, pertinet ad idem oſtendendum; ad docendum inquam primum locum in tragœdiæ partibus, quæ informant ipſam, qualemq́; reddunt, dandum eſſe fabulæ: nam quod fit à moribus, vt diligenter ipſe oſtendit, ſine illo manere non poteſt. Ita igitur mira breuitate verborum argumentatur. Et eſt, ſcilicet tragœdia, imitatio actionis: à definitione enim tragœdiæ argumentum ducit. Quare hinc intelligitur magnam vim eſſe fabulæ, quæ fabula eſt coagmentatio rerum, expreſſioq́; actionis. ſequitur autem. Et per hanc maxime agentium, id eſt quod imitatio illa eſt agentium, id eſt eorum qui auctores ſunt actionis eius, id illa maxima ex parte habet ab actione: ipſius enim actionis maxime beneficio & opera, tragœdia eſt imitatio agentium: ipſam enim actionem propoſitum habet imitari tragœdia: ſed quia actio cogitari non poteſt ſine illis qui agunt, ideo eſt etiam imitatio ipſorum: agentes autem (hoc enim adiungere debemus) ſunt quibus primum mores hærent. Vnde efficitur id, quod diximus: nam quamuis actio quoque morata dicatur, non primo illa huiuſcemodi eſt: ſed morata vocatur, quia auctores ipſius, ac qui agunt, mores eos creduntur habere. Ita (niſi fallor) accipi hic locus debet: non enim hic ab Ariſtotele quicquam præcipitur, quod pertineat ad officium hiſtrionum: neque actio illa ſignificatur, cuius ipſi auctores ſunt, vt non nulli putauerunt: quamuis enim à Latinis ſcriptoribus illi actores vocati ſint, & ſtudium ipſorum actio: eorum tamen actio alio nomine à Græcis appellatur: & ipſi etiam ἀγωνισταὶ, & ὑποκριταὶ non πράττοντες, appellantur. Qui autem diligenter attendet, intelliget nullo negotio verum eſſe eum ſenſum, quem oſtendi: præcipue verò in Græcis verbis: cum enim dixerit tragœdiam eſſe imitationem actionis, addit καὶ διὰ ταύτην, ſcilicet πρᾶξιν, eſt μίμησις: hoc enim verbum à ſuperiore loco huc quoque transferre debemus, τῶν πραττόντων. Quod autem addidit μάλιστα, eo conſilio fecit, vt oſtenderet, ſe quoque intelligere aliunde etiam ipſam tragœdiam dici poſſe imitationem eſſe eorum qui agunt, ſed primas tamen in hoc partes eſſe actionis, vt plus ſcilicet ipſam adiuuet, vt verè dici poſſit imitatio eſſe agentium, quod actionis imitatio eſt, quàm aliæ vllæ res, quæ auxilij aliquid ipſi ad hoc obtinendum ferre poſſent.

Τρίτον δὲ ἡ διάνοια. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ ἐνόντα, καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν: οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν λέγοντας: οἱ δὲ νῦν, ῥητορικῶς.

Tertium autem ſententia: hoc autem eſt dicere poſſe ea, quæ in re inſunt, & quæ illic congruunt: quod quidem in oratione ciuilis facultatis, & artificij dicendi, opus eſt: priſci quidem enim ciuiliter faciebant dicentes: noſtri verò temporis, rhetoricè.

Pergit locum ſuum aſſignare ceteris partibus tragœdiæ, atque inquit, tertium in ordine eſſe ſententiam: ita enim nunc appello διάνοιαν, id eſt quæ ſenſum animi indicat. Vnde σχήματα διανοίας figuræ ſententiarum à magiſtris dicendi vocatæ ſunt, cum eodem etiam Latino nomine appelletur, quæ à Græcis γνώμη vocatur: & præcipit, quid nos in vita ſequi, aut fugere debeamus. Statim autem, ne quis error hic exiſteret, aperit quid hoc nomine intelligat: affirmans id eſſe, facultatem habere dicendi: orationeq́; complectendi, ea, quæ in ea re, de qua agitur, inſunt: & illic quadrāt. is igitur poëta preclarè inſtructus erit, quod ad hanc partem pertinet, qui verbis exponere poterit, quæcunque in ea re ſunt: nec aliquid relinquet aptum ipſi aut confirmandæ aut confutandæ eorum, quæ in ea incluſa ſunt: ac demum videbit etiam, verbisq́; complectetur, quæ ipſi illi rei conueniunt ac congruunt. τὰ ἐνόντα enim valet, quæ quaſi inhærent ipſi rei. alijs in locis auctor ipſa vocauit τὰ ὑπάρχοντα. vt à me in commentariis in ij. de arte dicendi adnotatum eſt. Iſocrates quoque in libro contra Sophiſtas, ipſa, vt hic Ariſtoteles, ἐνόντα dixit: inquit enim ὥστε μηδὲν τῶν ἐνόντων τοῖς πράγμασι παραλιπεῖν. Videtur autem appellaſſe ἁρμόττοντα, non nulla aliunde ſanè ſumpta, quæ tamen illic accommodata ſint, atque apte quadrent: niſi aliquis putet oſtendere ipſum voluiſſe non omnia, quæ in re inſunt, eſſe ſumenda: ſed ex iis tantum, quæ fini dicentis congruant: delectumq́; eorū eſſe faciendum. Sequuntur verba. Quod quidem in ſoluta oratione ciuilis facultatis, & artis dicendi opus eſt: quæ (niſi fallor) hanc vim habent, vt dicant, in ſermonibus, qui vulgo habentur, congreſſibusq́; hominum id poſſe fieri duobus modis: geminasq́; has artes: politicam inquam & rhetoricam, iuris aliquid in hoc habere, ac ſibi licere putare id, vt ipſis cōmodum eſt perſequi. addidit autem, ut arbitror, hoc, quia διάνοια valet quoque quidpiam mente conceptum, atque illic incluſum. Vt igitur ab ea diſtingueret, ac ſepararet, addidit ἐπὶ τῶν λόγων: neque enim idem vſu uenit in ea διανοίᾳ, quod in hac, quæ oratione, verbisq́; expreſſa eſt, vt variari poſſit ab hac, illa ve facultate: eadem enim illa manet: ſtatim autem, vt editur, & verbis explicatur ipſa, quod ad rationem eam oſtendendi facit, immutatur: ſuiq́; iuris eſſe putant artes illæ, vt ipſis commodum eſt, & vt facere didicere, ipſam edere. quod (niſi fallor) ſignificare voluit eruditus magiſter. Oportere vero vtranque rationem teneri probat exemplo tragicorum: qui cum diuerſa ætate vixerint, diuerſam etiam rationem ſequuti ſunt: ut proponere ſibi ad imitandum & hos & illos aliquis poſſit. inquit igitur. Priſci enim ciuiliter faciebant dicentes: noſtri autem temporis, rhetoricè: id eſt priſci tragici poëtæ: hos enim arbitror intelligi, præſertim ex verbo, quod ſequitur. ἐποίουν: id enim proprium poëtarum eſt, quod verbo illo ſignificatur, vt inde etiam ipſi ποιηταὶ vocati ſint, ciuiliter fingebant, & in ſuas fabulas inducebant dicentes ac verba facientes: ciuiliter autem, id eſt ut communis conſuetudo fert: & vt mos & inſtitutum eſt idiotarum: intelligit uerò ſimpliciter & populariter: neque enim omnes qui urbem incolunt dicendi artem didicerunt: nec præcepta ipſius in dicendo ſeruant: antiquisq́; temporibus non florebant ſtudia eloquentiæ: quare illi conſuetudinem ſuæ ætatis ſequebantur. Qui verò nunc (inquit) viuunt poëtæ atque illi ſtudio incumbunt, inducunt perſonas inſtructas artificio dicendi: & qui intima præcepta artis hauſerint. Si igitur negligi non debet aut horum, aut illorum ſtudium & inſtitutum, eſt, ut dixit, officium periti tragici, id vtroque modo poſſe præſtare, id eſt facultatem habere &

politicè & rhetoricè tractandi partem illam, quæ ad ſenſus animi edendos pertinet. Hoc igitur hac parte arbitror ſignificari: nec puto mendi aliquid hic hærere: ſineq; cauſaq; inſimulatam huius uitij cenſeo communem lectionem, quæ conſtanter ſine vlla varietate manſit in omnibus calamo exaratis libris: atque incorrupta etiam peruenit in formis excuſos. Nam quod initio hic difficultatem aliquam in ſe habet. quod inquit, dianœam eſſe, poſſe dicere ea omnia, quæ inueniuntur in ea re: neque enim dianœa, ſententiaq; aliqua verbis expreſſa, eſt facultas dicendi, atque orationе explicãdi ſententias illas, quæ erui poſſunt è re, ſi quis cum modo accipiat, adiuuetq; aliquantum: ut plurimos locos ſcriptorum æquitate quadam animi accipere oportet: neque enim omnia ſemper, quæ implent ſententiam aliquam, exponi poſſunt, non tantopere durus locus videbitur. Primum enim tradit, quæ pars tertium locum vi ac dignitate ſua obtineat in partibus tragœdiæ. ſtatimq; explicat, non tam quid illa verè ſit, ſed quomodo aliquis intelligi debeat eſſe illa ornatus & abundè inſtructus. id autem eſſe inquit poſſe præſtare, quæ tradit. Nam mendo etiam vacare, quod ſequitur apud Ariſtotelem, quamuis etiam ipſum in ſuſpicionem uocatum ſit, apparet, ſi quis ita accipiat, vt oſtendi: intelligitur enim manifeſtò cuius rei rationem reddat, cum ait. Priſci enim ciuiliter faciebant dicẽtes: affert enim cauſam cur dixerit, & politicæ & rhetoricæ munus eſſe, quod ad dianœam pertinet, in orationibus tractare.

Ἔστι δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον, ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν ὁποῖά τις, ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον ἢ προαιρεῖται ἢ φεύγει. διόπερ οὐκ ἔχουσιν ἦθος τῶν λόγων, ἐν οἷς μηδ' ὅλως ἐστὶν, ὅ, τι προαιρεῖται ἢ φεύγει ὁ λέγων. διάνοια δὲ, ἐν οἷς ἀποδεικνύουσί τι, ὡς ἐστὶν, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ καθόλου τι ἀποφαίνονται.

Sunt autem mores quidem huiuſcemodi quiddam, quod aperit electionem qualis quædam: in quibus non eſt perſpicuum num eligit aut fugit. Quare non habent mores è numero orationum illæ, in quibus penitus non eſt, quod eligit, aut fugit, qui dicit. Sententia verò in quibus demonſtrant aliquid, quod eſt, aut quod non eſt, vel vniuerſum aliquid enunciant.

Vbi ſupra mores ſecundum locum in tragœdiæ partibus, qualitatem ipſius oſtendentibus, obtinere ſignificauit, non docuit accuratè quidnam illa voce oſtenderetur, ſed ſimili quodam tantum declarauit ipſis meritò euenire, ut prima ſede a ſe eiiciantur. Nunc autem, monſtrata iam tertia parte: ſimulq;, qui dici debeat in ea paratus atque egregiè inſtructus, indicato, redit ad notionem ſuperioris nominis, quã reliquerat, patefaciendam: quo facto, ſtatim in quo maneat tertia pars: ac quæ uis ipſius ſit, diligenter exponet. inquit igitur mores eſſe (multitudinis enim potius numero mores, quàm ſingularum rerum, morem appellabo, quamuis Græcè ἦθος ſit: ita enim uideo à bonis auctoribus ipſum uocatum) illud ipſum, quod in oratione habet hanc uim, ut tacite oſtendat uoluntatem alicuius perſonæ & electionem (ut utar uerbo recentiorum in Græca voce exprimenda) quibus in rebus planum non eſt vtrum illa eligit, an fugit. Τοιοῦτον uidetur dixiſſe, & non certo definitoq; aliquo nomine illud appellaſſe, quia non erat omnino plana res illa neque certa, quæ uim eam haberet. quare eo pacto ipſam deſcribere melius eſſe iudicauit: ualet enim τοιοῦτον huiuſcemodi quiddam, ut enim odor ſæpe rem illam, unde manat, quamuis ipſa non perſpiciatur, ſentiri, cognoſciq; facit, ita ἦθος hoc, opera poëtæ conflatum, ſecum fert ſpeciem quandam eorum morum, qui in pectore eius qui dicit eſſe finguntur, ac quales illi ſint, declarat. Δηλοῦν ſignificat aperire, & detegere: aliter enim id incertùm fuiſſet, & nullo modo planum, ut ipſemet docet, qui ait ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον. in quarto quoque libro πολιτικῶν eodem hoc uerbo uſus eſt, quum diceret diſputationem accuratam de legibus eſſe diſiunctam à præceptione de optimo ſtatu reip. inquit enim. νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν. Perſpicitur autem ex

verbis

verbis ipſius non debere vocari orationem moratam illam, in qua planè narrat, quid toto animo ſequatur aut declinet, qui loquitur: teſtaturq́; apertè, quod conſilium ſuum in illa re ſit: obſcurius enim hoc facit: & quaſi ſeminibus quibuſdam tantum eius rei ſparſis, oratio, quæ hoc nomine digna eſt. Sed exemplis hoc, quia ſatis obſcura difficilisq́; res eſt, explanare non alienum erit. Non puto igitur vocari poſſe moratam hoc pacto orationem illam Eteoclis, cum in Phœniſſis dixit. ſe aſcenſurum fuiſſe in cœlum, & iturum etiam ad loca inferorum, ſi vlla ratione id efficere poſſet, vt dominaretur, tyrannidemq́; occuparet: illis enim verbis perſpicitur prorſus quid Eteocles velit: palàmq́; hoc ipſe teſtatur. & certè hic erat ſenſus animi ipſius. quod prius ille factis quoque declararat, quia pactis conuentisq́; non ſteterat: nec regnum fratri, vt oportebat, reddiderat. eſt ſanè inde planum quod ſequatur ac fugiat, moresq́; ipſius iniqui ac tyrannici intelliguntur. quare non poteſt eo in loco manere ἦθος hoc, quod conficitur accurata, factaq́; ad id oratione: quando enim perſona aliqua clam gignit in animis eorum, qui audiunt quampiam de ſe opinionem, tunc illud vocatur ἦθος. artificio igitur pariuntur hi mores, nó naturales ſunt: aut ſi etiam veri inſitiq́; ſunt, illo pacto inſeruntur in animos auditorum. Contrà autem, cum apud eundem poëtam in Troadibus, Andromacha exponit præteritam ſuam vitam, & quemadmodum illa libenter domi manebat, contra inſtituta, deſideriaq́; multarum mulierum, quæ ſtudioſè ludos, diesq́, feſtos frequentant ac celebrant, nec ſinebat ad ſe irrepere ac penetrare feminas garrulas. demumq́; narrat ſe obſeruaſſe virum, feroxq́; ipſius ingenium toleraſſe, hæc mihi videtur pars eius fabulæ mores habere: ſignificat enim non conſultò, ſed quaſi agens aliud, ſe prudentem, caſtamq́; mulierem eſſe. Eodem etiam pacto Theſeus, cum in Hippolyto mortua iam Phædra, ita cum ipſa quaſi viuente loquitur, videns eam epiſtolam manu tenere: putansq́; mandatum ſibi illa eſſe aliquid, quod pertineret ad matrimonium aut commoda communium liberorum. Bonum habe animum: neque enim nouis nuptiis implicabor. ſtatimq́; addit, ſumptis literis illis in manus, formas anuli illic impreſſas (erat enim obſignata epiſtola) quamuis non ſuperſit Phædra, nec viuat adhuc, demulcere ſe, & ſuauitate quadam perfundere, declarat ſe fuiſſe eximium amatorem vxoris: hæcq́; oratio facit, vt talis ipſe prorſus iis, qui audiunt ſubito videatur. Præterea multo antea in eadem fabula mirificè expreſſit poëta mores ingeniumq́; mulieris dolentis mala lectiſſimæ feminæ, quam valde diligeret: deſperantisq́; remedia vlla adhiberi poſſe illius morbo, & incommodis. eſt autem, vbi inducit nutricem Phædræ ita loquentem. O' res aduerſæ mortalium, odioſiq́; morbi, & quæ ſequuntur. hoc igitur quoque luculentum exemplum eſt, vt opinor, orationis moratæ. Apud Terentium quoque accurata crebraq́; ipſius exempla reperiuntur: qui ſanè poëta à veteribus etiam traditus eſt multum in hoc valuiſſe. Poſtquam auctor hoc tradidit, tanquàm corollarium inde elicit: neque enim inutile ipſi viſum eſt hoc docere: præterquam quod ſuperiori etiam ſententiæ, moribusq́; explanandis à contrario accommodatum eſt. quod eſt, inde intelligi poſſe, liquidoq́; affirmari, non habere mores, neque moratas vllo pacto dici poſſe, vniuerſas orationes illas, in quibus non eſt expreſſum hoc pacto, quod ſequitur, & aliis anteponit, aut quod fugit is, qui verba facit. Nam verba, quæ in Græco contextu reſtitui, inuenta à me in pluribus ſcriptis libris. neceſſaria hic prorſus puto: quamuis non poſtremam tantum penè ſententiam addiderim, ſed eiecerim etiam inde, eorundem librórum auctoritate fretus, tria verba, duobus locis poſita, quæ prius in excuſis erant, id eſt ὀλίγων è ſuperiore loco: ex inferiore verò ὅτιν: quod poſterius verbum manere illic non poteſt, ſi recipimus plura illa continentia verba, quæ poſt eò à me coniecta ſunt. Videtur autem vanitatem prioris lectionis oſtendere, quod illo modo præcepiſſet, quod per ſe notum vnicuiq́; erat. inueniri ſcilicet quaſdam orationes non moratas: quis enim de hoc dubitat? nunc autem, ita reſtituto loco, docet quæ orationes expertes ſunt morum. quod non exploratum omnibus eſt: affirmatq́; huiuſcemodi eſſe cunctas illas, in quibus penitus non extat, quod nam aut eligit, aut declinat is, qui verba facit. μηδ᾽ ὅλως enim inquit. atque ita aſſeueranter negauit, oſtẽdens ne tenue quidem veſtigium huius rei illic eſſe oportere, vt verè illæ oratio-

nes vacuæ à moribus haberi, dici ve poſſint. Quod ſi aliquo modo, qui proficiſceretur ab hac ratione, cognoſci poſſet, quamuis leuiter, quid ille qui dicit, aut ſumit, ceteris repudiatis: aut fugit, non eſſet vacua à moribus omnino illa oratio, ſed non nihil illius naturæ retineret: & adumbratos illos, tenuiterq́; impreſſos haberet. Sequitur, declarato iam, quid valeat ἦθος in oratione, explicatio itidem dianœæ, de qua nunc agebat: quam poſitam eſſe, ac conſtare inquit in illis partibus orationis, quibus demonſtrant, rationeq́; aliqua concludunt quippiam aut eſſe aut nõ eſſe: vt enim probatio alicuius rei confirmatioq́; ſententia eſt, ita etiam diſſolutio ac confutatio. Adiungit vero huic declarationi, vt omnes ipſius partes complectatur. Vel vniuerſum aliquid enuntiant. intelligit autem (vt arbitror) dianœam illam, quam Græci ſuo proprioq́; nomine vocant γνώμην. Latini verò eodem nomine, quo genus ipſius, ſententiam appellant: nam quin hæc quoque dianœa ſit, ſenſusq́; animi, dubitari non poteſt. Diſtinguit autem illam à ſuperioribus, quia hæc non certam aliquam definitamq́; perſonam attingit vt illæ: hoc enim ipſe ſatis putauit eſſe nunc ad eas ſeparandas. ſed verbum etiam, quo nunc vtitur, cum ipſi valde accommodatum ſit, in eas non cadit, quæ probant & ratione concludunt, cum hæc tantum libere edat, quod ſentit. vnde etiam perſpicitur hanc ipſam ſententiam nunc ſignificare auctorem.

Τέταρτον δὲ τῶν μὲν λόγων ἡ λέξις. λέγω δὲ, ὥσπερ πρότερον εἴρηται, λέξιν εἶναι τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας ἑρμηνείαν: ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν.

Quartum autem eorum, quæ in oratione quidem manent, dictio. Dico autem, quemadmodum prius dictum eſt, dictionem eſſe per verba animi interpretationem: quod & in vincta metris, & in ſoluta oratione habet eandem vim.

Quartum locum in partibus tragœdiæ qualibus tribuit dictioni, ſiue locutionem appellare volumus, quam ipſe vocat λέξιν. ſtatim autem explicat quid hoc nomine intelligat. Sed antequàm vltra progrediar, videtur prius accuratè quærendum quid valeat τῶν λόγων initio huius partis poſitum. ipſe ſanè arbitror collocatum illic fuiſſe, vt diſtingueret hanc à partibus tragœdiæ qualibus, quæ non ſunt ſitæ in oratione: cuiuſmodi ſunt reliquæ duæ, id eſt cantus & apparatus: planum enim eſt has, quãuis tragœdiam & ipſæ qualem reddant, non tamen orationis eſſe: ſed alteram illarum in muſicorum inſtrumentorum ſono: alteram vero in ornatu ſcenæ manere. Nam quin ſuperiores etiam tres, quamuis illic id non expreſſerit, λόγων ſint, vt verbo ipſius vtar, dubitari non poteſt: quæ nanque plerunque prius facta referũtur, verborum auxilio ſpectatoribus nota fiunt, & mores etiam naturæq́; eorum, qui in ſcenam veniunt, oratione indicantur. Quin autem neceſſaria ipſa ſit in tertia parte conſtituenda, probare non oportet: eius nanque præcipuus eſt vſus orationis, vt auctor etiam multo infra aperte teſtatur, qui inquit. ἐν δὲ κατὰ διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. ſed ipſe quoque ſuperiores has tres orationis eſſe aliquo modo videtur oſtendiſſe, cum hic inquit, locutionem quartam eſſe partem τῶν λόγων, quaſi tres etiam iam traditæ, λόγων & ipſæ ſint. Nullo autem modo puto Græcam hanc vocem, quam ſæpe repetiui, coniungi debere cum conſequente verbo: neque enim exiſtimare poſſum quid valeat ἡ λέξις τῶν λόγων. ſed hoc (niſi fallor) conſtituto, inquit Ariſtoteles ſe vocare dictionem expoſitionem animi, ſenſusq́; ſui, quæ fit per verba: excludens, vt opinor, ceteras omnes rationes animi ſui indicandi, quæ nominibus non fiunt: neque ope verborum. Vſus autẽ eſt eodem hoc vocabulo ὀνομασία in j. libro Topicorum, vbi proprium, cõmuniter dictum, duas habere partes tradit: quarũ alteram, definitionem: alteram verò cõmuni ambabus nomine proprium appellari vult: inquit enim poſteriorẽ explicans. τὸ δὲ λοιπὸν κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν

ἀποδο-

ἀπολελυμένοις ἑρμηνείας, προσαχθεῖ δεῖ ἰδεῖν. Quod uero teſtatur ſe id etiã antea oſtẽdiſſe, ſignificat locũ illum, ubi ipſe apertè indicauit, quumodo acciperet id verbum: dixitq́; ſe vocare dictionẽ, ipſam metrorum compoſitionem: nec eſt, quod quiſquam putet definitionem hanc à ſuperiore diſcrepare: ideoq́; oelit alium locum, non hunc, ab auctore nunc ſignificari: ſupra enim, cum inquit eam eſſe compoſitionem metrorum, metra, quæ intelligit, conſtant ex nominibus: nominaq́; ſenſus animi nuſtri exprimunt: quare ſimul aliquo modo dixit dictiooem eſſe ſeriem, ſtructuramq́; uerborum, ſeoſus animi noſtri indicantium: quod nuoc tradit. Nam quod hic adiungit, id eandem vim habere in iis, quæ certis menſuris pedibusq́; conſtant, & in ſoluta oratione, confirmat opinionem meam, quamuis ſupra de poëtica tantum oratiooe egerit, quæ iuncta pedibus eſt: illam enim in his libris accuratè tractat: uode tunc dictionem eſſe inquit compoſitionem metrorum: oihil enim in ea eſt, quod non redigatur ad certa quædam metra ac pedes. Pluribus autem de hoe diſputaui, quia non defuerunt, qui affirmarent, alium locum hic intelligi ab Ariſtotele: ac ſui etiam iudicij rationem reddiderunt. ſed id nimis durum eſt, vt oullo negotio arbitror acutos & eruditos viros cognituros. Quod verò in utroque genere uratioois id eandem vim habere inquit, exploratum eſt eandem rẽ ſignificare verbum idem, & in metrica oratione, & in proſa, numerorumq́; vinculis ſoluta: quamuis oon omnia verba eodem pacto conueniant vtriqoe generi: habent enim poëtæ ſua quædam propriaq́; verba, quæ non magnopere vſurpantur in proſa.

Τῶν δὲ λοιπῶν πέμπτον ἡ μελοποιΐα, μέγιστον τῶν ἡδυσμάτων.

Reliquarum vero quinta eſt melopœía, maximum condimentorum.

Quatuor iam explicatis, quintam aggreditur tragœdiæ partem, quæ & ipſa qualitatis aliquid iniungit tragœdiæ: & ut ordine ſextã præcedit, ita etiam magis quàm illa, ornat & expolit tragœdiam: ea autem eſt melopœia, quam paucis perſequitur: tantum tradit eam ſuperare ui ſua cetera omnia, quæ aliunde importata eò ſunt, ut iucundiorem tragœdiam reddant: nam ſupra quoque accurate de ea oon diſſeruit: conſiliiq́; ſui rationem illic reddens, ait, eam habere facultatem omnem ſuam apertam: & quæ ſubito ab omnibus perciperetur. inquit igitur nunc ipſam eſſe maximum condimentorum: hoc enim prorſus ualent uerba Ariſtotelis: oec uideo cur hæc uetus mea horum uerborum interpretatio, quæ ſingula uerba exprimit, tantopere diſplicuerit erudito uiro, ac magno philoſopho, Vincentio Madio. Nam quod ſedulo, ſubtiliterq́; contra ipſam argumentari ſtuduit, non videt ſe contra doctorem ſuum, quem amat, cuiusq́; ſententias valde admiratur ac defendit, argumentari: ipſe enim nihil aliud tunc præſtiti, niſi quod Græcis oerbis paria Latina inueni: quod vt multis locis efficere arduum eſt, ita hic procliue: quis enim dubitat quin ἥδυσμα Græcis idem ſit, quod condimentum Latinis: duobusq́; his uocabulis uucatæ ab vtraque gente res ſiot, quæ concinniores, ſuauioresq́; epulas reddunt: nam præter exempla, quæ ſupra poſui cum primum de hac uoce diſputaoi: docuiq́; eam tranſlatam eſſe: itaque à maximis auctoribus acceptam fuiſſe, vt hic ab Ariſtotele, in ij. etiam libro de animo idem, ut intelligatur ualde delectatus eſſe hac tranſlatione, iuquit. ὁ δὲ χυμὸς οἷον ἥδυσμα τούτων ἐστίν: nam particulam illic addidit, quæ leniret ſi quid aſperi foret in ea tranſlatione: ſimilitudioemq́; condimenti habere ſucum in illis rebus dixit. Non ſequitur autem, vt ſi una partium harum condimenti uim habere dicta ſit ab Ariſtotele, continuo ceteræ quoque partes eſſe debeant condimenta: nam poeticæ locutionis, ac totius illius ſtudij, plura condimenta ſunt, vt appellata illa etiam à Plutarcho fuere in Erotico, loco, quem ſupra indicaui: metra inquam, rhythmi, & mele hæc, quorum priora duo genera affirmat nunc Ariſtoteles uinci ac ſuperari poteſtate ſua à tertio. id eſt à melopœia: cum his enim confert cantum, id eſt cum metris & oumeris, oon cantum humana uoce conſormatum cum alio omni genere harmoniæ. Superiores verò quatuor partes nullo modo condimenta.

Η' δὲ ὄψις ψυχαγωγικὸν μὲν, ἀτεχνότατον δὲ, καὶ ἥκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς: ἡ γὰρ τῆς τραγῳδίας δύναμις καὶ ἄνευ ἀγῶνος, καὶ ὑποκριτῶν ἐστιν. ἔτι δὲ κυριωτέρα περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἡ τοῦ σκευοποιοῦ τέχνη τῆς τῶν ποιητῶν ἐστιν.

Apparatus autem quiddam eſt, quod quidem allicit ad ſe animos: maximè autem eſt expers artis: & minimè ſuum propriumq́; poetices: tragœdiæ enim vis & ſine contentione & hiſtrionibus manet. Præterea maiorem poteſtatem habet in fabrica, conſtructione ve apparatuum ars opificis illius, qui fabricat inſtrumenta ſcenæ, quàm ars poetarum.

Hæc eſt ſexta tragœdiæ pars, atque vlnma, quam ipſe vocat ὄψιν: Latini ferè apparatum vocaruut. ὄψιν autem appellat, quia illa continentur omnia, quæ oculis ſpectatorum ſubiiciuntur, vt ornatus ſcenæ, ueſtimenta hiſtrionum, perſonæ, ac reliqua, quæ vſui ſunt, cum fabula aliqua recitatur. ipſe nou interpretatur notionem uominis: erat enim apertum eo tempore, quid ea voce ſignificaretur. ſed quam vim res in ſe habeat, docet. Tradit igitur ſpeciem omnem huius rei, apparatumq́;, capere ſine dubio animos ſpectatorum: eandem tamen maxime expertem eſſe artis. ἄτεχνον autem eſſe dicit, quia ſtudio ſuo proprioq́;, poëta nihil horum comparat: ſed foris illa adportantur: neque enim hæc penitus artificio carent: ſed contrà requirunt operam eximiorum opificum, vt res ipſas magis exprimere, & oculis eorum, qui in theatro ſedent, obiicere poſſint. Quomodo vero accipi deberet hoc nomen, ipſe conſequentibus uerbis oſtendit: arbitror enim quod addidit: Et minime proprium ſuumq́; artis poëticæ, eſſe declarationem huius rei: Nec tamen non inuenti ſunt aliquando præclari poëtæ, qui in hoc etiam artem poëticam adiuuerint: & ingenio ſuo huiuſcemodi multa excogitarint: vt Aeſchylus teſtimonio Horatij & Græcorum etiam ſcriptorum. Quare exiſtimari ille debet ea præſtitiſſe non quatenus poeta: niſi aliquis putet ipſum acumine mentis ipſa uidiſſe, & opificibus, quemadmodum fieri deberent, monſtraſſe. Docere autem volens Ariſtoteles verum eſſe, quod dixit: ornatum ſcenæ, ceteraq́; omnia, quæ, cum recitatur tragœdia, neceſſaria ſunt, atque apparatus nomine coutinentur, non propria eſſe ſtudij poetarum, affirmat tragœdiæ vim manere etiam ſine ſtudio illo contentioneq́;, ac deniq́, ſine hiſtrionibus: cum enim ſcripta fabula legitur accurate, eadem in nobis efficere poteſt, & eodem pacto animos noſtros cõmouere: quãuis in ſcena omnia ſint expreſſiora ac vehementiora. Vnde non ſine cauſa apparatus ipſe poſitus eſt in iis partibus, quæ reddunt tragœdiam qualem. Qualem uero ipſam reddit, quia auxilio perſonarum ac veſtrum, ceteriq́; ornatus ſcenæ, efficiuntur ea, quæ aguntur, aut mitiora, aut atrociora: ſiue præ ſe ferunt plus aut minus mœroris & hilaritatis, ſeu demum huiuſcemodi aliquo affectu decorantur. Alterum argumentum, quo idem confirmat, huiuſcemodi eſt: quaſi enim concedit tragœdiam abſolutiorem eſſe, magisq́; ſuum opus efficere, cum in theatrum venit, quàm cum ſumpta in manus ab aliquo, accurate etiam legitur: quare, quamuis comparatio illarum rerum neceſſaria ſit, tamen extat alia ars, quæ magis putat ſua intereſſe, curare illa, atque opera etiam ſua moliri, quàm ars poetarum: & in eo maius ius auctoritatemq́; habet: hoc enim videtur valere κυριωτέρα περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἐστιν: eam autem eſſe dicit artem σκευοποιοῦ: cum enim hæc σκεύη, quaſi uaſa & inſtrumenta ſcenæ vocata ſint, iuncto nomine σκευοποιὸς appellatus eſt faber ipſorum: quo etiam uocabulo vſus eſt lepidiſſimus comicus in equitibus, oſtendens ſe uon diffidere ingenio ſpectatorum, quin Cleonem cogniturí ſint, quamuis hiſtrio, qui partes ipſius ageret, vndiq́; ſimulatus illi non eſſet; quia metu perculſi opum ipſius, hi artifices imaginem eius effingere recuſarint. Verba eius hæc ſunt. ὑπὸ τοῦ δέους γὰρ αὐτὸν οὐδεὶς ἤθελε τῶν σκευοποιῶν εἰκάσαι. Plutarchus quoque in libello aduerſus Colotem idem hoc uerbum

vſurpauit,

vſurpauit, cum eum vt vanum & qui prodigij ſimilia multa dixiſſet, exagitaret: ἀλλ' οὐδεὶς σκευοποιός, ὁ πλάστης θαυμάτων, ὁ γραφεὺς δ' οὐδ' εἷς, ἐτόλμησε λέξαι πρὸς ἅπαντα τὸ σκεύασμα καὶ ποίημα, ταῦτα ὑπάρχειν ἀπὸ στοιχείων τιθέμενον, & quæ ſequuntur.

Διωρισμένων δὲ τούτων, λέγωμεν μετὰ ταῦτα ποίαν τινὰ δεῖ τὴν σύστασιν εἶναι τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ τοῦτο καὶ πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἐστί. κεῖται δ' ἡμῖν τὴν τραγῳδίαν τελείας, καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν, ἐχούσης τι μέγεθος: ἔστι γὰρ ὅλον καὶ μηδὲν ἔχον μέγεθος.

Explicatis autem his, dicamus poſthac qualem quandam oportet conſtitutionem eſſe rerum: quia hoc & primum & maximum eſt tragœdiæ. Poſitum autem eſt à nobis tragœdiam perfectæ ac totius actionis eſſe imitationem: quæ habeat magnitudinem aliquam: eſt enim totum & quod nullam habet magnitudinem.

Oſtendit quid nunc perſequi in animo habeat, explicatis iam quæ hactenus tradidit. Docuit autem quid tragœdia ſit, natura ipſius diligenter euoluta: nec non quot ſint eius partes, quæ qualem ipſam efficiunt: ordinemque earum inter ſe declarauit. Poſtulare vero rationem huius artis dicit, ut nunc, cum demonſtrarit fabulam & coagmentationem rerum, eſſe primum & maximum tragœdiæ, qualem eſſe deceat potiſſimum coagmentationem hanc, tradat: qualis enim multis modis res aliqua fit, cum plures ſint qualitates, quibus conformari poteſt: in quibus etiam non nullæ uitioſæ ſunt, in eo autem in primis ſtudium ponendum eſt, quod magnam vim ad illud, quod in manibus habemus præclarum efficiendum habet: quodque rectè ordineque tractatum multum laudis ac ſplendoris ei affert: contraque neglectum perperamque adminiſtratum, corrumpit omne bonum ceterarum partium. Nam quod primam tragœdiæ partem ac maximam, coagmentationem hanc rerum eſſe inquit, valet, vt oſtendi, ad probandum in primis in ipſa ornanda ſummam diligentiam adhiberi à ſe debere: huiuſcemodi verò illam eſſe ſupra accuratè declararat. quod tamen nunc repetiuit. Sed etiam ad ordinem ipſum, quem ſequitur conſtituendum: nam aliquis fortaſſe exiſtimaſſet, explicatis partibus tragœdiæ, quæ reddunt ipſam qualem, ſtatim oportere exponi, quæ quantam efficiunt, cui hoc pacto reſpondet. Adiungit autem, conſtituto officio ſuo, poſitum à ſe ſupra, tragœdiam eſſe perfectæ ac totius actionis imitationem; quæ magnitudinis aliquid in ſe habeat. Et ſanè cuncta hæc in definitione tragœdiæ collocata fuere, præter vocem ὅλης, quam nunc addit, vt opinor, tanquam declarationem antecedentis vocis: poſteriore enim hac certius ſignificatur, requiri in ea actione vt principium ipſa habeat, mediumq; ac finem. Nam ex voce priore τελείας intelligitur magis rem ad finem perductam eſſe: exitumq; ſuum eam habuiſſe, quàm reliquis partibus ipſam præditam fuiſſe: & fortaſſe vſus eſt μιμήσιν: ac pro priore uoce conſequentem ſumpſit, quia in ea facilius probare, quod demonſtrare in animo habebat, poterat, id eſt oportere, ut actio illa, & principium & medium & finem habeat. Quòd ſi aliqua harum partium illa deſtituta foret, non eſſet idoneum argumentum tragœdiæ: nec fabula inde integra componi poſſet: manifeſtò enim vtitur hac voce, vbi infra probat præditum eſſe oportere his rebus, quod perfectum eſt. Cum vero affirmaſſet & perfectæ & totius actionis tragœdiam imitationem eſſe: addidiſſetq; requiri etiam, vt magnitudinem actio illa habeat, rationem reddidit, cur extremum hoc a ſe poſitum ſit: aliquis enim putare potuiſſet id ſuperuacaneum & inane eſſe, quia crederet, quamuis falsò ac ſine cauſa, omne quod totum eſt, neceſſariò etiam magnum eſſe. inquit igitur inueniri aliquas res totas, quæ tamen puſillæ minutæq; ſint: hoc autem ita ſe habere exemplo non paucarum animantium, & aliarum etiam rerum intelligitur, quibus ſanè nihil deeſt,

cum tamen exiguam corporis molem habeant. Exempli cauſa. fici granum minutiſſimum eſt: totum tamen illud eſſe, integrumq́; perſpicitur: aliter enim tantam arborem nunquam procrearet: eadem fere ratio eſt omnium ſeminum, vnde ſtirpes gignuntur.

Ὅλον δέ ἐστι τὸ ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτήν. Ἀρχὴ δέ ἐστιν, ὃ αὐτὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης μὴ μετ' ἄλλο ἐστί: μετ' ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι. Τελευτὴ δὲ τοὐναντίον, ὃ αὐτὸ μετ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπιτοπολύ: μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο οὐδέν. Μέσον δέ, ὃ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο, καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον.

Totum autem eſt, quod habet principium, & medium, & finem. Principium autem eſt, quod ipſum quidem ex neceſſitate non poſt aliud eſt: poſt illud autem aliud natum eſt eſſe, aut fieri. Finis autem contra, quod ipſum quidem poſt aliud natum eſt eſſe, vel ex neceſſitate vel plerunque: poſt hoc autem aliud nullum. Medium autem, quod & ipſum poſt aliud, & poſt illud item aliud diuerſum ab eo.

Antequam inferret quod ex hoc duceretur, quod nunc repetiuit, à ſe prius conſtituto: abſolueretq́; ſententiam, in medio interpretatur verbum, quo vſus fuerat: & quia in eo explicando vtitur vocabulis, res ſignificantibus non omnibus notas, illa etiam declarare rectum eſſe exiſtimauit. primum igitur oſtendit, quid valeat ὅλον: quod totum dixi: id autem eſſe inquit, quod habet principium, & medium, & finem. iiſdem autem verbis definiuit hoc nomen Plato in Parmenide, τί δ' εἰ ὅλον, οὐ καὶ τὴν ἀρχὴν ἂν ἔχοι, καὶ μέσον, καὶ τελευτήν. principium vero inquit Ariſtoteles eſſe, quod ipſum quidem ex neceſſitate non poſt aliud eſt: hoc enim primum requiri affirmat in natura principij conſtituenda, vt ipſum quidem non ſit poſt aliud, quia id, quod poſt aliud eſt, nullo modo principium eſſe poteſt. intelligere verò debemus omnes has partes eiuſdem rei: nihil enim vetat, quin aliter id, quod principium eſt, multas res ante ſe habeat, & ipſum poſt illas ſit. Exempli cauſa. Principium belli, quod Alexander Macedo geſſit contra Perſas, fuit cum copias in Aſiam tranſportauit, quia nihil antea hoſtiliter contra regem eum ab Alexandro factum eſt: nec id factum aliam vllam partem eius belli ante ſe habuit: nec tamen non plurima antea bella extitere. eadem ratio eſt huius rei. Secundum, quo vtitur ad principij naturam oſtendendam, eſt, quod inquit. Poſt illud verò aliud natum eſt eſſe vel fieri: ſignificat autem vim, notionemq́; principij hanc eſſe, vt aliquid ſequi debeat ipſum, quod aut iam ſit, aut fiat gignaturq́;, ſi adhuc non extat: principium enim alicuius principium eſſe debet. Verum quia aliquando contingit, vt non conſequatur, id quod conſequi debeat, aliquo impedimento oborto, & contra naturam eius rei, docuit hoc Ariſtoteles, cum inquit πέφυκεν εἶναι: hæc enim verba declarant naturam eius rei, ac quid illa requirebat, quamuis ipſum non obtinuerit: cum enim principium domus ſint fundamenta, non ſemper iactis fundamentis ædificatur domus: non pauca enim ædificia inchoata relinquuntur, & tamen ea uis eſt fundamentorum: eoq́; conſilio iaciuntur, vt conſequi debeant parietes. Sed etiam quia fit aliquando, vt id, quod inde naſci debet, adhuc factum non ſit, quia tempus ipſius adhuc non venerit, non tamen impedire hoc tradit, quin id verè principium eius rei appellari poſſit. Quare neceſſaria illic eſt pars illa ἢ γίνεσθαι: nec tolli inde vllo modo debet, vt non nulli exiſtimarunt: nam ratio, qua ipſi opinionem ſuam confirmarunt: quòd infra id in definitione finis poſitum non eſt: quare non videri hic etiam rectè collocatum, infirma, atque inanis eſt: miror autem eos non vidiſſe finem non permittere, vt cum impoſitus alicui rei ſit, in ea amplius quicquam gignatur. Non eſt igitur illic poſitum, vbi manere nullo pacto poterat: hic uero recte, ſubtiliterq́; collocatum, quia ſine eo penitus definitio hæc imperfecta fuiſſet. Explicata autem

vi & notione principij, contrarium ipſi finem aggreditur, relicta in medio, medij declaratione: minore enim labore, euidentiusq; natura finis intelligi potuit ſtatim poſt explicationem principij: mediumq;, vt interiectum eſt inter principium & finem, ita eius definitio conſtat ex partibus definitionum ipſorum. Inquit igitur. Finis autem contra, qui ipſe poſt aliud natus eſt eſſe, vel ex neceſſitate, vel plerunque. πέφυκε inquit, vt in natura euoluenda principij, quia quamuis ea ſit illius rei natura, tamen non ſemper conſequitur finis: quod in explicanda vi principij dictum eſt. Vel ex neceſſitate inquit, vel plerunque, quia quibuſdam in rebus fieri non poteſt, quin finis conſequatur, vt in rebus æternis, & quæ nihil varietatis in ſe ſuſcipiunt: quamuis idem etiam contingat in non nullis rebus terrenis: ſi nanque cor vulneratum eſt, neceſſario moritur homo: ac ſi aliquis ortus eſt, principiumq; vitæ habuit, quin occidat fieri non poteſt. Vt plurimum autem in his quæ ferè vſu veniunt, in quibus non ſemper naturæ ipſius ordo cuſtoditur, cum in altero illo genere nihil contra rationem fiat. Addit autem ad complendam definitionem finis, poſt ipſum nihil aliud ſequi: nullo enim modo finis vltimumq; eſſe poteſt, quod poſt ſe aliquid habet, quod eodem referatur: ac pars illius rei haberi poſſit. in hoc enim præcipuè uis finis poſita eſt, vt poſt ipſum nihil conſequatur. Vt contrà principium inde potiſſimum perſpicitur, ſi nihil ipſum antecedit: cetera verò in vtriuſq; rei natura quandoque variantur: quod animaduertendum diligenter fuit. Duobus autem extremis declaratis, medium cuiuſmodi ſit, oſtendit: atque inquit illud eſſe, quod & ipſum poſt aliud eſt: quibus verbis ſeparat id à natura principij, quod neceſſariò non eſt poſt aliud: ac poſt illud (inquit) aliud eſt, quo diſtinguit medium à fine atque extremo, cuius natura non patitur, vt proximè dictum eſt, vt habeat quippiam poſt ſe, partem eiuſdem rei. Ita autem euoluta vi & tonus & eorum, quæ ipſum conſtituunt, redit ad id abſoluendum, quod propoſuerat: vt enim hoc, quod ſequitur, firmiter conſtrueret, illud tanquam fundamentum iecerat. intelligo autem quod dixit, à ſe iam ſupra expoſitum, tragœdiam actionis, quæ finem ſuũ nacta ſit, imitationem eſſe.

Δεῖ ἄρα τοὺς συνεστῶτας εὖ μύθους, μήθ᾽ ὁπόθεν ἔτυχεν, ἄρχεσθαι: μήθ᾽ ὅπου ἔτυχε, τελευτᾶν: ἀλλὰ κεχρῆσθαι ταῖς εἰρημέναις ἰδέαις.

Oportet igitur bene conſtitutas fabulas, neque vnde ſors tulit, temereq; incipere: neque vbicunq; contigit deſinere, verum vti dictis formis.

Hoc, quod vt certum & exploratum infert, elicitur ex eo, quod ſupra, à ſe prius conſtitutum poſuit, & eius accurata declaratione. Si igitur illa vera ſunt, vt manifeſto ſunt, ſequitur neceſſario, vt fabulæ, quæ merito laudari debeant, in coagmentatione rerum ſedulo illa ſeruent. Nam quàm accuratè cuſtodiri debeat hoc præceptum, teſtatur verbum δεῖ, quod officium ac neceſſitatem quandam importat. vt enim fabulæ rectè compoſitæ ſint, nihil vitij oportet in illis rebus ineſſe: neque principium ipſarum temere fortuitoq; ſumptum eſſe: neque itidem illas deſinere, vbi verus ipſarum finis non eſt. Sed & illic incipere, vbi prima facti illius origo fuit: & illic claudi terminariq;, vbi poſtremum eius actionis exiſtit. aliter partes ipſarum malè compactæ forent. Cum autem nihil addiderit, quod vitium peruerſionemque medij oſtenderit, vt principij ac finis fecit, intelligere debemus id ipſum omiſiſſe, vt planum apertumq; ex cognitione extremorum: nec non omnibus in partibus quid oporteat ſeruari, ipſum docuiſſe, cum addidit, Oportere bene conſtitutas fabulas, & quæ laudari hoc nomine poſſint, vſas eſſe dictis expoſitisq; formis & explicationibus earum rerum. id eſt diligenter attendere debere poëtam, cum aliquam fabulam orditur, vt initium eius facti inueniat, atque inde incipiat, non à medio, parte ve alia, quæ quippiam ante ſe habeat, ordiatur: eadem ratio eſt & medij ipſius & finis ſeruandi. qui autem hoc faciet, vtetur monſtratis formis, naturisq; earum rerum.

Ἔτι

Ἔτι δ᾽ ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα, ὃ συνέστηκεν ἐκ τινῶν, οὐ μόνον ταῦτα τεταγμένα δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχόν: τὸ γὰρ καλὸν ἐν μεγέθει καὶ τάξει ἐστί. διὸ οὔτε πάμμικρον ἄν τι γένοιτο καλὸν ζῶον: συγχεῖται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς τοῦ ἀναισθήτου χρόνου γινομένη: οὔτε παμμέγεθες: οὐ γὰρ ἅμα ἡ θεωρία γίνεται. ἀλλ᾽ οἴχεται τοῖς θεωροῦσι τὸ ἓν, καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς θεωρίας. οἷον εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῶον. ὥστε δεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ἔχειν μὲν μέγεθος: τοῦτο δὲ, εὐσύνοπτον εἶναι. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων, ἔχειν μὲν μῆκος: τοῦτο δ᾽ εὐμνημόνευτον εἶναι.

Adhuc autem quia pulchrũ & animantem & omnem rem, quæ conſtitit ex quibuſdam, non ſolum hæc ordine poſita oportet habere, verum etiam adeſſe magnitudinem, non quamlibet: pulchrum enim in magnitudine & ordine manet. Vnde neque valde puſilla aliqua eſſe poſſet pulchra animans: confunditur enim ſpectatio prope inſenſile tempus facta: neque valde magna: non enim ſimul ſpectatio fit, ſed perit euaneſcitq́ ſpectantibus vnum ac totum ex ſpectatione. ſeu ſi decem milium ſtadiorum ſit animans. Quapropter oportet quemadmodum in corporibus, & in animantibus habere quidem magnitudinem: hanc autem facile circumſpici poſſe; ſic & in fabulis, habere quidem longitudinem: hanc autem facile memoria teneri poſſe.

Peccauit olim in initio huius partis vertendo Paccius: omiſit enim vocem magni ponderis, & in qua vis omnis huius argumenti poſita eſt: nec qui poſtea ſenſus abditos huius libri declarationibus ſuis illuſtrarunt, vitium ipſius animaduerterunt. quare progreſſum auctoris, viamq́;, quam ille in eo, quod vult, conſtituendo tenuit, monſtrare aliis non potuerunt: vtitur enim ille quodam, quod eſt tanquàm ſolum ac fundamentum rationis ipſius. id autem cum ſupra explicatum non eſſet, nec planum omnibus exploratumq; foret, conſtituit diligenter, ſiue potius admouet, redigitque in memoriam quiddam, quod ita ſe rem habere certè declarat: teſtatus enim ſum ſupra, quamuis plerunque quod antecedit vt certum ſumatur, aliquando tamen ipſum leuiter comprobari, ſiue inductione, ſiue ex communi ſenſu, & opinione, aut alia demum huiuſcemodi leui argumentatione. Illo igitur conſtabilito, poſtea infert, ſimilitudine & ipſum adiutum ac ſubleuatum, quod præcipere vult. Hæc igitur eſt (niſi fallor) ratio ac via, qua vtitur Ariſtoteles, vt nunc in ſingularum ſententiarum explanatione oſtendere conabor. Particula verò, quam non expreſſit interpres, eſt ἐπεὶ. in omnibus & excuſis & calamo exaratis libris poſita, & ſi in Aldino exemplari, aliiſq; non nullis excuſis, poſteriore ſui parte deprauata eſt: ita enim cuncti magno conſenſu habent. ἔτι ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα. ipſe tamen reddidit. Adhæc pulchrum ſiue animal: & quæ ſequuntur. Conſtituta autem (vt opinor) lectione, vim ſententiarum declarare aggrediar. Conſilium igitur auctoris eſt tradere, oportere fabulas mediocriter longas eſſe, ac iuſtam magnitudinem habere. Quare docet omnibus in rebus, quæ pulchritudine præditæ ſint, hoc requiri, vt magnitudinem habeant. Vnde idem à fabulis, ſi pulchræ eſſe debent, abeſſe non poſſit. inquit igitur. Quia pulchra & animans & omnis res: in Græco autem ſermone neutro genere prolata hæc ſunt, quia vocabulum, quod valet rem & ipſum neutri generis eſt, vt antecedens & Græcum & Latinum, ſi pro ζῶον, animal redditum eſſet. Quare ipſe vt hanc difficultatem tollerem, animans pro animali verti: quomodo ſanè id verbum ab optimis auctoribus ſępè in Latinum tranſlatum eſt. Quæ conſtat ex quibuſdam: intelligit autem membra parteſq;, quæ

ipſam

ipſam componunt: in rebus enim, quæ ita conſtitutæ non ſunt, neceſſe non eſt hoc euenire. Non ſolum hæc ordine collocata habere oportet: hæc inquam, ex quibus conſtat, id eſt membra ſiue partes: verum etiam adeſſe illi magnitudinem, non quamlibet: nam requiri verum ordinem in partibus fabulæ, nec fortuito illas temereq; collocatas eſſe debere, iam accurate docuerat: aliterq; laudem nullam conſequi ipſas poſſe affirmarat: vt enim hoc declararet, explicuit quæ eſſe oportet in eo, quod totum integrumq; eſt: atque omnia diligenter definiit. τὸ τυχὸν autem μέγεθος. quamlibet magnitudinem dixi: ita enim veteres Latino verbo τὸ τυχὸν Græcum vocare conſuerunt. Valet enim τὸ τυχὸν, fortuitum & nullam in partem definitum: ſed quodcunque illius generis ſe temere obtulerit: magnitudinem enim habet id etiam, quod valde puſillum eſt, ſi tamen corpus ac molem aliquam habet. Quare huiuſcemodi magnitudinem excludit ab animante, & omni re, quæ pulchra vocari poſſit. Cum autem non ita notum omnibus eſſet requirere, quod pulchrum eſt, debitam ac iuſtam magnitudinem: puſillæ nanque etiam mulieres à malis exiſtimatoribus formarum pulchræ creduntur, ſi ſpeciem corporis elegantem habent, vt conſtabat oportere partes ipſius rectum ordinem habere: ideo leuiter hoc probat. Ratio autem, quam huius rei reddidit, eſt. Pulchrum enim in magnitudine & ordine poſitum eſt: in ambabus verò his manere pulchritudinem, vt certum ſumit. In iiij. etiam libro de moribus ad Nicomachum idem tradidit: quo loco errorem multitudinis confutauit, cui perſuaderi non poterat, non formoſos eſſe adoleſcentes paruos, cum omninò turpes deformesq; non eſſent: docet enim quibus vocabulis appellandi illi ſint, laudem ſane & honorem ſignificantibus: præclaro tamē hoc bono nomineq; pulchritudinis, carentibus. Adiungit autem hic, quod penè idem valet: nam inquit. inde intelligi debere nullam animantem penitus omniq; ex parte puſillam, pulchram eſſe poſſe: cuius dicti ſtatim cauſam affert: ait enim Cōfunditur enim ſpectatio, quæ penè tempore inſenſili fit. Significant verò hæc verba, nos cum ſpectamus rem illam adeo minutam, voluptatem eam inde percipere non poſſe, quæ capitur ex aſpectu rerum formoſarum: res enim pulchræ nos oblectant, quia debito ſpatio temporis ſeorſum partes ipſarum cernimus. illic autem id non contingit, quia ob breuitatem eius corporis ſpectatio permiſcetur, confunditurq;, cum, ſi omnino momento temporis non fiat: temporeq;, quod ſentiri non poſſit, propè tamen ad id accedit, vt dici vere poſſit tempore, quod non ſenſu percipiatur, fieri: Vnde diſtingui non poteſt ſpectatio huius & illius partis: vt eodem etiam pacto voluptas, quæ inde duceretur, non poteſt deguſtari. Addit autem, contrarium quoque huius importunum eſſe oſtendere volens, Neque penitus & vndiq; magnum. ipſe iuncto verbo hoc ipſum expreſſit, quo ſignificatur quippiam, quod modum non ſeruet in magnitudine corporis, ſed vaſtum immenſumq; fit: vt ſupra etiam fecerat in notando eo, quod præter modum exiguum foret: id enim quoque verbum iunctum eſt. Vitium verò huius declarare volens, inquit, Non enim ſimul ſpectatio fit. Cum autem non ſimul, neque eodem tempore fiat, ſed frangatur ac diſſipetur animaduerſio illa, non colligitur inde plena integraq; voluptas: res enim illæ ſolidam voluptatem gignunt, quæ totas conſertasq; ſe nobis effundunt, non interruptas: hoc enim ſignificauit, cum declarato iam, quod minime fieret: valde opportuno, neceſſarioq; gignendæ voluptati, docuit quid illic contingeret, aptū ipſi corrumpendæ ac perdendæ: ait enim. Sed abit perítq; ſpectantibus, quod vnū ac totum ex ſpectatione naſci debuit: vnum enim & totum eſt quod gignit voluptatem: id autem illic non eſt, quia animaduerſio illa & ſpectatio vna totaq; eſſe deſinit ob immodicam magnitudinem eius corporis, quod ſpectat: partes enim ita remotæ ſunt, vt ſimul aſpici nequeant, nec vnius corporis eſſe intelligantur. Nullo autem modo arbitror hic valere θεωρίαν, vt quidam reddidit, ſpeculationem contemplationemq; animi, ſed oculorum animaduerſionem, ſpectationemq;: θεωρία enim quoque apud bonos auctores hoc ſignificat. vnde φιλοθεάμονες vocari ſunt, qui cupidi ſunt ſpectādi, & eo ſtudio incitati longinquas terras peragrant. Nec eſt quod quiſquam dicat hoc ſenſu ab ipſo acceptam ſpeculationē, cum infra apertè, quod eſt ἐκ τῆς θεωρίας interpretetur è contēplantium conſideratione. Exemplo verò mon-

ſtrare

ſtrare voluit Ariſtoteles, ficto ab ipſo, immenſam hanc vaſtamq; magnitudinem, & inquit. Ceu ſi decem milium ſtadiorum ſit animal: quomodo enim ſi tam aoplum ſpatium loci membris ſuis occupet animal aliquod, voo tempore totum ſpectari poſſit? intelligiq; partes eius ſibi conuenire? Quod autem nunc ſequitur eſt ἀπόδοσις, redditioq; illius ἐπεὶ: oon ſimpliciter tamen prolata: ſed repetens ſuperiorem ſimilitudinem: declaranſq; quod illic contingit, idem etiam in fabulis coagmentationibusq; rerum vſu oeuire. Nec debet aliquis dubitare an hæc redditio ſit, qoia inioo ipſius ὥστε poſitum eſt, non αὐτίκα, vt plerunque fit, ea parte manet. aliæ nanque inueniuntur & ipſæ ab eadem particula ὥστε aptæ, quæ initio conſequentis ὥστε habent, vt quædam infra ooo longè ab hoc loco. Nam δεῖ eandem penè vim habet, quam αὐτίκα haberet: officiumq; demum & quod prætermitti non deceat, ſignificat. Sed boc quoque ſcrupulo euulſo, ioquit. Quare oportet quemadmodum in corporibus & in animalibus, babere quidem magnitudinem: hanc antem facile circumſpici poſſe: hæc enim eſt ſimilis explicatio, declaratioq;, quomodo ſe res illic, remota ab omni vitio, habere debeat: cum ſupra tantum contraria ipſius vitia oſtendiſſet. Quod autem demonſtrare ipſi propoſitum fuit, eſt, quod ſtaom bis verbis exponitur. Sic & in fabulis, babere quidem longitudinem: hanc autem facilè memoria teneri poſſe: quod enim, iuſtam menſuram habens, laude dignnm eſt in ſpectaoonibus, oculorumq; animaduerſionibus, id facile oculis percipitur. In fabulis verò iuſta ipſarum longitudo oullo negooo memoria comprehenditur: loogitudo enim in fabulis reſpondet magnitudini corporum & animanoum. appoſitè nanque locutus eſt, mutauitq; rectè nomen: fabula eoim vt epiſtola, longa vocatur: animans verò & res, magna: oam rem etiam ſupra, cuius imitatio ſit tragœdia, oportere magnitudinem aliquam, non loogitudinem habere dixit. Εὐσύνοπτον, quo iuncto verbo ſignificauit modicam magnitudioem, & quæ ſine labore vllo vndiq; aſpicitur, vſurpauit qnoque in viij. libro πολιτικῶν, vbi, vt potuit, monſtrauit, qui terminus ſit maximæ populi mulotudinis, inquit enim. ὁ μέγιστος τοῦ πλήθους ὑπερβολὴ πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς εὐσύνοπτος. Sed infra etiam hoc ipſo io libro, vbi Homerum in cœlum fert: docetq; in quam culpam caſurus fuiſſet, ſi vniuerſum bellum Trolanum ſcripſiſſet: his enim verbis vſus eſt. λίαν γὰρ ἂν μέγα, καὶ οὐκ εὐσύνοπτος ἔμελλεν ἔσεσθαι. Animaduertendum autem accuratè, quid valeat apud Ariſtotelem σώματα: cum inquit καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων. ipſe ſane arbitror hoc nomine ipſum intellexiſſe res ſenſu carentes, quæ tamen corpus habeant: nam animalia quoque corpus habent, cum tamen adiongat καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Hoc igitur illæ diſtinguentur ab animalibus, qood ab ſenſo & animo vacuæ ſunt: vt ſupra enim dixerat. καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα: ita nunc ipſum, ordine tantum immutato, puto dixiſſe ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ζώων: vt idem hic σῶμα valeat, quod ſupra valuit πρᾶγμα: illic eoim quoque arbitror intelligi oportere, rem corpore præditam, ceu domum, arborem, oauim, & oon omnem rem: vocantur enim quoque à Græcis πράγματα, res ſioe corpore, & quæ animo tantum percipiuntur. Quod in extremo huius partis excuſi omnes libri habebant τοῦ μήκους, locum hic non habet: culpaq; alicuius librarij commiſſum fuerat. Qnare id deleui, repetitum ſioe cauſa. Sed ab exemplaribus etiam antiquis illud abeſt. Paccius quoqne id omiſit, ſecutus fidem veterum librorum. Nedum autem ſententiam adiuuet, poous illam corrumpit: ſi cohærere illic vllo pacto poteſt: ſententia enim ita plana perfectaq; eſt. τοῦτο δὲ, ſcilicet τὸ μῆκος, εὐμνημόνευτον εἶναι, id eſt longitudinem, quam habere fabulas oportere docuerat, nullo negooo in memoria firmam retineri: huiuſcemodi enim eſt, quæ iuſta eſt, ac debitam menſuram habet. Vox igitur illa iterum quocunque modo declinata, hic aliena importunaq; eſt.

Τοῦ δὲ μήκους ὅρος, πρὸς μὲν τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὴν αἴσθησιν, οὐ τῆς τέχνης ἐστίν: εἰ γὰρ ἔδει ἑκατὸν τραγῳδίας ἀγωνίζεσθαι, πρὸς κλεψύδρας ἂν ἠγωνίζοντο. ὥσπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτέ φασιν: ὁ δὲ καθ᾽ αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὅρος, ἀεὶ μὲν ὁ μείζων, μέχρι τοῦ σύνδηλος εἶναι, καλλίων ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος.

Longitudinis

Longitudinis autem terminus ad contentiones & ſenſum, non artis eſt. Si enim centum tragœdias oportuiſſet contendere, ad clepſydras vtiq; contendiſſent: quemadmodum quondam & alijs temporibus affirmant. Terminus autem rei ex ipſius natura, ſemper quidem qui maior eſt, dummodo maneat intra eos fines, vt vnà totus perſpicuus ſit, pulchrior eſt, quod ad magnitudinem pertinet.

Cum ſupra de tragœdię longitudine diſputaſſet: eamq; moderatam, ac iuſtam eſſe oportere declaraſſet, ea ratione qua cognitum eſt, id eſt damnata ipſius nimia breuitate, & eodem pacto immoderata eiuſdem prolixitate improbata: nec tamen certos eius terminos oſtendiſſet: videretq; deſiderari hoc ab aliquo non ſine cauſa poſſe, rem ipſam diſtinguit, de qua quæſtio naſci poterat: atque inquit oportere prius hoc ſtatui ab ipſo, quomodo tragœdiam intelligat, vtrum, vt natura illius perfecta requirit, an vt homines ſua quædam commoda ſecuti, illam eſſe iubent. Nam inquit. Terminus longitudinis ad contentiones & ſenſum relatus, non eſt artis, id eſt ars & vera ratio huius rei, ſi res eò refertur, cogitaturq;, oportère illam in ſcena ab hiſtrionibus recitari, & ab his, qui in theatro ſedent ſpectari, non poteſt terminos figere longitudinis: fortaſſe enim, quod ipſa verum rectumq; eſſe ſenſiſſet, non probaretur ſpectatoribus, qui negotiis ſæpè diſtinentur: nec hiſtriones, qui & ipſi alias fabulas agere debent, huic longiori recitandæ tempus haberent. Ἀγῶνας appellat, vt ſupra fecerat, ſtudia certaminaq; illa hiſtrionum, cum toto animo & corpore in perſona aliqua agenda, geſtibusq; ipſius exprimendis, occupati ſunt: ipſi enim quoque actores hiſtrionesq; ἀγωνισταὶ vocati ſunt. Nec poëtæ ipſi, vt quidam acceperunt, intelligendi ſunt certare ad clepſydras: nec certamen & contentio eſt inter illos, vt quæ fuerit præſtantior tragœdia, vincat, ſed hiſtriones, vt dixi, certare dicuntur, cum totis viribus & animi & corporis nituntur munus ſuum implere: vel potius aduerſarios ſuperare. Vnde etiam illi, quibus hoc obtigiſſet, dicebantur vincere. quod ſignificauit etiam Ariſtoteles in iij. libro de moribus ad Nicomachum, vbi diſtinguit voluntatem ab electione: docetq; non omnino vnum idemq; eſſe. inquit enim. οἷον ὑποκριτήν τινα νικᾶν ἢ ἀθλητήν: Ἀγωνίζεσθαι verò Græcis eſt idem, quod Latinis agere: agere autem eſt hiſtrionum & actorum ipſorum, non poëtarum. Senſum autem (vt opinor) addidit, quia tragœdiæ ſpectantur in theatro. Rationem verò ſtatim huius rei reddit, id eſt quod nemo hoc ab arte iure optimo poſtulare poteſt: nec ipſe ſui muneris eſſe putat hoc definire. Si enim (inquit) centum tragœdias oportuiſſet recitari, ad clepſydras eas recitaſſent, quæ ſunt menſuræ certæ temporis ex aqua. Valet autem hoc (vt puto) ad demonſtrandum totum hoc poſitum eſſe in voluntate & arbitrio eorum, apud quos fabulæ recitantur: ſi enim commodum ipſis ſit vna auditione, vnaq; die magnum numerum tragœdiarum, & eum quidem definitum, agi, neceſſe eſſet adhibere clepſydras, quæ tempus ſingulis agendis aptum definirent. quod tempus definitum, ſingulisq; ſtatutum, cum tranſiſſet, ſubito finis imponeretur ſtudio hiſtrionum: intelligereturq; vna fabula abſoluta. Omnis igitur res magis apta eſt huic rei ſtatuendæ, quàm ars, ſi ſpectatur voluntas eorum, qui ſuis ex commodis aliquid variare, vel multum potius immutare poſſunt. Addit autem, aliâs hoc etiam factitatum fuiſſe. Cum tamen hoc ipſe nunquam vidiſſet: nam ſuperiore ætate mos hic inualuerat, citat teſtem communem famam, conſenſumq; multorum, qui hoc affirmabant. Vt autem perſonæ incertæ ſunt, ita etiã tempus indefinitum: quaſi enim ita loquitur. Vt conſtanti fama fertur, neſcio quo alio tempore factum eſſe. Neque tamen exiſtimandum eſt moris vnquam fuiſſe, vt centum tragœdiæ ſimul recitarentur, neque hoc valent hæc verba: quis enim non intelligit hanc exuperantiam orationis eſſe: ſed fuiſſe tempus, quo clepſydra huic rei adhiberetur, vt Cicero docet in Bruto factum eſſe, quum ob multitudinem cauſarum, quæ lege Pompeia in foro agerentur, agendi tempus ternis horis ad dicen-

dum datis, definitum eſſet: quod inſtrumento eodem vt ſuſpicari licet, notaretur: Nam quantopere numerus hic ſuperet veritatem illius rei: dicatq́;, quod effici nullo modo poteſt, perſpicitur, quia conſuetudo erat, vt videor mihi legiſſe, tres tragœdias tantum, ſatyramq́, vnam eadem die in theatro recitari. Hoc igitur in incerto relicto, declarat, ut poteſt, terminum naturalem huius rei, quiq́;, ſi attendatur ueritas ipſa, ſpretis legibus multitudinis, merito probari debeat. illum autem inquit ſemper maiorem latioremq́;, meliorem pulchrioremq́; eſſe, dummodo contineat ſe intra id ſpatium, ut cerni ſimul poſſit principium ac finis fabulæ. Cum enim ſupra inquit. ὁ δὲ τοῦ μήκους ὅρος, non terminum tantum intellexit, qui extremum fabulæ indicaret, atque vltimum, uerum etiam qui initium: terminus enim longitudinis eſt, qui claudit ipſam utraque ex parte. Niſi potius aliquis putet ualere hic ὅρον formam & regulam quandam, ut uſus eſt hoc verbo in iiij. libro πολιτικῶν, quum inquit. τοῦ δ' εὖ μεμίχθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν. Nam quod in extremo poſitum eſt, Quod ad magnitudinem facit, hanc uim habet: poſſet enim in qua hoc boni eſſet: quæq́; præceptum hoc ſeruaſſet, alia parte peccare: quare non eſſet digna fabula, quæ omnino laudaretur, ſed illo tantum nomine honorem conſequeretur.

Ὡς δὲ ἁπλῶς διορίσαντας εἰπεῖν, ἐν ὅσῳ μεγέθει κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ τὸ ἀναγκαῖον, ἐφεξῆς γινομένων, συμβαίνει εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας: ἢ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλειν, ἱκανὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ μεγέθους.

Ut autem ſimpliciter, re definita, dicamus, in quanta magnitudine ſecundum veriſimile, vel neceſſarium, deinceps naſcentibus rebus, contingit in res ſecundas ex aduerſis, vel ex rebus ſecundis in aduerſas mutari, idoneus terminus eſt magnitudinis.

Cum intelligeret ſe nihil certi de longitudine tragœdiæ ſtatuiſſe. quod tamen vitio potius ipſius rei, quàm ſua culpa factum erat: nec poſſe illo modo explere deſiderium eorum, qui aliquid exquiſitius in hac re diſcere cupiunt: nimis enim obſcurum & incertum videbatur dixiſſe, quo longior fabula fuerit, eo pulchriorem fore, quod ad magnitudinem pertinet, vitata tantum prolixitate illa, cuius extrema ſimul, vnoq́; tempore ſpectari non poſſint, rurſus de eo explanatius agit, adhibita cura illa in termino ſtatuendo, quæ maxima adhiberi poteſt: hoc enim arbitror ſignificare, quod pollicetur ſe traditurum, hac re præſcripta & definita, id eſt διορίσαντας: de ſe nanque vt de pluribus loquitur. Illud vero ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, non declarat eum generatim communiterq́; velle nunc de hoc agere, cum ſuperiore deſcriptione docuerit tantum, quæ melior ſit, ac præſtet hac parte aliis: ſed valet (niſi fallor) vt ſimpliciter ac craſſo quodam modo agamus: nihil enim certi tradi de hoc poteſt, nec fines ipſi magnitudinis queunt digito monſtrari. Exempli cauſa. Non poteſt dici fabula mille & quingentis verſibus abſolui debet, aut alio quopiam huiuſcemodi numero includi: quod enim huic argumento præclarè conueniret, alij nullo modo quadraret. Hoc autem verum eſſe perſpicitur, quia infra vocauit finem terminumq́;, quem noua hac ratione præfixit, ἱκανόν, id eſt ſi non accuratum omnino, exquiſitumq́;, qui tamen non incommodè rem explicet: ac ſatisfacere animo cuiuſq́; debeat. Terminus igitur hic, definitioq́, magnitudinis tragœdiæ, eſt in quanta magnitudine ſecũdum veriſimile aut neceſſarium, deinceps naſcentibus rebus, cõtingit in res bonas ex malis: vel contra ex rebus bonis in malas immutari. ſignificat autem ſpatium temporis, quod complectitur tragœdia, idoneum & accommodatum fore, ſi tantum fuerit, vt aptè in eo commutatio illa ingens fortunarum fieri poſſit: cum res, quæ in ea aguntur, ſeruato ordine fiant, vt neceſſe fuit, vel veriſimile illas factas eſſe: ſi nanque tragœdia fingeretur antea exitum habuiſſe, quàm tempus patiatur, quo illæ res effici potuere, peccatum in ea non mediocriter eſſet.

Secundum veriſimile autem inquit, aut neceſſarium, quia ordo rerum, quæ inducuntur in tragœdia, aut veriſimile aut neceſſarium ſequi debet: nam quod naſcitur ex antecedente re, oportet aut neceſſario naſci, vt aliter fieri non potuerit: aut veriſimiliter, vt plerunque id eo modo ſe habere contingat: nihil enim in fabula non altero vtro horum modorum fieri debet: nec quicquam illic geſtum fingendũ eſt temere & præter rationem.

Μῦθος δ' ἐστὶν εἷς, οὐχ ὥσπερ τινὲς οἴονται, ἐὰν περὶ ἕνα ᾖ: πολλὰ γὰρ καὶ ἄπειρα τῷ γένει συμβαίνει, ἐξ ὧν ἐνίων οὐδὲν ἐστιν ἕν: οὕτω δὲ καὶ πράξεις ἑνὸς πολλαί εἰσιν, ἐξ ὧν μία οὐδεμία γίνεται πρᾶξις.

Fabula autem eſt vna, non, quemadmodum non nulli arbitrantur, ſi circa vnum fuerit: multa enim & infinita genere contingunt, ex quibus non nullis nihil eſt vnum. Sic autem & actiones vnius multæ ſunt, ex quibus vna nulla fit actio.

Cum ſtudioſè differuiſſet de longitudine tragœdiæ, nunc docet, quomodo fabula vna verè vocari debeat: in hoc enim quoque error aliquis naſci poterat, qui error poëtæ turpem notam inureret. Vnde ſtatim peccatum quorundam refellit, qui perperam de vnitate fabulæ ſentiebant: quare maiorem ad huc cauſam habuit de hac re præcipiendi. Antequàm autem doceat, quomodo res accipi debeat, oſtendit rationem, qua illi vtebantur, prauam eſſe, & minime probari oportere. inquit igitur. Fabula autem eſt vna, non (quemadmodum non nulli arbitrantur) ſi circa vnum hominem fuerit. illi igitur falsò putabant poëtam eum ſcribere vnam fabulam, qui ab vna perſona non diſcederet, ſed in ea ſemper maneret: quamuis quæcunque in omni vita is feciſſet diuerſis temporibus: varioſq; ipſius caſus, nulla re inter ſe cohærentes, verſibus complecteretur: vtebanturq; hac tanquam regula quadam certa. Damnato igitur iudicio ipſorum, prauam eſſe docet, fallacemq; normã eam; & in improbanda illa vtitur argumento à ſimili: quod enim in his, quæ accidunt, euenit, idem etiam affirmat euenire in humanis actionibus. Quin autem varia magnopere, & inter ſe multum diſsimilia, alicui contingant, dubitari non videtur poſſe: ſæpeq; hoc ita ſe habere in vita hominum, nullo negotio animaduertitur. Vtitur igitur ipſo tanquàm certo & explorato: multa inquam, vel infinita potius contingere hominibus: quorum non nulla huiuſcemodi ſint, vt ex ipſis vnum confici nullo pacto poſſit, quia ſint adeo diiuncta & ſeparata, vt ſimul componi nequeant: concedere enim videtur euentus etiam quoſdam redigi in vnum corpus poſſe: hoc enim ſignificat illud, quod inquit, ἐξ ὧν ἐνίων: neque enim hoc cõmune omnium euentuum, perpetuumq; eſſe vult, ſed peculiare quorundam tantum. Explicato autem ſimili, inquit. Sic & actiones vnius multæ ſunt, ex quibus vna nulla fit actio. Non erat autem tam planum hoc in humanis factis, vt in his, quæ contingunt hominibus: quis enim neſcit quanta ſit temeritas fortunæ? Quare id, quod firmiter credi voluit, ſimilitudine earum rerum confirmauit. eſt autem fabula, vt ipſe multis in locis teſtatur, imitatio actionis: aut ſi plures ipſæ ſint, ex quibus tamen commode, de quo hic præcipit, vna fieri poſſit. Videndum igitur an is, quem docui, ſenſus ſit: ducatq; ipſe argumentum ab his, quæ contingunt certæ alicui perſonæ, aut genti, non communiter autem, aut generatim, id eſt in vita hominum: non enim puto auctorem, vt hoc quoque non taceam, intelligere res naturales, & quæ in vniuerſo fiunt, ſed facta hominum: neque enim perſpicio quæ ſimilitudo inter ipſas ſit: nec quam fidem acquirere poſſint exitus rerum naturalium euentui humanorum factorum: vt quod illic contingit, hic etiam vſu venire, credi ſtatim à nobis debeat. Quamuis autem enumerari non poſſint, tot ſunt, quæ contingunt mortalibus: tamen contingit alicui, vt nunc repentè diues fiat: & non multo poſt patrimonium amittat: aliàs vt incidat in latrones: quandoq; vt graui morbo tentetur: nunc vero vt è magno periculo nulla ſua induſtria incolumis euadat: plurimaq; hu-

iuſcemodi, quæ facile cuilibet in mentem venire poſſunt. Quod igitur in ijs euenientibus fit, vt quamuis ex quibuſdam ipſorum tanquàm vnum corpus conflari poſſit, alij tamen componi nullo modo queant. idem etiam in actionibus hominum vſu venire tradit, vt non nullæ ipſarum ita diſcrepantes ſint, vt ex ipſis nullo pacto vna actio, ad quam ceteræ referantur, coagmentari poſſit: & tamen cunctæ illæ ab vno fluxerunt. Quare non omnia, quæ ab vno geſta ſunt, vna fabula contineri debent. Quod autem, cum multa eſſe dixiſſet, quæ acciduut, Et infinita addidit, idem augere voluit, uel potius propius ad naturam eius rei accedere: tam diuerſæ enim ſunt formæ humanorum caſuum: totq; illi numero ſunt, ſi numero comprehendi poſſunt, ut uerius ita de illis ſermo haberi debeat. Perturbat tamẽ me magnopere, quod additũ eſt τῷ γένει: paſſim enim in omnibus libris legitur καὶ ἄπειρα τῷ γένει: neque enim uideo quomodo aliquid eſſe poſſit infinitum genere: nec arbitror vnquam philoſophum hoc protuliſſe: idem nanque, vel diuerſum genere ipſe dicere conſueuit. Ne autem aliquid omittam, quod adiuuare hunc locum poſſit, veritus quandoq; ſum, ne mendum hic aliquod ſit: legiq; debeat τῷ γ᾽ἑνί: quomodo ſanè ſupra in explicando ſenſu accepi.

Διὸ πάντες ἐοίκασιν ἁμαρτάνειν, ὅσοι τῶν ποιητῶν ἡρακληΐδα καὶ θησηΐδα, καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα πεποιήκασιν. οἴονται γὰρ, ἐπεὶ εἷς ἦν ὁ Ἡρακλῆς, ἕνα καὶ τὸν μῦθον εἶναι προσήκειν.

Quare omnes videntur peccare, quicunque poetarum Heracleidem, & Theſeidem, & huiuſcemodi poemata fecerunt: putant enim, quia vnus erat Hercules, vnam & fabulam eſſe oportere.

Cum iam vitium huius rei oſtendiſſet: ſeduloq; confutaſſet ſententiam quorundam, qui putabant eum, qui ab vna perſona non diſceſſiſſet, quamuis omnes ipſius res geſtas in omni vita complexus eſſet, vnam fabulam ſcripſiſſe, videri inde inquit, peccaſſe omnes poëtas, qui compoſuerunt Heracleidem, Theſeidem, & cetera huiuſmodi poëmata, qui hoc non cognouerint: ac falſum iudicium ſuperiorum illorum ſecuti fuerint. Videri autem omnes errare, inquit, & non omnino cunctos in hoc lapſos eſſe: quia è numero magno eorum aliqui fortaſſe extiterant, qui culpam huius rei viderant, & ipſam ſedulo declinarant: neque enim ita loquitur ac rem in ambiguo relinquit, quia dubitari poſſe putet, an qui id commiſerunt, peccarint: certè enim, ſi id quod ſupra confutatum eſt, verè improbatum eſt, illi, qui prauæ ei regulæ aſſenſi fuerant, peccauerunt, ac libere reprehendi poterant. Opinionem autem eorum quoque poëtarum, rationemq;, quam ſecuti fuerant, conuellit: illi enim arbitrabantur, quia vnus Hercules, vel Theſeus vel Achilles fuerat, à quibus illi inſcripſerant ſua poëmata, argumentum etiam illud, quod contineret omnia Herculis, vel Theſei, vel Achillis facta, vnam fabulam haberi debere: tanquam vnitas fabularum à perſona caperetur, non à rebus, quæ ſunt membra parteſq; vnius amplioris actionis. Decipiebantur igitur illi aliquo modo iudicibus ſuorum poëmatum. Aut igitur hoc valet, quod auctor inquit ἕνα καὶ τὸν μῦθον εἶναι προσήκειν: aut ſuas eſſe partes, decereq;, non partiri ipſius illius facta, pluraq; inde poëmata conficere: ſed cuncta vno, eodemq; opere complecti, vt fecerunt: cui ſententiæ magis conuenit notio huius verbi προσήκειν, & præterea quod infra de Homero exponitur: Nam quomodo non nulli accepere, nullo modo (niſi fallor) quadrat: vt crediderint, actionis vnius eſſe quod vna ſit: contra enim illi à perſona ad rem tranſiere: Nec tamen exiſtimare debemus omnes poëtas, qui à perſona aliqua illuſtri inſcribũt ſua opera, affines neceſſario eſſe huic culpæ: neque enim hoc dicit Ariſtoteles: poteſt enim aliquis è multis claris eorum factis vnum aliquod eligere, atque illud adhibita diligentia, inculcatiſque eo pluribus elegantibus narrationibus, exornare: ac ſine culpa tunc à perſona illa poëma ſuum vocare: quod ſtatim feciſſe Homerum, ſumma cum ipſius laude, prædicat. Qui tamen & ipſe ſicut illi, à perſona vel oppi-

dò præ-

dò præclara duo ſua opera appellarat. Animaduertendum autem Statium in eandem culpam lapſum, in quam inciderant illi, quos inſimulat Ariſtoteles: in opere enim, quod inchoatum reliquit, Achilleidemq́; inſcripſit, profitetur ſe perſecuturum omnia facta illius viri: atque ea etiam, quæ omiſit Homerus. Vnde orditur eã poëſin ab illo tempore, quo Thetis Achillem aſportauit in Scyrum, ne ad bellum Troianum vnà cum reliquis delectis iuuenibus duceretur: ac finxit ipſum virginem eſſe. In quanto verò animi errore ipſe verſatus ſit, qui laudi ſibi duxerit fore, quod inſcitiam ipſius arguebat, facile intelligitur. Et quòd igitur ſe remouet ab optimo poëta, cum quo errare etiam glorioſum erat, reprehenſione dignus eſt: & quòd præceptum eruditiſſimi ſcriptoris neglexit, ſi hoc vnquàm ab eo ſcriptum eſſe cognouerat, quod vix puto. Hæc igitur initio ſtatim illius carminis cecinit. quanquam acta viri multum inclyta cantu Mæonio, ſed plura vacant: nos ire per omnem (Sic amor eſt) heroa velis, Scyroq́; latentem Dulichia proferre tuba, & quæ ſequuntur.

Ὁ δ' Ὅμηρος ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα διαφέρει, καὶ τοῦτ' ἔοικε καλῶς ἰδεῖν: ἤτοι διὰ τέχνην, ἢ διὰ φύσιν: Ὀδύσσειαν γὰρ ποιῶν οὐκ ἐποίησεν ἅπαντα, ὅσα αὐτῷ συνέβη. οἷον πληγῆναι μὲν ἐν τῷ Παρνασσῷ: μανῆναι δὲ προσποιήσασθαι ἐν τῷ ἀγερμῷ. ὧν οὐδὲν θατέρου γενομένου, ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἰκὸς θάτερον γενέσθαι: ἀλλὰ περὶ μίαν πρᾶξιν, οἵαν λέγομεν τὴν Ὀδύσσειαν, συνέστησεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἰλιάδα.

Homerus autem, quemadmodum & ceteris rebus antecellit, & hoc videtur pulchrè vidiſſe, ſiue propter artem, ſiue propter naturam. Odyſſeam enim faciens, non complexus eſt carmine illo omnia, quæcunq́ ipſi contigere. Ceu vulnus accepiſſe in Parnaſſo: ſimulaſſeq́ inſanire in coitione exercitus: Quorum nullum altero facto, neceſſarium erat: vel veriſimile alterum factum eſſe. Verum circa vnam actionem, qualem dicimus Odyſſeam, manſit: eodem pacto & Iliadem.

Homerum declinaſſe ſcopulum illum narrat, ad quem ceteri offenderint: eumq́; ſolum vitium illius rei præclare cognoſſe. vnde ipſum celebrat. Cum autem ſolus viderit, quod reliquos omnes fefellerat: idq́; fieri potuerit aut auxilio artis, quod eximium quendam doctorem nactus fuerit, qui ipſi ſedulo præceperit, quæ in eo munere obeundo ſeruare deberet: aut naturæ quadam diuinitate, ſecum dubitat, vtri eorum acceptum id referri debeat. ipſum certe in hoc viciſſe ceteros poëtas, vt in aliis omnibus bonis, affirmat: totamq́; rem diligenter exponit: Cum enim (inquit) ſcriberet Odyſſeam: pangeretq́; id carmen, quod ab Vlyſſe, quem Græci Odyſſea vocant, Ὀδύσσεια appellatum eſt, vt Theſeis à Theſeo vocata, non cecinit, neque carmine illo celebrauit omnia, quæcunque ipſi Vlyſſi vſu uenerant. Verum autem hoc eſſe oſtendere volens: relicta inquam non pauca eſſe ab Homero, quæ Vlyſſi anteacta ætate contigerant, duorum meminit: vnius; cum ille in Parnaſſo monte dum venaretur ab apro vulneratus eſt: alterius, cum ad bellum Troianum proficiſci nolens, dum coirent principes Græcarum copiarum, vniuerſusq́; exercitus certo in loco cogeretur, finxit inſaniam, hac ratione liberaturus ſe, vt ſperabat, illis periculis ac malis: hoc ipſum enim valet ἀγερμὸς: cuius nominis etiam ratio aperta eſt: ab ἀγείρω enim ductum eſt, quod ſignificat cogo. Herodotus in Polymnia vocauit ἐπάγερσιν: hæc enim ipſius verba ſunt. καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγερσιν ποιέεται. Euripides in Hecuba, eandem, quam hic Ariſtoteles coitionem intelligens, appellauit ἄθροισιν. Vt militum autem, ita etiam aliarum perſonarum dicitur aliquando ἀγερμός. vnde apud Pollucem eſt ἱμπιέραν ἀγερμὸς. Coitionem vero hanc & ἀγερμὸν, de quo hic Ariſtoteles, intellexit vetus poëta in carmine, quo vituperatur Vlyſſes: illud

autem eſt apud Ciceronem in iij. de officiis. Furere aſſimulauit: ne coiret inſtitit. Quod ni Palamedis perſpicax prudentia: & quæ ſequūtur. Quod adiungit Ariſtoteles declarat, quod paulo ſupra in poſteriore explicatione fabulæ longitudinis dixerat: Magnitudinem illam eſſe iuſtam, in qua cum res gerantur, ut uerisimile erat illas geri debere, aut neceſſarium, contingit id fieri, quod exponit: hic enim contra inquit: neutrum eorum huiuſcemodi eſſe, vt altero facto ipſum conſequi debuerit aut neceſſario, aut veriſimiliter. intelligitur enim inde hæc membra non eſſe eiuſdem corporis: ſed partes diuerſarum actionum. Quare multum vidit Homerus, qui in una actione exponenda illa reliquit: ſequitur enim apud auctorem, cum iam oſtendiſſet Homerum prudenter uitaſſe hāc culpam. Verum quæ circa unam actionem, qualem uocamus Odyſſeam, conſtituit: Quæ circa unam autem actioné coagmentaſſe, inquit Homerum, non unam tantum actionem compoſuiſſe, quia poëtam ſæpe digreſſum eſſe, diuertiſſeq; aliquantum à propoſito, ſciebat: ita tamen, ut aptæ eſſent ab ea actione digreſſiones illæ, ac quaſi minutæ quædā partes illius grandioris actionis. Quare vere dici poteſt ipſum complexum fuiſſe, quæ circa illā actionem. Idem etiam ualet quod ſupra dixit, περὶ ἕνα: non nulli enim arbitrabantur hoc tantum ſeruare debere poëtam, ut circa vnam perſonam uerſaretur, qui vnam fabulam conficere vellet. ac quamuis cuncta ipſius facta complexus eſſet, non tamē hoc vim habiturum illius fabulæ vnitatem corrumpendi. Sed etiam in iij. de arte dicendi, cum tamen de ſtudio hoc, inſtitutisq; poetarum diſſereret, materiam & perſonas oſtendere volens, hac ipſa ratione ſignificauit: inquit enim. πλὴν γὰρ ἐξείρηται περὶ ἃ καὶ περὶ οὓς οἱ λόγοι. Animaduertendum etiam, cur non dixerit. ἣν λέγομεν Ὀδύσσειαν, ut loqui uidebatur debuiſſe, certā rem definitamq; oſtendens. ſed οἵαν, quod qualem ualet, & omnem rem ſignificat qualitate illa ornatam. An ita locutus eſt, quia actio ea uariari aliqua parte potuit: & tamen Odyſſeæ nomen retinere: ut non tantum dignam fuiſſe, quæ ita uocaretur talem, qualem finxit ipſam Homerus, ſed talem etiam qualem alius poeta eandem conformaſſet, hoc pacto declarare uoluerit. Huc etiam fortaſſe pertinet, quod in quibuſdam libris immutata non nihil ſcriptura eſt, legiturq; illic optandi modo λέγοιμεν. Eodem quoque pacto locutus eſt in iij. de arte dicendi, quo loco tradit non debere ſe in illo libro accuratè agere de omni locutione. ſed de illa duntaxat, quæ utilis eſt accommodataq; oratori. cum de illa teſtetur ſe diſſeruiſſe in hac ſua ſcriptione de poetica: inquit enim. Ἀλλ' ὅσα περὶ τοιαύτης, οἵαν λέγομεν. quod etiam teſtimonium ualet ad confirmandum indicandi modo hic λέγομεν legi debere. Adiungit autem Ariſtoteles ſimili ratione Homerum ſe geſſiſſe in altero argumento: neque tamen accurate hic rem explicat, ut ſupra fecerat. intelligere uerò debemus ipſum, cum ſcriberet Iliadem, complexum non fuiſſe cuncta, quæ in eo bello, quod geſtum eſt apud Ilium, contigere: Nam quod ad uerba ipſa auctoris facit. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἰλιάδα, pēdet à ſuperiore illo. Ὀδύσσειαν γὰρ ποιῶν: ut quemadmodum illic ποιῶν Ὀδύσσειαν, ita hic quoque Ἰλιάδα ποιῶν intelligere debeamus: cum illud ποιῶν commune ſit, & huic quoque parti ſeruiat.

Χρὴ οὖν, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις μιμητικαῖς ἡ μία μίμησις ἑνός ἐστιν, οὕτω καὶ τὸν μῦθον, ἐπεὶ πράξεως μίμησίς ἐστι, μιᾶς τε εἶναι, καὶ ταύτης ὅλης, καὶ τὰ μέρη συνεστάναι τῶν πραγμάτων οὕτως, ὥστε μετατιθεμένου τινὸς μέρους, ἢ ἀφαιρουμένου, διαφέρεσθαι, καὶ κινεῖσθαι τὸ ὅλον: ὃ γὰρ προσὸν ἢ μὴ προσὸν μηδὲν ποιεῖ ἐπίδηλον, οὐδὲ μόριον τοῦ ὅλου ἐστί.

Oportet igitur, quemadmodum in alijs imitatricibus vna imitatio vnius eſt: ſic & fabulam, quia actionis imitatio eſt, vniusq; eſſe & huius totius: & partes rerum conſtare ſic vt tranſpoſita aliqua parte, vel dempta, diuerſum reddatur vel moueatur omne: quod enim cum adeſt vel non adeſt, nihil facit apparens, neque pars hoc eſt.

Hæc

Hæc eſt tanquam concluſio quædam, qua colligit fabulam unam tantum actioné, non plures complecti debere: quamuis autem res ſatis iam patefacta eſſet, in concludendo tamen quiddam adiungit, quod rem confirmat: fidemq́; non paruam ei acquirit: docet enim cum id in aliis artibus, quæ in imitando ſtudium omne ſuum ponunt, uſu ueniat, oportere idem etiam in arte poetarum, quæ & ipſa imitatrix eſt, uſu uenire: illic enim una imitatio dicitur, quæ unius tantum rei eſt, non plurium. Quare & hic unam fabulam, quia fabula facti imitatio eſt, unius facti eſſe, & huius ſanè totius atque integri debet. A ſimili igitur argumentum ducit: intelligit uerò picturam: artemq́ue fingendi è luto & ſimulachra ex omni materia fabricandi, cunctasq́; demum alias huiuſcemodi. Cum enim Parrhaſius fictam ſimulatamq́; inſaniam Vlyſſis pinxerit, quia illud unum factum fuit, pictura illa una imitatio eſt. Quòd ſi eadem in tabula eundem ab apro vulneratum in Parnaſſo monte penicillo expreſſiſſet, duæ illæ imitationes fuiſſent. eadem igitur ratio fabularum eſt. Imitationem autem hic vocat opus imitatione expreſſum: quia nanque non plana omninò hic eſt oratio: neque enim quum dixiſſet in aliis imitatricibus, infra poſuit, quod ipſi reſponderet, Ita in hac, putaui hoc à me eſſe notandum. Arbitror igitur intelligi debere artem poetarum, quæ & ipſa, ut illæ, imitatio quædam eſt. Quòd uerò aut non appellauit ipſam nomine, aut non addidit, quod requiritur, puto ſatis ipſi fuiſſe μῦθον fabulamq́; loco illius ponere: quum enim perſpicuum ſit, cuius artis fabula ſit imitatio, exiſtimauit verè hoc neminem fallere poſſe: certumq́; eſſe nota illa ſignificari poeticam. Præcipit etiam aliud, quod in fabula conſtituenda diligenter ſeruandum ſit: pertinet auté illud ad eius firmitatem, optimamq́; partium texturam oſtendendam: tradit enim oportere quoque partes rerum earum, quarum fabula eſt coagmentatio, ita inter ſe connexas eſſe: aliamq́; ex alia pendêre, vt immutata parte aliqua, ordineq́; ipſius uariato: vel ſublata illa, atque inde dempta, diuerſum reddatur, moueaturq́; totum. Cum verò ratione aliqua, quod dixerat, confirmare vellet, priorem huius præcepti partem non probat, qua affirmarat requiri in bona rectaq́; fabulæ cóſtitutione, ut ordo partium immutatus variet ac perturbet vniuerſam fabulam, ſed poſteriorem tantum: qua docuerat, oportere etiam, vt ſi quid inde demptum ſit, idem faceret, id eſt corrumperet ac contaminaret fabulam: atque illam quidem à ~~contrario probat: docet enim illud~~, quod cum alicubi adeſt aut non adeſt, præſentiam abſentiamq́; ſui non demonſtrat: nec aliquo modo ſe aut illic adeſſe, aut non adeſſe indicat, partem illius rei, cui aut hæret, aut à qua remotum eſt, haberi non debere. Ποιεῖν ἐπίδηλον ualet, quod explicare uolui, aliquid ſcilicet perſpicuum, & vt appareat, reddere. Vnde hic μηδὲν ποιεῖν ἐπίδηλον, ſi vera hæc lectio eſt, ſignificat: ne minimam quidem in partem, vt id intelligi poſſit præſtat, nec ulla re declarat aut præſentiam aut abſentiam ſuam. Vidi enim librum calamo exaratú, in quo legitur, aliter interpunctis verbis, & una præterea particula orationis addita; ὃ γὰρ προσὸν ἢ μὴ προσὸν, μηδὲν ποιεῖ, ἐπίδηλον ὡς οὐδὲ μόριον τοῦ ὅλου ἐστίν: quæ lectio irrepſit etiam in librum, qui Pariſiis à Guil. Morelio non ſine ſtudio multo excuſus eſt: ſed vtro modo legatur, non magni ad ſententiam refert. Nam quod ſupra inquit μετατιθεμένου τινὸς μέρους, vſus eſt illic illo uerbo, quo etiam in quarto ſegmento περὶ ὀνομασίας vſus fuit, cum affirmauit tranſpoſita nomina & verba idem ſignificare. Animaduertédum etiam in extrema hac parte diſſentire ſcriptos libros ab excuſis: in illis nanque, qui in meas manus uenerunt legitur. οὐδὲν μόριον τοῦ ὅλου ἐστίν: ſententia autem non ualde uariatur: hic enim expreſſum eſt, quod in illa ſine ullo labore intelligitur: illic enim quoque traditur eam, quæ falsò pars exiſtimata fuerit, cum poſſit & adeſſe & abeſſe: nec tamen ſignum aliquod dare ſui vel aditus vel abitus, non eſſe partem vllo modo totius illius, cuius falsò putata eſt, exiſtimandam. Nam in altero etiam puſillo diſcrimine parum momenti poſitum eſt ad ſententiam variandam.

Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ὅτι οὐ τὸ τὰ γενόμενα λέγειν, τοῦτο ποιητοῦ ἔργον ἐστίν: ἀλλ᾽ οἷα ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον: ὁ γὰρ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς, οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμετρα, διαφέρουσιν: εἴη

γὰρ ἂν τὰ Ἡροδότου εἰς μέτρα τιθῆναι: καὶ οὐδὲν ἧττον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου, ἢ ἄνευ μέτρων: ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν, τὰ γενόμενα λέγειν: τὸν δὲ, οἷα ἂν γένοιτο.

Perſpicuum autem ex dictis, & quod non ea, quæ facta ſunt dicere, hoc poëtæ opus eſt, ſed qualia vtiq; fieri debuerunt, & ea quæ effici poſſunt, ſecundum veriſimile vel neceſſarium: hiſtoricus enim & poëta non eo, quòd aut metris adhibitis, aut ſine metris dicant, differunt: liceret enim Herodoti ſcripta in metra ponere: & nihilominus vtiq; hiſtoria quædam eſſet, ſi cum metro eſſet, quàm ſine metris. Verum hoc diſcrepat, quia hic dicit ea, quæ facta ſunt: hic autem, qualia fieri debuerunt.

Cum oſtendiſſet, quomodo capi debeat fabula vna, confutato errore multorum, qui aliter hoc accipiebant. in illis autem non tantum erant, qui exiſtimarent de ſcriptis poëtarum, ſed è numero etiam poetarum ipſorum non pauci: cumq; præcepiſſet non nihil, quod ad veram fabulæ conſtitutionem facit, de officio poetæ nunc diſputat, & quid ſequi debeat in argumento componendo tradit. Quamuis autem nunc huius rei præcipiendæ tempus venerit: eius tamen antea ſemina non nulla iacta a ſe fuiſſe docet, vt nullo negotio intelligi potuerit ex ſuperioribus ſententiis partes ipſius eſſe, non ea penitus quæ facta ſunt exponere: nec veritatem rerum geſtarum attendere, ſed cuiuſmodi fieri debuerunt, ita ea facta dicere. Significat autem, ex iam dictis perſpicuum hoc eſſe affirmans, quod præceperat ſupra, & nunc etiam breui tetigerat, poematis partes ita inter ſe connexas eſſe debere, vt poſterior priorem ſequatur aut neceſſario, aut ſaltem ueriſimiliter: quod non fit ſemper in iis, qui commemorant res factas: multa enim illic contingunt præter veriſimile ac neceſſarium. Cum verò tradidiſſet iam illud ipſum, quod expreſſi: dixiſſetq;, oportere poetam ſequi ac pangere οἷα γένοιτο, adiungit declarationis cauſa καὶ τὰ δυνατὰ, κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον: quorum verborum hæc vis eſt. & dicere demum, quæ effici poſſunt, propoſito ſibi ante oculos veriſimili, aut neceſſario, vt ſcilicet ea facta eſſe dicant, quæ fieri veriſimile fuerit, aut quæ poſitis ſuperioribus, neceſſitate quadam geri debuerint: quæ enim effici poſſunt veriſimiliter, aut neceſſario in aliquo negotio, ea ſunt quæ naturam eam habent, vt facta dicantur, qualia fieri debuere. Non igitur immutandam lectionem puto, ut quibuſdam viſum eſt, qui exiſtimarunt, uerba hæc: καὶ τὰ δυνατὰ abundare: illa enim conſtanter in omnibus calamo exaratis libris manſerunt. Quare integra hac parte ſcriptura eſt. illic potius peccatū arbitror, quod γινόμενα in excuſis legitur, cum videatur tempore immutato, & pro præſenti præterito facto, γενόμενα legendum: neque enim credidit vnquàm aliquis poetæ officium eſſe, dicere carminibusq; ſuis celebrare, quæ fiunt: ut non defuerunt qui, quamuis falsò, crederent tamen illum res præteritas ac iam factas poſſe materiam ſui operis ſumere. & ſanè infra, quo loco pònit diſcrimen inter poetam & hiſtoricum, cum idem ferè repetat, iu omnibus libris rectè illo modo ſcriptum eſt. Probare autem uolens quod dixerat: non eſſe (inquam) munus poetæ appoſitè dicere res factas ac ueritatem illarum rerum ſequi, oſtendit ſi hoc fecerit, ipſum partes hiſtorici occupaturum eſſe, munuſq; illi ſuum erepturum, cum verum diſcrimen inter poetam atque hiſtoricum hoc ipſum ſit, quod eorum alter narrat res factas ut factæ ſunt, cum fideq; ſe gerit: alter uerò ut fieri debuere, uarians euentum illarum: omniaq; ad id, quod oportuit, redigens. Antequàm tamen certum hoc diſcrimen, & quod nunquam fallit, tradat, tollit, nullumq; eſſe docet, illud, quo multi vtebantur, in diſtinguendo poeta ab hiſtorico: id autem eſt, quod orationem aut certis menſuris illigatam, aut ſolutam, vacuamq; à uinculis pedum, ipſos ſeparare putabant. Non tantum autem momenti ac ponderis in hoc eſſe ſignificans inquit. Nihil uetare, quin aliquis Herodoti ſcripta in uerſus certaſq; menſuras redigat: quare ſi regula il-

la vera foret, amitteret tunc hiſtoriei nomen Herodotus, ac poeta fieret: quod tamē non fit: non minus enim illa poſt, immutatione illa in ſe ſuſcepta: numeriſq; ornata, quàm prius illis deſtituta, hiſtoria eſt. Conſtat igitur hoc non eſſe, quo diſcrepat hiſtoricus à poeta: deceptoſq; magnopere eſſe illos, qui ita crediderunt: quare diſcrimen illud uerum eſt, quod indicauit Ariſtoteles. Non debet igitur, quod alterius ſtudij proprium eſt, improbè & cum damno etiam ſui uſurpari à poetis. Valet uero quod inquit. Non nullos exiſtimaſſe uerū certumq; diſcrimen eſſe inter poetas & hiſtoricos, quod poetæ uterentur oratione metrica: hiſtorici uerò ipſa uacua à metris, quia uidebant hoc perpetuo illos ſeruate: valet inquam ad refellendam opinionem eorum, qui falsò putant extare genus quoddam poetices, quod vtatur ſoluta oratione: idq; traditum ſupra ab hoc auctore fuiſſe arbitrantur: nam quin diſcrepét in hoc etiam ab hiſtoricis, dubium non eſt, quamuis exiſtat aliud firmius diſcrimen, & quod magis naturam illarum rerum attingit: quod etiam non multo poſt auctor ipſe teſtatur, qui inquit. ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν, ἢ τῶν μέτρων. Animaduertendum autem, quod ad elegantiam orationis facit, ut hic Ariſtoteles inquit εἰς μέτρα τιθέασι, ita etiam Platonē in ij. de legibus dixiſſe λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντα, cuius loci ſententia multo ſupra à me citata eſt.

Διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον ποίησις ἱστορίας ἐστίν· ἡ μὲν γὰρ ποίησις μᾶλλον τὰ καθόλου: ἡ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει. ἔστι δὲ καθόλου μὲν τῷ ποίῳ τὰ ποῖ' ἄττα συμβαίνει λέγειν ἢ πράττειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στοχάζεται ἡ ποίησις, ὀνόματα ἐπιτιθεμένη: τὰ δὲ καθ' ἕκαστον, τί Ἀλκιβιάδης ἔπραξεν, ἢ τί ἔπαθεν.

Quare & philoſophum magis, & magis ſtudioſum poeſis, quàm hiſtoria eſt: poeſis enim potius quæ in vniuerſum: hiſtoria verò, quæ ſingillatim fiunt, dicit. eſt autem vniuerſale quidem quali homini qualia contingit dicere aut facere ſecundum veriſimile aut neceſſarium: quod propoſitum habet poeſis, nomina imponens. Singulare autem, quid Alcibiades fecit, aut paſſus eſt.

Cum oſtendiſſet poëtæ munus eſſe, neglecta plerunq; veritate rerum, cōmemorare illas vt fieri debuere, non vt factæ ſunt, hinc èlicit corollarij loco. poeſim eſſe rē magis philoſophā & magis ſtudioſam grauemq;, quàm hiſtoriam. Philoſopham autem rem intelligo, vt ipſe accepit, qui neutro genere, ſecundaq; collatione, φιλοσοφώτερον inquit, in qua ſapientiæ ſtudioſus libenter verſetur, & quæ digna ſit materia ſtudij ipſius: valet enim φιλόσοφον, quod inferioris ætatis homines, uerſati in Latinis literis, philoſophicum dixerunt, id eſt aptum & conueniens viro philoſopho, ac ſtudioſo bonarum artium. Apud Ciceronemq; in v. quæſtione Tuſculana illo modo ſcriptum eſt in melioribus exemplaribus. A quo non modo impulſi ſumus ad philoſophas ſcriptiones: & quæ ſequuntur: non philoſophicas, vt aliis etiam non nullis in locis. Nam quin ita à Græcis etiam capiatur hoc nomen dubitari non poteſt. Non vno tamen eiuſdem auctoris exemplo contenti erimus: nam & in j. libro de moribus ad Eudemum inquit. φιλόσοφον γὰρ τὸ τοιοῦτον περὶ ἑκάστην μέθοδον. & in vij. de rep. λέγω δὲ δύο βίους, τόν τε πολιτικὸν, καὶ τὸν φιλόσοφον. Non igitur tantū homines dediti grauioribus ſubtilioribusq; literis, φιλόσοφοι appellantur, ſed quæſtiones etiam non nullæ: reſq; dignæ animaduerſione illorum, ita uocatæ ſunt, vt priore exemplo patefactum: & uitæ etiam hominum, totæ occupatæ in quærenda veritate rerum, ita nominatæ, quod poſteriore intelligitur. σπουδαιότερον igitur ſignificat, maiore ſtudio dignum: magiſq; refertum omni uirtute ac laude. Rationem verò eius reddens, inquit. Poeſis enim potius, quæ in vniuerſum: hiſtoria autem, quæ ſingillatim fiunt, dicit. quibus uerbis putat, ſi rectè accepta illa ſint, declarari: verumque eſſe intelligi,

intelligi, quod dixit: Ne quis tamen error in illis interpretandis naſcatur, ipſe explanat, qui ſenſus eorum ſit: nec tamen quid omni loco καθόλου valeat, oſtendit, ſed in hac ipſa re, de qua hic ſermo eſt. Vniuerſale igitur eſſe inquit videre, quibus moribus inſtructo homini qualia conuenit dicere aut facere, ſecundum veriſimile aut neceſſarium: id eſt vt veriſimile ſit, nulloq́; negotio probetur omnibus, illum ea dixiſſe aut feciſſe: nihilq́;, quod poſtea fingatur aut dictum ab eo aut factum, repugnet ab indole aut vita ipſius. Exempli cauſa, ſi iracundum quempiam poëta induxit: ſi magni animi virum: hi nanque, huiuſcemodiq́; alij ſunt ποιοί, id eſt qualitatibus quibuſdam inſigniti, oportet eoſdem poſtea tales cuſtodiat: omniaq́; fingat dicere aut facere iracundè aut fortiter: nam ſi iracundum poſtea faceret lentè ferre iniurias: aut magnanimum vicino aliquo malo periculoq́;, conſternari metu, peccaret magnopere: nec, quod decet, ſeruaret. καθόλου autem hoc vocatur, quia nullam certam perſonam deſignat, ſed in omnem hominem cadit. Nam quod adiungit, de veriſimili ac neceſſario loquens. Quod ante oculos ſemper propoſitum habet poëſis, planum eſt, ſupraq́; traditum, non verum ſpectare poetas, ſed diligenter attendere, quid neceſſe ſit dicere facereq́; iis, quorum dicta factaq́; cantant, vt conueniant ſibi ipſis: & quid veriſimile itidem, opinionibusq́; hominum conſentaneum, eos aut dixiſſe aut feciſſe. Nam quamuis Homerus Achillem, Hectorem, Agamemnonem, qui certè ſingulares ſunt, inducat aliquid aut loquentes aut gerentes, non tamen tam ipſos, vt definitas perſonas, quàm vt tales, & ea vita moribusq́; inſtructos inducit: perſpicitq́; ſemper diligenter quid illis moribus conueniat. Cum autem hoc fecerint poetæ, ſecumq́; omnia ſtatuerint, docet eos nomina imponere illis ipſis perſonis: quod (niſi fallor) ſignificat poetas tunc relicto vniuerſali, de illis agere vt de certis perſonis, ſingularibusq́; hominibus; nomina enim definiunt homines, ſeparantq́; ab aliis: neque enim hic arbitror auctorem dicere, quod non nulli crediderunt, poetas quærere debere nomina, quæ exprimant mores eorum, qualitatesq́; illas, quibus notati ſunt, oſtendant: rarum enim hoc eſt, & nullo modo neceſſarium, præſertim in tragœdia, cum id fictum appareat: illic autem omnia facta eſſe, non ficta, exiſtimari debeat. Nam Oedipus nomen, cum vitium pedum, tumoremq́; oſtendat, à ſimulatis parentibus, rei illi monſtrandæ aptũ, impoſitum antea, non à poeta, fuit. Cum igitur videret Ariſtoteles hoc quaſi repugnare ſententiæ ſuæ, atque id arripere quempiam poſſe: perſonæ nanque diſtinctę nominibus, definitæ iam ſunt, quales reperiuntur in fabulis comicorum, ut Chremes, Demea, Pamphilus, Menedemus, & non vniuerſales, diſſoluit hunc nodum oſtendens tempus, quo nomina ipſis poetæ imponunt: tunc enim hęc faciunt, cum omnia iam in animo ſuo ſtatuerunt: ipſosq́; commenti ſunt ea feciſſe dixiſſeq́;, quæ moribus illis naturisq́; congruebant. Nam quod ipſos nominibus illis appellarunt, aliis etiam ſine vllo fabulæ damno appellare potuerunt. Altero autem iam nomine, cuius ſupra meminerat, explicato, alterum aggreditur, exemploq́; docet: quid valeat καθ' ἕκαστον: id eſt ſingulare: idq́; eſſe inquit, quid in vita ſua ingenio illo ſuo acri fecerit, quidq́ue incommodi attulerit Athenienſibus, aliis ve, Alcibiades: & quid idem ab ipſis perpeſſus ſit, maliq́; ſuſtinuerit: cum enim hoc tractatur, certæ perſonæ reſpiciuntur, earumq́; euentus conſiderantur, non ut in rebus, quæ in vniuerſum fiunt: illic enim mores illi, qualitatesq́; ſpectantur: nec ſimul cogitatur quibus illæ impreſſæ ſint: in quibuſcunque enim hæſerint eadem dicta factaq́;, rectè illis accommodantur. Quod vero inquit, ſignificare volens, quæ in vita contigiſſent Alcibiadi. τί ἔπραξεν ἢ τί ἔπαθεν: complexusq́; eſt, & quæ detrimenta ipſe aliis importaſſet, & quæ ſtudio inimicorum in ſe accepiſſet, vidit etiam Homerus, quem nihil vnquàm fefellit, quod acie mentis perſpici poſſet, vtrunque eſſe tangendum ab illis, qui plenè aliquam rem commemorare vellent: vix enim fieri poteſt, vt quiſpiam alicui moleſtus ſit, quin ipſe quoque aliquid mali illo tempore perpetiatur. nam in Odyſſeæ Θ, quo loco inducit Vlyſſem Demodocum laudantem, qui eximiè cecinerat incommoda, quæ Græci in bello Troiano ſuſtinuerant: ornátemq́; quantùm poterat ſtudium illius, fingit Vlyſſem dicere hoc Demodocum ſeruaſſe. Verba poetæ ſunt hæc. ὅσ' ἔρξαν τ' ἔπαθόν τε καὶ ὅσ' ἐμόγησαν ἀχαιοί. Sed etiam in Υ eiuſ-

dem

dem operis, vbi narrat Vlyſſes vxori, quæ mala perpeſsus eſset longo illo temporis ſpatio, quo ab ipſa afuiſset, idem cuſtodiuit: inquit enim. Αὐτὰρ ὁ διογενὴς Ὀδυσσεὺς ὅσα κήδε' ἔθηκεν Ἀνθρώποις, ὅσα τ' αὐτὸς ὀϊζύσας ἐμόγησε. quamuis hic non tam mala importata ab inimicis, quàm labores moleſtiasq́;, quæ non poſsunt declinari in bello, peregrinationeq́; diuturna, propter infirmitatem naturæ noſtræ, videatur ſignificare: quod ſuperiore etiam illo loco, quaſi tertium addidit.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμῳδίας ἤδη τοῦτο δῆλον γέγονεν: συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων, οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα ὑποτιθέασι: καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ περὶ τὸν καθ' ἕκαστον ποιοῦσιν: ἐπὶ δὲ τῆς τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται. αἴτιον δ' ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα, οὔπω πιστεύομεν εἶναι δυνατά: τὰ δὲ γενόμενα, φανερὸν, ὅτι δυνατά: οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ ἦν ἀδύνατα.

In comœdia quidem igitur iam hoc manifeſtum extitit: cum enim conſtituerint fabulam per veriſimilia, ſic quælibet nomina imponunt: & non, quemadmodum iamborum auctores, circa ſingulos homines carmen condunt. In tragœdia autem nominibus, quæ iam fuerint, hærent. Cauſa autem eſt, quod aptum ad perſuadendum eſt id, quod fieri poteſt. Quæ igitur facta non ſunt, nondum credimus eſſe poſsibilia: quæ autem facta ſunt, perſpicuum eſt, quod poſsibilia ſunt: neque enim facta fuiſſent, ſi eſſent è genere eorum, quæ fieri non poſſunt.

Cum officij poetarum meminiſset, qui perſonis, quas inducunt, nomina ipſi imponunt: intelligeretq́, non omnes eodem pacto in hac re verſari: magis enim hoc comici quàm tragici ſeruant, accuratius de hoc diſputat: dicitq́; ex comœdia rem ita ſe habere, planum iam factum eſſe: neminemq́; non animaduertiſse comicos poetas fingere nomina: ac quomodo ipſis uiſum fuerit, appellare eos, quos in fabulis ſuis inducunt: Cum enim (inquit) res coagmentarint, fabulamq́; compoſuerint: hoc enim primum eſt, in quod toto animo incumbunt: & quod tanquàm ſolum ac fundamentum eſt comœdiæ: in qua fabrica veriſimilibus vtuntur: ſequunturq́; ea, quaſi ducem aliquem, ſtatim imponunt perſonis, quæ in illis negotiis occupantur, nomina, quæ ipſis in mentem venerint. τὰ τυχόντα enim valet quælibet: quo verbo etiam intelligi puto verum eſse, quod ſupra admonui. non cogi poetam omnino fingere nomina, quæ quadrent eorum naturæ, ſed liberum eſse, & ex ſua voluntate, ne dicam libidine, totum hoc gerere & adminiſtrare poſse. Cum autem conſuetudinem comicorum indicarit, rei magis explanandæ cauſa, à quibus illi tota via diſſentiant, declarat. ij verò ſunt qui ſcribunt iambos: iambici enim poetæ certas perſonas perſtringunt: inimicosq́; ſibi homines, aut turpes viros omnibus contumelijs vexant: quæ definitæ perſonæ nomina, quibus appellantur, habent. vnde illis etiam ipſi vtuntur in illis infamandis. Hoc igitur quoque expoſito, tradit tragicos non valde hoc, neque firmiter cuſtodiſſe: potiusq́; veteribus nominibus, propriisq́; illorum hominum, quorum factum aliquod in ſcenam adducunt, adhæſiſſe. Conſilium autem ipſorum explicat: & quod eos à vero abſtraxerit, docet: Cum enim (inquit) id quod effici poteſt, aptum magnopere ſit ad perſuadendum, hoc ipſum eos impulit, vt ſectarentur certas perſonas, quorum facta nota eſſent: videbant enim hoc pacto res illas accommodatas valde fore ad fidem faciendam: quod in primis ipſi quærunt, ac toto animo procurant. Poſito igitur primum illo, demonſtrat, ſi contrarium feciſſent, ac ficta nomina: resq́;, quas factas eſſe non conſtaret, ſecuti fuiſſent, eos dubitaſſe, ne ita certo, quod cupiunt, obtinere potuiſſent: id eſt materiam.

argumentumq; tractare ad fidem faciendam aptum, quia ea, quæ facta non ſunt, incerta adhuc ſunt, an effici poſſint: nec liquidò ab hominibus creduntur è genere eorum eſſe, quæ fieri poſſunt. Quare ſequitur: quod tamen ipſe non ponit, vt non penitus apta ſint ad perſuadendum: hoc enim tantum declarato: Homines (inquã) non ſolere omnino credere fieri poſſe, quæ facta adhuc non ſunt, redit ad primum illud comprobandum: aitq; dubitari de altero non poſſe: perſpicuumq; eſſe, quod ea, quæ facta ſunt, fieri poſſint: breuiq; rationem eius à contrario reddit. non enim (inquit) facta eſſent, ſi fieri non potuiſſent. euentus igitur illorum tollit omnem dubitationem, quæ prius in animo hominum de illa re naſci potuiſſet. Confirmat autem, quod tradit Ariſtoteles de inſtituto comicorum, teſtimonium Antiphanis, qui totus in eo ſtudio verſabatur: cum enim ille oſtendere vellet ſui generis poëtas maioribus difficultatibus premi quàm tragicos: eaſq; ſedulo enumeraret, in illis etiã hoc poſuit: dixitq; cogi comicos cuncta nomina noua inuenire: nec non quæ antea illi fecerint, ac quæ illo tempore gerant, comminiſci. Verba eius hæc ſunt. ἀλλὰ πάντα δεῖ εὑρεῖν ὀνόματα καινά: κἄπειτα τὰ διῳκημένα πρότερον: τὰ νῦν παρόντα. idemq; eodem in loco demonſtrauit, quemadmodum omni hoc labore leuarentur tragici: cum enim nomina nota ſequantur, ſtatim nomine indicato, ſuccurrere ſpectatoribus, quid ille incommodi acceperit in uita: quid iidem fecerit: omniaq; ſubito, ſine vlla moleſtia poëtæ, plana explorataq; eſſe ſpectatoribus: quæ in altero illo ſtudio diligenter narrare oporteat. Exemplo vero ille vtitur Oedipi, aliorumq;: ac de Oedipo quidem inquit. τί πείσεθ' οὗτος, τί πεποίηκε. in quo etiam notandum eſt ita illum de ipſo loqui, vt ſupra Ariſtoteles de Alcibiade fecit: cum ambo & quæ fecerint, & quæ ſuſtinuerint perſonæ illæ, tetigerint: addendumq; hoc etiàm ſuperioribus illis, ab Homero acceptis, exemplis: quæ nõ tam rei declarandæ cauſa, quæ ſua vi ſatis aperta erat, quàm illuſtrandi optimi poetæ, ſedulo collegi. Animaduertendum autem arbitrari ſummum doctorem veritatem huius rei magis vidiſſe comicos quàm tragicos: ſtudio enim ipſorum, vt tradit apertè, patefactum iam fuerat, quid rectum eſſet. Nec non videri eundem ſperare tragicos quoque ipſos aliquando hoc effecturos, quod præſtare non dubitarint comici: quod facto Agathonis intelligi poteſt. Cumq; duo ſint, quæ plurimum ornent eorum opera: comicorum (inquam) & tragicorum: quæ non omnino ſimul poſſint obtineri: hoc eſt fingere in animo ſuo quales eſſe debent: & ſumere materiam mirifice aptam ad perſuadendum, tragicos tantopere poſterioris huius cupidos fuiſſe, vt penè prius illud contempſerint: contrà autem comicos prius bonum ſecutos fuiſſe, nec timuiſſe, ne eã de cauſa fabulæ ipſorum minus probabiles forent.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τραγῳδίαις: ἐν ἐνίαις μὲν, ἓν, ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων: τὰ δὲ ἄλλα, πεποιημένα: ἐν ἐνίαις δὲ, οὐθὲν, οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος ἄνθει: ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τά, τε πράγματα καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται: καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει, ὥστ' οὐ πάντως εἶναι ζητητέον τῶν παραδεδομένων μύθων, περὶ οὓς αἱ τραγῳδίαι εἰσὶν, ἀντέχεσθαι: καὶ γὰρ γελοῖον τοῦτο ζητεῖν: ἐπεὶ καὶ τὰ γνώριμα ὀλίγοις γνώριμά ἐστιν: ἀλλ' ὅμως εὐφραίνει πάντας.

Nec tamen non etiam in tragœdijs: in aliquibus quidem vnum, vel duo notorum nominum ſunt: cetera autem ficta: in quibuſdam autem nullum, vt in Agathonis flore: ſimiliter enim in hoc & res & nomina facta ſunt: & nihilominus delectat adeo vt non omnino quærendum ſit, traditis à maioribus fabulis, circa quas tragœdiæ ſunt, hærere: etenim ridiculum hoc quærere, quia & nota paucis nota ſunt, & tamen oblectant cunctos.

Cum

Cum morem tragicorum poẽtarum oſtendiſſet, qui, diſcrepantes in hoc à comicis, clara illuſtriaq; nomina in componeudis fabulis ſectentur: eaq; ex omni memoria eruant: nec non coofilium eotum diligenter explanaſſet, tradit hoc tamen apud illos oon vndequaq; firmum eſſe, cum inueniantur etiam aliquæ tragœdiæ, in quibus vno altero ve, excepto: quæ fama peruulgata ſunt, cetera omnia nomina, ficta ſunt: à poẽtaq; ipſo cooformata: ſed etiam extare affirmat non nullas, in quibus vetus nullum diuulgatumque nomen appareat: cuiuſmodi eſſe inquit Agathonis tragici fabulam quandam, vocatam ἄνθος, quæ Græca vox florem valet: in illa nanque affirmat, vt res, ita etiam nomina perſonarum ficta, & commenticia fuiſſe: additque fabulam hanc, quamuis penitus ſpreuiſſet conſilium tragicorum hac in re, tamen delectare: animosq; ſpectatorum lætitia perfundere. Tantum autem tribuit iudicio Agathonis, quamuis quod undequaque ipſe auſus erat, alij etiam eiuſdem ſtudij homines aliqua ex parte tentaſſent, ut inde corollarium quoddam eliciat, non oportere omnino tragicum poẽtam ſtudere traditis ab antiquis fabulis affixum eſſe: circa quas fabulas, leuiter immutatas, aliquaque parte variatas, nouæ tragœdiæ fiunt: nec putare ſibi non permitti totam fabulam ita coofiogere, vt à nulla nota celebriq; perſona apta ſit: cum exemplo illorum intelligere poſſimus id nobis licere. Vocat uero hic μύθους παραδεδομένους. quos infra multo appellat παρειλημμένους, vbi inquit non licere poẽtis ſoluere fabulas acceptas à neteribus: in eadem enim re ſignificanda nunc vtitur perſona eorum, qui tradunt: nunc eorum, qui accipiunt, qnum hi ſine illis eſſe non poſſiot. Niſi fallor auteio huiuſcemodi μῦθον uocauit Ariſtophanes οὐκ ὄντα, quum induxit Euripidem ita cum Aeſchylo diſputantem βατράχοις, purgantemq; ſe, qnod Phædram nimis ſceleratam finxiſſet: oſtendit enim fabulam eam veterem fuiſſe: nec ſe primum Phædram talem in ſcenam induxiſſe: inquit igitur. πότερον δ' οὐκ ὄντα λόγον τοῦτον περὶ τῆς φαίδρας ξυνέθηκα. Nec tamen funditus Ariſtoteles conſilium reliquorum contemnit: tantum admonet non oportere nos anxio animo id quærere, vt ſi forte illis deſtituti ſimus, non putemus nos vllo pacto tragœdiam ſcribere poſſe. in verbo igitur ζητεῖν, meo iudicio, intelligitur ſollicitudo quædam & anxia cura inueſtigandi id, quod aliqnis putet ſe ægre inuenturum. id autem perſpicitur & ex priore hoc loco, & ex inferiore ſeotentia, in qua iterum ipſo vtitur: addit enim, contemnens nimium ſtudium eorum, qui in hoc occupati toti erant: rationemque reddens, cur illi inanem laborem ſuſcipiant. Eſt enim ridiculum hoc quærere, quia nomina etiam illa nota dataque, paucis hominibus nota ſunt, & tamen oblectant omnes: nam quod apud ipſum eſt γνώριμα, referri puto ad nomina perſonasq; illuſtres: de quorum uariis euentibus tragœdiæ componuotur: vt ſupra locutus eſt, cum inquit. ἐν ἐνίαις μὲν ἓν, ἢ δύο, τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων: de nomioibus certe omnis hic quæſtio eſt: uſurpari ne debeant uetera tantum ac nobilia, ſiue etiam nouis ac commenticiis locus ſit. Ratio autem, qua confutat curam ſtudiumq; eorum, qui anxie nomina nota quærebant, hæc eſt. docet enim eos ne ita quidem omnino conſequi quod cupiunt: cum eoim ſectentur perſonas nobiles, quorum facta ſpectatoribns cognita ſint, affirmat illa ipſa, quamuis nota ſatis ſint, paucis tamen è magno numero, turbaque infioita, quæ in theatrum uenit, nota eſſe: & tamen oblectare uoiuerſos. Videtur igitur oſtendere uelle Atiſtoteles, uoluptatem illam, quæ perfundit animos ſpectatorum, fontem etiam alium originemq; habere: & non tantum naſci, quia res præteritæ, & quæ liquido intelliguntur è genere eorum eſſe, quæ effici poſſunt, magis aptæ ſint ad perſuadendum. Notandum vero eſt aliam hanc eſſe ποιοῦσιν ὀνομάτων ab ea, de qua multo infra loquetur: nec intelligere ipſum nunc πεποιημένα ὀνόματα, uocabula illa, quæ conformata ſunt, ad ſimilitudinem alicuius rei ut δοῦπος, κόναβος, βόμβος: eorum enim magis plena eſt Græca quàm Latina lingua, ſed ut teſtatus ſum, nomina, quibus ſinguli homines, oſtenduntur, & quæ nunc vulgo à Grammaticis propria appellantur.

Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν, ἢ τῶν μέτρων, ὅσῳ ποιητὴς κατὰ τὴν μίμησίν ἐστι: μιμεῖται δὲ τὰς πράξεις,

κἂν ἄρα συμβῇ γενόμενα ποιεῖν, οὐθὲν ἧττον ποιητής ἐστι: τῶν γὰρ γενομένων ἔνια οὐδὲν κωλύει τοιαῦτα εἶναι, οἷα ἂν εἰκὸς γενέσθαι: καὶ δυνατὰ γενέσθαι, καθ' ὃ ἐκεῖνος αὐτῶν ποιητής ἐστι.

Perſpicuum igitur ex his, quòd poëtam magis oportet fabularum eſſe effectorem, quàm verſuum, quanto poëta eſt ſecundum imitationem: imitatur autem actiones. Quamuis igitur contigerit res factas pangere, nihilominus poeta eſt: rerum enim factarum non nullas nihil vetat huiuſcemodi eſſe, quales veriſimile eſt fieri debuiſſe: & eius generis vt effici illo modo potuerint, ſecundum quod ille ipſarum poeta eſt.

Cum improbaſſet plurimum ſtudium eorum, qui & nomina, & facta nota toto animo anquirunt: cauſamq; attuliſſet, cur illi ſæpe ſine cauſa multum laborarent, quaſi veritate iam huius rei explorata, ſententiaq; ſua comprobata, quæ eſt. licere tragicis poëtis fingere etiam nomina, & comminiſci perſonas aliquas, quibus ea, quæ apta ſunt tragœdiæ componendæ, contigerint, adiungit planum eſſe è ſuperiore diſputatione: hisq;, quæ nuper dicta ſint, poëtam, id eſt effectorem magis fabularum eſſe oportere poëtam, quàm verſuum: erat enim vetus opinio multorum, qui putarunt omnes eos, qui carminibus aliquid conderent, poëtas eſſe, quamuis argumenta non fingerent, nec res vllas imitarentur. ipſe igitur contrà tradit planum & exploratum ex his eſſe, quamuis etiam verſuum vſus proprius ſit poëtarum, tamen maius ſtudium ponere ipſos debere in fabulis componendis, quàm in verſibus condendis: ac tanto maius, quanto magis poetam reddit efficitq; imitatio, quàm vincta certis pedibus oratio, ac verſus denique ipſi. Addit autem alteram propoſitionem, qua facilius coucludatur, quod probare vult, Poetam, cum imitatur, imitari res: recordari autem debemus fabulam eſſe coagmentationem rerum. Adiungit tamen Ariſtoteles, quod valet ad illos, qui contra ſentiebant, ſubleuandos, vel potius ad difficultatem quandam tollendam, Quòd ſi forte contigerit poetam ſcribere res factas, nihilominus poetæ nomine dignus erit: argumentari enim aduerſus ipſum ita aliquis potuiſſet. Tuo igitur iudicio omnis poeta, qui rem factam canit, poeta non eſt, quia qui rem præteritam narrat, nec imitatur fingitq;, poeta non eſt. ipſe igitur hoc videns refellit, atque inquit. non omnes eos qui hoc tentent, aut fortuito incidant in res, quæ exitum iam habuerint, in culpa eſſe, quia fieri poſſit, vt res aliquæ factæ, ita factæ ſint, vt veriſimile ſit illas factas eſſe. & eſſe denique huiuſcemodi, vt effici potuerint. quo nomine (inquit) ille poeta eorum aliquo modo eſt: officium enim poetæ eſt veriſimile ſectari, & ea quæ effici poſſunt, ſumere. quod in illis rebus illo modo factis, non deſideratur. Retinet igitur hac de cauſa nomen poetæ: nec quicquam gerit, quod à perſona illius alienum ſit. Animaduertendum autem, quod inquit. κἂν ἄρα συμβῇ γενόμενα ποιεῖν. ſi contigerit enim (inquit) ac caſus ipſe tulerit: nullo enim modo vult poetam rem geſtam exponere, quia geſta eſt: hoc enim hiſtorici officium eſt: ſed ſi forte aliquando hoc fiat, vt in fabula componenda incidat in rem factam. ſi eo modo illa facta fuit, quo docet, tunc eſt apta poetæ, nec ipſe reprehendi vllo pacto poteſt.

Τῶν δὲ ἁπλῶν μύθων καὶ πράξεων αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ χείρισται. λέγω δὲ ἐπεισοδιώδη μῦθον, ἐν ᾧ τὰ ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὔτ' εἰκὸς, οὔτ' ἀνάγκη εἶναι. τοιαῦται δὲ ποιοῦνται ὑπὸ μὲν τῶν φαύλων ποιητῶν δι' αὐτούς: ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοὺς ὑποκριτάς: ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες καὶ παρὰ τὴν δύναμιν παρατένοντες μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν ἀναγκάζονται τὸ ἐφεξῆς.

Simplicium autem fabularum & actionum, epiſodicæ ſunt peſſimæ. Appello autem epiſodicam fabulam: in qua epiſodia altera poſt altera neq; veriſimile, neque neceſſe eſt eſſe. Huiuſcemodi autem efficiuntur à malis poetis propter ipſos: à bonis autem propter hiſtriones: concertationes enim facientes, & ſupra vires fabulam extendentes, ſæpenumero coguntur diſtorquere ordinem.

Cum quid in eis fabulis bonum eſſet: quomodoq; partes earum conſtitui deberent, oſtendiſſet, nunc præcipir, quid merito reprehendi in illis aliquando poſſit: vitiaq; earum, ea maxime parte, qua ſuperiores laudarar, demonſtrat. Inquit igitur. Omnium ſimplicium fabularum illas eſſe deterrimas, qoas epiſodicas appellat. ſignificans io hac re nullo alio modo tantopere peccari poſſe, quantopere hoc committendo. Addidir aotem declarationis cauſa poſt vocem μύθων, quod illius ipſius rei, quæ voce illa oſtenditur, notionem, vimq; exprimit. id eſt καὶ πράξεων: fabulæ enim ſuot actiones: id eſt res, quæ fictæ ſint à poëta illo modo geſtæ: earumq; ipſarum ſeries ac coagmentatio. Relicto vero priore, ſtatim in conſequentia ſermonis reſpondet poſteriori verbo, quod ipſum facere manifeſto declarat diuerſum genus verborum cum, quod infert, muliebre ſit: ac reſpondeat huic ipſi: virilis nanque generis verbum eſt, quo apud Græcos fabula vocatur. Sed infra etiam, quum inquit τοιαῦται δὲ ποιοῦνται, eadem de cauſa accipi debent πράξεις. Ne quis autem error ſit in ſenſu eius vocis, qua vitium harum actionum, fabularumq; indicat: illas enim ἐπεισοδιώδεις vocat, explanat quæ vis notioq; huic nomini ſubiecta ſit: epiſodicamq; fabulam eſſe ait, in qua epiſodiorum ordo malus eſt: nam epiſodia: id eſt digreſſiones, reſq; non nullæ extrinſecæ, inculcatæ in mediam fabulam, rectè & ordine collocata illic nun ſunt: ſi nanque illa verum ordinem tenerent, atque alterom ex altero natum, aut neceſſario aut veriſimiliter, foret, non à ſe fabulam appellarent: cum enim omnes fabulæ aliqua in ſe contineant epiſodia, quibus ipſarum corpus augeatur, non tamen omnes epiſodicæ nuncupantur, ſed illæ tantum, in quibus hac parte peccatum ſit. à vitio igitur ipſæ ita vocatæ ſunt. Vt enim res ipſæ, quarum fabula eſt coagmentatio, ita inter ſe connexæ debent eſſe, vt, quæ ſequitur pars antecedentem conſequatur aut veriſimiliter aut neceſſario, ſic etiam quæ importatæ eò, & aliunde adnectæ ſunt, eodem nexu aliquo modo inter ſe illigari debent. Quæ etiam origines huius mali, cauſæq; ſint, indicat: eaſq; duas eſſe affirmat. inſcitiam inquam poëtarum, & cupiditatem ſeruiendi hiſtrionibus: malos enim poëtas tradit labi in hoc ſua culpa: & qoia rationem eius artis, quam tractant, non teneant: qui errore illo ducti, non intelligunt ſe peccare: bonos autem, id eſt eruditos & prudentes, quia nimis ſtudeant placere & gratificari hiſtrionibus. radix igitur huius culpæ tunc in hiſtrionibus eſt: nam poëtæ ipſi vident quid faciant: ac niſi deprauarentur ab hiſtrionibus: deſiderioq; ſatisfaciendi ſtudio ipſorum à vero abducerentur, hoc vitio vacarent. Reddit autem rationem diligenter Ariſtoteles, cur obſit famæ, virtutiq; poëtarum cupiditas hæc placendi hiſtrionibus: & inquit: verba enim Græca nunc ponam, cum difficultatis non parum in ſe babeant. ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες. Primum enim accuratè videndum eſt, quid valeat hic ἀγώνισμα: & qui ſint, qui ἀγωνίσματα faciunt: ipſi ne poëtæ, an hiſtriones. Suſpicari vero aliqnis non ſine cauſa poſſet, ex verbo, quod ſequitur, accipi debere poëtas: ποιεῖν enim proprium eſt poëtarum: atq; hoc pacto ποιεῖν ἀγωνίσματα, ſignificaret, inſerere in fabulam locos non nullos aptos concertationibus excitandis, & in quibus hiſtriones ſtudium ſuum valde exercere poſſent. Sic autem manifeſto fabula extenderetur, & connexio illa rerum ſerieſq; frangeretur: nam quod ſequitur, Et ſupra vires fabulam extendentes, ſæpe numero diſtorquere coguntur ordinem. Producere fabulam, pertinere videtur ad poëtas, non ad hiſtriones: & officij illorum eſſe. nec tamen cadit in illos, quod in ea ſententia incluſum eſt παρὰ δύναμιν: illis enim facultas, cum boni poëtæ dicti ſint, deeſſe oon poteſt. Videndum igitur an valeat, ſupra id, quod fabula ipſa fert: videtur enim fa-

bula id non pati: cum, ſi id fiat, rerum ordo, ſeriesq́; in ipſa corrumpatur: cetera enim præclare conueniunt: poëtis enim ipſis imponi neceſſitas uidetur, ſi adiuuare velint ſtudia histrionum, interrumpendi ſeriem rerum: & quod ἐφεξῆς ab auctore appellatur: à Latinis autem, deinceps, dicitur. Quod ſi quis capere malit histriones, putetq́; hoc de illis dictum eſſe, ποιῶν ἀγωνίσματα, tunc histriones intelligentur, cum in agenda fabula motus corporis excitant: contenduntq́; vehementer, ac diutius in hoc ſtudio manent: in hoc enim opere occupati producunt atq́; extendunt fabulam, magis quàm aut ipſa ferat, aut vires eorum ſuſtineant, quia histriones ipſi in his concertationibus defatigati, coguntur poſtea ſępe numero diſtorquere & ſuo rectoq́; ordine deducere ſeriem coagmentationemq́; illam rerum: hoc enim appellauit ἐφεξῆς, quia conſtitutum iam eſt quid quámq́; rem, antecedentémq́; partem conſequi debeat. Notio autem vſq́; eius nominis ἀγώνισμα variatur, prout locus totus capitur. Vocabulo vero hoc ipſo vſus eſt Plutarchus in commentario, quo conciſe nunc exponitur collatio Menandri & Ariſtophanis comicorum: quæ commoda enim bonaq́; attulerit Græcis diuerſis temporibus ac locis Menander, exponens, inquit. ὁ δὲ Μένανδρος μετὰ χαρίτων μάλιστα ἑαυτὸν αὐτάρκη παρέσχηκεν ἐν θεάτροις, ἐν διατριβαῖς, ἐν συμποσίοις, ἀνάγνωσμα, καὶ μάθημα, καὶ ἀγώνισμα κοινότατον, ὧν ἡ Ἑλλὰς ἐνήνοχε καλῶν, παρέχων τὴν ποίησιν. Pertinet vero (vt opinor) id verbum eo loco ad actionem: docet enim poëtam eum acumine ingenij ſui multum dignitatis attuliſſe poëſi: feciſſéq́;, vt magna cum voluptate & legi poſſet: multáq́; e fabulis ipſius diſci: nec non vt fabulæ eius agerentur ab histrionibus aptè. Vnde ipſi quoque histriones ἀγωνισταὶ vocati ſæpe ſunt ab hoc ipſo fortaſſe ſtudio concertationis. Animaduertendum autem loqui hic auctorem, de fabula vt de re ſolida, & quæ corpus habeat: huiuſcemodi enim res & extenduntur, & diſtorquentur, vt corium, pannum, ferrum ue aliquod, aut lignum. vſus igitur eſt uerbis tranſlatis ob ſimilitudinem harum rerum. nam quod παρατείνοντας inquit, addita præpoſitione παρὰ huic uerbo τείνειν, id fecit, ut oſtenderet uitium huius rei, ac deprauationem: hanc enim vim habet in compoſitione uerborum præpoſitio illa, ut perſpicitur etiam ex hoc auctoris loco: qui multo infra inquit, cum exponeret argumentum Odyſſeæ καὶ παραφυλαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ποσειδῶνος. Ariſtophanes quoque ita fecit βατράχοις Xanthiam ſeruum loqui, cum oſtendere uellet ſe ſine vllo indecoro motu plagas perpeſſurum. ἰδοὺ σκόπει νυν ἤν με παρακινήσαντ' ἴδῃς. nam qui vehementer ſenſu doloris tenentur, hoc ferè committunt, ut membrum aliquod partem ue corporis aut contrahant, aut ſua tanquàm ſede moueant. Διαστρέφειν etiam protulit Ariſtoteles in primo de arte dicendi μεταφορικῶς, ut hoc in loco. vbi accuſauit oratores, qui, facta ad id oratione, corrumperent iudices, & tanquam machina aliqua adhibita, ipſorum animos deprauarent, ac diſtorquerent. Exoritur hic etiam ſcrupulus, cur de fabulis loquens ἁπλῶν addiderit, quaſi hoc euenire uelit in eo potiſſimum genere fabularum, quæ ſimplices & non nexæ ſunt: atque eo magis ille moleſtus eſt, quia nondum tradidit, quot ſpecies fabularum ſint: nec docuit quaſdam ſimplices eſſe: quaſdam uerò, plexas. idem autem, ut arbitror contingeret in fabulis etiam plexis: nam plexas quoque puto ἐπεισοδιώδεις eſſe poſſe. An ualet quicquam ad eum euellendum, quod tragœdia ſimplex ſua ſponte non ualde elegans eſt: cui ſi acceſſerit hoc uitium, meritò deterrima uocari poteſt. Ariſtoteles certè coagmentationem fabulæ pulcherrimæ uult eſſe nexam.

Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας ἐστὶ πράξεως ἡ μίμησις, ἀλλὰ καὶ φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν. ταῦτα δὲ γίνεται μάλιστα τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον, ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα: τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἕξει μᾶλλον, ἢ εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, καὶ τῆς τύχης: ἐπεὶ καὶ τῶν ἀπὸ τύχης ταῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ, ὅσα ὥσπερ ἐπίτηδες φαίνεται γεγονέναι. οἷον ὡς ὁ ἀνδριὰς ὁ τοῦ Μίτυος ἐν Ἄργει ἀπέκτεινεν τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου τῷ Μίτυϊ, θεωροῦντι ἐμπεσών: ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰκῆ γενέσθαι. ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίους μύθους.

Quia autem non ſolum perfectæ eſt actionis imitatio, verumetiam terri-

bilium

bilium & miſerabilium : hæc autem fiunt maxime huiuſcemodi : & magis quando fuerint præter opinionem inter ſe connexa : admirabile enim ſic habebunt, magis quàm ſi à caſu & fortuna : quia & eorum, quæ à fortuna fiunt, hæc maximè admirabilia videntur, quæcunque tanquam ex induſtria apparent facta fuiſſe. ſicut ſtatua Mitys Argis interfecit eum, qui cauſa interitus Mityi fuerat, cum in eum ſpectantem incidiſſet : videntur enim huiuſcemodi non temere facta eſſe. Quapropter neceſſe eſt huiuſcemodi eſſe pulchriores fabulas.

Cum auctor oſtendiſſet oportere fabulæ partes inter ſe connexas eſſe : atque ea, quæ ſequuntur, naſci ab iis, quæ anteceſſerunt aut neceſſario aut veriſimiliter : nec non contrarias his aliquo modo fabulas damnaſſet, id eſt in quibus epiſodia diiuncta ſunt, tradit nunc quæ fabulæ pulchriores ſint : & facilius, quod ab iis expectatur, præſtent. Hoc autem toto animo procurari debere : ac ſine ipſo tragœdiam ornatam, omnibusq́; numeris expletam non fore, ex definitione ipſius, ſupra poſita, declarat. Quòd ſi nihil aliud in tragœdia requireretur, niſi vt perfectæ integræq́; actionis imitatio illa foret, ea quæ adhuc tradita ſunt ad eam perficiendam, & omni virtute cumulandam, ſatis fortaſſe fuiſſent : verum quia tragœdia, vt ipſe teſtatur, non ſolum plenam integramq́; actionem referre debet, ſed etiam caſus quoſdam & ad timorem iniiciendum, & ad miſericordiam mouendam accommodatos, ideo declarat, quæ ratio ſit rerum harum formidabilium, ac miſericordiæ plenarum, conformandarum. apta igitur eſt à definitione hæc præceptio : ſolumq́; ac fundamentum habet ipſius partes : ſic enim argumentatur, poſita initio particula illa, quam ſæpe docui illic ab ipſo collocari, cum aliquid autiam explicatum, aut ſua ſponte planum, ſtatim adiungitur, & quam neceſſario infra conſequitur quod inde pendet, atque ipſi reſpondet. inquit igitur. Quia autem imitatio, ſcilicet tragica : hoc enim deſiderari videtur ad ſententiam complendam : quod tamen ipſe omiſit, quia dubitari non poterat de qua imitatione loqueretur. ita vero accipio, quia articulus eſt ante poſtremum verbum μίμησις : quod ſi illic ille non foret, intelligerem tragœdia. Quia igitur illa non ſolum perfectæ actionis eſt imitatio, ſed etiam terribilium ac miſerabilium, ſcilicet imitatio eſt. in definitione autem hæc complexus eſt, cum ait tragœdiam non vti expoſitione ad purgandum animum eorum qui audiunt, liberandumq́; impetu perturbationum, ſed miſericordia & metu. Declarato igitur, vel potius in memoriam eruditorum redacto, imitationem hanc, eſſe imitationem rerum formidoloſarum ac miſerabilium, putauit officij ſui eſſe, quomodo conflari poſſit aliquid valde aptum ad metum incutiendum, miſericordiamq́; mouendam docere : quare mentione nulla officij ſui facta, inquit. Hæc autem maximè fiunt huiuſcemodi : hæc intelligens, quæ mutuo inter ſe hæſerint, & quæ ipſe vocat ἀλλήλας, quod verbum in extremo huius ſententiæ collocatum eſt. Fieri vero huiuſcemodi dicit, id eſt & terribilia & miſerabilia, ſignificans obſcure, quæ ita apta inter ſe & cohærentia non fuerint, non talia fieri : nec eſſe apta valde ad metum iniiciendum, & ad miſericordiam in animis ſpectatorum excitandam. Si igitur hoc pacto verba hæc accipiantur, ſententia ſanè procedit : ſed moleſtum eſt, quod quæ refert prius verbum ταῦτα, non appellata ſunt vicino ſuperiore loco. Si autem putaremus illo nomine ſignificari, quæ propè nominata ſunt : id eſt φοβερὰ & ἐλεεινὰ : intelligeremusq́; omnem locum hoc pacto, vt dixerit, quæ ſpeciem aliquam habent rerum formidoloſarum & miſerabilium fieri huiuſcemodi, id eſt augeri in illa ſua vi ac facultate : fieriq́; magnopere & terribilia & miſerabilia, cum fuerint δι' ἀλλήλας, id eſt, quum alterum ex altero pendet, eſſet fortaſſe ſententia hæc melior exiſtimanda, faciliorq́; aliquanto verborum ordo, cui præceptioni ſtatim auctor adderet, magis adhuc ipſa talia fieri, quum id contigerit præter omnem opinionem : vt primum ſcilicet dicat illa facta, quę ſanè ſunt & miſerabilia & terribilia, magis talia eſſe, quum

fuerint δι᾽ ἄλληλα: ſtatimq́; , rem augens, magis adhuc ipſa & miſerabilia & terribilia fieri affirmet, quum extiterint talia, id eſt δι᾽ ἄλληλα, præter expectationem: & ſanè facile credo volniſſe hoc Ariſtotelem dicere: quamuis ita etiam ſcrupulus aliqnis in verbis ſit, vt qui attente leget, nullo negotio intelliget: cui difficultati additur, quod à mendo non omninò ſecuri animi ſum: magnopere nanque variatam lectionem offendi in ſcriptis exemplaribus: cuncta enim quæ vidi, magno conſenſu habent. ταῦτα δὲ γίνεται καὶ μάλιστα καὶ μᾶλλον: & quæ ſequuntur: vitioſam quidem illam & perturbatam: quæ tamen à me in tantis ſalebris ſilrntio præteriri non debuerit. Sed cum certius explicare hunc locum non valuerim, omnemq́; hinc penitus caliginem pellere, eo relicto, ad ea, quæ ſequuntur accedam. Nam illas res, cum contra ſententias hominum fuerint δι᾽ ἄλληλα, id eſt alteræ ex alteris proficiſcentes, atque ita inter ſe mutuo conſentientes, futuras adhuc eſſe magis terribiles ac miſerabiles, manifeſto affirmat: neque dnbium hic vllum in verbis etiam eſt. quod tamen diligenter probat: docet enim ſic habituras eas magis admirabilitatem, quàm ſi temere, fortuitoq́; fiant, id eſt ſi non fuerint δι᾽ ἄλληλα. Sed hoc etiam comprobare volens, res ſcilicet conſilio factas & certo quodam ordine, tunc fore admirabiliores, cum exitus initio medioq́; reſponderit, quamuis id non expectaretur, tradit ex iis rebns, quæ ſine dubio à fortuna prouenerunt, caſuq́; geſtæ ſunt, omnes illas videri maxime admirabiles, quæcunque qnaſi ex induſtria apparent extitiſſe: & adhibito ſtudio factę ab imperitis iudicantur. Intelligitur autem ex verbis anctoris, facta δι᾽ ἄλληλα contraria eſſe eornm, quę vocat ἀπὸ τύχης: quæ nanque caſu & à fortuna geruntur, non ſunt inter ſe nexa mntuo vllo vinculo, ac temere fiunt: quæ vero δι᾽ ἄλληλα uocat, ideò vocata ſunt illo modo, quia alterum ex altero manat, atque inde aptum eſt. Sunt igitur, qnæ fortuito eueninnt, atque ita à fortuna geſta creduntur, μετ᾽ ἄλληλα: temporis nanque ordo in illis attenditur: qno vocabulo iuncto ſupra ipſe vſus eſt: nullo autem modo δι᾽ ἄλληλα: multum nanque variant notionem innctorum horum nominum diuerſæ præpoſitiones, quæ eidem voci initio applicatæ ſunt: nam accuratiſſimus doctor infra etiam aperte teſtatur magni referre dicere quippiam fieri διὰ τάδε, aut μετὰ τάδε. de quarum, non magnopere diſſimilium, vocum magno diſcrimine, ſuo loco accuratius diſputabo. Exemplis autem rem illuſtrare volens, & quę res huiuſcemodi ſint, oſtendere, quid forte euenerit in Argo ciuitate cuidam, qui dolo interitum Mityi molitus fuerat, exponit. Cum enim Mityi mortuo virtutis ergô ſtatua à ciuibus ſuis erecta eſſet: ac poſt ſpatium aliquod temporis improbus ille ac peſtifer ciuis eam contemplaretur, cecidit ſtatua in hominem, atque ipſum necauit. Rationem etiam, facto hoc narrato, reddit Ariſtoteles, cur ea ſint admirabiliora: quæ ratio eſt, quod illa, quæ ſanè temere caſuq́; facta ſunt, non caſu adminiſtrata videntur, ſed conſilio deorum ac ratione. Plutarchus in libello, quo diſſerit de ſera deorum animaduerſione in improbos quoſdam, ac conſceleratos, eandem rem narrat aliquantum variatam: tradit enim occidiſſe illnm impurum hominem Mityn in urbe ſeditione concitata: cum hic noſter innuat eum potius obſcurè, fraudéq; illi mortem importaſſe. & alia etiam huiuſcemodi non nulla ſunt, in quibus eandem rem tradentes graues ſcriptores, leuiter inter ſe diſſentiunt. Simile uero huic eſt, quod veteres auctores de C. Cæſare memoriæ prodiderunt, interfectum enm fuiſſe in curia Pompeiana, ante ipſius Pompeij ſimulachrum: cum enim id caſu factum eſſet, videri poterat conſilio deorum adminiſtratum: ut ſcilicet qui armis iniuſtis dignitatem eius uiolaſſet, pœnas aliquando daret clariſſimo viro tantæ iniuriæ. Item, quod à Cicerone traditur pro Milone: quod tamen ipſe oſtendere vult non temerè accidiſſe, quia utile id erat cauſæ Milonis, P. Clodium ante ſacrarium bonæ deæ, cum prœlium cum Milone commiſiſſet, vulnus illud accepiſſe, quo mortem obiret: vt, quemadmodnm Cicero factum id interpretatur, non abſolutus Clodius iudicio illo nefario videretur, ſed ad hanc inſignem pœnam reſeruatus. Quod ſequitur autem apud Ariſtotelem, Quapropter neceſſe eſt huiuſcemodi eſſe pulchriores fabulas, eſt ἀναγκαῖον, redditioq; illius ἴσως, qnod ſupra adnotaui: clauſula enim totius huius accuratæ diſputationis: eiúſq;, quod probare voluit tanta diligentia hoc eſt.

Εἰσὶ δὲ τῶν μύθων : οἱ μὲν, ἁπλοῖ : οἱ δὲ, πεπλεγμένοι : καὶ γὰρ αἱ πράξεις, ὧν μιμήσεις οἱ μῦθοί εἰσιν, ὑπάρχουσιν εὐθὺς οὖσαι τοιαῦται. λέγω δὲ ἁπλῆν μὲν πρᾶξιν, ἧς γινομένης, ὥσπερ ὥρισται, συνεχοῦς καὶ μιᾶς, ἄνευ περιπετείας ἢ ἀναγνωρισμοῦ ἡ μετάβασις γίνεται. πεπλεγμένην δὲ, ἐξ ἧς μετὰ ἀναγνωρισμοῦ ἢ περιπετείας ἢ ἀμφοῖν ἡ μετάβασίς ἐστι. ταῦτα δὲ δεῖ γίνεσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ μύθου, ὥστε ἐκ τῶν προγεγενημένων συμβαίνειν, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ κατὰ τὸ εἰκὸς γίνεσθαι ταῦτα : διαφέρει γὰρ πολὺ γίνεσθαι τάδε διὰ τάδε, ἢ μετὰ τάδε.

Sunt autem fabularum hæ quidem ſimplices : hæ autem plexæ : etenim actiones, quarum imitationes fabulæ ſunt, ilico huiuſcemodi exiſtunt. Dico autem ſimplicem quidem actionem, qua facta, quemadmodum definitum eſt, continua & vna, ſine peripetia, vel agnitione tranſitus fit. Plexa autem eſt, ex qua cum agnitione vel peripetia, vel ambabus, tranſitus fit. Hæc autem oportet facta eſſe ex ipſa coagmentatione fabulæ, vt ex ante factis contingat vel neceſſario, vel veriſimiliter, fieri hæc : differt enim multum fieri hæc propter hæc, vel poſt hæc.

Cum oſtendiſſet, quomodo fabulæ pulchriores fiant : huiuſcemodi enim eſſe declarauit eas, in quibus res terribiles & miſerabiles ita contigere, ut ultima primis reſpondeant, atque inde apta ſint, contra omnium hominum exiſtimationem, qui nihil tale expectabant, partitur fabulas ipſas : affirmátq; quaſdam illarum ſimplices eſſe : quaſdam uero plexas. Quod pertinet ad Græca nomina, quibus reſpondent Latina, ἁπλοῖ μῦθοι : ſimplicéſq; fabulæ vocatæ ſunt, quæ explicatę ſunt & apertæ : nihilq; habent inuolutum, ut ab initio ſtatim exitus illarum perſpiciatur : contra autem plexæ ſunt impeditę, & quæ longe aliter deſinunt, atque aliquis ex initio iudicaſſet. Quomodo autem ~~vtrunque in ipſis gignatur~~, exponit : docétq; accipere hoc eas à rebus, quarum ſunt imitationes : in quibus rebus hoc ſtatim inuenitur, ut ſint ipſarum non nullæ ſimplices : alię verò implicatæ. inquit igitur mirari nos non debere, quod tam diuerſa contrariáq; uis fabularum ſit : actiones nanque, quarum actionum imitationes fabulę ſunt, ſtatim ſua vi, ac ſine opera ulla, ſtudioue hominum : hoc enim ualere arbitror, quod inquit ipſe, εὐθὺς : cum in fabulis poſtea id aliter contingat : efficitur nanque illud non ſine induſtria aliqua poëtarum imitantium ipſas. εὐθὺς igitur, id eſt ilico, ut factæ ſcilicet ſunt, huiuſcemodi ſunt : id eſt earum alteræ ſimplices & eiuſdem tenoris : alterę uerò implicitę atque impeditæ. Declarat autem quid valeant in hac re nomina hęc, quæ aliundè tranſlata uidentur : nam veſtis proprie ſimplex & implicita appellatur : factum vero aliquod, quod ſolidum non eſt, nec corpus habet, proprie ſimplex aut inuolutum non poteſt appellari, ſed μεταφορικῶς ita vocatur : quare tanto magis vim & notionem eorum nominum hic debuit interpretari. Tradit igitur ſe ſimplicem actionem illam vocare, cuius ſine peripetia, admirabiliq; aliquo caſu, id eſt ſine ſubita magnáq; mutatione rerum (hoc enim valet peripetia) ac ſine agnitione, fit tranſitus, & ingens illa rerum uariatio, quæ requiritur in tragœdia. Nam ea, quę in medio poſuit, id eſt, quod oporteat ipſam continuam eſſe & vnam, non propria ſimplicis fabulę, ſed communia omnium fabularum, quę vitio ac culpa vacant, eſſe exiſtimo. id autem uidetur ſignificaſſe cum ait. ὥσπερ ὥρισται, id eſt vt à me ſupra definitum ác conſtitutum eſt : hoc enim ipſe ſtabile iam ac certum eſſe uult, ut fabula continua & una ſeruetur : quomodo autem fabula vna ſit, ſupra diligenter docuit. Quod uero continuam eandem eſſe debere : idq; à ſe iam traditum eſſe ſignificauit, puto intelligere eum locum, cum damnauit fabulas epiſodicas vocatas : in quibus ſcilicet quæ extra fabulam ſunt, valde diſcre-

pantia inter ſe ſunt, & ordinem, ſeriémq; fabulæ frangunt atque interrumpunt. Fabula igitur, quæ tanquàm ad migrationem è ſecundis rebus in malas: aut contrà è malis in ſecundas uenit, ſeruatis iis præceptis, quæ tradita ſunt, nec in aliquo eorum lapſa, ſi præterea nullum repentinum admirabilémque caſum continebit: nec in ipſa perſona aliqua, quę diu ignorata fuerit, atque homines fefellerit, cognoſcetur, ſimplex erit.. Declarato autem facto, actionéq; ſimplici, oſtendit quam uocet actionem perplexam: huiuſcemodiq; eſſe inquit illam, ex qua cum agnitione uel peripetia, uel ambabus his rebus migratio fit, & in alium rerum ſtatum tranſitus. Eſſe igitur inquit actionem eam perplexam, quæ uariatur ac conuertitur, ita ut in ea ſiue agnitio contineatur, ſiue peripetia, ſiue utrunque: cognitio enim etiam ſola, quam non conſequatur ingens ac repentina fortunarum immutatio, præſtat ut actio illa non ſimplex, ſed perplexa ſit: ac non minus peripetia quę aliunde naſcatur, nec proficiſcatur ex ſubita cognitione illius, cuius condicio, uitęq; ſtatus magnopere immutatur: multo autem magis impedita inuolutáq; eſt actio illa, cum utrunque contingit, quod ſępe numero fit. Adiungit autem Ariſtoteles, ut hęc res rectè, ordinéq; tractetur: fabuláq; hac etiam parte reprehenſione careat. hęc: agnitionem inquam & peripetiam, oportere naſci ex ipſa conſtitutione fabulę, ut ſcilicet poëta, qui res eas coagmentarit, ita ipſas conflauerit, ut ex rebus antea factis contingat uel neceſſario uel uериſimiliter perſonam eam cognoſci: aut ſubitam illam ingentémq; fortunarum alicuius immutationem naſci. Significare uero uolens quanto deterior fabula futura ſit, ſi hoc ſeruatum non fuerit: & ſi illa tantum tempore conſecuta fuerint, ac non ortum ex antecedentibus rebus habuerint: neq; inde apta connexáq; extiterint, docet magni intereſſe omnibus in rebus, ac multum momenti poſitum eſſe ad diſtinguendas ipſas, ſint ne aliquæ res natæ propter has, an poſt has. id igitur hic quoque locum habere exiſtimandum eſt. Si autem diligenter cuſtoditum non fuerit, quod præcipitur ab Ariſtotele, ut ſcilicet cognitio uel peripetia neceſſario uel uериſimiliter ex rebus antea factis conſequatur, tunc poſterius hoc erit, ut ſcilicet hoc tãtum poſt illud fiat. Quod ſi ingenio poëtæ prouiſionéq; animi, ita illa conſtituta fuerint, ut gignant efficiantq; ea ratione, qua dixit, & agnitionem & peripetiam, tunc erit, quod prius poſitum eſt, id eſt naſci hæc propter hęc: ualet enim hoc initium, cauſamq; harum rerum in illis poſitam eſſe, indeq; ipſas procreari. In ij. etiam libro de arte dicendi oſtendit ipſe longe aliud eſſe effici aliquid poſt aliquid, & effici propter aliquid: quamuis hoc imperiti ſæpè non uideant. Vnde illi inducuntur ab oratoribus, ac ſtultè credunt, quæcunque poſt id tempus geſta ſunt, quo aliquid factum adminiſtratumq; eſt, ex illo facto manaſſe. Eos autem, qui in regenda ciuitate uerſantur, uti ſæpe ait hac fallacia, cum aduerſarium criminari uolunt: fallacias enim illic & captioſa argumenta exponit, quibus utuntur oratores, & in illa tradenda uerſatur, quam dialectici appellant παρὰ τὸ ἀναίτιον, ὡς αἴτιον:

Ἔστι δὲ περιπέτεια μὲν, ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολὴ, καθάπερ εἴρηται. καὶ τοῦτο δὲ, ὥσπερ λέγομεν, κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ ἀναγκαῖον. ὥσπερ ἐν τῷ Οἰδίποδι, ἐλθὼν, ὡς εὐφρανῶν τὸν Οἰδίπουν, καὶ ἀπαλλάξων τοῦ πρὸς τὴν μητέρα φόβου, δηλώσας, ὅστις ἦν, τοὐναντίον ἐποίησε. καὶ ἐν τῷ Λυγκεῖ: ὁ μὲν ἀγόμενος, ὡς ἀποθανούμενος: ὁ δὲ Δαναὸς ἀκολουθῶν, ὡς ἀποκτενῶν, τὸν μὲν συνέβη ἐκ τῶν πεπραγμένων, ἀποθανεῖν: τὸν δὲ, σωθῆναι.

Eſt autem peripetia quidem in contrarium eorum, quæ aguntur, mutatio, quemadmodum dictum eſt. & hoc autem, vt dicimus, ſecundum veriſimile aut neceſſarium. Ceu in Oedipode, cum veniſſet vt lætitia affecturus Oedipum: & liberaturus metu aduerſus matrem, cum aperuiſſet, qui nam ille foret, contrarium effecit. Et in Lynceo: hic quidem ductus

vt moriturus: Danaus autem perſequens, vt interfecturus: hunc quidem contigit ex rebus geſtis, mori: hunc vero, conſeruari.

Rectum eſſe cenſuit accuratus magiſter declarare vim eorum nominum, quibus in diſtinguendis fabulis ſimplicibus à perplexis ipſe vſus foret: ac quæ tanti momenti eſſe in fabula hoc aut illo modo conformanda oſtendiſſet: non eundem tamen ordinem ſequitur in illis definiendis, quo ſupra ipſa collocarat: cum enim prius appellaſſet agnitionem, nunc peripetiam ante ipſam definit: inquitq; peripetiam eſſe mutationem in contrarium eorum, quæ aguntur. Non quæuis igitur varietas, quę gignatur in fortunis alicuius, nec puſilla mutatio rectè poteſt appellari peripetia, ſed quæ naturam illarum valde variet: contrariasq; iis, quæ antea fuerant, reddat. vt ipſe exemplis demonſtrat. Quod autem antequam illa ponat, inquit. Quemadmodum dictum eſt, ſignificat modum, rationemq; illam, quam tradidit, ſeruari debere, vt illa ſcilicet ingens fortunarum immutatio naſcatur vi antecedentium rerum, atq; inde apta ſit. Adiungit uero, declarare hoc etiam volens, quomodo inde naſci debeat, id fieri ita debere, vt aliter res cadere non potuerit, ſed ortum inde neceſſario habeat, ut in rebus humanis neceſſitas inuenitur. aut ſi vinculum hoc neceſſarium non habeat, ſaltem veriſimile ſit rem ita geſtam fuiſſe: hoc enim accuratè repetit, firmum in animo eorum, qui artem accepturi ſunt, manere volens: omnes tragœdiæ partes hærere inter ſe debere: ac nihil illic conſequi, quod expectari non debuerit: ortumq; neceſſarium non habeat, aut veriſimile ſit, conſentaneumq;, ita fieri debuiſſe. Cum vero duobus exemplis vtatur, prius ſumptum eſt è tragœdia Sophoclis, quæ vocatur nunc Oedipus tyrannus, vt ſeparetur ab altero Oedipo eiuſdem poetæ, appellato Coloneo. Nec tamen Ariſtoteles quicquam illi adiunxit, quo ſtatim intelligeretur, quam ſignificaret: ſemperq; in hoc libro ſine diſtinctione vlla ipſam nominat: vt ſanè veteres ſcriptores, inferiores etiam multo ætate Ariſtotelis, aliquando teſtimonia quædam tragicorum citant: cum enim Euripidis fabula nunc inſcribatur Ἡρακλῆς μαινόμενος, Athenæus nudo nomine contentus fuit, qui inquit in ix. libro. Χῆνιδαι παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ἡρακλεῖ, ὡς χῆνα βόσκων Ἀλκμήνης γόνος: ſenarius enim hic eſt in ea fabula. Priſcæ vero conſuetudinis hoc fuiſſe teſtatur grammaticus quidam in argumento Aiacis μαστιγοφόρου: nam quum de inſcriptione illa diſputaſſet; addidit. ἐν δὲ διδασκαλίαις ψιλῶς Αἴας ἀναγέγραπται. & tamen infra in hoc libro Ariſtoteles, vbi de moribus diſſerit, inquir. τὸ δ' ἄλογον ἐν τῷ Οἰδίποδι Σοφοκλέους. Tyrannus autem illa, dicta eſt, quia in ea inducitur Oedipus adhuc regnans: cum in altera uerſetur eiectus domo, & in alieno ſolo conſtitutus. Vis vero exempli hæc eſt, vt ipſe narrat. Fingitur in illa veniſſe Corintho nuntius, qui certiorem Oedipum faceret, creatum eum eſſe regem eius oppidi. qui poſtea cum videret ipſum ſolicito animo eſſe, recuſantemq; eò accedere, quod metueret, ne ſe materno inceſtu contaminaret, eripere ei volens hunc timorem, atque animum ipſius exhilarare, quod putabat ſe facturum, ſi veram ipſius ſtirpem Oedipo indicaſſet: hoc facto, contrarium eius, quod voluit, effecit, & in maiorem cumulum moleſtiarum ipſum coniecit: atque hinc nata eſt peripetia in fortunis Oedipi, vt qui antea haberetur fortunatus, ſubitò omnium mortalium miſerrimus intelligeretur. Animaduertendum vero, quomodo dixerit veniſſe etiam nuntium illum animo liberandi Oedipum eo metu, quo valde anxius erat: cum enim domo diſceſſit elatus ſtudio Oedipum lætitia afficiendi, vt qui ſignificaturus eſſet creatum eum regem, non videtur ſciſſe adhuc operam ſuam requiſitum iri in pellendo eo metu è pectore Oedipi, ſed id feciſſe è re nâta. Præterea moleſtum eſt, quod non aperuit omnino Oedipo, patefecitq; quis ille foret, vt auctoris verba ſignificant, ſed tantum eripuit illi errorem, quo tenebatur, qui falsò putaret ſe è Polybo & Merope natum: hoc enim tantum ſciebat famulus ille, qui ipſum inuentum, à ſe in Cithærone, ad Polybum comportarat, non veros ipſius parentes compertos habebat. & ſane, vt penitus ſciret Oedipus ſe è Laio & Iocaſta procreatum, neceſſaria fuit opera alterius ſerui: cuius miniſterio in exponendo illo vſa fuerat olim Iocaſta. Sed hæc minuta conſidera-

tio

tio fortaſſe neceſſaria hic non eſt: res enim ipſa, quod oſtendere voluit Ariſtoteles, ſine dubio exitum hunc habuit. Poſterius exemplum huiuſcemodi eſt, acceptum e fabula Theodectis, appellata Lynceo: illic enim Lynceus, vt videtur, trahebatur ad ſupplicium: ducebatur certè ab iis, in quorum poteſtatem venerat, eo animo, vt mori paulo poſt deberet: ac neci deſtinatus erat: Danaus autem eum perſequebatur, vt ipſum interfecturus: hoc enim in prima fabula conſtitutum erat. res autem ita geſtæ ſunt, vt contigerit inde Danaum ipſum mori: Lynceum vero, incolumem ex eo periculo conſeruari: quod factum inopinatum: contrariumq́; ei penitus quod fieri cœptum erat, appellatur peripeтia. Perſpicitur autem vi horum exemplorum, peripetiam nunc in vnam tantum perſonam cadere: nunc vero duplicem eſſe: immutariq́; vehementer ſtatum duorum hominum: vt in Lynceo fabula factum eſt: quo enim malo ipſe liberatus eſt, affectus eſt ille, qui euentum eum rerum non timebat, & non tantum ſe liberum eo periculo putabat, ſed illud ſedulo alteri creabat. Cum autem fabula hæc vnà cum reliquis eius poetæ perierit, nec certi aliquid proferri præter id, quod ab Ariſtotele traditur, poſſit, videtur hic Danaus ille eſſe ſæuus atque impius ſocer, cuius mandato filiæ, vna excepta Hypermneſtra, quæ Lynceum hunc coniugem ſuum conſeruauit, uiros ſuos noctu interfecerunt: cumq́;, poſito in hanc rem magno ſtudio, Danaus e fuga generum hunc ſuum retraxiſſet: ſequereturq́; eum ad locum cædi deſtinatum, infenſo animo, vt quod filia, victa pietate, non feciſſet, ipſe imbutus odio præſtaret, ea contigere in illis rebus gerendis, vt Lynceus ſalutem inuenerit, & Danaus mortuus ſit. Quomodo factum id ſit docere non poſſum: tantum ſecutus iudicium Ariſtotelis, nomen poſui auctoris huius tragœdiæ: infra enim in hoc libro mentio fit Lyncei Theodectis. Quod hic auctor id vſu veniſſe ἐκ τῶν πραγμάτων narrat, cum valeat primum id, quod oſtendi, id eſt res illas ita geſtas & adminiſtratas fuiſſe, ut id, quod non putabatur, inde conſecutum ſit, valet etiam multum ad demonſtrandum ingenium poetæ: optimamq́; earum rerum à primo conſtitutionem: nam, ut ſupra declaratum eſt, hæc omnia naſci debent, tanquàm a ſemine ſuo ſtirpibusq́;, ab antecedentibus rebus, atque id neceſſario aut veriſimiliter. Nactus autem occaſionem ſodalem ſuum ornandi: nam valde ipſum dilexiſſe Theodectem hunc Phaſelitem, memoriæ proditum eſt, omittere eam noluit.

Ἀναγνώρισις δ' ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τοὔνομα σημαίνει, ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν μεταβολὴ, ἢ εἰς φιλίαν, ἢ ἔχθραν, τῶν πρὸς εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν ὡρισμένων. καλλίστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἅμα περιπέτειαι γίνωνται. οἷον ἔχει ἡ ἐν τῷ Οἰδίποδι.

Agnitio autem eſt, quemadmodum & nomen ſignificat, ex ignoratione in cognitionem mutatio: vel in amicitiam, vel inimicitias, perſonarum, quæ ad vitam beatam aut miſeram definitæ ſunt: Pulcherrima autem agnitio eſt, cum ſimul peripetiæ extiterint: quale habet, quæ in Oedipo eſt.

Cum alteram partem officij ſui impleſſet, explicaſſetq́; iam quid peripetia ſit, alteram nunc aggreditur: declaratq́; quid agnitio valeat. Cum autem plura genera agnitionum ſint, antequàm de illis loquatur, qualis agnitio ſit, de qua hic quæritur: & quæ propria fabularum eſt, oſtendit: affirmatq́; agnitionem eſſe mutationẽ in perſona aliquorum factam huiuſcemodi, vt cum diu quidam ipſos ignorarint, depulſa ignoratione illa, eos cognoſcant: id quod nomen etiam, quod huic rei impoſitum eſt, ſignificare tradit. Nec tamen ſemper cum agnoſcimus hominem, quem longo tempore, qui fuerit, neſcierimus, putare debemus hanc eſſe agnitionem illam, de qua hic ſermo eſt: ipſe enim infra oſtendit, quæ adhuc deſiderentur ad gignendam hanc cognitionem: requiritur enim, vt perſonam illam ſtatim diligamus, aut odio proſequamur: nam ſi nihil inde proficiſceretur, quod aut ad beneuolen-

tiam

tiam pertioeret: aut ad ueteres, quas cum homine geſſerimus ſimultates faceret, non eſſet ne hæc quidem agnitio illa tragœdiæ accommodata. In quo præterea animaduertendum eſt φιλίας ooounne contineri etiam ſocietatem ſanguinis, affinitatemq́; omnem, vt infra quoque ipſe nomen hoc accipit. vbi de coagmentatione rerum, val de tragœdiæ idonea, diſſerit. Iphigenia certè, quæ agnita ab Oreſte eſt, erat cum ipſo ſanguine coniuocta: vt contrà cum ipſa ſtatim fratrem agnonit. Eodemq́; pacto apud eundem poëtam Creüſa cognouit adoleſcentem illum, qui ſibi interitum procurabat, conuinctæ ab ipſo atrocis ſceleris, filium ſuum eſſe. itaque demum in perſoois aut caris, aot infenſis huiuſcemodi agnitiotes naſci debent: aliter enim non magnopere mouerent: oec opus tragœdiæ vllam in partem adiuuarent. Sed adiungitur etiam, vt perſonæ, quæ agnoſci debent, illæ ipſæ ſint, quæ fieri illie debent beatæ, aut miſeræ: & hnic ipſi mutationi io ſe ſuſtinendæ in fabula componenda, ſint à poëta deſtinatæ. nam ſi hoc vſu veniret tenuibus hominibus, quales etiam non nulli in fabulis quoque tragicis inducuntur, nihil hoc ad rem peroneret: oeq; enim tragœdia ſui quicquam intereſſe putat, ob dignitatem, quam ſedulo ſeruat, quid fiat de infimæ condicionis hominibos. ὡρισμένοι igitur, vt oſtendi, vocati ſunt ab Ariſtotele viri, in quorum perſona ſecum iam ſtatuerit poëta migrationem fieri debere ex aduerſis rebus in proſperas, vel cootra è proſperis in calamitoſas. nã vtruoq; genus tragœdiæ tangere volnit, vt plerunque facere ooo ſueuit. hoc autem verum eſſe: itaqne accipi hunc locum, obſcurum ſanè, difficilemq́; debere, perſpicitur etiam hoc pacto. Si nanqne attendentur perſonæ, quæ agooſcuntur in tragœdiis, nullo negoöo intelligetur ipſas huiuſcemodi eſſe. Oedipus certè, qui tandem, qoi foret ſemeöpſum agnouit, huic ingenti varietati fortunarum ſuarum in ſe recipiendæ definitus à poëta ſtatim à principio, addictuſq́; fuerat: eodem pacto Oreſtes in Iphigenia. Nec repognat, quod Ariſtoteles adiungit, pulcherrimam agnitionem eſſe illam, cum ſimul peripetiæ naſcuntur, quaſi hoc modo, quo ſignificaui, in omni agnitiotie neceſſario gignatur ingens illa motatio fortunarum alicuius: quia perſonæ à poëta definitæ ad vitam miſeram aut fortunatam, hæ ipſæ ſunt, io qnibus fit peripetia: eſt enim attendendum, quod ioquit, Simul eodemq́; tempore: ita enim oſtendit, qoamnis in iis ipſis perſonis fieri omnioo debeat agnitio, illam tamen agnitiooem pulcherrimam eſſe, vincentq́; reliquas dignitate, cum ilico, perſona aliqua cognita, exiſtit mutatio illa, & noo poſt ſpatium aliquod temporis: contingere enim poteſt, vt oon ſtatim, vt cognitus aliquis eſt, ſuſtineat hanc rerum mutaoonem, ſed poſt tempus aliquod. quod cum fit, agnitio illa, ooo tantopere probatur. Exemplum huius agnitioois eſt in Helena Euripidis: in eodem enim periculo verſatus eſt Menelaus, poſtquàm agnouit Helenam, io quo erat prius quàm illam ipſam, quam magnopere ſimilem Helenæ ilico perſpexerat, firmiter Helenam eſſe crederet. quod etiam vſu venit ipſi: oeque enim Helena quoque magnopere ſtatum rerum ſuarum variauit: o ec ſubito potuit cooſilia ſua expedire. Eiuſdem generis ſunt agnitiones in Electra Euripidis: neque enim ipſas ſtatim ſecuta eſt peripetia: quamuis enim cognoſſet Oreſtes ſororem, & aliquanto poſt ipſe cognitus foret à ſene illo, qui olim ipſum è media cæde eripuerat: cuius etiam auctoritatem ſecuta Electra fratrem ſuũ eſſe Oreſtem agnouit, tamen inde noo ſunt variatæ fortunæ illorum, nec ſimul effectum eſt, quod optabant, ſed multo poſt, cum aggreſſi eſſeut rem periculoſam, interfeciſſentq́; Aegiſthum & Clytemneſtram, in ſuis rebus mutationem magnam ſenſerunt: & è malis aduerſiſq́; in bonas ac proſperas inciderunt. Extremum igitur horum verborum credo ſignificare defioitionem à poëta factam; cum primum fabulam compoſuit: iam tunc enim ille animo proſpexit, quæ ſibi poſtea in omni fabula cuſtodienda eſſent. Addidit autem, cum iam cuiuſmodi eſſet agnitio in fabulis oſtendiſſet, pulcherrimam agnitionem illam eſſe, cum qua cooiuncta eſt peripetia: vt contingat ſcilicet, ſimulac quiſpiam, qui diu fefellerit, cognoſcitur, ſtatum ac fortunas ipſius magnopere variari: huiuſcemodi vero eſſe agnitionem illam tradit, quæ eſt in Oedipo tyranno: ſtatim enim vt cogoouit Oedipus, opera aliquo modo illius ounöj, ſe Laij filium eſſe, ooo Polybi, vt falsò antea putabat, perſpexit ſe perpetraſſe iam illa ſcelera, quæ ne imprudens aliquando committeret,

mitteret, magnopere cauerat: quare continuo intellexit ſe miſerrimum eſſe. Vſu autem aliquando venit, vt agnitionem nulla conſequatur huius generis rerum immutatio, ſed huiuſcemodi agnitio non tantopere laudatur, quia non gignit tantam in animis eorum qui audiunt, admirationem. Aliquantum diuerſam in extremo hic lectionem offendi: plures enim calamo exarati habent, non vt antea excuſi, ὡς ἔχει ἐν τῷ Οἰδίποδι. ſed οἷον ἔχει ἡ ἐν τῷ Οἰδίποδι. Quare & vt fidem illorum ſequerer, & quia magis expreſſum, quod ſignificare vult Ariſtoteles, in ea eſt, ipſam recepi.

Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι ἀναγνωρίσεις: καὶ γὰρ πρὸς ἄψυχα, καὶ τὰ τυχόντα ἐστὶν ὅτε, ὥσπερ εἴρηται, συμβαίνει: καὶ εἰ πέπραχέ τις ἢ μὴ πέπραχεν, ἔστιν ἀναγνωρίσαι. ἀλλ' ἡ μάλιστα τοῦ μύθου, καὶ ἡ μάλιστα τῆς πράξεως ἡ εἰρημένη ἐστίν: ἡ γὰρ τοιαύτη ἀναγνώρισις καὶ περιπέτεια ἢ ἔλεον ἕξει ἢ φόβον. οἵων πράξεων ἡ τραγῳδία μίμησις ὑπόκειται.

Sunt quidem igitur & aliæ agnitiones: etenim ad res inanimes & quaſlibet etiam, eſt quando, vt dictum eſt, contingit. & ſi fecit aliquis aut non fecit, licet agnoſcere: Sed ea, quæ maximè fabulæ eſt: & quæ maximè actionis, eſt, quæ dicta eſt: huiuſcemodi enim agnitio & peripetia vel miſericordiam habebit, vel metum, qualium actionum tragœdia imitatio eſſe ſupponitur.

Cum veram propriamq́; fabularum agnitionem explicuiſſet: nec tantum quibus in perſonis illa poſita ſit, oſtendiſſet, verum etiam quæ principatum in eis obtineat, declaraſſet, tradit nunc inueniri alias etiam non nullas, diuerſas ab hac, agnitiones: quæ genera agnitionum cuiuſmodi ſint, demonſtrat: neque enim dubitari poteſt, quin alias etiam res, quas prius amiſerimus, aut aliquo modo aliquandiu neſcierimus, poſtea ſæpè intelligamus. nam (ut ipſe narrat) fit etiam aliquando, vt res animi expertes, quæ nos diu ſefellerint, agnoſcamus, vt locum, anulum, veſtem, librum, aliaq́; huiuſcemodi infinita: in quibus etiam ſunt res quædam tenues ac viles. Nam quod, cum hoc doceret, addidit, Quemadmodum dictum eſt, ſignificat primam partem definitionis huis rei, quæ communis eſt; & omnes agnitiones complectitur, cum verbis, quæ poſtea conſequuntur, ad fabularum tantum agnitionem illa ſe referat. intelligo autem, cum inquit agnitionem eſſe mutationem ex ignoratione in intelligentiam: hic enim quoque id fit, vt ſubito rem illam inanimem, quam ſpatio aliquo temporis ignoraramus, intelligamus, & eam eſſe, quam quærebamus, cognoſcamus: neqne enim accipi hæc verba poſſunt tanquam de ipſa ſuprà quicquam egiſſet: hoc enim nullo modo verum eſt. Eum verò, quem dixi, ſenſum eſſe huius loci, perſpicitur etiam ex verbis, quæ ſequuntur. Ex huiuſcemodi vero agnitionibus non naſcitur in animis eorum, qui ſpectant, motus aliquis magnus, vt fabulis illæ ualde accommodatæ ſint. Sequitur autem genus etiam quoddam eſſe agnitiunis, cum aliquis ſignis quibuſdam perſpicit quempiam aliquid feciſſe, quod ipſe prius ignorabat: aut contra non feciſſe, quod feciſſe ipſum exiſtimabat: quare agnitio non tantum in perſonis hominibusq́; fit: quod primum eſt, huicq́; ſtudio mirificè aptum, genus cognitionis, ſed etiam in rebus animi ſenſusq́; expertibus. quod poſterum genus cognitionis complectitur etiam res minutas & abiectas: ac quod tertium videtur in rebus quoque, quæ corpus non habent: nec oculis cernuntur, ſed animo tantum comprehenduntur: vt extremum hoc eſt, quod traditur ab Ariſtotele: id enim ſolidum non eſt. His igitur nunc relictis inferioribus generibus agnitionis, quę quamuis aliquando in fabulas cadant, non ſunt tamen, quas quærimus, agnitiones: nec id efficiunt, quod moliuntur illæ in animis ſpectatorum, agnitionem, quæ præcipue fabulæ eſt: quæq́; in primis eſt actionis, eam eſſe inquit, quam tradidit: nam cum. Quæ maxime eſt fabulæ dixiſſet, rei magis

exprimendæ

exprimendæ cauſa, addidit, Et quæ maximè eſt actionis: agnitio enim in primis pertinet ad actionem, ac valde ipſam immutat: facitq́;, vt longe diuerſum curſum, atque antea, habeat: quod quamuis ex priore quoque parte intelligi poſſet, ex hac tamen multo expreſſius: & ſanè, vt non ſemel ſupra declarauit, fabula eſt imitatio actionis. Cur autem huic præter ceteras agnitioni tantum tribuat, vt propriam eam eſſe velit fabulæ atque actionis, ratione huius rei allata, declarat. Huiuſcemodi enim (inquit) agnitio & peripetia (nam ſupra quoque agnitionem, cum qua coniuncta eſſet peripetia: ſequereturq́; eam ſubita ingens fortunarum illius mutatio, qui cognitus eſſet, pulcherrimam eſſe affirmauit) aut miſericordiam habebit aut metum: id eſt gignet in animis ſpectatorum aut hunc aut illum motum. Cum autem cognitio facta, vnde præſertim naſcatur tam admirabilis caſus, quæq́; excitet aut ad miſericordiam, aut ad timorem, actio ſit, ideo inquit in concludenda ratione, Qualium actionum, id eſt aut miſerabilium aut formidoloſarum: hæ nanque res ſunt actiones, tragœdia imitatio eſſe poſita eſt. Non eſt autem ſimpliciter tragœdia imitatio actionum, ſed talium, id eſt quæ excitent aut miſericordiam aut metum: hoc enim ad diſtinguendam tragœdiam à comœdia, aliiſq́; imitationibus, neceſſarium eſt. Placet autem Græca hæc lectio quæ in primo excuſis libris, & in calamo etiam ſcriptis à me inuenta eſt. ἡ τραγῳδία μίμησις ἐστι. nam in quoſdam excuſos poſtea irrepſit ἐν τῇ τραγῳδίᾳ μίμησις, addita præpoſitione & variato caſu nominis, quod conſequitur.

Ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτυχεῖν καὶ τὸ εὐτυχεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων συμβήσεται.

Adhæc autem & miſerum effici, & valde ſecundis rebus vti, in huiuſcemodi continget.

Alterum hoc argumentum eſt, quo idem comprobat: veram ſcilicet eſſe, propriamq́; tragœdiæ agnitionem eam, quam dixit: ex hac enim inquit cognitione, cum perſona diu ignorata in fabulis ſubito intelligetur, accidet, vt ille magnam ſentiat in ſtatu fortuniſq́; ſuis mutationem: ac deniq́; ſi eius antea res ſecundæ erant, fiat miſer: ſi verò aduerſæ, fortunatus euadat, cum in reliquis generibus cognitionum, hoc vſu non veniat: neque enim ſi aliquid agnoſcimus, quod prius nos fefellerit: exempli cauſa anulum, veſtem, canem, domum: quod tamen ad agnitionem perſonarum non referatur, nec ipſam adiuuet: nam indicio harum rerum ſæpè perſonæ ipſæ, quæ ſint, agnoſcuntur, vt apud Terentium Hecyra Philumena inuenta eſt ea eſſe, quam vitiarat olim Pamphilus, indicio anuli, qui à matre ipſius in digito Bacchidis perſpectus eſt: vnde Bacchis, cum Parmenoni exponeret, quid ipſum Pamphilo ſignificare oporteret, inquit. Cognoſſe anulum illum Myrrhinam, & poſtea cum ſecum cogitaret, commoda, quæ aduentu ſuo Pamphilo attuliſſet, ait. Hic adeo his rebus anulus fuit initium inueniundis. Non igitur ſi aliquid horum agnoſcimus, ſiue feciſſe quempiam aliquid, quod non putabamus: ſiue etiam noſmetipſos, aut non feciſſe, neceſſe eſt tantopere ſtatum noſtrum commutari: indeq́; fieri nos fortunatos, ſeu calamitoſos: hæc enim ſæpe accidere conſuerunt ſine magno aliquo animi noſtri motu, non tantum ſine tanta fortunarum omnium noſtrarum commutatione. Videtur verò hoc referri ad id, quod ſupra ſignificauit, in perſonis requiri, idoneis huic agnitioni: vt ſcilicet ipſæ vtrique fortunæ ſuſtinendæ addictæ ſint: idem enim nunc ſignificat in ea, quam maxime probat, agnitione vſu venire, quum id in aliis non contingat, vt ſcilicet inde aliquis cadat in valde malas res è bonis, aut fugiat graue aliquod malum, quod inſtabat: ſaluuſq́; & incolumis ſubito fiat: quomodo enim hoc illic non fiet, quum ea ſecum habeat peripetiam. Animaduertendum autem in Græcis verbis auctoris ἀτυχεῖν poſitum hic ab eo eſſe pro δυστυχεῖν: neque enim plerunque valet ἀτυχεῖν incidere in magnam vim moleſtiarum: premiq́; maximis in rebus iniqua fortuna, ſed tantum non conſequi finem, propoſitumq́; in aliquo facto: cum contra δυστυχεῖν magnitudinem malorum ſignificet: impetumq́; in nos fortunæ atrociſſimum. Significare vero hic Ariſtotelem vtrunque

K exitum

exitum tragœdiæ apertum eſt: & illius, quæ triſtem euentum rerum habet: & illius, quæ hilarem ac fortunatum.

Ἐπεὶ δὴ ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστιν ἀναγνώρισις, ἀναγνωρίσεις αἱ μὲν εἰσὶ θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον, ὅταν ᾖ δῆλος ἕτερος, τίς ἐστιν: ὁτὲ δ' ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι. οἷον ἡ μὲν Ἰφιγένεια τῷ Ὀρέστῃ ἀνεγνωρίσθη ἐκ τῆς πέμψεως τῆς ἐπιστολῆς: ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν ἄλλης ἔδει ἀναγνωρίσεως.

Quia iam agnitio, quorundam eſt agnitio, agnitiones hæ quidem ſunt alterius ad alterum ſolum, quando fuerit alter manifeſtus quis eſt: aliquando autem ambos oportet agnoſcere. ceu Iphigenia Oreſti agnita eſt ex epiſtolæ miſſione: illi autem ad Iphigeniam alia opus fuit agnitione.

Cum accutate docuiſſet, quod potiſſimum genus agnitionis accommodatum ſit fabulis, intelligens ne illam quidem agnitionem ſemper eodem modo tractari: nunc enim quaſi ſimplicem illam eſſe: nunc autem duplicem, hoc quoque explicare rectum eſſe exiſtimauit: quare initio huius rei ſumpto à tatione nominis, quo illa ſignificatur: eſt enim agnitio è genere eorum vocabulorum, quæ cum altero conferuntur, & a Græcis πρός τι vocantur: hoc etium, quod planum & exploratum eſt, & initium huius animaduerſionis, & fundamentum ſuæ tationis eſſe volens, inquit. Quia agnitio, quarundam rerum eſt agnitio: (neque enim vſus vllus huius vocis eſſe poteſt, niſi aliquid cognoſcatur: multitudinis vero numero dixit τινῶν, id eſt quorundam, quia illo pacto ſingularem etiam, vniusq; tantum agnitionem complexus eſt: ac ſciebat aliquando etiam, quod nunc tradere vult, duarum ſimul perſonarum notitiam acquiri) agnitiones, hæ quidem ſunt alterius ad alterum tantum: & quæ ſequuntur: hæc enim eſt ἀνταπόδοσις, redditioq; illius ἐπεὶ. Libet monſtrare locum huic valde ſimilem è primo libro rhetorices: illic enim quoque cum docere vellet cuiuſmodi eſſe deberet illud, quod eſt mirificè aptum ad perſuadendum: in quo indagando ars ea occupata eſt, vtitur hoc initio illius declarationis: ponitq; illud eſſe è genere eorum quæ conferuntur cum aliquo: vt hic quoque agnitionem aliquorum eſſe agnitiunem tradit. verba ipſius hæc ſunt. ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανὸν τινὶ πιθανόν ἐστι. Sed illic plura quaſi fundamenta, neceſſaria fuerunt ad eruendum inde quod probare voluit: hic autem vnum hoc ſatis fuit, huic rei, quam oſtendere hic vult, conſtituendæ. Verba autem illa ἔτι δὲ, quæ in medio harum ſententiarum formis excuſi libri habebant, tolli prorſus inde debent, quia multis modis, illic manentia, officiunt: vimq; huius argumentationis impediunt. Qui autem in Latinum ſermonem vertit hunc librum, Paccius, hoc vidit: neque enim illa expreſſit: & præterea Madius accuratiſſimus interpres, quiq; ſingulas ſententias magno ſtudio ponderauit, ipſa vacare cognouit, ac de hoc diligenter diſſeruit. ipſe quoque vetuſtiſſimum exemplar habui, vnde illa abeſſent, niſi quod in margine contra eum locum, quem iniuſte diu poſſedere, malo alicuius conſilio, repoſita etiam in eo fuerant: hoc ſolum inter me, atque interpretes, qui emendare locum voluere, intereſt, quod ipſi verbum quoque, quod ſequitur ἀναγνωρίσεις inde ſine vlla neceſſitate ſuſtulere: id enim, aut poſitum illic eſſe, vt ſententia integra ſit: aut certe intelligi debet: quare cum illic requiratur: ſedemq; eam obtineat in omnibus exemplaribus, rectius mihi factum videtur, ſi eo loco relinquatur: præterquam quod cum ſupra vnitatis numero poſitum ſit: hic vero multitudo requiratur, remouet etiam, ita hic vſurpatum, eam difficultatem: ſed lectione iam, vt arbitror, conſtituta ad ſententias explicandas redeamus. Cum igitur dixiſſet agnitiones has quidem eſſe alterius ad alterum tantum, quomodo id vſu ueniat docet: addit enim quotieſcunque alter notus manifeſtusq; fuerit, qui in eo negotio verſatur: id eſt vbi is, qui agnoſcit, obſcurus ignotusq; non eſt illi, qui agnoſcitur, ſed intelligitur qui ſit: nec error vllus in eius perſona manet. Exempli cauſa. In Oedipo Sophoclis Iocaſta agnouit illum, quem

viri

viri loco habebat, ex ſe Laioq́; patre natum eſſe, cum verò falsò prius putabat Polybi regis Corinthiorum, Creuſæq́; filium: diſcuſſis autem his tenebris, req́; patefacta, opus non fuit Iocaſtam ab Oedipo agnoſci, quæ nunquam feſellerat: ſed intelligebatur ab omnibus Laij vxor fuiſſe, Creontisq́; ſoror: tantum ipſius neſciebatur, quod ad Oedipum pertineret, cum & ipſa & reliqui ferè omnes putarent, cum infans ſilueſtri loco expoſitus fuit Oedipus, eum eſſe à feris deuoratum. Sine exemplo vero re tradita Ariſtoteles, alterum genus agnitionis declarare volens, inquit. Aliquando autem ambos oportet agnoſcere. exemploq́; ipſe geminam hanc agnitionem, in qua plus obſcuritatis eſſe videbatur, illuſtrat: ſumitq́; illud ex Euripidis fabula, quæ uocata nunc eſt Iphigenia in Tauris: ait enim. Ceu Iphigenia Oreſti cognita eſt miſſione epiſtolæ, id eſt Oreſtes cognouit ſacerdotem illam Dianæ, ſororem ſuam eſſe, cum ea dedit ipſi literas ferendas in Græciam: argumentumq́; illarum voce explanauit, vt ſi forte in tam longa nauigatione, variisq́; caſibus maris, literæ periiſſent, verbis exponere poſſet, quid illis contineretur, iis, quibus eas reddere debebat. Hoc igitur, quod fecit, ut Iphigenia ab Oreſte cognoſceretur, præſtare non potuit, vt Iphigenia intelligeret eum, cui literas dederat, fratrem ſuum eſſe: quare cum fabula poſtularet, vt non minus Oreſtes à ſorore cognoſceretur, quàm ipſe eam cognouiſſet, altera opus fuit agnitione: neceſſeq́; fuit, vt poêta aliud excogitaret, quod Oreſtis perſonam ſorori aperiret: indicaretq́; quis ille foret. cum prior illa ratio vtilis huic rei non eſſet. Puſillam maculam, quæ locum hunc apud auctorem obſcurarat, deleui: cum enim. ὅτι δ᾽ ἀμφοτέρους prius legeretur. ὁτὲ δ᾽ ἀμφοτέρους, ſublata vna ſolum litera. quæ importunè illic hæſerat, reſtitui: atque id non tantum iudicio feci, ſed auctoritate etiam calamo exarati libri. nullo autem negotio perſpicitur hoc modo legi debere: particulaq́;, quæ reſpondere debet, conſuetudine Græci ſermonis ſuperiori copulæ μὲν, vicina illi eſt.

Δύο μὲν οὖν τοῦ μύθου μέρη περὶ ταῦτ᾽ ἐστὶ, περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις. τρίτον δὲ, πάθος. τούτων δὲ, περιπέτεια μὲν καὶ ἀναγνώρισις, εἴρηται. πάθος δ᾽ ἐστὶ πρᾶξις φθαρτικὴ, ἢ ὀδυνηρά. οἷον, οἵ τε ἐν τῷ φανερῷ θάνατοι, καὶ περιωδυνίαι, καὶ τρώσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Duæ quidem igitur fabulæ partes circa hæc ſunt, peripetia, & agnitio. Tertia autem paſſio: Harum peripetia quidem, & agnitio, dictæ ſunt. Paſſio autem eſt actio, quæ interitum affert, aut graues dolores gignit. vt quæ in aperto fiunt mortes, & eiulatus, & vulnerationes, & quæcunque huiuſcemodi.

Tradito atque explanato altero quoque genere agnitionis: duabusq́; iam rebus, quas definiendas ſibi ſumpſerat, diligenter explicans, cogitans reſtare aliud, quod & ipſum circa eaſdem res verſatur, quamuis eo nomine ſupra, vbi appellauit peripetiam & agnitionem, vſus non fuerit, rectum eſſe putauit alia de cauſa id explicare: vt ſcilicet omnes res, quæ eodem facerent, cognitæ forent, præſertim cum ad aliam præceptionem tranſiret. Tertia igitur, addita ſuperioribus duabus, pars eſt, πάθος: cum tres tantum fabulæ partes in his rebus uerſentur: ſuperiores autem fuerunt peripetia, & agnitio. περὶ ταῦτα autem inquit, ſignificare volens, quæ geruntur, id eſt τὰ πραττόμενα, vt ſupra ipſe in definitione peripetiæ ipſa vocauit, & non multo poſtea in altero exemplo, quod poſuit, mutato tempore eius verbi τὰ πεπραγμένα. illa vero in pulcherrima fabula, vt docuit, eius generis eſſe debent, vt moueant maximam admirationem ſpectatoribus, & incutiant in animos eorum metum, excitentq́; illic miſericordiam: tres enim res inueniuntur, quæ hoc præſtant, atque id mirifice efficiunt: earum duæ proximè definitæ ſunt: tertia, id eſt πάθος, eſt, ut ipſe inquit, factum quoddam, quod ad mortem ducit: vimq́; habet hominem perdendi: aut ſi interitum non affert, acerrimos ſaltem corporis dolores gignit.

Magis autem illuſtrare rem volens, ac, quid intellexerit uerbis illis, docere, inquit, Vt & neces coràm ſpectatoribus allatæ quibuſdam, ſiue cruciatus corporis acerrimi, ac vulnera impoſita: nec non quæcunque alia huiuſcemodi ſunt: hæc nanque cuncta facta παθῶν nomine oſtenduntur, quia ſunt, qui accipiant mali aliquid maioris, ac perpetiantur: neque enim πάθος hic valet perturbationem & quaſi morbum animi. Eodem etiam ſenſu cepit Athanaſius, qui luculentam orationem, quam habuit de nece Chriſti & indigniſſimo ſupplicio ipſius, inſcripſit περὶ πάθους κυρίου: & quæ ſanè contigere in illo interitu, paſſim Chriſtiani homines Græca voce ita appellabant, ut Latini ea, qua rei docendæ cauſa vſus ſum, paſſim vtuntur, & ſi me non fallit magis eam aptam eſſe ad rem exprimendam, quàm in ſe elegantiam vllam habeat: à ueteréq; aliquo ſcriptore uſurpata ſit. Περιωδυνίαι ſunt, cum quiſpiam vndiq; correptus eſt maximis doloribus: & qui ita corpore affectus eſt, περιώδυνος appellatur. Hunc autem corporis habitum, & quod verbo hoc à Græcis exprimitur, ſignificare uult Cicero, cum ait, quempiam toto corpore ardere doloribus. Græco nomine uſus eſt Demoſthenes contra Cononem, id uſu ueniſſe commemorans importunitate illius hominis, quem accuſat. Verba eius ſunt, iudicibus iniuriam illam, iudiciumq; medici, exponentis. εἰ μὴ καθαρθεὶς αἵματος αὐτομάτου, πάνυ πολλοῦ συνέβη, περιώδυνός τ' ὢν, καὶ ἀπεγνωσμένος ἤδη, κἂν ἔμπυος γενόμενος διεφθάρην. Habet autem in ſe difficultatem, quo modo appellet tres has res tragœdiæ partes: neque enim ſunt ex illis partibus, quæ ſimilitudinem habent formarum: neque è numero etiam earum, quas nunc adiungit: & quas augere, & quaſi conſtituere corpus tragœdiæ tradit. Quæ igitur aliæ poſſunt eſſe partes? An tres hæ ſunt partes partis, ut ſupra ipſe de duabus ipſarum apertè inquit, cum dignitatem fabulæ comprobauit. affirmauit enim ea etiam de cauſa anteponendam eſſe fabulam ceteris partibus qualibus, quia quę maximè capiunt animos ſpectatorum peripetia & agnitio, fabulæ partes ſunt.

Μέρη μὲν οὖν τραγῳδίας, οἷς μὲν, ὡς εἴδεσι δεῖ χρῆσθαι, πρότερον εἴπομεν. κατὰ δὲ τὸ ποσόν, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, τάδε ἐστί: πρόλογος, ἐπεισόδιον, ἔξοδος, χορικόν. καὶ τούτου, τὸ μὲν, πάροδος: τὸ δὲ, στάσιμον. κοινὰ μὲν οὖν ἁπάντων ταῦτα: ἴδια δὲ τὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ κόμμοι.

Partes quidem igitur tragœdiæ, quibus quidem, vt formis, oportet vti, prius diximus. Secundum autem quantum, & in quas diuiditur ſeparatas, hæ ſunt. Prologus, epiſodium, exodus, choricum: & huius quidem altera pars, parodus: altera verò, ſtaſimon. Communia quidem omnium, hæc: propria autem, quæ ab ſcena, & commi.

Antequàm tragœdiæ partes, quę corpus eius, magnitudinemq; conſtituunt, explicet, quod nunc facere aggreditur, repetit paucis, quid proxime egerit: quod cum ſemper ordinis oſtendendi cauſa libenter faciat, recreandiq; animum lectoris, cum doceat ad finem iam peruentum eſſe alicuius pręceptionis, eò libentius nunc facit, quia ſimilis multum eſt uis naturaq; ſuperiorum rerum, illis, ad quas nunc tradendas ſe parat: vtræq; enim partes uocantur: ne ſcilicet confunderentur. Aptè autem, partibus illis explicatis, quæ ſimilitudinem formarum habent, ac per omne corpus tragœdię manant, declarat alterum genus partium, quæ magnitudinem conſtituūt, lociſq; diſcluſę ſunt. Animaduertendum uero ipſum prius illud genus partium, non formas appellare, quia uerę formæ ſpeciesq; non ſunt, ſed ita propter ſimilitudinem uocantur: quare inquit oportere eos ipſis uti tanquàm formis: exiſtimareq; habere illas aliquo modo vim eius rei, quę in natura animantium forma appellatur, cum reliquæ partes reſpondeant membris animalium, id eſt capiti, ceruicibus, humeris, cruribus, pedibus. Inquit igitur, poſtquam ſe abſoluiſſe oſtendit priores illas partes, quæ in quantitate manent: in quasq; ſecatur tragœdia, ſeorſum poſitas, has eſſe: quatuor ſanè numero, quarum tamen una rurſus ſecetur in duas: ut ita

quinque

quinque tragœdiæ partes ſint, quæ quantam illam reddunt: quæ ſanè in omni tragœdia inueniantur, nec ab illa poſſint abeſſe: alioquin manca illa inchoataq́; foret: cum contra, vt hæ partes communes ſunt omnium tragœdiarum, ita duæ reſtent, quæ propriȩ quarundam ſint, & ab aliis abſint, vt illic nullo modo accommodatæ: nec arguant vitium aliquod diminutionemq́; earum. Vocantur autem ab ipſo hæ τὰ ἀπὸ σκηνῆς, & κόμμοι: vt duæ prorſus partes eſſe videantur: cum tamen infra, vbi diligenter notionem, vimq́; omnium partium euoluit, in vnam ipſam redigat: communemq́; appellet ploratum lamentationemq́; communem & chori, & ab ſcena: vt non videam, quid ſuum propriumq́; teſtet perſonarum, quæ in ſcena manent, ſi cum ambo conſentiunt: hiſtriones (inquam) ipſi, & qui chorum, id eſt cantorum gregem, conficiunt, in aliquo aduerſo caſu lugendo, vocatur commus: quamuis cum hic τὰ ἀπὸ σκηνῆς dicat, non οἱ ἀπὸ σκηνῆς; quomodo conſueuit appellare hiſtriones, videatur potius facta quædam ipſorum ſignificare. Si igitur appareret aliquando quippiam ipſos agere, quod non vſitatum, propriumq́; foret eorum, qui ſcenam incolunt, hoc vnum ex iis eſſet, quæ propriæ ſunt certarum tragœdiarum partes. Vnum vero hic eſt, quod niſi negligentia librariorum commiſſum ſit, valde me perturbat, quomodo, cum tragœdias videatur ſignificare voluiſſe: atque ita ſanè interpretes acceperint, dixerit κομμοὺς: & non, quo genere vocantur tragœdiæ, κομμόν: neque enim quid capi poſſit ſiue virili, ſiue neutro genere dictum, quod hic quadret, intelligo. Commi autem eiulatus hi, generaq́; atrocium lamentationum vocabantur, quia qui graui aliquo dolore premuntur, frontem femurq́; ferire conſueuerunt: à uerbi enim κόπτω futuro tempore κόψω deducitur: quo uerbo etiam, in hoc genere fletus ſignificando, vſus eſt Herodotus non ſemel, ut cum ait. κόπτονται τὰ μέτωπα, περιάμυσσονται, καὶ οἰμωγῇ διαχρέωνται ἀπλέτῳ. Aptè autem in primis Euripides in Troadibus: cum enim illic Andromacha narraret Hecubæ, ſe vidiſſe corpus Polyxenæ, quæ in buſto Achillis necata fuerat, operuiſſeq́; illud veſtimentis: &, hoc deniq́; genere luctus proſecutam caſum illum fuiſſe, inquit. Εἶδον νιν αὐτὴ, κ' ἀποβᾶσα τῶν δ' ὄχων, Ἔκρυψα πέπλοις, κ' ἀπεκοψάμην νεκρόν. Cicero in epiſtola ad Atticum, cum inquit. Aut ingemuiſſe, ut frontem ferias: nec non in iij. Tuſculana, pectoris, femoris, capitis percuſſiones; hoc videtur ſignificare voluiſſe. Nam Xenophon quoque eundem morem intellexit: & in vij. libro παιδείας affirmauit ipſo Cyrum vſum, quamuis eodem verbo non vtatur, qui inquit. ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐπαίσατο ἄρα τὸν μηρόν. Nam idem tragicus in eadem fabula multo poſt, & ipſe verbum variauit, cum tamen idem prorſus oſtendere vellet. reſpondet verò mirificè locus hic illi Ciceroniano: eſt autem vbi Hecuba miſerabiliter lamentatur, quod infans Aſtyanax ad mortem raperetur, è ſinu matris abductus: docet enim cum erga ipſum aliis officiis fungi non poſſit, ſe vnum hoc, quod ereptum ipſi non eſt, vnà cum calamitoſiſſima matre dare. Τάδε σοι δίδομεν πλήγματα κρατὸς, στέρνων τε κτύπους. Vim reliquorum uerborum, ſi declaratione egere videbuntur, infra explanabo: nam auctor ipſe ita ſingulas has partes interpretatur, ac quid illis nominibus ſignificetur, oſtendit.

Ἔστι δὲ πρόλογος μὲν μέρος ὅλον τραγῳδίας, τὸ πρὸ χοροῦ παρόδου: ἐπεισόδιον δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας, τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν. ἔξοδος δὲ, μέρος ὅλον τραγῳδίας, μεθ' ὃ οὐκ ἔστι χοροῦ μέλος. χορικοῦ δὲ πάροδος μὲν, ἡ πρώτη λέξις ὅλου χοροῦ: στάσιμον δὲ, μέλος χοροῦ, τὸ ἄνευ ἀναπαίστου καὶ τροχαίου. κόμμος δὲ, θρῆνος κοινὸς χοροῦ καὶ ἀπὸ σκηνῆς.

Eſt autem prologus quidem pars tota tragœdiæ, quæ ante parodum chori. Epiſodium autem pars tota tragœdiæ, quæ interiecta eſt inter totas chori cantilenas. Exodus autem pars tota tragœdiæ, poſt quam non eſt chori cantilena. Chorici autem: parodus eſt prima dictio totius chori: Sta-

ſimon autem cantus chori, qui eſt ſine anapæſto & trochæo. Commus autem lamentatio communis chori & ab ſcena.

Cum igitur, verum ordinem ſequens, primum definiat prologum: affirmetque ipſum eſſe totam tragœdiæ partem, collocatam ante parodum aduentumq́; chori: ſignificat (niſi fallor) rectè poëtam in omni illa parte argumentum fabulæ poſitum eſſe: ſi id initio ac primo ſtatim aditu non fecerit: eſſeq́; ita ipſam omnem aſſignatam prologo: nam non videtur ſatis aptè dicere potuiſſe nihil aliud in ea agi, ſed ſolum paucis indicari. quod vniuerſa penè fabula continetur: hoc enim exiſtimari poſſet falſum eſſe, niſi ita acciperetur, vt per omne id ſpatium ſemina quædam eius rei iacta ſorent. Euripides plerunque primam perſonam, quæ in ſcenam venerit, hoc munus ſtatim obire facit: ceteri tragici qui hoc non ſeruant, non committunt tamen, vt poſt aduentum primumq́; cantum chori, id commemoretur: ſic enim ſpectatoris animus nimis diu ſuſpenſus incertusq́; foret: nec poſſet in tanta eius, quod agitur ignoratione, percipere ſingularum partium finem atque intellectum: huic enim rei prologus inuentus eſt, ac breuis illa narratio: vt minore negotio cuncta, quæ illic geruntur, percipiantur: nec quicquam accuratum ſpectatorem elabatur. Plautus quoque comœdias ſcripſit, in quibus primæ perſonæ, quæ in ſcenam veniunt, officio prologi non funguntur, nec argumentum fabulæ narrant, vt Militem, Ciſtellariam: & tamen primo in actu, quod idem eſt, atque ante aduentum chori, id ab aliquo conficitur. Monſtrata autem vi prologi à loco potius, quem in tragœdia tenet, quàm à munere aliquo ipſius diligenter explicato: neque enim tradit, quæ ſint partes prologi: quia (vt opinor) id ſatis notum erat: ratioq́; eius nominis id apertè indicabat; oſtendit eodem pacto ſedem epiſodij potius, & vbi collocari ipſum debeat, quàm naturam eius rei explanet: epiſodium enim inquit eſſe partem totam tragœdiæ, quæ poſita eſt in medio choricorum cantuum, & ipſorum quoque totorum atque integrorum: non tamen hic quoque (vt opinor) ita accipere debemus, ut uelit omne illud, quod eſt interiectum inter chori cantus, eſſe epiſodium: neque enim locus reſtaret vllus veris, propriisq́; partibus fabulæ, niſi in prologo & exodo: hæ nanque tantum tragœdiæ partes non ſunt vndiq́; cinctæ chori cantibus. Sed quia hoc durum videri alicui poteſt, ſi id oſtendere auctor voluiſſet, illo modo ipſum locutum fuiſſe, videndum eſt, an forte capiat hic ἐπεισόδιον alio ſignificatu, ac vulgo capitur, & ipſe quoque aliis locis cepit: vocemq́; epiſodium, vt verba ipſa declarant, quidquid incluſum eſt in medio duarum chori cantilenarum. nam ſi quis cogitat illas ut extremas, non ſine cauſa intelligei, ita ipſum appellari potuiſſe. Pollux autem docuit, quid in tragœdia epiſodium vocaretur: idq́; eſſe inquit πρᾶγμα πράγματι συνημμένον: quod valet, cum alicui rei, quæ ſua propriaq́; ſit eius facti, adiungitur alia, atque adplicatur, quæ ſuperuenerit: ac ſine qua factum illud prius manebat. id uero à poëtis fit & exornandæ & producendæ fabulæ cauſa: nam argumentum fabulæ, factumq́; illud ſimplex, quod refertur, puſillum eſt: paucisq́; commoratur. Sed ut ad ſententias Ariſtotelis redeam, ex verbis ipſius videtur neque in prima, neque in extrema tragœdiæ parte rectè, commodeq́; collocari poſſe aliquid, quod ſit alienum à fabula, atque eo aliunde importatum: atque huius ſanè rei, ſi verum hoc eſt, videtur cauſa eſſe, quia in fronte ipſius componendo illi nodo opera datur, ex quo fabula conſtat: ac nihil eo alienum, ne perturbet ſpectatorem, admiſcetur: vt in extremo etiam in nodum eum expediendum, explicandamq́; confuſionem illam rerum, incumbi debet à poëta: hoc enim videtur ars ipſa, veritasq́; huius rei poſtulare, quam toto hoc libro perſequitur Ariſtoteles: quamuis etiam contra à poëtis ipſis, licentia vſis, aliquid committeretur. Quod verò hic etiam inquit, Intra totas chori cantilenas, ut ita Græcum verbum μέλη reddam, inde elicere videmur poſſe, chorum etiam aliis locis aliquando canere, & non tantum cum plenos illos integrosq́; cantus edit. Exodum autem, quem ſupra tertio loco commemorauit, eſſe inquit partem totam tragœdiæ, poſt quam non eſt chori cantus: poſt ultimam enim cantilenam chori fabula iam ad exitum finemq́; properat: inde enim videtur

detur

detur potius exodus vocata, quam quod ſtatim chorus abeat: quàmuis quod contrarium huius eſt, à chori aduentu parodos appellata ſit: nam in non nullis tragœdiis inducitur chorus tanquam perſona aliqua quippiam illic loqui: & in quibuſdam etiam diuiſus in duas partes, ſecum de aliqua re quęrit: nec tamen unquam poſt terminum illum canit. Prætereà cum chorus è theatro, non rediturus, diſcedit, diſceſſus ipſius, vt teſtatur Pollux, ἄφοδος, non ἔξοδος appellatur. Tribus igitur partibus tragœdiæ iam explicatis, ex iis, quæ magnitudinem, corpusq; eius conſtituunt, ad chori munera tranſit: neque id, quod generis ſimilitudinem habet, quamuis ſupra in partibus his appellandis eo nomine vſus fuiſſet, definit, quid ſit, id eſt choricum: ſed tanquàm ſpecies ipſius, partesq;, in quas id partitus fuerat, explicat: illis nanque cognitis omnis vis chorici percepta erit. Parodum autem, quæ ordine quoq; præcedit, primum declarat eadem ratione, qua oſtendi eum vſum in reliquis partibus indicandis: neque enim quid agere illic debeat oſtendit: ſed tantum tradit parodum eſſe primam dictionem totius chori: quamuis autem λέξιν dicat: quod verbum dictionem locutionemq; ſine muſicis modis plerunque valet, videtur tamen cantum ſignificare: nam cum inueniantur etiam tragœdiæ, in quibus primæ partes ſunt chori, non tamen illic vniuerſus chorus loquitur, ſed quid ſentiant omnes, qui chorum conſtituunt, vnus pro illis edit. excipio fabulas illas, quæ penitus neglexere terminos, quos veritas ipſa, ratioq; huius rei fixit: quosque poſtea Ariſtoteles omnibus demonſtrauit. Nec tamen, cum id fit, videtur commode apteq; primus cantus totius chori, quod ad vim nominis facit, parodus appellari: neceſſe enim eſt prius venerit in ſcenam chorus, ſi prius ſermonem cum aliquo hiſtrione inſtituit, aut ſecum de aliqua re ſubtiliter diſputauit. In tragœdia Sophoclis, quæ inſcribitur Oedipus Coloneus, cantus ille, qui continet laudes Athenarum: cuiúſq; initium eſt, εὐίππου ξένε τᾶσδε χώρας, parodus appellatus eſt ab erudito in primis ſcriptore Plutarcho: illic enim primum chorus canere incœpit: cum tamen antea multa locutus fuiſſet cum calamitoſo illo ſene: admiratus nanque fuerat improbitatem eius, qui contra inſtituta, religionémq; eius loci, contaminaſſet aditu ſuo fanum Eumenidum. Idem etiam, quod verè facere potuit, πάροδον appellauit in vita Lyſandri cantum húc in Electra Euripidis, qui incipit Ἀγαμέμνονος ὦ κόρα ἤλυθον. loquitur uero illic chorus cũ Electra, qui grex erat Arginarum mulierum inuitantium ipſam ad diem feſtum colendum. nihil autem antea aut communiter aut aliter chorus in ea fabula ediderat. nam proprie parodus eſſet primus ingreſſus chori: atque hoc uocabulum ipſum valet. Pollux prætereà oſtendere volens, quid parodus ſit, inquit. καὶ ἡ μὲν εἴσοδος τοῦ χοροῦ πάροδος καλεῖται. Poſt parodi explicationem Ariſtoteles tradit quid ſtaſimon ſit, cui officio chori nomen impoſitum eſt a ſtabilitate: tunc enim, cum cantum eum edebat, eodem loco ſtabat chorus, nec in ullam ſe partem mouebat. in parodo nanq;, vt nomen ſignificat, dum caneret, gradiebatur. Eſſe igitur inquit ſtaſimon cantilenam chori, quæ ſine anapæſto & trochęo eſt: hi nanque pedes mobiles ſunt: nec vllo modo apti firmitati alicui, manſioniq; declarandæ. Seruabant autem hoc diligenter veteres poëtæ, vt in ſcribendo numeros eligerent aptos rebus, quæ tunc gererentur referendis: quod multum etiam ualebat ad eas illuſtrandas: ante oculosq; penè eorum, qui legerent, audirent ve, collocandas: quare in parodis illi potiſſimum pedes, qui hinc arcentur, vſurpantur: ceteriq; omnes, qui celeritatis aliquid in ſe habent. Qui ſcholion id ſcripſit in chorum eum Phœniſſarum, cuius initium. Τύριον οἶδμα λιποῦσ' ἔβαν: quod ſcholion tradit cantum eum uocari ſtaſimon: infráque, declarata etiam vi parodi, cum exemplum eius ponere uellet, ab eodem poëta illo ſumpto, dixit, parodum eſſe locum illum ex Oreſte fabula, cum chorus inquit. σῖγα σῖγα λεπτὸν ἴχνος ἀρβύλης τίθετε, tota uia errauit: quod nanque ſtaſimon eſſe vult, parodus eſt: & quæ parodus ab ipſo uocatur, cantus chori non eſt. Ariſtoteles enim ut uere pars aliqua chorici, parodus & ſtaſimon uocari poſſit, requiri oſtendit, ut μέλος cantúſq; ſit: quamuis in definienda parodo μέλος non appellarit: poſuit tamen, quod (vt opinor) idem eo loco ualet: nam quod ait λέξιν ὅλου χοροῦ. intellexit μέλος: cum enim vniuerſus chorus uocem edit, & non unus aliquis illius gregis uicem omnium ſuſtinet, canit: quin autem primus ille cantus in ea fabula ſit, dubitari non

poteſt. Sed ſunt etiam illic frequentes pedes mobiles, qui alieni ſunt à ſtaſimo: nam ſi parodus illa eſſet in Oreſte, quæ ne à choro quidem pronunciata eſt, ſed ab Electra, quamuis in excuſis libris falſò chori nota illic poſita ſit: prima enim verba chori in ea fabula ſunt. ἰδοὺ πέπομαι, quia tunc chorus in ſcenam venit, ſequeretur etiam, vt, quæ à graui auctore Plutarcho in Oedipo Coloneo hoc nomine vocata eſt, parodus non foret: prius enim in ſcena, vt apparet, chorus multum uerſatus fuerat. Sed ille (vt arbitror) in hoc deceptus eſt, quod, notionem nominis ſecutus, putauit primum quemq; aduentum illius parodum debere vocari, quamuis tunc chorus nõ caneret, ſed perinde atque hiſtrio aliquis ageret: quod omnino falſum eſt. Eruditius igitur multo, veriusq; ſenſit de his rebus, qui confecit argumentum Perſarum Aeſchyli, vel non nulla potius adnotauit ante illam fabulam, quæ adiutura lectorem eius exiſtimauit: chororum enim genera diuidens, inquit. Eorum quædam eſſe parodica, quæ ſunt, quando chorus exponit, quam ob cauſam aduenerit, vt illud Τύριον οἶδμα λιποῦσα: alia autem ſtaſima, quando ſtat: incipitq; commemorare incommodum aliquod, quod in illis rebus euenerit: non nulla uerò commatica, quando, quod teſtabat, lamentantur acerbos eos caſus. Hic igitur vidit naturam eius cantus Phœniſſarum, cognouitq; parodum eum eſſe: cum enim ex omnibus tragœdiis exemplum ſumere ei liceret, illo potiſſimum vſus eſt ad parodum oſtendendam. Quod verò ad rationem nominis facit, quo cantus chori vocatur ſtantis, immobilisq; manentis, Ariſtoteles harmoniam hypodoriam in problematibus, ſtaſimon eſſe inquit, quia grauis foret, ac numeros ſtabiles reciperet. Nam Horatium quoq;, quod Græcæ voci reſpondet, eadem de cauſa ſpondeos ſtabiles appellaſſe, quia moram ſcilicet in ſe habent, apertum eſt. Non docuit autem Ariſtoteles, unum ne ſolum, an plura ſtaſima in cantibus chori forent: ſed tantum tradidit cantum eum chori, à quo abeſſent hi pedes mobiles, quos appellat, στάσιμον vocari. nam parodum vnam eſſe tantum ſignificauit, cum ait eam eſſe primam dictionem totius chori. Pollux verò, qui hæc minutius concidit, oſtendit, cum contingat aliquando chorum è ſcena exire, rei alicuius adminiſtrandæ cauſa, quæ ſeruiat fabulæ, reditum poſtea ipſius in ſcenam vocari ἐπιπάροδον; id eſt ſecundam & repetitam parodon: in qua omnia, quæ in priore, ſeruari ſolita veriſimile eſt: inde enim quoque pedes ſtabiles, & qui moram in ſe haberent, eadem de cauſa remoueri debebant. Monſtrato ſtaſimo Ariſtoteles à podibus, qui alieni ab eo cantu ſunt, declarat quid commus ſit: quam rem ſupra non communem omnium tragœdiarum, ſed propriam quarundam partem eſſe dixit: inquitq; commum eſſe fletum, lamentumq; commune chori, & ab ſcena. Nam ἀπὸ σκηνῆς quod inquit, quod videtur valere ſonum vocis, qui exit è ſcena, atque inde proficiſcitur, arbitror intelligere ipſum fletum hiſtrionum, quod tamen magis certum foret, ſi dixiſſet καὶ τῶν ἀπὸ σκηνῆς: ita nanque conſueuit vocare hiſtriones ipſos: Et ſanè aliis etiam in locis ita diſtinxit chorum ab hiſtrionibus, ut in problematibus paulo poſt ſupra citatum locum: de amplitudine enim & ſtabilitate loquens inquit. ταῦτα δὲ ἁρμόττει χορῷ μᾶλλον: τοῖς δ' ἀπὸ σκηνῆς, οἰκειότερα. Sed Demoſthenes etiam pro Cteſiphonte ita locutus eſt, cum hiſtriones intelligeret: perſonámq; aliquam, quæ in ſcena verſaretur. Aeſchinem enim exagitans, qui ei ſtudio olim incubuiſſe ferebatur, inquit. Εἰ δὲ, μηδ' ἥρωα τὸν τυχόντα: ἀλλὰ τούτων τινὰ τῶν ἀπὸ σκηνῆς, Κρεσφόντην, ἢ Κρέοντα: & quæ ſequuntur. Quamuis non omnino uerbis illis idem ſignificare videatur noluiſſe nobiliſſimus orator, quod Ariſtoteles. Sed cum ſe prius, perſonámq; ſuam ſimulatè extenuaſſet: contráq;, itidem ficte, augere vellet dignitatem aduerſarij, inquit. Te autem uis faciam magnum aliquem virum, atque heroem, ac ne quemlibet quidem ex illis, ſed eorum aliquem qui in ſcena verſantur: puta Creſphontem, aut Creontem. intelligens (niſi fallor) præſtantiſſimum quemq;, atque illic ualde nobilitatum, quaſi honorem aliquem ac dignitatem etiam ipſis afferret, in ſcenam crebrò eorum facta referri. Videtur autem hinc elici, chorum non ſolitum manere in ſcena, ſed alium theatri locum ipſi aſſignatum fuiſſe, quum dixerit commum eſſe fletum mixtum è cantibus chori, & vocibus, quæ prodeunt è ſcena. Vt autem ita quoque coner illuſtrare hunc locum, indicabo vnum, alterum ve huiuſcemodi fletum in tragœdia aliqua, qualem intelligit hic Ariſtoteles

teles

les. primum igitur in Andromacha Euripidis, cum iam nuntius grauis & inexpectati mali veniſſet Peleo, qui ſignificauit Neoptolemum nepotem ipſius, cæſum Delphis impetu multitudinis, in illum ab Oreſte concitatæ: cumq; chorus corpus ipſius adoleſcentis, quod ferebatur humeris famulorum monſtraſſet, omnis ille locus, ex quo ſtatim lamentari incipit Peleus acerbum illum caſum, & multa colligit, quæ atrocitatem ipſius, calamitatemq; ſuam teſtarentur, & vnà cum eo chorus miſerabiliter luget: doletq; & indigniſſimam illam necem, & Pelei ipſius orbitatem, vſque ad ſubitum aduentum Thetidis, quæ venit, vt conſolaretur illum dolorem, commus eſt. his autem præcipuè verbis, illic à Peleo cum ingenti dolore editis, declaratur commum illum vocari debere. οὐ σπαράξομαι κόμας; οὐκ ἐπιθήσομαι ἐμῷ κάρᾳ κτύπημα χειρὸς ὀλοόν; tempus enim illud requirere oſtendit vt dilaniet capillos, & manibus caput feriat, atque omni genere lugendi vtatur. Eodemq; pacto in Aiace Sophoclis, ubi Tecmeſſa, inuento corpore Aiacis, adhuc ſpirante, deplorat mortem illam fortiſſimi viri: ſtatimq; chorus, re cognita, malumq; illud ante oculos habens, & ipſe magnopere dolet: multaq; effundit ſignificantia vehementem dolorem, quo premebatur, commus eſt: cui etiam fletui ſe adiungit, incredibiliter dolens, Teucer, qui & ipſe indulſit ægritudini & grauiter queſtus eſt de illo atroci malo, donec interuenit Menelaus. qui accuſaret illum, quod mortem fleret Aiacis, qui peſſimè animatus fuiſſet aduerſus exercitũ: vetaretq; eum ſepulturæ dare. plures alij huiuſcemodi queſtus exiſtũt in tragœdiis patheticis, quos, qui accuratè leget, nullo negotio cognoſcet.

Μέρη δὲ τραγῳδίας, οἷς μὲν, ὡς εἴδεσι δεῖ χρῆσθαι, πρότερον εἴπομεν: κατὰ δὲ τὸ ποσὸν καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, ταῦτ᾽ ἐστίν. ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι, καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι, συνιστάντας τοὺς μύθους: καὶ πόθεν ἔσται τὸ τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον τοῖς νῦν εἰρημένοις.

Partes autem tragœdiæ, quibus quidem, vt formis, oportet vti, prius diximus. Secundum autem quantum, & in quas diuiditur ſeparatas, hæ ſunt. Quæ autem oportet coniectare, & quæ oportet cauere, conſtituentes fabulas, & vnde erit tragœdiæ opus, deinceps tradendum ijs, quæ nunc dicta ſunt.

Cum partes quoque, quæ corpus tragœdiæ conſtituunt: locoq; diſtinctæ ac ſeparatæ ſunt, explicuiſſet, docet veniſſe tempus rerum illarum tradendarum, quas oportet poëtas in componendis fabulis proponere ſibi, ac capeſſere conari: quaſq; contra totis viribus decet in ea re fugere ac vitare: & vnde deniq; obtineri poſſit, ut tragœdia id efficiat, cui efficiendo præſtandoq; inuenta eſt. Sed antequam verba, quę hoc valent: quæq; ordinem, quem ſequi velit accuratiſſimus ſcriptor, interpreter, libet ſuſpicionem animi mei indicare: veritus enim quandóq; ſum, atque id (vt opinor) non ſine cauſa, ne plura uerba, quæ initio huius partis apud auctorem collocata ſunt, è ſuperiore loco in inferiorem hunc fluxerint, atque hic nullo modo legi debeant: cum enim illa duobus uicinis locis, nulla penè immutatione facta legantur, arbitrabar in altero eorum ea ſuperuacanea eſſe. & cum mecum cogitarem, vbi nam illa uerius manere poſſent, putabam ſuperiorem ſedem magis illi conuenire. intelligo autem, quamuis id dubium eſſe non poſſit, ac cuiuis accuratè legenti, ea iteratio earundem ſententiarum ſuſpecta merito eſſe debeat: quibus commemorat ſe docuiſſe partes, quibus oportet uti tanquàm formis: uelléq; ſe nunc tradere partes, quę in quantitate poſitæ ſunt, in quáſq; tragœdia ſecatur ſeiunctas. Exiſtimabam autem illa magis propria illius loci, quia mos Ariſtotelis èſt abſoluta iam aliqua præceptione, cum velit ad alia tranſire, breui repetere quæ fecerit: indicareq; itidem, quæ ſequantur, non aliquibus rebus iam explicatis oſtendere, diuiſione facta & quid multo ſupra & quid etiam proxime fecerit; nec ordinem rerum futurarum aperire: ſed

contra

contra patefacere tantum, & quaſi digito monſtrare id, quod iam effectum eſt: hoc enim ualent uerba illa ταῦτα ἐςὶ: ſuntq; oſtendentis, & manum eò intendentis: nam cum ſemel iam teſtatus eſſet ſe tradidiſſe partes tragœdiæ, quibus ut formis uti oportet, atque id ſuo aptoq; loco feciſſet, quid opus fuit, alieno idem importunè docere? hic enim ſatis eſſe videbatur à ſe partes, quæ quantam fabulam reddunt, explanatas eſſe. Sed tamen in hoc huius rei iudicio, cum hoc ſeorſum ab illo repetitum non ſit, moleſtum uidetur, quod ſtatim indicarentur ab auctore quæ ſequuntur, ſine ulla proxima vicinæ rei repetitione: quod non eſt conſuetudinis ipſius: nam particula etiam δὲ, quæ initio eius declarationis poſita eſt, eam, quæ ipſi reſpondet, requirit. Quare & hoc & conſenſum omnium librorum aduerſari mihi intelligens, nihil temere auſus ſum immutare, tantum ſcrupulum, qui animo meo iniectus eſſet, volui indicare. Sed his relictis. Cum optimus magiſter ſupra multa præcepiſſet, quæ oſtendunt, quomodo oportet fabulam texere, réſq; illas coagmentare, antequàm etiam doceret duplex eſſe genus partium ipſius. cum alteræ qualitatem fabulæ indicent: alteræ magnitudinem eiuſdem, corpusq; conſtituant: viderétq; nunc, explicato iam vtroque genere partium, eſſe quædam, quæ multum elegantiæ ac virium tragœdiæ afferunt, manentia in conſtructione fabulæ: non nullaq; itidem alia, quæ impediunt, corrumpúntq; officium ipſius, vt facilius bona obtineantur, mala autem vitiáq; declinentur, oſtendit quæ illa ſint, quæ opus finémq; tragœdiæ adiuuant: ac quæ deprauant. Non alienum autem eſt, quamuis ratio viáq; alicuius artis tradita iam ſit, non nulla tamen admonere, quæ ad expoliendum opus pertinent: monſtrandúmq; quomodo, quod ſummum in eo perfectúmq; eſt, confici poſſit. Quare non arbitror nunc auctorem præſtare, quod initio libri propoſuit, vt non nulli credidere: neque præceptionem hanc illi parti reſpondere puto, cum ait. Et quomodo oportet conſtituere fabulas, ſi debet ſe benè habere poëſis? nam præter quam quod id iam effecit, ordo etiam ita valde ab eo immutatus eſſet: nam verba hæc præcedunt illa, quibus declarat ſe diſputaturum ex quot, & qualibus partibus conſtet poëſis: quod in tragœdia iam effectum ab eo eſt. Si accurate autem attendimus, hic Ariſtoteles oſtendere vult, quæ pulcherrimam tragœdiam, & cui nihil addi poſſit, efficiunt: nam ut illa opus ſuum ad exitum rectè perducat, magna ex parte in conſtructione fabulæ poſitum eſt. vnde inquit. Quæ autem oportet ſibi proponere ac perſequi: uerbum enim, quo ipſe vſus eſt, ςοχάζεσθαι, tranſlatum eſt ab iis, qui arcu utuntur, ſagittisq; locum deſtinatum appetunt. ut igitur illi oculos eò dirigunt, ita in reliquis ſtudiis, quæ nobis vtilia putamus, obtineréq; cupimus ſemper quaſi poſita ante oculos habemus: quare id verbum in conſuetudine Græcorum fuit. Quæ igitur (inquit) opus eſt magna diligentia perſequi: quęq; contra oportet fugere ac toto animo vitare poetas, dum fabulas conſtituunt, tanquàm ſcopulum aliquem: nec non unde exiſtet, parabiturq; à nobis, vt tragœdia munus ſuum obeat: ac moliri ea poſſit, quæ ab ipſa expectantur: officium autem ipſius finiſq; notus eſt: vt ex conſequentibus etiam verbis intelligitur: excitare enim in animis ſpectatorum illa debet metum, & miſericordiam. Hęc (inquam) omnia requirit ordo huius præceptionis, vt poſt nunc explicatas res tradamus. Quod enim inquit λεκτέον, munus officiúmq; ſuum eſſe declarat illi rei incumbere. Nam ἐφεξῆς, quod idem in Gręco ſermone valet, quod deinceps in Latino, verum & non interruptum ordinem ſignificare apertum eſt.

Ἐπειδὴ οὖν δεῖ τὴν σύνθεσιν εἶναι τῆς καλλίςης τραγῳδίας, μὴ ἁπλῆν, ἀλλὰ πεπλεγμένην: καὶ ταύτην φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν εἶναι μιμητικήν: τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς τοιαύτης μιμήσεώς ἐςι. πρῶτον μὲν δῆλον, ὅτι οὔτε τοὺς ἐπιεικεῖς ἄνδρας δεῖ μεταβάλλοντας φαίνεσθαι ἐξ εὐτυχίας εἰς δυςυχίαν: οὐ γὰρ φοβερὸν, οὐδὲ ἐλεεινὸν τοῦτο, ἀλλὰ μιαρόν ἐςιν.

Quia igitur oportet compoſitionem eſſe pulcherrimæ tragædiæ non ſimplicem, ſed nexam: & hanc formidoloſarum & miſerabilium eſſe imitatricem:

tricem: hoc enim proprium huiuſcemodi imitationis eſt, primum quidem manifeſtum, quod neque æquos & probos homines oportet mutatos apparere ex ſelicitate in infelicitatem: non enim ſormidoloſum, neque miſerabile hoc, ſed ſceleratum eſt.

Cum propoſitum Ariſtoteli ſit oſtendere quæ captãda, quæq; fugienda ſint in optima fabulæ tragicę conſtitutione, primum docet quas potiſſimum ſumere perſonas debeamus: de quarum magna fortunarum mutatioue ſcribatur à nobis tragœdia: dumq; harum condicionem vitámq; inueſtigat, ſimul declarat quæ ſint declinandę, vt nullo modo muneri proprio tragœdiarũ obeundo accommodatę: uel potius monſtrandis harum vitiis, venatur eas, quæ ab iis culpis vacuæ ſint, & omni re vtili ad hunc finem abundent. Ponens igitur duo iam explicata planáq; facta, vnde naſcatur & liquido intelligatur quid facto hic opus ſit, inquit. Quia igitur oportet pulcherrimæ tragœdiæ compoſitionem eſſe, non ſimplicem, ſed plexam (hoc enim alterum eorum eſt, in quibus fundat hanc præceptionem:) ſupra autem probauit, fabulas, rerúmq; coagmentationes, inuolutas & in quibus agnitio peripetiáq; exiſteret, anteponendas eſſe ſimplicibus argumentis: quamuis enim ex ſimplici apertóq; argumento fabula confici poſſit non mala, cum tamen hic de pulcherrima, omnibúſq; rebus ornata tragœdia loquatur, merito illam remouet. Adiungit autem. Et hanc formidoloſorum, & miſerabilium eſſe imitatricem: quod & ipſum ſupra comprobatum eſt: & vt certum, hic poſitum. Commune verò hoc eſt omnium tragœdiarum: non pulcherrimæ & vndique abſolutæ proprium: quæ nanque non haberet argumentum aut ad metum iniiciendum in animos hominum, aut ad miſericordiam illic excitandam aptum, tragœdia non foret, vt ſtatim ipſe declarat, qui ait. Hoc enim proprium eſt huiuſcemodi imitationis: nulla enim alia genera poëſeos proponunt ſibi imitandas res terribiles, aut ad gignendam miſericordiam accommodatas. His igitur duobus poſitis infert (quod enim ſequitur eſt ἀνταπόδοσις & redditio ſuperioris illius coniunctionis ἐπεὶ) Primum quidem manifeſtum eſt, quod neque æquos ac probos viros oportet mutatos apparere è rebus valde ſecundis in res valde aduerſas: in qua redditione non ſimpliciter, vt conſueuit, inquit ἁπλῶς, ſed ante illud, πρῶτον poſuit: neque enim id tantum inde planum eſſe, naſciq; è ſuperioribus illis vult, ſed alia etiam non nulla, quæ adiuuent hanc cognitionem: Tria autem illa eſſe videntur: quæ antequàm oſtendat quid aptum ſit coagmentationi optimæ fabulæ, inde remouet: atque illa quidem omnia in perſonis, in quibus fundata eſt fabula, poſita. Primum igitur eorum eſt, quod ſtatim inde certo intelligi docet. Cum verò quærendum ſit, cum πρῶτον dixerit, cur non addiderit infra εἶτα: aut ſi tertium etiam quoddam ex illis tanquam fundamentis exoriebatur, ἔπειτα, vt ratio ipſa poſcere videbatur: ſi nanque nihil aliud inde præter primum illud eliciebatur, quid opus fuit πρῶτον ponere? ſiue ita locus accipiendus eſt: ſiue alia quædam intellexit, quæ ſecundum tertium ve locum ſubirent, vt quæ ipſe appellaui vnius quaſi corporis ſint: & uno cuncta, quod inde manifeſto teneatur, comprehendantur. Non poteſt autem quod dixit, contingere, vt tanta commutatio fortunarum alicuius fiat, niſi in argumento inuoluto: in hoc enim manet peripetia, quæ non verſatur in ſimplici & aperta fabula: quare recte ſupra genus illud fabulæ reiecit. Rationem vero eius, quod dixerat reddens, inquit. Non enim formidoloſum, neque miſerabile hoc, ſed ſceleſtum eſt. Significat autem hoc argumentum alienum eſſe à fine tragœdiæ: nec poſſe præſtare illa propter quæ expetitur tragœdia: cum ipſum neque metui incutiendo, neque excitandæ miſericordiæ in animis hominum idoneum ſit, ſed maius quiddam moliatur: ac ſceleſtum nefariumq; factum habeatur: valet enim (niſi fallor) omnis hæc ſententia. Cum homines vident innocentem virum, atque inſignis probitatis amittere præclaras opes, & incidere in res maxime aduerſas, accuſant penè deos immortales, qui hoc paſſi ſint, nec defenderint integrum virum, & exemplum quoddam bonitatis, vt videbatur oportuiſſe: iudicantq; prorſus id factum

conſcele-

conſceleratum, & huiuſcemodi, quod fieri nullo modo debuerit. μιαρὸν certè valet ſcelere inquinatum ac contaminatum. Euellitur autem ſcrupulus, qui animum alicuius male habere potuiſſet, hoc pacto: non ſine cauſa enim aliquis putaret tunc præcipue gigni in animis noſtris miſericordiam, cum cernimus probum virum iniqua fortuna uexatum, quod verum eſt: euellitur (inquam) ſi capimus id verbum ἐπιεικῆ, valere hic egregia probitate præditum, & non mediocris alicuius bonitatis hominem. nam in ij. libro de arte dicendi ipſe tradit miſericordiam commoueri, cũ videmus aliquem malo quopiam magno oppreſſum, indignum illis malis: multi autem indigni ſunt malo, quamuis plenam abſolutamq; bonitatem non habeant: nec vtitur ille hac voce in explicatione huius perturbationis, niſi vbi tradit miſericordia non poſſe moueri eum, qui peſſimè omnino ſentiat de genere humano, nec quempiam eſſe putet probum virum, & ἐπιεικῆ: quo ſanè loco uidetur capere ἐπιεικῆ pro indigno aliquo malo eius generis, quæ ſignificauit, & mediocris etiam probitatis homine. Verba eius ſunt. καὶ οἴεσθαί τινας εἶναι ἐπιεικεῖς: aliter igitur hic cepit hoc nomen, quàm eo loco. Quamuis non ſtultè fortaſſe aliquis diceret hoc pacto diſſolui hanc quæſtionem, concedens ἐπιεικοῦς nomine intelligi etiam mediocriter probum: ut tanta rerum commutatio, quantam hic tradit, id efficiat, ac ſceleratum quiddam eſſe dicatur: nulla enim maior dici poteſt, quàm è maxime bonis rebus cadere quempiam in res vndiq; malas. Quod niſi tam acerba fortuna in illos fuiſſet: in mediocreq; malum ipſos conieciſſet, inueniſſent miſericordiam: nec ſceleratum ac nefarium id factum habitum fuiſſet, ut nunc, cum amiſſa eximia fortuna, obruti ſunt cumulo maximorum malorum. Non ſine cauſa autem exiſtimare aliquis poſſet, fretus hoc teſtimonio ſummi doctoris, peccaſſe Euripidem, qui ſumpſit perſonam Hippolyti tanquam tragœdiæ aptam: miſericordiæq; mouendę idoneam: caſus nanque illius, vt docet hic auctor, dirus fuit, ac nefarius, non miſerabilis: neque enim decebat tam integrum & caſtum adoleſcentem in eam miſeriam cadere: nec fructum aliquem ipſi ferre eximiam illam pietatem, qua præditus erat: quis enim non indignetur, quum huiuſcemodi quicquam contingit? An purgari poteſt poëta, quia quamuis eximiæ probitatis foret Hippolytus, tamen contempſerat Venerem: ipſiusq; dignitatem læſerat. eſt uero erratum non paruum, graueq; crimen, committere quicquam contra deum aliquem. Euelli præterea poſſe putarem hunc ſcrupulum, quia infra auctor docet, ſi quis diſcedat ab his finibus, terminisq;, quos ipſe monſtrauit, potius in eam partem migrandum, vt meliori, quàm deteriori poëta fingat id eueniſſe: concederemq; Hippolytum meliorem fuiſſe, quàm ille maxime idoneus huic rei, quem deſcripſit Ariſtoteles. Sed ille non tantum melior fuit, ſed præſtans exemplum probitatis ac pudicitię, vt ſi illius caſus non dicatur nefarius ac μιαρὸς, non facile alius inueniatur, qui verius hoc nomine appelletur. Non inſulsè quoque quæreret aliquis, cur in monſtrandis iis, qui ſunt apta materia tragœdiis, ab illis ipſis non initium ducat ſuæ pręceptionis, ſed à contrariis, & qui deſtituti ſunt rebus, factis ad ea pręſtanda, quæ hoc poëma requirit. Qui tamen diligenter attendet, inueniet hoc crebrò facere hunc auctorem, vt prius indicet quæ aliena ſunt à bono, quod in ea re eſt, conſequendo: illa enim videntur impedire & quaſi viam ad illud obſtruere. nam ſupra etiam, cum docere vellet quę fabula ſit vna, prius ſedulo declarauit quę uerè non eſſet vna, quamuis ita falsò à non nullis ęxiſtimaretur. Sed infra etiam, cum oſtenderet, quæ potiſſimum res atroces ſint, & quæ miſerabiles, primum ſignificauit quæ illiuſmodi nullo modo forent. Hoc autem præcipuè loco, cum idoneum huic ſtudio eſſe velit medium quendam & interiectum inter duos extremos, iuſtam cauſam habuit illos antea accuratè demonſtrandi. Τοιαύτης μιμήσεως inquit, & non ταύτης, vt opinor, quia non omninò illa definita eſt, nec habet certos terminos, & qui nullo modo variari poſſint: nam quę uicina etiam ſimilisq; admodum huic eſt, probatur recipiturq;: eodem pacto paulo poſt ait ἡ τοιαύτη σύστασις: illic enim quoq; non penitus ſe ad eam refert, ſed ſignificat etiam propinquam ipſi.

Οὔτε τοὺς μοχθηροὺς ἐξ ἀτυχίας εἰς εὐτυχίαν: ἀτραγῳδότατον γὰρ τοῦτ' ἐστι πάντων: οὐδὲν γὰρ ἔχει ὧν δεῖ: οὔτε γὰρ φιλάνθρωπον, οὔτε ἐλεεινὸν, οὔτε φοβερόν ἐστιν.

βεροί ἐστιν. Οὐδ᾽ αὖ τὸν σφόδρα πονηρὸν ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταπίπτειν· τὸ μὲν γὰρ φιλάνθρωπον ἔχοι ἂν ἡ τοιαύτη σύστασις, ἀλλ᾽ οὔτε ἔλεον, οὔτε φόβον· ὁ μὲν γὰρ περὶ τὸν ἀνάξιόν ἐστι δυστυχοῦντα: ὁ δὲ, περὶ τὸν ὅμοιον. ἔλεος μὲν περὶ τὸν ἀνάξιον: φόβος δὲ, περὶ τὸν ὅμοιον. ὥστε οὔτε ἐλεεινὸν, οὔτε φοβερὸν ἔσται τὸ συμβαῖνον.

Neque prauos ex infelicitate in felicitatem: hoc enim è cunctis alienum maxime eſt à tragœdia: nihil enim habet eorum, quæ oportet: neque enim gratum hominibus, neque miſerabile, neque formidoloſum eſt. Neque rurſus vehementer improbum ex felicitate in infelicitatem cadere: quod gratum enim ſit hominibus haberet ſanè huiuſcemodi conſtitutio, ſed neque miſericordiam, neque timorem: hæc enim circa indignum eſt, rebus malis oppreſſum: hic autem circa ſimilem. Miſericordia quidem, circa indignum: timor autem, circa ſimilem. Quare neque miſerabile, neque formidoloſum erit quod contingit.

Primo iam tradito, indicat reliqua duo genera hominum, quæ & ipſa variis de cauſis accommodata non ſunt tragœdiæ, ſi eorum etiam fortunæ exitum illum habuerint, qui, niſi vitium in perſonis manſiſſet, proprius tragœdiæ extitiſſet. Alterum eorum eſt, quod prius explicat: quodq́; expers eorum omnium eſſe affirmat, quæ requiruntur in hoc poëmate, ſi fingantur praui homines lapſi eſſe è maxime bonis rebus in maxime malas. Quare admonet hos declinandos, ſi quibus forte in vita hoc aliquando vſu uenit: vt cum praui eſſent, iidemq́; aduerſis caſibus conflictati, tanta immutatio facta in illis ſit, vt felices euaſerint. Quod autem ad ſtructuram verborum facit, cum accuſandi caſu hos ponat, apta ſunt hæc omnia è ſuperioribus: repetiq́; debent verba illa δεῖ μεταβάλλοντας φαίνεσθαι. Non oportet igitur (inquit) neque viros prauos apparere mutari è rebus omnino ſecundis in aduerſas: rationem autem huius præcepti reddens, inquit. Maxime enim alienum eſt hoc à tragœdia omnium, quæ non conueniunt ipſi aliqua de cauſa. Sed cum hoc tam remotum alienumq́; ab optime conſtituta tragœdia eſſe dixiſſet: huius quoque dicti cauſam afferre voluit: curq́; tantopere fugiendum id eſſet, declarauit. Primum igitur ait: Nihil enim habet, ſcilicet hæc rerum conſtitutio, eorum, quæ requiruntur: quæq́; habere oportet tragicarum rerum conſtitutionem. Poſtea autem, magis animi ſui ſenſum explicans: quæq́; illinc abſint accurate declarans, inquit. Neque enim gratum hominibus, neque miſerabile, neque formidoloſum id eſt: quæ omnia ſcilicet inueniri debent in optimè conſtituta tragœdia. nam de duobus extremis dubitari non poteſt. primum, quod ipſe φιλάνθρωπον vocat, quomodo & ipſum abeſſe non poſſit à tragœdia, videndum: ſimulq́; quid valeat hoc loco id nomen. Significare igitur hic puto φιλάνθρωπον quod gratum eſſe poſſit hominibus, & eius generis, quod acceptum eſt humanæ naturæ, capitq́; animos mortalium. id autem elicio ex voce ipſa, quæ iuncta eſt è duobus nominibus, ſeparatim hoc valentibus, & è ſententia, quæ valde accommodata hic eſt: Nec tamen me fallit hominem vocari φιλάνθρωπον plerunque, qui ſtudioſus eſt commodorum hominum, diligitq́; ipſos magnopere: aliter tamen hic res φιλάνθρωπος videtur appellari, quæ grata ſcilicet & accepta ſit hominibus, vt oſtendi: neque enim hoc abhorret à ui iuncturaq́; huius verbi, vt docui: Multo quoque infra Ariſtoteles (niſi fallor) ita cepit hoc nomen, cum inquit: τραγικὸν γὰρ τοῦτο καὶ φιλάνθρωπον. explicans nanque, cuiuſmodi argumentum intelligat, inquit: ſententiam enim eorum uerborum exprimam, Eſt autẽ hoc quando ſapiens aliquis: idemq́; improbus deceptus fuerit, ceu Siſyphus: aut fortis ſanè, iniuſtus tamen, uictus ſuperatusq́; in contentione pugnaq́; fuerit: gaudent enim homines, cum imponitur callido viro ac verſuto, ſi idem affinis maximis vitiis fuerit,

& ex ea re magnam lætitiam capiunt. eadem ratio eſt alterius exempli, ne nunc alieno loco totum id accurate explicem. Reſtat uidere, quomodo hoc unum eſſe ex illis tradat, quæ abeſſe non poſſunt à tragœdiis, cum ſupra ſemper duo, quę ſequuntur, appellarit. Arbitror igitur Ariſtotelem illic primum omiſiſſe ut planum: nihil inquam afferri debere in ſcenam, quod contra uoluntatem & deſideria ſit ſpectatorum: cum enim poëtæ placere ſtudeant ipſis, contrarium inde penitus ſequeretur: & huius fortaſſe ſemen quoddam eſt, quod ſupra docuit poëtas quoſdam, vt magis placerent ſpectatoribus, uerum finem tragœdiæ reliquiſſe, & ad comicum ſe tranſtuliſſe. Non docet hic etiam, cur factum illud miſerabile non ſit, neque formidoloſum: erat enim hoc planum: cum enim contra aliquid fit, miſericordia excitatur, ſi perſona indigna fuit ea magnitudine malorum: nec non timor in animis noſtris naſcitur, ſi probus vir impetu fortunę vexatus eſt: hic autem improbus ab ipſa præter modum ornatur: quare hoc relicto, alterum genus hominum demonſtrat, quod & ipſum declinare oporteat, vt oſtendit, à fortuna iactatum: quamuis non tot vitiis laboret hoc argumentum. eſt autem ipſum tertium genus perſonarum, quod eſt ſedulo fugiendum. inquit igitur. Neque rurſus uehementer improbum ex felicitate in infelicitatem cadere: non debere, inquam, poëtam ita res coagmentare, ac fabulam texere, vt illic aliquis ualde improbus amittat res ſuas ſecundas, cadatq́; in acerbum miſeriarum. Videns autem hanc rerum conſtitutionem contrariam eius eſſe, quam ſupra non φιλάνθρωπον eſſe docuit, quare non poſſe eidem culpæ affinem eſſe, ſed potius illo nomine laudari debere: hoc verum eſſe fatetur: nam inquit. Quod enim gratum hominibus ſit, haberet hæc conſtitutio. cauſa uero huius rei aperta eſt: quis enim non gaudeat probus uir eo facto, cum videt improbiſſimum hominem ac maximis vitiis notatum è ſecundis rebus in aduerſas cadere. Poſſe autem id habere, & non omnino neceſſarioq́; habere inquit: quia non ualde plerunq; delectantur mortales incommodis aliorum: & qui non penitus uacui à culpa ſunt, ſibi exemplo illo timere incipiunt. Sed addit, caſum eum neque miſericordiam, neque timorem in ſe continere: quod verum eſſe confirmat, omnem rem diligenter tradens. inquit enim Alter enim motus circa indignum eſt, opertum grauibus malis: alter uerò circa ſimilem: Quia tamen non omnino planum erat, uter eorum motuum propter indignum malo, vexatum tamen eum maximis incommodis: & uter propter ſimilem itidem exoriretur: nam ambo hi motus animorum virili genere in Gręco ſermone appellantur: quare ipſe ſupra in explicatione huius ſententiæ, hoc in ambiguo ſeruare cupiés, motum addidi, rem adhuc auctor magis explanans, inquit. Miſericordia quidem circa indignum: metus autem circa ſimilem. In ij. autem libro de arte dicendi, accuratè ipſe declarauit, cur miſericordia naſceretur in animis noſtris, cum videmus tantum homines probos, & indignos iniqua illa fortuna magnopere premi: nec non cur timemus ſolum, cum uidemus aliquot pares nobis malo oppreſſos. quare qui exquiſitius omnia diſcere uult, eò adeat, ubi uis omnis harum perturbationum explicatur. Adiungit autem hic, concludens, quod proxima hac diſputatione probare uoluit. Quapropter neque miſerabile, neque formidoloſum erit, quod contingit, atque inde vſu uenit. ſequitur igitur, ut nullo modo aptum ſit tragœdię hoc argumentum. Non aperuit tamen, cur id neque miſerabile, neque formidoloſum eſſet: apparebat enim ex definitionibus illarum rerum: quis enim angeretur videns valde improbum virum in ſtatum illum uitæ cadere, quo dignus eſt? aut quis ita de ſe male exiſtimat, vt faciat ſe ſimilem perdito homini, ac turpibus maculis inquinato? Secutus vero fidem calamo exaratorum librorum, verbum hic mutaui: atque ex eo, quod prius erat φαίνεται τὸ συμβαῖνον: vt eſſet ἐστὶ τὸ συμβαῖνον effeci: nam præter auctoritatem codicum, ſententiam etiam hanc ueriorem puto.

1 Ὁ μεταξὺ ἄρα τούτων λοιπός. ἔστι δὲ τοιοῦτος, ὁ μήτε ἀρετῇ διαφέρων, καὶ δικαιοσύνῃ: μήτε διὰ κακίαν καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυχίαν, ἀλλὰ δι᾽ ἁμαρτίαν τινά, τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων καὶ εὐτυχίᾳ. οἷον Οἰδίπους, καὶ Θυέστης: καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γενῶν ἐπιφανεῖς ἄνδρες..

Qui

Qui in medio igitur horum reliquus: eſt autem huiuſcemodi, qui neque virtute præſtat ac iuſtitia: neque propter vitium & prauitatem mutatur, caditq́ in res aduerſas, ſed propter errorem quendam, hominum, qui ſunt in magna exiſtimatione & abundantia omnium bonorum. Ceu Oedipus & Thyeſtes, & qui ex huiuſcemodi familijs clari atque illuſtres viri.

Cum indicaſſet iam perſonas tragœdiæ non idoneas: admonuiſſetq́; poëtas, ne in rebus coagmentandis, fabuliſq́; texendis caſus ipſorum in ſcenam afferrent, reſtabat, reiectis illis, oſtendere, quas ſectari oporteret: quare huic rei nunc toto animo incumbit: & inquit, extremis improbatis, reſtare in medio eorum ſitum, atque interiectum inter illos: qui ſi cetera habuerit, quæ exponit, idoneus erit: & ualde huic ſtudio atque operi accommodatus. Cum autem reſtare dixiſſet interiectum inter illos, ne quis error exiſteret, explanat quis hic ſit: & inquit eſſe illum huiuſcemodi aliquem, qui ſcilicet neque virtute antecellit ceteris, neque iuſtitia: & cum in fortunis ipſius tanta immutatio facta ſit, non amiſerit eximia illa bona, lapſusq́; ſit in calamitatem propter animi vitium & prauitatem: verum propter erratum aliquod: quibus etiam adiungatur, ut non ſit vnus e populo, & obſcura aliqua perſona, ſed è numero eorum aliquis, quorum magnum nomen eſt: quiq́; opulenti ſint, atque à fortuna omnibus commodis ornati. Non repugnat autem, quod ipſum uirtute aliqua præſtanti præditum eſſe non vult: eundem tamen laude & exiſtimatione excellentem probat, quamuis uirtutis comes honor ac gloria plerunque ſit: loquitur enim ex opinione multitudinis, quæ admiratur magis imaginem uirtutis, atque inanem, quàm veram gloriam: & tamen non negat, quin in illo eſſe poſſit mediocris aliqua virtus, ſed eximiam tantum ac præclaram ab eo remouet. Exemplis etiam huiuſcemodi genus hominum, & quales maxime tragœdia requireret, demonſtrauit: dixit enim. Ceu Oedipus & Thyeſtes, de quorum aduerſis rebus plures tragœdiæ ſcriptæ fuerunt. Cum alios etiam huiuſcemodi reperiri ſignificare vellet, addidit. Et ex huiuſcemodi familiis illuſtres alij: quibus ſcilicet ea contigerint, quæ docuit, vt ſcilicet in miſeriam lapſi ſint errore quopiam animi, maloq́; conſilio: non inſigni nequitia aut prauitate. Ἐπιφανεῖς, quo verbo vſus eſt in iis ſignificandis, qui idonei ſunt huic poëmati homines, appellantur à Græcis, qui inſignes ſunt inter ceteros, ac clari ob aliqua eximia bona atque honeſta facta. Vnde Iſocrates in laudatione Helenæ uocauit magnum nomen ac claritatem, quam aliqui in vita conſequuntur, ἐπιφάνειαν: ita enim in conferendis inter ſe bonis Herculis atque Helenæ locutus eſt. ἴδοις δὲ τοὺς λαμπροτάτους καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολέμων καὶ ἀγώνων γιγνομένους: & quæ ſequuntur. Animaduertendum autem, cum ſupra prius appellaſſet ἀρετὴν, quo nomine cunctæ virtutes ſignificantur: genus enim id eſt ſingillatim omnium: genere vero aliquo poſito, cunctæ ipſius partes formæq́; poſitæ intelliguntur, quid attinuerit δικαιοσύνην ſtatim nominare? An ἀρετῆς nomine hic abuſus eſt: vocauitque ita vnam aliquam ex ipſis: nam Romani homines militatem fortitudinem virtutem plerunque appellabant. Vel iuſtitiam, quia præcipue inter ceteras fulgeret: magnáque ipſius vis eſſet, nomine præterea ſuo oſtendendam cenſuit. Quid autem propriè ἁμαρτία foret, docuit ipſe in quæſtione xxvj. ſegmenti eius, quo explicat ea, quæ pertinent ad Harmoniam. inquit enim. ἁμαρτία δ' ἐν τῷ χείρονος πρᾶξις. Cum igitur aliquis relicto eo, quod facere præſtabat, propter imprudentiam id, quod eſt deterius gerit, tunc labitur ac peccat. Exempli cauſa. Oedipus lapſus eſt, quia ira commotus interfecit Laium: nec cognouit eum patrem eſſe: præſtabat autem iniuriam eam, quam acceperat ab eius ſatellite, æquo animo ferre, nec tantopere excandeſcere.

Ἀνάγκη ἄρα τὸν καλῶς ἔχοντα μῦθον, ἁπλοῦν εἶναι μᾶλλον ἢ διπλοῦν, ὥσπερ τινές φασι: καὶ μεταβάλλειν οὐκ εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας, ἀλλὰ τοὐναν-

τίον ἐξ εὐτυχίας εἰς δυςυχίαν: μὴ διὰ μοχθηρίαν, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίαν μεγάλην: ἢ οἵου εἴρηται, ἢ βελτίονος μᾶλλον, ἢ χείρονος.

Neceſſe igitur bene habentem fabulam ſimplicem eſſe potius quàm duplicem, quemadmodum non nulli aiunt: & mutari non in felicitatem ex infelicitate, ſed contra ex felicitate in infelicitatem: non propter prauitatem, verum propter peccatum magnum, vel qualis dictum eſt, vel melioris potius, quàm deterioris.

Ex iis, quæ ſupra tradita, diligenterq́; explicata ſunt, ad optimam rerum coagmentationem, fabulamq́; pertinentia, quædam nunc elici oſtendit, ac neceſſario inde conſequi, quæ & ipſa ootata, cuſtoditaq́; à poëta magnam ipſi laudem adferent: illa autem tria numero eſſe videntur. Eorum vero primum quomodo è ſuperiore diſputatione ducatur, non tam apertum eſt, quàm reliqua: Nam quin cuncta hæc, vt certa & confirmata nunc adferat, dubitare non poſſumus: præterquam enim quod hæc non conſtituit vllis argumentis, declarat hoc particula ἄρα, qua initio vtitur: inquit enim hoc ſenſu. Neceſſe igitur bene ſe habentem fabulam ſimplicem eſſe potius quàm duplicem. Planum autem eſt aliter nunc ipſum accipere verbum ἁπλοῦν, quàm ſupra fecerit, vbi fabulas plexas antepooendas eſſe docuit ſimplicibus atque euolutis: nunc enim contrà ſimplices meliores eſſe vult, quàm contrarias, quę hic oon ſunt inuolutæ: & in quibus perſona aliqua diu ignorata cognoſcatur: magnaq́; ſæpe inde fiat ac repentina fortunarum alicuius immutatio: ſed duplices, id eſt in quibus geminæ fiant, duarumq́; perſonarum vitæ commutationes: cuius ſententiæ quoſdam fuiſſe oſtendit, qui magis duplices fabulas probauerint: easq́; ipſas anteponendas ſimplicibus affirmarint, à quibus ipſe diſſentit: nec tamen nomen eorum indicat, qui illo modo cenſuerint. Infra quoque parcit eorundem dignitati, de hac re aliter atque ipſe faciat, illic quoque ipſos ſentire tradens. In iiij. libro πολιτικῶν, cum Platooem intelligeret, eodem pacto locutus eſt: inquit enim. οὐ δεῖ δὲ τιθέναι δημοκρατίαν, καθάπερ εἰώθασί τινες νῦν ἁπλῶς οὕτως, ὅπου κύριον τὸ πλῆθος: Plato enim fuit, qui nulla alia nota addita, dixit ſtatum ciuitatis popularem eſſe, vbi dominatur multitudo. Vt uerò hic Ariſtoteles διπλοῦν eſſe vult contrarium eius, quod ἁπλοῦν vocauerat, ita Euripides, apud quem Oreſtes, improbans Pyladis conſilium, inquit, ἁπλῶς δὲ λέγεις ἴσον, οὐκ οὖσ' ἁπλῶς: infra autem exemplo Odyſſeæ declarat, quæ ſint fabulæ duplices: in quibusq́; duorum diuerſorum generum hominum mutationes naſcantur: nec tamen omoino fabulas illas condemnat, ſed animi ſui iudicium aperit: oſtenditq́;, ſe magis abſolutam perfectamq́; fabulam illam putare, quæ ſimplex ſit, vniusq́; tantum commutationem fortunarum contineat, quàm duplicem. Hecuba igitur Euripidis hoc pacto fabula duplex erit: ſunt eoim in illa gemini caſus tragici: nam priori materiæ, quæ nex eſt Polydori, animaduerſioq́; in impurum & conſceleratum hoſpitem, adiuogitur interitus Polyxenæ, quæ ad Achillis buſtum mactata eſt. Hoc vero, vt arbitror fecit Euripides, quia priorem illam materiam, tenuem & exilem putauit: quare ita corpus eius tragœdiæ augere & ornare voluit. Non ſine cauſa autem putaret aliquis, quod primum neceſſario conſequi è ſuperioribus oſtendit, duci ex eo, quod ſæpe dixit ſupra, vnius rei imitatiooem hanc eſſe oportere: quum enim duplex eſt fabula, duo caſus manifeſtò exprimuntur, ſed uidetur repugnare, quod hoc multo ante protulerat: vnde vero hoc infertur, propinquius eſſe debebat: fortaſſeq́; ſi inde hoc aptum eſſet, illud repetiſſet. Alterum, quod auctor intelligi etiam poſſe oſtendit ex ſuperiore diſputatione, quod cum duo, contrariiq́; ij inter ſe ſint tranſitus fortunarum maximi, aut è rebus boois in malas, aut cootra è malis in bonas, oportere in optime conſtituta fabula affirmat commutatiooem fieri è ſecundis rebus in aduerſas, non ex aduerſis in ſecundas: dixerat enim finem tragœdiæ miſericordiam & metum excitare debere: quod tunc fit, cum aliquis indignus aduerſa illa fortuna, par ac ſimilis, cadit in aliquod infortunium. Si

quis

quis enim contra ſubito exierit è maximis malis, præclaraq́; bona conſecutus ſit, hęc res non miſericordiam aut metum, ſed lætitiam ac ſpem bonis viris creabit. Tertium, quod in bene conſtituta fabula ſeruari debet, eſſe dicit, ne propter animi vitium cadat in grauia illa mala, ſed errore quopiam magno eò impulſus ſit. Adiungit etiam perſonam automnino cuſtodiẽdam eſſe qualis deſcripta ſupra & informata eſt: aut ſi quid ab ea declinandum eſt, ad meliorem virum, potius quàm ad deteriorem vergendum. Nihil igitur omiſit eorum, quæ faciunt ad pulcherrimæ fabulæ coagmentationem. nam primum tradidit exitum eius miſerum eſſe oportere: deinde ſignificauit, cuiuſmodi eſſe oporteat cauſam eius mali: ad extremum, qualis eſſe debeat perſona, tangit. Poſtremum verò hoc (ut opinor) valet ad diſſoluendam quæſtionem illam: quod in ij. de arte dicendi tradit miſericordiam capere homines proborum uirorum & ἐπιεικῶν, cum uident illos in aduerſas res incidiſſe: ut enim facilius hic animi motus exoriri poſſit, ſi quid à media illa natura ac moribus recedendum eſt, potius meliorem verſus, quàm deteriorem, inclinandum eſſe inquit: vir enim improbus, ac vicinus illi moribus, ut ſupra declaratum eſt, quamuis cadat in atrocia mala, miſericordiam in pectoribus eorum, qui vident, non excitat.

Σημεῖον δὲ καὶ τὸ γιγνόμενον. πρὸ τοῦ μὲν γὰρ οἱ ποιηταὶ τοὺς τυχόντας μύθους ἀπηρίθμουν: νῦν δὲ, περὶ ὀλίγας οἰκίας αἱ κάλλισται τραγῳδίαι συντίθενται. οἷον περὶ Ἀλκμαίωνα, καὶ Οἰδίπουν, καὶ Ὀρέστην, καὶ Μελέαγρον, καὶ Θυέστην, καὶ Τήλεφον, καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ παθεῖν δεινὰ, ἢ ποιῆσαι. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν τέχνην καλλίστη τραγῳδία ἐκ ταύτης τῆς συστάσεώς ἐστι.

Signum autem eſt & id, quod fit: antea quidem enim poetæ quaſlibet fabulas enumerabant: nunc autem circa paucas domos pulcherrimæ tragædiæ componuntur. Ceu circa Alcmæonem, & Oedipum, & Oreſtem, & Meleagrum, & Thyeſtem, & Telephum, & quibuſcunque alijs contigit aut perpeſſos ipſos eſſe atrocia mala, aut feciſſe. Pulcherrima igitur tragædia ſecundum artem ex hac conſtitutione fit.

Quamuis intelligi poſſe docuerit ex iis, quæ ſupra diſputata ſunt, quales eſſe debeant perſonę idoneæ optimæ rerum coagmentationi: ſatisq́; illa ualeant ad veritatem huius rei oſtendendam, confirmat tamen præcepta ea iudicio, teſtimonioq́; poëtarum, qui huic ſtudio incumbunt, cum ipſi quoque ſententiam mutauerint, ac veterem conſuetudinem damnauerint. Quare rectè argumentum hoc, ſignum uocat: neque enim cauſam inueſtigat huius rei, nec rationem vllam affert, qua poëtę tragici mutationem ſui conſilij comprobarint, ſed factum eorum tantum exponit, qui manifeſto tenentur ex eo idem de hac re ſenſiſſe. Nota igitur, inquit, huius rei, & quod ea, quæ tradidi vera ſunt: neque enim puto Ariſtotelem tantum confirmare uoluiſſe, quod extremum præceperat, ſed cuncta, quæ ad idoneam perſonam captandam faciunt: nota (inquam) eſt, quod vſu uenit, & in hac re cotidie fit: Antea enim (inquit) poëtæ quaſlibet fabulas enumerabant: id eſt omnes caſus, qui eueniſſent aliquibus ac quidquid deniq́; ſimilitudinem aliquam huius rei haberet, in numerum tragœdiarum referebant, nec dubitabant inde fabulam texere. Non diſtinguebant igitur ueram materiam à parum utili antiqui poëtæ. Nunc autem (inquit) errore illo cognito, longe aliter ſe gerunt, ac circa paucas domos pulcherrimæ tragœdiæ componuntur: nam verbo etiam illo vtitur, quo rerum coagmentatio fabulaq́; ſignificatur: uenuſtas enim ac dignitas tragœdiæ aliunde quoque acquiritur. Nomina etiam multorum ponit, quibus atroces ij caſus contigiſſent, qui caſus ſunt apta materia tragœdiæ: in quorumq́; perſona cetera etiam reperirentur, quæ requiruntur in optimè conſtituta fabula. eorum mala ſatis nota ac uulgata ſunt, quamuis fabulę ipſæ uetuſtate perierint. Addit autem, appellatis pluribus. Ac qui-

buſcunque aliis contigit aut paſſos eſſe grauia mala: ſuiſq; in fortunis illa ſuſtinuiſſe, aut aliis inuexiſſe: hi enim quoque omnes idonea materia ac ſeges erunt tragœdiæ. Colligens vero ad extremum, concludensq; diſputationem hanc omnem, quæ pertinet ad optimam rerum coagmentationem, inquit. Pulcherrima igitur tragœdia, quod ab arte expectari poteſt, naſcetur ex hac conſtitutione. Quare intelligitur hinc, ſi quis multum diſceſſerit ab hac ipſa conſtitutione rerum, non poſſe eum vllo pacto conficere pulcherrimam, & perfectiſſimam tragœdiam. Secundum artem inquit, quia paritur ipſis elegantiæ aliquid ac ſplendoris non nullis aliis rebus, quæ in artis præceptis poſitæ non ſunt. exempli cauſa, magnificentia apparatus: nam vulgus magnopere capitur ſpectatione harum rerum: ſed ab arte, rationeque huius rei tradendæ, ad tragœdiam pulcherrimam conficiendam, nihil amplius præſidij afferri poteſt. Non debet autem nos perturbare, quod inquit pulcherrimam fabulam contexi de iis hominibus, qui atrocia mala perpeſſi ſint, aut aliis importarint, cum tamen perſonæ eorum, qui magnam alicui iniuriam intulerint non aptæ ſint ad miſericordiam gignendam, quod requiritur in omni tragœdia: tunc enim ob incommoda & indigna mala aliarum perſonarum hic motus excitatur, quæ perſonæ & ipſę in eadem fabula verſentur: nam miſericordia mouemur eorũ, qui malum accipiunt, non qui dant, niſi extiterint aliqui, qui ſemetipſos propter imprudentiam, aut vehementem animi motum perdiderint: hi tamen tunc non vt auctores proprij mali cogitantur: neque eo nomine miſericordia digni habentur, ſed vt qui acceperint ac perpeſſi ſint. Et ſanè putare debemus Ariſtotelem potius ſpectari voluiſſe mala, quę aliquis habet atque ipſe perpetitur, quamuis complexus etiam ſit quæ facit: vt ſupra etiam locutus eſt, vbi, quid ſingulare eſſet, docens, Alcibiadis perſona vſus eſt: eodemq; modo inquit, quid Alcibiades fecit, aut accepit: in quem locum plura notaui. Hac parte diſcedunt calamo ſcripti libri, quos vidi ab excuſis puſilla in re, & quę ſenſum penè non variat: cum enim impreſſi habeant ποιῆσαι, illi πρᾶξαι habent.

Διὸ καὶ οἱ Εὐριπίδῃ ἐγκαλοῦντες τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνουσιν, ὅτι τοῦτο δρᾷ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, καὶ πολλαὶ αὐτοῦ εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι: τοῦτο γάρ ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται, ὀρθόν. σημεῖον δὲ μέγιστον: ἐπὶ γὰρ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἀγώνων τραγικώταται αἱ τοιαῦται φαίνονται, ἂν κατορθῶσι. καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται.

Quare & qui inſimulant Euripidem in eadem re, peccant, quod hoc facit in tragœdijs, & multæ ipſius in infelicitatem deſinunt: hoc enim eſt, quemadmodum dictum eſt, rectum. Signum autem maximum: in ſcenis enim & certaminibus maximè tragicæ huiuſcemodi apparent, ſi euentum bonum habuerint. Et Euripides, & ſi alioqui non bene texit, verumtamen maxime tragicus vtiq; poetarum apparet.

Si pulcherrima tragœdia eſt ea, quam indicauit, cum in ceteris eius condicionibus ſit, vt tranſitus in ea fiat è vita beata in miſeram, falſò illi ſentiebant, qui Euripidem hoc nomine accuſarent: ipſum igitur defendit, atque illos, qui eum reprehendebant magis dignos eſſe, qui reprehenderentur, oſtendit. Non potuit autem eorum falſam opinionem non refellere, cum contra iudicium ſuum, quod ipſe bonum eſſe affirmaſſet, illi damnarent. Vt igitur poëtas eos, qui lætum finem tragœdiarum fingerent, atque eum meliorem eſſe triſti exitu exiſtimarent, in errore verſari docuerat: ita nunc illos peccare affirmat, qui quod optimum erat in Euripide, id criminarentur: hoc enim valet coniunctio poſita initio huius partis: quę tamen pars vt certa planaq; è ſuperiore diſputatione infertur: eſt enim tanquã corollarium quoddam. Cum autem dixiſſet verſari etiam in eodem errore, quo ſuperiores, qui vitio darent Euripidi, quod hoc faceret, quid ſit id, declarat, addens. Ac multæ ipſius fabulæ

bulæ in infelicitatem deſinuńt. Errare verò adiungit, quia id reprehenderent, quod rectum eſt, ut ſupra ipſe declarauit: cuius tamen præterea rei ſignum hoc afferri poſſe oſtendit: hic enim quoque, ut ſupra à conſequenti argumentatur: ſignum autem hoc leue non eſſe affirmat, nec è genere eorum, quæ incerta valde ſunt: ac paruam uim habét aliquid oſtendendi: maximum enim ipſum appellat, vt quod magnopere aptum ſit ad id, quod abditum foret, aperiendum, ac penè ante oculos ponendum: eſt verò hoc, quod in ſcenis ac certaminibus maximè tragicæ huiuſcemodi fabulæ apparent, atque eſſe intelliguntur, in quibus ſcilicet tranſitus fit è ſecundis rebus in aduerſas. Maxime autem tragicæ cognoſcuntur eſſe, quia ex illis multo magis naſcitur, quàm è contrariis, id, quod proprium eſt tragœdiarum, finisq́; huius poëmatis: id eſt excitatur miſericordia ac metus recitatione earũ maxime in animis ſpectatorum. Nam quod inquit ipſas in ſcenis ac certaminibus huiuſcemodi apparere, diſtinxit ipſas ab iiſdem, cum leguntur: ac domi, remoto omni apparatu, ſtudioq́; illo contentionis, in manus capiuntur: neque enim tunc vis earum tantopere cernitur: nec adeo commouent animos eorum qui audiunt: quia illæ res tunc cogitantur, non fieri videntur. Quod autem auctor inquit ἂν κατορθῶσιν, valet ſi fabulæ ipſę rectum exitum nactæ fuerint, nec in illis agendis aliquid incommodi euenerit: multa enim ſunt, quæ impedire poſſunt: magna tamen eorum pars in officio hiſtrionum poſita eſt. Si actores igitur bene munus ſuum obierint, nec alia ulla calamitas interuenerit, has eſſe maximè tragicas affirmat: cum enim illiuſmodi aliquid contingebat, mirum non erat, ſi tragœdiæ quoque, quæ hunc exitum haberent, tragœdiarum munus non omninò exequerentur: neque ob id iudicium hoc de illis mutari debebat: vitium enim culpaq́; in aliis manebat. Pergit autem hoc bonum in eodem poëta laudare: magisque ipſum quàm reliquos omnes vidiſſe affirmat: ac re etiam præſtitiſſe, quod à tragœdia in primis expectatur: nec tamen non ſimul oſtendit, quid in eo merito deſideretur: ut enim hoc cum laude ipſe tractauit, ita fabulæ partes non ſane aptè compoſuit: nec bonam ſemper œconomiam, verumq́; rerum ordinem ac texturam inſtituit: hoc enim puto ualere μὴ εὖ οἰκονομεῖν: uerbum enim hoc à rei familiaris cura diſpenſationeq́;, vbi proprium ipſius domicilium eſt, huc migrauit: appellataq́; eſt οἰκονομία fabulæ, ut Cicero quoque οἰκονομίας epiſtolæ vocauit. Τἆλλα uero quod inquit, ſignificat alioqui, niſi fallor: nec ita accipi debet, quaſi auctor partem eius œconomiæ probet, partem improbet: in hoc enim ipſius induſtriam ſemper non ſine cauſa deſideratam eſſe oſtendit: eſtq́; hæc eius poëtæ propria ruina. Peccauit igitur Euripides magnopere in partibus fabulæ collocandis: rebusq́; ipſis, ex quibus ea conſiſtit, coagmentandis: vt non magno negono qui attente ipſum leget, intelligere poterit: contra autem multum in hoc Sophocles valuit: id verò contingere potuit, quia Euripides in rep. verſatus non eſt: totaq́; ætate occupatus fuit in ſtudiis literarum, ac philoſophia ipſa, cum Sophocles multum incubuerit reip. ut exercitum etiam duxerit, ac magnis rebus interfuerit: qui tantus vſus rerum erudire ipſum potuit, quomodo fingi inſtituiq́; facta deberent, ut ueriſimilia forent: ille enim alter, qui animo tantum ea, cogitationeq́; uiderat, mirum non eſt, ſi in imitandis poſtea ipſis lapſus eſt: nec omnino potuit ea ſimilia veri efficere. Quamuis autem hoc merito deſideraretur in eo, tamen ipſum viciſſe ceteros affirmat hoc ipſo bono, quod maxime omnium tragicus eſſet. vnde perſpicitur magis, quod proprium tragœdiarum eſt, præſtare fabulas, quas docuit: cuius generis multas, vt aiebant ipſius aduerſarij, hic poëta ſcripſit: multas enim illi quoque, qui eum inſimulabant huiuſcemodi Euripidem compoſuiſſe dicebant, nó ex omni ipſarum numero maiorem partem triſtem exitum habentes ipſum finxiſſe ei obiiciebant: quod uerum eſſet, quamuis etiam multo plures ipſius hilarem ac fortunatum exitum haberent: nam negari non poteſt, quin earum, quæ reſtiterunt, bona magnaq́; pars lætum finem habeat: Hecubam enim quoque in numerum illarum contulerim: cum enim initium fabulæ triſte admodum ac miſerum ſit, exitus lętus eſt, vt in malis: Hecubæ nanque fortuna, à qua fabula vocatur, non Polymeſtoris ſpectanda eſt: ſatiauit autem illa oculos animumq́; ſuum pœna inimiciſſimi hominis, cuius rei acri deſiderio tenebatur: & cum ulta fuerit iuſtum dolorem, vt generoſa

mulier, maximam inde voluptatem cepit. Perſpicitur autem iam (niſi fallor) illos deceptos eſſe, qui putarunt τραγικώτατον hic valere, ſummum atque optimum tragicum poëtam: atque hoc teſtimonio grauiſſimi auctoris freti, non dubitarunt longe anteponendum eſſe Euripidem Sophocli affirmare: ipſiq́; palmam huius ſtudij dedere: quomodo enim, qui in re tanti ponderis labitur, corpusq́; ipſum tragœdię non recte componit, primas inde reportare poteſt? Quod ſi hoc etiam verum foret, de quo meum non eſt nunc ſententiam ferre, dubitari non debet, quin ita verbum τραγικώτατος accipiendum ſit: τραγικὸν enim ſemper valet factum ſæuum, ac plenum maximorum malorum. Valet etiam ad hoc confirmandum illud, quod multo infra inquit. καὶ οὐ τραγικόν· ἀπαθὲς γάρ: ſi nanque ἐμπαθὲς non eſt, non eſt tragicum: contraq́;, quod refertum eſt his caſibus, quos ipſe vocat πάθη, tragicum eſt. Quare τραγικὸς ſignificat plenus huiuſcemodi grauiſſimorum incommodorum.

Δευτέρα δ', ἡ πρώτη λεγομένη ὑπό τινων, ἐςὶ σύςασις ἡ διπλῆν τε τὴν σύςασιν ἔχουσα, καθάπερ ἡ Ὀδύσσεια, καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς βελτίοσι καὶ χείροσι. δοκεῖ δ' εἶναι πρώτη διὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀσθένειαν: ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' εὐχὴν ποιοῦντες τοῖς θεαταῖς: ἔςι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονή, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία: ἐκεῖ γὰρ ἂν οἱ ἔχθιςοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ. οἷον Ὀρέςης καὶ Αἴγισθος, φίλοι γενόμενοι ἐπὶ τελευτῆς ἐξέρχονται: καὶ ἀποθνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός.

Secunda autem, quæ prima dicta eſt à non nullis, eſt conſtitutio, duplicem conſtitutionem habens, quemadmodum Odyſſea, & deſinit contrario modo melioribus & peioribus: videtur autem eſſe prima propter imbecillitatem theatrorum: comitantur enim poetæ, morem gerentes ſpectatoribus. eſt autem non hæc à tragœdia voluptas: ſed potius comœdiæ propria: illic enim, ſi ſunt, inimiciſſimi, qui extiterint in fabula, ceu Oreſtes, & Aegiſthus, amici facti in fine exeunt, & moritur nullus ab vllo.

Cum quæ prima foret ſuo iudicio rerum coagmentatio docuiſſet, quamuis non nulli diſſentirent: nunc quæ ſecunda ſit, ac poſt illam ſequatur, oſtendit. Secunda autem eſt, quia cedit illi: inferiorq́; dignitate eſt: antequam tamen verbis explanet, quæ nam illa ſit, rurſus meminit ſententiæ illorum, qui à ſe diſcreparent: varietatemq́; opinionum earum tangit in fabula perfectiore melioreq́; iudicanda: neque enim cœlat ſummus doctor ſe habere in hoc aduerſarios, ſed fatetur, ac potius præ ſe id fert, vt rurſus cauſam refellendi eos habeat: originem enim erroris eorum aperiet, & quid mouerit poëtas quoſdam, vt duplici argumento fabulas confingerent, exponet. inquit igitur. Secunda autem, quæ prima dicta eſt ab non nullis conſtitutio, duplicem conſtitutionem habens: id eſt fabula, quæ duarum perſonarum, vel duorum generum hominum facta complexa eſt. Exemplo vero cuiuſmodi hoc foret, declarare volens, illuſtre id, poſitumq́; ante oculos ſumpſit: inquit enim. Quemadmodum ſe Odyſſea habet: arbitror enim eum Odyſſeam Homeri intelligere, in qua manifeſto hoc fit. Nec impedit (niſi fallor) quamuis de tragœdiis nunc diſſerat, quin ab alterius generis poëmate exemplum ſumat, ſi illud egregie præſtat, quod opus nunc eſt: dubitandum enim non eſt, quin id poëma conſtitutionem ſuam habeat: ſitq́; illa duplex, ea ratione qua ipſe infra oſtendit. Nam adiuuat etiam Odyſſeam Homeri accipi hic debere: itaque illam vocatam, quia duo diuerſa hominum genera illic verſentur, locus qui eſt infra, vbi exponit τὸ καθόλου eius fabulæ: inquit enim primo, Quum quidam peregrinaretur multos annos: & poſt, Quum fortunæ ipſius ita ſe haberent: & quæ ſequuntur. Cum igitur Ariſtoteles conſtitutionis certum genus indicare vellet, quomodo peccaſſe exiſtimari debet, ſi aptam admodum

rei docendæ, claramq́; conſtitutionem propoſuit? neque enim nunc de vniuerſa tragœdia, eiusq́, excellentia loquitur, ſed de hac parte tantum. nec tamen in re tam obſcura, & incerta negarim fieri etiam poſſe, ut tragœdia aliqua reperiretur, quæ eodem nomine vocata, parem Homericæ Odyſſeæ & ipſa conſtitutionem haberet. Sed hoc relicto, quod non magni ſanè ponderis eſt, illud potius accuratè quærendum, quomodo duplex hæc fabula accipi debeat: neque enim arbitror duplicem fabulam omnem eſſe, in qua duo contraria inter ſe hominum genera contrarium exitum rerum ſuarum nanciſcuntur, ſi ſocij etiam illi ſint eiuſdem facti, ſed requiri in primis puto, vt actiones duas in ſe contineat: cui etiam adiungatur, vt à diuerſæ naturæ, morumq́; hominibus illę adminiſtrentur: quod in exemplo manifeſto fit: dum enim Vlyſſes in mari verſaretur, multisq́; aduerſis caſibus conflictaretur, proci illi, quibus nulla in re tunc cum eo conueniebat, domi ipſius delicatè viuebant: nec vlli rei parcebant, vt pudicitiam vxoris ipſius expugnarent. Hæc igitur mihi verè duplex fabula videtur vocanda, quæ complectitur duas actiones diſtinctas: ac ſpatio etiam loci ſeparatas, non tantum diuerſis conſiliis geſtas. nam ſi duplicem fabulam omnem eſſe credimus, in qua longe diſſimiles inter ſe perſonæ, longe alios & oppoſitos inter ſe exitus conſequuntur, omnis penè tragœdia, cuius exitus triſtis eſt, duplex erit: vix enim fieri poteſt, quin, cum aliqui cadunt in res aduerſas, alij non ſubleuentur, & ex incommodis illorum commodum aliquod adipiſcantur: nam Oedipo etiam è ſummo loco lapſo, & obruto grauiſſimis malis, Thebanus populus liberatus eſt peſtilentia, & aliis aduerſis rebus, quibus premebatur: & tamen fabula illa ſine dubio ſimplex hoc pacto eſt. Eadem ratio eſt (niſi fallor) reliquarum tragœdiarum: cunctæ enim in quibus vna tantum actio exiſtit, quamuis duæ contrariæ hominum condiciones, quæ contrarios etiam ad extremum euentus habeant, in ea uerſentur, ſimplices fabulæ ſunt habendæ. Sed alterius ſcenæ exemplis vtamur: quod enim docet Ariſtoteles in tragœdiis inueniri, vt non nullæ ipſarum ſimplices: aliæ verò duplices ſint, idem etiam in comœdiis vſu venire arbitror, & hoc ſenſu videtur Terentius illud in prologo ἑαυτὸν τιμωρουμένου dixiſſe, Duplex quę ex argumento facta eſt ſimplici. Andria igitur duplex fabula erit, quæ conſtat è duabus actionibus, id eſt è geminis amoribus duorum adoleſcentium, Pamphili (inquam) & Charini; quod animaduertit etiam Donatus. & cum primum Charini perſona ſollicita de nuptiis illis ſimulatis Pamphili in ſcenam venit: & in exitu fabulæ, cum locum eum interpretaretur. Atque adeo longum eſt illum expectare dum exeat: inquit enim. Quia audacter & artificioſè binos amores duorum adoleſcentium, & binas nuptias in vna fabula machinatus eſt: & id extra præſcriptum Menandri, cuius comœdiam transferebat. Idem etiam admonuit cunctas Terentij fabulas, vna excepta Hecyra, huiuſcemodi eſſe. Quæ igitur (ut opinor) in tragœdiarum genere ſimilis Andriæ: reliquisq́; duplicibus Terentij comœdiis erit, tragœdia duplex erit: & hęc mea eſt de hac re ſententia. Solum hoc difficultatis reſtat quod pares perſonæ ſunt hic, non tantopere inter ſe vita ac moribus diſcrepantes, vt earum alteræ, melioris indolis: alteræ, deterioris ſint appellandæ. Cum autem exemplo docuiſſet, quæ ſecunda conſtitutio ſit, alia ratione ipſam explicat, atque inquit. Et deſinit contrario modo melioribus, ſcilicet hominibus ac perſonis, quæ in ea verſantur, ac deterioribus: quod tamen etiam illic contingit: vt exiſtimari non ſine cauſa pars hęc poſſit exempli declaratio: in Odyſſea nanque manifeſto hoc fit: Vlyſſes enim qui virtutem colebat, conflictatus multis incommodis, fortunatum tandem exitum rerum ſuarum nactus eſt: delicata autem illa iuuentus, quæ in otio diu deguit, atque alienis bonis voluptates ſuas expleuit, miſera facta eſt, ac iuſta pœna affecta. Quod igitur auctor inquit τοῖς βελτίοσι, ad perſonas referendum puto: nec ſentio cum illis, qui acceperunt his verbis meliores conſtitutiones. Hoc tradito Ariſtoteles, vnde falſa hæc opinio manarit, exponit: & qui fons eſſet huius erroris: docet enim ſpectatores cauſam fuiſſe huius mali, & in errorem traxiſſe poëtas: qui poëtæ niſi nimis ſtudioſi fuiſſent placendi ſpectatoribus, à culpa ſine dubio afuiſſent: ſed deſiderium ſatisfaciendi illis, in eo etiam, quod fortaſſe non rectum eſſe ſentirent, ipſos, vt peccarent, impulit. Inquit igitur. Videtur autem prima propter theatrorum imbecillitatem.

tatem. Quod autem conſequentibus verbis rationem reddere videtur alicuius rei, quæ dubia foret: eſt enim illic coniunctio γὰρ, quæ hoc indicat, exiſtimare debemus occurrere ipſum ei, quod contra dici potuiſſet, atq; hanc difficultatem tollere: quomodo ſcilicet vitium ſpectatorum obeſſe potuerit poëtis: ac perſuadere ipſis, vt quod deterius eſſe intelligerent, meliori anteponerent. inquit igitur poëtas hoc committere, quia plerunque ſequuntur ſpectatorum voluntatem, atque omnia, quæ ipſis grata eſſe ſentiunt, in animum inducunt facere: vt beneuolentiam eorum fauoremq; adipiſcantur. Hoc igitur quoque declarato, quod noceret exiſtimationi poëtarum, ſi iudicium de illis fiat ab erudicis ingenioſiſq; hominibus, adiungit, Huiuſcemodi voluptatem, quæ capitur è fabulæ fine læto ac tranquillo, non eſſe propriam tragœdiæ: nec eam, quæ inde expectari meritò debet: ſed magis propriam comœdiæ, ſuamq; diuerſi illius poëmatis. Magis autem, non omnino propriam eam eſſe dicit comœdiæ, quia ſciebat è multis etiam tragœdiis illam hauriri, quarum migratio eſſet è rebus aduerſis in ſecundas. Comprobare verò id volens, oſtendereq; nunquã id non fieri in comœdiis: vt quæuis, quamuis magna turba, difficultasq; ad extremum componatur: omniaq; tranquilla lætitiæq; plena reſtent, inquit: Illic enim ſi inimiciſſimi etiam inter ſe extiterint, qui in fabula verſantur, ceu Oreſtes & Aegiſthus, amici facti in extremu è ſcena exeunt: omnesq; eorum controuerſiæ ſedantur: exemplum enim atrociſſimarum diſcordiarum, & quæ nullo pacto viderentur componi poſſe, voluit eſſe Oreſtem & Aegiſthum, quamuis eorum perſonæ comœdiæ aptæ nullo modo ſint: & ſanè nullas magis inter ſe infenſas, iuſtioribusq; de cauſis, excogitare potuit. Addit etiam in coagmentatione rerum comicarum nunquàm contingere vt aliquis, quamuis acerbam iniuriam ab alio acceperit, eum interficiat, cum contra omnino fiat in tragœdia. Vnum autem, atque id ſane puſillum, quod tamen contemni non debuit, initio huius partis immutaui: diuiſi nanque particulam δὴ: ſic enim prius in excuſis libris legebatur, cum duæ literæ. ex quibus illa conſtat, negligentia librariorum coaluiſſent: legi nanque videtur debere δ' ἂν, vt etiam ſcriptum offendi in quibuſdam calamo exarans exemplaribus: hoc autem excepto, nihil in illis varietatis inueni: nec puto vlla in parte hunc totum locum correctione egere. Ἀσθένεια, quod verbum proprie valet imbecillitas atque infirmitas corporis, à corpore ad animum tranſlatum hoc loco eſt: ſignificatq; (vt opinor) hic animum tenerum ac mollem ſpectatorum; qui tanto deſiderio voluptatis percipiendæ teneutur, vt reſiſtere ipſi nullo pacto queant: & non ſuo loco genus etiam quoddam ipſius requirant: nam lætitia protſus afficitur; qui videt ſedari maximas turbas, & animos, qui prius odio flagrabant inter ſe, repentè reconciliari. Latinum ipſum verbum, quod huic aliâs reſpondet, videtur ita etiam Cicero cepiſſe, qui in Lælio inquit: Imbecilla enim natura eſt ad contemnendam potentiam: Valet enim. Non tam firmum eſt humanum ingenium conſtanſq;, vt acri deſiderio huius boni conſequendi reſiſtat. Græcum quoque verbum, vt hic Ariſtoteles, accepit etiam Plutarchus in Erotico: quo loco poſitis exemplis confirmat opulentiſſimos reges, amore illarum captos, ſeruiſſe turpiter viliſſimis mulieribus, ac plus illis ſtultitia ſua tribuiſſe, quàm mortali fœminæ concedere vllo pacto par fuerit. Verba ipſius ſunt. ἀλλ' ὥσπερ ἐκείνους δι' ἀσθένειαν αὑτῶν καὶ μαλακίαν, ὅλως γενομένους λείαν γυναικῶν, οὕτω πάλιν ἀδόξοις καὶ πένησιν οὔσαις, πλουσίους γυναῖκας καὶ λαμπρὰς συναλλαχθέντας, οὐ δεῖ φοβεῖσθαι, & quæ ſequuntur. nam verbum, quod ſequitur manifeſtò declarat: eſt enim tanquàm declaratio ipſius, hunc ſenſum, quem docui, eſſe verbi illius, quod antecedit. Eſt ſanè locus hic, vt imminutus, notatus in excuſis libris. ſed aut integer ille eſt: ſine cauſaq; ſuſpectus fuit: aut quæ deſiderantur, eò ita inculcata erant, vt priorem ſententiam, illinc etiam dempta, non corrumpant. Κατ' εὐχὴν autem ποιεῖν ſignificare videtur, morem alicui gerere, & vt optat ille, aliquid facere. κατ' εὐχὴν, ſanè, ſine verbo ποιεῖν, quod crebrum eſt apud hunc auctorem in libris, quos ſcripſit de republica, valet ex voto aliquid optinere & perfectum vndiq;: id eſt quo melius optare in ea re aliquis non potuiſſet. In ij. eorum librorum ſtatim à principio de optima rep. loquens. ἡ κρατίστη πασῶν τοῖς δυναμένοις ζῆν ὅτι μάλιστα κατ' εὐχήν. & non multo poſt iterum. Sed in iiij. etiam eorundem librorum, non longe itidem ab initio, καὶ ποία τις

ἂν οὖσα

τὸν ὅτε μάλιστα ἂν κατ᾽ ἀρχὴν, μηδὲ τοῖς ἐμποδίζοντας τῇ ἰκτῖς. Libet hoc etiam addere, vt auctor hic cepit ἀκολουθεῖν, ita etiam Platonem in ij. libro de rep. idem verbum, addita tamen illi præpoſitione, vſurpaſſe: inquit enim. ἀλλ᾽ ἀνάγκη τὸν πράττοντα τῷ πραττομένῳ ἐπακολουθεῖν, id eſt accommodare ſe illi, & quaſi voluntatem ipſius attendere.

Ἔστι μὲν οὖν τὸ φοβερὸν καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γίνεσθαι: ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ πρότερον καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος: δεῖ γὰρ καὶ ἄνευ τοῦ ὁρᾶν, οὕτω συνεστάναι τὸν μῦθον, ὥστε τὸν ἀκούοντα τὰ πράγματα γινόμενα καὶ φρίττειν καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἅπερ ἂν πάθοι τις ἀκούων τὸν τοῦ Οἰδίποδος μῦθον: τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενόν ἐστι.

Licet quidem igitur formidoloſum & miſerabile ex apparatu naſci, licet autem & ex ipſa conſtitutione rerum: quod quidem eſt prius & poëtæ melioris: oportet enim & quamuis non videat, ſic conſtitutam eſſe fabulam, vt qui audit res quæ fiunt, & horreat & miſericordia moueatur ex ijs, quæ contingunt: in quos affectus cadat ille, qui Oedipi fabulam audit: Ope autem apparatus hoc conficere, artificij magis expers eſt, & magnos ſumptus requirit.

Conſtabat finem eſſe tragœdiæ, metum ac miſericordiam excitare: cum autem intelligeret diligens magiſter hoc duobus modis effici poſſe: quorum alter altero melior eſſet, expoſitis primum illis, docet poſtea vter vtri antepouendus ſit: & cauſas etiam iudicij ſui affert. inquit igitur. Fieri ſanè poteſt, vt quod adhibetur ad metum iniiciendum & miſericordiam excitandam naſcatur ex aſpectu: fieri etiam poteſt vt proficiſcatur ex ipſa conſtitutione rerum: quod ualet, vt oſtendi, idem duabus rationibus præſtari poſſe. quarum prior eſt, cum ita ſcena ornatur; itaque actores ipſi & veſtimentis & omnibus alijs rebus ad perterrefaciendum aptis inſtruuntur, vt qui in theatro ſunt reformident, ac miſericordia eorum, qui mala illa patiuntur, moueantur: poſterior verò ratio eſt, cum initio à poëta ita res coagmentatæ ſunt: itaq; fabula ficta, vt ſine apparatu, præſidioq; rerum aduenticiarum, & metu & miſericordia, qui audiunt, occupentur. Poſteriore autem hoc modó expoſito, laudat eum, & anteponendum priori docet his verbis. Quod quidem eſt prius & poëtæ melioris. πρότερον vero valet, vt ipſe quoque in categoriis admonuit, aliquando poſſe hoc verbum, præſtantius ac maioris dignitatis. Nam quin melioris etiam id poëtæ ſit, dubitare non poſſumus, præſtare ſcilicet, quod munus ipſius eſt, ſuo ingenio atque artificio, ſine auxilio rei alicuius externæ: Reddit autem ſtatim rationem cur id melioris eſſe poëtæ affirmarit: quodq; effici ab eo debeat, declarat: ait enim. Oportet enim, quamuis ille non videat oculis, quæ gerantur, ita conſtitutam eſſe fabulam, vt qui audit res cum fiunt & horreſcat & miſericordia moueatur propter res, quæ illic contingunt. eſt igitur hæc quaſi lex quædam, quæ à bono poëta diligenter cuſtodienda eſt. Nam quod in Græcis auctoris verbis eſt. καὶ ἄνευ τοῦ ὁρᾶν, puto ad eum referri debere, qui audit, quamuis infra ipſum, interiectis non nullis uerbis, appellet: poteſt enim ille dum audit, auribusq; percipit voces hiſtrionum, ſimul res eas geri videre: poteſt etiam ſolo ſenſu aurium vti, nec in theatro verſari: aut ſi illic manet, conniuere. Illa igitur fabulæ conſtitutio, quæ hoc præſtat, melior eſt. Ex τῶν συμβαινόντων valet, cum aliquid in illis rebus naſcitur, quod metum inijcere poſſit, aut miſericordia dignum ſit. Huiuſcemodi autem quiddam ſignificare videtur Cicero voluiſſe: συμβαίνοντάq; expreſſiſſe, cum inquit in epiſtola ad L. Lucceium. At viri ſæpè excellentis ancipites varijq; caſus, habent admirationem, expectationem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorem. Adiungit Ariſtoteles, quod exempli vim

habet,

habet, ita penè neceſſario commoueri, perfundiq́; horrore quodam, ac miſericordia eum, qui Oedipi, tyranni ſcilicet, fabulam audit. Patefacere verò ipſe volens horrorem, ac miſericordiam, quam dixerat, naſci debere in animis eorum qui audiunt ex apta rerum coagmentatione, non potuit illuſtrius exemplum ſumere, quàm tragœdiam illam: nemo enim fabulam eam legit, qui non in ſingularum partium expoſitione, animo contremiſcat: totusq́; horrore perfundatur: ac non minus reformidet, ne inueniatur optimus rex, imprimisq́; indignus illa graui fortuna, affinis ei culpæ, quam imprudens commiſerat, quàm ſi in ſemetipſum id incommodum caſurum putaret: ita uero animus omnium ſuſpenſus tenetur vſque ad extremum, vt quamuis aliquando videatur metus ille leuari, nunquam tamen penitus extinguatur: ad extremum verò totus foras erumpat. ille autem, miſer iniquo fato natus, dum liberare alios ſtudet grauiſſimis malis, ſemetipſum conijcit in cumulum maximarum moleſtiarum. Cum iam, quod melius putat eſſe accuratus doctor, confirmaſſet, alterius rationis, quam improbat, vitia, incommodaq́; exponit, hoc pacto. Conficere autem hoc auxilio ſpectationis atque apparatus, magis expers eſt artificij, & magno ſumptu eget. Quod vero minorem artem hoc in ſe habere tradit, intelligit artem eam, quæ propria eſt poëtæ: nam ſine arte aliqua illa effici non poſſe conſtat: requirit enim ſcenæ & hiſtrionum ornatus, operam architecti, & pictoris, qui poſſit oculis imponere, & aliarũ etiam non nullarum artium induſtriam: quibus omnibus in rebus cum magni ſumptus fiant, dixit modum hunc requirere pecuniæ effuſioné.

Οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερὸν διὰ τῆς ὄψεως, ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες, οὐδὲν τραγῳδίᾳ κοινωνοῦσιν: οὐ γὰρ πᾶσαν δεῖ ζητεῖν ἡδονὴν ἀπὸ τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν.

Qui autem non formidoloſum ope apparatus, ſed monſtruoſum tantum moliuntur, communionem nullam habent cum tragœdia: non enim omnem oportet quærere voluptatem è tragœdia, ſed ſuam propriamq́.

Cum priorem modum metus incutiendi in animos ſpectatorũ, miſericordiamq́; illic excitandi, meliorem altero eſſe docuiſſet: vitiaq́; poſterioris patefeciſſet, qui reddit fabulam formidoloſam ac miſerabilem auxilio apparatus, magis adhuc reprehenſione dignos eſſe quoſdam affirmat qui confugientes itidem ad apparatum, non tamen conficerent aliquid formidabile, ſed monſtruoſum tantum: quamuis enim in illis quoque deſiderari poſſet officium boni tragici poëtæ, minus tamen à proprio ipſorum munere diſcedebant, cum hi penitus inde ſe remouerent: efficiebant enim illi res formidoloſas, aptasq́; ad metum inijciendum, qui tragœdiæ finis eſt, quamuis non ſua veraque via id molirentur: hi verò ne id quidem faciunt. quare vere dicti ſunt ab optimo harum rerum exiſtimatore nihil communionis habere cum tragœdia. Quia tamen (vt arbitror) aliquis occurrere poſſet illi ſententiæ hoc pacto: diceretq́; non malam eſſe rationem hanc, nec omnino repudiandam: ope ſcilicet apparatus efficiendi aliquid, quod eſſet prodigij ſimile, quia hinc quoque voluptas hauriatur: concedit res etiam monſtruoſas gignere voluptatem: non tamen voluptatem eam, quæ iure optimo à tragœdia poſtuletur: dicitq́; improbe facere eos, qui omne genus voluptatis ab ea requirant: nec ſua propriaq́; eius poëmatis contenti ſint.

Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ ἐλέου, καὶ φόβου διὰ μιμήσεως δεῖ ἡδονὴν παρασκευάζειν τὸν ποιητὴν, φανερὸν ὡς τοῦτο ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον.

Quia autem quæ à miſericordia & metu per imitationem naſcitur oportet voluptatem fabricare poetam, manifeſtum, quod hæc decet in rebus inſerere.

Oſtendit

Oſtendit quæ propria ſit voluptas tragœdiæ: vel potius, cum de hoc dubitari non poſſit: eſt enim exploratum: ſupraq; ab ipſo traditum, germanam veramq; tragœdiæ voluptatem eſſe, quæ ducitur à metu & miſericordia, vtitur ipſo ad confirmandam certamq; eſſe docendam priorem illam rationem; orta igitur mentione voluptatis, quæ capitur à tragœdia, inde quoque argumentum ducit, quod multum valet ad idem corroborandum: poſito enim illo; quo vtitur tanquam firmo ac plano, hoc inde neceſſario conſequitur. Quia autem eam, quæ à miſericordia & metu per imitationem naſcitur, oportet voluptatem conficere poëtam (nam intelligentiæ gratia verbum addidi, quod in Græca oratione non eſt) manifeſtum, quod in rebus hoc moliendum efficiendumq; eſt. Quod autem addidit, per imitationem, arbitror valere, quia niſi intercederet imitatio, non poſſent res terribiles atque ita acerbæ, vt miſericordiæ mouendæ aptæ ſint, voluptatem gignere: quod enim illæ delectant, ab imitatione proficiſcitur. Si (inquam) illæ ita expreſſæ fuerint, vt veritatem ipſam reddere videantur: huc enim eſt, quod oblectat animum, ac voluptate perfundit. Quod verò inquit, τοῦτο ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον, ſignificat officium eſſe poëtæ ita res componere, atque huius rei ſemina in coagmentatiune fabulæ ea iacere, vt inde voluptas hæc exoriatur, quæ capitur ex rebus terribilibus, ac miſerabilibus, cum rectè illæ expreſſæ à poëta ſunt: contrariumque eius eſt, quod ſignificauit deteriores quoſdam poëtas facere, qui recurrebant ad apparatum, operaque ipſius ſtudebant res terribiles aomiſerabiles efficere. Cum autem particula ἐπεὶ, initio huius ſententiæ poſita, requireret quippiam: indicium enim illa ſemper eſt, quod aliquid conſequi debeat, ἀνταπόδοσις ipſius, redditioq; eſt. φανερὸν: & quæ ſequuntur. Si igitur in coagmentationem rerum hoc inſerere oportet, quod plane perſpicitur ca ratione, qua docuit: qui aliter fabulam reddunt terribilem ac miſerabilem, non ſeruant officium tragicorum ita autem loquitur Ariſtoteles, vt ſuſpicari aliquis non ſine cauſa poſſit, poſſe res aliquas ſimul & monſtruoſas, & formidoloſas eſſe: cum reprehendat eos, qui apparatus opera aliquid monſtruoſum tantum moliuntur. Non tam igitur accuſat illos, qui rem prodigialem in tragœdiam inſerunt, ſi forte eadem apta eſt ad metum inijciendum, quam qui tantum ipſam talem fingunt, vt non poſſit ſimul timorem gignere, preſertim ſi faciant id ope apparatus. Sed enã quæri poſſe puto, an ex coagmentatione rerum exiſtat aliquid aliquando prodigij ſimile: & ſanè rerum conſtitutionem monſtruoſam parere arbitror exitum fabulæ monſtruoſum: vt conſtitutionem rerum terribilium, timoris plenum exitum gignere. nam cum in Homeri poëmate non pauca prodigij ſimilia ſint, vt quæ ſignificare voluit Horatius, cum inquit de illo. vt ſpecioſa dehinc miracula promat Antiphatem Scyllamq; & cum Cyclope Carybdin, illa manifeſto naſcuntur è fabula ipſa, non in apparatu conſiſtunt. Vt igitur peccaret, qui voluptatem, quæ capitur ex his rebus à tragœdia peteret, ita iure optimo poteſt aliquis ab heroico poëmate ipſam poſtulare: vt enim ipſa, quod admonuit optimus doctor, aliena eſt ab eo poëmate, ita huius propria, ſuaq;. Aeſchylus autem huic culpæ, quam hic exagitat Ariſtoteles, exiſtimatus eſt affinis fuiſſe: qui apparatu quandoq; monſtruoſo vſus eſt ad conſternandos ſpectatores: & fabulas etiam non nullas prodigij ſimiles finxit.

Ποῖα οὖν δεινὰ, ἢ ποῖα οἰκτρὰ φαίνεται τῶν συμπιπτόντων, λάβωμεν. Ἀνάγκη δὲ ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοιαύτας πράξεις, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μηδετέρων. ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρὸν ἀποκτείνῃ, οὐδὲν ἐλεεινὸν, οὔτε ποιῶν οὔτε μέλλων δείκνυσι, πλὴν κατ' αὐτὸ τὸ πάθος: οὐδ' ἂν μηδετέρως ἔχοντες. ὅταν δὲ ἐν ταῖς φιλίαις ἐγγένηται τὰ πάθη: οἷον ἢ ἀδελφὸς ἀδελφοὶ, ἢ υἱὸς πατέρα, ἢ μήτηρ υἱὸν; ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνῃ, ἢ μέλλῃ, ἢ τοιοῦτον τι ἄλλο δρᾷ, ταῦτα ζητητέον.

Qualia igitur atrocia, vel qualia miſerabilia apparent eorum, quæ contingunt, capiamus. Neceſſe autem aut amicorum eſſe inter ſe huiuſcemodi actiones, aut inimicorum, aut neutrorum. Si quidem igitur inimicus inimicum interfecerit, nihil miſerabile neque faciens, neque facturus,

oſtendit : præterquam in ipſo illo malo : neque rurſus neutro modo habentes . Quotieſcunque autem in neceſſitudinibus extiterint hæc mala : Ceu vel frater fratrem , vel filius patrem : vel mater filium , vel filius matrem interfecerit , aut interfecturus fuerit , aut huiuſcemodi aliquid aliud facit , hæc quærendum eſt .

Cum multis locis ſupra tradidiſſet oportere tragicos poëtas perſequi caſus quoſdam factos ad metum inijciendum ac miſericordiam excitandam: nunc ipſumq; docuiſſet poſſe res huiuſcemodi fieri duabus rationibus, quarum tamen alteram improbaſſet, videbatur requiri ab eo poſſe, vt ſemel indicaret, quæ nam facta hominum huiuſcemodi forent, ac metum miſericordiamq; , cum audirentur, facile mouerent. Voluntati igitur horum ſatisfacit: ac quod ſuum officium eſſet, gerit: inquit enim. Qualia igitur grauia , vel qualia miſerabilia apparent eorum , quæ contingunt hominibus, capiamus: qua in ſententia animaduertendum eſt ipſum non vti iiſdem nominibus, quibus ſupra ſemper appellauit res formidoloſas ac miſerabiles, quamuis idem ſignificare voluerit, ſed pro φοβερὰ , vſurpauit δεινὰ : locoq; vocis ἐλεεινὰ poſuit οἰκτρὰ . intelligit autem hic δεινὰ mala quædam grauia atque acerba: huiuſcemodi enim cum fiunt, perturbare homines , timoremq; magnum incutere animis eorum conſueuerunt. οἶκτος vero, cum idem, quod ἔλεος valeat, eadem etiam habenda ſunt οἰκτρὰ, quæ ἐλεεινὰ. Quod vero Capiamus inquit, ualet cum harum rerum naturam diligenter indagauerimus, inde quod huiuſcemodi eſſe intelligemus, poſthabitis ceteris vt inutilibus, eruemus. Vtitur autem in his rebus capeſſendis diuiſione, omne genus perſonarum, inter quas huiuſcemodi iniuriẹ naſci poſſunt, perpēdens, ac reijciens eas, quæ idoneæ non ſunt: ſumensq; contra huic rei accommodatas. Quia vero nullam hominis condicionem relinquit, quæ non in examen hoc veniat, ait neceſſe eſſe, nec fieri aliter poſſe: aut enim hi amici inter ſe erunt, caræq; admodum perſonæ, in quibus hẹ iniuriæ naſcuntur: aut inimici, mutuoq; odio percin, aut medij interiectiq; inter hos: Tribus igitur perſonarū generibus indicatis: nec enim aliter animo affecti inter ſe eſſe poſſunt, in quos cadunt hæc mala, oſtendit primum, qui idonei non ſint. Si igitur dicens inimicus inimicum ſibi hominem ſuſtulerit, nihil miſerabile, neque dum id malum molitur, neque cum ſtatim aggredi id deberet, antequàm faceret, excitabit, præterquàm in ipſo facto: quod tamen factum ipſe, perſonam attendens eius qui patitur, malumq; id ſuſtinet, non eius qui facit, πάθος vocauit: Vſus autem eſt eo uerbo, à quo fabulæ, quæ continuerint in ſe huiuſcemodi caſus, patheticæ uocantur: cuiusq; ipſe ſupra uim notionemq; diligenter expreſſit. Quod uero hoc excepit, nec inficiatus eſt gigni miſericordiam aliquam tunc etiam, cum hoſtis hoſtem perimit, id factum eſſe puto, quia cum homines ſimus, propenſiq; natura ad hunc affectum , quando cernimus aliquem necari, aut graui aliquo malo vexari, miſericordia eius mouemur, illoq; ipſo tempore aliquantum perturbamur: quo tamen perpetrato facto ſtatim motus ille extinguitur. Tollit autem medium etiam genus hominum: affirmatq; cum etiam inter hos huiuſcemodi aliqua iniuria extiterit, non poſſe caſus illos miſerabiles vocari: nec præſtare ipſos, quod tragœdia requirit. Quare tertium genus reſtat, quod huic rei vehementer accommodatum eſt, vt docet: inquit enim. Quando autem in neceſſitudinibus extiterint huiuſcemodi caſus, ipſe πάθη vocat: quid autem eo nomine capere debeamus, accuratè demonſtratum eſt: interq; perſonas aut ſanguine aut beneuolentia magna inter ſe coniunctas: ſed potiſſimum ſanguine, vt exemplis, quæ ponit, manifeſtum fiet, illi caſus ſunt captandi, & è uetere etiam memoria ſedulo eruendi: hoc enim valere puto, quod extremum hic eſt ταῦτα ζητητέον. Quod verò αἱ τῆς φιλίας inquit, amorem illum, quo cognati affineſq; inter ſe flagrant, illo nomine etiam indicari ab ipſo, manifeſtum eſt: genusq; quoddam amicitiæ eſt, coniunctio cognatorum affiniumq; inter ſe, vt in libris de moribus diſſeruit. Exemplis autem illuſtrare ac patefacere volens, quod ſignificarat hoc nomine, inquit. Ceu quando aut

frater

fratrem: quod Oedipi liberis Polynici Eteocliq; contigit: aut filius patrem: quod vſu uenit Oedipo, qui Laium parentem imprudens interfecit: aut mater filium, inquam culpam Merope penè cecidit, quæ errore ducta Creſphontem filium interficere voluit: aut filius matrem, cuiuſmodi fuit factum Oreſtis, & Alcmæonis. Addit etiam in extremo, quod deſiderabatur ad ſententiam abſoluendam. Aut interfecerit, inquit, aut in animo habuerit interficere, ac paulo poſt id aggreſſura fuerit: verum quia non tantum nex, quæ infertur, πάθος nomine ſignificatur, ac miſericordiam excitat, ſed etiam vulnera doloresq; corporis acerrimi, addit: quod pendet à verbo μέλλῃ, Aut huiuſcemodi aliquid facere: ſignificat igitur mala, quæ niſi vitam eripiant, maximos tamen cruciatus corporis gignant. niſi potius hoc addidit, quia quamuis aliquis non interficiat aut vulneret, poteſt tamen non paruam aliam iniuriam iniungere caræ perſonæ, quæ res penè idem efficeret, quod mors. exempli cauſa, quod infra ponit ex Helle, cuicuimodi illud ſit: aut huiuſcemodi demum aliquid, quod pietatem violet. Animaduertendum vero hac parte in calamo exaratis libris non legi poſt illa verba ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρόν, quod ſequitur in quibuſdam excuſis ἀποκτείνῃ: ſed ab Aldino quoque exemplari id verbum abeſt: ſimiliq; modo non legi in ijſdem ſcriptis δρῶσι: quod non multo poſt in omnibus formis impreſſis inuenitur: vis tamen notioq; aut horum aut parium verborum intelligenda eſt, ſi forte breuitatis cauſa illa aliquando omiſit auctor: ac quod ad abſoluendam ſententiam pertinet, reliquit in animo eorum, qui legerent. Quomodo autem graues iniuriæ, atque hæc ipſa vltima mala naſcantur inter amicos, exemplis multis cotidie cognoſcitur: nec tamen illi continuo vetus nomen amittunt, inimiciq; appellantur: præſertim in eo genere beneuolentiæ, coniunctionisq;, de quo loquitur, vt exemplis perſpicitur. Sed illi etiam, qui mutuis tantum animis copulati prius fuerint, quamuis diſſentire inter ſe grauiter cœperint, non ſtatim inimici vocantur: cumq; amici appellantur, reſpicitur priſtinus ipſorum animus ac vetus conſuetudo, vt cum apud Euripidem Phœniſſis Iocaſta inquit, admonens Eteoclem, vt oculos in fratris vultum conuerteret. ὅταν φίλος τις ἀνδρὶ θυμωθεὶς φίλῳ: & quæ ſequuntur: quamuis enim hoc generatim prolatum ab ea ſit, in communi illo continebantur & Polynices & Eteocles, inter quos atroces iniuriæ iam extiterant.

Τοὺς μὲν οὖν παρειλημμένους μύθους λύειν οὐκ ἔστι. λέγω δὲ, οἷον: τὴν Κλυταιμνήστραν ἀποθανοῦσαν ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου: καὶ τὴν Ἐριφύλην ὑπὸ τοῦ Ἀλκμαίωνος. αὐτὸν δὲ εὑρίσκειν δεῖ, καὶ τοῖς παραδεδομένοις χρῆσθαι καλῶς: τὸ δὲ καλῶς, τί λέγομεν, εἴπωμεν σαφέστερον. ἔστι μὲν γὰρ οὕτω γίνεσθαι τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ οἱ παλαιοὶ ἐποίουν, εἰδότας καὶ γινώσκοντας, καθάπερ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησεν ἀποκτείνουσαν τοὺς παῖδας τὴν Μήδειαν. ἔστι δὲ πρᾶξαι μὲν ἀγνοοῦντας δὲ πρᾶξαι, τὸ δεινόν: εἶθ' ὕστερον ἀναγνωρίσαι τὴν φιλίαν, ὥσπερ ὁ Σοφοκλέους Οἰδίπους. τοῦτο μὲν οὖν ἔξω τοῦ δράματος: ἐν δ' αὐτῇ τῇ τραγῳδίᾳ οἷον ὁ Ἀλκμαίων ὁ Ἀστυδάμαντος, ἢ ὁ Τηλέγονος ὁ ἐν τῷ τραυματίᾳ Ὀδυσσεῖ. ἔτι δὲ τρίτον παρὰ ταῦτα, τὸν μέλλοντα ποιεῖν τι τῶν ἀνηκέστων δι' ἄγνοιαν, ἀναγνωρίσαι πρὶν ποιῆσαι: καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλως: ἢ γὰρ πρᾶξαι ἀνάγκη ἢ μή: καὶ εἰδότας, ἢ μὴ εἰδότας.

Acceptas quidem igitur fabulas ſoluere non licet. Dico autem, ceu Clytæmneſtram necatam ab Oreſte: & Eriphylem ab Alcmæone: ipſum autem inuenire oportet, & traditis vti recte. Recte autem quid dicimus, exponamus apertius: licet quidem enim ſic fieri factum, quemadmodum antiqui faciebant, intelligentes ac cognoſcentes: veluti & Euripides fecit interficientem filios Medeam. Licet etiam agere quidem: ignorantes au-

tem facere facinus atrox: deinde poſtea agnoſcere amicitiam, quemadmodum Sophoclis Oedipus: hoc quidem igitur extra fabulam eſt: in ipſa autem tragœdia, ceu Alcmaeon Aſtydamantis, vel Telegonus in Vlyſſe vulnerato. Adhuc autem tertium præter hæc, eum qui facere debebat ſæuum facinus propter ignorantiam, agnouiſſe prius quàm faceret: & præter hæc non licet aliter: Aut enim facere oportet, aut non: & ſcientes, aut non ſcientes.

Cum oſtendiſſet quæ facta tragœdiæ condendæ idonea ſint, quod inde naſcantur ij motus animorum, qui in eo poëmate requiruntur: intelligeretq́; poëtam, cum animum ad ſcribendum adplicat, neceſſario aut vetus aliquod argumentum capere aut nouum fingere: & in vtroque poſſe illum aut peccare aut laudem conſequi, admonet quomodo ſe gerere vtraq; in re debeat: primumq́; præcipit ne veteres fabulas, quasq́; accepimus à maioribus frangamus, ac diſſipemus: hoc enim arbitror valere hoc loco λύειν, id eſt diſſoluere, ut penitus contrà quàm illæ compoſitę ſunt à ſuperioribus poëtis, eas fingamus. Significare vero hoc ipſum hic diſſoluere intelligitur exemplis, quæ ponit: teſtatur enim aperte accuratus magiſter, ſe velle oſtendere hoc pacto, quid valeat id uerbum: & eſt hæc manifeſtò declaratio quædam: cũ enim traditum ſit à veteribus tragicis Clytemneſtram interfectam fuiſſe ab Oreſte, & Eriphylem ab Alcmæone, qui aliter rem fingeret: nec matres has opera, manuq́; filiorum necatas induceret, diſſolueret, ac peruerteret fabulas illas. Quærere vero poſſet aliquis, an quod aduerſarij Terentio obijciebant, qui dicerent ipſum contaminare fabulas Græcorum comicorum, hoc ipſum ſit, quod Ariſtoteles hic λύειν μύθους vocat. quod ſanè non puto: quamuis hoc ipſum, quod non decere fieri tradit hic optimus auctor, non malè fortaſſe illo verbo exprimeretur: qui nanque huiuſcemodi etiam quippiam tentat in fabulis iam receptis & ipſe ſine dubio illas contaminat. nam Terentius ipſe illic aperit, quod facere ſit ſolitus, nullo modo probatum illis, & vt ipſe exiſtimat, ſine cauſa: oſtendit enim ſe in comœdiis, quas Græci poëtæ fecerant, vertendis, partem aliquam alicuius fabulæ ex illa, cuius propria erat, in alteram transferre ſolitum: & ita tanquàm è duabus diuulſis, vnam integram componere & coagmentare. hoc nanque ipſe teſtatur in prologo Andriæ apertè, vbi inquit. Menander fecit Andriam & Perinthiam, & paulo poſt. Quæ conuenere in Andriam ex Perinthia, Fatetur tranſtuliſſe, atque vſum pro ſuis. Sed etiam in Heauton timorumenω. Nam quod rumores diſtulerunt maleuoli Multas contaminaſſe Græcas, dum facit Paucas Latinas, factum hic eſſe id non negat. Ariſtoteles autem capit ſoluere fabulas pro corrumpere illas, & omnem ipſarum euentum variare. Exempli cauſa, cum conſenſu omnium veterum traditum ſit Alcmæonem matrem interfeciſſe, qui faceret ipſam ab alio, non à filio necatam, hic fabulam eam diſſolueret. at contrà qui fingeret ſane ipſam opera filij mortuam, ſed ignorantis ipſam matrem eſſe, hic fabulam non diſſolueret, vt narrat paulo poſt Ariſtoteles Aſtydamantem hoc factum in ſcenã induxiſſe. Iidem etiam poëtæ in quadam fabula fingebant aliquando quippiam in aliqua tellure factum eſſe: in alia vero fabula in alia regione. vt Euripides qui in Hecuba ſcripſit Polyxenam in Thracia ad buſtum Achillis mactatam: in Troaſi vero in Troiana tellure. neque tamen hæc loci mutatio poteſt fabulam illam ſoluere ac depranare ut etiam nihil valet ad tragœdiam meliorem deteriorem ve reddendam: nec eſt quod Ariſtoteles hic inquit, χρῆσθαι καλῶς illis rebus, aut contra: longè enim alia commoda ſecuti poëtæ aliquando hoc committunt. Præterea declarat aliud hic ab Ariſtotele pręcipi: aliud vero à Terentio ſignificari, quia noſter doctor μύθος appellat partem tragœdiæ, quæ proprie hoc nomine vocatur, id eſt coagmentationem rerum: Latinus vero comicus intelligit illo verbo comœdiam: ita enim ſæpe à meliore ipſarum parte & comœdias & tragœdias appellare Latini ſcriptores conſueuerunt. nam ſi aliter hæ res inter ſe non diſcreparent,

rent, diuerſum genus poëmatum, ad quod adhibitæ forent, ipſas non immutaret: & ſi non tam vſu fortaſſe venire poteſt, vt tragœdia aliqua, ſicut comœdia, diſſoluatur: neque enim comici poëtæ, vt tragici, pendent ab argumentis antiquorum, ſed ipſa tota comminiſcuntur: cum illi plerunque res factas ſequantur, caſusq́; aliquos acerbos certarum familiarum ſumant: Ita etiam cepiſſe videtur λύειν Paccius, qui reddidit mutare, quod valet apud eum, vt arbitror penitus variare atque alias facere: neque enim loqui poteſt hic auctor de fabulæ ſolutione, quam concedit mutari: & quam non ſolum ſine culpa, verum etiam cum laude non parua variari poſſe uult: cum omnino vetet, nec vllo modo ſine reprehenſione attingi poſſe putet, hanc, de qua loquitur, diſſolutionem. Idem autem arbitror tragicis ſuaſiſſe Horatium, cum ait. Aut famam ſequere. Cum igitur ſuſtulerit, quod tentari non debet, Ariſtoteles in coagmentatione rerum, ponit nunc quid facere tragicum poëtam oporteat: duobus autem modis poteſt id vitium vitari: aut noua argumenta inueniendo, aut recte ueteribus vtendo. inquit igitur. Ipſum autem inuenire oportet, ſi maiorum ſcilicet veſtigia ſequi non uult: vt facit etiam, praua tamen ratione, qui fabulas eorum diſſoluit atque euertit: Et rectè vti fabulis traditis nobis, quod faciet qui corriget, ſi quid peccati, aut incutiæ in illis erat: aut ſi emendatione ipſæ non egebant, quidquid illic variat, atque aliter fingit, recte, & ordine pertractat. Animaduertendum autem ipſum diuerſis vocabulis idem ſignificare: eædem enim ſunt fabulæ, quas nunc μύθους παρειλημμένους: nunc vero παραδεδομένους vocat: primum enim reſpicit perſonam eorum, qui quod ipſis traditum erat, accipiebant: poſtea relictis illis, attendit perſonam eorum, qui quod ingenio, curaq́; ſua excogitaſſent, alijs tradebant. Quos verò hic & παρειλημμένους & παραδεδομένους μύθους vocat Ariſtoteles, videtur Ariſtophanes Βατράχοις appellaſſe ὄντας, id eſt qui exiſterent: & contra quod hic noſter vocat εὑρεῖν, ipſe vocauit συνθεῖναι. ita enim finxit Euripidem ſe purgare, quum ei obijceretur, quod Phædram impuram & conſceleratam mulierem induxiſſet: non enim ſe talem eam finxiſſe dicit, ſed fabulam prius conformatam eo modo de ipſa in ſcenam attuliſſe. πότερον δ' οὐκ ὄντα, λόγον τοῦτον περὶ τῆς φαίδρας ξυνέθηκα; Nam quod χρῆσθαι Ariſtoteles inquit, contrarium hic eſt eius, quod dixerat εὑρεῖν: is enim vtitur, qui rem iam inuentam ab alio in vtilitatem aliquam ſuam transfert. χρῆσθαι vero καλῶς hic inquit, vt infra quoque, vbi loquitur de agnitionibus, quæ fiunt auxilio notarum: gradus enim quidam in ea quoque re tractanda ſunt: poteſtq́; id & melius & deterius adminiſtrari. Cum autem obſcurum ignotumq́, alicui eſſe poſſet, quo modo recte ipſe vtatur argumentis fabulisq́; aliorum, vim eorum verborum declarat, aperitq́; diligenter, quid intelligat: primumq́; ſe obſcurum breuemq́; fuiſſe fatetur, dicens. Quid autem rectè dicimus, apertius explanemus: ſtatimq́; toti rei explicandæ incumbit, diuiſione vtens: Licet quidem enim ſic fieri actionem, quemadmodum antiqui faciebant ſcientes & cognoſcentes. Primum igitur hanc vnam è rationibus eſſe docet: vt qui inducuntur, aliquid feciſſe, ex quo fabula texatur, intelligentes quid agant: vimq́; penitus illius rei perſpicientes, inducantur: quod fuiſſe inſtitutum priſcorũ tragicorum narrat, cum tragœdia rudis adhuc & impolita erat. Exemplum autẽ huius rationis ponit Medeam Euripidis, quæ filios ſciens volensq́; necauit. Nec tamen teſtimonio Euripidis vſus eſt, vt vno è uetuſtis tragicis: neque enim rectè hic in illis numeratur, ſed oſtendit ea in fabula ipſum feciſſe, conſilium fortaſſe ſuum quoddam ſecutum, quod tragici antiqui paſſim gerebant: propriumq́; ipſorum erat: id verò coniunctio etiam indicat, quæ poſita eſt poſt aduerbium καθάπερ: hoc enim manifeſtò ipſa valet. Quare peccauit interpres, qui ipſam non expreſſit, cum ita verterit. Vt Euripides fecit: his enim verbis comprehenditur Euripides in antiquis tragicis, quod falſum eſt. Alteram rationem auctor hanc eſſe vult: licere enim quoque tradit aliquos ſanè facere rem atrocem: ignorantes autem facere: poſt geſtam verò iam rem agnoſcere coniunctionem, neceſſitudinemq́;, quam ſcilicet violauerint: vel qua deuincti erant cum eo, quem imprudenter graui malo affecerint. Huiuſcemodi vero eſſe factum Oedipi Sophoclei narrat, qui imprudens Laium interfecit, & matrem conſtuprauit. intelligens autem non valde accommodatum hoc exemplum eſſe: neque enim id factum argumentum fabulę eſt, neque in

 ijs, quæ

ijs, quæ eo tempore geruntur, continetur, id notat: aliaq́; exempla ponit, dicens. Sed hoc extra drama, fabulamq́; eſt. in ipſa autem tragœdia, vt Alcmæon Aſtydamantis: qui Alcmæon eius poëtæ, longe aliter, atque Alcmæones aliorum poëtarum, vt ex hoc loco intelligere licet, ignoratione eius ductus, interfecerat matrem: poſt autem, tenebris illis pulſis, quo ſcelere ſe contaminaſſet cognouerat: matremq́; eam eſſe, quam necauerat, perſpexerat: exemplum tamen hoc irritum eſt, quia fabula perijt: ut ea quoque, vnde tertium exemplum ſumitur. Sequitur enim. Et Telegonus in Vlyſſe vulnerato: hic enim index erat fabulæ, cuius auctor certus nunc non eſt. Variæ autem fabulæ de Vlyſſe ſcriptæ fuere, cum multis caſibus hic vir conflictatus eſſet: variaq́; in vita ei contigiſſent. nam citatur etiam ab antiquis grammaticis Sophoclis Ὀδυσσεὺς ἀκανθοπλὴξ, quia ſpina ipſe ictus, materiam poëtis dederit ſcribendæ tragœdiæ. Telegonus Vlyſſis filius fuit è Circe procreatus, qui à non nullis ſcriptoribus ferebatur interfeciſſe patrem. vnde ab Horatio in oda quadam parricida uocatus eſt. Eius quoque mentionem fecit Plutarchus in parallelis, qui narrat eum miſſum, vt aliquid de patre indagaret, condidiſſe Præneſte oppidum. Sextus etiam, capite, quo quærit εἰ συνετικὸν τὸ ἱστορικόν, docens de Vlyſſis exitu varia memoriæ prodita eſſe, eum extitiſſe etiam qui dixerint, ipſum à Telegono filio imprudenter: &, vt ipſe quoque loquitur, κατ' ἄγνοιαν interfectum eſſe. Adiungit Ariſtoteles tertium adhuc quiddam eſſe præter hæc: vt ille ſcilicet, qui facturus erat aliquod atrox facinus propter imprudentiam, perſonæq́; illius ignorationem, agnoſceret eam, antequàm faceret. exempla ipſe huius caſus infra ponet. Tertia uero hac ratione expoſita, oſtendit præter hæc, quæ docuit: id eſt præter tres has rationes, aliter fieri rem non poſſe: nec nouam quampiam rationem reſtare: quod diuiſione partiumq́; duarum coniunctione colligit hoc pacto. Aut enim egiſſe neceſſe eſt aut non egiſſe, & ſcientes vel non ſcientes. Et ipſe autem alibi, & interpretes ipſius Græci, docent ita prorſus ſe rem habere, & ex hoc numero terminorum, qui ſimul connectantur, naſci prorſus has ipſas coniugationes: in primis autem Simplicius in categorias, ubi interpretatur hæc auctoris uerba. Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται & quæ ſequuntur: accuratè enim totam rem explanat: & uiam hanc omnem, rationemq́; tradit, qua, propoſito quouis numero terminorum, intelligi ſtatim poſſit non magno negotio, quot inde exiſtunt huius generis coniunctiones. qui etiam aperuit, cur neceſſario ſemper hoc fieret, & ab omni fallacia hæc tanquàm norma quædam certa remota eſſet.

Τούτων δὲ τὸ μὲν γινώσκοντα μελλῆσαι, καὶ μὴ πρᾶξαι, χείριστον: τό, τε γὰρ μιαρὸν ἔχει, καὶ οὐ τραγικόν: ἀπαθὲς γάρ. διόπερ οὐδεὶς ποιεῖ ὁμοίως, εἰ μὴ ὀλιγάκις. οἷον ἐν Ἀντιγόνῃ τὸν Κρέοντα ὁ Αἵμων: τὸ γὰρ πρᾶξαι, δεύτερον. βέλτιον δὲ τό, ἀγνοοῦντα μὲν, πρᾶξαι: πράξαντα δὲ, ἀναγνωρίσαι: τό τε γὰρ μιαρὸν οὐ πρόσεστι, καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐκπληκτικόν.

Horum autem cognoſcentem quidem facturum fuiſſe & non feciſſe, peſſimum: immane namque in ſe habet, & non eſt tragicum: vacuum enim eſt ab eo, quod vocatur πάθος. Quapropter nemo facit ſimiliter, niſi raro. Ceu in Antigona Creontem Aemon: egiſſe enim ſecundum eſt. Melius autem inprudentem quidem egiſſe: cum egerit autem agnouiſſe: immane enim non adeſt, & agnitio ſtuporem gignit.

Vim nunc trium harum rationum perpendit, & quæ deterrima ipſarum ſit: quæq́; optima, docet: nec non quæ medium inter extremas has locum obtineat. Inquit igitur. Harum autem ea, cum aliquis, perſonam intelligens facinus facturus iam erat: nec tamen peregit, deterrima eſt: quibus in uerbis videndum quomodo τούτων dicat: manifeſto enim hic nouus quidam modus eſt, nec vnus aliquis trium illorum ſu-

pra enumeratorum: qui enim tertium locum obtinuit, cum conatus eſſet efficere,
quod ſcelus in ſe habebat: nec tamen patrauit, perſonæ ignoratione ducebatur: pri-
mus autem, cui perſona nota erat, effecit. videtur igitur ex ambobus his concre-
tus eſſe: Vitia autem ſtatim huius conſtitutionis oſtendit: rationemq́; reddit, cur tan
topere ipſam damnarit, declarans eam id in ſe habere, quod eſt alienum à tragœdia:
carereq́; illo, quod proprium ipſins eſt: inquit enim. Habet nanque in ſe quod ne-
farium eſt, ac conſceleratum: ita enim appellemus μιαρόν. Hoc autem ipſum, μιαρὸν
inquam, alienum eſſe à tragœdia, ſupra quoque declarauit, cum coagmentationem
illam, in qua maximæ probitatis vir è ſecundis admodum rebus in valde aduerſas ca-
dit, non formidoloſam eſſe, neque miſerabilem, ſed μιαρὰν affirmauit. Cuiuſmo-
di vero facta hoc nomine digna ſint, exemplo, quod hic ponit, intelligitur, cum ſci-
licet aliquis ſe contaminat parricidio, aut huiuſcemodi quopiam atroci ſcelere. Nec
tantum, quum rem iam effecit, ſed etiam quum facere aggreditur: uiolatur enim pie
tas cogitatione etiam ac uoluntate: per ipſum nanque non ſtetit, quin res illa ſcele-
ratum exitum habuerit. Primum igitur hoc nomine improbatur hæc ratio: deinde
quia nihil tragicum in ſe habet, vt ipſe adiungit: cuius etiam rei cauſam affert, care-
re ipſam dicens eo, quod uocatur πάθος, ut ita nunc nominem, quod ipſe uno uer-
bo appellauit ἀπαθές: cuius uerbi uis diligenter animaduertenda hoc loco eſt: quo-
modo inquam vocet ἀπαθὲς factum illud, cum aliquis prudens intelligensq́; caram
perſonam interficere uoluit: neque enim uidetur hic ἀπαθὲς ualere ſine affectu, &
motu illo animi turbido, qui uocatur πάθος: cum enim id fit, miſericordia metusq́;
in animis eorum, qui uident, excitatur: aliquem ſcilicet furore impulſum penè eò
ſceleris perueniſſe. Quare arbitror potius illud ἀπαθὲς uocatum, quia illic non na-
ſcitur πάθος illud, quod eſt tragœdiæ proprium: & quod ipſe ſupra definiuit, id eſt
aut mors aut uulnus: quomodo etiam paulo antea cepit πάθος cum inquit, ὅταν δ' ἐν
ταῖς φιλίαις ἐγγένηται τὰ πάθη: planum enim eſt illic ualere hoc uerbum huiuſcemodi
iniurias. Quod ſi hoc verum eſt, ut puto, percipitur hinc etiam à contrario ipſum
vocare tragicum factum, in quo exiſtant neces & uulnera. quod ualet ad confirman
dum, ſignificare quod ſupra de Euripide protulit, τραγικώτατον eum eſſe τῶν ποιητῶν,
ſuperare ipſum ceteros poëtas in hac re, id eſt plures quàm alij ulli huiuſcemodi acer
bos caſus in tragœdiis ipſum complecti. Vitia autem huius coagmentationis cognita
iam eſſe, & ab omnibus damnata, oſteudit, nulla alia de cauſa affirmans eam repu-
diatam eſſe, quum à priſcis poëtis frequentaretur, niſi quia illis malis abundaret: nec,
quod proprium tragœdiæ eſt, imprimisq́; talem eam reddit, in ſe haberet. inquit
igitur. Quare nemo facit ſimiliter; id eſt nullus hac ætate inuenitur, qui res ita coa-
gmentet, rationemq́; illorum probet: nec quiſquam eſt nonorum poëtarum, qui
ipſos in hoc imitetur, niſi raro admodum: declinant enim hoc tanquàm ſcopulum
aliquem. Sequitur nanque, Niſi rarò atque infrequenter: non enim facile vetera
vitia atque errata extirpantur: ſemperq́; aliqua eorum veſtigia reſtant. Exemplum
verò huius rationis affert Aemonem Sophoclis, qui in Antigona fabula Creontem
patrem interficere voluit: nec tamen effecit, quod magno impetu animi conatus eſt,
quia pater ictum vitauit, fugaq́; ſibi ſalutem quæſiuit. Tota res ita ſe habet. Aemon
Antigonæ amore flagrabat, quæ cum à Creonte, quod fratrem illa ſepeliſſet, morti
damnata foret, conatus eſt infelix amator precibus ſalutem eius à patre impetrare,
quæ preces cum duriter nimis ab eo repudiatæ fuiſſent, ſtatuit ille vnà cũ virgine mo-
ri: & in eundem tumulum ſe contulit: quo accepto, ſerò delinitus pater, eò cucur-
rit, reuocareq́; fruſtra filium ſtuduit ab eo propoſito: ille enim nedum perſuaderi ſe
paſſus ſit, reſponderitq́; ipſius orationi, deſpuit in faciem patris: eductoq́; gladio
interficere ipſum voluit: cum tamen ille periculnm id fuga declinaſſet: Vnde poſtea
vulnus, quo furore percitus, patrem petiuit, ſibi inflixit, atque ita ſe uita priuauit:
hæc enim ſine dubio ſententia eſt eorum verſuum: docente hoc etiam ſummo hoc
noſtro doctore: quæ nanque excogitata ſunt à Græco homine, qui apud poëtam de-
clarare eum locum voluit, inania ſunt ac falſa: labitur enim hic, vt in multis aliis lo-
cis, quos ſcholiis illis ſuis illuſtrare ſe putauit. Sequitur apud Ariſtotelem. Egiſſe
enim ſecundum eſt, quo ſignificatur minus peccaturum poëtam, ſi quem induxerit

atrox facinus patrare volentem, finxerit ad exitum conſilium ſuum perduxiſſe, atque effeciſſe quod nefarie conatus eſt: quamuis enim hic aliquid ſit, quod non ſatis accommodatum eſt tragœdiæ, quia hæc conſtitutio habet μιαρὸν, id eſt continet in ſe quod eſt ſceleratum ac nefarium, habet tamen eadem πάθος: quod naſcitur ex facto: conſilioq́; illo nefario impleto & ad finem perducto: vel potius ipſum illud factum eſt: huiuſcemodi enim aliquid vocat auctor hoc in libro plerunque πάθος, de quo paulo ſupra accuratius diſputaui. Adiungit autem ſtatim, quod huic etiam, meliori ſanè priore, anteponendum eſt, atque inquit. Melius autem eſt neſcientem quidem egiſſe: cum egerit autem, agnouiſſe: nam proximus uicinus caſus fuit eius, qui ſciens, intelligensq́; quid ageret, egiſſet. Hic autem neſciens aggreditur rem, ac peragit: Rationem verò eius, quod dixerat, reddens ait. Non enim ſcelus illi facto hæret: & agnitio res eſt, quæ ſtuporem gignit. Abeſſe autem ſcelus inde: nec poſſe id factum, vt nefarium inſimulari, dicit, quia perſonam ignorans: nec ſciens ſe illi ſanguine coniunctum eſſe, id fecit: qui autem nolentes inuiti, huiuſcemodi aliquid committunt, non ſe ſcelere contaminant.

Κράτιστον δὲ τὸ τελευταῖον. λέγω δὲ, οἷον ἐν τῷ Κρεσφόντῃ ἡ Μερόπη μέλλει τὸν υἱὸν ἀποκτείνειν: ἀποκτείνει δὲ οὔ: ἀλλ' ἀνεγνώρισε. καὶ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἡ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφόν. καὶ ἐν τῇ Ἕλλῃ ὁ υἱὸς τὴν μητέρα ἐκδιδόναι μέλλων, ἀνεγνώρισεν.

Optimum autem eſt poſtremum. Dico autem, ceu in Creſphonte Merope parata erat filium interficere: non interficit autem, ſed agnouit. & in Iphigenia ſoror fratrem: & in Helle filius matrem dediturus, agnouit.

Omnibus iam conſtitutionibus, modiſq́; declaratis: nec nõn gradibus duorum priorum indicatis, cum à deterrimo incœperit, tertij gradum vimq́; exponit: qui ceteris omnibus antecellit, atque inquit. Optimum autem eſt extremum: intelligens conſtitutionem, quam vltimam poſuerat, cuius gradus eſt altiſſimus. Nequis autem error naſcatur, tribus exemplis illam declarat: quorum priora duo manifeſto ſumpta ſunt ab Euripide: tertium verò, cuius auctoris ſit, non apparet. Euripides enim ſcripſit fabulam Creſphontem quod teſtimonio Ciceronis intelligitur, qui in prima Tuſculana inquit. Qua eſt ſententia in Creſphonte vſus Euripides: vt auctoritatibus præterea Grecorum ſcriptorum in re plana ſuperſedeam: nam de ſecundo, cum fabula in manibus ſit, dubitari non poteſt. inquit igitur. Dico autem ceu in Creſphonte Merope interfectura filium erat: non tamen interfecit, ſed agnouit. Huius erroris Meropes, quæ ignoratione ducta filium penè interfecit, putans eum eſſe hoſtem, meminit Ariſtoteles in iij. libro de moribus ad Nicomachum: nec non Plutarchus in libello ſecundo de carnibus vorandis. Alterum exemplum eſt, cum inquit, Et in Iphigenia ſoror fratrem: intelligit autem Iphigeniam, quæ nunc vocatur in Tauris, vt ab altera, eiuſdem poëtæ Iphigenia, diſtinguatur: illic enim virgo hęc Agamemnonis filia, parata erat Oreſtem imolare ad aram Dianæ, vt inſtitutum eorũ ſacrorum ſeruaret, quibus ipſa præpoſita erat, cum eum fratrem ſuum eſſe neſciret: antequam tamen id faceret, cognouit ipſum, atque eo periculo liberauit. Eruditus vero & ingenioſus poëta præclarè & ipſe vidit vim huius loci, nam fletum inde etiam excitauit, vſus perſona Oreſtis, qui in ea fabula quæſiuit è ſorore, ſi, quod fato quodam iniquo penè factum eſt, ad exitum perueniſſet, vt ipſa manibus ſuis fratrem interfeciſſet. quanta illius miſeræ temeritas futura fuerit. illa autem mente verſans, quid periculi ſubierit, & quanto penè ſcelere ſe inquinarit, ita reſpondet: nam necem etiam illam nefariam ac conſceleratam futuram fuiſſe ſignificat. Δείν' ἔτλαν, δείν' ἔτλαν: ὤμοι σύγγονε. παρὰ δ' ὀλίγον ἀπέφυγες ὄλεθρον ἀνόσιον ἐξ ἐμᾶν δαϊχθεὶς χερῶν. Tertium exemplum è fabula, quæ uocabatur Helle, acceptum eſt: illic enim (ut narrat Ariſtoteles: neque enim quicquam alibi de eo legimus) filius matrem in poteſtatem hoſtium traditurus, cum eam matrem eſſe ignoraret, antequam id faceret, eam agnouit.

agnouit. Quid omnino hic valeat ἐκδιδόναι, cum factum ipſum ignotum ſit, certò intelligi non poteſt. Significat autem hoc verbum aliquando dare ſeruos ad quæſtionem: vt contrà ἐξαιτεῖν, poſcere illos in iudicio ab heris eadem de cauſa. aliquando etiam valet in manum & poteſtatem aduerſariorum tradere. Niſi fabula ipſa. rerumq́; eius coagmentatio, periiſſet, quæ notio hoc loco foret eius verbi, non falleret. Vt autem ſuppleam in locum huius, quod amiſſum eſt, exemplum ſatis elegans. Euripides in Ione fabula eodem pacto res coagmentauit. Ion enim Creuſæ ſcelere comperto, cum ſenſiſſet eam ſibi interitum procuraſſe, vlciſci iniuriam illam ſtudebat. Creüſa verò in aram confugerat: nec tamen ceſſabat Ion omnia facere, vt dolorem ſuum expleret: ac verbis, cum aliud non poſſet, matrem lædebat: quam tamen matrem eſſe adhuc neſciebat: vt neque illa Ionem ex ſe natum: dum autem illic, freta ſanctitate loci, maneret, vidit ciſtellam cum monimentis, quam Pythia ferebat: quibus cognitis: cum illis enim olim Ionem expoſuerat, filium agnouit: indeq́; fidem filio fecit ipſum ex ſe natum. quare placauit illum, qui niſi ipſam agnouiſſet, prorſus immani ſcelere, maternoq́; ſanguine ſe imprudens polluiſſet. Animaduertendum autem, quomodo affirmet optimum eſſe poſtremum argumentum, in quo res ad exitum non peruenit, & antequàm aliquis caram ſibi perſonam imprudens occidat: huiuſcemodi ve aliqua iniuria afficiat, ipſam agnoſcit, cum ſupra improbarit magnopere rationem illam Sophoclis in Antigona: dixeritq́; illud non eſſe tragicum, quia careat facto. & facto illius generis, quæ ſunt materia tragœdiarum. Quomodo igitur hæc conſtitutio poteſt ceteris omnibus anteponi, quæ habet in ſe quod tragicum non eſt: hoc autem, quia non eſt impletum, quod geri eſt cœptum, nec πάθος illic exiſtit. An nihil vetat tragœdiam optimam eſſe, quæ tam atroces caſus in ſe non contineat: videmus enim ipſum præclarè ſentire de Iphigenia in Tauris, quæ ſine dubio huiuſcemodi eſt: id enim quod in ea fabula crudeliter cœptum eſt fieri, exitum non habuit, ſed intercedente agnitione interruptum fuit: quod verò meritò potuit diſplicere in impetu illo animi Aemonis, tentatum eſt ab ipſo ſciente. Siue qui ſemel aggreſſus eſt facinus aliquod in argumento alicuius tragœdiæ, magis ſeruit illi poëmati, ſi ad finem conſilium ſuum perducit, non alia de cauſa, niſi quia ſæui illi, & acerbi caſus, neceſq́; demum, materia ſunt tragœdiæ: qui tamen, cum neſcitet, quem violaret, cum propè acceſſerit ad finem illius facti, minus tamen quod voluit, peregit, eodem penè pacto. conſternat ſpectatorem, & pietati ſimul conſulit, quæ violatur aliquo modo, ſi aliquis etiam errore ductus, ſanguine ſuorum ſe commaculauit. Quantum verò motum animorum gignant etiam huiuſcemodi caſus, docuit Plutarchus ipſe in facto illo Meropes tradendo, eo loco, quem indicaui: cum enim illa ſecurim in filium ſuſtuliſſet, vt in interfectorem filij, atque ei plagam infligere properaret, voce etiam edita, quæ odium ſuum in illum ſignificaret, theatrum omne, ut narrat, cohorruit, ne ictus manum ſenis, qui impediit, præueniret, atque ita miſera mater innocentem filium necaret. Conſiderandum præterea quomodo velit coagmentationem hanc rerum eſſe optimam, cum deſinat in bonis rebus: videtur enim cum hoc vſu uenit, exitus illius duri caſus non malus eſſe: neque enim conatus ille finem nactus eſt: ipſe autem magis probauit tragœdiam, quæ tranſit è bonis valde rebus, in valde malas, quàm contrariam. Nec tamen non idem intelligitur multis modis non alienus fuiſſe ab Iphigenia in Tauris, vt eodem redeamus: placuiſſeq́; ipſi mirificè hanc fabulam, in qua manifeſtò hoc vſu venit: componunturque ad extremum illæ turbæ ſine ullo magno malo, conſtat. niſi aliquis contendat, aliis de cauſis illam ab ipſo in primis laudari.

Διὰ γὰρ τοῦτο, ὅπερ πάλαι εἴρηται, οὐ περὶ πολλὰ γένη αἱ τραγῳδίαι εἰσί: ζητοῦντες γὰρ, οὐκ ἀπὸ τέχνης, ἀλλ' ἀπὸ τύχης, εὗρον τὸ τοιοῦτον παρασκευάζειν ἐν τοῖς μύθοις. ἀναγκάζονται οὖν ἐπὶ ταύτας τὰς οἰκίας ἀπαντᾶν, ὅσαις τὰ τοιαῦτα συμβέβηκε πάθη. περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν πραγμάτων συστάσεως, καὶ ποίους τινὰς εἶναι δεῖ τοὺς μύθους, εἴρηται ἱκανῶς.

Propter

Propter hoc enim, quod ſanè iam pridem dictum eſt, non circa multas familias tragœdiæ ſunt: quærentes enim, non ab arte, ſed à caſu, inuenerunt huiuſcemodi conficere in fabulis. Coguntur igitur ad has domos occurrere, quibuſcunque huiuſcemodi caſus atroces contigere. De conſtitutione quidem igitur rerum, & quales quaſdam eſſe oportet fabulas, dictum eſt ſatis.

Reddit nunc rationem eius, quod aliquibus admirationem gignere potuiſſet: quodq; ipſe ſupra fieri in hac re ſignificarat. Cur inquam paucæ familię ſeges & materia ſint tragœdiarum: vel potius oſtendit hoc è ſuperiore diſputatione elici, ſi quis diligenter illam attendat: cauſamq; inde intelligi, cur non magnum numerum domorum illæ comprehenderent: quam tamen cauſam ipſe explicat: fieriq; id declarat, quia poëtæ, qui huic ſtudio incumberent, cum quærerent toto animo, quomodo id præſtarent molirenturq; in tragœdiis, quod proprium ipſarum eſt, indeq; expectatur, id eſt quomodo metum miſericordiamq; excitarent in animis ſpectatorum, non auxilio artis, cuius expertes erant, id inuenerunt: neque ipſius præcepta in eo inueſtigando ſecuti ſunt, ſed fortuito caſuq; in id inciderunt. culpam verò hoc & imperitiam priorum tragicorum declarat: illi nanque, ſi rationem huius rei veram tenuiſſent: artemq; ducem ſequi voluiſſent, non coacti fuiſſent tanto ſtudio perſcrutari res factas, propoſito ſuo accommodatas, ſed ipſi fingere ac comminiſci potuiſſent. Adiungit autem Ariſtoteles eos cogi illa de cauſa, quia ſcilicet non artem ducē habent, ſed fortunam, recurrere ad eaſdem domos, quas primo aliqui viderunt incidiſſe in eos caſus, qui ſunt apti tragœdiæ conflandæ: neque enim in omni memoria plures familiæ: illuſtresq; domus, tam grauia mala perpeſſæ ſunt, vt commode inde tragœdia ſcribi poſſit: ac ſi quæ conſequentibus temporibus ita à fortuna vexatæ ſunt, quãuis pauci extiterint, qui huic ſtudio cum laude incubuerint, de illarum quoque non nullis tragœdiæ à poſterioris ætatis poëtis conſcriptæ ſunt, Quod autē inquit ἀναγκάζονται, quo verbo ſignificatur neceſſitas, quæ ipſis huius rei efficiendæ impoſita ſit, oſtendit eos deſtitutos arte: neque ipſius pręcepta ſequentes in his anguſtiis verſari, atque ita ſe gerere cogi. Quæ ſequuntur ſunt ab auctore prolata, vt indicaret ſe ad finem perueniſſe huius diſputationis: cum enim ſupra propoſuiſſet tradere, qualis eſſe debeat conſtitutio fabulæ: ac quæ ſequenda in ea, quęq; vitanda forent, docet ſe hoc affatim effeciſſe. inquit igitur. De conſtitutione igitur rerum, & quales nam oportet eſſe fabulas, dictum eſt ſatis. idem autem ſignificari videtur vtraq; hac ſententia: poſterioremq;, declarationem eſſe prioris. Niſi aliquis putet vno tempore ipſum reſpondere duobus, magno ſpatio inter ſe remotis, locis, quibus in ambobus de fabula diſſeruit: diuerſo tamen conſilio: nam priore eorū docuit, quomodo res coagmentandæ forent: poſteriore verò de virtute aut vitio huius rei diſputauit. Quum igitur hic inquit. περὶ τῆς τῶν πραγμάτων συστάσεως, intellexit fortaſſe locum illum, quū ait. διωρισμένων δὲ τούτων λέγωμεν μετὰ ταῦτα ποίαν τινὰ δεῖ τὴν σύστασιν εἶναι τῶν πραγμάτων. Cum uero addidit καὶ ποίους τινὰς εἶναι δεῖ τοὺς μύθους, cū qui multo poſt ſequitur ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι, καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι. Probo autem conſilium Paccij, qui ſuſtulit hinc coniunctionem καὶ, quæ interiecta erat inter τινας & τινων in Aldino exemplari: arbitrórq; id ipſum feciſſe ſecutum auctoritatem calamo ſcriptorum librorum. ipſe certè in nullo eorum ipſam inueni. abeſſe uero illam inde debere, declarat, quod frequens uſitatúsq; hic modus eſt loquendi apud hunc auctorem: cum enim ποιους vocet, qualitate tantum inſignitos, eo nomine quod additur, oſtenditur quæcúnq; illa ſit: ac ſe non ſtatuere nunc, quales omnino illi ſint, dummodo quales ſint, & è numero eorum aliqui: quamuis hic teſtetur hoc pacto ſe ſuperiore diſputatione declaraſſe, reiectis ceteris parum aptis qualitatibus, cuiuſmodi eſſe debeant fabulæ.

Περὶ δὲ τὰ ἤθη, τέτταρά ἐστιν, ὧν δεῖ στοχάζεσθαι. ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅπως χρηστὰ ᾖ. ἕξει δὲ ἦθος μὲν, ἐὰν, ὥσπερ ἐλέχθη, ποιῇ φανερὰν ὁ λόγος, ἢ ἡ πρᾶ-

ξις, προα

ἕξει, προαίρεσιν ἥντινα: φαῦλον μὲν, ἐὰν φαύλην: χρηστὸν δὲ, ἐὰν χρηστήν. ἔστι δὲ ἐν ἑκάστῳ γένει: καὶ γὰρ γυνή ἐστι χρηστὴ, καὶ δοῦλος: καίτοι γε ἴσως, τούτων: τὸ μὲν, χεῖρον: τὸ δὲ, ὅλως φαῦλόν ἐστι. δεύτερον δὲ τὰ ἁρμόττοντα: ἔστι γὰρ ἀνδρεῖον μὲν τὸ ἦθος: ἀλλ' οὐχ ἁρμόττον γυναικὶ, τὸ ἀνδρείαν, ἢ δεινὴν εἶναι. τρίτον δὲ τὸ ὅμοιον: τοῦτο γὰρ ἕτερον τοῦ χρηστὸν τὸ ἦθος, καὶ ἁρμόττον ποιῆσαι, ὥσπερ εἴρηται. τέταρτον δὲ, τὸ ὁμαλόν: κἂν γὰρ ἀνώμαλός τις ᾖ ὁ τὴν μίμησιν παρέχων, καὶ τοιοῦτον ἦθος ὑποτεθεὶς, ὅμως ὁμαλῶς ἀνώμαλον δεῖ εἶναι.

Circa autem mores, quattuor ſunt, quæ oportet ſibi proponere. Unum quidem ac primum, vt boni ſint. Habebit autem mores quidem, ſi, quemadmodum dictum eſt, ſecerit manifeſtam oratio vel ſactum, electionem quandam: malos quidem, ſi malam: bonos autem ſi bonam. eſt autem ſingulis in generibus: etenim mulier eſt bona & ſeruus: & ſi fortaſſe horum hoc quidem deterius: hoc autem omnino malum eſt. Secundum autem conuenientes: eſt enim fortis quidem indoles ac natura, ſed non conueniens mulieri fortem vel acrem eſſe. Tertium autem ſimiles: hoc enim diuerſum ab eo, quod eſt, probos mores & conuenientes fingere, quemadmodum dictum eſt. Quartum autem æquabiles: quamuis enim inæquabilis quidam fuerit, qui præbet imitationem: taliq́ indole ac moribus fictus ſit: tamen æquabiliter inæquabilem oportet eſſe.

Traditis iis, quæ pertinent ad optimam fabulæ conſtitutioné: quæq́; in ea fingenda, aut perſequenda aut fugienda ſunt, explicat, eundem locum in alia materia vrgens, quæ in moribus animaduerti ac cuſtodiri debent: his enim aut illis moribus præditæ finguntur perſonæ, quæ in fabulam inducuntur: ut ſanè in vita ipſa colenda homines eſse conſueuerunt: hi enim natura procliues ad hanc rem ſunt: illi verò ad aliam. Docet igitur quattuor eſse, quæ in hac re attendenda ſint: quæq́; poëta toto animo, vt conſequatur, prouidere debet. Vnum autem eorum, atque id quidem primum, eſse dicit, videre vt mores boni ſint: eorum ſcilicet, qui inducuntur in fabulá, quiq; artificio poëtæ exprimuntur: hoc enim uitæ prodeſt, nam qui ſpectant, cum hæc in fabulis laudari, plauſúq; excipi uident, ad ea facta imitanda excitantur, quæ ab illis moribus proueniunt: conantúrq; & ipſi tales euadere. Vnde inquit hoc ptimum eſse omnium, quæ in indole ac moribus attendi debent, quia maiores vtilitates gignit, ſi ſeruatum diligenter fuerit: contráq; nocet, ſi poëta id neglexerit; malísque moribus præditas perſonas induxerit. Quare ea de cauſa poëtæ maiorem laudem aut uituperationem afferre poteſt. Cum autem admonuiſset poëtas, quid primum ipſos in hoc facere oporteat, docet qnomodo perſona aliqua morata ab ipſis fingenda ſit, & quæ his aut illis moribus prædita eſse intelligatur, ſi quis forte hoc neſciret: rationémq;, qua præſtari poteſt, non teneret: hoc enim primum ſcire opus eſt. inquit igitur. Habebit autem mores, ſcilicet aliquis in fabulam inductus: neq; enim tradit nunc Ariſtoteles qui ſermo & quæ actio mores habere dicatur, vt non nulli acceperunt: contra enim illis vtitur tanquàm ſignis quibuſdam quæ declarent eius, vnde manauerint, mores. Habebit igitur, inquit, mores aliquis, id eſt præditus eſſe his, aut illis moribus intelligetur, ſi, ut dictum eſt, fecerit manifeſtum oratio ipſius factum ue aliquod, electionem quandam, id eſt quæ, reiectis ceteris, ille probat: ipſisq́; gerendis ſe dat. Duo igitur ſunt indicia ingenij hominum, quod occultum aliter eſſet, oratio & factum aliquod ipſius: hæcq́; ſequi & attendere in ea re exiſtimanda debemus. Sed quia ita morata eſt perſona aliqua, ſi indicat ipſa oratione

tione factoue aliquo ſuo ſenſum animi ſui prauum, ut ſi probum indicaret, adiungit qui improbam voluntatem oſtenderint, improbos eſſe mores: qui verò probam, probos. Exemplum vero illuſtre perſonæ moratæ, in qua oratio ipſa indicet voluntatem eius qui loquitur ac προαίρεσιν, ſi quærat aliquis, inueniet apud Euripidem Iphigenia in Tauris: vbi enim Pylades cum ſodali ſuo ita loquitur: aſſeueratq; ſe Oreſtem magis mortuum, quàm viuum amore proſecuturum, ſpecimen verbis ſuis dat veræ amicitiæ: multa autem eo loco adiungit, quæ idem aperiant ac teſtentur. Hippolytus etiam einſdem poëtæ in fabula ab ipſo vocata, videtur luculentum exemplum eſſe alterius partis: quum ſcilicet mores alicuius intelliguntur facto aliquo ipſius: temperatem enim ſe prorſus eſſe Hippolytus indicauit: abhorrereq; ab omni amatoria leuitate, quum, inuitatus ab ipſa, copiam ſui facere pulcherrimæ mulieri noluit. Declarat etiam hoc ſingulis in generibus ſeruari: genera nunc appellans ſexus condicionesq; hominum, vt exemplis patet: ait enim. Etenim mulier eſt proba & ſeruus: docens hoc reperiri etiam in his, in quibus rarius id eſt & infrequentius: nam cum bona indoles ac natura plerunque in viris reperiatur, inuenitur tamen aliquando etiam in mulieribus ac ſeruis. Addit autem, quod dixi oſtendere volens: id eſt hoc bonum rarum eſſe in his generibus, quamuis non eodem pacto ambo illa à virtute remota ſint. Et ſi fortaſſe horum alterum genus eſt indole moribusq; deterius: alterum autem omnino malum: mulieres enim viris deteriores natura ſunt: ſerui verò vndiq; mali. In ix. libro de hiſtoria animantium ipſe multa vitia muliebris ſexus collegit, in quæ illæ natura procliues ſunt: quod nunc etiam videtur ſignificare voluiſſe: nam ſeruos tanta fortunæ iniquitate oppreſſos, nihil gerere plerunque, quod ſpeciem vllam probitatis in ſe habeat, mirari non debemus: extincti enim ſunt in illis omnes igniculi virtutis. Vt autem & hic & ſupra, vbi docuit quid eſſet ἦθος, inquit ἔχειν ἦθος: illic manifeſtò de oratione loquens: hic vero vt opinor, de perſona, quæ in fabulam inducitur, ita quoque in problematibus, quo loco expedit nodos quoſdam, qui ad harmoniam pertinent: cum enim cauſam quæreret, cur ex omni genere ſenſilium, ſolum illud quod auribus percipitur, mores refert: eorumq; imaginem quandam ſecum portat, inquit. ὅτι τὸ ἀκουστὸν μόνον ἔχει ἦθος τῶν αἰσθητῶν. quod non contingere ſtatim accuratè docet in iis, quæ aliorum ſenſuum materia ſunt, id eſt colore, odore, ſuco. Sed etiam, quod huic loco illuſtrando accommodatum eſt, in extremo illius quæſtionis inquit, actiones eſſe ſignificationem, indiciumq; morum, quia vt arbitror, illæ declarent mores, & quaſi indolem earum rerum, vnde proficiſcuntur: hi enim videntur eſſe illi poſteriores motus, de quibus illic diſſerit: quos gignit tantum hoc ſenſile aurium: nam priores motus non abſunt ab ullo genere ſenſilis: & color enim & odor, & ſucus, excitant & ipſi ſuos ſinguli ſenſus longè alia ratione, cui motui in ſenſili aurium comitatur alter ille motus. Secundum, quod præcipit, vt diligenter ſeruent poetæ, eſt vt mores conuenientes perſonis inducant, ſine quo oſtendit ſuperius præceptum fructum nullum ferre: ac poſſe deniq; multis modis in hoc à poëtis peccari: ſiquis enim cum viderit indolem, moresq; probos laudari: intelligens fortitudinem partem eſſe virtutis, induxerit mulierem fortem, atque omnia pericula pro dignitate ſubeuntem: bonos quidem mores ei affinget: eſt enim indoles quidem fortis, vt ait, quæ laude digna eſt: non tamen ipſi conuenientes, & qui congruant ei ſexui, vt teſtatur. Sed non eſt decens indoles congruens aptaq; mulieri, fortem eam, aut acrem vehementemq; in rebus gerendis eſſe: hoc enim quod poſterius duobus Latinis vocabulis notaui, valere hic arbitror δεινήν. Tertium eſſe inquit, quod ſeruandum in hac re ſit, videre vt mores ſimiles ſint. Non docens autem quomodo natura ſimilis accipienda ſit, declarat hoc diuerſum eſſe ab iis duobus, quæ tradita iam ſunt: quemadmodum ſupra quoq; oſtendit indolem congruentem perſonæ alicui diuerſam eſſe ab ea, quæ bona ab ipſo vocata fuerat. Sed tamen maior eſt labor tertium hoc à primo ſecundoq; diſtinguere: ipſe igitur arbitror mores ſimiles vocatos, qui diuerſi alieniq; non ſunt à moribus eius temporis, quo inducuntur: ac reſpondent moribus, quibus mulieres viriq; eius ſeculi præditi ſunt. Sic certe ſupra vocabulum hoc ipſe cepit vbi de naturis ac moribus, quos imitantur poëtæ diſſerens, rei illuſtrandæ cauſa ſimilitudine pictorum vſus

rum vſus eſt: affirmauitq́; idem ipſos facere, quod pictores: è numero enim pictorum Dionyſium dicit ſimiles ipſos penicillo exprimere ſolitum, id eſt quales illi forent, quos penicillo exprimeret, cum Polygnotus meliores: Pauſon autem deteriores ipſos fingeret, quàm verè eſſent. Diuerſum verò hoc eſt à ſecunda natura indoleq́; : congruentes enim mores ſunt, qui conueniunt illi perſonæ, cui affinguntur: non cum viriles mores tribuuntur mulieri alicui. qui autem id committeret, quod vitioſum eſſe hic docetur, peccaret, quia ſiue viris ſiue mulieribus, affingeret mores valde diuerſos à moribus eius ſeculi: Nam quomodo hoc etiam diſcrepet à primo, apparet: mores enim diſſimiles à moribus, quibus præditi vulgo ſunt homines eius ſeculi, poſſent probi induci: atque ita primum vitium declinaretur, cum in tertio præcepto offenderetur, ſi illi longo interuallo ſuperarent probitatem, quæ in hominibus eius ſeculi perſpicitur. à quarta autem indole non diſtinguit tertiam hanc, quia illa nondum tradita erat. Sed ante quam quartam aggrediamur, in tertia hac ſubtiliter animaduertenda, exoritur ſcrupulus hic: ſi nanque ſimile ὅμοιον uocauit, quod alienum non ſit, diſparq́; à moribus hominum, qui tunc viuunt, atque id laudauit: ſeduloq́; à poëtis exprimi debere dixit, quo modo hoc facere potuit, quum tragici meliores, quos imitentur, ſtudio ſuo reddant: quod præter quam quod ſupra teſtatus eſt, infra quoque præcipit, rationemq́; eius rei efficiendæ tradit, vbi inquit. ἐπεὶ δὲ μίμησίς ἐστιν ἡ τραγῳδία βελτιόνων & quæ ſequuntur. An ita pellitur hæc difficultas, quia ſimilitudo ſeruatur, quamuis formæ aliquid addatur. Vt ſignificauit ipſe, quũ, de inſtituto pictorum loquens, inquit. ὁμοίους ποιοῦντες καλλίους γράφουσι. Sed his nunc relictis, quartam ita perſequitur. Quartum enim quod ſeruari oportere in moribus inquit, eſt, ut illi æquabiles ſint, ac perpetuo eundem tenorem ſeruent, neque diſſentiant à ſemetipſis. Non explicat autem hos mores cuiuſmodi ſint: ſed rei augendæ gratia, ſtudensq́; oſtendere, quantopere hoc præceptum cuſtodiendum ſit, affirmat, ſi quis forte in fabula aliqua varius diſſimiliſq́; ſibi inductus ſemel ſit, eum talem in omni facto totius fabulæ ſeruandum eſſe, vt æquabilitas à poëta cuſtodiatur in natura illa inæquabili oſtendenda: quod non fieret, ſi aliquis leuis, nec in eodem propoſito permanens inductus, paulo poſtea firmus & obſtinati animi fingeretur. Si morum igitur inæqualitas, naturæq́; inconſtantia conſtanter ſeruanda eſt, quanto magis natura indoleſq́; ſtabilis, par ſibi ac iugis ad extremum ſeruari debet. Animaduertendum verò hic ita ipſum loqui, ut ſupra locutus eſt, vbi de recta & vitioſa rerum coagmentatione præcepta dedit. inquit enim. ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι, quamuis hic poſteriorem partem non addat: & tamen facit hoc, id eſt oſtendit, quæ opus ſit cauere paulo poſt, vbi docet, exemplis poſitis, qui poëtæ in hoc aut in illo peccarint. Μίμησιν autem παρέχων dicitur aliquis, cum eius natura vitaq́; à poëta exprimitur: eſt enim ille quem ſibi ſummo ſtudio imitandum propoſuit. Ἤθος ποιητὸν hic valet varij mores ac diſcrepantes à ſemetipſis, & qui nunquam in eadem voluntate permaneant.

Ἔστι δὲ παράδειγμα πονηρίας μὲν ἤθους μὴ ἀναγκαῖον. οἷον ὁ Μενέλαος ἐν τῷ Ὀρέστῃ. τοῦ δὲ ἀπρεποῦς, καὶ μὴ ἁρμόττοντος, ὅ, τε θρῆνος Ὀδυσσέως ἐν τῇ Σκύλλῃ: καὶ ἡ τῆς Μεναλίππης ῥῆσις: τοῦ δὲ ἀνωμάλου, ἡ ἐν Αὐλίδι Ἰφιγένεια: οὐδὲν γὰρ ἔοικεν ἡ ἱκετεύουσα τῇ ὑστέρᾳ.

Eſt autem exemplum improbitatis quidem morum, non neceſſarium. Ceu Menelaus in Oreſte. Eius vero, quod non deceat & non conueniat ſibi ipſi, & lamentatio Vlyſſis in Scylla & Menalippæ diſputatio. Morum autem inæqualium, Iphigenia in Aulide: nullam enim in partem ſimilis eſt ea, quæ ſuppliciter orat poſteriori.

Cum quatuor morum differentias tradidiſſet: ac quæ ſeruari in illis oportet, docuiſſet, exempla nunc contrariorum vitiorum ponit, oſtendens quantopere pecca-

tum in illis à non nullis tragicis ſit, qui ea præcepta neglexerunt. Primum autem indicat Euripidem in primam culpam lapſum, qui in Oreſte fabula inſigniter improbum finxerit Menelaum, atque id ſine iuſta cauſa, fecerit: ſine tanta nanque clari viri turpitudine fabula ad exitum commodè perduci poterat. Quamuis igitur iam præcepiſſet, quid facto opus eſſet in hac re, non contentus veritatem explanaſſe, patefactis etiã vitijs reuocare poëtas ab hoc voluit: documento enim nobis ſunt peccata aliorum, ne huiuſcemodi quicquam cõmittamus. Exemplum igitur valet inſigne in ea re peccatum: nihil enim excogitari poteſt tantopere abhorrens, & quod omnes numeros eius vitij in ſe contineat, quàm quod illic fecit Euripides, tantam indolis improbitatem affingens honeſto viro, & qui reliqua in vita cum laude ſe geſſiſſet: timidi enim atque ingrati animi illic inducitur Menelaus: fœdatusq́; demum omni macula, qui fratris filio, in tanto periculo conſtituto, quod patris ſui necem, eiuſdemq́; Menelai ipſius fratris vltus eſſet, auxilium non tulerit: eiusq́; preces repudiarit. Non neceſſarium autem id appellat, quia, vt ſupra teſtatus ſum, fabulæ finis inueniri poterat ſine hoc tanti viri dedecore: neque enim à principio res ita conſtitutæ fuerant, vt hoc inde ſequi neceſſe foret. Et ſanè Euripides notatus eſt: maleq́; à ſuperioris etiam ætatis grammaticis acceptus, qui hoc in Oreſte effecerit: cunctasq́;, vna excepta, perſonas improbas illic, culpæq́; alicui magnæ affines, induxerit: quod tamen non omninò verum eſt: quin tamen, quod de Menelao memoriæ prodiderunt, ita ſe habeat, dubitari non poteſt: in omni enim oratione factoq́; ſuo ille ſigna non parua dedit, quod fratris filium non ſubleuaturus eſſet. Infra etiam multo Ariſtoteles, non longe à fine huius libri, eiuſdem huius Euripidis peccati mentionem fecit, affirmans quoque illic Euripidem finxiſſe in ea fabula Menelaum inſignis nequitiæ ſine ulla neceſſaria cauſa. Secundi præcepti & ipſius neglecti, id eſt morum, qui non deceant perſonam illam, nec ei ullo modo quadrent, ipſi adtributorum exemplum eſſe inquit lamentationem Vlyſſis in Scylla. arbitror autem hoc ab aliquo tragico commiſſum fuiſſe, qui cum illac cum nauibus tranſeuntem induceret Vlyſſem, finxerit illum muliebriter lamentantem, nec æquo fortiq́; animo malum illud ac periculum tolerantem, cum tamen uir ille ab aliis poëtis omni in uita tradatur patientiſſimus fuiſſe laborum: neque enim mihi videtur hoc feciſſe Homerus, qui commemorat ipſum magno animo ſe in illo caſu præſtitiſſe: auctoremq́; fuiſſe ſociis, vt patienter ferrent id incommodum, ac memoria ueterum laborum illos conſolatum eſſe. Fortaſſe ita illum in aliqua fabula induxit Euripides: nam alterum huius vitij exemplum ſine vlla dubitatione, inde ſumptum eſt quamuis ne illic quidem poëtæ nomen poſitum ſit. Videtur autem Cicero penè huius vitij Sophoclem inſimulare voluiſſe, qui in Trachiniis Herculem intoleranter dolentem, vt ait, induxerit: nam quod eundem etiam fractum fuiſſe dolore dicit, habet hoc in ſe iuſtam reprehenſionem: purgari tamen (niſi fallor) facilius poteſt Sophocles: magna enim vis eſt corporis dolorum: nec humana natura par ipſis tolerandis eſt: illos verò fuiſſe acerrimos ita ſignificare poëta voluit, cum vir fortiſſimus, atque omni vita exercitus grauiſſimis laboribus, illos ſine lamentis, vocibusq́; lugubribus ſuſtinere non potuerit. Quærere etiam non inſulsè, vt arbitror, aliquis poſſet, cur non hoc exemplo vſus Ariſtoteles fuerit: magna enim perſona eſt Herculis: nec quicquam minus uidetur conuenire, quàm ipſum muliebriter lamentari. Vis poſterioris exempli, quo declaratur itidem poëtam peccaſſe contra decorum, atque id quod conuenit ei perſonæ, eſt ſubtilis accurataq́; diſputatio Menalippes in tragœdia ab ipſa vocata: ut enim illa, quæ à patre falsò virgo putabatur, uinum ſibi oblatum à Neptuno, ſeque peperiſſe tegeret, ex opinione Anaxagoræ, qui omnia in omnibus eſſe affirmabat, probare ſtuduit infantes in ſtabulo ab ipſo inuentos, quos ipſa illic ediderat, è bubus ſanè naſci potuiſſe: nec eſſe id monſtrũ: quare non oportere ipſos interimi: pater enim prodigium eſſe putans comburere parabat. Tam acuta autem quæſtio, & quę vix percipitur à viris, qui multum temporis conſumpſerint in ſtudiis ſapientiæ, nullo modo conuenit puellæ. Tota res diligenter expoſita eſt à Dionyſio Halicarnaſſeo, vbi precipit de oratione figurata. Aptum etiam valde huic vitio declarando argumentum eſt, quo vſus Oreſtes apud eundem poëtam, probare voluit initio orationis

tionis ſuæ contra Tyndarum accuſatorem ſe recte feciſſe, qui matrem necarit, ut ulciſceretur interitum patris: docet enim ſe magis patri, quàm matri obligatum fuiſſe, cum ex eius ſemine procreatus eſset: mater autem tantum alimenta præbuiſset: magna enim quæſtio eſt inter phyſicos, an mulieres ſemine adiuuent generationem, ſiue exceptum tantum uiri ſemen foueant, atque ita fœtum nutriant. Parum igitur conuenit adoleſcenti, reconditis literis minime inſtituto, hæc ſubtilis & obſcura quæſtio. Perſpicitur verò exemplis, quæ ponit, peccari poſse duobus modis in hac re, & ſiquis deteriores mores quàm proprij ſuiq; illius ſint, perſonæ alicui affingat, & ſiquis etiam meliores. Nam Vlyſses, quum inductus eſset muliebriter flere, deteriorum morum, quàm erat, fingebatur: & Menalippe, quæ ſubtiliter diſputauit de rebus naturalibus, melioris ingenij morumq;, quàm in muliere ſint, inducta erat. Videbatur ſecundo vitio declarato, exemplum ab Ariſtotele poni debuiſse alicuius, qui non ſeruaſset id, quod ipſe ſeruandum diligenter docuit: ſed contra mores diſſimiles affinxiſset alicui morum, quibus eo tempore condiciones illæ generaq; prędita ſunt. non tamen hic quicquam legitur, quod eò pertineat, cum ceterarum lapſionum accuratè exempla ponat. Quare non ſtultè aliquis fortaſse ſentiret, qui ſuſpicaretur hanc partem defeciſse. Quarti errati exemplum eſse inquit, cum ſcilicet indoles ualde diſsentit à ſemetipſa: nec ſeruat eundem, quem cœpit, tenorem, Iphigeniam in Aulide: explicat autem ipſum, cauſamq; affert, cur uerè indoles illa, moresq; inæquabiles appellari debeant: ait enim illam ipſam virginem, ut primum inducitur à poëta, nullam ſimilitudinem habere cum ea, quæ poſtea fingitur: primum enim indolis illius inducitur, cuius ferè uirgines ſunt, id eſt timidi animi ac mortem ualde reformidantis: poſtea uerò incredibili fortitudine prædita, ac quanta uix in uiris inuenitur: nam & morti ſe offert, & gloriæ deſiderio flagrat: tanta uerò & tam ſubita naturæ immutatio conſentanea non uidetur. Animaduertendum autem, uno excepto, de quo non conſtat, cetera omnia exempla horum uitiorum ſumpta eſse ab Euripide: quo magis adhuc nouo hoc argumento, in eadem ſententia cõfirmor, ut putem Vlyſsem demiſsè nimis muliebriterq; eiulantem, propinquo maximo periculo, ab eodem poëta inductum in fabulam fuiſse.

Χρὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἤθεσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων συστάσει, ἀεὶ ζητεῖν ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ εἰκός. ὥστε τὸν τοιοῦτον τὰ τοιαῦτα λέγειν ἢ πράττειν ἢ ἀναγκαῖον ἢ εἰκός: καὶ τοῦτο μετὰ τοῦτο γίνεσθαι ἢ ἀναγκαῖον ἢ εἰκός:

Oportet autem & in moribus, quemadmodum & in rerum conſtitutione, ſemper quærere vel neceſſarium, vel veriſimile, adeo vt talem talia dicere vel agere, vel neceſſarium, vel veriſimile ſit: & hoc poſt hoc fieri vel neceſſarium, vel veriſimile.

Cum quattuor eſſe oſtendiſſet, quæ in moribus perſonarum fingendis, à poëtis ſpectanda ſint: exemplaq; contrariorum his virtutibus vitiorũ poſuiſſet, addit nunc idem in hac re, quod in rebus coagmentandis, præceperat, cuſtodiri oportere. illic autem docuerat quidquid ſequitur, proficiſci debere à ſuperioribus, aptumq; ab illis rebus eſſe: ut quod poſtea fit, naſcatur vel neceſſario, vel veriſimiliter ex rebus antea factis: in idem igitur incumbere debere poëtas in his, quæ ad mores pertinent ordinandis, affirmat: vt quod dicitur, agitur ve ab his, quibus hos aut illos mores affinxerit, reſpondeat illis naturis: neceſſariumq; ſit aut veriſimile dici aut agi debuiſſe ab hominibus præditis illa indole. Quod inquit dicere vel agere, reſpondet ſuperiori ſententiæ, cum dixit, habituram eſſe perſonam aliquam mores, ſi oratio aliqua ipſius, factum ve voluntatem ipſius indicarit: ac quid deniq; ille in animo ſuo ſtatuerit de rebus expetendis, aut fugiendis: in quo animaduertendum etiam eſt, vt ambę hę res indicia notæq; ſunt eius ingenij, ita ipſas ab illis moribus ingenioq; proficiſci: niſi enim hoc fieret, non eſſent illæ, ſigna eorum morum, nec aliquid vale-

rent ad eos ſignificandos. Adiungit autem, poſtquam tradidit hoc præceptum, quę ad ordinem pertinent, quo hæc in tragœdia gerenda ſunt: ipſum enim quoque diligenter cuſtodiendum docet. inquit igitur animaduertendum eſſe à poetis, vt quæ facta finguntur, neceſſarium ſit, aut veriſimile illo ordine geſta eſſe. Pertinet verò hoc quoque ad mores, in aliqua perſona expreſſos: quæcunq; enim ab ea finguntur dici aut geri, & ipſa ordinem ſuum retinere debent, nec vllo modo hic quoque à poeta aliquid committendum eſt, quod non aut neceſſario, aut veriſimiliter illo tempore dictum factum ve eſſe videatur. Hæc autem ſunt, quæ ſedulo nunc pręcipiuntur ab Ariſtotele, in quibus plura verba, maioremq; partem huius ſententię, reſtitui: quæ cuncta verba deſiderabantur in excuſis libris: accepi autem illa è calamo exarato libro, nulla immutatione facta. Sed eadem etiam leguntur in altero exemplari, parum variata: quæ ſanè puſilla varietas, nihil immutet ſententiam: vt dubitandum non arbitrer de veritate huius lectionis. Sed origo etiam huius errati apparet: lapſus enim fuit librarius, quia tres comprehenſiones in eadem voce deſinebant. omiſit igitur ſecundam partem: omniaque illa, quæ inter primum ac ſecundum ἤθος continebantur.

Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν: καὶ μή, ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ, ἀπὸ μηχανῆς: καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ τὸν ἀπόπλουν. ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος, ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕστερον, ἃ δεῖται προαγορεύσεως καὶ ἀγγελίας: ἅπαντα γὰρ ἀποδίδομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν. ἄλογον δὲ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν. εἰ δὲ μή, ἔξω τῆς τραγῳδίας. οἷον τὸ ἐν τῷ Οἰδίποδι τοῦ Σοφοκλέους.

Manifeſtum igitur, quod & ſolutiones fabularum ex ipſa oportet fabula contingere: & non, quemadmodum in Medea, à machina: & in Iliade, ea, quæ pertinent ad renauigationem. Sed machina vtendum eſt ad ea, quæ ſunt extra drama: ſiue quæcunq; antea facta fuere, quæ fieri non poteſt vt homo ſciat: ſiue quæcunq; poſtea, quæ egent prædictione ac ſignificatione: omnia enim tribuimus dijs videre. abſurdum autem nihil eſſe in rebus. Si non, extra tragœdiam. ceu quod eſt in Oedipo Sophoclis.

Cum accuratè nuper docuiſſet, quę pertinent ad mores, ita apta eſſe debere à ſuperioribus, vt qui hoc aut illo modo moratus inductus eſt, & dicat & faciat ea, quæ conueniunt illis moribus, atque inde merito expectari poterant, quia aut neceſſarium ſit aut veriſimile, talem talia dicturum vel facturum fuiſſe: quod repetit in conſtitutione rerum præceptum antea fuiſſe, adiungit, quod inde liquido elici poſſit: hoc enim valet quo vtitur. Apertum igitur eſt: ſi nanque cetera, quæ illic fiunt, & hoc etiam eodem modo fieri debet. Cum enim affirmaſſet in moribus non minus, atque in fabula conſtituenda cuncta fieri debere alterutro eorum modorum, verè dicere potuit conſtare inde talem quoque eſſe debere exitum fabularum: nam ceterarum partium nulla pertinet ad texturam tragœdiæ: quod igitur in ambabus his contingit, in omni tragœdia neceſſario vſu venit. Præterea ſi hoc minoribus in rebus diligenter ſeruari debet, quanto magis in re tanti ponderis ac momenti, quanti eſt concluſio totius fabulæ. Adiungit igitur, exitum etiam fabulæ & illius quaſi nodi diſſolutionem naſci itidem debere è fabula ipſa, ac præterita rerum coagmentatione: & non auxilio machinæ tractari: ita enim Græci vocant, cum repente deus aliquis in ſcenam prodit, aut aliqua huiuſcemodi ratio adhibetur, quæ ſuperet humanam vim ac poteſtatem: tunc enim machina neceſſaria erat, quæ deum ipſum in ſcenam cœlitus comportaret: id eſt hiſtrionem qui perſonam eius agat: ille enim ſimulatus

nun verus, deus aliter eò non deſcendiſſet. Rationem huius fabularum exitus tetigere multi Græci, Latiniq́; ſcriptores, vt Cicero in primo libro de natura deorum: qui exiſtimari poteſt id accepiſſe à Platone: ille enim antea acutè lepideq́; ſimili illo vſus fuerat. Sed Demoſthenes quoque in eo iocatus eſt in oratione aduerſus Bœotum, cum refelleret teſtem, quem vnum atque eum quidem ſubitum & inopinatum in iudicium illud aduerſarius adduxerat: nam alterum antea docuerat dignum non eſſe, qui eo nomine vocaretur: vt meritò ſuſpectus ille eſſe deberet. ait enim. Τιμοκράτης δὲ μόνος, ὥσπερ ἀπὸ μηχανῆς, μαρτυρεῖ μή: & quę ſequuntur. Cum autem quid fieri opus eſſet, oſtendiſſet, docet etiam atque exemplis confirmat, quid declinandum ſit: ait enim exitum fabulæ non oportere eſſe, à machina, quod valet extra ſumptum: & non cohærens cum ſuperiore fabula, atque inde aptum: quod factum eſſe narrat in Medea. Ipſe autem non dubito, quin Medeam Euripidis, quæ in manibus eſt, intelligat: quamuis enim illic deus aliquis in ſcenam non veniat, qui res componat, ac ſedet turbas illas, tamen fingitur Medea illinc fugere diuino auxilio: uehiculoq́;, quod accepit à Sole, qui patrem ipſius Æetam procrearat: aliter enim illa; ſepta muris Corinthi, & regis eius oppidi, & viri ſui impetum declinare non potuiſſet: niſi autem hoc factum eſſet, fabula exitum ſuum non habuiſſet: ſalua enim illa; cum ingratum virum ulta fuiſſet, ex eo periculo exire debebat. Reprehenſus autem eſt hoc nomine poëta, quia ſemina nulla huius fabulæ exitus antea iacta erant: nec quicquam ipſum adiuuant ſuperiores partes tragœdiæ. Scholion autem in Prometheum Æſchyli, vel potius ratio ipſa eius fabulæ, ac quod finxit poëta, de machina tradit, quod conuenit meę de illa ſententię: docet enim gregem nympharum, è quo chorus conſtabat, quum loqueretur cum Prometheo, machinæ impoſitum fuiſſe; Hæc verò declarationis illius ipſius verba ſunt. Ταῦτα δέ φασιν αἰωρούμεναι διά τινος μηχανῆς: ἀπαντῶν γὰρ κάτωθεν διαλέγεσθαι τῷ Προμηθεῖ τῷ ἐφ' ὕψους ὄντι. Secundum exemplum penè irritum nunc eſt, quia tragœdia, quam citat, periit: tragœdiam enim fuiſſe puto Iliadem vocatam: nec intelligere ipſum arbitror Iliadem Homeri, in qua quę facta dictaq́; ſunt, commemorantur: nec perſona aliqua ſiue dei, ſiue hominis ſit, vllaratione in medium prodit. Quin autem antiquæ fabulæ hic index fuerit, dubitari non poteſt. Accium certè in Latinis tragicis Iliadem docuiſſe memoriæ proditum eſt, qui exiſtimandus eſt à Græco aliquo ipſam vertiſſe. Hæc igitur pars eius fabulæ, qua exprimebatur reditus Græcorum cum claſſe è Troiano bello (hoc enim valet ἀπόπλους) ita tractata fuerat: & huiuſcemodi aliquo modo concluſa: eum autem indicare, cum fabula non extet atque id multis modis contingere potuerit, ſanè non valeo. Meminit tamen Longinus in libro περὶ ὕψους, huius reditus Grecorum: appellatq́; ipſum eodem nomine, quo noſter doctor & hic & multo infra, vbi tradit quot tragœdiæ confici poſſent ex parua Iliade. eſt autem vbi magnus ille rhetor, & qui plurimum iudicio valuit, celebrat quaſdam eximias phantaſias poëtarum: cum enim locum ex Oedipo Coloneo mirificè laudaſſet, addit ſtatim in reditu etiam illo ſummo ingenio à poëta excogitatum fuiſſe, repente ſimulachrū Achillis apparuiſſe in ipſius buſto: petiiſſeq́; ab exercitu, ut imolarent ſibi Polyxenam. neque tamen perſpicitur quomodo fabula illa vocata ſit, ἀπόπλους ne: an Ilias. quemadmodum etiam poëtæ nomen non certo tenetur. non ſine cauſa tamen putaret aliquis eum fuiſſe Sophoclem: ſupra enim ipſum in altera phantaſia exponenda nominarat. Quod ſi, quod illic fingitur ad diſſolutionem fabulę faceret: ac non potius videretur initium nouæ rei, & quaſi tragœdię ipſius caput, putarem eum locum ab Ariſtotele hic ſignificatum, ut opus fuerit eo tempore machina ad ſimulachrum illud excitandum. nam ſubitò vmbram illam viſam eſſe narrat etiam Longinus, ac nihil minus tunc expectantibus cunctis. Verba ipſius ſunt. ἄκρως δὲ καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐπὶ τοῦ θνῄσκοντος Οἰδίπου, καὶ ἑαυτὸν μετὰ διοσημείας τινὸς θάπτοντος, πεφάντασται, καὶ κατὰ τὸν ἀπόπλουν τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως προφαινομένου τοῖς ἀναγομένοις ὑπὲρ τοῦ τάφου. Totam verò hanc rem non ineleganter expreſſit Ouidius in xiij. metamorphoſeos, cuius etiam hi verſus ſunt. Hic ſubito, quantus, quum viueret, eſſe ſolebat, Exit humo late rupta; ſimiliſq́; minanti Temporis illius vultum referebat Achilles, Quo ferus iniuſto petiit Agamemnona ferro. Immemoreſq́; mei diſceditis, inquit, Achiui, Obrutaq́, eſt mecum virtutis

gratia nostræ. & quæ ſequuntur. Cum verò docuiſſet exitum fabulę, machina inuentum, vitioſum eſſe, oſtendit quando poëtæ illa vti poſſint ſine reprehenſione: neque enim penitus machinam è ſcena eiicit: nam quædam tempora ſunt, quibus illa neceſſaria eſt. Oportere igitur vſum illius reſeruari affirmat ad ea, quæ ſunt extra fabulam. ipſe δρᾶμα vocat: δρᾶμα enim propriè fabulaq; ſunt ea, quę illa die aguntur: in quibus machina locum non habet: cum in tragœdiis etiam quædam antea geſta, aut poſt futura narrentur, quæ machina adiuuantur: in duo enim hæc tempora partitur, præteritum ſcilicet ac futurum, res, quæ extra fabulam poſitæ, in ſcena tractantur: nec ad omnia tamen, quæ prius facta ſunt, machinam adhiberi vult: quædam enim nota ac peruulgata poſſunt exponi ab hominibus: nec egent voce diuina: ſed è numero earum ad ea tantum, quæ fieri non poteſt, vt homo ſciat: vt ad res eaſ, quæ poſtea fieri debent: quarum cognitio neceſſaria eſt in fabula: hoc enim ſignificare voluit, cum ait: Quæ egent prædictione & expoſitione: requirit enim aliquando fabula aliqua, vt quod factum adhuc non eſt, ſed conſequenti tempore fieri debet, narretur, quod humana opera fieri non poteſt: hominibus enim quod futurum eſt, incertum eſt. Contra autem id nullo negotio dij ipſi pręſtant. rationem tamen reddidit, cur illis rebus prædicendis perſona alicuius dei adhibeatur. Omnia enim inquit tribuimus diis immortalibus videre, id eſt omnes mortales ſumus huius opinionis, quod dij omnia ante oculos poſita habeant, quæ etiam multis temporibus poſtea fieri debent. quod niſi ita firmiter ſentiremus, de natura diuina, machina etiam aduentusq; dei fructum nullum in hac re ferret. Recte igitur, & ut fieri oportere cenſet optimus magiſter, vſus eſt machina Sophocles initio Aiacis, vt à dea aperiretur, quod in tenebris factum erat: ac mortalis nemo, vnde factum eſſet, ſciebat illa autem docuit auctorem illius cędis extitiſſe Aiacem, ac peſſimum ipſius animum in eum ipſum, cui rem totam narrauit: nec non ducem Græcarum copiarum, expoſuit: quod ſciri ac planè intelligi, ratio eius fabulę poſtulabat. Eodem pacto & Euripides in Hippolyto prudenter fecit Venerem ſuſtinere perſonam prologi: oportebat enim occultum amorem Phędrę patefieri, morbumq;, quo illa affligebatur, ne rudes diutius forent ſpectatores eius rei. id verò tunc omnes homines fugiebat. Addit autem ſtatim hoc tradito, magnopere cauere debere poëtas, ne quid abſonum, ac ratione carens ſit in rebus. res uero uidetur hic vocare, ſi ſpectes quod ſequitur, & ea in quibus fabula manet: & ea etiam, quę illic exponuntur extra veram fabulam: cum tamen ſolitus ſit appellare res, & conſtitutionem rerum, quę in ſcena aguntur, non quæ antea facta, aut poſt futura, eò comportantur. Sequitur autem: Sin hoc penitus obtineri non poſſit, quia arduum admodum ſit fabulam omnino liberam hac culpa, maloque conficere, ferri magis hoc poſſe, ſi extra tragœdiam ſit: tragœdiam enim hic uocat, quod ſupra δρᾶμα appellarat. Hoc autem facit, vt ſupra putem rerum nomine comprehenſas etiam eſſe eas, quæ ſunt extra fabulam: niſi enim hoc eſſet, non oporteret nunc hoc excipere: diceréque minus incommodum eſſe, ſi hic maneat, quod abſurdum, nec conſentaneum uidetur: pręterquam quod dubitare non poſſumus, quin abſolutior fabula ſit, quę nuſquam habeat hoc malum: nam multo infra teſtatur rurſus Ariſtoteles omnia facienda eſſe, vt prorſus uacua ſit ab hoc vitio tragœdia: nec in ulla ſui parte vmbram ullam illius mali habeat: vbi omnia repetit: apertius tamen illic explanatiusque. Exemplum autem rei fictæ parum veriſimiliter, atque abſurdè, hoc loco poſitę, eſſe inquit id, quod eſt in Oedipo Sophoclis: ſingulari enim numero τὸ, non, vt in excuſis antea erat, τὰ legi debet: Vnum enim tantum abſonum eſt in ea fabula, non plura: quod etiam confirmatur auctoritate ſcriptorum librorum: id verò eſt, quia fingitur illic Oedipus neſciſſe modum rationemque, qua Laius mortuus foret: non eſt autem veriſimile, cum ipſe ei in regno ſucceſſerit, non ſtatim ipſum auctores illius necis inueſtigatum fuiſſe, præterquam quod modus, quo tam clarus fortunatusq; vir interfectus ſit: locusque, in quo id contigerit, à nullo penè ignorari potuit. Hoc tamen ideo finxit poëta, quia ſi, recenti adhuc re, ſtudij aliquid in hoc facto indagando poſuiſſet Oedipus, ſubito ſe auctorem illius necis extitiſſe cognouiſſet: nec fabula de illo argumento condi potuiſſet. quare ne omnibus uir-

tutibus

tutibus ornatum expolitumque argumentum amitteret, æquo animo tulit illam maculam.

Ἐπεὶ δὲ μίμησίς ἐστιν ἡ τραγῳδία βελτιόνων, ἡμᾶς δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς εἰκονογράφους: καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν οἰκείαν μορφὴν, ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφουσιν: οὕτω καὶ τὸν ποιητὴν μιμούμενον καὶ ὀργίλους, καὶ ῥαθύμους καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ἔχοντας ἐπὶ τῶν ἠθῶν, τοιούτους ὄντας ἐπιεικείας ποιεῖν παράδειγμα, ἢ σκληρότητος δεῖ. οἷον τὸν Ἀχιλλέα Ἀγάθων, καὶ Ὅμηρος.

Quia autem imitatio eſt tragœdia meliorum, nos oportet imitari bonos formarum expreſſores: etenim illi, cum tribuerint ſuam, propriamq́ formam, ſimiles facientes, pulchriores pingunt. Sic & poëtam imitantem & iracundos & inertes, & alia huiuſcemodi habentes in moribus, tales exiſtentes, probitatis facere exemplum, vel duritiæ oportet. Ceu Achillem Agathon & Homerus.

Tradit nunc oportere tragicos poëtas in moribus ac naturis exprimendis, quas imitantur, hoc etiam ſeruare, ut ea augeant, & quantum res patitur, pleniora & perfectiora in illo genere reddant. Ducit autem hoc præceptum è ſententia certa, ſupraq; probata: atque id nouæ huius animaduerſionis fundamentum eſſe uult: poſita initio particula illa, quæ indicat, quod ſequitur certum eſſe: aliudq́; inde neceſſario naſci debere: inquit enim. Quoniam autem tragœdia eſt imitatio meliorum: hoc autem eſt, quod certum atque exploratum eſt: cum enim ambę imitatio ſint tragœdia, inquam, ac comœdia: hoc primum inter eas intereſt, quod earum altera meliorum hominum: altera deteriorum imitatio eſt: tragœdia igitur meliorum eſt imitatio. ἀνταπόδοσις autem, redditioq; eſt illius ἐπεὶ: quod ſequitur. Nos oportet imitari bonos: artiſq; ſuę ualde peritos iconographos: hoc enim nomine ipſe vtitur, quo declarantur non ſolum pictores, qui penicillo imitantur, ſed reliqui etiam omnes opifices, qui quauis ratione atque inſtrumento, effigies hominum aliarum ve rerum exprimunt. Vel potius hoc iuncto verbo ſignificauit nationis ipſius pictorũ non nullos, qui in hoc ipſo toto animo verſantur: pręcipueq́; operã ſuã ponunt in effigie, vultuq́; hominũ, ſummo artificio exprimendo. Quid autem illi facere ſoleant, adiungit, explanans ipſum ſimile: illi etenim cum ſingulis tribuerint ſuam propriamq́; formã, ſimiles ipſos efficientes, pulchriores fingunt. Animaduertẽdum autem hic, quod inquit, Similes efficientes, declarationé eſſe antecedentis ſententię, qua tradiderat ipſos ſuã propriamq́; formam illius rei, quã exprimunt, operibus ſuis aſſignare ſolitos: hoc nanq; eſt ſimiles facere. Simili autẽ explicato, referre ſe debere ad eorum conſilium tragicos docens, ait. Sic & poëtam imitantem & iracundos, & inertes: aliaq́; huiuſcemodi in moribus habentes, tales exiſtentes, probitatis efficere exemplar, aut duritiei oportet: nam τοιούτους ὄντας, quę uerba ab excuſis libris aberant, in Græco exemplari reſtitui, inuenta à me in calamo exaratis libris: uidentur autem illa hic neceſſaria: reſpondentq́; verbis illis, ὁμοίους ὄντας: hoc enim ſedulò ſemper in imaginibus ſeruari oportet, vt omnia omnibus reſpondeant. Poëta igitur cum imitatur aut iracundos aut inertes, aut huiuſcemodi aliquibus moribus præditos, primum curare debet, vt ſimiles illi ſint iis, unde exemplar ſumit: deinde quod adiungit efficere: probitatis inquam exemplar præbere, aut morum duritiei: quod valet ornare & augere eos motus animorum, ut ad ſummum veniant: ac ſpecimen quoddam aliis earum rerum ſint, ſiue affines illi motus uirtuti, ſiue uitio ſint: reiq́; quæ meritò reprehendi poſſit: hoc enim valere puto exemplar quoddam reddere probitatis aut duritiei: neque enim quæ ſupra poſui, huiuſcemodi ſunt, vt penitus referant probitatem animi, aut duritiem aſperitatemq́; naturæ: iracundos tamen quos uocauit, & iner-

tes, vitij partes videntur: mores autem, qui virtutem oleant, ſpeciemque eius habeant, ſignificantur verbis illis, cum ait: Aliaq; talia in moribus habentes: neque enim ita illud Talia accipere debemus, vt ſignificet ſimilia ſuperioribus illo modo, quia & ipſa ſint pars vitiorum: ſed tantum, quia habitus quoſdam animi, inclinationesq; ad aliquas res, ſignificent. Notio eius nominis ἐπιεικῆ, visq; aperta eſt: quod ſequitur σκληρότης, verbum translatum eſt à corporibus ſolidis, cum dura ſunt, nec facilè frangi poſſunt, ad animum, qui & ipſe cum precibus aut miſericordia non mollitur, durus videtur. Eodem etiam pacto Latini, durum & aſperum hominem appellant, animi vitia, non corporis habitum, uerbis illis translatis ſignificantes. Exemplo uero hoc illuſtrare cupiens inquit. Ceu Achillem Agathon, & Homerus: ipſum enim ambo hi poëtæ inſignem finxerunt in his motibus animorum, quibus affinis fuit: vt non tantum eum iracundum, durumq; fecerint, ſed documentum exemplárq; omnibus illarum rerum ipſum eſſe voluerint. Quales autem extiterint mores huius herois: & in quos motus natura ille procliuis fuerit, docuit etiam, cum præcepta multa traderet artis poëtarum, Horatius. Nam mendum, quod hunc locum in excuſis libris fœdarat, ſuſtuli, ſecutus fidem vnius exemplaris: in quo ita legi notaui: ac non minus coniectura ductus, & importunitate eius lectionis admonitus: nihil enim minus quadrabat moribus ac naturæ Achillis, quàm id epitheton ἀγαθὸν: coniunctio etiam καὶ, quæ ſequebatur, potuit vitium eius ſententiæ indicare: ſuperuacanea enim illic erat, cum eſſet illo pacto nihil, quod copularet. Agathonem uero delicias Platonis, familiarémq; Ariſtotelis, poëtam tragicum fuiſſe conſtat: cuius etiam, vt aliis in libris, ita in hoc aliâs mentionem fecit: quare non arbitror de veritate lectionis dubitandum. Videtur autem id, quo tanquam ſolo ac fundamento nunc vtitur huius ſententiæ Ariſtoteles, tentari poſſe: nam repugnat ei, quod multo ſupra ad refellendum errorem quorundam protulit: cum enim de ordine partium tragœdiæ qualium diſputaret: doceretq; fabulam antecellere ceteris, inquit: Tragœdia nanque imitatio eſt, non hominum, verum actionis: & quæ ſequuntur: hic verò tradit tragœdiam imitationem eſſe meliorum, hominum ſcilicet. Niſi fallor autem ita euellitur hic ſcrupulus, ſiquis acutè ſubtiliterq; rem ipſam cogitet, qui tragœdiam ſcribit, propoſitum habet imitari factum tale, nec primo attendit perſonam à qua id profectum fuerit. uerum quia homines ſunt auctores eorum factorum: indéque ipſa manant, non poteſt negari, quin tragici hominum etiam imitatores ſint, & eorum quidem melioris notæ.

Ταῦτα δὴ δεῖ διατηρεῖν: καὶ πρὸς τούτοις τὰ παρὰ τὰς ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθούσας αἰσθήσεις τῇ ποιητικῇ: καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἔστιν ἁμαρτάνειν πολλάκις. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις λόγοις ἱκανῶς.

Hæc iam oportet ſeruare, & præter hæc, ea, quæ à ſenſibus, qui ex neceſſitate conſequuntur poëticam: etenim ſecundum ipſos licet peccare ſæpe. Dictum autem eſt de ipſis in editis ſermonibus ſatis.

Cum docuiſſet quattuor eſſe, quæ in moribus, quibus finguntur præditæ perſonæ uenientes in ſcenam, diligenter à poëtis animaduertenda forent, breui multa præcepta edidit, quæ & ipſa valdè tragœdiam adiuuarent: eámque ab omni macula ac vitio remotam præſtarent: illa vero à me quanto ſtudio potui, explicata ſunt. Nunc autem, cum quaſi ad finem eorum perueniſſet, repetit hæc eſſe, quæ ſanè opus ſit ſeruare: quæ eſt tanquam clauſula ſuperioris diſputationis. Adiungit tamen vnum, quod reſtare videbatur, quod & ipſum ſi non accurate cuſtoditum foret, cauſa ſæpe eſſet magnorum malorum: faceretque vt poëta exploderetur. id autem eſt, ut poëta diligenter attendat, oculóſque ſemper directos habeat ad ea, quæ naſcuntur proueniúntque à ſenſibus: qui ſenſus non poſſunt abeſſe ab operibus poëtarum, ſtudioque omni eorum. intelligit autem ne committat aliquid, in ſcriptiſque ſuis fingat, quod illis ſenſibus repugnet aut aduerſetur: cum enim aut agi in theatro poëma,

ma, aut recitari debeat, ut finem ſuum adipiſcatur, neceſſario conſequitur, vt quæ agantur illic exponantúrque, aut uideantur, aut audiantur: hi enim ſenſus ſunt, qui comitantur poëticę: ſiquid autem videtur à ſpectatoribus, aut auditur, quod non reſpondeat ſententiis, arguit negligentiam poëtarum, exiſtimationiq́; eorum obeſt. & ne hoc mirum alicui videatur, nec dignum, quod tam accuratè præciperetur, quia nullo negotio vitari hoc malum poſſit, docet non tam hoc leue eſſe, vt aliquis falsò exiſtimaret: hancq́; cauſam ſæpe eſſe magnorum incommodorum: Male autem factum eſt, quod cum hanc rem breui obſcureq́; hic tangat, quia illam iam planè copioſeq́; explicarat quibuſdam in diſputationibus, quæ editæ diuulgatæq́; fuerant, illæ periere: nec difficultati huic illo auxilio obſiſti poteſt: volebat enim Ariſtoteles inde peti, quæ hic deſiderarentur, ne fruſtra eundem laborem rurſus caperet. Infra ipſe, vbi exempla cognitionum quarundam ponit, non nulla tradit, quæ huc pertinere videntur. nam quod multo etiam ſupra, cum de iuſta menſura fabularum diſſereret, quæ non eadem ſemper eſt, inquit. Si quis reſpiciat ſtudium illud, quo inter ſe contendunt hiſtriones, ſenſusq́;, non poſſe ab arte definiri longitudinem tragœdiæ: eodem illic, quo hic, ſignificatu ſenſus cepit: verba eius ſunt. τοῦ δὲ μήκους ὅρος πρὸς μὲν τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὴν αἴσθησιν, οὐ τῆς τέχνης ἐστίν. & ſanè poëtæ cum ſcribunt: domique tragœdiam pangunt, niſi valde diligentes ſint, vix poſſunt huiuſcemodi malum vitare: neque enim omnia luminibus ingenij videre poſſunt, quæ poſtea in agendo occurrunt. Non arbitror autem quicquam hic à poëta tangi, quod pertineat ad artem hiſtrionum; uitiumq́; hoc in perſona officioq́; poëtæ manere puto; cum in id negligentia inciditur: nec diſputationes libroſq́;, quos hic intelligit, vllo pacto eſſe illos puto, quorum initio tertij libri de arte dicendi meminit. Quum autem materia hæc intelligatur facere ad ſtudium poëtarum, veriſimile eſt ipſum de illa accuratè egiſſe in huiuſcemodi quapiam ſcriptione, quæ artem hanc ornaret, coniunctioniſque demum aliquid cum ipſa haberet. Quare putari poſſet Ariſtotelem hanc pertractaſſe in libris illis, quos ſcripſit de poëtis, vt opinor, claris & illuſtribus, vt ita nunc libros illos vocarit, quia ipſos iam edidiſſet. Sed cum cognoſcatur etiam teſtimonio Harpocrationis noſtrum hunc ſummū doctorem ſcripſiſſe διδασκαλίας, ille quoque locus non alienus fuiſſet ab explicatione huius rei. Eius verò operis argumentum exiſtimare licet ſimile magnopere fuiſſe ſuperiori huic: notatum enim illic erat (ut opinor) quas fabulas ſinguli poëtę diuerſis temporibus ſimul docuiſſent. quod enim à Cicerone quoque Latinis verbis expreſſum eſt, διδάσκειν κωμῳδίας, & τραγῳδίας in conſuetudine Attici ſermonis crebrum erat. vnde etiam διδάσκαλοι vocati ſunt qui hoc facerent: cuius verbi notionem cum aperiret Harpocration, id, quod oſtendi, protulit: inquit enim, probare uolens Pentaclea quendam poëtam fuiſſe, cuius mentio antea facta fuerat. ὅτι μὲν ὁ Περγασῆθεν ποιητής, δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς διδασκαλίαις. Harum autem διδασκαλιῶν, non tamen fortaſſe illarum ab Ariſtotele literis proditarum, meminit quoque grammaticus ille, qui ſcripſit argumentum Aiacis μαστιγοφόρου: cum enim de indice illius fabulæ diſputaret: nomineq́;, quod Aiaci nunc additum eſt, inquit. ἐν δὲ ταῖς διδασκαλίαις ψιλῶς Αἴας ἀναγέγραπται, qui locus à me multo ſupra monſtratus eſt. Plutarchus præterea in Cimone nomen hoc, eo ſenſu, quem oſtendi capi etiam ipſum ſolitum, vſurpauit, cum contentionem inter ſpectatores aliquando ortam recitatis fabulis Aeſchyli & Sophoclis commemoraret, cui malo remedium adhibuit clarus ille uir; res enim penè ad manus venerat, cum hi, Sophocli: hi verò, Aeſchylo fauerent. narrat igitur eam fuiſſe primam fabulam, quam Sophocles docuerat, cum adoleſcens adhuc eſſet. Verba ipſius ſunt, quæ huc pertinent. πρώτην γὰρ διδασκαλίαν τοῦ Σοφοκλέους ἔτι νέου καθέντος. & quæ ſequuntur. Arbitrari etiam poſſet aliquis: hæc enim protſus obſcura, & incerta ſunt, eandem Ariſtotelis ſcriptionem &, vt ipſe loqui ſolet, πραγματείαν, duobus nominibus quondam appellatam fuiſſe: quia eodem in volumine ille, & ætates clarorū poëtarum, & quas etiam ipſi fabulas docuiſſent, complexus eſſet. Suſtuli autem hinc mendum ſcripturæ: cum enim prius in excuſis eſſet τὰς πρὸς τὰ ἐξ ἀνάγκης, ſine dubio deprauate: neque enim ſenſus iubet obſeruare, ſed ea, quę à ſenſibus proficiſcuntur, correxi τὰ παρὰ τὰς; atque id ſecutus fidem ſcriptorum librorum, ac rem ipſam.

Ἀναγνώρισις

Ἀναγνώρισις δὲ τί μέν ἐστιν, εἴρηται πρότερον. εἴδη δὲ ἀναγνωρίσεως, πρώτη μὲν, ἡ ἀτεχνοτάτη, καὶ ᾗ πλεῖστοι χρῶνται δι' ἀπορίαν, ἡ διὰ τῶν σημείων. τούτων δὲ, τὰ μὲν, σύμφυτα, οἷον, λόγχην, ἣν φοροῦσι γηγενεῖς: ἢ ἀστέρας, οἵους ἐν τῷ Θυέστῃ Καρκῖνος: τὰ δὲ, ἐπίκτητα. καὶ τούτων: τὰ μὲν, ἐν τῷ σώματι, οἷον οὐλαί: τὰ δὲ, ἐκτὸς, τὰ περιδέραια. καὶ οἷον ἐν τῇ Τυροῖ διὰ τῆς σκάφης.

Agnitio autem quid quidem eſt, dictũ eſt prius: ſpecies autem agnitionis prima quidem, qua maximè eſt expers artis: & qua plurimi vtuntur propter penuriam, ea quæ per ſigna: Horum autem, hæc quidem innata, vt lanceam, quam ferunt è terra nati: aut ſtellas, quales in Thyeſte Carcinus. Hæc autem aduenticia. & horum hæc quidem in corpore, vt ſunt cicatrices: hæc autem extra, monilia: & vt in Tyrone per cunam.

Traditis iam plurimis, quæ magnopere videbantur ſtudium tragici poëtæ adiuuare: ipſumq́; à multis culpis ac vitiis remouere, ſi cuſtodita forent, explicat quot genera ſint agnitionum: nam variis modis aliquis agnoſcere poteſt perſonam, quæ diu ipſum fefellerit: neque enim hic vim huius rei explanat: ac quid hoc nomine contineatur docet, cum ab ipſo ſupra diligenter id factum ſit, vt refert. Cum autem ordo, quem nunc ſequitur, habeat in ſe difficultatis aliquid, non eſt alienum, prius quàm hæc pars explicetur, diligenter de eo quærere. Non videtur igitur, quod nunc tradit, ſatis hærere proximè vicinæ diſputationi, in qua diſſerebat de moribus, cum agnitio ſit pars fabulæ: poſt moresq́; explicatos ſequatur agere de dianœa: hęc nanq; ſeries rerum eſt, quam propoſuit: id verò ipſe facit multo infra, his, quæ nunc præcipit, antea explanatis. nam tunc demum inquit. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἤδη εἴρηται. λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως καὶ διανοίας εἰπεῖν. Præterea plenam eſſe & abſolutam præceptionem de coagmentatione fabulæ multo antea ſignificarat illis verbis. περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν πραγμάτων συστάσεως, καὶ ποιούς τινας εἶναι δεῖ τοὺς μύθους, εἴρηται ἱκανῶς. ita autem mihi nunc ſuccurrit poſſe nodum hunc diſſolui, ut cum optimus magiſter tradidiſſet, quomodo res coagmentari debeant: præciperetq́; quæ oportet toto animo perſequi, & quæ cauere, ac tanquam ſcopulum aliquem declinare, egerit nunc non tam de morum ui, quàm de ratione & via, qua res hæc magni ponderis ita in tragœdiis tractari poſſit, vt cumulata ſit omni laude, & à vitio abſit: nam multum etiam hoc facit ad elegantem perfectamq́; fabulæ conſtitutionem. eadem igitur ratione, qua de morum vtilitate nunc diſſeruit, de agnitione rurſus agit: cum enim vt ipſe accurate docet, plura genera ſint agnitionum, quæ acutior, magisq́; plena artis oſtendere voluit: quęq́; huic propinqua, vt ceteris reiectis poſthabitisq́;, cum id facere poſſunt, has potiſſimum ſectentur poëtæ. ingenioſa autem, ſummaq́; induſtria confecta agnitio, quanti ponderis ſit ad commendandam tragœdiam, conſtat. Poſtquàm autem quid in moribus ſequi oporteret poëtas, ſummi loci cupidos ſignificauit, non ſtatim aggreſſus eſt tradere, quæ optima omnium eſſet agnitio: in medio enim quiddam admonuit, quod & ipſum valeret ad poëtas culpa liberandos. intelligo inquam, quod ad ſenſus, qui comitantur tragœdiæ, obſeruandos facit: vt poſt explicatas etiam agnitiones: declaratasq́; deteriores ac meliores, redit ad non nulla præcipienda, quæ & ipſa multum adiuuant coagmentationem rerum: redduntque ipſam politiorem ac perfectiorem. Quare his de cauſis non eſt exiſtimandus auctor veterem, priusque monſtratum ordinem deſerere. Sed hoc nunc relicto. Primam agnitionem, viamq́; aliquem agnoſcendi, quem multo tempore ignoraueris, eſſe inquit eam, quæ ſimplex eſt, & maxime vacua ab arte: quaq́; maior pars poëtarum vtuntur, quia facultate carent acutiorem viam inueniẽdi: hoc enim manifeſtò hic valet δι' ἀπορίαν: quia nequeunt ſcilicet excogitare ſubtiliorem agnitionem: id enim ingenium magnum requirit: artificiiq́; proprium eſt. illa inquam, quæ fit per ſigna, huiuſcemodi eſt. Quod autem Græci paſſim dicunt διὰ σημείων, Cicero per notas inquit in ij. de diuinatione.

natione Quam ſcitè per notas nos certiores facit Iuppiter, quamuis de aliis noos illic loquatur: nam idem etiam iiſdem Græcis verbis id protulit in epiſtola quadam ad Atticum. Cum verò plura quoque genera horum ſignorum ſint, partitur illa. Prima autem diuiſio in duo membra eſt: ſignorum enim alterum eſt ingenitum: alterum autem aduenticium, ac poſtea partum. poſterioris autem huius geoeris ſunt itidem duæ partes: ſignorum enim poſtea partorum, & noo vna nobiſcum natorũ, quædam ſunt in corpore, quædam extra corpus. Quod in altero illo genere ſignorum vſu uenire noo poteſt: ſigna nanque inſita noo poſſunt eſſe extra corpus: homo enim naſcitur nudus. Rectè igitur vtitur diuiſione notarum in corpore & extra corpus ſitarum in explicandis tantum ſignis poſtea partis. Exemplis autem cuncta illuſtrat. ingenitorum enim ſignorum exempla ponit. Primum lanceæ formam, quam corpore gerebat Thebis familia ortum ducens ab iis, qui tellure procreati olim erãt. cum enim in primis illis extitiſſet ea oota, indicium eorum originis, multis poſtea ſeculis in poſteris ipſorum conſeruata eſt. Plutarchus hoc teſtatus eſt in libro, quo diſputauit de inſtituto quodam deorum, qui conſueuerunt ſerò animaduertere in improbos noo nullos homines. Sed de hoc accuratius diſſerui in vij. libro mearum variarum lectiooum. Huiuſcemodi etiam ſunt næui ac notæ demum omnes corporis, cum quibus naſcimur, vt quas mulieres putant referre deſideria alicuius cibi, quo ipſæ prægnantes affectæ fuerint. Vnde patrio noſtro ſermone à cupiditate nomen ipſis impoſitum eſt: Alterum autem ſtellas: quales in Thyeſte Carcinus poëta. intelligit autem ſtellarum formas, in corpore alicuius à primo ortu impreſſas: oeque enim conſtat corpori oe ipſius Thyeſtis forma hæc hæſerit, an alius, qui in ea fabula, Thyeſte uocata, inductus eſſet: cum enim fabula hæc perierit: nec quicquam apud veteres ſcriptores, quod ſciam, reſtet, quod vim habeat ullam hoc explanandi, rem in incerto relinquo. Nec tamen me fallit Franciſcum Robortellum, poſtquam confecit commentarios io hunc librum, diligenter diſputaſſe de hoc loco in annotationibus quibuſdam ſuis, qui ſane putat ipſum corruptum eſſe, legiq́; debere pro ἀστέρας, ὀστέα, vel ὀστοῦν: ſignificariq́; ab auctore oſſum illud eburneum in humero Pelopis, deorum conſilio pro vero repoſitum: cuius hiſtoriæ teſtem citat interpretem Lycophronis, qui commemorarit hanc notam fuiſſe familiæ Pelopidarum, non minus, atque lanceam illam gentis illius Thebanę, quam oſtendi. Et ſane res mirifice conueniret, niſi quædam (ut opinor) repugnarent, quæ libere exponam, oon certandi ſtudio, ſed veritatis indagandæ: neque enim aliter ab amico, & quem, vt dignus eſt, honeſtum undiq́; eſſe cupio, diſſentirem. Primum autem me mouet, quod vt hoc ſignificetur, oportet ſcripturam valde immutare, quod caute ſemper faciundum eſt, præſertim in hoc auctore: neque tantum illud ipſum verbum contaminare opus eſſet, uerum etiam illud, quod conſequitur οἵους: neque enim ullo modo reſpondet nomini ab ipſo reſtituto, quod neutri generis, non virilis, eſt. Deinde notio ipſius ea eſt, vt videatur oſtendere pares illis aſſimulesq́; alias inueniri, quod in oſſe illo eburoeo ooo contingeret: Sed etiam (niſi fallor) impedit, quia oſſa non cernuntur oculis: ſigna verò hæc aſpici, luminibusq́; percipi omnino debent. Præterea ἐν τῷ Θυέστῃ, vt eſt conſuetudo Græcorum, valet in fabula ita vocata, non in corpore perſonæq́: Thyeſtis. quare fieri poteſt ut illa nota hæreret alij, qui in eam fabulam inductus foret: nec unus aliquis illius generis eſſet. Arbitror igitur notas aliquas ſignificari; quæ ſimilitudinem ſtellarum haberent, vnde ita illæ uocatæ uulgo forent: nomenq́, id oactæ. huiuſcemodi autem quaſdam in ea fabula, quæ Thyeſtes vocata foret, finxerat (ut puto) Carcinus impreſſas fuiſſe corpori alicuius, quarum indicio ille agnitus ſit. Vt autem notæ quædam ἀστέρες appellari à Græcis potuere, ita ſua ætate quaſdam roſas à mulieribus vocatas tradit ooſter Boccaccius, quarum ope pater agnouit filium, qui ad ſupplicium nudus ducebatur: illæ autem quoque à primo ortu in pectore eius inſitæ fuerant. Tota res exponitur in fabella vij. quintæ diei. Exẽplum verò aſumptorum ſignorum, eorundemq́; in corpore collocatorum eſse dicit οὐλάς, id eſt cicatrices: quæ ex ictu aliquo, vulnereq́; in cute remanſerint: ita enim à Græcis notæ illæ appellantur. Signa extra corpus poſita eſse inquit, monilia: huiuſcemodiq́; alia, vt anuli ſunt, ac veſtimenta: quorum indicio perſonæ aliquæ ali-

quando,

quando, quæ nos fallebant cognitæ ſunt. Huiuſcemodi genus ſignorum intellexit Terentius, cum induxit Thaidem ita cum ancilla loquentem. Abi tu ciſtellam domo effer cum monimentis: à quo etiam arcæ genere inditum nomen eſt Plautinæ fabulæ, quod in ea ſigna hęc ſeruarentur: in antiquiſſimo libro declaratio hæc legitur illius Terentianæ uocis, Cum monimentis: crepundiis, quę infantes geſtare ſolent: neque tamen monimentorum nomine crepundia tantum intelliguntur, ſed reliqua etiam omnia, quæ reſtiterint eiuſdem generis. Cicero quoque & cognitionis huius, & ſignorum mentionem fecit, cum in Bruto ait. Nunc quoniam totum me, non næuo aliquo, aut crepundiis, ſed corpore omni videris uelle cognoſcere: & quę ſequuntur. Et primi enim generis & poſtremi ſigna ſunt. Ariſtoteles autem ſignificare volens plura eſse huius generis, addidit in tragœdia, quæ Tyro vocaretur, cognitionem factam eſse per ſcapham: intelligens (vt arbitror) cunam, in qua infantes habentur: cum enim plures ſint notiones huius Græcę vocis: vt alio loco à me accurate declaratum eſt, valet etiam hoc ipſum ſcapha: veriſimile autem eſt huius monimenti auxilio, vt Terentiano verbo vtar, eum, qui longo tempore ignoratus ſit, cognitum illic fuiſse: nihil enim in ueterum commentariis repperi, quod ad hunc locum illuſtrandum faceret. Tyro ſanè prodita memorię eſt filia fuiſse Salmonei illius, contumacis & impij hominis, de cuius immanitate, & pœna etiam apud inferos Virgilius quoque eleganter cecinit, eademq; amaſse Enipeum fluuium Elidis dicta eſt, cum pater ipſius illic regnaret: quod tetigiſſe etiam in Aeolo fabula Euripidem teſtatur Strabo, quamuis de nomine eius telluris non idem ſenſerint inferioris ætatis ſcriptores, quod priſci, qui de illis rebus egerant, tradente hoc etiam eodem auctore. Vnde poeta noſter recentiores ſequutus eſt, qui inquit. mediaſque per Elidis vrbes. Nullo autem modo eſt eadem hæc fabula cum ea, quam infra citat, vbi de ſecundo genere agnitionis agit: illa inquam, in qua ope radij textorij agnitio facta eſt: & ſi auctor ambarum idem eſt. Scholion quoque in Prometheum vinctum citat Sophoclem τυρῶ, quamuis in excuſis, negligentia librariorum, ſcriptum ſit πυρῶ. Signorum verò eorum, quæ corpori innata ſunt, & eorum quæ poſtea illic aduenere, meminit itidem auctor in primo libro de ortu animantium, vbi quærit de ſemine humano, à toto ne corpore, an à certis ipſius partibus manet: quatuor enim argumentis expoſitis, quibus videtur credi debere fundi id ab vniuerſo corpore, addidit adiuuare opiniones eas, quod non tantum filij ſimiles parentibus ſunt in notis corporis inſitis, ſed etiam in aſſumptis: iiſdem autem, quibus hic nominibus vtitur: hæc enim eius verba ſunt. οὐ γὰρ μόνον τὰ σύμφυτα προσεοικότες τοῖς γονεῦσι γίνονται οἱ παῖδες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπίκτητα: ἤδη γάρ τι ἐχόντων τὴν γενναιότατον ὅδυ τινὲς ἴχνη ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις. Eſt præterea diligenter attendendum in verbis auctoris vnde apti ſunt caſus illi accuſandi λόγχην, & ἀστέρας: videbatur enim nominandi potius caſu dicere debuiſſe. οἷον λόγχη, & infra ἢ ἀστέρες. Sed etiam difficultatis non nihil habet, quod inquit οἷος ἐν τῷ Θυέστῃ Καρκίνος & non οἷς. vt paulo ſupra fecerat, cum ait οἷον λόγχην, ἣν φοροῦσι γηγενεῖς. ita enim certæ & definitæ ſtellæ illæ videbantur eſſe debuiſſe, vt lancea, quam impreſſam corpore habebant terra prognati.

Ἔστι δὲ καὶ τούτοις χρῆσθαι ἢ βέλτιον ἢ χεῖρον. οἷον Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς οὐλῆς ἄλλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς τροφοῦ, καὶ ἄλλως ὑπὸ τῶν συβοτῶν: εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν πίστεως ἕνεκα ἀτεχνότεραι καὶ αἱ τοιαῦται πᾶσαι: αἱ δὲ ἐκ περιπετείας, ὥσπερ ἡ ἐν τοῖς νίπτροις, βελτίους.

Licet autem & his vti vel melius, vel deterius. ceu Vlyſſes per cicatricem aliter agnitus eſt à nutrice, & aliter à ſubulcis: ſunt enim quæ fidei faciendæ cauſa adhibentur, magis artis expertes: & huiuſcemodi omnes. Quæ verò repentino quodam caſu, vt quæ in Niptris, meliores.

Docet nunc expoſitis tribus ſignorum generibus, non eundem ſemper eorũ vſum eſſe, ſed duplicem: & qui gradus etiam in ſe virtutis habeat: neque enim tantum

diuerſæ

diuerſæ res illis efficiuntur: ſed eorum alter, magis artis expers: alter verò ingenioſior acutiorq́; eſt. Nam quod inquit licere etiam iis vti melius ac deterius, arbitror ipſum coniunctionem addidiſſe, quia ſupra quoque dixerat, quum de fabula diſſereret, poſſe poëtas iis, quæ acceptæ forent à maioribus, vti & recte, & vitioſe: admonueratq́; illos, vt recte veteribus fabulis vterentur. Exemplo vero Vlyſſis: notæq́; in crure ipſius ab apro, dum in Parnaſſo venaretur, impreſſæ, hoc demonſtrat: admonetq́; interim poëtas, vt ſubtiliorem viam ſequantur: vtanturq́; ſignis eo pacto, vt gignant rem aliquam admirabilem, ſubitamq́; cõmutationem. Vlyſſem igitur ope cicatricis, quod ſignum eſt medij illius generis, aliter agnitum fuiſſe dicit à nutrice, & aliter à ſubulcis: diſcrimen autem earum agnitionum ponit, cum aliis temporibus ſeruiant: longeq́; diuerſus ſit illarum vſus. Vt autem Vlyſſes apud Homerum auxilio huius notæ agnitus eſt à nutrice, ita apud Euripidem in Electra Oreſtes a paſtore illo ſene: vidit enim cicatricem, quam in fronte habebat, cũ puer olim, hinulum domi perſequens, cecidiſſet: eodem etiam illic Euripides, quo hic Ariſtoteles, verbo ipſam appellauit. Superiorum verò ſententiarum explicandarum cauſa, quæ ſequuntur poſita fuiſſe, declarat particula γὰρ, quæ illic eſt: illa enim ratio alicuius rei redditur. Quæ igitur adhibitę ſunt fidei faciendę cauſa, vt cũ Vlyſſes ſubulcis, credere nolentibus Vlyſſem eum eſſe, oſtendit cicatricẽ ex vulnere, quod aper ille inflixerat ipſis olim cognitam, vt omne dubium ex animis eorum expelleret; minus artificium in ſe habere inquit: Quæ verò repente exiſtunt, ac non meditato: vt cum idem à nutrice nolens inuitusq́;, abluente illius pedes, cognitus eſt, meliores ingenioſioresq́; ſunt. Non valet igitur hic περιπέτεια mutationem illam ingentem fortunarũ, ſed ἐκ περιπετείας ſignificat caſu, fortuito: & quia ita cecidit. Nam qui notus ſibi ipſi qui ſit, tegens autẽ alios, periculi alicuius vitandi cauſa, ſtirpem ſuã, cum videt tranſiſſe iam malum illud, resq́; in tuto poſitas, aperiret genus ſuum, planumq́; faceret ope quarundam notarum ſe illum eſſe, quem dicit, poſſet magnopere variare ſtatũ rerum ſuarum, & e malis, ſecundas illas adipiſci. Quare naſceretur illic περιπέτεια: nec tamen hæc eſſet acuta illa ratio vtendi ſignis, quam laudat Ariſtoteles: idq́; factum non dici poſſet ἐκ περιπετείας; ſed contra conſulto & meditato. Contigit autem; vt cum Vlyſſes, mendici hominis veſtitu domi ſuæ verſaretur, Euryclea pedes eius lauaret: dumq́; id munus obiret, cicatricem eam aſpiceret: vnde repente eum agnouit. Fingere autem hoc in fabula aliqua acutioris poëtæ eſt: nam alterum minus artificium requirit: eſt enim ſemper in manu poſitũ eius, qui ignoratur: ſi ipſe ſcit, qui ſit, vt auxilio huiuſcemodi alicuius ſigni probet ſe eum eſſe. Nam quod ἐν τοῖς νίπτροις inquit, certum non eſt an Ariſtoteles intelligat tragœdiam ita inſcriptam. cuius mentionem etiam Cicero fecit in ij. Tuſculana: illa enim in Latinum ſermonem à Pacuuio conuerſa fuerat. Ait igitur. Non nimis in Niptris ille ſapientiſſimus Græciæ ſaucius lamentatur. & paulo poſt. Itaq; in extremis Niptris alios quoq; obiurgat, ſiue partẽ eam Odyſſeę, in qua id commemoratur. Et ſane cũ quod ſupra auctor inquit, aliter Vlyſſem agnitum fuiſſe à nutrice: aliter à ſubulcis, pertineat manifeſto ad loca Homeri, veriſimile eſt ex eodẽ opere exẽplum hoc quoq; petitum, præſertim quũ illuſtre admodum, & clarum illic ſit.

Δεύτεραι δὲ, αἱ πεποιημέναι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. διὸ ἄτεχνοι. οἷον Ὀρέστης ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἀνεγνώρισε τὴν ἀδελφὴν, ἀναγνωρισθεὶς ὑπ' ἐκείνης: ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς: ἐκεῖνος δὲ ταῦτα οὖν αὐτὸς λέγει, ἃ βούλεται ὁ ποιητὴς, ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος. διὸ ἐγγύς τι τῆς εἰρημένης ἁμαρτίας ἐστὶν: ἐξῆν γὰρ ἂν ἔνια καὶ ἐνεγκεῖν: καὶ ἐν τῷ Σοφοκλέους Τηρεῖ ἡ τῆς κερκίδος φωνή.

Secundæ autem, quæ factæ ſunt à poeta: quare expertes artis. Ceu Oreſtes in Iphigenia agnouit ſororem, agnitus ab ipſa: illa quidem enim per epiſtolam: ille vero Hæc igitur ipſe dicit, quæ vult poeta, ſed non fabula. Quare propè dictum peccatum eſt: licebat enim quædam & portare. & in Sophoclis Tereo radij vox.

Primo genere agnitionis declarato, quòd fit per notas, ſecundum aggreditur. Secundas autem agnitiones eſſe dicit, quę à poëta factę ſunt: factas verò à poëta ipſas vocat, quia poëta, vt rem eò deduceret, tribuit quaſdam ſententias illis perſonis: fecitq́; non nulla ab iis dici, quæ finem eum adiuuent: ita autem appellatæ ſunt, vt diſtinguerentur ab illis, quæ ex intimo artificio depromuntur: huiuſcemodi nanque agnitiones ex coagmentatione rerum, non ſubito ſtudio poëtæ naſcuntur. Nun multo etiam poſtea, hæc ipſa intelligens opera poëtæ fabricata, πεποιημένα ſigna vocat. addit autem hic, quod exiguam earum laudem indicaret: ſimulq́; ſententiam concluderet. Quare expertes artificij ſunt: illæ nanque, quas diximus, artis compotes ſunt, declarantq́; ſummum ingenium poëtæ, illæ inquam, quę naſcuntur ex contextu ipſo. Rectè autem concludit agnitiones factas à poëta arte carere: nullum enim magnũ artificium poëtæ requirit, hoc aut illud ponere in ore alicuius perſonę, quod valeat ad efficiendum, quod illi volunt: faciuntq́; hoc paſſim ipſi nullo negotio. ars eorum acumenq́; poſitum eſt in rebus ita texendis, vt id naſcatur, erumpatq́; ex antecedentibus rebus, ſine vlla ipſorum tunc in ea re adhibita opera. Exemplo verò rem explanare volens, locum Euripidis adducit, in quo duæ diuerſarum generum agnitiones tractantur: illa ſcilicet, quæ artificium ingens in ſe habet: & hæc, quæ expers ipſius eſt. Ceu inquit Oreſtes in Iphigenia agnouit ſororem, ratione ſcilicet illa, quæ plena eſt artis. agnitus autem & ipſe poſtea fuit ab ea deteriore via (ita enim accipi locus debet, nun credi ab auctore dictum eſſe agnitum prius Oreſtem, ſororem deinde agnouiſſe, quod ex verbis ipſius falsò aliquis putaret) ſed Ariſtoieles ipſe totam rem explanat: ait enim illam ab Oreſte cognitam fuiſſe per epiſtolam, quam dederat illi in Græciam portandam: cuius etiam epiſtolæ, cum ipſa, verita maris pericula, argumentum narraret, manifeſto intellecta eſt eſſe filia Agamemnonis: hoc autem ita fieri ex præteritis rebus, primaq́, fabulæ textura, neceſſarium aut ſaltem veriſimile erat. ſed exemplum in hoc poſitum non eſt. Incommodum autem acceptum eſt, quod infra verba quædam defecerunt, quibus tradebatur, quomodo cognitus foret: quarumq́; rerum auxilio, Oreſtes à ſorore: neque enim illa ſtatim credere voluit, cum Oreſtes ſe fratrem eius eſſe prædicauit: ac ne dolus aliquis ſubeſſet, timuit. Antiquus ſane liber habet in ſpatio illo, quod in exemplis olim inane relictum fuit, διὰ σημείων: cui tamen lectioni non confido: cum enim pluribus argumentis Oreſtes probare conetur ſe fratrem eius eſſe, non omnia ſunt eius generis, vt ſigna vocari meritò debeant. Vel potius nihil illic monſtratur, quod valeat ad fidem faciendam, vt cognoſcantur perſonę aliquæ diu ignotę, ſignis. præterea ſi ope notarum poſterius hoc genus agnitionis conficeretur, nulla re differret à priore. Quare cum liquido intelligatur ex loco ipſo poëtę, quomodo fidem fecerit ſurori Oreſtes ſe eum eſſe, qui erat, quo pacto vocarit Ariſtoteles concurſum eorum argumentorum non apparet: Alij autem aliter in ſcriptis libris ſe inueniſſe teſtantur, quod non oportet mirari: hoc enim vulgo fit, cum, veritate incerta: hi hoc modo: alij alio, ex ingenio, quod defecit ſupplere conantur. Verba, quę ſtatim ſequuntur docent merito hanc agnitionem expertem artis vocatam. ait enim. Hęc igitur ipſe dicit, quę vult poëta: id eſt Oreſtes ita cum ſorore agit: eaq́; verba ad illam edit, quę poëta in ore eius ponit, non quæ fabula, contextusq́; rerum pręteritarum, iubet cogitq́; eum pronuntiare: quod in altero illo genere agnitionis factum eſt. Adiungit autem accuratus magiſter, quod valet ad declarandum, non valde probari poſſe rationem hanc. Quare propè dictum peccatum eſt: quia ſi illa, quibus vſus eſt Oreſtes, non omnino ſigna fuerunt: neque enim oſtendi potuerunt, propè tamen illa acceſſerunt: atque ita propè, vt quędam ex ipſis illius prorſus generis fuerint, quamuis ita ipſis ille vſus non ſit: hoc enim arbitror valere. Licebat enim quędam etiam portare: id eſt manu tenere, & iubere vt ipſa videret ac reminiſceretur. E numero inquam eorum, quæ protulit Oreſtes ad probandum ſe eſſe Oreſtem, quędam huiuſcemodi erant, vt liceret illa oculis exponere, & quaſi è ſinu depromere. Peccatum igitur vocat ſuperius genus agnitionis, quod conſtat ſignis. Peccatum autem, vt opinor, quia maxime artis expers eſt: & quia eò ſe conferunt, qui veram rationem ob ingenij tarditatem non vident: aut ſuſcipere laborem in ſubtiliore excogitanda

agni-

agnitione nolunt. Quod ad lectionis integritatem pertinet, quid hic eſſe putarim, indicaui: ceteris iu partibus couſentientes inter ſe ſcriptos libros inueni, vt verear ne qui coniectura emendare uoluerint, magis contaminarint. Alterum exemplum adducere volens huius cognitionis Ariſtoteles, ſumpſit illud à Sophocle, qui in fabula, quę Tereus vocabatur: illa autem periit, vt vim penè nullam habeat rem illuſtrandi poſterius hoc exemplum. radij uoce fecit quendam, qui ignorabatur cognoſci: illic enim quoque, quod allatum eſt, conformatum à poëta eſt, & non ex fabula, contextuq; primo rerum, profectum: hanc puto fuiſſe vim huius exempli, quantum ſuſpicari licet.

Τρίτη ἡ διὰ μνήμης, τῷ αἰσθέσθαί τι ἰδόντα, ὥσπερ ἡ ἐν κυπρίοις τοῖς Δικαιογένους: ἰδὼν γὰρ τὴν γραφὴν, ἔκλαυσε: καὶ ἡ ἐν Ἀλκίνου ἀπολόγῳ: ἀκούων γὰρ τοῦ κιθαριστοῦ, καὶ μνησθεὶς ἐδάκρυσεν. ὅθεν ἀνεγνωρίσθη.

Tertia, quæ per memoriam, ſentire aliquid videntem: quemadmodum quæ in Cyprijs Dicæogenis: cum enim vidiſſet picturam, luxit: & quæ in Alcini narratione: audiens enim citharœdum & recordatus, lacrimauit. Unde agnitus eſt.

Tertium genus agnitionis tradit, quod auxilio memorię tractatur: id autem huiuſcemodi eſt, vt exemplis, quæ ponit, poteſt exiſtimari: quamuis alterum illorum non multum iuuet, cum tragœdia, quę ipſo vtebatur, perierit: ſed verba etiam, quibus id explicare voluit, hoc oſtendere videntur: in quibus tamen obſcuritatis non nihil eſt. Eſt igitur, ut opinor, huiuſcemodi. Qui agnoſci debet, cum videt aut audit quippiam, recordatus inde ſui ipſius, veterumq; ſuarum fortunarum, gerit aliquid, vnde cognoſci poſſit: quod ſpectans. qui eum ignorabat, agnoſcit hominem: atque ita agnitio fit per memoriam, quia niſi ille in memoriam ſui ipſius rediiſſet, nō lacrimaſſet: aliud ue quid feciſset: cuius rei auxilio cognoſci ab aſtantibus potuiſset. Initio huius partis hoc diſcrimen inueni in ſcripto quodam exemplari: quod τῷ αἰσθέσθαι, dandi caſu, non τὸ nominandi, illud habet. Attendendum autem, an ἰδόντα referri debeat ad eum, qui paulo poſt agnoſci debet: ut ipſum dicat cum viderit quippiam, recordari alicuius rei, in memoriamq; redire ſui ipſius atque ita agnoſci: ſed repugnare videtur, quia poſterior cognitio non à ſenſu oculorum, ſed aurium proficiſcitur: recordatus enim eſt ſuarum rerum Vlyſses audito ſono citharæ, An cernentem eum, qui aſtat, ipſum tunc aliquid recordatum, ope alicuius ſenſus intelligere ipſum, qui prius ignorabatur: Valet autem hic, vt opinor, αἰσθέσθαι attendere, animaduertere, illum ſcilicet, qui antea quis eſset, ignorabatur cernentem aliquid attente: hoc enim mihi verius videtur: inclinatq; magis animus in hanc partem: contingit enim vt ille ex ea aſpectatione recordetur aliquam rem, vnde quippiam gerat, id eſt aut ploret, aut ingemiſcat, aut rideat: quod quum aſpexerit ille, inde agnoſcat hominem: nam recordationem in illum cadere intelligere licet ex verbis auctoris, qui in ſecundo exemplo hoc aperit: quamuis alius ſenſus mentio illic ſit. Huius generis fuiſse dicit agnitionem quandam, quæ in Cypriis Dicæogenis continebatur. Cum autem poëma hoc vetuſtate interierit, nihil penè lucis huc affert hoc exemplum: tantum ex verbis eius intelligimus, fuiſſe illic quempiam, qui pictura ſpectata, luxerit: quæ origo fuerit cognitionis. Cypria uero epicum carmen fuiſse putaret, non tragœdiam aliquam, qui teſtimonium Pauſanię ſequeretur: ille nanque, auctorem eius operis ſignificans, ait. ὁ ποιήσας τὰ ἔπη τὰ κύπρια, ſi tamen eadem Cypria intelligit: neque enim poëtæ nomen ponit, ſed ita loquitur, vt fieri ſolitum erat de operibus non nullis, quorum auctor incertus erat. Euſtathius quoque in primum librum Iliadis, eodem pacto poëma hoc citat, vbi de Briſeidis patria diſserit. Si idem igitur opus hi omnes intelligebant, longe aliter de auctore ipſius ſentiebant, cum eum nomine appellet Ariſtoteles: illi autem in ambiguo id relinquerēt: ſed magis veriſimile eſt fuiſſe duo Cypria: ita enim loquitur hic noſter: ut non ſine cauſa

hoc ſuſpicari liceat: quaſi enim diſtinguere ipſa volens, videtur addidiſſe τοῖς Δικαιογένους: & Cypria hęc fuiſſe tragœdiam: memoriæ nanque proditum eſt ab antiquis Græcis grammaticis Dicæogenem tragicum poëtam fuiſſe: qui tamen in dithyrambicis quoque ab illis numeratur. Cognitionem quoque eam, quæ in apologo Alcinoi fit, eodem pacto natam eſſe narrat. Locum autem Homeri notum, qui ita vocabatur, intelligit: cuius etiam aliis in libris mentionem fecit. Inquit autem, ſignificare volens eam per memoriam tractatam: Audiens enim citharistam: intelligit autem Demodocum, qui in epulis Alcinoi canebat, Et recordatus: ſuorum ſcilicet malorum, quæ in Troiano bello pertulerat, lacrimas edidit: Vnde inquit, agnitus eſt: atque hoc, ſi legimus ἀνεγνωρίσθη. nam ita quoque à me in vetere exemplari inuentum eſt, quamuis quod excuſi libri habebant, penitus improbari non poſſit, vt reſpondeat ſuperiori etiam agnitioni. Animaduertendum autem, quamuis apud Virgilium Aeneas, cùm Carthagine ſpectauit in pariete templi pictum bellum Troianum, vſus fuerit verbo proprio huius rei: dixeritq́;. Nec procul hinc Rheſi niueis tentoria velis Agnoſcit lacrimans: & poſt. Se quoque principibus permixtum agnouit Achiuis, Eoasq́; acies & nigri Memnonis arma: non eſſe tamen illam agnitionē hanc, de qua nunc ſedulo præcipit Ariſtoteles. nam ſi fortè fuiſſet illic aliquis, exempli cauſa Dido, quæ animaduerſo motu illo animi Æneæ ac gemitu, exiſtimaſſet inde picturam illam valde ad eum pertinere: cognoſſetq́; tandem, aliis etiam coniecturis adiuta, illum eſſe Æneam, hæc ſanè vera cognitio extitiſſet: & hunc ipſum ſanè ortum habuiſſet. nunc vero, cum tradatur tantum à poëta Æneam imagine illarum rerum captum, recordatum fuiſſe veterum malorum: cumq́; recordatio illa pectus ipſius pupugiſſet, fleuiſſe: nec præſentes aliqui adfuerint, qui id notarint, facit hoc potius ad id, quod multo antea docuit noſter hic magiſter: vbi aperuit fontem eius voluptatis, quæ naſcitur ex rebus accurata imitatione expreſſis: Æneas enim agnouit, coloribus formisq́; eximiè redditas, res, quibus olim, cum gererentur, ipſe interfuerat: atq; inde, vt ſinguli illi caſus poſcebāt, affectus eſt animo ac perturbatus.

Τετάρτη δὲ ἡ ἐκ συλλογισμοῦ. οἷον ἐν Χοηφόροις: ὅτι ὅμοιός τις ἐλήλυθεν. ὅμοιος δὲ οὐθεὶς, ἀλλ' ἢ Ὀρέστης: οὗτος ἄρα ἐλήλυθεν. καὶ ἡ Πολυίδου τοῦ σοφιστοῦ περὶ τῆς Ἰφιγενείας: εἰκὸς γὰρ τὸν Ὀρέστην συλλογίσασθαι, ὅτι ἥ τ' ἀδελφὴ ἐτύθη, καὶ αὐτῷ συμβαίνει θύεσθαι. καὶ ἡ ἐν τῷ τοῦ Θεοδέκτου Τυδεῖ, ὅτι ἐλθὼν, ὡς εὑρήσων υἱὸν, αὐτὸς ἀπόλλυται. καὶ ἡ ἐν ταῖς Φινίσιν: ἰδοῦσαι γὰρ τὸν τόπον συνελογίσαντο τὴν εἱμαρμένην, ὅτι ἐν τούτῳ εἵμαρτο ἀποθανεῖν αὐταῖς: καὶ γὰρ ἐξετέθησαν ἐνταῦθα.

Quarta autem eſt, quæ ex ſyllogiſmo. ceu in Choëphoris, quod ſimilis quidam venit: ſimilis autem nullus præterquàm Oreſtes: hic igitur venit. Et agnitio Polyidis ſophiſtæ de Iphigenia: veriſimile nanque Oreſtem rationem hanc ſubduxiſſe, quod ſoror imolata eſt, & ipſi contingit imolari. & in Theodectis Tydeo: quod cum veniſſet vt filium inuenturus, ipſe periit: Et quæ in Phiniſin: cum enim vidiſſent locum, rationem fati ſubduxerunt: quod in hoc fato editum fuerat ipſis mori debere: etenim expoſita hic fuere.

Quartum genus agnitionis eſſe inquit, quod ſyllogiſmo efficitur, cum qui in cognitionem alicuius, quem paulo antea ignoraret, redit, ſubducta diligenter alicuius rei ratione id facit. Primum ipſius exemplum ponit agnitionem Choëphorarum, quæ fabula eſt Æſchyli: cui fabulæ nunc verum nomen redditum eſt, cum illa diu alieno appellata eſſet: quæ res cauſa fuit, ut acuti & diligentes interpretes maculam, quæ hic prius erat, non viderint: nec verſari in manibus tragœdiam eam cognorint:

id vero

id vero mendum olim à duobus eruditis & ingenioſis adoleſcentibus, familiaribus meis: Bartholomęo Barbadoro & Hieronymo Meo ope antiquiſſimi exemplaris correctum eſt: quos ego nunc, toto animo in huius libri declarationem incumbens, eo libentius appello, quia cum ipſis iam pridem me ducem in ſententiis eius interpretandis præbuiſſem, illi poſtea aſſidua ipſius lectione atque omnium Græcarum tragœdiarum euolutione tantum procesceruot, vt mihi ſæpe vtiles in hoc meo labore eſſe potuerint: & ſtudia illa mea vetera erga ipſos, beneuolentiamq́; ſingularem, operaſ ſedulitateq́; ſua compenſarint. Sed in illis nunc teſtimonio meo commendandis non ero longior. tantum officij gratia nunc tangere volui, quod mihi viſus ſum, occaſionem huius rei nactus, non poſſe præterire: confuſæ igitur erant Choephoræ cum Agamemnone: ſed cum diligentia ipſorũ quę deerant Agamemnonis reſtituta illi e poetæ fuiſſent in lucemq́; edita poſtea ſtudio meo, vt ſeorſum nunc ſuo nomine uocata fabula, quæ ſequebatur, excuſa ſit: prima tantum ſui parte mutilata: locusq́; omnis integer maneat, vbi cognitio facta eſt, non ero longior in re ipſa accuratè explicanda: cuncta enim nullo negotio apud poetam ipſum legi poſſunt: paucis tantum, quod neceſſe hic eſt, commemorabo. Cum Electra ad buſtum Agamemnonis veniſſet, portans ea vna cum grege ancillarum, quibus placari manes Agamemnonis poſſent, inuenit illic cæſariem, quam cum ſimilem eſſe ſuæ cognouiſſet ex colore capillorum, argumentata eſt veniſſe fratrem ſuum Oreſtem, vt ait Ariſtoteles: inquit enim. Venit quidam ſimilis mihi (ſimilitudo autem perſpecta eſt ex coma) ſimilis autem mihi nullus eſt præter Oreſtem: Oreſtes igitur venit. Apparet igitur cognitionem eſſe factam ratiocinatione. Secundi exempli vis, vt arbitror, hęc eſt: qua ratione vſum dicit Polyidem ſophiſtam, qui & ipſe tragœdias aliquando ſcripſerat, quamuis ab altero potius ſtudio, quo idem teneretur, ab Ariſtotele nunc oſtendatur. Cum Oreſtes veniſſet in eas terras, vbi Dianæ humanis hoſtiis facere mos erat: captusq́; ab incolis foret, ac paulo poſtea imolari deberet, inductus eſt à poeta, veriſimile ſecuto, rationem huius rei ſubduxiſſe atque ita quaſi exclamaſſe. O fatum iniquum noſtræ familiæ. Soror mactata eſt, & me quoque contingit mactari: qua voce accepta Iphigenia, quę aſtabat miniſtratrix eorum ſacrorum, cœpit ſuſpicari Oreſtem illum eſſe, atque hęc origo fuit agnitionis: in hæc enim verba erupiſſe Oreſtem puto, cum penè iam aræ admotus eſſet, illic deprehenſum, non multis antea temporibus accepto nuntio de ſacrificio ſororis: neque enim tunc diuinare potuit, idem ſibi vſu venturum, quod ſorori: eliciturq́; hoc ex loco, qui infra poſitus eſt, vbi iterum argumento fabulæ huius expoſito, docet variatum eſſe in hoc ab Euripide, & Polyide, qui diuerſis rationibus eam agnitam finxerunt. Tertium exemplum è fabula Theodectis, quæ Tydeus vocabatur, ſumit. Cum autem argumentum eius tragœdiæ incognitum ſit, planè rem tradere non poſſum. arbitror tamen, vt coniectura conſequi licet, ita illic cognitionem factam: vt is qui domo diſceſſerat, animo inueniendi, conſeruandiq́; filium: quum in eum locum veniſſe ſe videret, vt dum ei ſalutem dare vult, ipſe ſuam amitteret, dixerit hoc ipſum palam. Veni filio ſalutem daturus, propriam autem amiſi. Queſtus nanque ille accipi debet aperte de illo exitu contrario fini ac conſilio ſuo. Vnde cognitus ſit ab illo ipſo, quẽ quærebat, cum præſens adeſſet: atque vt ipſe ab eo ignoraretur, ita etiam prius patrem ignoraret: veriſimile nanque eſt, hoc eum dixiſſe, cui id contigiſſet. Eandem rationem fuiſſe tradit Ariſtoteles illius agnitionis, quæ facta eſt in Phiniſin: illic enim quoque coniectura locum habuit. Quarti autem huius exempli explicatio durior adhuc eſt: quia ne fabulæ quidem nomen certum eſt: cum enim excuſi olim habeant muliebri genere φινιαι. & ſcripti etiam quidam: in aliis calamo exaratis virili genere legitur φινίδαις. A Phineo autem rege, qui oculis priuatus fuit, perſonæ natæ, videntur huic fabulæ nomen dediſſe. Sophocles vero, ut teſtimoniis antiquorum ſcriptorum percipitur, Phineum fabulam ſcripſerat: ipſe certe Phinidarum mentionem fecit, paucisque ſæuum illum caſum exponit in Antigonæ choro, cuius initium eſt ἔτλα καὶ Δανάας οὐράνιον φῶς. Fieri autem poteſt, vt duo illi fratres, Phinei filij, nomen fabulæ dederint, in qua ſororibus ipſorum hoc, quod tradit hic Ariſtoteles, contigiſſet: quin autem mulieres fuerint, quæ ratione ſubducta, letum ſibi propinquum

eſſe cognorint, vocemq́; eam ediderint, dubitari non poteſt: hoc enim aperte ex verbis Græcis intelligitur. inquit igitur. Cum enim vidiſſent locum, ratione ſubducta perceperunt fatum, quod ipſis editum fuerat: in hoc enim loco fato ſtatutum erat ipſis mori debere: etenim illic expoſitæ fuerant: videtur autem ſors ipſis edita fuiſſe, vitam eas finituras illo in loco, in quo primum, vt natæ ſunt, expoſitæ fuerint: quod factum initio fuerat conſilio eas perdendi: illud igitur periculum cum eo tempore vitaſſent, aliquando tamen fore putabant, vt cum eò rediiſſent, neceſſario illic interirent. Exiſtimare autem debemus vocem hanc earum acceptam cauſam fuiſſe, vt illæ, quæ prius ignorabantur, agnoſcerentur: aut demum huiuſcemodi aliquid eueniſſe, quod eas notas faceret: exemplum enim hoc eſt agnitionis: in omnibus nanq; his quattuor exemplis auctor ratiocinantem tantum expoſuit, opera cuius agnitio poſtea facta ſit: de hoc verò nihil egit, ſed in mente cogitationéque eius, qui legeret, reliquit.

Ἔστι δέ τις καὶ σύνθετος ἐκ παραλογισμοῦ τοῦ θεάτρου. οἷον ἐν τῷ Ὀδυσσεῖ τῷ ψευδαγγέλῳ. ὁ μὲν γὰρ τὸ τόξον ἔφη γνώσεσθαι, ὃ οὐχ ἑωράκει: ὁ δὲ ὡς δι' ἐκείνου ἀναγνωριοῦντος. διὰ τούτου ἐποίησε παραλογισμόν.

Eſt autem quædam & compoſita ex paralogiſmo theatri, vt in Vlyſſe falſo nuntio: hic quidem enim arcum inquit futurum vt cognoſcat, quem non viderat: hic autem vt per illum agnituro. per hoc fecit paralogiſmum.

In hoc loco explicando coniectore aliquo opus eſſet, tanta ipſum vndiq; caligo tegit: cunctaq́;, quæ ad ipſum illuſtrandum faciebant vetuſtate amiſſa ſunt. non video igitur quomodo poſſim ipſi aliquid opis ferre, vt cuperem: neque enim in declarandis ſcriptis antiquorum diuinatione uti conſueui: nec oportere puto à me huc aliquid fictum ac commenticium afferri. Qui autem ante me librum hunc interpretati ſunt, plurimum diligentiæ adhibuerunt in nodo hoc expediendo: nec ipſe, poſito in hoc magno ſtudio, quicquam poſtea inuenire potui, quod magnopere valeret ad eum diſſoluendum, aut ad illorum induſtriam vllo modo ſuperandam. ne tamen videar ſilentio ipſum præteriiſſe, quid excogitarim, in medium afferam, & ſi ſentio illa exigua eſſe ac puſilla, potiusq́; apta ad difficultatem ipſam magis patefaciendam, quàm ad tenebras has diſcutiendas. Tradit igitur diligens magiſter, (in cuius tamen animum vbiq; inflammatum ſtudio docendi, incurrit hoc loco iniqua fortuna ſuperiorum temporum,) extare etiam quandam agnitionem, quæ iuncta concretaq́; ſit ex paralogiſmo theatri, atque his paucis verbis exponit nouum hoc ipſius genus, vel potius valde ſimile propinquo, ac penè idem quod illud, niſi quod ſpectatorum perſona hanc agnitionem adiuuit, fallaci ſyllogiſmo vſa. quod in illa ipſa factum nõ eſt: illic enim actores perſonæq́;, quæ in ſcena verſarentur vt docuit, ratione aliquid concluſerunt. Huic breuitati verborum ſuccurrebat exemplum, quod omnia tunc ante oculos collocabat: erat enim notum & illuſtri loco poſitum. id vero cum è manibus ereptum ſit, quaſi omnis lux hinc ſimul pulſa eſt: nec extat (vt arbitror) ratio vlla, qua huic malo remedium adhiberi poſſit. nam & poëtæ nomen, ſi quid etiam hoc, ad rẽ faceret, qui hæc confinxerat, notum non eſt: & index etiam fabulæ ipſius non omnino planus: cum enim hoc factum eſſe tradat in Vlyſſe falſo nuntio, non perſpicitur, an Vlyſſes ipſe venerit, qui aſtutè alium ſe eſſe finxerit, vt facilius imponere poſſet inimicis, & conſilium ſuum ad exitum perducere: atque ea de cauſa falſa quædam Penelopæ narrarit, vt ſignificari videtur his verbis: primum enim Vlyſſis ipſius nomen poſitum eſt, & ſanè ita ille, conſilioq́; hoc vſus, inducitur ab Homero in patriam tellurem rediiſſe. Siue alius quiſpiam, qui falsò quædam commemorarit de Vlyſſe, quales non nulli ad Penelopam venerant, ſollicitam de ſalute viri, atq; omnia auidè audientem: hæc enim ita incerta ſunt, ut ſtultum eſſe videatur aliquid ipſorum affirmare. Sequitur etiam ſcrupulus non paruus, quia dubia variaq́; ſcriptura eſt: cum enim excuſi olim libri haberent. ὁ μὲν γὰρ: & infra eodem genere, ὑ-

tili

rili ſcilicet. ὁ δὲ ὡς. in omnibus, quos vidi, calamo exaratis neutro genere legitur ambobus in locis. τὸ μὲν. & τὸ δὲ. quod ſanè ponderis alicuius eſset ad ueritatē ipſam indagandam, ſi hiſtoria teneretur, vel potius cognita illa, quomodo legi deberet exploratum eſſet. nam ſuperius lectionis diſcrimen ſententiam non uariat, quod in quibuſdam exemplaribus pro συνθετὴ, legitur συνθετὸν. Priore autem loco ſi legimus τὸ, aptum illud erit à uerbo, quod conſequitur, τόξον, hoc ſenſu. Vlyſses, qui alius uideri uolebat, ſiue falſus ille nuntius, affirmauit ſe arcum agniturum. Quod uerò additum eſt. ὃ οὐχ ἑωράκει: ualetq́; , niſi aliquid ſubeſt, quem non uiderat, uidetur repugnare: ſi nanque arcum eum oculis contemplatus nunquam fuerat, quomodo poterat ipſum agnoſcere? niſi putamus hoc alio ſenſu ab auctore prolatum: ſignificaréq; illius uanitatem, qui pollicitus erat ſe id facturum, quod præſtare non poterat. Siue Vlyſses, qui clam eſse ſtudebat, aiebat ſe cogniturum arcum, quàm uis ipſum non uidiſſet, coniecturis quibuſdam. nam ſi confeſsus eſset, ſe illum antea uidiſſe, non fallere potuiſset. nam alterum τὸ refertur ad theatrum: uideturq́; omnis hæc pars ſignificare, ſpectatores ita accepiſse illam uocem, tanquàm ſi ipſi rei illius auxilio ipſum agnituri eſsent. unde ſtatim Ariſtoteles adiungit. inde natam eſſe captionem, quæ origo caputq́; fuerit illius agnitionis. hic uero eſt etiam uarietas uerborum: cum enim olim excuſi habeant; ἐποίησε. in ſcriptis exemplaribus legitur ποιῆσαι. quam lectionem, ut ſuperiores etiam omnes, quas hoc loco indicaui, recepit liber qui Pariſiis à Guil. Morelio excuſus eſt: ſecuto fidem; ut teſtatur, ueteris exemplaris. Quædam autem mihi in mentem uenerunt, quomodo conſtare potuerit hæc captio ac fallacia. quæ tamen, quia ualde incerta ſunt: totaq́; in coniectura poſita, malo reticere. pluribus autem modis: magnoperéq; inter ſe diſcrepantibus, poſse confici fallaciam, quæ παραλογισμὸς uocatur, apertum eſt: multo quoque infra Ariſtoteles uſus eſt hoc nomine, ubi laudat Homerum, qui aptè docuerit quomodo oporteat uti mendaciis: tradit enim illam omnem rem, ne facilè dolus intelligatur, conſtare paralogiſmo: fallaciq́; concluſione, quam totam accuratè explanat.

Πασῶν δὲ βελτίστη ἀναγνώρισις ἡ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τῆς ἐκπλήξεως γιγνομένης δι' εἰκότων. οἷον ἡ ἐν τῷ Σοφοκλέους Οἰδίποδι καὶ τῇ Ἰφιγενείᾳ: εἰκὸς γὰρ βούλεσθαι ἐπιθεῖναι γράμματα: αἱ γὰρ τοιαῦται μόναι ἄνευ τῶν πεποιημένων σημείων καὶ περιδεραίων. δεύτεραι δὲ αἱ ἐκ συλλογισμοῦ.

Omnium autem optima agnitio eſt, quæ ex ipſis rebus, conſternatione nata per veriſimilia. ceu ea quæ in Sophoclis Oedipo, & Iphigenia: veriſimile enim velle dare literas: huiuſcemodi enim ſolæ, ſine factis ſignis, & monilibus. Secundæ verò, quæ ex ſyllogiſmo conſtant.

Expoſitis iam cunctis rationibus, quibus in fabulis perſonæ aliquæ, diu ignoratæ, agnoſcuntur: quæ agnitio ceteris anteponenda ſit, principatumq́ue in reliquis obtineat docet: nec non quæ huic proxima dignitate ſit, relictis ceteris, quæ aut minus multo artificium, aut nullum habent. Has autem, quæ maiorem uirtutem in ſe continent, potiſſimum oſtendit, ut ad illas imitandas poëtas excitet. Omnium igitur agnitionum, quæ traditæ ſunt, optimam eſse dicit illam, quæ proficiſcitur ex ipſis rebus, id eſt ex coagmentatione fabulæ, quia à principio res illæ ita conſtitutæ ſunt, ut neceſsario uel ueriſimiliter hoc fieri debuerit: ita enim reiicit illas, quæ in re ipſa à poëta concinnantur. Addit autem, Nata conſternatione ex ueriſimilibus: ſic nanque appello, quam ipſe ἔκπληξιν uocauit: cum enim huiuſcemodi quicquam naſcitur, ut perſona, quæ diu fefellerit, repentè cognoſcatur, qui audiunt propter admirationem conſternantur, ac ſtupidi penè fiunt. ἔκπληξιν igitur uocauit ingentem illam uim admirationis. ſupra quoque, uoce ab eodem hoc uocabulo conformata, dixit agnitionem eſse ἐκπληκτικὸν, id eſt efficere in animis eorum qui audiunt hanc admirationem ac pauorem: quæ autem agnitiones apud poëtas huius generis forent,

O iiij nominibus

nominibus duarum poſitis, declarauit: eamq́; , quæ in Oedipo Sophoclis facta eſt, huiuſcemodi eſſe inquit. intelligit autem Oedipum, qui nunc tyrannus inſcribitur: nam in Colonco nulla perſona agnoſcitur. Sed illam quoque Euripidis in Iphigenia, apud Tauros ſcilicet barbaram nationem, manente, euiſdem generis eſſe inquit: cum autem in ea fabula geminæ tractentur agnitiones: quarum altera multum alteri virtute præſtet, vtram intelligat perſpicitur verbis, quæ ſtatim adiungit: in priore nanq; id contingit: illud vero ab Ariſtotele additum fuit, vt probaret agnitionem eam ortum habere ex ſtatu preteritarum rerum: veriſimile enim (inquit) eſt, voluiſſe Iphigeniam, quæ inuita illic manebat: iniquoque animo ferebat, ſe illi ſacrificio ſæuo præeſſe, nactam egregiam eius rei facultatem, dare Græcis illis literas: domumq́; ad ſuos ſcribere. Adiungit autem quod penitus illas conſtituit: vimque ipſarum ac laudem aperit. Huiuſcemodi enim ſolæ ſine factis ſignis & monilibus: quanto enim magis ſe quælibet remouet ab uſu ſignorum, tanto magis laude digna eſt. Has autem ex omnibus agnitionum generibus, ſolas ait manere, atque efficere quod volunt, ſine ſignis à poëta ſcilicet factis & excogitatis. & monilibus, id eſt notis extra corpus poſitis, vt anulis, veſtimentis, aliisq́; eiuſdem generis. Quod vero ſolas has non uti ſignis inquit, verum eſſe ex eo etiam patet, quia quæ primum dignitatis locum poſt has habent, id eſt quæ ſyllogiſmo conſtant, vtuntur ſanè ſignis: habentq́; fundamentum ſuarum concluſionum ſigna quædam, ut manifeſto perſpicitur ex agnitione Choëphorarum: Electra enim inuenta cæſarie in buſto Agamemnonis, inde argumentata eſt, propter ſimilitudinem capillorum, ueniſſe Oreſtem. Non dubito autem, quin πεποιημένα, factaq; ſigna vocarit: excogitata: & ut ei commodum fuit, ficta & conformata tunc à poëta, non nata ex præcedentibus rebus, atque illinc ortum ducentia: cuius modi fuerunt etiam ſigna illa, quibus Electra ratiocinata eſt, fratrem eò aduenisse; ſunt nanque orta ex antecedentibus. Secundum gradum honoris tribuit agnitionibus, quæ ſyllogiſmo conſtant, dignasq́; eas eſſe tradit, quæ poſt primas illas recipiantur: nec vltra de illis quicquam agit, vt in primo gradu aſſignando fecit: diligenter enim illic conſilij ſui rationem reddidit.

Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι, καὶ τῇ λέξει συναπεργάζεσθαι, ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων τιθέμενον: οὕτω γὰρ ἂν ἐναργέστατα ὁρῶν, ὥσπερ παρ᾽ αὐτοῖς γιγνόμενος τοῖς πραττομένοις, εὑρίσκοι τὸ πρέπον: καὶ ἥκιστα ἂν λανθάνοιτο τὰ ὑπεναντία.

Oportet autem fabulas conſtituere, & oratione conficere, quàm maximè ante oculos ſibi ponentem: ſic enim vtiq; euidentiſſimè cernens, tanquam rebus ipſis præſens adſuerit, cum gerebantur, inueniret id quod decet: & minime ipſum feſellerint ea, quæ ſubcontraria ſunt.

Cum & quot genera agnitionum eſſent: & quę agnitiones ceteris meliores forét, docuiſſet, quia magnam laudem poëtis fert ſeruare in fabulis ſcribendis id, quod decet ſingulas perſonas: liberatq́; eos magna culpa, non committere, vt in ipſis quicquam inueniatur, quod repugnet & aduerſetur ſibi ipſi, admonet quomodo hæc obtineri poſſint: ſedulo aotem hoc præcipit, quia in tam longa actione: tantaq́; rerum ac vocum expoſitione, difficile admodum eſt hoc penitus cauere. iubet igitur poëtas, & cum fabulas componunt: & cum oratione poſtea ipſas peragunt, ac ſcribuut deniq́;, quibus verbis ſingulæ perſonæ in animi ſui ſententiis edendis, uſæ fuerint, operam dare, vt quàm maximè fieri poteſt, res illas ſibi ante oculos ponant. Res enim intelligere debemus, quamuis verbum, quod hoc valet, apud auctorem poſitum non ſit, incluſum tamen illud eſt in nomine illo μύθος: quod uidetur ſententiam abſoluere: fabula nanque nihil aliud eſt niſi res illo modo coagmentatæ. Cum vero oportere hoc ipſos facere illis temporibus, diligentiæq́; eorum eſſe id tradiderit, exponit, quæ commoda inde naſci debeant: ſunt autem ea, quæ ſupra indicaui:

vt conſequantur ſcilicet illud magnum bonum tribuendi vnicuiq; id, quod ipſum decet: (in quo ſæpe negligentes poëtæ labuntur) & declinent id malum incidendi in res leuiter contrarias & ſibi non nihil repugnantes, quod aliter vix vitari poteſt: ſed non tantum commoda, quæ inde oriantur, oſtendit, verum etiam quare illa ita comparentur, declarat: in quo etiam rei illuſtrandæ cauſa, ſimili vtitur. inquit igitur. Sic enim cum apertiſſime: in primisq; perſpicuè cuncta contempletur, tanquam præſens adſit illis rebus dum geruntur, inuenire poterit, quod decorum vocant: & minime ipſum fugient, quæ illic ſpeciem aliquam contrariorum habent. Quin autem, qui præſens adeſt, dum aliqua res geritur, ſubtiliter omnia perſpiciat, quę illic eueniunt, dubium non eſt. unde hoc ipſe uſus eſt, ad rem non tam apertam illuſtrandam: facilius enim aliquid fugere poteſt in his rebus mentis aciem, quàm lumina oculosq;. Ὑπεναντία uerò inquit, & non ἐναντία, quia quę penitus repugnant, nullum negotium eſt intelligere, nec facile in tam apertum uitium laberetur poëta: quę uerò ſimilia illis ſunt, facilius fallunt. Valet autem Sic, cum in fabula componenda, & ſententiis etiam uerbisq; illa texenda, utetur hac cura, diligentiáq; omnium earum rerum, quæ fiunt, ſibi ante oculos collocatione: quod conſequetur fixa cogitatione & toto animo ad eas res conuerſo.

Σημεῖον δὲ τούτου, ὃ ἐπιτιμᾷ τῷ Καρκίνῳ· ὁ γὰρ Ἀμφιάραος ἐξ ἱεροῦ ἀνῄει, ὃ μὴ ὁρῶντα τὸν θεατὴν, ἐλάνθανεν· ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἐξέπεσε, δυσχεραινόντων τοῦτο τῶν θεατῶν.

Signum autem huius, quod reprehenſionem afferebat Carcino: Amphiaraus enim è fano exijt, quod non uidentem ſpectatorem feſellit: in ſcena autem lapſus, atque exploſus eſt, ſtomachantibus hoc ſpectatoribus.

Vt magis vtilitatem, quam in ſe hoc ſtudium diligẽtiaq; haberet, oſtenderet, commemorat quid incommodi euenerit ueteri poëtæ, qui hac diligentia uſus non fuerit: nec ſibi cum ad fabulam componendam, eandemq; poſtea ſcribendam acceſſit, res ipſas ante oculos accurate collocauit. puto enim hoc exemplum eſſe incommodi, in quod ſæpè inciditur ab eo, qui id quod præcipit Ariſtoteles, non ſeruauit. exiſtunt nanque in fabula aliquando loca non nulla contraria, quę non apparent ei, qui non omnia propè oculis notarit, dum res coagmentaret, ac uerbis poſtea explicaret: ut hoc ipſum fuit, quod narrat. Hoc uero ualere hunc locum arbitror, diligenter ponderatis uerbis auctoris. nam cum fabula amiſſa ſit: nec quicquam alibi de hoc legatur, nihil certi huc afferri poteſt: hoc inquam ualere opinor, ut fabulæ ratio, quam ſcripſit Carcinus, poſtularit, ut Amphiaraus exiret e fano nõ animaduerſus, neque cognitus hoc facere ab iis, qui aderant: quod ſanè fingi potuit, & à poëta facile domi conformari: in fabula tamen poſtea agenda, & cum ipſa in ſcenam uenit, commentum illud exitum non habuit, quia ſpectatores, qui mente & oculis in ſcenam conuerſi ſtabant, hoc uiderunt, & poëtam ipſum exploſerunt: indigne hoc ipſum ferentes, atque id tentatum ab eo ſtomachantes. Quia autem uitium huius rei declarauit à conſequenti, & à malo quod natum eſt in fabula, in qua hoc, quod ſimilitudinem contrarij habebat, quia res ipſa repugnabat conſilio poëtæ uocat illud ſignum: dicitq; indicium & argumentum eſſe eius rei, id quod fraudi fuit Carcino: & de quo ille inſimulatus eſt: nam hoc requirere uidetur ſententia, ut dictum fuerit ab Ariſtotele, quamuis in uerbis Græcis uitij fortaſſe aliquid ſit: non ſine cauſa enim illa ſuſpecta ſunt: quod ſcilicet illic eſt. ὃ ἐπιτιμᾷ τῷ Καρκίνῳ. Vt non temerè ſuſpicetur aliquis legi debere ὃ ἐπετιμᾶτο Καρκίνῳ: cuius ſẽtẽtiæ fuit magni nominis philoſophus: idemq; accuratus huius libri interpres, Madius. Ita igitur uidetur corrigi debere, ſiue ἐπετιμᾶτο pro ἐπιτιμᾷ τῷ, quemadmodum locutus eſt non longè ab extremo huius libri, vbi ὅπερ καὶ Καλλιππίδης ἐπετιμᾶτο inquit. Niſi aliquis putet, ualere hic ἐπιτιμᾷ τῷ Καρκίνῳ, culpam & reprehenſionem illi affert, ut hoc nomine ipſe

vulgo

vulgo inſimuletur. Sed ne verbum quidem illud ἀνῄει certum puto: vereorq́; ne illic etiam maculæ aliqoid ſit: cum præſertim ea parte parum ſibi conſtent ſcripti libri, vt melius fortaſſe legi poſſit εἰσῄει: quod in margine etiam quorundam calamo exaratorum adnotatum joueni. Ἐξ ἱεροῦ quod inquit, certum fanom ſacellumq́; ſignificat, dicatum, inquam, ipſi illi Amphiarao: vocatumq́; vulgo Ἀμφιαρεῖον: notum enim eſt huic, vt ſummo auguri, maximos honores habitos poſt mortem: homineſq́; inde oracula petere ſolitos: in ipſum uero hoc fanum confugiſſe illum in prælio aduerſo Argiuorum cecinit etiam Sophocles, ſi quid fortaſſe hoc ad hunc locum aliquo modo illuſtrandum faciat. Indicat autem hoc Strabo in ix. libro, qui etiam poëtæ ipſius id exponentis duos verſus ponit. Quod ſequitur. ὁ μὴ ὁρῶντα τὸν θεατὴν ἐλάνθανε, valere puto, quæ res fallere potuit ſpectatorem, ſi aliò conuerſos oculos habuiſſet: conſiliumq́; poëtę, qui id clam eſſe volebat, nec intelligi, ita exitum habuiſſet. Sed in ſcena hoc optineri non poteſt, vt ſcilicet omnes qui in theatro ſedent, aliò ſpectent: cum contra illi, intentis oculis ſemper ea, quæ illic fiunt, aſpiciant: nec quicquam ipſos fugiat. Quod verò inquit: hoc ipſos indignatos, arbitror ea de cauſa id factum eſſe, quantum de re incerta, & valde obſcura proferre licet, quia ægre tulerint illud de ſe iudicium à poëta factum: ac tam negligentes ſtolidoſq́, ipſos ab eo exiſtimatos, vt id clam eſſe poſſe putauerit.

Ὅσα δὲ δυνατὸν καὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον ποιεῖν: πιθανώτατοι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι: καὶ χειμαίνει ὁ χειμαζόμενος: καὶ χαλεπαίνει ὁ ὀργιζόμενος, ἀληθινώτατα. διὸ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν, ἢ μανικοῦ: τούτων γὰρ οἱ μὲν, εὔπλαστοι: οἱ δὲ, ἐξεταστικοί εἰσι.

Quæcunq́, autem poſſibile & figuris conficientem facere: maximè enim apti ad perſuadendum ab eadem natura, qui in perturbationibus ſunt. & fluctuare facit alium, qui ipſe fluctibus agitatur: & ad iram commouet, qui ira commotus eſt veriſſime. Quare ingenioſi hominis poëtica eſt, aut furioſi: horum enim hi quidem facile formantur: hi autem facti ſunt ad inquirendum.

Admonet nunc poëtas, poſtquam docuit, quomodo ipſi facile videre poſſint, quod deceat ſiogulas perſonas, & cauere tanquam ſcopulum, ne in fabulis ſit, quod ſibi ipſi repugnet, qoa uia optinere poſſint, vt perſonæ, quæ inducuntur in fabulas, facile fidem faciant: & in eoſdem motus, quibus ipſæ affectæ ſunt, traducant eos, qui audiunt. Iubet igitur, ut cum ſcribunt, carminiq́; pangendo dant operam, exprimant etiam corpore geſtus earum perſonarum, quas tuoc fingunt: & tanquam illi ipſi fiant: nihil prætermittentes, quod non ipſi primum præbeant, eorum quæ in illis oratione effingunt. Verum quia hoc difficile eſſe ſentit: nec in omnibus rebus præſtari poſſe intelligit, excipit illas res, quæ hoc non patiuntur: ſed tameo, vt apparet, nihil relinqui vult, quod exprimi ulla ratione poſſit. Valet igitur (niſi fallor) καὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον, vt poëta addat ſuperiori diligentiæ, qua iuſſit illum cuncta ſibi ante oculos collocare, hanc etiam ſedulitatem, vt ſcilicet ipſe omnes corpore geſtus agat, quos affiogit perſonis illis: nam hoc quoqoe ad veritatem rei cognoſcendam: acutoſq; ſenſus & idoneos rebus illis monſtrandis excogitandos, multum adiuuat: neque enim hic puto Ariſtotelem quicquam præcipere, quod faciat ad hiſtriones inſtruendos: artemq́; eorum tradendam: ſed ad poëtas ornandos, & in arte ſua eruditiores reddendos. Rationem autem huius rei reddit: & quare vtile ſit in hoc elaborare docet, hoc pacto. Sunt enim (ioquit) maxime apti ad perſuadendum ab eadem natura, qui in perturbationibus ſuot. Cum igitur, vt ipſe affirmat, ac res ipſa teſtatur, maximè accommodati ſint ad fidem faciendam, qui commoto animo ſunt, atque ita affecti aliquid pronuntiant, poëtæ ipſi qui in locis quibuſdam

tractandis

tractandis animo commouentur, conuertuntq́; ſe in perſonas illas, quas oratione exprimunt, egregie idem præſtabunt. Licet autem intelligere ex eo, quod commemorat Cicero in Bruto, narratum à P Rutilio, Ser. Galbam, grauem illum ac vehementem oratorem, naturę ſuæ vi, ſuo illo in ſtudio hoc facere ſolitum: eaq́; de cauſa curam hanc ipſius magnos ſæpe fructus tuliſſe illis, qui ad eloquentiam eius confugerant: ita enim in conſideranda cauſa, componendaq́; ſe gerebat, vt ſi in foro comminus cum aduerſario tunc congreſſus eſſet: ác nô in remoto ſoloq́, loco, quid poſtea in agendo ſibi faciendum eſſet, meditaretur: vnde poſtea in contentione ipſa fortis acerq́; apparebat. Quum autem ſemel hoc ipſum feciſſe oſtendere vellet cum magna vtilitate publicanorum, qui ad eum cauſam detulerant, vſus eſt his tanquàm ſignis. Interim quum eſſet ei nuntiatum tempus eſſe, exiſſe in ædes eo colore, & iis oculis, vt egiſſe cauſam, non commentatum putares. addebat etiam, idq́; ad rem pertinere putabat, ſcriptores illos male mulcatos exiſſe cum Galba: ex quo ſignificabat illum non in agendo ſolum, ſed etiam in meditando vehementem atque incenſum fuiſſe. Reſtat, vt videamus, quid valeant hic verba illa, ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως, quę Robortellus quoque aliquid in ſe ſcrupuli habere: diligenterq́; eſſe perpendenda, rectè exiſtimauit. Cum autem ſuperiorem omnem locum eximiè ab eo, ſubtiliterq́; declaratum putem, in hoc liberè ab eo vt amicus ab amico, de veritate diſſentiam: arbitror enim potius conferre inter ſe Ariſtotelem homines pari natura ingenioq́; præditos: quorum tamen alteri vacui ab omni motu animi ſint: alteri vero vehementer commoti: dicereq́; illos, qui correpti perturbationibus ſint, magis id, quod hic quęritur, præſtare poſſe quàm alteros: id eſt multo facilius imprimere in animos auditorum, quod volunt, quàm alteros, qui ſedato animo dicunt. Hunc verò ſenſum eſſe huius loci (niſi fallor) elicitur ex iis, quæ ſequuntur: neque enim comparat orationem, quæ proficiſcitur à natura, cum ea, quæ ab arte prouenit: nam præter alia argumenta, non inquit. ἀπὸ τῆς φύσεως, ſed ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως: neque ſane ſermones habitos inter ſe confert: ſed perſonas, quales ego deſcripſi. Quare non video vnde manare potuerit illud λόγοι, quod legitur apud eum in explicatione huius loci: in contextu ſanè verborum auctoris illud non eſt. Cum igitur quantopere perſuaſionem adiuuarent animi motus oſtendere uellet, ut utilitatem eius præcepti explanaret, affirmauit qui perturbationibus tenentur maxime omnium aptos eſſe ad perſuadendum. Sed quia hoc ita ſine exceptione prolatum, verum fortaſſe non fuiſſet, quia poſſunt reperiri aliqui maiore ingenio, quàm ipſi præditi, qui in hoc ipſos vincerent: inquit ſe loqui de hominibus eodem pariq́; ingenio præditis: in quibus res dubitationem nullam habet. Addit autem, quod eſt declaratio confirmatioq́; eiuſdem ſententiæ. Et excitat fluctus in animis auditorum, qui ipſe quoque fluctibus agitatur: cum enim ipſe vſus ſit ad rem illuſtrandam, magnitudinemq́; ipſius indicandam, verbis tranſlatis, ego quoque imitari ipſum ſtudui. Adiungit etiam. Qui ipſe iratus eſt, exaſperare alios, & in eundem animi motum trahere veriſſime: cui ſententiæ adnectit tanquàm corollarium: poſſe inde, inquam, intelligi, poëticam eſſe, id eſt ſtudium condendi carmina aut ingenioſi viri, aut inſani: nam quin ingenioſus quoque multum in hoc ſtudio valeat: poſſitq́; cum laude præſtare, quod illic requiritur, dubium non eſt. Id vero, quia ingenij acumine perſpicit, quid ſingula tempora, rationesq́; perſonarum poſtulent: atque ea ſibi aſciſcit in condendo carmine, ut infra auctor ipſe docet. Qui autem vehementi motu animi, & tanquam furore quodam percitus ſit, poſſe etiam egregiè hoc tractare, ſupra quaſi declaratum fuerat. Quare potuit hoc certo affirmare: ſed tamen id explanare uoluit: cauſamq́; attulit vtriuſq́; ſententiæ: inquit enim. Horum nanque hi facile in quodlibet finguntur: & omnem formam nullo negotio recipiunt: hoc enim valet εὔπλαστοι: non qui ipſi fingunt aliquid ac comminiſcuntur, ſed qui quaſi cera, in omnes formas tranſeunt. intelligit vero μανικοί: id eſt procliues ad inſaniam ac furorem. Sequitur autem. Hi verò ſunt facti ad inquirendum, atque omnes omnium mores motusq́; animi perſcrutandos: omnino enim puto legi debere ἐξεταστικοί, quamuis & ipſe in calamo exarato quodam inuenerim ἐκστατικοί: quod verbum habere locum hic (niſi fallor) non poteſt; cum enim ſuperior ſententia prolata ſit de procliuibus

ad inſaniam, neceſſario hoc pertinet ad ingenioſos: nam procliues ad inſaniam & qui ſemina non parua eius rei io ſe habeot, tranſeunt facile io omnes habitus animorum, & finguntur tanquam cera. ingenioſi ipſi non huiuſcemodi ſuot: neque ſe induunt facile omnibus moobus animorum: ſed cum facti à oatura ſint acerrimi rerum perſcrutatores, ob vim illam eximiam ingenij, qua præditi ſunt, aciè mentis omnia perluſtrant: vtunturque illo habitu animi ad excogitandas ſententias aptas omnibus perſoois: diuerſiſque earum perturbaoonibus. dicere autem μανικοὶ eſſe ἐκστατικοί. vt verbis Græcis vtar, quod neceſſe eſſet, ſi lectionem illam ſequeremur: præter quam qood frigidum & inſulſum eſſet: idem enim prorſus vtraq; voce ſignificatur, nihil præ ſe ferret, quod ad artem ſtudiumq; poëtarum pertineret. Vt vero hic peroulgatam lectiooem retinendam cenſeo, ita ſuſtuli, ſecutus auctoritatem plurium ſcriptorum librorum, è ſuperiori parte particulam διὸ, quæ antea in excuſis legebatur ante locum illum καὶ χειμαίνει ὁ χειμαζόμενος: neq; enim arbitror hoc inferri, & quaſi elici è ſoperiore ſententia, ſed poous, vt tradidi, ad illam explanandam conſtituendamq; poſitum eſſe. nec volo etiam omittere, quin admoneam illud ποιεῖν, quod paulo antea poſitum eſt, ab iiſdem libris abeſſe, vt fortaſſe tanquam declaratio quædam additum ſit: ſi manet autem illic (vt opinor) oalet pangere ac verſus roodere. Similis uero eſt hic locus illi in iij. libro de arte dicendi, vbi incipit diſſerere de uocibus urbanis, rationemq; illarum accuratè tradit: inquit enim excogitare ipſas eſſe aut ingenioſi hominis, aut exercitati, quemadmodum monſtrare, quomodo conformentur, eſſet artis illios, quam tunc tradebat. Vtitur etiam eodem nomine in eodem genere hominum ſignificaodo: dixit enim: ποιεῖν μὲν οὖν ἐστι τοῦ εὐφυοῦς ἢ τοῦ γεγυμνασμένου, & quæ ſequuntur. Vocati autem hic ſunt ab Ariſtotele. οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες homines illi, qui tunc aliquo animi motu turbido tenentur. Exempli cauſa, metu, ira, amore: Ita quoque locutus eſt, atque eodem pacto ipſos vocauit in libro de inſomniis, qoo loco tradidit eos, qui huiuſcemodi aliqua perturbatione correpti ſunt, facile decipi eo tempore io rebus ſeoſu aliquo exiſtimandis, vt ſi forte rem quampiam videant, quæ paruam modo ſimilitudinem eius habeat, quod animum ipſorum perturbatum teoet, illud ipſum eſſe ſtatim aſſeoerent. Exemplis verò multis rem explanat, quibus in omoibus eadem locutio eſt. inquit igitur. ῥᾳδίως ἀπατώμεθα περὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες: ἄλλοι δὲ ἐν ἄλλοις, οἷον ὁ δειλὸς, ἐν φόβῳ: ὁ δὲ ἐρωτικὸς, ἐν ἔρωτι. & quæ ſequuotur.

Τούτους τε λόγους, καὶ τοὺς πεποιημένους δεῖ καὶ αὐτὸν ποιοῦντα ἐκτίθεσθαι καθόλου. εἶθ' οὕτως ἐπεισοδιοῦν καὶ παρατείνειν. λέγω δὲ οὕτως ἂν θεωρεῖσθαι τὸ καθόλου. οἷον τῆς Ἰφιγενείας, τυθείσης τινὸς κόρης καὶ ἀφανισθείσης ἀδήλως τοῖς θύσασιν: ἱδρυνθείσης δὲ εἰς ἄλλην χώραν, ἐν ᾗ νόμος ἦν τοὺς ξένους θύειν τῇ θεῷ, ταύτην ἔσχε τὴν ἱερωσύνην. χρόνῳ δ' ὕστερον τῷ ἀδελφῷ συνέβη ἐλθεῖν τῆς ἱερείας, διὰ τί; ὅτι ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, διά τινα αἰτίαν, ἔξω τοῦ καθόλου, ἐλθεῖν ἐκεῖ: καὶ ἐφ' ὅτι δὲ, ἔξω τοῦ μύθου. ἐλθὼν δὲ, καὶ ληφθεὶς, θύεσθαι μέλλων, ἀνεγνώρισεν: εἴθ' ὡς Εὐριπίδης, εἴθ' ὡς Πολυίδης ἐποίησε κατὰ τὸ εἰκὸς εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἄρα μόνον τὴν ἀδελφὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἔδει τυθῆναι. καὶ ἐντεῦθεν ἡ σωτηρία.

Hosq; ſermones & factos oportet, & ipſum facientem, exponere vniuerſe: deinde ſic epiſodia inſerere & producere. Dico autem ſic vtiq; ſpectari, quod vniuerſum eſt. ceu Iphigeniæ. Cum imolata eſſet quædam virgo, ſublataq; foret è medio, ita vt qui imolauerant, videre non potuerint: eademq; comportata in aliam regionem eſſet, in qua lex erat hoſpites imolare deæ, hoc nacta eſt ſacerdotium. Sequenti autem tempore fratri con-

tigit eò venire, ſacrorum eorum cauſa. cur? quia reſponſum dedit deus, quandam ob cauſam, quæ extra vniuerſum, venire eò: & quod vtiq; vt conſequeretur, extra ſabulam eſt. Cum veniſſet verò & captus foret, imolari debens, agnouit: ſiue vt Euripides, ſiue vt Polyides fecit, vt veriſimile erat dicens. Quod profectò non ſolum ſororem, ſed & ipſum oportuit imolari, & hinc ſalus.

Cum præcepiſſet non nulla hoc loco, quæ poëtas inſtruerent: viamq; ipſis monſtrarent, qua poſſent conſequi ſuo in ſtudio ſummam laudem, & ab omni culpa abeſſe: extremum autem eorum fuerat, vt geſtibus etiam omniq; motu corporis exprimerent perſonas illas, quibus ſententias affingerent, adiungit nunc oportere illos hoc quoque diligentiæ adhibere, vt argumenta, quæ aut antea ab aliis ficta fuerint, aut quę ipſi primi finxerint ſui commodi cauſa, antequam epiſodiis illa augeant, inculcentq; eo quicquam, quod fabulæ proprium non ſit, vniuersè exponant: quod cum fecerint, poſſe illos oſtendit rebus aduenticiis argumentum ornare: corpusq; ipſius extendere. Animaduertendum tamen oportere priuſquàm hoc faciant, ipſos perſonis nomina imponere: neque enim aliter apta epiſodia eò inſerere poſſent: quod paulo infra ipſe declarat: & quaſi à ſe nunc relictum admonet: ita enim illic loquitur, vt facile aliquis hoc ſuſpicari queat. Ne autem quempiam fallat, quid in fabula quapiam commune vniuerſumq; ſit, exemplo Iphigeniæ id demonſtrat: cuius fabulæ argumentum, demptis omnibus, quæ aut certa definitaq;: aut eò ornatus gratia comportata ſint, commemorat: ſed antequàm, ſi quid illic eſt, quod explicatione egeat, declarem, non nulla, quæ ſuperiore hac in parte animaduertenda videntur, adnotabo. Primum enim quos λόγους appellauit, arbitror ſignificare ipſum voluiſſe argumenta: quamuis non me fallat, quæ Latini argumenta vocant, grammaticos appellare ſolitos ὑποθέσεις. eodem certe ſenſu, quo hic Ariſtoteles, videtur cepiſſe hoc verbum Antiphanes comicus, cuius plures verſus apud Athenæum initio ſexti libri leguntur: in quibus quæritur ſtudium illud ſuum multis modis vinci ac ſuperari ab opere tragicorum. initium igitur illius carminis eſt. μακάριόν ἐστι τραγῳδία ποίημα κατὰ πάντ'. εἴγε πρῶτον οἱ λόγοι ὑπὸ τῶν θεατῶν εἰσὶν ἐγνωρισμένοι. πρὶν καί τιν' εἰπεῖν ὡς ὑπομνῆσαι μόνον δεῖ τὸν ποιητήν. ille autem locus eius poëtæ, cum plura in ſe habeat cognitu digna, & quæ intelligentiam non nullorum huius libri locorum adiuuant, ſæpè à me citandus eſt. Aut igitur λόγους dicentes & Ariſtoteles & Antiphanes, intellexerunt argumenta, aut fabulas: nam λόγον fictam etiam aliquam narrationem, fabellamq; ſignificare apertum eſt. fabulas tamen ſi accipimus, non, ut vulgò fabulæ poëtarum intelliguntur, accipere debemus, id eſt auctas epiſodiis, ſed ſimplices atque illis carentes: nam quod Et ipſum, ſcilicet poëtam, dixit oportere hoc facere coniunctione addita, non ſine illa ipſum, arbitror id factum: quia hoc alij potius facere conſuerant, qui fabulam eam diligenter lecturi eſſent, ut nunc videmus argumenta fabularum ante fabulas ipſas ſcribi, maioris intelligentiæ cauſa: quamuis arguméta hæc ipſa tragœdiarum comœdiarumq; non ſolum quod in vniuerſum eſt, complectantur. ipſe igitur poëtam etiam ipſum hoc facere iubet: quod nouum erat & inuſitatum. Deinde quod in excuſis antea erat ἐπεισοδιοῦν καὶ παρασείειν, immutaui poſterius verbum, ac pro παρασείειν, excudi uolui παρατείνειν, quomodo fere legitur in omnibus, quæ uidi, ſcriptis exemplaribus. in illis enim eſt περιτείνειν: quia quod contigit infinitis locis, librarius aliquis ut exiſtimare licet, lapſus olim fuit in præpoſitione illa reddenda, quæ fortaſſe ita perperam περ ſcripta fuerat. παρατείνειν ſanè multo ſupra ipſe inquit, cum (ut opinor) idem, quod hic ſignificare vellet: ait enim. ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες, καὶ παρὰ δύναμιν παρατείνοντες μῦθον: & quæ ſequuntur. nam quod prius erat παρασείειν, potius ordinem texturamq; uidetur ſignificare, quàm ad porrigendam fabulam, ſupplendamq; aliqua re externa pertinere. Eſt præterea aliud, quod admonniſſe oportuit, cum illic communem lectionem variauerim: initio enim huius partis cuncti calamo exarati τούτους habent pro τῶν: qui ta-

 men

men ſtatim in aliis puſillis rebus inter ſe diſſentiunt: qnidam enim ipſorum habet τούτοις τι λόγοις: alius verò τούτοις τι τῶν λόγοις: nec deeſt etiam in quo legatur τούτοις δὲ λόγοις. Sequitur autem. Dico autem ſic ſpectari, quod in vniuerſum eſt. Ceu Iphigeniæ: neque enim contentus fuit optimus magiſter præcepiſſe quid hic opus facto eſſet, ſed exemplo etiam id illuſtrare uoluit. neceſſe autem habuit ſumere argumentum aliqnod, fabulamq́; notam. Quare ſumpſit caſum illum, qui continetur tragœdia, quæ vocata poſtea eſt Iphigenia: neque tamen Iphigeniam Euripidis intelligit, ſed omnis poetæ, qui leuiter etiam immutatum argumentum illud perſecutus eſſet. non tamen facere potuit, quin argumentum aliquod certum appellaret: oſtenderetq́; cuius fabnlæ vniuerſale exponeret: quod enim in vniuerſum eſt in hac fabula, nullo modo eſt in alia. in eo autem poſtea exponendo nomen uirginis reticuit: quia quod Iphigeniæ contigit, alij etiam virgini vſu venire potuit. Iphigeniæ igitur exemplo rem explanare voluit: atque inquit τυθείσης τινὸς κόρης, id eſt cum imolata eſſet: hoc enim tempore res factas, & ad exitum perductas ſignificare ſolent: hoc tamen repugnat, quia ſi mactata fuiſſet, in alias terras comportari non potuiſſet: quare uidetur hic valere cum deducta ad aras eſſet, vt imolaretur: ac ſacerdos iam, quod muneris ſui erat, peregiſſet, illa ſubitò e conſpectu omnium ſublata eſt, ita, vt nemo miniſtrorum illorum. quomodo id factum ſit, videre potuerit. addit autem, Quamuis ratio ipſa omnes fugerit, eam comportatam fuiſſe in aliam tellurem, in qua cum inſtitutum eſſet peregrinos atque externos homines imolare deæ, huic ipſam ſacerdotio miniſterioque præpoſitam fuiſſe. Animaduertendum vero hinc omnia remouere Ariſtotelem, quæ rem definiunt: nec nomen regionis eius ponere, nec deæ: idem enim contingere potuit, ſi in aliam terram virgo illa deuecta fuiſſet, in qua idem mos ſacrificandi extitiſſet. Adiungit autem poſt ſpatium temporis, quod conſecutum eſt, vſu ueniſſe fratri ipſius, cuius etiam nomen non ponit, ſed tantum, quod res poſtulabat, fratrem eum fuiſſe narrat, ut eò ueniret illorum ſacrorum cauſa: quod factum docet, ut iter (inquam) illud ſuſciperet, quia deus iuſſerat, eò accedere: ſed ne cauſam quidem eius itineris poni oportere dicit, quia id extra vniuerſale foret: ut enim illò acceſſit, ut expiaret ſcelus, qnod commiſerat, Oreſtes, ita alia de cauſa, aut ipſe, aut alia perſona proficiſci potuit. Oſtendit etiam cauſam, quæ eum impulerit, vt eò accederet, extra fabulam eſſe: quia id non fuit è numero earum rerum, quæ ea die geri debuerunt, ſed quæ ſuperiore tempore geſtæ ſunt. Sequitur autem. Cum eò veniſſet, captusq́; foret. Omnibus iam paratis, vt ex conſuetudine eius regionis imolaretur, ipſum ſororem agnouiſſe: cuins agnitionis geminæ iam rationes traditæ fuerant, & ea, qua vſus eſt Euripides, qnam non commemorat: ille enim epiſtolam, quam dedit alteri eorum captiuorum Iphigenia, vt eam in vrbem Argos ferret, originem agnitionis fuiſſe voluit. Et ea, quam Polyides excogitauit, qui veriſimilis auxilio id factum narrauit: quia veriſimile erat Oreſtem, cum eò loci veniſſet: vidiſſetq́; ſibi tanquam victimæ alicui paratam necem, recordatum eiuſdem interitus, quo vitam finierat ipſius ſoror, cum gemitu in ea verba prorupturum. Non ſolum igitur ſororem meam, ſed me quoque ipſum fato datum erat imolari debere. Extremum autem huius in vniuerſum: atque ſublatis & perſonis certis & locis & temporibus narrationis, hinc ſalutem, nactum atque è tam magno periculo illum conſeruatum fuiſſe. hinc verò, id eſt è cognitione hac. Animaduertendum autem, præter quàm quod aliud initium ponit agnitionis Polyides ab Euripide, in hac etiam ipſos inter ſe diſſenſiſſe. quod Euripides facit fratrem ſororem primum agnouiſſe: Iphigenia enim indicauit, quæ foret, cum argumentum epiſtolæ expoſuit: Polyides verò ſororem primam fratrem ſuũ illum eſſe perſpexiſſe: audita nanque voce illa ſuſpicata eſt eſſe illum Oreſtem.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἤδη ὑποθέντα τὰ ὀνόματα, ἐπεισοδιοῦν. ὅπως δὲ ἔσται οἰκεῖα τὰ ἐπεισόδια, σκοπεῖν. οἷον ἐν τῷ Ὀρέστῃ ἡ μανία, δι' ἧς ἐλήφθη, καὶ ἡ σωτηρία διὰ τῆς καθάρσεως.

Poſt hæc autem, cum iam ſuppoſuerit nomina, epiſodia inſerere: quo-

modo

modo autem erunt ſua propriaq; illarum rerum, epiſodia videre. Ceu in Oreſte inſania, per quam captus eſt, & ſalus per expiationem.

Officium omne diligentis & eruditi tragici tradit Ariſtoteles, inſtruitq; ipſum accuratè, vt plurimam è ſuo ſtudio gloriam adipiſcatur: cum enim ſupra docuiſſet oportere ipſum primum exponere in vniuerſum fabulam atque argumentum: deinde illo facto epiſodiis ipſam augere, tradita ratione, qua cognoſci poſſit id, quod ſuũ propriumq; eſt omnis fabulę: exemplo nanq; vnius, quomodo ceterarum omnium argumenta intelligantur, explanauit, nunc quæ reſtant, atque ordine conſequuntur, præcipit. Primum igitur, cum in expoſitione illa fabulæ in vniuerſum nomina, vt patefactum eſt, defuerint, affirmat oportere poëtam nomina perſonis imponere: ita enim perſonas certas definiendo diſcedere incipit à narratione illa, quæ in vniuerſum facta erat. Sed hoc munere ipſius tantum indicato: temporeq;, quo ei rei opera danda eſt, monſtrato, id, quod maiorem curam requirit, diligenter præcipit, vt impoſitis ſcilicet nominibus omnibus perſonis, epiſodia fabulæ adnectat: cuius etiam rei tempore indicato, cuiuſmodi illa eſſe debeant, docet: neque enim omnia epiſodia eodem pacto laudantur aut improbantur, nec cuncta deniq; ſunt eiuſdem tenoris: quædam enim cũ vera fabula admodum coniuncta ſunt, propriaq; illarum rerum: quædam contra inde aliena, valdeq; ab ipſa remota. iubet igitur, vt ſua propriaq; illarum rerum, quæ continentur in fabula, epiſodia captentur. Cur autem non prius oportere putet, quàm nomina impoſita ſint perſonis, epiſodia inſerere, facile intelligitur, ſi quis accuratè attendat: cum enim velit, vt ſua propriaq; illa ſint, ſi perſonæ incertæ adhuc fuiſſent, id effici nullo pacto potuiſſet, quum inde ipſa ducantur, vt ſtatim declarat: neceſſe igitur fuit, vt hoc præſtari poſſet, id expectare: Exemplis verò oſtendit: quæ epiſodia eius generis exiſtimari debeant, dicens. Ceu in Oreſte inſania, per quam captus eſt, id eſt in poteſtatem venit paſtorum eorum, qui captiuum illum ad Thoantem regem ut imolaretur, duxerunt: hoc enim valet ἐλήφθη, quo verbo etiam vſus eſt ſupra, in re generatim exponenda: inquit enim ἐλθὼν δὴ, καὶ ληφθεὶς: non, vt quidam videntur accepiſſe, qua captus fuit, quaſi ſignificarit, quæ ipſum inuaſit: hoc enim nullo modo verum eſt: oſtendit enim Ariſtoteles, quæ ſint epiſodia illius ipſius tragœdiæ, cuius vniuerſale iam expoſuit. Nec tamen me fallit ληφθῆναι τινα illo intellectu dici, quum morbo aliquo quiſpiam tentatur: ita enim quoque Sophocles hoc verbo locutus eſt. Sed quæſtio nunc eſt de re ipſa, non de verbis, & ſermonis ipſius proprietate: Quomodo autem Oreſtes vnà cum ſodali ſuo Pylade captiuus factus ſit: & quomodo inſania cauſa fuerit eius incõmodi, accuratè illic exponit bubulcus Iphigeniæ. Nam cum furore Oreſtes agitari cœpiſſet, poſtquam in Tauricam regionem venit, dum tempus conſilio ſuo peragendo expectaret, impetum fecit in greges & armenta, quæ in vicinum litus compulerant paſtores, diſtricto gladio: vnde malo coacti quidam paſtores buccina reliquos conuocarũt: citoq; magnum numerum & paſtorum & agricolarum coëgerunt: qui omnes ægre & poſt magnam concertationem illos feſſos ceperunt. Hoc igitur manifeſto valet hic locus. Nam in eo etiam quod ſequitur, id eſt in altero epiſodio, ſuo & ipſo illius perſonæ ac rerum, eodem modo iidem lapſi videntur: neq; enim quod auctor inquit, Et ſalus per purgationem, valet eum inſania liberatum eſſe, quia ſcelus ipſius maternæ necis expiatum eſt: hoc enim in ea fabula non efficitur: ſed ſignificat cũ cognitum iam à ſe Oreſtem Iphigenia periculo illo liberare vellet: erat enim neci deſtinatus: vrgebatq; rex eius telluris, ut peregrinos illos ex more mactaret, illa hanc rationem excogitauit: dixitq; oportere prius purgare ſimulacrum inquinatum aſpectu matricidæ, ſed hoſtiam etiam illam impuram prius abluere neceſſe eſſe: illo enim modo nõ poſſe vllo pacto idoneam victimam eſſe Dianæ, cum ſtatim etiam viſum à ſe ipſa eum auerſata eſſet. ad hoc autem mirifice aptam eſſe, quæ ablueret illas omnes maculas, aquam nauis. Quare ſtatuiſſe ſe & Oreſtem, & ſimulacrum eius deæ impoſitum in nauim longe à terra aſportare, ne aliquis aſpectaret: ita enim aſtute regi illi impoſuit: fratriq; ſalutem dedit, quem ſine huiuſcemodi aliquo callido

P ij commento

commento eripere morti non poterat. Aut igitur hoc ſignificat hoc in loco σωτηρία: idem ſcilicet, quod ſuperiore loco, quo itidem vſus eſt hoc verbo, aut valet eum conſeruatum eſſe, ſaluumq; ex ea regione dimiſſum: duabus enim rationibus eguit Oreſtes, quæ ambæ ſalutem ipſi darent: neque enim ſatis illi erat non mactatum in ara Dianæ eſſe, ſed incolumis ex ea tellure, manibusq; diri regis dimitti debuit. In fabula etiam hac ipſa Euripides, vbi inducit Iphigeniam fratri narrantem, quemadmodum ſaluum illum inde abducere cogitaret, ac quid in mentem ipſi veniſſet, aptũ ad regem decipiendum, hoc penè uerbo vſus eſt, nam inquit. Οὐ καθαρὸν ὄντα. τὸν δ' ὅσιον ὅπως θύσω φόνῳ. Significat igitur ἐν τῷ Ὀρέστῃ hic in perſona illius adoleſcentis: neq; enim intelligit tragœdiam Euripidis ab ipſo appellatam, in qua nihil agitur, quod ad expiandum ſcelus ipſius, aut aliam vllam rem purgandam faciat: nam in ea etiam epiſodium ex inſania ipſius depromptum eſt: ita enim illic quoque fingitur inſanire, ut Electra nulla ratione eum conſolari poſſet: demeteq; ipſi illum inanem metum: notum enim eſt Oreſtem, ſtatim vt matrem interfecit, genere quodam inſaniæ vexari cœptum: falſiſq; imaginibus perterreri: putabat enim furias ſe perſequi tædis ardentibus, vt ſcelus illius necis vlciſcerentur: nam hoc alterum genus inſaniæ eſſe teſtatus etiam eſt Celſus, poſitis exemplis ipſius & Aiacis. Ita igitur accipi debet ἐν τῷ Ὀρέστῃ: niſi forte, quia hoc durum videtur, quod ad locutionem pertinet, aliquis credat abundare hic præpoſitionem ἐν, inculcatam temere ab aliquo, qui falsò putarit intelligi hic debere tragœdiam ab ipſo uocatam, non perſonam Oreſtis: nam illo modo moris eſt potius fabulam ſignificare: exiſtimetq;, ſi remoueatur illa, locutionem plenam vſitatamq; eſſe, quia intelligatur οἰκεῖα; ſine dubio enim inſania, quæ conficit epiſodium, conuenit perſonæ ipſius: ſeciſſeq; ea ipſum, quæ geſſit, furore correptum, cadit in hominem eum.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς δράμασι τὰ ἐπεισόδια σύντομα: ἡ δ' ἐποποιΐα τούτοις μηκύνεται. τῆς γὰρ Ὀδυσσείας μακρὸς ὁ λόγος ἐστὶν, ἀποδημοῦντός τινος ἔτη πολλὰ, καὶ παραφυλαττομένου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ μόνου ὄντος. ἔτι δὲ τῶν οἴκοι οὕτως ἐχόντων, ὥστε τὰ χρήματα ὑπὸ μνηστήρων ἀναλίσκεσθαι: καὶ τὸν υἱὸν ἐπιβουλεύεσθαι: αὐτὸς δὲ ἀφικνεῖται χειμασθεὶς, καὶ ἀναγνωρίσας τινὰς, αὐτοῖς ἐπιθέμενος, αὐτὸς μὲν ἐσώθη: τοὺς δ' ἐχθροὺς διέφθειρε. τὸ μὲν οὖν ἴδιον τοῦτο: τὰ δ' ἄλλα, ἐπεισόδια.

In dramatibus igitur epiſodia conciſa: epopœia autem his producitur. Odyſſeæ nanque longum argumentum eſt, Peregrinantis cuiuſdam annos multos, & obſeruati à Neptuno, & ſolius exiſtentis. Adhuc autem domeſticis rebus ſic ſe habentibus, vt fortunæ ipſius à procis abſumerentur: & filius inſidijs appeteretur. ipſe autem venit tempeſtatibus vexatus, & cum agnouiſſet quoſdam, ipſis imponens, ipſe quidem conſeruatus eſt: inimicos autem perdidit. Proprium quidem igitur hoc eſt: alia autem, epiſodia.

Cum epiſodia tragœdiarum comœdiarumq; propria non ſint, ſed communia ipſis cum epico carmine: nec tamen omnino paria in his diuerſis poëmatum generibus, quid diſcriminis inter illa uerſetur, admonet: affirmatq; in dramatibus: ita enim poëmata illa omnia appellantur, in quibus inducuntur perſonæ ipſæ, quæ gerunt aliquid, non eorum facta à poëta commemorantur, epiſodia conciſa breuiaq; eſſe debere: in epopœïa autem, prolixa: genus enim illud carminis porrigitur, longitudinemq; acquirit, ope horum epiſodiorum: Nam quin epopœïa longum fuſumque poëma ſit, dubitari non poteſt: hoc enim manifeſtò tenetur ex Iliade, atque Odyſſea: nec non aliis etiam operibus eius generis poëtarum. Non multo etiam infra ſignificauit hoc poëma longum eſſe: de ipſoq; loquens, vſurpauit vocabulum, vnde

hoc verbum conformarum eſt: inquit enim. ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὸ μῆκος λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρέπον μέγεθος. Sed etiam multo infra huius ipſius poëmatis coagmentationem dixit habere μῆκος: diſcrimina oſtendens, quę inter ipſum ſunr & tragœdiam. & non mul to poſt eum locum, vocauit μακρὰν coagmentationem omnis operis, quod carmine heroico ſcriberetur, cuiuſmodi in primis epopœïa foret. quare videtur, ſiquis hos tres locos attendat, quos vt aptos huic ſententiæ confirmandæ, indicaui, non tantum poëma ipſum, refertum epiſodiis, poſſe vocari, de quo dubium non eſt, longum atque prolixum, verum etiam σύμπαν coagmentatioq; illius longa eſſe rectè dici. cum tamen ex iis ipſis verbis, quæ in manibus habemus, aliter acceptis, poſſet aliquis ſuſpicari rem contra ſe habere: cum enim tradat epopœïam epiſodiorum ope extendi, longamq; reddi (valet enim ἡ δ᾽ ἐποποιία τούτοις μηκύνεται (niſi fallor) contrarium eius quod dixerat in dramaſin epiſodia eſſe conciſa: ſignificat igitur in epeſin illa eſſe prolixa) videtur ſimul oſtendere ipſam ſua ui breuem puſillamq; eſſe. & ſane omnis difficultas in hoc manet: cum inquit ſcilicet. τῆς γὰρ Ὀδυσσείας μακρὸς ὁ λόγος ἐστίν, cuius rei rationem reddere voluerit, probare ne ac conſtituere longitudinem ipſius, ſiue confirmare Odyſſeam, non adhuc ornatam epiſodiis, exilem eſſe ac minutam: quamuis in ea quoque tali, id eſt in fabula illa ſimplici & argumento ipſo, appareat prolixitas quædam, propter ſpatium ſaltem temporis, & varietatem illam rerum. Quare ſi accipimus vt ſupra feci, reddit planè rationem eius, quod uerba illa ſignificant. id eſt probat epopœïam ope epiſodiorum in iuſtam longitudinem porrigi. Si vero credimus ipſum cauſam afferre eius, quod inde etiam elici poteſt, id eſt probare velle ſine epiſodiis puſillam futuram fuiſſe epopœïam, ita quoque vt arbitror ſententia aliena non erit, vt ſignificare voluerit longitudinem illam, quæ cernitur in omni opere epico, comparari eò ab epiſodiis: nec propriam eſſe argumenti: imperitus enim aliquis, & qui diſtinguere non poſſet epiſodia ab argumento eius poëmatis, prolixitatem illam oriri putaret ab argumento. Verum oportebit lectionem immutare, ac pro μακρὸς ſcribere μικρὸς. quę ſane peruerſio ſcripturæ, cum magna non ſit: poſſitque ſine multa licentia corrigi, tamen coniectura nititur: omnes nanque & excuſos, & ſcriptos libros conſtat μακρὸς habere. Poſſet autem aliquis falſum eſſe putare, quod illis verbis ſignificatur. Odyſſeæ inquam λόγον eſſe prolixum, qui acciperet illud verbum λόγον, vt accipi ſine dubio debet, pro argumento eius operis, ac fabula ipſa, vnde remota ſint epiſodia, atque exiſtimaret Odyſſeæ argumentum puſillum eſſe. ideoq; à me coniectura reſtitutam lectionem probaret. Hoc verò verum eſſe videtur in primis oſtẽdere, quod ſtatim expoſito illo, quaſi hoc ipſum monſtrare vellet, inquit. τὸ μὲν οὖν ἴδιον τοῦτο. tanquã enim affirmat hoc, quod paucis narrauit, ſuum ac proprium eſſe eius fabulæ. Sed etiam in principio ipſius videtur auctor ipſe idem ſignificare, qui inquit. Peregrinantis inquam cuiuſdam annos multos: in quo animaduertendum eſt, cum quod uniuerſum eſt eius operis narret, non ponere ipſum illius nomen, qui tam longo temporis ſpatio errauit: quamuis ſupra Odyſſeam appellarit, cum poëma ipſum refertum, ornatumq; omnibus rebus intelligeret, vt ſupra quoque fecerat, cum tragœdiæ argumentum exponere vellet. Iphigeniæ enim illic inquit. Vnde certo perſpicitur, quomodo locus ille accipiendus ſit: ſed non tantum Vlyſſis nomen inde remouet, ſed reliqua etiam omnia, quæ definire res illas potuiſſent. Peregrinantis igitur tantum cuiuſdam narrationem illic eſſe docet, & obſeruati à Neptuno, qui illi iratus reditum eius impediebat. Hoc enim vt opinor, oſtendit præpoſitio παρὰ, quæ adnexa eſt huic verbo inncto: ualet enim illa, dolum aſtutumq; conſilium in ea re adhibitum: quam rem verbum illud, cum quo coniunctã eſt, ſignificat. Oſtendit igitur hic Neptunum ſemper Vlyſsem poſt mortem Cyclopis ſeruaſse, animo nocendi. Nam qui φυλάττονται, ſimpliciter, vt adiuuentur, defendanturq; à malo, plerunque cuſtodiuntur. Sequitur autem. Et ſolius exiſtentis: quo declaratur illum amiſiſse ſocios, variis caſibus conflictatum: relictumq; ſolum, tamen uix inueniſse finem tantorum laborum. Quibus ipſius malis adiuncta eſse narrat, quod res ipſius domeſticæ ac priuatæ peſſimè ſe habebant. nam patrimonium illius à delicata iuuentute, amatoribusq; vxoris diſſipabatur: ac filio inſidiæ fiebant: ipſe igitur in hoc ſtatu rerum ſuarum domum rediit tempeſtate

iactatus, ac cum quoſdam agnouiſſet, procis illis impoſuit: ipſeq; ex eo certamine ſaluus euaſit: inimicis interfectis. Quod autem apud auctorem eſt. καὶ ἀναγνωρίσας τινὰς αὐτὸς ἐπιθέμενος, videndum eſt an valeat, cum inſidiatum fuiſſe procis, cum è procorum ipſorum numero quoſdam agnouiſſet: ſiue potius cum è ſuis quoſdam agnouiſſet, omnibus procis impoſuiſſe. in extremo uerò poſuit, expoſito iam in vniuerſum argumento eius operis: quod oſtenderet id quod proxime feciſſet, rationémq; traditam eſſe ſignificaret, qua diſtinguerentur epiſodia à rebus propriis eius poëmatis. inquit enim. Proprium igitur Odyſſeæ hoc eſt, quod ſcilicet paucis narraui: reliquæ autem omnes partes ſunt epiſodia, id eſt res alienæ, & augendi ornandiq; poëmatis eius cauſa eò inuectæ. Auxilio vero huius diſtinctionis intelligi poterit, quod ſuum propriumq; eius fabulæ eſt, & quod extrinſecum atque aduentitium, in alio quolibet poëmate. Animaduertendum autem, quod inquit. ἐν δὲ ἐποποιίᾳ τούτοις μηκύνεται: neque enim epopœïa tantum epiſodiorum ope porrigitur, ſed tragœdia quoque eadem ratione creſcit. Cur igitur hoc epopœïæ ſoli tribuitur? An μηκύνεται cum dixerit, oſtendere uoluit immenſam ipſius longitudinẽ: quamuis enim tragœdia quoque ab epiſodiis incrementi aliquid accipiat, non tamen ad eandem longitudinem peruenit. Quare ſupra de illa differens, uſus eſt verbo παρατείνειν, quod ualet porrigere & extendere. Nolo etiam præterire, quin indicem me ſuſpicari verba illa. ἐσὶ δὲ τῶν οἴκοι οὕτως ἐχόντων, mendi aliquid continere: arbitrariq; ἔτι δὲ legi debere: nam quod infra coniunctionem δὲ, reſtitui, cum prius excuſi tantum haberent, αὐτὸς ἀφικνεῖται χειμασθείς, id feci ſecutus fidem, conſenſumque plurium ſcriptorum librorum.

Ἔσι δὲ πάσης τραγῳδίας: τὸ μὲν, δέσις: τὸ δὲ, λύσις. τὰ μὲν ἔξωθεν, καὶ ἔνια τῶν ἔσωθεν πολλάκις ἡ δέσις: τὸ δὲ λοιπὸν, ἡ λύσις. λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τούτου τοῦ μέρους, ὃ ἔσχατόν ἐστιν, ἐξ οὗ μεταβαίνει εἰς εὐτυχίαν: λύσιν δὲ, τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως μέχρι τέλους, ὥσπερ ἐν τῷ Λυγκεῖ τοῦ Θεοδέκτου: δέσις μὲν τά τε προπεπραγμένα, καὶ ἡ τοῦ παιδίου λῆψις, λύσις δὲ ἡ ἀπὸ τῆς αἰτιάσεως τοῦ θανάτου μέχρι τοῦ τέλους.

Eſt autem omnis tragœdiæ: hoc quidem, nexus: hoc autem, ſolutio. Ea quidem quæ extrinſecus, ac non nulla eorum, quæ intrinſecus, ſæpe ſunt colligatio, reliquum autem eſt diſſolutio. Dico autem colligationem quidem eſſe eam, quæ à principio eſt, vſque ad hanc partem, quæ poſtrema eſt, ex qua tranſit in res ſecundas. diſſolutionem autem, quæ eſt à principio tranſitus vſque ad finem, quemadmodum in Lynceo Theodectis, nexus ſunt ea omnia, quæ ante geſta ſunt, & pueri ſumptio: diſſolutio autem à loco illo, quo cauſa mortis obiicitur vſque ad finem.

Cum longe aliud eſſe in tragœdiis docuiſſet veram materiam atque argumentum ab epiſodiis; & epiſodiorum etiam ipſorum diſcrimina poſuiſſet: neque enim eadem eſt longitudo epiſodiorum, quibus producuntur tragœdiæ, cum longitudine epiſodiorum, quibus epopœïæ corpus extenditur, atque in immenſum trahitur, tradit nunc quod commune eſt omnis tragœdiæ, & illius, quę complicata vocari poteſt: ab ipſo enim πεπλεγμένη appellata eſt: & illius etiam, quæ ſimplex: vt altera ipſarum pars ligatio nexuſq; ſit, qua res perturbatæ confuſæq; inter ſe continentur: & nedum, quouſque ad alteram partem veniant, nodus aliquis diſſoluatur, potius ſemper magis implicatur: altera verò cum paulatim explicatur, ac nodi illi diſſoluuntur. Cum hoc igitur à nulla tragœdia abeſſe poſſe tradat, quæ pars ipſius hoc, ac quæ illo nomine vocetur, declarat: primumq; quæ ordine procedit, explanat, affirmans,

quæ

quæ ſumpta ſunt extra, & non nulla etiam eorum, quæ condita intus ſunt, ſæpe numero eſſe colligationem: quo ſignificare videtur, cuncta, quæ aſcita illuc ſunt, adiuuare nexum fabulæ, ac parti illi ſeruire. cui tamen etiam rei aliquando pars eorum, quæ poſita ſunt in fabula, ſeruiat. Neque enim videntur manere poſſe externa hęc & aduenticia, niſi habeant, in quo tanquam in ſolo quodam hæreant, aliquid fabulæ proprium. Cum vero docuerit, quid plerunque fiat, ac ratio ipſa poſtulet, non oſtendit quomodo hoc aliter geratur: arbitror autem intelligi debere, quum hoc, quod verius eſt negligitur, ac res deniq; quauis ratione aliter adminiſtratur: quare videtur conſtare nexus è genere duarum harum rerum: cum diſſolutio tota conformata ſit è rebus fabulæ propriis, & quæ fixæ ſint in viſceribus ipſius: vt cum poëta eò venerit, toto animo incumbat in diſſolutionem ipſius: nihilq; illuc inculcet, quod alienum ſit: ſed non ita apertè tradit Ariſtoteles è quibus diſſolutio conflata ſit, vt fecit, cum docuit, quæ foret materia connexionis, quia fortaſſe ipſa non permixta eſt, confuſaq; è duobus generibus: inquit enim ſolum, Reliqnum autem fabulæ eſt diſſolutio. Cum autem quaſi materiam oſtendiſſet, e quibus ipſæ manent, alia ratione: à locoq;, quem illæ occupant, ambas demonſtrat: inquit enim primum priorem aggrediens, ſignificanſq; ſe hoc facere animo rem magis explanandi. Dico autem colligationem quidem eſſe, quæ à principio vſque ad hanc partem, quæ vltima eſt, ex qua migrat in res ſecundas. illam igitur nexionem eſſe ait, quæ ab initio ipſo fabulæ incipit, & extenditur vſque ad partem eam, quæ poſtrema eſt: neque enim terminus ipſius fixus certuſq; eſt: ſunt enim quædam breuiores, quædam vero productiores connexiones. poſtremam autem non fabulæ ipſius: ſed, vt ipſe docet, poſt quam ſtatim immutatur vis fabulæ: cumq; res omnes aduerſæ antea in ea fuiſſent, plenæq; magnorum malorum, lux incipit apparere: ratioq;, quomodo inde exiri poſſit, & in contrarium fortunæ ſtatum tranſiri: exemplo enim vtitur tragœdiarum illarum, quarum initium triſte erat: exitus vero lætus. Hac autem parte ita quoque explicata, alteram explanat: aitq; diſſolutionem eſſe eam, quæ incipit ab initio non fabulę, ſed tranſitus ac migrationis, id eſt quæ ducit originem ab eo loco, vbi terminatur connexio: tunc enim incipit fabula ſolui, cum variatur natura earum rerum, ita, vt contraria paulatim fiat. Cum vero omnia exemplo illuſtraſſet bonus & eruditus magiſter, male factum eſt, quod fabula illa, vnde ipſum ſumpſit, periit, vt quod inde expectari debuit, lucis nobis nihil afferat. Lynceus autem illa vocabatur: Theodectesq; Phaſelites auctor eius tragœdiæ fuerat: pauca verò, quæ de illa tradit, & ipſa obſcura ſunt: cum amiſſo argumento eius fabulæ, omnia in incerto reſtent. illic igitur inquit connexionem eſse omnia, quæ antea geſta ſunt: & præterea pueri acceptionem: ſecutus enim ipſe quoque conſenſum ſcriptorum librorum, προπεπραγμένα lego: nam quomodo hic accipi debeat, cum plures eius nominis notiones ſint, λῆψις: reſq; de qua agitur penitus incerta, affirmare non auſim: ualeat ne cum puer eſt ſumptus in manus, ſiue cum in poteſtatem inimicorum venit, vt putauit Paccius, qui captiuitatem reddidit. & ſanè πόλις χαλκῷ λαβεῖν dicta eſt à Demoſthene, quæ munita foret, ac vix expugnari poſset. & paulo ſupra, vbi epiſodiorum, quæ connecterent perſonæ Oreſtis, mentionem fecit, ἐλήφθη eodem pacto ab auctore vſurpatum eſt. Sed quamuis de hoc liquido aliquid affirmare poſsemus, non tamen ea de cauſa vim exempli teneremus. Diſsolutionem verò in ea fabula eſse inquit, omnem eam partem, quæ à loco illo incipit: in quo quidam reus agitur mortis: cædiſq; factæ: crimenq; id ipſi obiicitur: vſque ad finem tragœdiæ. nam αἰτίασιν hoc quod dixi, valere arbitror. Polynices quoque apud Euripidem, cum ſe patriæ purgare vellet: doceretq; cauſam eorum malorum, quæ ipſi impendebant, apud fratrem manere, directo ad eam ſermone, ait, κᾆτ τί σοι πόλις χέονται, μή μοι· τὸν δ' αἰτιῶ. Cum autem interpretes, qui ante me commentarios in hunc librum confecerunt, viderent exemplum ab Ariſtotele poſitum, irritum eſſe, remedium huic malo adhibere volentes, acceſſerunt ad nobiliſſimam Sophoclis fabulam: in Oedipoq; ipſo monſtrare conati ſunt, qui connexus illic eſset, ac quæ diſsolutio. Diſsentit verò Madius à Robortello in ſolutionis initio exiſtimando, ſeduloq; contra ipſum diſputauit: ipſe igitur quoque arbitror me debere, quid mei iudicij de hac re ſit, patefacere: & cum aperte ab au-

 ctore

ctore traditum ſit diſſolutionem incipere ex eo loco, vbi initium ac fons eſt migrationis, puto diſſolui nodum illic cœpiſſe, ſtatim, vt Oedipus cognouit ex ſermone Iocaſtæ interfectum fuiſſe Laium à viatoribus: ſubito enim timere cœpit, ne ipſe auctor eius cædis fuiſſet, qui in prætereuntem olim fortunatum hominem, impetu facto, iniuria à famulo eius in uia accepta, eum comitéſq; ipſius, vno excepto, omnes interfecit: hæc enim hoc exponentis ipſius verba ſunt. οἷον μ' ἀκούσαντ' ἀρτίως ἔχει γύναι ψυχῆς πλάνημα, κἀνακίνησις φρενῶν. Quin autem tantus animi motus: ſuſpicioque ingens, ne ſe magno ſcelere contaminarit, perturbare ſtatum fortunarum ipſius, ac conuellere uitam antea beatam debuerit, dubitare non poſſumus.

Τραγῳδίας δὲ εἴδη εἰσὶ τέσσαρα: τοσαῦτα γὰρ καὶ τὰ μέρη ἐλέχθη: ἡ μὲν, πεπλεγμένη, ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις: ἡ δὲ παθητική. οἷον οἵ τε Αἴαντες, καὶ οἱ Ἰξίονες: ἡ δὲ ἠθική. οἷον αἱ Φθιώτιδες, καὶ ὁ Πηλεύς. τὸ δὲ τέταρτον. οἷον αἵ τε Φόρκιδες καὶ Προμηθεὺς, καὶ ὅσα ἐν ᾅδῃ.

Tragœdiæ autem ſpecies ſunt quattuor: tot enim & partes dicta ſunt: hæc quidem perplexa: cuius totum eſt peripetia & agnitio: hæc autem pathetica. ſeu Aiacesq́; & Ixiones: hæc autem morata, vt Phthiotides, & Peleus. Quartum autem, vt Phorcidesq́;, & Prometheus, & quæcunq́; apud inferos.

Cum affirmaſſet, nullam inueniri tragœdiam, in qua non eſſet & nodus ille vinculumq́;, quod ipſe nunc uocat δέσιν: alibi uerò πλοκὴν appellauit: & diſſolutio eius nodi, & quæ in tragœdia partes hæ forent, & ubi manerent, docuiſſet, nunc tradit quot ſpecies ipſius inueniantur, & quibus qualitatibus ipſæ inter ſe diſtinctæ ſint. Finis tamen ipſius nunc eſt, non ſolum hæc tradere, ſed etiam admonere poëtam & inſtruere, ut poſſit in omnibus his diuerſis fabularum generibus egregie ſe gerere, ac ſummam in illis tractandis laudem adipiſci: cum enim explicatis iam penè iis, quæ ad fabulam pertinent, cogitet ad alias partes tranſire, colligit prius non nulla, quæ ſedulo ſint à poëtis ſeruanda, & vim præceptorum quorundam habeant. Vnde ſæpè his vocabulis utitur, quæ ad hoc efficiendum valent, & initium plerunq; ſunt ὑποθηκῶν id eſt δεῖ, & χρή. Cum tamen aliquando hæ præceptiones requirant, ante quàm tradatur quid facto opus ſit, explanationem aliquam, ut prima hæc, non in principio ſtatim hoc ponit, ſed infra, expoſita iam re. Vbi uerò res ſatis certa eſt, orditur a uoce hac, quæ præcipit & mandat, quid facere opus ſit. Cum autem ſuperiores duas partes, locis ſeparatas in omni tragœdia inueniri neceſſe ſit. Contra hic ſe res habet, ut tragœdia, quæ una harum ſpecierum prædita ſit careat reliquis: neq; enim eadem & pathetica & morata eſt, quamuis in parte quapiam fabulæ contingere poſſit, ut mores perſonarum egregie exprimantur, in alia verò acerbæ non nullæ res contineantur: tragœdiæ enim non uocantur moratæ, aut patheticæ, ſi leuiter, puſillaq́; ſua in parte illa continuerint: verum ſi totæ aut magna ex parte, illiuſmodi fuerint: eadem ratio eſt reliquarum partium. Quod ſi in tragœdia implicita, aut ſimplici exprimuntur etiam appoſitè, magnoq́; cum ſtudio mores perſonarum, aut illa tota plena ſit malorum atrocium, erit eadem duabus qualitatibus inſignita: duæq́; ſpecies in ea ſpectari poterunt: nam cum tragœdia nulla extet, quæ non aut ſimplex aut implicita ſit, neceſſarium videtur, vt in altero horum generum aut mores declarentur, aut ſæui acerbiq́; caſus referantur. Cum autem initio huius partis difficultas quædam exoriatur: nam ſtatim vt dixit tragœdiæ ſpecies eſſe quattuor: quaſi probare hoc uellet: rationémq; eius afferre, inquit: Tot enim & partes dictæ ſunt eſſe. nec aperte tradit quæ ſit res illa, cuius dictæ ſint eſſe eodem numero partes: interpretéſq; ſedulò de hoc quæſiuerint, ipſe quoq; quomodo accipi putem debere hunc locum, oſtendam. Primum igitur arbitror ipſum partes quales intelligere: ſignificaréq; locum eum, cum fabularum, quaſdam ſimplices: alias verò, implicitas eſſe

dixit:

dixit: ac demum diuiſit fabulas ipſas in ſuas ſpecies, quamuis illic fabulas ſe in ſuas ſpecies diuidere ſignificet: hic de tragœdiæ ſpeciebus agat: quod enim in præſtanti ipſius parte eſt, idem etiam in tragœdia verè exiſtere dici poteſt. Nec impedit, quod illic quartam ſpeciem, id eſt mores non addidit, ſed tertiam tantum, quæ foret declarauit, id eſt πάθος: atque id, ubi diligenter definita & peripetia & agnitione, cum oſtendiſſet etiam in quadam agnitione, ſi altera tantum perſona cognoſcatur, impletam eam eſſe: in alia verò requiri, vt ambæ cognoſcantur, addidit, duas fabulæ partes manere in illis rebus, quæ ſanè illæ ipſę ſint: reſtare autem πάθος, quod ſtatim definit. nam infra, inculcata in medium explicatione partium quantarum: cum de coagmentatione etiam rerum ſtudioſa diſputaſſet, ac quales eſſe debeant fabulæ docuiſſet, de moribus diſſeruit: hoc enim quoque multum valet ad fabulas expoliendas, & magna virtute imbuendas: ſi moribus iis perſonę in ipſis preditę fuerint, qui omnibus modis probari poſſint. omnia tamen planiora eſsent, ſi hanc quartam fabulæ partem eſse indicaſſet, ut fecit, quum πάθος ſuperioribus duobus addidit: aut ſi non tam longè ab illis de hac, quæ coniuncta cum ipſis aliquo modo eſt, pręcepiſſet. nam non eſt dubium quin, quemadmodum factum quoddam ſimplex eſt: aliud verò implicitum: nęc non tertium quoddam patheticum, ita quartum etiam ipſius genus reperiatur moratum, quod ſcilicet ita inſtructum ſit, ut tradidit illic optimus magiſter, habeatq; eos tales, quales maximè oportet. Sed infra etiam, vbi de epopœiæ ſpeciebus diſſerit, ipſam nomine appellat: qui locus valde hunc illuſtrat: & cum multis modis, quem nunc in manibus habemus, obſcurus locus ſit, non parum lucis ipſi ab eo affertur: quod vidit etiam acute Vincentius Madius. Nam quamuis μέρη appellet, intelligere ipſum partes, quæ uerius εἴδη vocarentur, confirmatur etiam exemplis illius ipſius, qui aliis quoque locis eodem pacto locutus eſt: infra enim cum inquit, καὶ τὰ μέρη ἔξω μελοποιίας καὶ ὄψεως ταὐτά, manifeſtò intellexit has ipſas partes, quæ vim & naturam formarum habent. Sed etiam non multo infra hunc locum eodem pacto vſus eſt hac voce, ubi ait: γεγονότων γὰρ καθ' ἕκαστον μέρος ἀγαθῶν ποιητῶν: dubitari enim illic non poteſt, quin intelligat tragœdias implicatas, ſimplices, moratas, & patheticas. Valet etiam ad oſtendendum accipi debere partes quales, quamuis quattuor eas eſſe nunc dicat, cum ſupra ſex ipſas eſſe docuerit: quod in explicatione ipſarum, quattuor has tantum ponit: ac relinquit ὄψιν, & ἁρμονίαν. Cum autem cognoſci facile poſſe tragœdiæ ſpecies quattuor eſse dixiſset Ariſtoteles, quia totidem numero dictæ ſint eſse ipſius partes, exponit ipſas: affertq; diſcrimina hęc tragœdiarum. Primum igitur tragœdiam quandam inueniri tradit, quæ implicita ſit: nec contentus nomine eam indicaſse, quod in aliis facit, vtitur breui ipſius explanatione: oſtenditq; huiuſcemodi eam eſse, cuius totum, ſummaq; eſt peripetia & agnitio: totum autem, quia hę res luce & admiratione ſua obſcurant reliquas tragœdię illius partes; ac multo maioris ponderis, quàm ipſæ ſunt: quę autem illę ſint, cum ſupra tam accurate ab ipſo explanatæ fuerint, ſuperuacaneum foret demonſtrare. Secundum genus tragœdiæ eſse inquit patheticas: nam inueniuntur quædam tragœdię, quæ propter rerum, quę illic continentur atrocitatem, inde nomen capiunt. quod autem genus rerum facile poſſit hoc pręſtare, ipſe ſupra declarauit, ubi πάθος eſse dixit factum, quod aut perdendi uim habeat, aut acerrimos dolores inurat. argumenta uerò huiuſcemodi, perſonasque ad hoc aptas eſse inquit, Aiaces & Ixiones: cum enim Aiax ſibi manus attulerit, & ob ingentem uim doloris è poteſtate exierit, qui hoc factum in ſcenam ferebat, mœrore & gemitu omnia complebat. Æſchylus autem Ixionem ſcripſit, vt ex indice fabularum ipſius, & teſtimoniis ueterum grammaticorum perſpicitur. Sed Euripides quoque fertur eodem nomine fabulam edidiſse: cuius etiam acuta uox à Plutarcho recitatur: cum enim Ixion, quem finxerat, vt impius & conſceleratus à non nullis accuſaretur, reprehenderetur q; poëta, qui tantam vim improbitatis in uno mortali collocaſset, quaſi hoc moribus noceret: uidiſtis (inquit) ea de cauſa me non prius illum è ſcena abduxiſse, quàm rotæ adfixus ſit: nam Aiacem à Sophocle illo modo tractatum: fabulamq; eam in primis patheticam eſse, cum in manibus ea ſit, omnes nouerunt. Non alienum etiam eſse puto admonere, poſtquam auctor non aperuit, cuiuſmodi ſint tragœdię,

& pathe-

& patheticæ, & moratæ, ſed exemplis tantum ipſas monſtrauit, vt videant ſtudioſi huius libri, an intelligi debeant & tanquàm ἀπὸ κοινοῦ repeti & hic & infra, verba illa, quæ in explicatione fabulæ perplexæ poſuit. intelligo, inquam, hæc ὡς τὸ ὅλον ἐστί. & quod præterea vtroque loco conuenit, inde ſumptum, vt quemadmodum inquit in diſcribenda illa perplexa. ὡς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις. ita in pathetica ὡς τὸ ὅλον εἰσὶ πάθη, & in morata ὡς τὸ ὅλον ἐστὶν ἤθη. Tertium genus fabularum inquit eſſe, quæ moratæ ſint: cum autem quæ huiuſcemodi forent indicare vellet, Phthiotides & Peleum appellauit: quę verò fuerint mulieres, Phthiotides à loco patriaue Phthia vocatę: & quomodo illę inductæ ſint, quibus ve moribus ornatæ: boni nanque multis modis homines eſſe poſſunt, mihi compertum non eſt. Peleum autem probum virum fuiſſe, & inſignis caſtitatis, memoriæ proditum eſt, vt eo etiam nomine valde acceptus fuerit diis immortalibus & magnis periculis auxilio cœleſti liberatus. Quare eius perſona in primis apta eſt indoli tali, moribusq; exprimendis: vt qui exemplar temperantiæ ponere ante oculos velint, commode ipſa vti poſſint. Significauit hoc etiam obſcurè Euripides Iphigenia in Tauris, vbi illam ipſam virginem induxit atrocem illum ſuum caſum, memoria repetentem: narrat enim ipſa in aliis, quemadmodum antequàm dolum intellexiſſet, fictasq; nuptias eas eſſe, ſibi temperarit ab honeſtis etiam quibuſdam officiis, ne pudorem vllam in partem violaret, vt quæ ſe ſtultè putaret in Pelei domum venturam. Animaduertendum autem tragœdiam illam vocari moratam, quæ non ſolum accuratè mores exprimit, ſed eos etiam inducit probos: quod ipſe ſignificauit ſupra, vbi de moribus diſſeruit: primum enim pręcepit, vt χρηστὰ ἤθη fingerentur: hoc vero exemplis quoque declarabatur vt opinor: licet enim ſuſpicari Phthiotidas fuiſſe fœminas caſtas atq; integras: nam de Peleo dubitari non poteſt. In quarto, quod reſtat, genere explicando plus negotij eſt, cum defecerit illic nomen, quod cuiuſmodi ipſum foret, indicaret: & ſanè non ſine cauſa exiſtimari poteſt ex inferiore loco, quo auctor tradit eaſdem ſpecies oportere habere epopœïam quas habuit tragœdia: easq; enumerat, legi hic debere ἁπλῆν: reliqua ſanè nomina eadem ſunt. Quare veriſimile eſt, idem etiam hic fuiſſe: atque idem illo ſignificatum: neque enim potuit hic non appellare tragœdias ſimplices, cum manifeſtò plures tales reperiantur: omnes ſcilicet, quæ contrariæ ſunt complicatis: à quibusq; abſunt agnitio & peripetia. ex libris calamo exaratis cognoſcitur tantum hic aliquid deſiderari: veſtigia enim quę teſtant eius vocis ita obſcura & perturbata ſunt, vt ope illorum indagari non poſſit verbum, quod hic erat: ſic enim in duobus offendi, οης. tertium quoddam exemplar habet ὁμαλόν, quod quomodo hic manere poſſit, non video: ſuſpicorq; aliquem, cum ſupplere hanc lacunam vellet, coniectura ductum, ac ſatis quidem illa infirma, vel potius falſa, repoſuiſſe è ſuperiore loco ὁμαλόν: ſupra enim cum quattuor morum diſcrimina explicaret quæ ſummo ſtudio oportet poëtas exprimere, tribus eorum iam explanatis, inquit. τέταρτον δὲ τὸ ὁμαλόν. vt autem verbum hoc diſtinguendis moribus aptum eſt, ita diuerſo generi fabulę oſtendendo nullo modo quadrat. Exempla verò ponit Ariſtoteles huius quarti generis Phorcidas & Prometheum. Phorcides fuit fabula Æſchyli, quæ periit. Virginum autem harum quæ à patre ita vocatæ ſunt, mentionem ipſe fecit in Prometheo, cum Prometheũ ipſum induxit monſtrantem Inoni errorem, quo longo vexari illa debebat: initio enim illius narrationis, cum meminiſſet Gorgoniorum Ciſthines camporũ inquit ἵνα αἱ Φορκίδες ναίουσι δηναιαὶ κόραι Τρεῖς, κυκνόμορφοι κοινὸν ὄμμ' ἐκτημέναι Μονόδοντες, ἃς οὔθ' ἥλιος προσδέρκεται Ἀκτῖσιν, οὔθ' ἡ νύκτερος μήνη ποτέ. declaratio eius loci in antiquo libro docet ita vocatas Phorcidis filias, qui Phorcis è Ponto & terra natus fuit: numeroq; illas tres extitiſſe, quarum etiam nomina ponit, ſunt autem hęc, Enyò, Pephydò, & Dinò: reliqua, quæ exponit, è poëtæ verbis accepta ſunt. Prometheum verò cum indicet Ariſtoteles exemplum eſſe huius quarti generis: pluresq; de eo fabulæ ſcriptæ forent, quæ diuerſa ipſius facta complecterentur: cognominibusq; adiectis eſſent diſtinctæ, quam potiſſimum ex illis intelligat, quærendum. De ipſo arctis vinculis in Caucaſo illigato: vnde προμηθεὺς δεσμώτης vocatus eſt, fabulam compoſuit Æſchylus, quæ vna è tribus teſtat: tres nanque de illo ſcripſiſſe hunc poëtam certum eſt: vnde ipſe in indice fabularum ipſius addidi, προμηθεὺς

Προμηθεὺς λυόμενος: cuius fabulæ nomen in excuſis prius deſiderabatur: ſecutus autem in ea re ſum & antiquiſſimi libri fidem, & auctoritatem veterum grammaticorum, qui ipſam citant: vt enim de ipſo, cum vinciretur, fabulam ſcripſit Æſchylus, ita etiã de eodem, cum ſolueretur: nam tertia, quæ, vt apparet ordine ac tempore ſuperiores duas antecedebat, πυρφόρος Προμηθεὺς appellabatur, ob hoc enim quod ignem ille attulit mortalibus, ſupplicio eo affectus eſt. Cunctis autem fortaſſe iis in hoc conueniebat, vt eſſent argumenta ſimplicia, & eodem tenore ab initio ad exitum perducta: quare non oportuit ipſas diſtinguere. Quod autem his exemplis poſitis: definitiſq; perſonis, de quibus huiuſcemodi fabulæ forent, communiter, ac genus quoddam complecti uolens, inquit (ſi uerè dici poteſt hæc ipſum protuliſſe, cum contaminata videantur:) Et quæcunq; in inferorum locis, difficultatem non paruam habet: primum enim in dubium uenit lectio: incertumque eſt, an hoc, quod expreſſi, ſignificare vnquam voluerit Ariſtoteles. deinde cuiuſmodi fuerint hę tragœdiæ: ſi modo ullæ aliquando extitere, quæ tale argumentum habuerint, non facile poſſum iudicare: exemplumq; ipſarum requiro. Durum autem in primis eſt locum tantum poſſe, ut cunctę, quæ illic finguntur, res geſtę, vnius generis ſint: hoc enim non à loco videbatur expectari debere, ſed ab aliqua ipſarum qualitate. Quod verò ad primum illum, qui mihi iniectus eſt, ſcrupulum facit, in libro olim ab Aldo excuſo legitur. καὶ ὅσα ἐν ᾅδου: quorum verborum ſenſus valde diſcrepat à ſuperiore ſententia: & ſi non video qui locus hic ſit pudori: nec ſcripturam hanc ueram ullo modo eſſe arbitror: in pluribus calamo exaratis exemplaribus aliter legitur, quamuis nec in iis etiam omnibus eodem pacto: quædam enim habent ᾅδου: non nulla, quæ lectio irrepſit in quoſdam Lutetiæ excuſos libros, imminuto eo uerbo, ᾅδ: in alio vero eſt ᾅδῃ: cui lectioni magis accederem, ſi mihi pateret ſcriptas aliquando eſſe tragœdias, quæ perſequerentur res geſtas apud inferos. Quin tamen Ariſtophanis comœdia, cui à ranis nomen impoſitum eſt, huiuſcemodi ſit, dubitandum non eſt: notum verò eſt argumentum ipſius. præcipue autem me impellit, vt hoc non inane falſumq; penitus eſſe putem, fides huius exemplaris, vel potius modus hic loquendi vetuſtus: propriusq; Atticorum, ἐν ᾅδου: cui abſoluendo, cum præciſus ſit, adiungitur extra nomen noto caſu, & quem præpoſitio illa poſtulat. Nam Plato quoq; in ſermone, vocato Ione, eodem pacto locutus eſt: qui locus fortaſſe valet etiam non nihil ad ſententiam explanandam: inquit enim. καὶ περὶ τῶν οὐρανίων παθημάτων, καὶ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, καὶ γενέσεις καὶ θεῶν καὶ ἡρώων. Valde autem Platonico huic ſimiles ſunt duo loci alius ſcriptoris, quos etiam indicabo, ſiquid inde quoque auxilij capi poſſit ad has tenebras diſcutiendas: Lucianus enim in libello de ſaltatione, cum enumeraſſet plurimas fabulas, res geſtas apud ſuperos continentes, quę materia illius artis eſſent, attingere volens etiam eas, quæ apud inferos erant fictæ, inquit. ἤ πως δὲ καὶ τὴν ἐν ᾅδου ἅπασαν τραγῳδίαν. καὶ τὰς κολάσεις, καὶ τὰς ἐφ' ἑκάστῳ αἰτίας καὶ τὴν Πειρίθου καὶ Θησέως ἄχρι τοῦ ᾅδου ἑταιρείαν. Idemq; in eo, cuius index eſt Φιλοψευδής, iiſdem verbis ait. ἐμοὶ γοῦν πολλάκις αὐτὸ ἐπῆλθεν ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν, ὁπόταν οὐρανοῦ τομὰς καὶ Προμηθέως δεσμὰ διηγῶνται, καὶ γιγάντων ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἐν ᾅδου πᾶσαν τραγῳδίαν. quamuis tamen illic dicta ſit τραγῳδία ἐν ᾅδου, non puto ſignificari ab ipſo veram tragœdiam, ſed caſus illos tragicos, id eſt horribiles ac ſæuos, quales eorum erant, qui à poëtis fingebantur illic grauiter plecti, ob ea quæ nefariè, conſcelerateq; geſſerant, dum in vita manerent: tragœdia enim ita quoque capi ſolet ab optimis auctoribus. nam hoc etiam admonere uolui, ut penitus ſenſum animi mei, de omni hac re, aperirem.

Μάλιστα μὲν οὖν ἅπαντα δεῖ πειρᾶσθαι ἔχειν: εἰ δὲ μὴ, τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἄλλως τε καὶ ὡς νῦν συκοφαντοῦσι τοὺς ποιητάς: γεγονότων γὰρ καθ' ἕκαστον μέρος ἀγαθῶν ποιητῶν, ἕκαστον τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἀξιοῦσι τὸν ἕνα ὑπερβάλλειν.

Præcipue quidem igitur omnia oportet conari habere: ſin autem, maxima & plurima: præſertim & vt nunc criminantur poetas: cum enim

extiterint

extiterint vnaquaq; in parte boni poetæ, ſingulos proprio in bono poſtulant vnum ſuperare.

Non hortatur Ariſtoteles tragicos poëtas, vt vna in tragœdia ea complectantur, quæ coniungi non poſſunt: neque auctor eſt illis, vt in eo efficiendo omnes neruos contendant, quod præſtare non valeant: ſed quod præcipit huiuſcemodi eſt (nunc enim demum explanata iam omni re, quæ declarari debuit, præcipit, quod officium illorum ſit, in hoc loco perſequendo) Oportere tragicum poëtam curare, vt præditus ſit facultate preclarè tractandi omnes has coagmentationes, & diuerſas ſpecies fabularum, vt cum opus ſit, valeat egregiè mores exprimere: & argumentum, in quo præcipue requiratur hæc induſtria poëtæ, cum laude exequi: alioq; tempore res ſæuas & luctuoſas, & in quibus exiſtant vehementes crebriq; motus animorum, eximie itidem conficere: vt ſimplices etiam, nexasq; coagmentationes ita tractare, vt probetur iudicio eorum, qui exiſtimare poſſunt in illis rebus aptè componendis. Siquis ita locum hunc capiet, effugiet omnes difficultates, quæ aliter explicari non poſſunt: neque enim arbitror hic ipſum loqui de epopœïa, aut alio vllo genere poëmatis. Qui igitur diligenter verba attendet, planè hunc fuiſſe ſenſum auctoris intelliget: inquit enim. Præcipue quidem igitur omnia oportet tentare habere. Spectat autem ad hortandum hæc oratio: extremo verò horum verborum declaratur, quod dixi: ait enim habere, id eſt inſtructum eſſe ac præditum hac facultate: ac tenere deniq; vim illam: non ipſam vna eademq; in fabula explicare: nam quod tentare & experiri inquit, id protulit cognoſcens quàm arduum ſit hoc efficere, vt idem homo tam diuerſas res ſatis commode poſſit abſoluere: vnum enim ingenium vni rei perficiendæ vix ſufficit. Sequitur vero quod idem & ipſum demonſtrat. Sin autem, maxima & plurima: id eſt ſi inde excluderis, nec obtinere potes, vt omnibus eodem pacto ornatus ſis, ſaltem ſtudere debes, vt meliorem maioremq; eorum partem conſequare, id eſt ea, quæ fuerint maioris ponderis, ac quanto plura illorum potueris. Quod deinde adiungit, ſtimuli vim habet: valetq; ad neceſſitatem oſtendendam, quæ quaſi poëtæ ipſi imponitur tanto ſtudio ſe ornandi, & facultatem hanc, ſi vllo modo poteſt, adipiſcendi. illa aotem fundatur in inſtituto eius temporis, ac fortaſſe parum æquo iudicio eorum, qui tunc de tragœdiis exiſtimabant. Significat enim Ariſtoteles id per ſe pulchrum, ac præclarum eſſe, & omni tempore, ſi obtineri poſſet, laodem mereri: ſed ea ætate propè neceſſarium: magisq; ab omni poëta tragico tunc ei rei ſtudendum, vt reprehenſionem fugiat, & non incurrat in uoces criminoſorum. Inquit igitur. Præſertim & vt nunc inſimulant poëtas: quibus verbis declaratur quod dixi: parum æquos illos eſſe in iudicando: quaſi enim inquit, cum hac ætate ſit omnino hic mos, plurimiq; reperiantur, qui libenter poëtas accuſent, & qoidquid non omni ex parte perfectum atque abſolotum in illis notarint, reprehendant: uerbo enim συκοφαντοῦσιν indicauit eos hoc ſtudio delectari, & arripere omnia, quæ poſſint ad reprehendendum. Vnde autem mala hæc conſuetudo fluxerit, declarat, dicens. Cum enim extiterint ſingulis in partibus boni poëtæ, id eſt cum inuenti ſint tragici, qui ſingulas ſpecies tragœdiarum egregie tractarint, meritoq; laudati in illis ſint: μέρη enim hic ipſum arbitrot vocare vt ſopra quoque fecit, quæ propriè ἤθη appellantur, id eſt, cum iam extiterint non nulli, qui mirifice mores expreſſerint: aliiq;, qui argumenta turbulenta, plenaq; acerborum malorum cum laude peregerint: eademq; ratione cum hac ætate inuenti ſint, qui reliquas duas ſpecies commodè perſecuti ſint: hoc enim ſignificare voluit, cum appellauit illos bonos poëtas: hi inquit poſtulant, vt vnuſquisq; poëta, vnus ipſe ſuperet omnes illos in iis rebus bonisq;, quæ propria ſunt ſingulorum illorum: nam hinc etiam perſpicitur, quàm indignum hoc putet: neque enim inquit æqualem ſe illis ac parem præbere, ſed vincere ipſos ac longe ſuperare: hoc enim valet ὑπερβάλλειν, quo vſus eſt. Sed etiam verbo illo ἀξιοῦν, idem ſignificatur. Oſtendit enim id ipſos petere tanquam æquum & rectum: quod tamen huiuſcemodi non eſt. Nam ἀγαθὸν valere dotem aliquam, & quaſi virtutem apertum eſt. infra multo ipſe vtitur eodem

nomine

nomine eodē ſignificatu: ἵκασιν verò hic accuſandi caſu, nō generandi ἱκέσι, vt antea in excuſis erat, legi debere cognoſcitur etiam teſtimonio omnium ſcriptorū librorū.

Δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίαν ἄλλην, καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῷ μύθῳ: τοῦτο δὲ, ὧν ἡ αὐτὴ πλοκὴ καὶ λύσις.

Iuſtum autem & tragœdiam aliam & eandem dicere nihil fortaſſe ob fabulam: Hoc autem, quarum eadem plicatio & ſolutio.

Pergit explicare animaduerſiones quaſdam, quæ cognitæ poëtas ipſos inſtruunt: & præterea eos, qui de ipſorum ſcriptis iudicium facturi ſunt, erudiunt. Hoc autem præceptum huiuſmodi eſt: Nam quod dixit: Iuſtum autem, & ipſum nota eſt huius rei: valetq; ad officium oſtendendum. Docet igitur quomodo intelligatur, quæ tragœdia eadem cum alia ſit, & quæ diuerſa: nam poſſent in hoc multi falli, qui putarent tragœdiam eandem eſſe omnem illam, quę idem argumentum habet: aliam uerò diuerſamq; ſemper, eam, cuius diſcrepans eſt argumentum: cum res aliter ſe habeat: longéq; aliud nos in ſtatuendo de hac re ſpectare oporteat. Si uerè igitur de hoc exiſtimare volumus, nō oportere nos inquit fabulam argumentumq; ipſum ſpectare: vtiq; ipſa tanquàm norma quadam certa: ſed attēdere potius, an plicatio ipſius, diſſolutioq; eadem aut diuerſa ſit: tragœdiaſq; eas, quæ eundem nodum, eandemq; explicationem eius nodi habeant, quamuis perſonę diuerſæ ſint, factaq; diſcrepantia, vnam eandemq; putare: quæ vero diuerſum nodum, longéq; aliam diſſolutionem habuerint, quamuis & perſonæ & res eædem ſint, alias ac diuerſas inter ſe fabulas exiſtimare: nam cum intelligeret accuratus huius artis magiſter aduerſari ſe opinioni multorum, poſſéq; aliquo modo non ſine ratione, de hac re illo pacto ſentiri, caute locutus eſt: ac fortaſſe addidit, & tamen ueritate fretus protulit, quod in animo habebat: & cum illi fabulam tantum ſpectarent, id eſt factum ipſum ac perſonas, auſus eſt dicere, tota linea diſſentiens ab illis, nihil fortaſſe oportere nos hoc ſpectare. τῷ μύθῳ autem dandi caſu cum dixerit, ſignificauit ob fabulam: quia illa tanti ponderis non ſit, vt nos ſecuti eam, rectè de hoc exiſtimare poſſimus: quam verò ſupra δέσιν vocauit, hic πλοκὴν appellat: duobus enim his nominibus idem ſignificatur. Verba verò illa τοῦτο δὲ, habent (vt opinor) hanc uim: nos uerè tragœdias illas vnam dicturos, in quibus eſt, quod adiungit: & quod, ſecuti ſuperiorem normam, rectè facere nō poſſumus, ſi huc oculos direxerimus, ſine vllo errore facturos. Cum autem præceptum hoc ſatis (ut arbitror) explicatum ſit, videndum eſt, an forte poſſim ipſum exemplis quoque illuſtrare. Sophocles igitur & Euripides ambo Electram ſcripſerunt, id eſt ex facto illo, quo Oreſtes, ſocia ſibi illius facti adiuncta Electra, interfecit Ægiſthum & Clytemneſtram, tragœdiam confecerunt. nodus eius fabulæ non eſt idem, quamuis ambæ ducant initium à rebus malis, & deſinant in bonas, quia Sophocles finxit Electram ad id temporis uirginem domi ſediſſe: Euripides fecit illam, ab Ægiſtho cum colono quodam in matrimonium collocatam, extra urbem uiuere. Sophocles meminit illius ſomnij, quod uehementer perturbauit Clytemneſtram, quare miſit munera illa, quibus moris tunc erat placare manes mortuorum, ad buſtum Agamemnonis, miniſterio Chryſothemidis, alterius ipſius filiæ, in hac re vſa. Huius verò ſomnij mentionem nullam fecit Euripides: neque enim Electra, quæ in agrum amandata erat, quicquàm ſcire poterat eorum, quæ matri ſubitò contigiſſent. Fingitur apud Sophoclem Oreſtem mortuum, cuius rei falsò nuntio facilius & ipſe, &, ſocius illius facti, pędagogus efficere potuerunt, quod cogitabant; lętitia enim affecta Clytemneſtra uirum rure euocauit, vt ſecum domi gaudio illo frueretur: qui ea de cauſa, timore omni ex animo ſuo pulſo minus prouidit ſaluti ſuæ: unaque cum impura illa muliere minore periculo potuit obtruncari. nam hoc etiam diuerſum eſt, quod apud hunc Clytemneſtra prius quàm Ægiſthus, necatur. Euripides hoc commento vſus non eſt: fecitq; Oreſtem & Pyladem ab Ægiſtho, in agro manente: nymphisq; rem diuinam faciente, vt hoſpites, participéſq; eius ſacri-

ficij, acceptos, illic ipſum obtruncaſſe: poſt autem Clytemneſtram, in inſidias tractam ab Electra, & ipſam etiam ab iiſdem necatam. quare hoc in primis declarat vinculum harum fabularum eſſe diuerſum. Diſſolutio ſine dubio longè alia eſt: Sophocles enim facit interempta Clytemneſtra lætitia ingenti affectos Oreſtem atque Electram, compotes iam altera ex parte eius rei, quam toto animo expetiuerant: nam intus interfecto Ægiſtho, foras poſtea non exierunt. ægritudinis certè mœroriſq; ſignum nullum illic reperitur. Apud Euripidem contra, machina neceſſaria fuit: aduentuſq; Dioſcurorum, qui & mandarent quæ oportebat, & conſolarentur ipſos: ſtatim enim cęde facta, Oreſtem atque Electram doluit id feciſſe: ſceleriſq; ſe condemnarunt, qui materno ſanguine ſe inquinaſſent. Declaratum igitur eſt (niſi fallor) fabulas has, quamuis factum idem ſit, iis de cauſis, quas oſtendit Ariſtoteles, diuerſas appellari debere. Sed cum Æſchylus quoque eodem argumento uſus ſit: indéq; tragœdiam ſcripſerit, quam vocauit χοηφόρους, vt factũ ipſum idem eſt, ita etiam apparet fabulam eandem cum Electra Sophoclea eſſe: eadem enim prorſus videtur magna ex parte coagmentatio illarum rerum: venit enim Oreſtes clam Argos, aperuitq; qui foret Electrę, cum cognoſſet illam ex longa & graui querela, quam ipſa habuerat ad ſepulchrum patris: nec non ex accurato ſermone, quem cum choro habuit, cum illic inueniſſet cæſariem, quam ipſe in eo buſto dedicarat. qua parte tamen propius accedit ad coagmentationem Euripidis. Agnitio præterea altera eodem pacto ab Æſchylo, quo ab Sophocle tractata eſt. nam Oreſtes cum à ſorore agnoſci voluit, vſus eſt ſignis extra ſe poſitis, apud hunc veſte ab illa olim elaborata, apud Sophoclem anulo, quem pater olim geſtarat. Sed etiam ſomnium Clytemneſtræ illic exponitur, quod magnopere auxit animum Oreſtis. præterea falſa illa narratione illic vſus eſt de ſe mortuo: interfecit etiam ambos illos domi. additur tamen in Choëphoris Oreſtem, quamuis putaret ſe rectè feciſſe, ægritudine magna cõmotum fuiſſe ob cædem maternam: neque ſolum hoc, ſed etiam ſubito furiis agitari cœptum. quo in ſtatu rerum tragœdia deſinit. quare machinæ vſus nullus fuit. finis igitur Coëphorarum Æſchyli, & ipſe ſimilis eſt Electreo illi Sophoclis, niſi quod apud Sophoclem fabula terminatur ante aduentum furiarum. Sed hac nunc relicta. Eodem fortaſſe pacto ſuperior fabula Euripidis, & eiuſdem Iphigenia in Tauris, vna eademq; tragœdia haberi debent: quamuis facta longè alia, valdeq; diſcrepantia inter ſe ſint: diſſolutio enim atque exitus vtriuſq; valde ſimilis eſt: terminantur namque ambæ in rebus ſecundis. Sed etiam machina in Iphigenia adhibetur. in qua re hoc etiam animaduertendum eſt, non videri ipſam in neutra illarum magnopere neceſſariam fuiſſe in nodo aliquo expediendo, fineq; imponendo rebus illis, quæ factæ iam erant, ac votis eorum qui fecerant, reſpondebant. verum potius in rebus, quæ poſtea fieri debebant, demonſtrandis, locum habuiſſe: antequàm enim nautæ armamenta expediſſent, & equites à Thoante miſſi fauces illas portus occupaſſent, fingi potuit nauis Oreſtis effugiſſe. Eodémq; pacto in Electra Dioſcuri docent quid facto opus ſit, cõſilio Oreſtis Electræq; iam ad exitum perducto: neque enim quod appareat periculum vllum illic ipſis inſtabat, vt in fabula Oreſte: vbi Menelaus pœnas ab ipſis occiſæ coniugis repetebat, & omnis multitudo Argiuorum concitata contra ipſos erat. Initium vtriuſq; fabulæ triſte perturbatumq; eſt: idem enim adoleſcens diuerſis temporibus duo aggreſſus eſt magno animo facinora, pietatis ambo, officiiq; plena: vlciſci inquàm mortem patris, & è Colchorum tellure ſimulachrum Dianæ Athenas comportare. venit autem in ea ipſa loca clam: doloq; in illis rebus efficiendis vti cogitans: quare in ambabus his fabulis, cum res tuliſſet, vt auxilio aliquorum egeret ad rem peragendam, agnitione opus fuit: nec tamen vt in Iphigenia, antequàm faceret, Oreſtes deprehenſus fuit ac penè vita priuatus in Electra: tantum enim illic ea pericula ſubiit, quæ abeſſe non poſſunt ab iis, qui magnas eas res aggrediuntur, quę ſanè pericula maxima ſunt, & grauium malorum pleniſſima. agnitum vtraq; in fabula Oreſtem fuiſſe bono illi fuit: & magnopere finem ipſius adiuuit. quare iis de cauſis puto non male colligationem harum duarum fabularum eandem poſſe exiſtimari, vt iam expeditionem illarum ſimilem eſſe paremq; declaraui. Niſi fallor igitur exemplum vtriuſq; rei adlatum eſt. quod ſi non vndiq; pares ipſæ in fabulis à me

notatis eſſe ab aliquo iudicantur, aptiores aliæ, magisq́; huic rei oſtendendæ, accommodatæ indagentur. rationem certè veram ac viam hoc intelligendi, omnibus demonſtraui: neque tamen omnino ſimiles, penitusq́; eaſdem, in diuerſis factis inueniri facilè poſſe, eſt exiſtimandum. præſertim cum paucæ admodum reſtent antiquorum tragicorum, quæ caſus eoſdem perſequantur: maiore parte tragœdiarum, quas illi fecerunt, amiſſa vetuſtate.

Πολλοὶ δὲ, πλέξαντες εὖ, λύουσι κακῶς. δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κροτεῖσθαι.

Multi autem, qui complicarunt bene, ſoluunt male: oportet autem ambo ſemper cum plauſu excipi.

Et hoc etiam breue præceptum eſt: cum enim ſuperiore in ſententia nexus fabularum, ſolutionisq́; mentionem feciſſet, quid in his rebus crebro contingat, admonet: neque enim iidem ſemper poëtæ vtrunq́; præclarè efficiunt. Sed, vt ſunt diuerſa hominum ingenia, quidam qui in altero plurimum valent, alterum cum laude nõ præſtant. An hoc naturæ aſſignari non debet? neque exiſtimandum eſt fieri, quia huic rei magis, quàm illi, aliquis idoneus ſit: neque hoc ſanè apertè dicit Ariſtoteles, ſed à cura potius, ac negligentia proficiſci vult, quod priore in parte ſtudij multum poſuerint: in poſteriore verò ingenij vires remiſerint: inquit enim. Multi autem, qui complicarunt bene, ſoluunt male, id eſt inuenti ſunt multi poëtæ, qui cum egregium nodum, connexionemq́; rerum arctam excogitaſſent, iidem poſtea male nodum illum expedierunt. Cicero quoque ſignificauit hoc aliquando committere ſolitos quoſdam poëtas, non ingenij culpa, ſed fuga laboris: in libello enim de ſenectute ita induxit Catonem loquentem, cum probare vellet naturam ipſam rerum lõgè aliter ſuis in operibus ſe gerere, nec vnquam ſolitam defatigari, quam ſcilicet ipſe ſequeretur, atque imitari ſtuderet: ſimili enim hoc uſus eſt in contrario vitio oſtendendo, qui ſanè inquit. A' qua non veriſimile eſt, cum cetere partes ætatis benè deſcriptæ ſint, extremum actum tanquàm ab inerti poëta eſſe neglectum: illic enim incumbi debet toto animo à poëta in diſſolutionem nodi: eaq́; precipuè fabulæ pars eſt, quæ requirit plurimum diligentiæ. Quod ſequitur autem facit ad illos inſtruendos: declaratq́; quod munus ipſorum ſit: ait enim. Oportet autem ambo ſemper cum plauſu excipi, id eſt mirifice probari; & ita tractari, ut multitudo, quæ in theatro ſedet, ſenſum animi ſui indicans: & quantopere ea re delectata ſit, declarans, plauſum det. κροτεῖσθαι plane valet, quod dixi: ita autem à Græcis hoc verbum ſæpe vſurpari ſolitum docuit Budeus in eruditiſſimis ſuis Græce linguæ commentariis. An autem plaudi à Latinis aliquando ita captum ſit, affirmare non auſim: nam exemplum vnum, quo ille fretus hoc teſtatus eſt, incertum eſt: in optimo enim meo libro locus ille, quem citat ad Atticum, non illo modo legitur, ſed victoriæ quidem plauditur: qui modus loquendi frequens eſt. Significat autem Ariſtoteles hoc in eorum poteſtate & induſtria poſitum eſſe, ac ſi in animum induxerint laborare, omnino id eos conſecuturos: cum enim ita perfectam & ornatam ſolutionem ut connexionem, eſſe oportere dicat, hoc manifeſtò declarat,

Χρὴ δὲ, ὅπερ εἴρηται πολλάκις, μεμνῆσθαι, καὶ μὴ ποιεῖν ἐποποιϊκὸν σύστημα τραγῳδίαν. ἐποποιϊκὸν δὲ λέγω τὸ πολύμυθον. οἷον εἴτις τὸν τῆς Ἰλιάδος ὅλον ποιεῖ μῦθον: ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὸ μῆκος λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρέπον μέγεθος: ἐν δὲ τοῖς δράμασι, πολὺ παρὰ τὴν ὑπόληψιν ἀποβαίνει.

Oportet autem, quod dictum eſt ſæpè, recordari: & non facere epopœicã coagmentationem tragœdiam: epopœicã autem dico, quæ eſt multarum fabularum: vt ſi quis Iliadis totam facit fabulam: illic quidem enim propter

longitudinem capiunt partes conuenientem magnitudinem: in dramatibus verò multum præter existimationem euenit.

Admonet nunc tragicos poëtas, vt in argumento ſumendo: rebusq́;, ex quibus componant fabulam, eligendis, videant accuratè quid poëma illud requirat: nec labantur in hoc, quod antea quoque tanquam ſcopulum aliquem debere illos vitare ſignificatum eſt: ex coagmentationéq; apta epopœïæ, fingant tragœdiam. Reſtitui autem hic in principio plura verba, quæ in excuſis libris defecerant: illa verò hinc abeſſe, cum in calamo exaratis inueniantur, vidit quoque Vincentius Madius: ſententiamq́; eorum probauit, ſi tamen illa leuiter emendentur, vel potius ſi coniunctio, quæ ſtatim ſequitur, inde expungatur: quod ipſe neceſſarium non puto: nam ſine ulla immutatione lectionem hanc veram, accommodatamq́; huic loco eſſe arbitror: primum enim, re adhuc non patefacta, narrat officium eſſe tragicorum poëtarum recordari, quod ſæpe iam dictum eſt: id verò cum ſupra non ſemel traditum ſit, poterat ipſis in mente, atque animo reſtare: & tamen nunc magis id explanat: totamq́; rem accuratius exponit. Eſt igitur, quod inquit, Et non facere epicam coagmentationem tragœdiam, declaratio eius, quod obſcurè ſignificarat, uel potius ne ſignificarat quidem, ſed in memoria lectoris conditum oportere eſſe exiſtimarat. Cum autem epopœïcam: propriamq́; eius poëmatis, coagmentationem appellaſſet, quam intelligat, aperit: oſtenditq́; ſe intelligere conſtitutionem rerum, in qua exiſtant multæ fabulæ: nec contentus hac declaratione, exemplo præterea, quæ huiuſcemodi ſit, explanat, atque inquit. Vt ſi quis Iliadis totam fabulam pangit, argumentumq́; tragœdiæ vnius facit. Puto autem ipſum Homericam Iliadem intelligere: argumentumq́; nobilis illius poëmatis. Totam verò inquit, quia dubitari non poteſt, quin ex ipſa diſſecta plures fabulæ fiant. Cur autem id, quod illic præclare conuenit, tam alienum ſit à tragœdia, docet: cauſasq́; huius rei affert: inquit enim. Illic quidem enim ob longitudinem capiunt partes conuenientem magnitudinem, id eſt in epopœïa, quia id carmen longum prolixumq́; eſt, partes eius conſtitutionis, ac tanquàm corporis, ſuſcipiunt iuſtam debitamq́; magnitudinem, vt nihil efficiatur illic, quod non quadret, atque inter ſe mirifice congruat. In dramatibus autem (ait) multum præter exiſtimationem contingit: id eſt in tragœdia, quæ anguſtis finibus coercetur, illud σύστημα & argumentum amplum nimis ac copioſum erit: adeo ut intelligas te in errore verſatum: resq́; longe alium exitum habeat, ac putatis: neque enim poterit illic includi; aut ſi omnino pergas id facere, partes minutæ neceſſario erunt: nec reſpondebunt magnitudini eius tanquã corporis. Quod verò ipſe inquit, Multum contingit præter exiſtimationem, valet (vt opinor) qui hoc tentarunt, ac putarunt ſe poſſe argumentum epicum in tragœdiam includere, falſi opinione fuere: expertiq́; poſtea in re ipſa ſunt multo maiorem difficultatem, quàm primo exiſtimarunt: atque exitus valde diuerſus fuit ab eorum opinionibus: nam multa ibi nata ſunt, quæ nunquam crediderunt. Exempli cauſa. illi ſperauerunt ſe fabulas illas minores: parteſq́; grandioris illius fabulæ commodè complecti poſſe anguſtis illis terminis: cognitum tamen poſtea ab ipſis eſt, id effici non poſſe. Vt autem hoc contra eorum opinionem factum eſt, ita multa alia, quæ nunquàm ipſis in mentem prius venerint, contigere. παρὰ τὴν ὑπόληψιν, quo ipſe vſus eſt, hoc ſine dubitatione valet. Cicero cum in priore concione in Catilinam, inquit, Cum ei nihil adhuc præter ipſius voluntatem cogitationemq́; contigerit: & quæ ſequuntur, videtur hoc ſignificare voluiſſe: quanquam plerunq́; voluntatem vocat, vt hoc in loco, quod Ariſtoteles προαίρεσιν appellat, & ſi Latino verbo vis Græci nominis non exprimitur. Quamuis autem auctor hic noſter dramatis vocabulum vſurparit: quod comœdiæ quoque commune eſt, videtur tamen tragœdiam ſignificare: ſupra enim manifeſtò ipſam appellauit: præceptaq́; hic huius poëmatis, recte ac ſine vitio vllo condendi, dat: & ſi comicos quoque poëtas hoc præceptum inſtruit: ſtudioq́; ipſorum non minus accommodatum eſt: illi enim quoq; peccarent, ſi argumentum epicum, refertumq́, multis fabellis in comœdiam transferrent. Sed non vno tantum hoc nomine illic peccarent.

Σημεῖον δὲ, ὅσοι πέρσιν Ἰλίου ὅλην ἐποίησαν, καὶ μὴ κατὰ μέρος, ὥσπερ Εὐριπίδης Νιόβην, καὶ μὴ ὥσπερ Αἰσχύλος, ἢ ἐκπίπτουσιν, ἢ κακῶς ἀγωνίζονται: ἐπεὶ καὶ Ἀγάθων ἐξέπεσεν ἐν τούτῳ μόνῳ: ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις, καὶ ἐν ταῖς ἁπλοῖς πράγμασι στοχάζονται, ὧν βούλονται, θαυμαστῶς: τραγικὸν γὰρ τοῦτο καὶ φιλάνθρωπον.

Signum autem, quicunq; expugnationem Ilij totam fecerunt, & non particulatim: quemadmodum Euripides Niobem, & non quemadmodum Aeſchylus, vel labuntur, vel male certant. Siquidem & Agathon lapſus eſt in hoc vno: in peripetijs autem & ſimplicibus rebus aſſequuntur, quæ volunt admirabiliter: tragicum enim hoc & acceptum hominibus.

Vtilitatem ſuperioris præcepti, & quàm verum illud ſit, cognoſci poſſe affirmat ex eo, quod vſu venit non nullis, qui ipſum non intellexerunt: id autem erat, vt viderent tragici poëtæ, ne cuagmentationem rerum, propriam epopœię atque illi prolixiori poëmati accommodatam, tribuerent tragœdiæ: argumentatur enim ab eo; quod conſequutum eſt, dicens. Signum autem, quicunq; expugnationem Ilij totam fecerunt, & non ſingulas ſeorſum partes: & quæ ſequuntur, id eſt documento ſunt omnes illi poëtæ, qui, tragœdiam ſcribentes, plenam integramq; direptionem Ilij: partemq; eius belli totam, qua id oppidum captum eſt, materiam illius poëmatis fecerunt: & non quod rectum eſt, ratioq; poſtulat, ſingulas ſeorſum partes perſecuti ſunt, ac plures fabulas ſcripſerunt: cuncti enim (inquit) vel labuntur, quo nullum maius incommodum accidit poëtæ: vel, quod ipſum etiam nullam dignitatem aut laudem habet, male certant: id eſt cum tragœdia agitur, ægrè auerſoq; ab ea animo ſpectatorum, ipſam ad finem perducunt. Animaduerſione autem hic dignum eſt, quod, cum πέρσιν hic appellet, videtur materiem intelligere, quam minime capiat tragœdia: & tamen exitus ille eius belli, factumq;, quo Ilium in poteſtatem hoſtium venit, commode videtur poſſe tragœdia vna includi: cuius rei argumentum eſt, quod infra, vbi narrat è puſilla Iliade multas tragœdias confici potuiſſe, & quæ ſuperarent etiam numerum octo tragœdiarum in illis poſuit huius tituli fabulam. An diſcrimen eſt in eo, quod hic adiungitur: totam enim integramq; dixit. Quare aut factum quoque illud plures partes habuit, & eas quidem, quæ materia ſint non vnius tantum fabulæ: uel totam expugnationem dicens Ilij, intelligit totum bellum, quo Ilium deuictum eſt. Quæ, antequam ſententia abſoluta ſit, prolata in mediumq; conſecta ſunt, exempli vim habent: extitiſſeq; aliquos, qui hoc, nullo conſilio vſi, tentarint, declarant: quemadmodum etiam oſtendunt inuenios non nullos, qui vitio eius rei cognito, illud vitauerint: eamq; vberioris eius fabulæ partem ſumpſerint, ex qua aptè tragœdia conficeretur. Neque tamen exiſtimare debemus Niobes fabulam partem eſſe expugnationis Ilij: hoc enim falſum prorſus eſt: Sed ſignificare hic voluit (ut opinor) Ariſtoteles idem in hac re, quod in illa uſu uenire, vt integram totámq; Niobem, ac fortunas plenas miſeræ illius mulieris aliquis vna tragœdia complectatur: aliquis autem in partes diſſectam pluribus temporibus ipſam in ſcenam ferat. Euripidem igitur, Æſchylúmq; appellat, qui in hac re diuerſa ratione ſe geſſerunt. Vter autem eorum laude dignus ſit, ac, quod poſcit ars, viderit: & uter culpæ hæreat, non omnino (niſi fallor) certum eſt: neque enim hoc apertè oſtendunt verba auctoris: & tragœdiæ ipſæ, unde id liquido perſpiceretur, periere. Qui ante me commentarios confecerunt in hunc librum, putauerunt Æſchylum in hoc peccaſſe: Euripidem autem à culpa afuiſſe, vel potius laudem in hoc meruiſſe. ipſe tamen, contrà exiſtimo Æſchylum plus in hoc uidiſſe: Euripidem verò hic hallucinatum fuiſſe: præſertim cum ab Ariſtotele traditum ſit peccare in hoc ſæpe Euripidem ſolitum, nec ſatis bene fabulas diſponere: Nec ſequitur, ut quamuis Æſchylus ætate anteceſſerit, non rationem alicuius rei intelligere potuerit, quam

ignorarit, qui tempore ipſum conſecutus eſt, Euripides; nam libenter etiam noſtrum hunc ſcriptorem peccata ipſius coarguere, ab eruditis viris animaduerſum eſt. Non parum etiam valet ad idem confirmandum, quod Ariſtoteles conſueuit primum indicare, vt refellere etiam, qui in aliqua re peccàrint: deinde qui rectè ſe illic geſſerint: primum enim ſtudet conuincere errores, quod infra quoque cuſtodiuit, vbi eodem penè modo locutus eſt: inquit enim, de officio chori loquens, & quid ipſum facere oporteat docens. καὶ συναγωνίζεσθαι μὴ ὥσπερ παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ παρὰ Σοφοκλεῖ, Omnis autē difficultas in eo poſita eſt: tota ne ſuperiori ſententiæ reſpondeat, quod inquit. Quemadmodum Euripides Niobem, an contrario ipſius tantum, & tanquàm proximæ uicinæ parti, ſi inde dematur particula negandi: Nam integra illa vitium indicat: poſterior verò illius pars ſublato inde, quod dixi, quomodo hoc rectè tractari poſſit, declarat. Si igitur ita capimus. Quemadmodum Euripides Niobem, qui ſcilicet ita hanc prolixam ac multorum capitum, fabulam tractauit, ut omnem eam vna tragœdia complecteretur, intelligetur manifeſto in id uitium ipſum lapſum, in quod incideret, qui vniuerſam expugnationē Ilij vna fabula perſequeretur. Quod autem ſequitur: Et non quemadmodum Æſchylus, ita tunc caperetur, qui ſcilicet partem tantum eius ſumpſit, & in hoc multum vidit. Omnes inquam qui ſe ita geſſere, ut declaratum eſt, vel labuntur penitúsq; eiiciuntur, vel in multas difficultates incidunt. Quod autem in Sudæ commentariis lectum protulit Robortellus, ac diligenter ponderauit, non declarat Æſchylum peccare ſolitum in rerum coagmentatione, ſed commemoratum eſt ab eo, qui primus hoc literis prodidit, ut oſtenderet nimis ſeruire ſolitum eum poëtam grauitati perſonarum: qui ſcilicet, ut induceret ipſas vndiq; grandes, & dignitatis ſuæ tuendæ ualde ſtudioſas, exagitatus ſit ab Ariſtophane, & maledictis vexatus. probare verò hoc ille uolens (uidetur autem fuiſſe vetus grammaticus, qui uitam Æſchyli ſcripſit: inde enim acceptus omnis ille locus eſt à Suda) hoc de Niobe recitauit, quamuis uno hoc exemplo contentus non fuerit: nam alterum etiam, ex alia tragœdia deptomptum, ponit. Sed cum verba illa mendoſa ſint in excuſis Sudæ exemplaribus, vt in libris quoque eius poëtæ: quod mendum etiam neſcio quomodo irrepſit in meam editionem. illic enim eſt, ἕως τρίτης ἡμέρας. non ſine cauſa ipſa doctiſſimo viro moleſtiam exhibuerunt: ualde enim incertus in eorum ſententia fuit. Non veriſimile autem eſt Æſchylum fabulam compoſuiſſe, quæ tanto numero dierum egeret. in antiquiſſimo certe & optimo libro legitur, ἕως τρίτου μέρους, id eſt uſque ad tertiam partem eius fabulę: cum enim ſilentium dignitatem perſonæ, qua vtitur eo, augeat: grauitérq; ſe geſſiſſe in acerbo illo ſuo caſu Niobem ſignificare vellet hoc etiam pacto poëta, modum in ea re non tenuit: induxit enim ipſam obuoluto capite ſedentem prope buſtum filiorum manſiſſe ſine voce vlla, donec tertia pars eius fabulæ peracta eſſet: Ita uerò legi hunc locum debere declarat etiam, ut arbitror, id, quod infra narratur, eundem poëtam in altera fabula, quæ uocabatur Hectoris lytra, induxiſſe itidem Achillem & ipſum operto capite nihil loquentem, præterquàm pauca initio eius tragœdiæ ad Mercurium, qui paucis reſpondit orationi ipſius: hic enim quoque eius fabulę vitiū indicatur. Vt ſuſpicari autem licet, plura fuerant facta Niobes, quę non poterant commodè vna fabula includi: unde Æſchylus prudenter ipſa ſeiunxit. Quemadmodum idem etiam, ſummo conſilio uſus, quum plura diuerſaq; inter ſe forent facta Promethei, de illis confecit tres fabulas. Primum argumentum fuit, quum ignem mortalibus attulit. Secundum, quum ob id pœna affectus eſt à Ioue, vinctúsq; in Caucaſo. Tertium, quum ſolutus eſt, vinculiſq; illis liberatus: qui igitur omnes has res, diuerſis temporibus geſtas, vna fabula complexus eſſet, peccaſſet. Eadem ratio eſt domus Agamemnoniæ, è cuius rebus aduerſis idem tragicus confecit tragœdias, quæ ſunt in manibus, Agamemnonem, Coëphoras, Eumenidas. Probare autem volens Ariſtoteles, quàm difficile ſit hanc culpam vitare, vtitur exemplo Agathonis, quem cum libenter laudet: déq; eo, vt de ſodali ſuo, ingenioſoq; viro, bene ſentiat, fatetur tamen in hoc ipſum peccaſſe: qui tamen ab omnibus aliis vitiis, vt teſtatur, ſibi cauere potuit: Vnde intelligitur, quod dixi, hunc locum fraudi etiam eruditis acutiſq; poëtis fuiſſe. Verba verò hæc quaſi huc inculcata ſunt ad planius ſignificandum, quod tradiderat:

rat: nam ſtatim, relicta perſona Agathonis, redit ad ſuperiorum illorum facultatem exponendam: qui quamuis inciderint in culpas, quas oſtendit, tamen rectè ſe gerunt aliis in partibus: laudémq; merito adipiſcuntur: hoc enim valet. In peripetiis autem & ſimplicibus rebus, conſequuntur quod volunt admirabiliter. Perſpicitur igitur id vſu venire non propter virium imbecillitatem, ſed quia uitioſum argumentum ceperunt: neque enim ipſis facultas deeſt egregiè & cum laude tractandi peripetias, id eſt fabularum partes, in quibus magnæ rerum mutationes exiſtunt: ſubitiq; caſus. & ut peripetias, ita etiam ſimplices res, id eſt argumentũ coagmentationémq;, in qua non ſit repentina illa, magnaq; fortunarum varietas: cum autem ſimplices res appellarit, non partes fabulæ, ſed argumentum eius generis, quod oſtendi, non ſine cauſa putaret aliquis peripetias vocatas argumenta itidem fabulasq;, in quibus caſus illi ſubiti, mutationesq; fortunarum magnæ continerentur: πράγματα vero hic vocauit (niſi fallor) Ariſtoteles, quam ſupra σύνθεσιν πραγμάτων appellauit: id eſt res, cum rerum coagmentationem intelligeret. Cauſam verò huius rei, & cur poëtę, qui illic peccarent, hic contra præclarè ſe gererent, eſſe inquit, quia hoc, quod ipſi cum laude tractant, tragicum eſt, & acceptum hominibus. Tragicum autem, id eſt accommodatum ſtudio ipſorum, & idonea materia tragœdiæ conficiendæ, vt illud ſcilicet ab ipſa alienum. Acceptum vero hominibus: ita enim interpretor φιλάνθρωπον, de qua notione huius nominis ſupra diſputaui, id eſt quod capit animos eorum, ſenſibusq; mortalium congruit. Vt autem ſumere argumenta implicita: nec non ſimplicia quoque, non eſt alienum à ſtudio tragico: ita contrà velle ex argumento epico conficere tragœdiam, non eſt proprium tragici poëtæ. Quum autem in rebus perturbatis & ſimplicibus itidem duo animaduerterit: eſſe nanque illud, quod inde exiſtit, inquit. Et tragicum & φιλάνθρωπον, non videtur poſterius hoc in contrariis debere requiri, ſed prius tantum: neque enim video, cur argumentum epicum φιλάνθρωπον eſſe non poſſit. Quod ad veritatem lectionis facit, ſunt plures libri calamo exarati in quibus pro πέρσιν legitur πόρθησιν: nec tamen puto commutandam cũ hac eſſe receptam lectionem: nam multo infra eodem nomine vocauit eandem fabulam: & πόρθησιν olim arbitror fuiſſe declarationem illius vocis, quæ poſtea in locum eius irrepſerit. Quod itidem prius Νιόβην ἢ Μήδειαν excuſi libri habebant, primum tantum mulieris nomen inueni in iiſdem exemplaribus: rectéq; puto, quod conſequebatur, eiectum inde à Madio fuiſſe.

Ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν ὁ σοφὸς μὲν, μετὰ πονηρίας δὲ, ἐξαπατηθῇ, ὥσπερ Σίσυφος: καὶ ὁ ἀνδρεῖος μὲν: ἄδικος δὲ, ἡττηθῇ. ἔστι δὲ τοῦτο εἰκὸς, ὥσπερ Ἀγάθων λέγει: εἰκὸς γὰρ γίνεσθαι πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκός.

Eſt autem hoc, quando ſapiens quidem, cum improbitate autem, deceptus fuerit: quemadmodum Siſyphus: & fortis quidem, iniuſtus autem, ſuperatus in pugna ſit: eſt autem hoc veriſimile, quemadmodum Agathon dicit: veriſimile enim fieri multa & contra veriſimile.

Exemplis declarat quod tragicum eſſe dixit, & gratum hominibus: id autem eſſe inquit, cum vir ſanè ſapiens, id eſt vafer ac multarum rerum peritus: ita enim núc Græco more, & ut conſuetudo erat, non ut philoſophi loquuntur, capit hoc nomen: idem tamen improbus, & vitio alicui affinis, deceptus ſit: quod contigit Siſypho. Fingere igitur poëtam huiuſcemodi homini aliquos impoſuiſſe, in fraudémq; ipſum lapſum, qui cum callidi conſilij ſit: non ſit tamen à culpa vacuus, ſed coniunctam habeat cum ea dote animi vitium aliquod, eſt aptum tragœdiæ: neceſſéq; eſt, vt ſit gratum hominibus: quis enim non gaudeat incommodo ac malo illius, qui malitia fretus iniuriam faciat innocenti viro: & vt hoc, ita etiam fortis, iniuſtus tamen, victus in pugna aliqua, eſt ſcilicet eadem ratione & tragicum & acceptum hominibus. Contingit autem aſtutum hominem decipi, quia vitium illud animi, quod coniunctum

eſt cum hoc bono, non ſinit illum acie mentis vti, ac dolum ſentire: eodémq; pacto magnis corporis viribus, ac robore animi præditus homo, fieri poteſt vt vincatur in prælio, ſi idem iniuſtus ſit, quia dum aliquid iniuſte procurat, amittit vſum fortitudinis. Exemplum prioris caſus eſt Polymeſtor apud Euripidem in Hecuba: qui, cum callidus vir fingatur, deceptus tamen eſt, tractuſq; in inſidias à muliere. perſuaſit enim illi Hecuba, ut cuſtodes corporis à ſe remoueret, quo facilius poſſet vlciſci dolorem ſuum, auxilioq; conſeruatum ipſum malè habere. vitium igitur animi auaritiaq; ipſum in fraudem induxit. Cum autem requiratur, vt quidquid in tragœdia geritur, veriſimile ſit: huiuſcemodi verò euentus rerum, repugnare veriſimili videantur, ſoluit hunc nodum: Nam inquit hoc etiam veriſimile eſſe: non tamen verum, propriumq; veriſimile: id enim eſt, quod plerunq; fit: quin potius contrarium illi: ſed tamen genus quoddam ueriſimilis: illud inquam, quod excogitatum eſt ab Agathone: veriſimile enim ille eſſe inquit quippiam aliquando fieri contra id, quod veriſimile erat fieri debere, vt manifeſto in his rebus contigit. credibile enim erat callidum virum dolos cogniturum: & fortem, victorem è pugna rediturum. Diſſeruit autem pluribus ipſe de hoc veriſimilis genere in ij. libro de arte dicendi verbis etiam ipſius poetæ poſitis. Dionyſius verò Halicarnaſſeus in epiſtola ad Ammeum, fallax in primis & captioſum putat eſſe hoc argumentum, atque ipſum exagitat quantum poteſt: cum aliquis id, quod nullo modo veriſimile eſt, conatur oſtendere aliquando fieri veriſimile.

Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ ὥσπερ παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ παρὰ Σοφοκλεῖ. τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ διδόμενα μᾶλλον τοῦ μύθου, ἢ ἄλλης τραγῳδίας ἐστί. διὸ ἐμβόλιμα ᾄδουσι, πρώτου ἄρξαντος Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου, καίτοι τί διαφέρει ἢ ἐμβόλιμα ᾄδειν, ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἁρμόττειν, ἢ ἐπεισόδιον ὅλον.

Et chorum autem vnum oportet exiſtimare hiſtrionum, & partem eſſe totius, & vnà contendere: non quemadmodum apud Euripidem, ſed quemadmodum apud Sophoclem. Reliquis autem, quæ dantur plus fabula, vel alia tragœdia ſunt. Quare embolima canunt, cum Agathon primus principium dederit huiuſcemodi rei. Atqui quid differt vel embolima canere, vel diſputationem ex alio in aliud accōmodare, vel epiſodium totum.

Cum modo præceperit tragicis, ne ſumant materiem ſui operis argumentum epicum, & quæ incommoda, ſi id fiat, inde naſcantur docuerit, diſſerit nunc de choro, atque officio ipſius, cum ueteres poëtæ diuerſa ratione illo vſi ſint. Primum igitur tradit ipſos huius animi eſſe debere, quod ad partes chori facit, quum ad ſcribendum accedunt, vel potius ad res illas texendas, ac deniq; ſentire de choro, vt de vno aliquo hiſtrione, putaréq; ipſum idem munus habere, id eſt ſtudere, vt fabula ad exitum perducatur, adiuuaréq; opus illud, quod manifeſtius hiſtriones faciunt, quamuis chorus grex quidam ſit: hiſtriones autem ſingulæ perſonæ. Quod adiungit vim habet declarationis. Et partem eſſe totius: nam cantus chori, ſi ſententias extra rem perſequeretur, tanquam hiſtrio haberi non poſſet: nec pars totius, id eſt coagmentationis illius rerum, foret. Contra autem qui fixum in animo habebit non eſſe chorum quippiam aduenticium, accommodatas fabulæ ſententias ipſi affinget. Sequitur autem oportere poëtas exiſtimare: hoc enim videtur repeti debere, chorum vnà certare: laboraréq; in eo opere: non quemadmodum apud Euripidem, ſed quemadmodum apud Sophoclem. Quod valet, cum iam affirmaſſet imitari illum debere hiſtriones: adiuuaréq; ſtudio ſuo fabulam, ita ſe in illo munere gerere ipſum debere, vt ſe gerit Sophoclis chorus, non vt Euripidis. Vnde (niſi fallor) elicitur chorum etiam Euripidis συναγωνίζεσθαι, id eſt una cum hiſtrionibus, quos ἀγωνιστὰς uocant à

certatione,

certatione, qua vtuntur: ſtudioq́; in peragenda fabula, operam dare vt illa ad finem perducatur: non tamen eodem pacto, vt chorus Sophoclis: Vt diſcrimen tantum apud eos ſit in modo atque ratione, qua illi diuerſa vtuntur: nam manifeſtò antepo- nit rationem huius poëtæ rationi concertationiq́, Euripidis. Videnda igitur diffe- rentia, quæ fuerit inter illos, ſi verum eſt, quod dixi, vt apud ambos chorus aliquo modo munus obeat hiſtrionis. Menſura ſanè, longitudoque cantilenarum eadem, aut non valdè diſſimilis videtur. Quare in hoc diſcrimen non eſt: nec ſanè exiſtiman dus eſt peccare in hoc Euripides, quod non nulli putarunt, qui dixerunt ipſum non multa loquentem chorum inducere: ſed potius quia apud eum chorus, quamuis nõ omnino diiunctus ſit à fabula, ſed aliquantulum tangat res illas, non valde tamen adiuuat exitum fabulæ: in extremoq́, tantum, cum antea ſæpe longè digreſſus ſit, eò redit: cum magis Sophoclei chori rebus illis hæreant: nam quod facit etiam ad ſen- tentiam eam refellendam, non præcipit hic optimus huius artis magiſter de partibus illis, ſententiisq́; chori, quæ ſenariis uerſibus eduntur: ſed chorum vocat cantile- nam illius muſici gregis: hoc autem inde etiam perſpicitur: infra nanque vbi inſtitu- tum ceterorum, qui longè aliam rationem ſecuti ſunt: in primisq́; ueterum exponit, inquit. τὰ διδόμενα: non conferret enim quæ publicè dantur, canunturq́; cum iis, quæ tanquam ab hiſtrionibus pronuntiantur: uerum etiam non eſt chorum, cum ſe- mel in ſcenam veniſſet, nunquàm inde, niſi peracta fabula exire ſolitum, cum cer- tis nominibus exitus inde, reditusq́; ipſius diuerſi, vt oſtendit Pollux, diſtincti fo- rent. An aliter verba hæc accipienda, & illud συναγωνίζεσθαι, id eſt concertare, eſt declaratio antecedentis ſententiæ, qua affirmauit, chorum eſſe debere partem totius: qui enim certat, ſine dubio pars illius quaſi pugnæ contentionisque habendus eſt. Quod verò ſequitur. Non quemadmodum apud Euripidem, ſignificat rationem Euripidis nullo modo probandam eſſe, qui inducit chorum nullam in partem fabu- lam adiuuare: quod ſane in maxima parte cantilenarum ille facit: veréq; hoc de illo pronuntiari potuit. Adiungit ſtatim Ariſtoteles, quod valet ad peccatum in men- ſura chori magnum ceterorum poëtarum oſtendendum. Reliquis autem, quæ dan tur plus fabula, vel alia tragœdia ſunt. intelligit uero poëtas, cum illi ex altera parte reſpondeant Euripidi & Sophocli, qui manifeſto tragici, non hiſtriones ſunt. Διδόμενα quod inquit, intellexit, vt opinor, quattuor illos cantus chori, qui actus tra gœdiarum diſtingunnt: μέλη enim accipere debemus. διδόμενα verò quia magiſtra tus eos dabat: publicis nanq; ſumptibus cantorum greges inſtruebantur: hoc enim ſupra auctor ipſe ſignificauit, quamuis de comœdia illic loquatur: ait enim καὶ τὸν χορὸν κωμῳδῶν ὀψέ ποτε ὁ ἄρχων ἔδωκεν. idem tamen, quod illic, in tragœdia quoque vſu venire exiſtimandum, præter quàm quod hoc grauiſſimus teſtis Plato confirmat: vt alia nunc teſtimonia omittam, quibus in eo loco explicando id confirmaui. cum au- tem illic oſtenderim moris fuiſſe, vt poëtæ ipſi chorum peterent: magiſtratusq́; aut daret, aut negaret, vt ipſi viſum fuiſſet, libet idem declarare auctoritate Plutarchi: qui & ipſe hoc inſtitutum tetigit in Erotico: cum enim res narrari deberet, quæ co- mici facti ſimilitudinem habebat, ambagibus opus illic non eſſe quidam affirmauit, qui in colloquio illo ac ſermone verſabatur, quia res ipſa vel potius caput origoq́; il- lius, talis omnino erat: poſcebatq́; ſua vi chorum ac ſcena tantum egebat, cum aliis rebus abundè inſtructa foret, quæ in comœdia requiruntur. inquit igitur. αὐτὴ ἡ πρόφασις, ἐξ ἧς ὡρμήθησαν οἱ λόγοι, χορὸν αὐτῷ τῷ πάθει καὶ σκηνῆς δεῖται· τὰ δ' ἄλλα δράματος οὐδὲν ἐλλείπει. omnes prætetea illi loci valent etiam ad lectionem hanc conſtituendam, quæ ſine cauſa à non nullis tentata eſt. ſed hoc egregie in primis facit: declaratque receptam veram eſſe, vetus grammaticus, qui ſcripſit vitam Ariſtophanis: in extre- mo enim, vbi de partibus & ipſe comœdiæ diſſerit, inquit. δεύτερον χορικόν, τὸ τοῦ χοροῦ διδόμενον μέλος. omnem autem eum locum manifeſtò ille accepit ab hoc noſtro au- ctore. Quod verò Ariſtoteles addidit, cum, Plus quàm fabula ſunt, dixiſſet, Vel alia tragœdia, eſt (ut opinor) declaratio antecedentis vocis: oſtenditq́; quomodo fa bulam hic accipere debeamus: fabula enim propriè eſt coagmentatio ipſa rerum, quę tunc aguntur, ſine epiſodiis: tragœdia autem aucta his partibus extrinſecis: neque enim puto aliam diuerſam ab illa ipſa tragœdiam ipſum intelligere. Nec me tamen

fallit,

fallit, quod in mentem uenerit Madio, acutè ſanè atque eruditè, qui putat deſiderari hic ante vocem μᾶλλον particulam negandi. Vt autem ita exiſtimet, ducitur coniectura quadam, non ueſtigiis vllis huius lectionis, quæ in ſcripto aliquo libro appareant: & certe locus ille perturbatus eſt, quod iam demonſtratum eſt. Quod ſi tantum licentię permittere nobis poſſemus, quaſi poſcente hoc ſententia veritateq́; ipſa, vt ſyllabam, quæ negandi vim habet, adderemus, magis in explicanda ſententia ratio nominum retineretur: nec quicquam infrequens durumq́; hic reperiretur: tunc enim μᾶλλον valebit magis: aliamq́, tragœdiam, diuerſam ab ipſa, capiemus: fabulam autem illam ipſam, in qua chorus modum nullum tenet, vt omnis ſenſus, quemadmodum ille quoque tradit, hic ſit. Reliquis autem tragicis, quæ dantur, magis fabula, aliaue omni tragœdia ſunt, quæ ſcilicet cum choris huius conferatur, remotis choris illius ipſius. Narrat etiam Ariſtoteles, vnde fluxerit hic mos, ut in tragœdia embolima canerentur, id eſt res penitus extrinſecæ, atque eò inculcatæ: & quis auctor fuerit huius inſtituti: cauſamq́, huius fuiſſe dicit, quod ſtuderent augere partes chori: magnamq́; partem tragœdiæ conſumere vellent in choris: vt enim hoc facilius præſtarent, comportabant eò etiam aliena: Agathon autem primus hoc facere auſus eſt, quem etiam hoc nomine reprehendit. Quàm improbum autem, vitioſumq́, hoc ſit, docet, ſimile eſſe declarans alij, quod manifeſtò inſulſum eſt, & à nullo adhuc tentatum: vtiturq́; modo illo, qui multum ualet ad ſtultam aliquam ſententiam refellendam. Atqui enim inquit quid differt vel embolima canere, vel diſputationem ex alio in aliud, ſi quadrat, vel epiſodium totum. Simile igitur dicit illos facere, qui embolima canant, illis, qui ῥῆσιν ex alio in alind transferant, ſi quadrat. ῥῆσιν autem appellat partem tragœdiæ, in qua diſputatio aliqua perfecta ſit, quæ plerunq́; minor eſt epiſodio. vtuntur crebrò veteres ſcriptores hoc verbo, cum id, quod oſtendi, ſignificare uolunt: neque tamen (niſi fallor) ῥῆσιν partem chori vocarent, ſed explicationem alicuius ſententiæ, habitam ab hiſtrione quopiam: ſed de vi huius nominis ſupra accuratius diſputatum eſt. inquit igitur, qui id committunt, quod reprehendit in choro; idem facere atque illos, qui traducunt ex alia in aliam fabulam diſputationem aliquam de aliqua re, ſi forte illa quadrat: quod ſanè ab omnibus improbatur, & importunum putatur. Cum verò in Græcis auctoris uerbis neutro genere ſit ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο, non omnino apparet quid intelligi debeat: quamuis ſupra ipſe, vt de tragœdia prolatum, cepetim: genera enim non reſpondent: hoc igitur adnotare volui. Sed quia hic locus omnis ualde contaminatus eſt, tacere nolo in ſcriptis pluribus exemplaribus inueniri particulam εἰ, quæ hic neceſſaria uidetur: nec tamen illic ea ſuo loco poſita eſt, niſi fallor: ita enim illi habent. ἢ εἰ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἁρμόττει. nam extremum etiam hoc uerbum indicandi modo, non optandi, illic poſitum eſt. quare ſi coniungeretur cum hoc uerbo copula hæc utilis hic foret: ualeréq; quod ſignificaui: ita enim nimis remota eſt. Quod ſequitur. Vel epiſodium totum, additum eſt ad augendum abſurdum: nam quin hoc nullo modo deceat, integrum inquam epiſodium ex alia in aliam fabulam traducere, nemo negaret. Eſt etiam in extremis his verbis diſcriminis quiddam: duo nanq; ſcripti libri habent ὁ λόγος, loco uocis ὅλον: ex qua tamen uarietate lectionis commodum nullum ſenſum elicio.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἤδη εἴρηται. λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως, ἢ διανοίας εἰπεῖν. τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν διάνοιαν ἐν τοῖς περὶ ῥητορικῆς κείσθω: τοῦτο γὰρ ἴδιον μᾶλλον ἐκείνης τῆς μεθόδου. ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τούτων, τό, τε ἀποδεικνύναι καὶ τὸ λύειν, καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν. οἷον ἔλεον, ἢ φόβον, ἢ ὀργὴν, καὶ ὅσα τοιαῦτα: καὶ ἔτι μέγεθος καὶ σμικρότητα. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασι ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι, ὅταν ἢ ἐλεεινὰ, ἢ δεινὰ, ἢ μεγάλα, ἢ εἰκότα δέῃ παρασκευάζειν: πλὴν τοσοῦτον διαφέρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι ἄνευ διδασκαλίας: τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ λέγοντος παρα-

σκευάζεσθαι. τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγοντος ἔργον, εἰ φαίνοιτο ἡδέα καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον;

De alijs quidem igitur iam dictum eſt: reliquum autem de locutione vel ſententia dicere. Quæ quidem igitur circa ſententiam in libris de arte dicendi poſita ſint: hoc enim proprium magis illius rationis ac viæ. Sunt autem ſecundum ſententiam hæc, quæcunq; ab oratione oportet comparari: partes autem horum demonſtrare, & ſoluere, & affectus excitare: Ceu miſericordiam, vel metum, vel iram: & quæcunq; huiuſcemodi: & præterea magnitudinem & paruitatem. Perſpicuum autem quod & in rebus ab iſdem formis oportet vti, quando vel miſerabiles, vel acerbas, vel magnas, vel veriſimiles oportuerit conficere: niſi quod tantum diſcrepant, quod hæc quidem oportet apparere ſine doctrina: quæ autem in oratione, ab dicente comparari, & ab oratione fieri: quod enim vtiq; eſſet dicentis opus, ſi apparerent iucunda, & non propter orationem?

Cum multa iam tradidiſſet, quæ, quomodo corpus tragœdiæ, fabulaq́;, ſine vitio conſtitui poſſet, docerent: nec non de moribus accurate præcepiſſet: præcipuè enim duo hæc videtur ſignificaſſe, De aliis dicens. Quum igitur hæc ſedulo explicaſſet, tempusq́; iam veniſſet diſputandi de locutione illi poëmati apta, indicat peruentum eſſe ad finem ſuperioris præceptionis, quæ ſatis longa & accurata fuit: excitarq́; lectorem oſtendendo, quid nunc ſequatur, vt plena integraq́; hæc ars explicetur. Reſtare igitur dicit, vt de locutione agat. Sed quia ratio poſtulabat, vt prius de ſententiis diligenter præciperet: antea enim quid dicatur oportet habere: poſtea quibus verbis id exponatur, videre: neque enim vſus vllus eſſet verborum, niſi quid illis ſignificaretur, haberemus. Et præterea quia ſupra hoc ordine vſus fuerat in appellandis partibus his tragœdiæ, quæ qualitatis aliquid ipſi aſpergunt: διάνοιάνq́; ante locutionem collocarat, cur nunc ſuperſedeat accurata diſputatione de illa, declarat: cauſamq́, huius rei eſſe inquit, quia quæ pertinebant ad ſententias, vnde ſcilicet illæ eruerentur, & aptæ vndiq́; illi tempori redderentur, iam in libris de arte dicendi, diligenter traditum fuerat. Cum igitur, nondum aperto conſilio ſuo, ordinem, quem tenere vellet, oſtendiſſet: vidiſſetq́; difficultatem hanc in animo lectoris naſci prorſus debere, ſtatim, quaſi ſe purgans, ait. Vel de ſententia: quod ſcilicet verius fuerat. cur tamen nunc hoc relinquatur, docet. Ea nanque, quæ ad ſententiam faciunt, accipi vult, vt in libris de arte dicendi pertractata ſunt, nec vllam in partem immutari. Cur verò illic potius, quam hic accuratè de hoc diſputarit, exponit: idq́; à ſe factum eſſe ratione docet, quia magis proprium eſt illius, quàm huius methodi, hoc moliri: magis autem proprium quia illic veræ cauſæ, non fictæ, vt in fabulis, aguntur: & illæ quidem vnde maioris ponderis res naſcuntur: & ſalus deniq́; alicui aut peſtis naſcitur: nec homini tantum, ſed etiam ciuitati ac genti. Quamuis autem, quæ ſententiæ ſunt, peti iubeat è libris de arte dicendi, breui tamen quæ illa ſint, exponit: eſſeq́; inquit ea, quæ pertinent ad ſententiam, communiter vniuerſa illa, quæ ab oratione opus eſt confici ac comparari, vt omnis cura operaq́; dicentis in illis occupata eſſe debeat. Cum verò generatim ipſa hoc pacto oſtendiſſet, ſingillatim ea exponit: partésq; horum eſſe inquit: id eſt in illis numerari, demonſtrare atque aliquid argumento probare: nec non diſſoluere & confutare: præterea affectus excitare: quorum motuum partem enumerat. ceu enim inquit miſericordiam, vel metum, vel iracundiam: reliquos autem reiicit. Non ſine cauſa verò aperit, quæ vocet πάθη: exemplaq́; ipſorum ponit: hoc enim in libro plerunq́; aliud appellat πάθος, vt ex definitione ipſius, quam attulit, patet: non ſolos tamen illos eſſe qui affectus vocari

poſſint,

poſſint, declarat, addens. Et quicunque alij huiuſcemodi. Quanta uerò cura, diligentiaq́; perſequutus ſit hanc rem initio ſecundi eorum librorum, & quam ſubtiliter, acutéq; illic omnia explicarit, nihil attinet dicere. vt quum opus illud eruditionis elegantiæq́; plenum ſit, hanc in primis ipſius partem docti & ingenioſi viri nõ ſine cauſa magnopere admirati ſint. Sed quum non ſolum quidquid ad affectus hos facit, illic ſummo ſtudio explicarit, verum etiam qui mores ſint & ſingularum ætatum, & fortunarum hominum: nec non etiam, quos mores creent, & motus illi turbidi animorum & habitus, qui ſedati ſunt, illic tradiderit, non ſine cauſa quiſpiam quæreret, cur partem hanc hic reliquerit, quum manifeſtò & ipſa ope orationis efficiatur: δείνωσιν q; opus ſit, non minus, atque illa, quæ appellauit. Quin autem huiuſmodi oratio, in qua appareant mores eius, qui dicit, magnam vim habeat ad fidem faciendam, dubitari non poteſt. Adiungit ſtatim hic, quæ itidem ſententiæ ſunt. Et adhuc magnitudinem & paruitatem. quis enim neſcit ui orationis, artificioq́; dicentis, res & amplificari & minui: cum extiterint etiam qui in his duobus præcipuè poſitam eſſe artem dicendi voluerint. Cum, & quæ ſententiæ ſint, & partes ipſius docuiſſet tradit dubitari non poſſe, quin ab iiſdem formis & quaſi locis, rationes harum rerum ducendæ ſint, cum tragicus poëta quippiam horum efficere vult, à quibus in altero illo ſtudio ducuntur, cum orator & ipſe aliquid horum molitur: ambas enim has diuerſas artes eodem accedere oportet. Inquit igitur. Perſpicuum autem eſt, quod & in rebus ab iiſdem formis oportet vti, quando vel miſerabiles vel acerbas vel magnas vel veriſimiles opus fuerit conficere: à quibus ſcilicet formis ſumunt, cum eadem præſtare volunt, oratores: ut non aliæ ſint formæ lociq́;, qui inſtruunt oratorem: & alij, qui poëtam ornent: rationémq; eum doceant, quomodo eorum aliquid efficere poſſit. Πράγματα hic vocat res, quæ in ſcenam veniunt, & argumentum ipſum, eadem ratione, qua dixit fabulam eſſe πραγμάτων σύστασιν, quo loco manifeſtò πράγματα idem valent: ſed Horatius etiam Latina voce, quæ huic reſpondet, idem appellat in epiſtola de arte poëtica, vbi ait. Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur. In eo, quod ſequitur, quod quidam affirmãt in libris calamo exaratis legi ἰδεῶν pro illo, quod in excuſis eſt, εἰδῶν: ipſe quoque inueni eandem ſcripturam in tribus exemplaribus: nec tamen receptam lectionem hinc eiiciendam puto: auctor certe ipſe in primo de arte dicendi, quo loco declarat, quid intelligat hac voce, εἴδη appellat, non ἰδέας: neque etiam ſi ἰδέαι hic legeretur, idem valeret hoc nomen, quod apud Hermogenem valet: longè enim aliæ illæ ab his ἰδέαι ſunt: quod nullo negotio intelligitur: εἴδη enim, vt ipſemet teſtatur, appellat, ſingulorum generum, diſciplinarumq́; proprias propoſitiones: cum loci ſint, qui communes ſunt omnium generum: & vbi manent argumenta, apta cunctis artibus confirmandis. Quod vero verbum χρῆσθαι hic vſurpauit, valet illud, promere & quaſi vtendum illinc ſumere atque mutuari. Eſt puſillum adhuc diſcrimen hac parte in libris calamo exaratis: pro δεῖ enim, partim illorum habent γ' οὖν: partim autem δ' οὖν: nec tamen cenſeo à communi lectione diſcedendum. Cum autem ſimilitudinem, quæ in his rebus verſatur, oſtenderit, quid diſcriminis illa inter ſe habeant, declarat. inquit igitur ipſa inter ſe hoc tantũ diſtare, quod res ipſas oportet ſua vi tales uideri, & ſpectatoribus apparere miſerabiles ſcilicet, aut acerbas, aut amplas, aut aliquid huius generis, ſine opera muneréq; alicuius, qui id doceat: & quamuis nõ explicentur, atq; ab aliquo huiuſcemodi eſſe declarentur: nam quod apud auctorem eſt: τὰ μὲν, arbitror ſignificare πράγματα vt ſupra locutus eſt, & eò referri: ex eo autem quod ſequitur manifeſto percipitur, quomodo ſupra ceperit πράγματα: cõtrarium enim eius eſt, quod nunc inquit: τὰ ἐν τῷ λόγῳ: in ſcena enim res fiunt, ab hiſtrionibusq́; ita adminiſtrantur, vt ſi eo tempore gererentur: ab oratore autem exponuntur: & antea factæ commemorantur: in orationéq; demum poſitæ ſunt. inquit igitur. Quæ autem in oratione manent, oportet ſcilicet: hoc enim repetendum eſt, à dicente confici ac comparari: quod contrarium eius eſt, quod ſupra dixit, quamuis non doceatur, & accuratè declaretur. id eſt ἄνευ διδασκαλίας: quod enim conficitur ſtudio dicentis docetur & explanatur: illud verò cuiuſmodi ſit ſua ui apparet. Addidit etiam hic, quod tanquam declararet proxima vicina uerba, id eſt quod dixerat à dicente comparari;

id verò

id verò eſt & ab oratione naſci: quod enim ab eò, qui verba facit de ea re conficitur, id ab oratione proficiſcitur: indéq; ortum habet. Probare verò volens, quod dixerat, res illas tales fieri opera dicentis, à contrario id conſtituit: inquit enim. Si nanq; res illæ ſua vi intelligerentur eſſe iucundæ, & non tales efficerentur ab oratione, & accurata ipſius diſputatione, quod reſtaret opus, officiumq́; dicentis? quaſi dicat ſupersedere ille poſſet oratione: nec haberet cur in ea ſe tantopere iactaret: hoc autem abſurdum eſt, quaſi ſilentium indici oratoribus: nec operam eorum requiri, quæ tantopere prodeſt cauſis. Fructus igitur eſt, quia vt commodum eſt; cauſaq́; poſtulat, quæ exponuntur, efficiuntur aut iucundæ, aut triſtes, aut atroces, aut aliquid eiuſmodi: quamuis enim nunc vnum horum ponat: id eſt iucunda, reliqua tamen audienda ſunt.

Τῶν δὲ περὶ τὴν λέξιν, ἓν μέν ἐστιν εἶδος θεωρίας, τὰ σχήματα τῆς λέξεως, ἅ ἐστιν εἰδέναι τῆς ὑποκριτικῆς, καὶ τοῦ τὴν τοιαύτην ἔχοντος ἀρχιτεκτονικήν. οἷον τί ἐντολὴ, καὶ τί εὐχὴ, καὶ διήγησις, καὶ ἀπειλὴ, καὶ ἐρώτησις, καὶ ἀπόκρισις, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον: παρὰ γὰρ τὴν τούτων γνῶσιν ἢ ἄγνοιαν, οὐδὲν εἰς τὴν ποιητικὴν ἐπιτίμημα φέρεται, ὅ, τι καὶ ἄξιον σπουδῆς. τί γὰρ ἄν τις ὑπολάβοι ἡμαρτῆσθαι, ἃ Πρωταγόρας ἐπιτιμᾷ: ὅτι εὔχεσθαι οἰόμενος, ἐπιτάττει, εἰπών. Μῆνιν ἄειδε θεά: τὸ γὰρ κελεῦσαι (φησι) ποιεῖν τι, ἢ μὴ, ἐπίταξίς ἐστι. διὸ παρείσθω, ὡς ἄλλης, καὶ οὐ τῆς ποιητικῆς ὂν θεώρημα.

Eorum autem, quæ circa locutionem: vna quidem ſpecies eſt animaduerſionis figuræ locutionis, quas percepiſſe eſt hiſtrionicæ, & eius, qui huiuſcemodi habet architectonicam. ceu quid mandatum eſt, & quid preces, & narratio, & minæ, & interrogatio, & reſponſio, & ſi quid aliud huiuſcemodi: ab cognitione enim vel inſcitia harum rerum nulla in poëticam artem reprehenſio affertur, quæ quidem alicuius pretij ſit: Quid enim aliquis exiſtimet vitioſe tractata eſſe ea, quæ Protagoras accuſat, quod cum putet precari, præcipit, vbi dixit. Iram cane dea: iubere enim inquit aliquid ſacere aut non, præceptio eſt. Quare omittatur, ut alius, & non poëticæ artis, conſideratio.

Cum ſupra oſtendiſſet reſtare, vt de locutione, ſententiaq́; diſputaretur: quarum tamen duarum rerum alteram hic accuratè non perſequitur, quia vt narrat, expoſita illa ſit, diligentérq; tractata in libris de arte dicendi: quamuis nunc quoque breui tradat, & quid ipſam conficiat, & quæ partes eius ſint, aggreditur alteram, id eſt locutionem: & cum plura in natura eius, viq́;, ſpectanda animaduerti poſſint, vnum illorum eſſe ait, figuras, quas appellat, locutionis: quæ autem illæ ſint, ipſe docet. Animaduertendum autem in primis longè aliam rem intelligere magiſtros dicendi, quamuis vtantur iiſdem nominibus, quum dicunt σχήματα λέξεως: ita enim ipſi vocant ornatus quoſdam & tanquam lumina orationis: diſtinguuntq́; poſteriore nomine ab iis luminibus, quæ manent in ſententiis: quæ σχήματα διανοίας ea de cauſa ab ipſis vocantur. Sed hoc nunc relicto, quod admonuiſſe ſatis fuit, vocatæ hæ figuræ ita videntur, quia aliter atque aliter vultus, totum ue corpus, cum variantur illæ, conformatur, vt meritò hac de cauſa ſchemata figuræq́; ipſæ appellatæ ſint. Has igitur exquiſitè noſſe non poëticæ artis, ſed hiſtrionicæ officium eſſe inquit: quia autem ars à ſtrato ſeparata nihil cognoſcit, ſed illi adiuncta tantum percipit, quod percipit, quaſi declarationis loco addit. Et eius qui huiuſcemodi teneat architectonicam. τοιαύτην verò, non ταύτην, videtur dixiſſe: id eſt huiuſcemodi, non hanc, quaſi non omnino velit hiſtrionicam eſſe, in cuius poteſtate illa ſit, quæ moderatur

ac fingit corpus, vt poſtulant diuerſæ rationes ac modi pronnntiandi, ſed ſimilem ipſi quandam, quæ in inferiores multas ius habet, & tanquàm præcipit, quid ipſis facto opus ſit, vt princeps eorum fabris in domo ædificanda: hoc enim valet architectonicam eſſe. Exemplis autem, & ſingularum partium appellatione, declarare volens, quæ ſint figuræ hæ, inquit, Ceu quid ſit mandatio, quid precatio, & quæ narratio. vocat autem εὐχὴν, vocis oriſq; formam, qua quis alicui quippiam mandat: vt precationem etiam, quomodo quis fingit vocem, cum votum facit, & oratione ſua poſcit aliquid à diis immortalibus. eadem ratio reliquorum modorum eſt: nec tamen eorum omnium nomina ponit: nam in extremo multis iam enumeratis, quaſi dubitans an aliqua reſtent, ait. Et ſi quid aliud huiuſcemodi. Probare autem volens, non oportere ſollicitam eſſe artem poëticam de his rebus, nec debere exquiſitè ipſa percipere, rationem hanc eius rei reddit: docet enim ab harum rerum ſcientia, aut inſcitia, non poſſe in artem poëtarum cadere ullam reprehenſionem, quę momenti alicuius ſit. Cum igitur labi in aliquo horum, nec vim eius tenere, non afferat poëtæ iuſtam vllam reprehenſionem, intelligitur curæ ipſius non eſſe hæc minutè perdiſcere. Reſpondet igitur, quod inquit. παρὰ τῶ, & quæ ſequuntur, ſuperiori illi parti ἃ ἐστιν εἰδέναι τῆς ὑποκριτικῆς: affertur enim cauſa his verbis manifeſtò alicuius rei: illa antem eſt, qnod officium poëtices non eſt ea tenere, ſed hiſtrionicæ: Poëtices verò non eſſe ſignificauit, quamuis id non expreſſerit, quum hiſtrionices eſſe affirmauit. Videndum autē cur non ſolum dixerit ab ignoratione, verum etiam à ſcientia harum rerum nihil veræ reprehenſionis cadere poſſe in artem poëtarum: neque enim cognitio alicuius artis occaſionem vnquam videtur dare peccandi. & ſanè quamuis contrarias res appellarit, vt conſuetudo videtur eſſe loquendi: ah altera tantum deterioréq; parte videtur naſci vitium, anſaq; erroris. Παρὰ hic eandem vim, quam ſupra, habet, cum inquit καὶ παρὰ τὸν λόγον γίνεσθαι: valet enim ab: motumq; alicunde ſignificat. Multis autem locis ipſe ita hanc particulam cepit: ſed alij quoq; Græci auctores, ut Polybius in iij. libro hiſtoriarum, cum inquit. μὴ παρὰ τὴν τῶν δυνάμεων ἀποδειλίασιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ προεστῶτος εὐλάβειαν γεγονέναι: id eſt in mentem venit Romanis, quud res antea male geſta eſſet: conſternatæq; animo in pugna aliqua viſæ forent eorum copiæ, non natum eſſe id à timore militum, ſed à ducis metu, & nimia in conſerendo prælio cautione. Φέρεται ἐπιτίμημα dictum eſt, vt φέρεται σῖτος, φέρεται ἔλεγχος, & plura alia huiuſcemodi: ita enim crebrò locutus eſt hic ſcriptor. Quod itidem inquit. ὅ,τι καὶ ἄξιον σπουδῆς, manifeſto ſignificat quod dixi, id eſt quod alicuius ſit ponderis: nam non defuerunt, qui ob has res poëtas accuſarint, & ipſis vitio verterint, quod lapſi ſint in his geſtibus, vt ipſe Protagoræ exemplo confirmat: ſed negligi poſſunt huiuſcemodi illorum criminationes: nec dignæ ſunt, quas aliquis adhibito ſtudio refellat: Tanquam igitur deterrere voluit eos, qui contra ſentirent, ita interrogans ipſos: & quod illi arripere potuiſſent, tanquàm opinioni ſuę confirmandæ aptum, antea confutans. Quid enim peccati aliquis in ſe continere putaret ea, quæ Protagoras reprehendit: quod exiſtimans orare, precéſq; adhibere Homerus, imperat, his verbis vſus. Iram cane dea: quamuis autem vnum tantum eorum ponat, quæ in ſummo poëta accuſare ſolitus erat Protagoras, plura tamen illa fuiſſe apparet: ſed cuncta eiuſdem generis, ex verbis Ariſtotelis, qui inquit, Ea, quæ: quam autem ille reddebat rationem huius rei, exponit hoc pacto: iubere enim inquit Protagoras facere aliquid, ant non, eſt præceptio, id eſt formam habet imperandi, perſonæq; præſtantiam ſignificat. Quod verò auctor adiungit. Quare omittatur, habet hanc uim: declaratq; non oportere ipſum de his figuris geſtibuſq; orationis accuratè præcipere: quia, vt ſtatim aperit, non eſt propria eius artis, quam nunc tradit, hæc contemplatio atque animaduerſio, ſed alius, id eſt hiſtrionicę: nam oratores etiam, qui aliter vitia quædam in agendo à ſe depellere non potuerunt, ab hiſtrione aliquando emendati ſunt. Vidit etiam Euſtathius hoc, qnod obüci aliquo modo poterat Homero in primis ſtatim verbis Iliadis, ac diligenter purgatit. Cum antem illuſtris locus ſit: nec Ariſtoteles nunc contendat poëtam defendere: contentuſq; fuerit inanitatem eius criminationis indicaſſe, ſuperſedebo & ipſe loci illius explicatione.

Τῆς δὲ λέξεως ἁπάσης τάδ᾽ ἐστὶ τὰ μέρη. στοιχεῖον, συλλαβὴ, σύνδεσμος, ὄνομα, ῥῆμα, ἄρθρον, πτῶσις, λόγος.

Locutionis autem omnis hæ ſunt partes, elementum, ſyllaba, coniunctio, nomen, verbum, articulus, caſus, oratio.

Cum, officium ſuum conſtituens, oſtendiſſet non eſſe nunc diligenter explicandam quæſtionem illam de figuris ac geſtibus locutionis, quia eſt alîus artis propria illa conſideratio, ſe parat ad ea videnda, quæ ratio huius ſtudij poſcebat, & quæ non ſine culpa negligentiæ omitti poterant: primumq́; definit, quid locutio ſit: ita enim appello, quam ipſe vocauit λέξιν. cum manifeſtò intelligatur longe aliam rem ipſum eſſe velle λέξιν, ac λόγον: nam λέξιν, totum quoddam & quaſi genus: λόγον vero, (vocemus id nunc orationẽ) partem & tanquam ſpeciem eſſe uult: numerat enim ipſam in partibus locutionis: extremam tamen, vt quæ plenior & compoſitior ſit. Ammonius quoque, qui diligenter de his rebus diſſeruit in commentarijs in librum Ariſtotelis περὶ ἑρμηνείας, ita hunc locum cepit: apertéq; declarauit, quid diſcriminis eſſe putaret inter locutionem atque orationem, vt ſequar ſuperiorem meam horum verborum interpretationem: neque enim me fallit Latinis his nominibus ſæpe veteres auctores indifferenter vſos eſſe. Putat igitur ille orationem eſſe comprehenſionem in primis vocum res ſignificantium. Locutionem verò ſimpliciter omnium, quæ aſſumuntur in rationem loquendi, ac ſenſus animi proferendi: hoc enim arbitror ipſum illic appellaſſe διαλεκτικήν. omnium verò ſcilicet vocum comprehenſionem. articuli igitur, coniunctiones, aduerbia, & præpoſitiones, qui primo res non ſignificant, ſed potius vinciunt orationis partes, valentq́; ad aptam illarum compoſitionem ac ſeriem, non ſunt orationis partes, ſed locutionis. Animaduertendum tamen, an Ariſtoteles, cum dixerit. Locutionis omnis, non ſimpliciter locutionis, appendice illa ſepararit locutionem ab oratione: quæ vocabula ſi ſumpta ſimpliciter fuerint, ac ſine additamento vllo, diſcrimen nullum inter ſe habitura fuerint, vt ſanè ceteri ſcriptores illa vſurpare conſuerunt. Aut hoc certè, aut aliud quippiam illic ipſa valet. Singula, quæ ſequuntur, verba, id eſt partes ipſas locutionis, non oportet nunc accuratè explicare, cum ipſe diligenter in hoc opus, illorum ordine ſeruato, incumbat: ab elemento autem orditur, hoc pacto.

Στοιχεῖον μὲν οὖν ἐστι φωνὴ ἀδιαίρετος: οὐ πᾶσα δὲ, ἀλλ᾽ ἐξ ἧς πέφυκε συνθετὴ γίνεσθαι φωνή: καὶ γὰρ τῶν θηρίων εἰσὶν ἀδιαίρετοι φωναὶ, ὧν οὐδεμίαν λέγω στοιχεῖον.

Elementum quidem igitur eſt vox indiuidua: non omnis autem, ſed ex qua natura ſit, vt naſcatur intelligibilis vox: etenim beluarum ſunt indiuiduæ voces, quarum nullam dico elementum.

Literam vocat eodem nomine, quo quattuor initia rerum, vnde vniuerſus orbis conſtiturus eſt, à Græcis appellantur: huius autem nominis veram cauſam eſſe puto, quod omnis vox ex illis conflatur primis partibus, & cum diſſoluitur, in eaſdem recidit: quæ ratio eſt elementorum ipſorum. Primum igitur genus ipſius ponit: eſſeq́; affirmat vocem: ſed quia plurimæ voces inueniuntur, quæ cum ſecentur, nullo modo elementa vocari poſſunt, primum ipſas reiicit: ſeparatq́; hanc ab illis omnibus, addens, indiuidua: hæc enim diuidi ſecariq́; in partes non poteſt: Verum quia non ſatis hoc eſt ad ſeparandam ipſam à ceteris omnibus vocibus, quia inueniuntur etiam voces aliquæ, quæ quamuis diuidi non poſſint, non tamen ſunt elementa, addit quod adhuc deſiderabatur: id eſt huiuſcemodi illam eſſe debere, vt ex ipſa commode conflari poſſit vox, quæ aliquid ſignificet: ac cuius vis ab aliquo, qui auribus ipſam accipiat, percipiatur: hoc enim arbitror valere συνθετή. inquit autem auctor

πέφυκε γίνεσθαι, & non γίνεται, niſi fallor, quia non ſemper ceteræ voces ſequuntur, quæ aut ſyllabam aut dictionem conſtituunt: & tamen ipſa, quantum in ipſa fuit, hoc præſtare poterat, neque per illam ſtetit, quo minus id efficeretur: neque enim verum puto, quod non nulli dixere, ita hoc prolatum eſſe, & quaſi natura additum, quia elementum, aut uox ex elementis proferri poteſt, & ab aliquo non audiri: hoc enim incluſum eſt in eo, quod infra voci adiectum eſt, id eſt in verbo συνετή: neque enim valet illud, quod omnino percipitur, ſed quod, niſi aliquid obſtiterit, intelligi poteſt. Cauſam autem attulit, cur poſterius hoc addiderit, & inquit. Etenim beluarum ſunt indiuiduæ voces, quarum nullam appello elementum. Cum ſint igitur voces non nullæ expertium rationis animantium, quæ eadem illa ratione diuidi non poſſunt, quia ex eis non efficitur vox, quæ ſignificet aliquid: & vnde ſenſus eius, qui eam profert, intelligatur, non ſunt habendæ illæ elementa. Sibilus autem, ſcreatus, huiuſcemodiq; non nulla, quæ quamuis ſignificent aliquid, non tamen aut elementa ſunt, aut ex elementis conſtant, inde excluduntur, vt arbitror, quia ex ipſis non conformatur vox (ut ipſe appellat) συνετή. alioqui voces etiam beluarum, cum quibus hæ, aut eædem, aut ualde ſimiles ſunt, & ipſæ etiam forent συνεταὶ, id eſt ratione quadam certa intelligerentur, & earum eſſet firma exquiſitaq; ſcientia: quod in his non contingit. Subuliter autem admonuit Madius fieri etiam poſſe, vt voces non nullæ, quæ conſtant ex elementis, non ſignificent: quod ipſe exemplo quodam frequenti apud dialecticos, probat: id eſt uoce blitiri: neque enim quamuis oporteat omnino conſtare ex elementis vocem, quæ ordine certo ſignificet, neceſſe eſt omnem vocem, quæ id habet, poſſe percipi, & certa ratione cognoſci: aut, quod fortaſſe verius eſt, quamuis è genere earum ſit, quæ percipi poſſunt: hoc enim ſupra oſtendi valere συνετὴ, non tamen percipi, quia non ſit in conſuetudine: nec ea utantur homines ad aliquid ſignificandum: nam noua, quæ cuduntur, nomina, cum vſu comprobantur, huiuſcemodi & ipſa ſunt: antea enim ab aliquo temerè prolata, quamuis ex elementis conſtaſſent, nihil ſignificaſſent: & tamen vi ſua, naturaq;, συνετὰ extitiſſent.

Ταύτης δὲ μέρη, τό, τε φωνῆεν καὶ τὸ ἡμίφωνον, καὶ ἄφωνον. ἔστι δὲ φωνῆεν μὲν ἄνευ προσβολῆς ἔχον φωνὴν ἀκουστήν. οἷον τὸ ᾱ, καὶ τὸ ω̄. ἡμίφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς, ἔχον φωνὴν ἀκουστήν. οἷον τὸ σ̄, καὶ τὸ ρ̄. ἄφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς καθ' αὑτὸ μὲν οὐδεμίαν ἔχον φωνήν: μετὰ δὲ τῶν ἐχόντων τινὰ φωνὴν, γινόμενον ἀκουστόν. οἷον τὸ γ̄ καὶ τὸ δ̄. ταῦτα δὲ διαφέρει σχήμασί τε τοῦ στόματος, καὶ τόποις, καὶ δασύτητι, καὶ ψιλότητι, καὶ μήκει, καὶ βραχύτητι: ἔτι δὲ καὶ ὀξύτητι, καὶ βαρύτητι, καὶ τῷ μέσῳ. περὶ ὧν καθ' ἕκαστον ἐν τοῖς μετρικοῖς προσήκει θεωρεῖν.

Huius autem partes, vocaleq́, & ſemiuocale, & mutum. eſt autem vocale quidem, quod ſine ictu habet vocem, quæ audiri poteſt, ceu ᾱ, & ω̄. Semiuocale autem, quod cum ictu habet vocem, quæ audiri poteſt, vt σ̄, & ρ̄. Mutum autem, quod cum ictu per ſe quidem nullam habet vocem: cum his autem, quæ habent aliquam vocem, efficitur huiuſcemodi, vt exaudiri poſſit. ceu γ̄, & δ̄. Hæc autem differunt inter ſe figuris oris, & locis, & craſſitudine & tenuitate, & longitudine & breuitate. Adhuc autem acumine, & grauitate & medio. De quibus ſingillatim in metricis conuenit contemplari.

Cum quid elementum foret docuiſſet: vocemq; indiuiduam illud eſſe ſignificaſſet, explicaturus quot partes ſpecies ve elementorum ſint, in diuiſione hac non reſpondet

ſpondet

ſpondet nomini elementi, ſed ei, quo tanquàm genere elementorum vſus fuerat: id eſt voci, quæ muliebri etiam genere Græcè, vt Latinè, appellatur: inquit enim. ταύτης δὲ μέρη. Hoc autem admonui, quia quod huic reſpondet in Latino ſermone fallere poſſet: commune enim omnium generum eſt. Huius igitur inquit, ſcilicet vocis indiuiduæ, quæ ita diſtinguitur à ceteris indiuiduis vocibus, vt ſignificauit, partes ſunt, vocale ſcilicet elementum: (nunc enim ad id, quod ſupra definitum fuerat, redit) & ſemiuocale, & mutum: Tres igitur ſunt partes elementorum, ſiue literarum, ita inter ſe diſtinctæ, vt nunc declarabit. Ordinem autem perſequens, primum vocale elementum definit: quod eſſe inquit id, quod ſine ictu habet vocem, quæ auribus percipi audiriq; poſſit, quod reliquis duobus diuerſa ratione non contingit. Προσβολὴ, quod eſt apud auctorem, ſanè arbitror ualere ictum ac percuſſionem, non tamen cum uox ferit fauces, ſiue linguam, ſiue palatum, ſiue labia: nam hoc commune omnium literarum puto, ſed cum litera aliqua in alteram incurrit, ad eamq; offendit, dum pronuntiatur, ea ratione, qua infra diligentius oſtendetur. Litera igitur vocalis, vt ſonus eius audiatur, non eget hoc ictu: quamuis ſi accidat etiam, vt cum alia litera coniuncta ſit, & in pronunciando cum ea collidatur, ſonus eius non impeditur ea de cauſa, ſed addito etiam illo exauditur: & tamen quod inquit nunc Ariſtoteles, quamuis hoc ei non contingat, & ſine ictu hoc ipſo, habet eam vim, vt per ſe ipſa audiatur. Hæc, niſi fallor, eſt ſententia huius loci. Cum autem infra & ſemiuocalis & mutæ literæ exempla poſuerit, inueneri mq; in antiquo libro hic quoque eadem ratione exemplum uocalis: quod in excuſis antea non legebatur, reponendum illud cenſui. Primam igitur & poſtremam uocalium exemplum eſſe uoluit Ariſtoteles eius, quod dixerat, & declarare uocem omnes illas habere, quæ ſine concurſu, auxilioq; conſequentis literæ exaudiri poſſint. Hac verò explicata, tradit ſemiuocale elementum eſſe, quod cum ictu hoc habet uocem, quæ audiri poſſit, id eſt beneficio illius hoc obtinet: quod ſi ſolum illud elementum pronuntietur, & nõ incurrat in aliud, à quo excitetur, quod ſepultum in eo erat: atque ita obſcurum, ut commode exaudiri prius non poſſet, uox ipſius non perciperetur. Habet igitur & ipſum vocem, ſed, vt docui, tenuem admodum, & quaſi ſopitam: cum ictu igitur hoc ſentitur auribus: ſine illo verò, nullo modo. cur autem uocem ἀκουστὴν, id eſt quę audiri poſſit dicat, & non affirmet illam audiri, apparet: quamuis enim nemo adſit, qui audiat, nihilominus tamen illa huiuſcemodi eſt: habetq; eam poteſtatem, ut auribus percipi queat. Reſtat tertium genus, quod ita explanat. Mutum autem, quod cum ictu per ſe quidem nullam habet uocem. Cum his autem, quæ habent aliquam uocem, fit huiuſcemodi, ut ſub auditum cadat. diſcrimen igitur inter ipſum & ſemiuocale uidetur eſſe, ut quod adiuuat ſemiuocale, & huiuſcemodi ipſum reddit, ut auribus percipi poſſit, non adiuuet elementum mutum: neque enim ut illud, partem ullam in ſe uocis habet, ſed penitus ipſa orbatum eſt. Semiuocale uerò, ut oſtendi, non nihil uocis in ſe continebat, ſed obſcurum illud & exile: in quamcunq; uero uocem ipſum incideret, ſtatim excitabatur in ipſo, quod antea non apparebat, & quaſi ſopitum iacebat. Fieri autem poteſt, ut muta litera concurrat cum multis, nec tamen ope eius percuſſionis acquirat uocem, nec huiuſcemodi fiat, ut ſub auditum cadat: ſolum enim ei contingit, ut audiri poſſit, cum ferit aliquam, quæ particeps ſit uocis: accipit enim ab illa id, cuius ipſa ſua ui expers eſt. Qui putarunt intelligendam eſſe percuſſionem, quæ fit, cum uox ferit linguam, palatum, labia, meo iudicio peccarunt: illud enim proprium eſt uocis: neque enim exiſtere uox poteſt, niſi ſpiritus incidat in eas corporis partes: longe autem alium concurſum nunc arbitror ipſum intelligere, ubi de ſono uocéq; literarum diſputat: & vt ſupra oſtendi, ictum qui fit cum litera, quæ conſequitur. hunc igitur ictum non ſemper adiuuare dicit literam mutam, nec reddere illam talem, ut exaudiri poſſit: ſed tunc ſolum, cum ea, in quam incidit, uocem habet, quæ exaudiri queat. Concurſus igitur, ictuſq; non ea ratione, qua concurſus eſt, hoc efficit: nam ſi hoc ipſe præſtaret, quilibet concurſus hoc efficeret: ſed concurſus cum litera, quæ uocem poſſidet: acquiritur enim tunc aliquid uocis concurſu illo antecedenti literæ, quæ antea omnino ipſa carebat. intelligit autem manifeſtò literas uocales: ſolæ enim ex omnibus uocales literæ ha-

bent uocem. Mutæ igitur incurrentes in uocales & ipſæ huiuſcemodi fiunt, ut auribus percipi poſſint: aliter auté nullo modo: exemplum verò harum ponit γ, & δ. Sequitur apud auctorem, quod commune eſt omnium elementorum. Hæc autem differunt figuriſq; oris & locis: quorum verborum vis aperta eſt: ſignificant enim, de quo diligenter copioſeq; diſſeruit Halicarnaſſeus, quomodo id in ſingulis contingeret, declarans: quaſdam literas pronuntiari hoc pacto ore conformato: alias autem, longe aliter eodem ficto, ac diuerſa demum figura: nam aliæ etiam ſummis labus, aliæ interioribus partibus oris, ac faucibus pronuntiantur. Quod ſequitur. Et craſſitudine & tenuitate, apertum & ipſum eſt: quædam enim literæ craſſæ ſunt, quę numerò tres ſunt: θ, ſcilicet, & φ, & χ. quædam uerò tenues, & quæ ſonum exilem habeant, quæ ſunt, vt videtur ipſe exiſtimare, reliquæ omnes è numero mutarum. Inferioris tamen ætatis grammatici tertium adhuc genus excogitarunt, quod interiectum eſt inter hæc duo; ideoq;, quod mediam quandam naturam retineat, appellarunt ipſum medium: illud autem conficere uoluerunt tres ſuperiores, ſi dematur inde ſonus ille craſſior, & aſpiratio deniq;: fiatq; pro θ. τ. & pro φ, π: eademq; ratione pro χ. κ. Noſter tamen doctor hoc non tangit, vt qui ſubtiliter nunc de his non agat, & hanc curam relinquat illis, quorum munus eſt id exquiſitè tractare. Addit autem. Et longitudine, & breuitate: quo declaratur literas quaſdam eſſe natura productas, ac prolixo tempore pronuntiari: alias verò correptas, quæ breui tempore edantur. Sed hic quoque, quod ſupra itidem fecerat, in literarum craſſitudine, aut tenuitate conſideranda: medium, quod verſatur inter has: quarum alteræ, longæ: alteræ verò, breues ſunt, non conſiderat: ſunt enim non nullæ animaduerſæ ab his, qui curioſius hæc inueſtigarunt, quæ ancipites ſunt: ac geminum tempus: id eſt nunc correptum, nunc productum habent. An quod in extremo poſuit. Et medio, non proprium eſt illius diſtinctionis, ſed commune ipſi cum ſuperioribus his duabus, &, ut loquuntur, ἀπὸ κοινοῦ inſeruit tribus his partibus? Quod ſanè verius puto, ne cogamur fateri hunc locum apud hunc diligentem magiſtrum inchoatum eſſe: illic verò collocaſſe id uidetur, ne cum tedio aliquo idem tribus tam vicinis locis repeteret. Reſtare adhuc dicit, quod facit ad ſonos eos, quos ipſe alibi vocat τόνους: alij autem, qui ſuo proprioq; nomine ipſos oſtendere uoluerunt, appellant προσῳδίας: Latini uocant accentus. Diſcrepare igitur adhuc dicit literas hac ipſa re, id eſt acumine, grauitate, & medio: quædam enim literæ acutum ſonum habent: quædam grauem: aliæ non nullæ medium inter hos: qui eſt ille, qui uocatur περισπωμένη προσῳδία. Cicero his verbis in oratore ipſos ſignificat, vbi de ui uocis, incredibiliq; ipſius ſuauitate diſſerit. Acutum, grauem, inflexum ſonum. His verò omnibus expoſitis, de illis ſingillatim, exquiſitéq; oportere diſſerere inquit in his quęſtionibus, quæ pertinent ad rationem metrorum tradendam: quas diſputationes, ſcriptionéſq; appellat μετρικὰ: eadem ratione, qua διαλεκτικά, ῥητορικά, ἠθικά, accuratas diſputationes de illis rebus, vocare conſueuit. locus igitur proprius harum explicationum eſt, ubi condendorum verſuum ratio, arſq; traditur: illicq; decet diligenter has quæſtiones perſequi, quæ minus aptè hic explicarentur.

Συλλαβὴ δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, συνθετὴ ἐξ ἀφώνου, καὶ φωνὴν ἔχοντος: καὶ γὰρ τὸ γ ρ ἄνευ τοῦ α συλλαβὴ, καὶ μετὰ τοῦ α. οἷον τὸ γρα. ἀλλὰ καὶ τούτων θεωρῆσαι τὰς διαφορὰς τῆς μετρικῆς ἐστι.

Syllaba autem eſt vox, quæ nihil ſignificat, compoſita è muto & vocem habente: etenim γ ρ, abſque α, ſyllaba eſt, & cum α. ſeu γρα: ſed & horum contemplari differentias metricæ eſt.

Cum literam definiſſet, breuiq; de ui ipſius diſputaſſet, quod ordine ſequebatur aggreditur, id eſt ſyllabam: eamq; eſſe dicit uocem ſine ſignificatu, compoſitam è muto & uocem habente, ſcilicet elemento. pręter igitur quàm quod valde conciſus eſt in hac re explicanda, ita obſcurè loquitur, ut non nullæ ſtatim exoriantur quæſtiones.

ſtiones. Prima earum eſt, quod uidetur nello, literæ unius uocem non rectè poſſe ſyllabam appellari, cum tamen plurimæ huiuſcemodi reperiantur: & ſanè nomen, quod huic rei impoſitum eſt, & ipſum idem oſtendere uidetur: nam ſyllaba uocata eſt ab συλλαβεῖν, quod ualet comprehendere: Vnde à Latinis quibuſdam grammaticis ipſæ uocatæ fuere connexiones, ſiue conceptiones, quibus Latinis uocabulis uim Græci nominis exprimere illi ſtuduerunt. Sed peccarunt ea parte, qua ſyllabam eſſe dixerunt literam uocalem, aut literarum coitum: neque enim, ſi auctoritatem Ariſtotelis ſequimur, ſyllaba eſt coitus literarum, ſed uocum potius, niſi forte, ne ab eius ſententia diſcedamus, præſtat dicere ſyllabam uocem iunctam, connexamq; è ſono literarum: apertius tamen illi contra iudicium ipſius commiſiſſe uidentur, cum dixerunt, ſyllabam eſſe literam uocalem: præter enim quàm quod ſyllaba non eſt litera, ut declaratum eſt, ſed uox, debet illa compoſita eſſe: hęc uerò nullo modo concreta eſt è duabus. Admirationem præterea gignit, quod affirmat ſyllabam uocem eſſe, quæ ſignificatu careat: cum tamen in Gręco ſermone plurima nomina reperiantur, quæ ſingulis ſyllabis conſtant, ut in Latino, mos, bos, lux: quin autem illa ſignificent, dubium non eſt. Quare aut cum hoc accidit, illæ non ut ſyllabę conſiderantur, ſed ut nomina plena, quomodo interpretes huius libri hunc nodum ſoluerunt: aut longe aliter noſter hic doctor, quàm illi faciant, ſyllabam capit: quod multis de cauſis, ſi diligenter attendimus, ſuſpicari poſſumus: nam hoc etiam ualde durum eſt, & contra peruulgatam opinionem, quod ſyllabam exiſtere poſſe ſine litera uocali uult: & ſanè ſi ſyllaba eſt uox, cum coitus mutæ ac ſemiuocalis uocem aliquã in ſe contineat, uidetur illa non omnino falsò ſyllaba uocari poſſe. Sed cum uoluerit uocem illam tenuem & obſcuram ſemiuocalis excitari ictu, ac concurſu, uidetur ea ratione uerius ſyllaba poſſe uocari, quæ antecedentem habet ſemiuocalem: conſequentem uerò mutam, contra atque Ariſtoteles exemplo oſtendat: exemplis nanq; ille explanaturus, quod dixerat, ait. Etenim γρ̃, ſine α ſyllaba eſt, & cum α: nam quin adiuncta prioribus duabus literis α, ſyllaba illa foret, dubium non erat: in priore autem ſententia confirmanda laborandum erat. Quare ipſe ad exemplum confugit, atque illo tanquàm redditione rationis uſus eſt. Quum igitur definire ſyllabam uellet, eam ipſius definitionem attulit, quę comprehenderet illam, quæ quibuſdam ſyllaba uideri non poterat, & exorſus eſt à minus tali: Nam quin ea, quæ uocalem literam continet, ſyllaba & ipſa ſit, in dubium uenire non poterat. Quod uerò Robortellus narrat ſe in calamo exarato libro aliter ſcriptum hunc locum offendiſſe, legiq; in eo, οὐδὲ τὸ γ ἢ ρ οὐκ ἐστι συλλαβὴ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ α. οἷον τὸ γρα, de illius fide non dubito: cum tamen ueſtigium nullum eius lectionis inuenerim in meis exemplaribus, receptam ſcripturam ſequar. Si certè illo pacto legeretur, negare non poſſem, quin omnia hic apertiora, planioraq; futura fuerint. Summus autem doctor, tanquàm offenſus tedio harum minutarum rerum: ſeque hac moleſtia liberare uolens, quod optima ratione facere poterat, inquit. Sed horum etiam ſubtiliter uidere differentias, artis metricæ eſt: illius enim propoſitũ eſt exquiſitè hæc tradere, & ſumma adhibita diligentia inueſtigare: quod ſupra etiam in quęſtione de literis declaratũ eſt.

Σύνδεσμος δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν, ἐκ πλειόνων φωνῶν πεφυκυῖαν συντίθεσθαι: καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου, ἣν μὴ ἁρμόττει ἐν ἀρχῇ λόγου τιθέναι καθ᾽ αὑτήν. οἷον, μὲν, ἤτοι, δή. ἢ φωνὴ ἄσημος ἐκ πλειόνων μὲν φωνῶν μιᾶς, σημαντικῶν δὲ, ποιεῖν πεφυκυῖα μίαν φωνήν.

Coniunctio autem eſt vox nihil ſignificans: quæ neque vetat, neque facit vocem vnam ſignificatiuam, ex pluribus vocibus aptam componi, & in extremis & in medio, niſi congruerit in principio orationis ponere per ſe. Ceu μὲν, ἤτοι, δή, vel: vox nihil ſignificans: quæ ex pluribus quidem vocibus vna, ſignificatiuis autem, facere apta eſt vnam vocem.

Tertiam ponit partem locutionis, ordinem adhuc, quo ſupra ipſas appellauerat retinens, coniunctionem, ipſiusq; vim diligenter explicat: non enim contentus vna definitione, alteram adiungit, quo magis occultam eius notionem euoluat. Primum igitur inquit coniunctionem eſſe vocem ſignificatu carentem: nam quin vox edatur, cum coniunctio profertur, dubitari non poteſt: nihil tamen illa ſignificare dicta eſt, quia rem nullam certam oſtendit, quod etiam antecedenti parti contigit: idem enim ſyllabæ vſu uenire declaratum eſt: nam literam quoque ſolam aliquam nihil ſignificare ſua vi apertum eſt. Sed hoc illius definitioni addere non neceſſe fuit, quia nemo facile ſuſpicaretur hoc ipſi contingere, vt ceteris partibus, quibus cum hoc ipſi commune ſit: illæ nanque facilius quempiam decipere poſſent: exiſtimariq; & ipſæ ſignificare, vt ſyllaba, coniunctio, articulus. eo autem, quod ſtatim adiungit, ſeparat coniunctionem ab iis partibus, quæ ipſam cingunt, expertésq; & ipſę ſunt ſignificationis: tradit enim hanc eſſe naturam coniunctionis, vt non demat ſignificationem alicui voci, quæ id in ſe habet: vetetq; ipſam munus ſuum obire: vt contra etiam non efficiat talem: tribuatq; ipſi, vt id valeat: quod enim illa certam rem ſignificat, aliunde habet, non à copula id accipit: tantum igitur ipſa coniungit res ſeparatas, ac quæ prius multæ uoces erant, vnam reddit. οὐ κωλύει igitur, quod inquit, hoc meo iudicio valet. non impedit ipſam, quin ſignificet, neque hoc ei eripit: nam ſententia plena non eſt: & ex conſequentibus verbis quid illic deſideretur, percipitur. Cum autem & literæ ſingulæ voces ſint, & ſyllabæ, & coniunctiones ipſæ: aliterq; nunc vocem accipiat, cuiuſmodi vocem intelligat, aperit: dicitq; vocem ſe illam ſignificare, quæ à natura ita facta eſt, vt ex pluribus vocibus componi poſſit. Plures autem uoces (niſi fallor) appellat plura nomina, ex quibus conſtet ſententia aliqua; quorum etiam nominum vocumq; comprehenſionem vocē vocat: neque enim arbitror accipi debere vocabulum aliquod iunctum: & quod conſtet è duobus pluribus ve nominibus: neque puto intelligere ipſum hanc compoſitionem uerborum. Quod verò addit. Et in extremis & in medio, tangit id, quod Latini etiam grammatici tradiderunt: coniunctionum enim quaſdam dixerunt eſſe principales: alias verò ſubſequentes: tertium autem genus, medias; à locis, quos illæ in oratione occupant, ipſas appellantes. Ariſtoteles igitur præcipit non nullas in extremis collocari: extrema vocans, initium alicuius comprehenſionis ac finem. niſi quis putet hoc nomine, quamuis multitudinis numerò vſurpatum ſit, ſignificari tantum finem, cum infra de principio loquatur: oſtendatq; manifeſtò quaſdam inueniri, quarum ſedes eſt initium orationis. ita igitur diceret coniunctiones & in fine comprehenſionis collocari, & in medio, ſi fuerint eius generis, vt natura ipſarū non patiatur ipſas in principio comprehenſionis collocari: nec tamen omnis coniunctio, quam medium non recipit, rectè poteſt & in fine, & in principio poni: ſua enim certaque ſedes omnibus eſt aſſignata: nec quæ initio congruunt, rectè poſſunt in fine collocari. exemplum ipſarum ponit tres has. μὲν, ἤτοι, δή. Ita autem explicata abſolutaq; priore definitione, poſteriorem aggreditur, quam his verbis pertractat. Vel vox eſt nihil ſignificans, quæ ex pluribus quidem vocibus vna, ſignificandi autem vim habentibus, habet naturam efficere vnam vocem. Hic igitur quoque, vt ſupra primū in ea ponit, quod proprium ipſius non eſt: nihil eam ſignificare: ſtatimq; uim ipſius declarat, quæ eſt vt è pluribus vnam efficiat vocem: munus enim ipſius eſt nectere & vincire partes orationis, quas partes ipſe vocat, vt totum etiam, uoces: ex pluribus enim vocibus tradit effici vnam uocem: voces enim illæ antea diſſipatæ, nec inter ſe nexæ, non gignebant ex ſe vnam uocem: id nanque poſtea conſequuntur beneficio coniunctionis. Quales autem eſſe debeant hæ voces, quæ copulantur, oſtendit, cum inquit. σημαντικῶν δὴ: id eſt requiri, vt plures illę uoces per ſe aliquid ſignificent: ac ſi non omnes, maior tamen earum pars hoc in ſe habeat. nam coniunctionem neceſſariam non eſſe vni uoci: nec poſſe munus ſuum obire, niſi duæ ſaltem, plures ve extiterint, manifeſtum eſt: & ipſe hoc declarauit, cum inquit. Ex pluribus quidem vocibus vna. Verbis illis Gręcis ποιεῖν πέφυκε (ſic enim in libris calamo exaratis legitur) ſignificatur uis atque officium ipſius coniunctionis, quæ hinc uni rei inuenta eſt, vt nectat. Quod verò in quibuſdam exemplaribus legitur. μίαν σημαν-

τικὴν

τικὴν φωνὴν, corruptum eſſe puto: neque enim aut addit, aut demit ſignificatum pluribus partibus orationis coniunctio: Sed id tantum facit, quod dictum eſt. quare improbè ab imperitis librariis id nomen eò inculcatum eſt. huius autẽ uarietatis mentio facta ab interpretibus non eſt, quia manifeſto falſam, ut opinor, eam iudicauerunt.

Ἄρθρον δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, ἢ λόγου ἀρχὴν, ἢ τέλος ἢ διορισμὸν δηλοῖ. οἷον τὸ φημὶ, καὶ τὸ περὶ, καὶ τὰ ἄλλα. ἢ φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν ἐκ πλειόνων φωνῶν πεφυκυῖαν συντίθεσθαι: καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου.

Articulus autem eſt vox nihil ſignificans, quæ orationis principium aut finem, aut diſtinctionem indicat, vt τὸ φημὶ, & τὸ περὶ, & reliqua: vel vox nihil ſignificans, quæ neque prohibet, neque efficit vocem unam ſignificatiuam, ex pluribus vocibus natura aptam componi: & in extremis & in medio.

Alium ſupra ordinem in enumerandis partibus locutionis ſecutus fuerat: articulum enim poſt nomen ac verbum collocarat: nunc autem, antequam vim eorum, notionémq; exprimat, articulum definit. Hoc verò non ſine cauſa feciſſe videtur: articuli nanque natura ualde propinqua eſt naturæ coniunctionum, vt è definitionibus ipſius planè perſpicietur. Primum igitur commune habet hoc cum illis, quod & articulus ipſe & coniunctio uox eſt ſignificatu carens. Secundo autem loco, quod vt coniunctiones non nullæ in principio collocantur: alię uerò in fine: ita etiam articuli quidam initium orationis oſtendunt: alij uerò fini indicando facti ſunt, ut ipſe ſtatim tradit. Tertiæ adhuc rei inſeruire articulos affirmat, id eſt valere ad rem aliquam certam, & quæ diſtinguatur à ceteris, demonſtrandam. δηλοῖ enim διορισμὸν hoc ipſum arbitror ſignificare: è multis enim ſæpe contingit, ut pręcipuum aliquod oſtendamus, atque ipſum è numero reliquorum eximamus: cui rei præſtandæ accommodatus eſt articulus: nam quos initio monſtrando factos eſſe dixit, ſunt qui uocantur à grammaticis προτακτικοί: hi nanque ordine antecedunt rem, quam oſtendunt: illi verò, quos fini declarando idoneos inquit, appellantur ab iiſdem ὑποτακτικοί: quod infra rem, quam referunt, collocentur. Exemplum autem tantum poſuit eorum, qui oſtendunt rem aliquam, ſeparatam à multis: id eſt τὸ φημί: nota enim illa atque articulo τὸ declaratur intelligi, accipiq; debere, uerbum φημί. loco uerò horum articulorum Latini vtuntur pronominibus ille & iſte: ita deſcripto articulo aliam affert definitionem, quę penè ipſi communis eſt cum coniunctione: ut enim coniunctio addita non demit ſignificatum comprehenſioni illi, cui addita eſt: neq; prohibet quin idem, quod prius, ſignificet: eodémq; pacto aduentu ſuo nõ facit, vt aliquid ſignificet, ſi forte prius nõ ſignificabat, ita etiam articulus: articulus enim quoq; nihil horum facit. additum uero hic eſt, quod in priore deſcriptione coniunctionis tantum ſupra poſitum fuerat: nam prorſus hoc neceſſarium iudicat Ariſtoteles ad uim articulorum declarandam: oſtendere inquam articulos non nullos in extremis collocari: alios uerò in medio: qui videntur illi eſſe, quos ſupra dixit διορισμὸν ſignificare. Non repetiuit autem ea verba, quæ ſequebantur in coniunctione explicanda: quibusq́; præceperat id, quod dixerat faciendum eſſe, niſi congruerit eam in principio orationis collocare.

Ὄνομα δέ ἐστι φωνὴ συνθετὴ, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ' αὑτὸ σημαντικόν: ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα, ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ σημαίνει. οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ, τὸ δῶρον οὐ σημαίνει.

Nomen autem eſt vox compoſita, ſignificatiua ſine tempore, cuius pars

nulla

nulla eſt per ſe ſignificatiua: in duplicibus enim non vtimur, vt & ipſum per ſe ſignificat. ceu in Theodoro, illud doron non ſignificat.

Articuli vi explicata nomen definit: quod & ipſum vocē eſſe, vt ſuperiora umnia, dicir: hoc enim commune exiſtit omnibus partibus locutionis, ac tanquam genus ipſorum eſt. non ſimplicitet tamen nomen vox eſſe dictum eſt: quod ſuperioribus cunctis vſu uenit, ſed vox compoſita: compoſita autem ex elementis, & è ſyllabis: qnia nnllum nomen vnica litera conſtat: nam quin reperiantur nomina, quæ vnius tantum ſyllabæ ſunt, dubitari non poteſt. Quod verò σημαντικὴ addit, hac parte diſtinguitur nomen à ſuperioribus vocibus, quæ carent ſignificatu, & aliis etiam nonnullis, quæ cum diuerſæ ab illis ſint, ac ſpeciem nominum habeant, hoc uno excluduntur à nominibus, quod non ſignificant, cuiuſmodi eſt bliriri, coax, & alia huiuſcemodi multa. Non ſignificare autem ipſam, ſed ſignificandi uim babere inquit: hoc enim valet verbum id Græcum: quia niſi ſint qui audiant, illæ non ſignificant: neque ipſorum poteſtatis eſt hoc præſtare: Sed illud tantum, ut per ipſas non ſtet, quin ſignificent: ſine tempore quod adiunxit, diſtinguit ita à verbo, quod præterquam quod oſtendir, aliquid fieri, aut ſuſtineri, tempus præterea, quo ea agantur, ſignificat. Quæ ſequuntur. Cuius pars nulla eſt, quę per ſe ſignificandi vim habeat, ſeparat nomen ab oratione: orationis nanque partes, & comprehenſionis alicuius, quæ ſunt nomen ac verbum, ſeiunctæ etiam ſignificant: & ſingulæ ſuam quandam propriamq́; notionem habent, præter eam, quam coniunctæ ſimul conficiunt. Cuius autem, cum referat Gręcam dictionem ἧς, quę muliebris generis eſt, vocis, non nominis accipi debet. Animaduertendum verò, quod apud ipſum in libro περὶ ἑρμηνείας ualet κεχωρισμένον: hoc enim verbo illic vſus eſt in eadem re oſtendenda, idem hic ſignificaſſe duabus his uocibus καθ' αὑτό. Quia autem extant quędam nomina, quę cum iuncta ſint è duobus nominibus (ipſe διπλᾶ, id eſt duplicia nunc uocat: illic autem appellauit πεπλεγμένα, id eſt concreta & contexta) uidentur aduerſari ſuperiori ſententiæ: partes nanque ipſorum, quæ integra nomina ſæpe ſunt, ſua ui ſignificant, euellit hunc ſcrupulum: affirmatq́; nos non ita capere ea nomina in coniunctione illa, ut per ſe poſita, ſeparatimq́; caperemus: quod etiam exemplo declarat. id autem hic eſt iuncta vox Theodorus. inquit igitur in hoc compoſito nomine poſterior pars, quæ eſt δῶρον, non ſignificat; quę in oratione ſententiaq́; aliqua proferenda donum ſignificaret: non ſignificat autem, quia qui nomen illud alicui impoſuerunt, non hoc cogitarunt. Vt pars igitur eius nominis id conſtituit, & hoc tantum efficit: aliud verò non ualet. quæ, ut ſupra à me dictum eſt: & ab ipſo in libro περὶ ἑρμηνείας accuratius exemplo alius iuncti itidem uiri nominis, declaratum in oratione ualeret, ac ſuū propriumq́; ſignificatum retineret. Quod inquit οὐ χρώμεθα, reſpicit conſuetudinem ſermonis, quę χρῆσις appellatur: valétq́;. non vtimur eo pacto illa uoce in compoſitione eius nominis: neq; ita illam capimus, vt ſola per ſeq́; poſita vteremur: ſolam autem intelligo, non adnexam alij uoci: neque cum ipſa concretam: nam in cœtu etiam coagmentationeq́, aliarum uócum, idem quod deſtituta ab omnibus ſignificat. Quęrendum autem diligenter, quod difficultatem non paruam in ſe habere cognouit philoſophus Madius, quid ualeat hic uocabulum, quo auctor uſus eſt in explicatione huius partis, συνθετή: ſimulq́; cur non addiderit hic, quod in libro περὶ ἑρμηνείας ad definiendum nomē neceſſarium eſſe exiſtimauit, κατὰ συνθήκην. Quod igitur ipſi in uoce illa συνθετὴ explicanda in mentem uenit, ualde probo, verumq́; eſſe, prorſus arbitror: quod uerò poſtea dubitare cœpit, an uox illa corrupta foret, ſuſpicatusq́; eſt pro κατὰ συνθήκην ab imperito aliquo librario ſcriptum fuiſſe συνθετὴ, in eo auctoritatem ipſius non ſequor: ſi nanque tam facile credimus ita omnia in antiquis ſcriptoribus maculoſa perturbataq́; eſſe, nihil erit, quod non in dubium reuocetur: atque ita omnis penè fructus, qui capitur ex lectione ipſorum, amittetur. Nam quod idem exiſtimauit fieri etiam poſſe, ut omni ſuſpicione ſublata de veritate lectionis, pro eodem caperentur hęc duo loca: eademq́; notio eſſet ualde diſcrepantium uerborum, quomodo hoc recipi poſſit non uideo.

Quare

Quare retenta ſua propriaq; vocis huius συνθετὴ ſignificatione, ita diſſolui poſſe arbitror quæſtionem alteram, quæ eſt, cur non in abſoluenda definitione nominis poſuerit hic quoq; ea verba κατὰ συνθήκην: ſuperſederitq; contra eo nomine illic, quod hic nobis moleſtiam exhibuit: Vt eo in loco, vbi accuratius de his rebus diſſerit, vtile eſſe putarit docere nomina ex pacto conuentuq; ſignificare: & non qnia naturalis ſit notio, quam præ ſeferunt, quod hic nullo modo neceſſarium exiſtimarit: nam diuerſis etiam verbis ipſum res eaſdem appellaſſe ambobus in locis, & illic diligenter, quæ declaratione egebant explicaſſe, quod hic non facit, ſatis apertum eſt, ut mirari non debeamus, ſi non omnino iiſdem ſententiis ſemper uſus eſt. Sed uidit tantum, quid locus, quem in manibus haberet, poſtularet.

Ῥῆμα δὲ, φωνὴ συνθετὴ σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτὸ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων: τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἢ λευκὸν οὐ σημαίνει τὸ πότε: τὸ δὲ βαδίζει, ἢ βεβάδικε προσσημαίνει: τὸ μὲν, τὸν παρόντα χρόνον: τὸ δὲ, τὸν παρεληλυθότα.

Verbum autem, vox compoſita ſignificatiua cum tempore, cuius nulla pars ſignificat per ſe, quemadmodum & in nominibus. Hoc quidem enim, homo, vel album, non ſignificant quando. Hoc autem, ambulat aut ambulauit, adſignificat: alterum quidem præſens tempus: alterum verò, præteritum.

Poſt nomen verbum definit, cui reliquis in rebus cum eo conuenit: vna autem tantum in re illa inter ſe diſcrepant, ut apparebit. & vocem igitur uerbum quoque eſſe inquit: & eam quidem compoſitam: nec non præditam ea vi ac poteſtate vt ſignificet. Huc vſque igitur omnia paria ſunt: neque enim ne verba quidem variata ſunt. quod ſequitur diſtinguit verbum à nomine. in nomine nanque nulla notio temporis manet. vnde ſupra id ipſum, quod ipſum valet, ſine tempore valere dictum eſt. Nunc autem tempus præterea in eo intelligi traditur: hoc enim ſignificat hic μετὰ χρόνου: neque accipi debet vllo pacto, hoc auctorem dixiſſe, vt verbum, quum tempus abeſt, non ſignificet: quum verò idem adeſt, ſignificet, tanquàm tempus aduentusq; ipſius hoc ei largiatur. Diſcrimine hoc monſtrato, ad aliud, quod commune ipſi verbo cum illo itidem eſt, redit: quare iiſdem vocibus illud exponit, quibus in vi naturaq; nominis explicanda ipſum antea expoſuerat: inquit enim. Cuius nulla pars ſignificat per ſe. Nam quod addidit. Quemadmodum & in nominibus, ſimilitudinem, quam in hoc habet cum ipſo nomine, ſignificat: qnamuis facilius fortaſſe illic error aliquis oriri poſſet: cum enim inueniantur etiam verba iuncta vt nomina, verba iungi ſolita ſunt cum præpoſitionibus, quæ uim ſignificandi non habent: ſed tamen reliqua pars falsò putari poſſet, quæ ſpeciem eius rei habet, ſignificare. Quæ vero adduntur ſtatim, valent ad explanandum quod dixerat, Cum tempore: hoc enim in uerbo inueniri, cuius ueſtigium nullum in nomine reperiatur, oſtendit. exemplum igitur vtriuſque ponit: cum antea id, quod tradiderat in nominis natura explicanda, temporis in eo notam nullam eſſe, ac quod ſignificat ſine tempore ipſum ſignificare, nulla ratione confirmaſſet. Quare hæc habenda eſt vtriusq; ſententiæ explanatio. inquit igitur. Homo enim vel album non ſignificant tempus: quæ manifeſto eſt prioris ſententiæ confirmatio: ambo enim hæc nomina ſunt, quorum prius virilis generis eſt, alterum verò neutri. Significant autem, reddidi, non adſignificant: qnia ſcriptos libros hic σημαίνει habere, nõ vt in excuſis legitur, προσσημαίνει animaduerti: & ſanè ita legi debere arbitror. Cum adhuc de nomine ſermo ſit: præpoſitio enim tunc additur huic nomini, cum id, qnod proprium eſt temporis ſignificatur. Vt autem duobus exemplis duorum generum declarauit in nominis ſignificatione non intelligi tempus, ita duobus exemplis, quæ duo diuerſa tempora oſtenderent, comprobauit in verbo præter primum ſignificatum tempus etiam intelligi,

telligi,

telligi, quo id, quod dicitur factum aut acceptum ſit. inquit igitur. Ambulat autem vel ambulauit adſignificat, hoc quidem præſens tempus: hoc verò præteritum. præter igitur motum eum corporis, qui declaratur hoc verbo, oſtenditur etiam hoc ipſo tempore illum exerceri: eadem ratio eſt alterius exempli.

Πτῶσις δέ ἐστιν ὀνόματος ἢ ῥήματος: ἡ μὲν τὸ κατὰ τὸ τούτου ἢ τούτῳ σημαίνουσα, καὶ ὅσα τοιαῦτα: ἡ δὲ τὸ κατὰ τὸ, ἑνὶ ἢ πολλοῖς. οἷον ἄνθρωποι ἢ ἄνθρωπος: ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικά: οἷον κατ' ἐρώτησιν, ἢ ἐπίταξιν: τὸ γὰρ ἐβάδισεν, ἢ βάδιζε, πτῶσις ῥήματος κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη ἐστί.

Caſus autem eſt nominis, vel verbi: hic quidem ſecundum id, quod eſt huius, vel huic ſignificans, & quæcunq; huiuſcemodi: hic autem ſecundum quod vni vel multis. ceu homines vel homo: hic verò ſecundum ea, quæ ad geſtus pertinent, vt per interrogationem vel præceptionem: ambulauit enim vel ambulat, caſus verbi ſecundum has ſpecies eſt.

Quot modis caſus in nomine & in verbo dicatur oſtendit, cum caſum etiam in partibus locutionis numeraſſet: plures enim ipſius notiones ſunt: neq; tamẽ omnibus iis modis aut in nomine aut in verbo caſus vſurpatur: nam quidam eorum locum in verbo non habet: vt contra alius, verbi proprius, à nomine excluditur. Tres vero diuerſæ huius vocis videntur rationes notari. initio igitur rationem eam caſus exponit, quæ nominis propria eſt: cum tamen communiter, vt apertè declarat, propoſuerit agere de nominis vel verbi caſibus. Niſi fallor autem prima ratio ſolius nominis eſt: poſtrema item, verbi tantum: media, vt res ipſa videtur teſtari: quamuis hoc ipſe exemplo non confirmet, communis vtriuſq;. Sed quomodo hæc tradiderit videamus: inquit enim. Caſus autem eſt nominis aut verbi (recto autem caſu hic quod explicatur, & vocem hanc caſus, accipio: nam in calamo exaratis melioribus πτῶσις, non ut in excuſis πτώσεως, legitur) caſus igitur nominis aut verbi, hic quidem eſt, qui ſignificat ſecundum id quod eſt huius vel huic: & quæcunq; talia, id eſt caſus capitur uno modo hoc pacto: uariaturq; in hoc tantum ſignificatus eius nominis, quod ita flectitur, vt nunc huius de illo dicatur, id eſt generandi caſu quippiam de illo proferatur: nunc uero huic, dandiq; caſu. & eodem pacto in reliquis caſibus: hoc igitur meo iudicio ſignificat: docetq; ſignificatum eius nominis aliter nõ uariari, ſed tantum immutari: quod nunc huius, nunc huic, nunc etiam hunc de eo proferatur: id eſt omnibus iis modis leuiter nouo eius diſtinguatur. Vt autem nomen hoc pacto inclinatur, ita verbum ſic inclinari non poſſe apparet. Sequitur ſecunda mediaq; ratio, ita & ipſa expoſita. Hic autem, ſecundum quod vni aut multis, id eſt caſus etiam appellantur, cum ita variantur: nomina ſcilicet: ac, niſi fallor, uerba, ut nunc de uno, nunc de multis ſermo ſit: quod ab inferioris ætatis grammaticis ſingularis ac pluralis numerus appellatur. Non ſine cauſa autem hi quoque caſus appellati ſunt. nã cadit etiam ſic, diſceditq; à forma eius nominis uel uerbi, quod ita uariatur. Exempla huius rei poſiturus, uno tantum, quod rem ita ſe in nominibus habere docet, contentus fuit: inquit enim. Ceu homines, uel homo, qui ſunt caſus ita accepti nominis. Animaduertendum etiam ipſum ordinem immutaſſe: nam uidebatur prius hoc nomen ſingulari numero poni debuiſſe: Non minus igitur ille homo, quàm homines, caſum uocari oportere putat. Ego autem huius opinionis ſum, ut non ſolum rectè uocari poſſe exiſtimem in uerbis, ut in nominibus, hanc uarietatem numerorum caſus, ſed etiam arbitror non ſtultè appellari poſſe in uerbis mutationem perſonarum, caſus: quamuis de hoc apertè auctor non meminerit. Amas enim & amat, non minus cadunt ab amo, quam hominis & homini ab homo: & ſi hoc eandem perſonam notat: illud, diuerſam. Reſtat tertia ratio propria uerborum, qui ſunt modi appellati à grammaticis: hoc autem genus caſus ipſe dicit,

manere

manere in geſtu actioneq́ue: hoc enim videtur ſignificare voluiſſe, cum ait κατὰ τὰ ὑποκριτικά: nam vultus ſemper parteſq́ue corporis, quæ ſenſus animi indicant, variantur, & aliter atque aliter conformantur, cum variantur hi modi. Addidit igitur, explanans quod dixerat. Ceu per interrogationem, vel cum aliquid alicui mandamus: hoc enim valet κατ' ἐπίταξιν. Qui autem imperant, mandant. Imperandi igitur modum Ariſtoteles ita ſignificauit. exemplum verò huius caſus modiq; eſt βάδιζε. Quare videndum eſt, an interrogandi nota adponi debeat poſt ἐβάδιζες, vt clarius intelligatur exemplum eſſe illius, quod κατ' ἐρώτησιν appellauit: quamuis enim plures adhuc modi reſtent, veriſimile tamen eſt exempla poſuiſſe eorum, quæ numerauerat. In primo verò ſegmento περὶ ἑρμηνείας, vbi diſſerit de oratione, ipſum vocare caſus verborum, quum verbum diſtinguitur temporibus, apertum eſt: quæ nanque oratio enunciet, oſtendens, inquit, Huiuſcemodi eam eſſe, quæ conſtet ex verbo aut ex caſu verbi: non minus enim enunciat qui aliquid exponit, quod aut iam præteriit, aut futuro tempore geri debet, quàm qui, quod illo ipſo tempore geritur, exiſtit ve. Verba eius hæc ſunt. ἀνάγκη δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν ἐκ ῥήματος εἶναι, ἢ ἐκ πτώσεως ῥήματος: quod in extremo hic poſuit κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη, arbitror ipſum εἴδη appellaſſe diuerſos hos modos verborum. nam reſtare adhuc non nullos, in quibus geſtus varientur, quiq; voce, vultuq; diſtinguantur, apertum eſt. Quæ igitur ſint eiuſdem generis ita notauit: vt ſupra, cum explicuiſſet, qui nunc vocantur vulgo caſus nominum, in extremo inquit, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Sed etiã, quod in principio huius partis eſt, ὀνόματος ἢ ῥήματος, puto particulam ἢ poſitam eſſe pro καὶ, & non diiungere hoc loco, ſed copulare, quemadmodum etiam ſupra cum ait. περὶ λέξεως ἢ διανοίας: illic enim quoque ſignificat, et: neque enim reſtabat de altero tantum eorum, ſed de ambobus, præcipere.

Λόγος δὲ, φωνὴ συνθετὴ σημαντικὴ: ἧς ἔνια μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνει τι: οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκειται. οἷον ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός. ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μέντοι ἀεί τι σημαῖνον ἕξει. οἷον ἐν τῷ βαδίζει Κλέων, ὁ Κλέων.

Oratio autem, vox compoſita, ſignificatiua: cuius quædam partes per ſe ſignificant aliquid: non enim omnis oratio ex verbis & nominibus conſtat. Ceu hominis definitio, ſed contingit ſine verbis eſſe orationem: partem ſanè ſemper quampiam ſignificantẽ habebit. Ceu in illo ambulat Cleon, Cleon.

Poſtremam nunc partem locutionis, quæ fuit oratio, definit: & quæ ſit vis huius nominis, oſtendit. eſſe igitur hanc dicit, vt ceteras omnes partes, vocem: & eam quidem compoſitam concretamq; ex aliis vocibus: hoc enim prorſus arbitror hic valere συνθετήν: non quæ poſitione, atque ex pacto ſignificet. Non uno autem modo compoſita vox hæc intelligi poteſt: iuncta enim oratio eſt & ex elementis & ex ſyllabis, quorum prius ſupra contingere affirmauit ſyllabæ: alterum verò nomini ac verbo. puto tamen hic accipi debere ipſam iunctam eſſe è nominibus, & ceteris partibus orationis, quæ manifeſtò eam conſtituunt. Addit poſthæc vim ſignificandi eam habere: quod ipſi commune eſt cum nomine ac verbo: nam illa quoque id præſtãt: adiungit tamen, quod ab illis abeſt. Cuius quædam partes per ſe ſignificant aliquid: neque enim partes vllæ nominis aut verbi ſeparatæ à ceteris partibus hoc præſtant, ſed notio quædam ex omnium congreſſu exiſtit. Hoc autem proprium eſt orationis: vt ſi non omnes, partes tamen ipſius quædam, id eſt nomina ac verba, ſeiunctæ à reliquis ſignificent: quod enim inquit per ſe, hoc ipſum valet: quod inde etiam intelligitur, quia in libro περὶ ἑρμηνείας, orationem definiens, cum idem ſignificare vellet, verbo, cui Latinum hoc reſpondet, vſus eſt: inquit enim, ἧς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον. Quod hic ſequitur. Non enim omnis oratio ex verbis, & nominibus conſtat, valet ad refellendum eorum errorem, qui putarent omnem ora-

tionem aliquid ſignificare atque indicare: ſi nanque omnis oratio ex verbis & nominibus conſtaret, id quod illi aiebant, prorſus verum fuiſſet: vbi enim verbum recte atque ordine adplicatum eſt ceteris partibus orationis, id prorſus efficitur, quod illi aiunt: cum tamen inueniantur orationes, à quibus verbum abeſt, vbi hoc deſideretur, illic nulla huiuſmodi exiſtit ſignificatio, quæ ſcilicet aliquid indicet atq; oſtendat. Hoc igitur videtur hic tradere voluiſſe: nec tamen declarat quid fuerit, quod illi infirmare ſtudebant: id verò fuiſſe illud, quod dixi, cognoſcitur ex confirmatione eius ſententię: ratione enim reddita probat non omnem orationem indicare. Verba autem, quæ adiungit, monſtrant vnam è multis orationem, quæ nihil indicat, quia verbum in ea non eſt: inquit enim. Ceu hominis definitio: definitio enim hominis quæ eſt, animans particeps rationis, mortalis, non indicat eam rem eſſe, aut non eſſe: & eſt valde accommodatum exemplum huius rei: hanc enim arbitror eſſe veram definitionem hominis, quæ ſanè aperit euoluitq; id, quod in illo nomine incluſum eſt, nec vltra quicquàm attingit. nam quamuis moris ſit addere verbum, eſt, illud tamen ponitur tanquàm nota quædam, quæ declaret idem valere plura illa verba, quod valet vnum illud, quod definitur: neque enim definitio dicit eſſe, aut non eſſe rem, quæ definitur, ſed tantum tradit illam eſſe vim & naturam ipſius: nullum certè dubium eſſet, quin ita hic locus capi deberet, ſi hæc verba. Ceu definitio hominis, ſequerentur illa, quæ ſtatim addit, & non antecederent: intelligo inquam hæc. Sed contingit ſine verbis eſſe orationem. veruntamen arbitror, quod his poſterioribus præcipitur, aliquo modo antea exemplo demonſtratum fuiſſe. cuius exẽpli vis hæc ſit, vt dixerit, ceu definitio hominis. verbi gratia eſt vna illarum orationum: addidit tamen id (niſi fallor) rei magis declarandæ cauſa, ſimulq; reſpondet ex altera parte illi, quod dixerat, non omnem orationem ex verbis & nominibus conſtare: aptumq; inde eſt. nam valet etiam, vt arbitror, ad oſtendendum, illud. Ceu definitio hominis, exemplum eſſe orationis, quæ verbo careat, quia contrarium non oportuiſſet exemplo poſito illuſtrare: quis enim neſcit inueniri orationem, quæ verbo inſtructa ſit, cum plerunq; oratio talis ſit. cum tamen contra ſuſpicari non ſine cauſa aliquis poſſet, non extare orationem, quæ verbo careat, quia illam, quæ talis ſit, orationem non habendam exiſtimaret. Quare pergit idem conſtituere. nã adiungit. Verum contingit ſine verbis eſſe orationem. Vt autem verum eſſe negauit, omnem orationem habere vim ſignificandi, ita concedit illam habituram ſemper partem aliquam, quæ ſignificet: nec fieri vllo pacto poſſe, vt hoc ab ea tollatur. Exemplo verò, hoc oſtendere volens, vſus quodam eſt, quod non valde accommodatum iudicatum eſt: videbatur enim orationem ponere debuiſſe, quæ cum tota nihil ſignificaret: partem tamen ſignificantem haberet. in exemplo tamen vtrunque fit: nam & totum & pars ſignificat: inquit enim. Ceu in illa oratione. Ambulat Cleon. niſi vitium igitur eſt in hac lectione, contentus fuit oſtendere partem orationis indicare: quod in hac profectò fit: nec eodem tempore ſtuduit probare inueniri etiam, quæ id ſine hoc habeat: ac fortaſſe etiam in hoc totus occupatus eſſe debuit, quamuis exempla paſſim occurrerent, quia paulo ſupra exemplum poſuerat orationis, quæ cum tota non ſignificet, quia non indicet: hæc autem ratio eſſe videtur, qua vna oratio vere ſignificare poſſe dicatur: partes tamen ſignificantes habeat, vt orationis partes ſignificare poſſunt. In oratione igitur ambulat Cleon, poſteriorem vocem, quę viri nomen eſt, ſignificare dicit, quia rem illam oſtendit. In Aldino ſanè libro legitur βαδίζειν κλέων indefinito tempore, qua in lectione hoc non contingeret: at totum ſcilicet aliquid indicaret, niſi aliquid ad complendam ſententiam extrinſecus ſumeretur. Animaduertendum tamen, an verè oratio hæc dici poſſit: neque enim videntur rectè duo triáue verba temere ac ſine certo vllo ordine collocata, poſſe oratio appellari. Non defuerunt etiam, qui licentia vſi, aliter tentarint hunc locum emendare, à qua corrigendi veteres auctores ratione animo ſemper abhorrui.

Εἷς δέ ἐστι λόγος, διχῶς· ἢ γὰρ ὁ ἓν σημαίνων, ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμῳ. οἷον ἡ Ἰλιὰς μὲν, συνδέσμῳ εἷς· ὁ δὲ, τοῦ ἀνθρώπου, τῷ ἓν σημαίνειν.

Vna autem eſt oratio, dupliciter: aut enim quæ vnum ſignificat, aut quæ ex pluribus coniunctione fit. Ceu Ilias quidem, coniunctione, vna. Hominis verò ratio, quod vnum ſignificet.

Addit ſuperiori præceptioni aliud, quod tradere vtile quoque huic ſcientiæ putauit: nam in ſubtilioribus etiam libris, quibus rationem diſſerendi inſtruxit, de eodem diſputauit. Docet igitur orationem dici vnam duobus modis: vno nanq; modo, qui primus eſt, ac magis verus, oratio eſt vna, quæ vnam rem ſignificat. ut Ariſtoteles ambulat. Socrates ad virtutem hortatur adoleſcentes: Alio modo vna dicitur oratio, quæ è pluribus conſtat orationibus: habetq; vt vna dicatur à coniunctione vna vel pluribus: quæ diuerſas ſeiunctasq; orationes coniungunt: niſi enim illæ connecterent ipſas, plures orationes, non vna fuiſſent. Exemplum autem illuſtre amplumq; huius rei poſuit, cum dixerit Iliadem, poſteriore hoc modo vnam orationem eſſe: id eſt beneficio copularum, quæ vinciunt ipſam, atque vnam reddunt. Prioris modi eſt definitio hominis, quæ ſimplex oratio eſt: diciturq; vna, quia vnam tantum rem, non plures ſignificet. & in primo autem ſegmento περὶ ἑρμηνείας, & in Analyticorum poſteriorum ſecundo eodem pacto partitus eſt orationem vnam.

Ὀνόματος δὲ εἴδη: τὸ μὲν, ἁπλοῦν (ἁπλοῦν δὲ λέγω, ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται) τὸ δὲ διπλοῦν: τούτου δὲ, τὸ μὲν, ἐκ σημαίνοντος καὶ ἀσήμου: τὸ δὲ, ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ᾽ ἂν καὶ τριπλοῦν, καὶ τετραπλοῦν ὄνομα, καὶ πολλαπλοῦν. οἷον τὰ πολλὰ τῶν Μεγαλιωτῶν, Ἑρμοκαϊκόξανθος.

Nominis autem ſpecies: hæc quidem ſimplex (ſimplicem autem dico, quæ non ex ſignificantibus conſtat) hæc autem duplex: Huius autem, hæc quidem ex ſignificante & ſignificatu carente: hæc autem ex ſignificantibus conſtat. eſſet autem & triplex & quadruplex nomen, & multiplex. ceu multa Megaliotorum, Hermocaicoxanthus.

Cum ſingulas partes locutionis definiſſet, quarum poſtrema fuit oratio: nunc accuratè de nomine diſſerit: & quot ſpecies ipſius ſint, oſtendit. Videtur autem hic voce hac ὄνομα, cui reſpondet Latina, Nomen, non tantum nomen propriè appellatum ſignificare, ſed etiam verbum. Tradit igitur ſpecies nominis duas eſſe, quæ ſcilicet in frequenti vſu ſint: inueniri nanque nomen quoddam ſimplex: aliud vero duplex: quamuis oſtendat etiam è tribus quattuorq; nominibus nomen connecti poſſe: antequàm tamen alteram ſpeciem nominis oſtendat, docet cuiuſmodi nomen ſimplex vocet: affirmatq; ſe intelligere illud, quod non conſtat è partibus ſignificantibus: nam quin & ipſum conſtet ex aliquibus, id eſt elementis aut ſyllabis, dubitari non poteſt: hæ tamen voces, vt ſupra ipſe in earum vi explananda declarauit, nihil ſignificant. Simplicis autẽ nominis ac duplicis diuiſione facta, nõ vnum genus eſſe docet duplicium nominum: eorum enim quædam iuncta ſunt è partibus diſſimilibus, cum altera ipſorũ pars ſignificet altera nõ ſignificet: quædam verò ex ambabus ſignificantibus. Hac autẽ poſterioris membri diuiſionẽ indicata, redit ad prius, atq; inquit ſuperiorem illam diuiſionem illo modo abſolutam non eſſe. cum iungi etiam poſſint nomina è tribus, quattuor ve vocibus: ac fortaſſe etiam è pluribus. Cuiuſmodi inquit ſunt multa nomina Megaliotorum. Exemplum vero horum ipſorum nominum ponere volens, uſus eſt vocabulo, quod conſtat è tribus nominibus trium Aſiæ fluuiorum, id eſt, Hermo, Caico, Xantho: illud verò eſt, Hermocaicoxanthus. Huiuſcemodi etiam eſt illud ab Æſchylo conformatum: qui cum tragicus poëta, non dithyrambicus eſſet: imitariq; deberet ſermonem familiarem, multum tamen ſibi permiſit in hac nominum compoſitione: duruſq; ea de cauſa à quibuſdam habitus eſt, & à

comicis etiam eo nomine valde exagitatus: qui tamen cum in choro, carmineq́; ſimili cantu dithyramborum, hoc faciat, maiore venia dignus eſt. Huiuſcemodi igitur eſt hoc è primo choro fabulæ, quæ ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις vocatur πεδιοπλόκτυπος: ipſum enim quoque conſtat è tribus his verbis πεδίον, ὅπλον, & κτύπος. niſi aliquis putet medium illorum eſſe ὁπλῶν: referreq́; vngulas equorum, non arma. Megaliotas dicens, videtur ſanè intelligere dithyrambicos: horum enim propria hæc licentia erat: nec tamen rationem huius nominis perſpicio, quod alibi me offendiſſe non memini. In pluribus calamo exaratis libris, quod in excuſis prius non erat, καὶ πολλαπλοῦ inueni: quam etiam lectionem vidit ac probat Robortellus. Vtitur autem & Plato verbo hoc ipſo, quod hic reſtitutum eſt: in iij. enim libro politiæ inquit. ὅτι οὐκ ἐστι διπλοῦς ἀνὴρ παρ' ἡμῖν, οὐδὲ πολλαπλοῦς. Tranſlatum tamē id ab eo eſt ad ingenium hominum ac mores. Nihil præterea varietatis hic offendi: Vereor tamen, ne verus hic ordo verborum ſit, vt nihil omittam eorum quæ in mentem veniunt: ſi nanque ὁ ἐκ μὴ σημαινόντων σύγκειται legeretur, magis (ut opinor) conueniret: ſimplex enim nomen concretum eſt, conſtatq́; ſanè ex aliquibus, verum ex minimè ſignificantibus: illud autem aliquo modo videtur negare ipſum coniunctum eſſe, quia quaſi ante verbum particula negandi collocata eſt.

Ἅπαν δὲ ὄνομά ἐστιν ἢ κύριον, ἢ γλῶττα, ἢ μεταφορὰ, ἢ κόσμος, ἢ πεποιημένον, ἢ ἐπεκτεταμένον, ἢ ὑφῃρημένον, ἢ ἐξηλλαγμένον. λέγω δὲ κύριον μὲν, ᾧ χρῶνται ἕκαστοι. γλῶτταν δὲ, ᾧ ἕτεροι. ὥστε φανερὸν, ὅτι καὶ γλῶτταν, καὶ κύριον εἶναι δυνατὸν τὸ αὐτὸ, μὴ τοῖς αὐτοῖς δέ: τὸ γὰρ σίγυνον Κυπρίοις μὲν, κύριον: ἡμῖν δὲ, γλῶττα.

Omne autem nomen eſt vel proprium, vel lingua, vel tranſlatio, vel ornamentum, vel factum, vel porrectum, vel ſubtractum, vel immutatum. Dico autem proprium quidem, quo vtuntur ſinguli: linguam autem, quo diuerſi. Quare perſpicuum, quod & linguam & proprium eſſe poſſibile idem: non iiſdem autem: σίγυνον *enim Cypriis quidem proprium: nobis autem lingua.*

Cum docuiſſet duas extare nominum ſpecies: quædam enim ſimplicia eſſe: quædam vero compoſita: nunc, quot differentiæ nominum ſint, declarat: nam ſuperior diuiſio cadit in hæc cuncta genera: nomen enim ſuum propriumq́; illarum rerum, & ſimplex & compoſitum eſſe poteſt: tranſlatio itidem & in ſimplici vocabulo, & in compoſito manet: eadem ratio (niſi fallor) reliquorum eſt. Octo igitur vocabulorum differentias eſſe tradit, quas primum enumerat: poſtea uerò, cuiuſmodi ſint, declarat. Sed antequam hæc explicare aggrediar, quærendum exiſtimo, cur inferiorem quoque hanc nominum diuiſionem εἰδῶν vocabulo non appellarit, vt ſuperiorem fecit, cum εἴδη nominis uocauit ſimplex nomen ac duplex iunctumue: nam proprium nomen & peregrinum & tranſlatum, & reliqua, ſunt & ipſæ differentiæ nominum, non parum inter ſe diſcrepantes. An hic ſcrupulus nullus eſt? nec ullo pacto nos ſollicitare debet? quod enim hic non facit, ut hoc nomine vtatur in illis quoque nominum differentiis ſignificandis, infra non ſemel hoc ipſo in libro fecit: appellauitq́; uocabulo εἰδῶν eodem illa nomina. ceu ubi tradit quid defendat orationem ab humili & plebeia ratione: nec non etiam quo loco docet, ſimili utens horum uocabulorum, nihil eſſe in oratione, quod, ſi ſine modo adhibeatur, non pariat aliquid incommodi. Sed hoc relicto, initium ducit horum explanandorum ab eo, quod primum ſupra poſuerat: atque ita ordine cuncta perſequitur. inquit igitur. Voco autem proprium, quo ſinguli, illius ſcilicet gentis homines, vtuntur. Proprium nominaui, quod ipſe κύριον uocat: ita autem Cicero quoque appellauit, quod in eam definitionem cadit, quam huius nominis Ariſtoteles affert: quamuis uno hoc

verbo

verbo non putarit aliquando uim ſe illius affatim exprimere poſſe: nam alterū etiam rei explanandæ cauſa, adiungit, ut cum ait. Vtimur uerbis aut iis, quæ propria ſunt & certa uocabula rerum, penè unà nata cum rebus ipſis. A Græco uerò uerbo, iuncto tamen cum alio, additaq; ei in principio litera, ἀκυρολογία uocatur à grammaticis orationis uitium, cum illa habet crebra huiuſcemodi uerba, quæ nullo modo ſunt propria, ſuaq; illarum rerum: idemq; ſignificare uoluit Cicero in epiſtola ad Tironem, cum inſimulauit ipſum, quod parum aptè Latina uoce uſus fuiſſet, &c, ubi minime quadraret, ipſam poſuiſſet: ait enim. Sed heus tu qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles, unde illud tam ἄκυρον. Valetudini fideliter inſeruiendo. Nomen igitur proprium Ariſtoteles inquit eſſe, quo utuntur paſſim omnes incolæ eorundem locorum: ut cum rem illam oſtenſuri ſunt, hoc uocabulo ipſam notent. Sequitur autem, hoc explicato. Linguam autem, ſcilicet uoce, nomen quo alij homines, gentesq; utuntur: cum ſcilicet uſurpatur ab hominibus: quorum proprium eſt, in eadem re appellanda, aliud nomen: ex hac autem explicatione duorum horum nominum elici oſtendit, quod apertum eſt, ac dubium nullum in ſe habet: ut idem nomen & proprium, & lingua: peregrinumq; eſſe poſſit: non tamen iiſdem hominibus: hoc enim uſu uenire nullo pacto poteſt. Exemplo uerò confirmare hoc uolens: ac quod dixerat probare, in medium affert uocem σίγυνον: quod uocabulum in Cypriorum ſermone dicit eſſe proprium: in Græcorum uerò, linguam. Vſi ſunt hac uoce Lycophron, & Apollonius in ij. libro Argonauticorum: ualetq;, ut interpres teſtatur Rhodij huius poëtæ, σίγυνα iaculi genus: qui addit etiam eſſe illam propriam ſermonis Cypriorum. In Græcorum etiam conſuetudine βαλλὴν peregrina uox erat, cum propria illa foret in ſermone Phrygum. Vſus autem ea eſt Æſchylus in fabula, quam Perſas uocauit: ſignificatq; illa regem: tragici eius uerba hæc ſunt. βαλλὴν ἀρχαῖος. βαλλὴν ἴθι, ἱκοῦ.

Μεταφορὰ δ' ἐστὶν ὀνόματος ἀλλοτρίου ἐπιφορὰ, ἢ ἀπὸ γένους ἐπὶ εἶδος, ἢ ἀπὸ εἴδους ἐπὶ γένος: ἢ ἀπὸ εἴδους ἐπὶ εἶδος, ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον. λέγω δὲ ἀπὸ γένους μὲν ἐπὶ εἶδος. οἷον νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν: τὸ γὰρ ὁρμεῖν ἐστιν ἑστάναι τι. ἀπὸ εἴδους δὲ ἐπὶ γένος. ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε: τὸ γὰρ μυρίον πολύ ἐστι, ᾧ νῦν ἀντὶ τοῦ πολλοῦ κέχρηται. ἀπ' εἴδους δὲ ἐπὶ εἶδος. οἷον χαλκῷ ἀπὸ ψυχὴν ἀρύσας. Τάμνεν ἀτηρέϊ χαλκῷ: ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ἀρύσαι ταμεῖν: τὸ δὲ ταμεῖν ἀρύσαι εἴρηκεν: ἄμφω γὰρ ἀφελεῖν τί ἐστι.

Tranſlatio autem eſt nominis alieni inlatio, vel à genere ad ſpeciem: vel à ſpecie ad genus: vel à ſpecie ad ſpeciem, vel ex analogia. Dico autem à genere quidem ad ſpeciem. Ceu, Nauis autem mihi hæc ſtetit: in ſtatione enim eſſe, quoddam ſtare eſt. A ſpecie autem ad genus. Certe iam decem milia Vlyſſes bona fecit: decem milia enim multum eſt, quo nunc pro multo vſus eſt. A ſpecie autem ad ſpeciem. Ceu Aere animum cum hauſiſſet. Incidit indeſeſſo ære: hic enim haurire pro incidere: & incidere pro haurire inquit: ambo enim auferre quiddam ſunt.

Tertium nomen, quod explicat, eſt metaphora, uocata à Latinis, Græco uerbo expreſſo, tranſlatio. Primum igitur quid ipſa ſit, declarat: deinde quot ſpecies ipſius inueniantur, oſtendit. Sunt autem illæ quattuor: uel cum à genere ad ſpeciem indicandam nomen importatur: uel contra à ſpecie ad genus: uel ab una ſpecie ad aliā. quartum genus eſt, cùm res unde, & ad quam nomen transfertur, ſibi proportione reſpondent. Intelligit autem, cū dicit transferre uerbum à genere ad ſpeciem, uti nomine generis in ſpecie appellanda: eademq; ratio reliquorum eſt: cum enim nomen,

quod aliò importatur, ſignificare uult, quia inde aliò quaſi portatur, dicit de illo ab ea ipſa re. ut contra, cum oſtendit nomen, quod omittitur ac poſthabetur, ad illam. Tranſlationem eſſe inquit, nominis alieni inlationem, id eſt cum loco proprij nominis, ſuiq; illius rei, ponitur alienum. Ἐπιφορὰν quod ipſe inquit, uidetur uerbum aptum eſſe ad indicandam tantum illam nominis alicuius quopiam comportationem, cum in nomine, quo res ipſa ſignificatur, id eſt μεταφορὰ (illa autem ſolum inter ſe differunt, quod præpoſitio diuerſa eſt) intelligatur quædam è ſua ſede in alienam comportatio. ἀλλότριον uerò, id eſt alienum nomen uocat nō proprium illius rei, ſed aliunde ſumptum: non tamen ex alia gente ac lingua: neque enim tranſlationes conflantur è uocibus peregrinis: infra etiam, ubi magis adhuc apparet, quid ipſum hic ualeat, à contrario, idem uerbum uſurpauit. προσαγορεύωσι τὸ ἀλλότριον ἀποδοῦσαι τῷ οἰκεῖόν τι. Exemplis autem cuncta illuſtrat, diligenterq; cuiuſmodi ſingulæ tranſlationes ſint, declarat: ac primum quæ à genere ad ſpeciem uerbum comportat exponit. Homerus igitur in ultimo libro Odyſſeæ, ubi Vlyſſem cum patre ſimulatè loquentem facit, uſus eſt hac tranſlatione: fingit enim illum dicentem. νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος. Cum igitur de manſione nauis dixerit ſtare: quæ res à Græcis proprie dicitur ὁρμεῖν: ὁρμεῖν uero una è multis rationibus eſt, quibus ſtare res aliquę ſignificantur, manifeſto intelligitur à genere ad ſpeciem tranſtuliſſe nomen. Contra uerò à ſpecie ad genus comportatum dicit nomen in illo Homeri è ſecundo Iliadis, cum qui uiderunt, magnopere laudarunt Vlyſſem, quod importunum ac petulantem hominem Therſitem percuſſiſſet: dixeruntq; ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε, id eſt profectò iam decem milia Vlyſſes bona fecit: neque enim omnino hunc numerum conficiebant recta facta, quæ in præterita uita geſſerat Vlyſſes: ſed uſus eſt illo nomine pro multa: decem milia enim multa ſunt: quo nomine, ut in explicatione tradit Ariſtoteles, uſus eſt illic Homerus pro multis. Hoc autem uerbo eodem pacto tranſlato, uſus eſt etiam Euripides in fabula, quæ uocatur Troades. cuius loci eò libentius mentionem facio, quod eſt elegans undiq; & expolitus: cum enim Hecuba fleret miſerabiliter atrocem illum caſum Aſtyanactis, uelletq; in clipeo Hectoris puerum illum ſepelire, directâ oratione ad clipeum ipſum, quamuis ſenſu careret, dixit illam ἀσπίδα: hoc enim genere ac uocabulo ab ea gente clipeus appellatur, eſſe matrem multorum tropæorum. uſus igitur eſt in illa uoce edenda, graui ſanè ac præclara, hac ipſa metaphora, nam inquit. Σύ τ' ὦ ποτ' οὖσα καλλίνικε μυρίων Μῆτερ τροπαίων Ἕκτορος φίλον σάκος Στεφανοῦ: δέχου γὰρ: ſed non una illa ut apparet: nam nō minus elegans eſt, quod clipeum ipſum uocauit matrem, quia peperiſſet multa decora & honeſta facta in bello, ut animantes natos gignere conſuerunt. ut alios ornatus, ab eadem reductos, taceam, qui illic manifeſto eſſe intelliguntur. Tertia ratio transferendi uerbi, quæ uerſibus itidem Homeri uidetur declarari, eſt, cum ſpecies una pro altera capitur: contraq; alia, quæ relicta nunc eſt, locum ſubit eius, quę prius uſurpata fuit: atque ita ſæpe illę conuertuntur. Exemplum huiuſcemodi eſt. In Græco ſermone ἀφελεῖν uerbum eſt, quod generis uim habet, quia plures modi ſunt auferendi: hoc enim ualere uidetur ἀφελεῖν: nam & ἀρύσαι ſpecies eſt auferendi: & ταμεῖν etiam rationem quandam auferendi, diuerſam ab illa ſignificat: Cum autem ualde incertus ſim de ueritate lectionis. nam pro ἀρύσας, τέμων in antiquis libris ferè legitur ἀρύσασις ταμὼν. non poſſum penitus ſtatuere quæ ſit notio prioris uocis, ac quomodo illa haberi debeat auferendi pars: haurire enim non uidetur mihi omnino quadrare. hoc igitur in ambiguo relinquo. Licere uerò alterum horum pro altero capere auctoritate poëtæ confirmat, qui niſi hoc cum laude fieri poſſe uidiſſet, quo erat ingenio præditus, nunquam id attigiſſet: neque tamen hoc ſemper, ut accuratè Phalereus docuit, licet: neque ſi conceditur, nec ſi conceditur tantum, uerum etiam magnopere laudatur, ut ſpecies hæc pro illa capiatur, illa itidem pro hac eleganter uſurpatur. Non eſt igitur hoc perpetuum, quod ſæpè honeſte, magnaq; cum dignitate fit. Sed cum exempla ſumpta ex Homero eſſe oſtenderim me ſuſpicari: nec tamen locos ipſos apud eum poëtam indicarim, arbitror id factum eſſe, ut illic nunc non legantur, quia magnæ ſcripturæ uarietates longo tempore in eo poëmate natæ ſunt: multi enim, ſuo quodam iudicio uſi, multa illic uariarunt. Vnde

plures

plures editiones eius poëtæ circumferebantur, ut quædam etiam huius ipſius ſcriptoris nomine, qui magnus ipſius amator fuit. eſt autem hoc tam planum, ut confirmatione non egeat. in ſecundo præterea libro de arte dicendi, citare ipſum uerſum Homeri, qui nunc apud eum non legitur, apertum eſt. inde igitur oriri poteſt, ut uerba hæc apud auctorem non legantur. Sed ſiue illa Homeri: ſiue alius poëtæ verba ſunt, quia exempla, quæ ponit huius tranſlationis, incerta & obſcura ſunt, videntur alia huc afferenda: ſunt autem ualde accommodata & aperta illa, quibus ipſe vtitur in iij. libro de arte dicendi: maiorem enim fidem habere debebunt, quia ab auctore ipſo excogitata ſunt: illa uerò ſunt εὔχεσθαι & πτωχεύειν, id eſt precari à diis immortalibus & emendicare: ambæ nanque hæ res partes ſunt uerbi αἰτεῖν, id eſt ambabus his rationibus intelligitur aliquis petere: longè tamen diuerſa ratione: nam alterum horum honeſtum eſt: alterum verò ſordidum & abiectum. Mutabit autem hæc, ut ipſe illic accuratè docet, qui factum alicuius aut ornare volet, aut deturpare. Sed loco indicato, cetera illic legi poterunt.

Τὸ δὲ ἀνάλογον λέγω, ὅταν ὁμοίως ἔχῃ τὸ δεύτερον πρὸς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ τέταρτον πρὸς τὸ τρίτον· ἐρεῖ γὰρ ἀντὶ τοῦ δευτέρου τὸ τέταρτον, ἢ ἀντὶ τοῦ τετάρτου τὸ δεύτερον. καὶ ἐνίοτε προστιθέασιν, ἀνθ' οὗ λέγει, πρὸς ὅ ἐστι. λέγω δὲ. οἷον ὁμοίως ἔχει φιάλη πρὸς Διόνυσον, καὶ ἀσπὶς πρὸς Ἄρη. ἐρεῖ τοίνυν καὶ τὴν ἀσπίδα φιάλην Ἄρεως, καὶ τὴν φιάλην ἀσπίδα Διονύσου. Ἔτι ὁμοίως ἔχει ἑσπέρα πρὸς ἡμέραν, καὶ γῆρας πρὸς βίον. ἐρεῖ τοίνυν τὴν ἑσπέραν, γῆρας ἡμέρας· καὶ τὸ γῆρας, ἑσπέραν βίου· ἢ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς, δυσμὰς βίου.

Analogia conſtare dico, cum ſimiliter ſe habuerit ſecundum ad primū, & quartum ad tertium: dicet enim pro ſecundo quartum, vel pro quarto ſecundum: & quandoq; adponunt pro quo dicit, ad quod eſt. Dico autem, ceu. Similiter ſe habet poculum ad Bacchum, & clipeus ad Martem. Dicet igitur & clipeum, poculum Martis: & poculum, clipeum Bacchi. Præterea ſimiliter ſe habet veſper ad diem, & ſenectus ad vitam. Dicet igitur veſperum, ſenectutem diei: & ſenectutem, veſperum vitæ: vel, quemadmodum Empedocles, occaſum vitæ.

Quartum genus tranſlationis, quod in ſimilitudine rationis fundatum eſt, explanat: primum tamen quid analogon ſit, & quo modo res aliquæ ſimilitudinem hanc inter ſe habeant, docet. Requiritur autem, ut illæ numero quatuor ſint. cum igitur hoc contingit, ut in hoc numero rerum ſecunda ſimiliter ſe habeat ad primam, ut quarta ad tertiam, tunc illæ res dicuntur proportione ſibi reſpondere. Transfertur verò verbum hoc in genere tranſlationis, cum, quo quarta res appellatur, nomen, loco nominis ſecundæ rei ponitur. Siue contra: nam expoſita iam ratione nominū, quæ proportione ſibi reſpondent, quomodo inde conformantur tranſlationes, docere cœpit ab eo loco, οἷον: ita enim inſtruit eum, qui huius concinnitatis ſtudioſus ſit, & quaſi ipſum manu ducit. Vt opinor autem exemplum huius ſimplicis frequentisq; rationis ab auctore poſitum non eſt: erat enim res ſatis plana. Quòd uerò ſtatim inquit. Et quandoque adponunt pro quo dicit ad quod eſt, tradit iis verbis, obſcuris ſane ac valde conciſis, aliam rationem huius tranſlationis minus vſitatam. quare exemplo ipſam illuſtrat: exemplum enim allatum, huius rationis exemplum eſſe, teſtatur, quod ſtatim poſt verba illa inquit. Dico autem, & quæ ſequuntur. Significant autem illa (niſi fallor) ad quod refertur illud nomen, quod omittunt, ac pro quo aliud uocabulum uſurpant. nam qui pro poculo clipeum Bacchi di-

cit; utitur metaphora huius generis, & præterea adponit Bacchi, quod eſt illud, ad quod referebatur poculum, ut ipſe ſupra oſtendit. Sed vt planius tota res explicetur, ab initioq; ordiamur, accommodato ita exemplo, ut ſimplici quoque modo ſeruiat, quod tamen fortaſſe in re ipſa exitum non haberet ob materiam minimè idoneam. Exemplum huiuſcemodi eſſe poteſt. Cum quattuor hæ res ſint. Bacchus, poculum: Mars, clipeus; quæ eodem ordine collocatæ ſint, ut à me appellatæ ſunt, contingit vt quam rationem poculum habet ad Bacchum, eandem clipeus ad Martem habeat: hoc enim manifeſtò uſu uenit: nam ambo illa præcipua inſtrumenta, & quaſi arma eorum deorum ſunt. Quare qui clipeum poculum appellabit, contraq; poculum clipeum, hic genere hoc tranſlationis vſus fuerit. quamuis fortaſſe hoc nemo acutus vir diceret. quia nimis durum eſſet, ſed in alia materia res procedit. nam quin multæ huius generis tranſlationes reperiantur, in quibus id, quod pertinebat ad rem magis declarandam adiunctum non ſit, dubitari non poteſt: omnes inquam illæ, in quibus obſcurum incertumq; non eſt, quid intelligi debeat; quamuis illud nō ſuo, proprioq; illius rei, nomine ſignificetur. Sed tamen hanc materiam aptam eſſe fingamus ad hanc quoque ſimplicem tranſlationem gignendam, ne maior perturbatio confuſioq; gignatur, nouo exemplo poſito, aptam verò mirificè ipſam eſſe illi oſtendendæ, cui adpoſitum aliquid eſt, perſpicuum eſt, quia ipſam potiſſimum è multis Ariſtoteles elegit. Qui igitur hanc elegantiam ſuauitatemq; metaphoræ, captare voluerit (vt iterum ipſe iiſdem verbis initio repetitis docet) non ſimpliciter pro poculo clipeum dicet; neque eadem ratione poculum pro clipeo, ſed poculum ſignificare volens, vocabit illud clipeum Liberi patris: eodemq; pacto intelligens clipeum, appellabit ipſum poculum Martis: in extremoq; illa addet, rei magis declarandæ cauſa, omniq; reprehenſione carere volens. Aliud exemplum eiuſdem rei affert: quattuor enim alias res indicat, quæ & ipſæ eandem inter ſe rationem habent; id eſt has: dies, ueſper: vita, ſenectus. Nam hic etiam ſimili modo ſe habet veſper ad diē, & ſenectus ad uitam: & veſper enim diei extremum eſt, & ſenectus vitæ. Vt diligenter autem hic quoque Ariſtoteles tradit, qui transferre verbum voluerit, nec ſuum propriumq; vſurpare, vocabit veſperum, poſtremumq; diei tempus, ſenectutem diei: & ſenectutem ipſam, veſperum vitæ. nam hic quoque, niſi in extremo illud adpoſitum fuiſſet, dura nimis tranſlatio viſa fuiſſet. Vel (inquit) quemadmodum Empedocles, occaſum vitæ: eiuſdem enim generis fuit hæc quoque tranſlatio, quamuis res non omnino eædem ſint: nam pro die, & extrema eius parte, cogitatæ fuerant à Siculo illo, phyſico potius quàm poëta, ſideris alicuius ortus & occaſus. Non ſolum autem Empedocles hac ipſa tranſlatione vſus eſt, ſed alij quoque magni auctores, qui aut & ipſi ſimilitudinem harum rerum viderunt, aut ab eo, quem teſtem citat hic ipſius, illam acceperunt. Plato enim in vj. libro de legibus illam vſurpauit, Atheniensem hoſpitem ita cum Clinia loquētem inducens. ἐπεὶ δὲ νομοθετεῖν μὲν μέλλομεν: ᾕρηνται δὲ ἡμῖν νομοφύλακες. ἡμεῖς δ' ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου; οἱ δ' ἂν πρὸς ἡμᾶς, νέοι. & quæ ſequūtur. & Athenæus in xiij. libro ἐν δυσμαῖς ὢν inquit enim, cum Hegeſandri vocem in Sophoclem poëtam cōmemoraret, qui Hegeſander ſenem admodum Sophoclem Archippam meretricem amaſſe tradidit, ipſum in occaſu vitæ tunc fuiſſe. Sed exemplum quoque poetæ ponamus. Æſchylus igitur Agamemnone eadem ratione inquit βίου δύντος αὐγαῖς. Cicero præterea in Topicis, cum de genere quodam definitionis per tranſlationem facto, loqueretur, huius metaphoræ meminit: ait enim. Hoc eſt quaſi qui adoleſcentiam, florem ætatis: ſenectutem, occaſum vitæ velit definire. legitur etiam apud Stobeum hic Alexidis ſenarius, in quo μεταφορικῶς, veſper, poſtremum vitæ tempus appellatur: vt eſt in ſecundo huius tranſlationis exemplo, poſito ab Ariſtotele. ἤδη γὰρ ὁ βίος ἡμῖν ἑσπέραν ἄγει.

Ἐνίοις δ' οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τῶν ἀνάλογον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁμοίως λεχθήσεται. οἷον τὸ, τὸν καρπὸν μὲν ἀφιέναι, σπείρειν: τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνώνυμον: ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὸ σπείρειν πρὸς τὸν καρπόν. διὸ εἴρηται Σπείρων θεοκτίσταν φλόγα.

Quibuſdam

Quibuſdam autem non eſt nomen poſitum eorum, quæ proportione ſibi reſpondent: ſed nihilominus ſimiliter dicetur. ſeu hoc, ſemen quidem iacere, ſerere: flammam verò à ſole, nomine caret: verum ſimiliter ſe habet hoc ad ſolem, & ſerere ad ſemen. Quare dictum eſt Serens à deo conditam flammam.

Hoc, quod nuper præcepit, ſine vlla dubitatione locum habet, præclareq́; in primis fit, vbi neutrum eorum, quæ immutantur, nomine caret: ſed ambæ illæ res ſuo proprioq́; nomine vocatæ ſunt. Addit autem nunc licere etiam hoc fieri, vbi alteri eorum nomen impoſitum non ſit, ut quamuis res non conuertatur, quod apparet, nihilominus tamen hoc ſeruari poſſit in eo, quod habemus: nam quamuis nomen ipſum deſideretur, res tamen, quæ nomine aliquo ſignificari debuit, animo percipitur, ac ſæpe etiam oculis cernitur. Vſurpabitur igitur hæc tranſlatio rectè in eo vno, in quo exitum habet, ac nomen ab ea re, quam proprie ſignificat, ad eam, quam non propriè, aptè tamen & eleganter oſtendit, transferetur. Quod ὄνομα κείμενον inquit, impoſitum iam: vulgoq́, vſurpatum intelligens: eius verò contrarium πεποιημένον eſt: ita quoque aliis locis locutus inuenitur, vt in vj. Topicorum: ipſius enim hæc verba ſunt. ἐπεὶ μὴ κειμένοις ὀνόμασι χρῆται. οἷον πλάτων ὀφρυόσκιον τὸν ὀφθαλμόν, & quę ſequuntur. Exemplo autem illuſtrare rem volens, hoc protulit. iacere ſemen in agrum, quod agricolæ faciunt, ſerere dicitur: ita enim exprimamus quod ipſe inquit σπείρειν. Flammam verò lumenq́; in terras à ſole iaci, nomen non habet, ſed tamen, inquit Ariſtoteles, qui diligenter attendet, facile intelliget hoc ipſum, quod nomen non habet, id eſt iactum illum radiorum, ſimili modo ſe habere ad ſolem, vt ſerere ad ſemen: qua ratione tradit à poëta quopiam, quem neque ipſe appellat, neque ego nominare poſſum, cum in hæc verba nuſquàm alibi inciderim, dictum eſſe. Serens à deo conditam flammam. Vnum autem iunctum Græcum verbum eſt apud poëtam ipſum, quo indicatur lucem illam eſſe conſtructam à deo. Præterea ne à vi Græci verbi ἀφιέναι diſcederem, quin exprimerem eam quantum poſſem, reddidi ipſum illud iacere: res tamen in Latino ſermone magis proceſſiſſet, ſi ſpargere dixiſſem: nam ſpargere ſemen, cum de hoc opere ruſtico ſermo eſt, ab optimis auctoribus dicitur: & Virgilius id verbum tranſtulit ad diſſeminationem luminis, quæ fit ſtatim vt oritur dies, vt vndequaq́; res quadret: & locus ille accommodatum non minus exemplum eſt huic animaduerſioni declarandæ: ita enim cecinit in iij. Æneidis. Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras Tithoni croceum linquens aurora cubile: & eodem pacto in xij. Poſtera vix ſummos ſpargebat lumine montes Orta dies. Videtur autem Ariſtoteles cum hic iterum ſolem appellauerit, poſteriore loco, vbi accuſandi caſu ἥλιον inquit, intellexiſſe ea voce ſolem, lucémq́;, quæ in terram deſcendit, non ſolem illum, vnde ea funditur, vt priore loco: niſi enim ita capiatur proportio locum non habebit. reſpondere namque illa vox debet ſemini: inquit enim. Verumtamen hoc, quod nomine ſcilicet caret, id eſt iacere flammam, ſimiliter ſe habet ad ſolem, vt ſerere: quæ res nomine prædita eſt, & vno verbo exponitur, ad ſemen. Latini etiam ſcriptores appellant ſolem lucem ipſius, non tantum orbem, qui illam iacit. Aut igitur ita id verbũ eo loco accipiendum eſt: aut καρπὸν, quem dixit, ut ſimilitudo rationis appareat, intelligere debemus ſemen non dum ſparſum, ſed aceruum aliquem ipſius, vnde ſumit agricola, cum ſementem facit: quod fortaſſe non minus verum eſt: ita enim primus tertiusq́; terminus intelligetur, ad quos proprie ſecundus quartusq́; dicuntur referri. Nam lucem fulgoremq́; ſolis Græcos poëtas paſſim appellare φλόγα, notum eſſe debet, vt πῦρ quoque. Euripides Iphigenia in Tauris, ut aliis exemplis ſuperſedeam, κατακρύψαντ' ἂν πλανητὸν ἡλίου πρόσθεν φλογὸς inquit. Animaduertendus etiam mos loquendi Græcorum: paucis enim verſibus ter Ariſtoteles inquit. ὁμοίως καὶ. nam ſupra etiam in explicanda tranſlatione, quæ fit ſeruata proportione, cum duo ipſius exempla poneret, in ambobus eodem hoc pacto locutus eſt. Latini autem auctores, ſimiliter vt, dicere conſuerunt: quod ita pla-

num

num eſt, ut teſtimoniis confirmandum non ſit. Vt oerò poëta ille σπείρειν de luce, radiisq; ſolis inquit, ita Plutarchus σπείρειν λόγους dixit: nec σπείρειν tantum, ſed etiam θερίζειν: quod & ipſum tranſlatum verbum, ab altero ruſtico opere ductum eſt: eãdem tamen rationem, quam prius, habet. In libro igitur, quo diſputauit de cauſa, cur Pythia uerſibus amplius oracula non ederet, ait, σπείροντα λόγους, καὶ θερίζοντα θεόν.

Ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς μεταφορᾶς χρῆσθαι καὶ ἄλλως: προσαγορεύσαντα τὸ ἀλλότριον, ἀποφῆσαι τῶν οἰκείων τι, οἷον εἰ τὴν ἀσπίδα εἴποι φιάλην, μὴ Ἄρεως, ἀλλ' ἄοινον.

Licet autem modo hoc tranſlationis vti & aliter: cum appellauerit, quod alienum eſt, negare quippiam eorum, quæ propria ſunt, ceu ſi clipeum dicat poculum, non Martis, ſed ſine vino.

Hic locus magnum mihi negotiom exhibuit: diuq; ae multum mecum cogitaui, qui ſeuſus eſſet auctoris, & quomodo poſſet macula, quæ ipſum occuparat, deleri: nam mendi prorſus aliquid ipſum continere apparebat: ſi nanque illo modo legeretur, cuncta confuſa, tenebratumq; plena erant. Cum autem olim ratio mihi quędam occurriſſet, quomodo poſſet hoc uitium corrigi, atque ea ſanè non mala, decreui tandem hanc, quam nuoc diligenter exponam, meliorem molto eſſe. oam oon magna liceutia opus eſt in loco corrigendo: & ueritate ipſa, teſtimonioq; veterum poëtarum, confirmatur hoc, quod præcipitur his verbis, rectum & uſitatum eſſe. Mendum igitur manſiſſe puto in poſtremis tantũ duobus verbis, vel potius in extremo ipſo, cum legeretur prius in omnibus libris & ſcriptis & excuſis, ἀλλ' οἴνου: legiq; debeat, mutato tantum caſo vltimæ uocis, teſtitutaq; illi prima litera, qoæ inde perpetam dempta fuerat, ἀλλ' ἄοινον: quibus ita correctis, omnia plana (niſi fallor) & aperta ſunt. ſenteotia certè vera eſt: trauſlatioq; hæc frequens apud optimos quosq; poëtas. Nam illud, μὴ κυρίως, iu tranſlaoone ipſa poni non debet, ſed verba ſunt auctoris, docentis diſcrimen, quod verſatur inter hutic & proximè vicinum modum: confirmantisq;, quod dixerat: in propinquo enim modo: illo ſcilicet, cui adiunctum eſt, quod dixit, ita tranſlaoo hæc tractatur, vt hoc ipſo exemplo vtamor. Hoc, quod ſcilicet vides, poculum eſt Martis. iubet igitur Ariſtoteles hoc omitti: nec dici vllo pacto clipeum eſſe poculum Martis. Sed pro illo negari, quod proprium eſt illius verbi tranſlati, id eſt poculi: diciq; poculum illud eſſe ſine vino: hoc enim profectò valet ἄοινον. nec dubitare poteſt aliquis, quin hęc oratio negandi vim habeat: remouet enim inde, tollitq; quod ſuum, propriumq; illius rei eſt. Diſerimeu igitur hoc eſt inter hanc & ſuperiorem tranſlationem, vel potius inter illum & hunc modum: nam tranſlatio eſt eadem, quod in ea docetur, coius ſit aliquo modo poculum: neq; enim illud verum eſt poculum, ſed poculum Maròs. id eſt valet apud huoc deum, idem clipeus, qood ualet apod Liberum, poculum. in hac vero remouetur inde, quod proprium ipſius eſt: remouetur aotem opera particulæ illius, quæ negandi vim habet: orbatq; poculum eo munere ac facultate, quæ propria eſt ipſios. Nam quod auctor inquit τῶν οἰκείων τι, oſtendit vt hoc ipſum, quod ſine dobio ſuum propriumq; eſt io hoc exemplo, ita etiam aliud quippiam, quod eandem uim haberet, inde tolli potuiſſe: plura enim plerunque ſunt οἰκεῖα ſiogularum rerum. Ipſe io iij. libro de arte dicendi, cum exempla poneret huius tranſlationis, quæ proportione couſtat, inquit. οἷον ἡ ἀσπίς φαμεν ἐστὶ φιάλη Ἄρεως: καὶ τόξον φόρμιγξ ἄχορδος. attigit igitur vtrunq; duorum horum modorum: & eundem etiam ordinem, quem hic ſequitur, illic ſecutus eſt. nam dicere arcum eſſe lyram ſine chordis, idem prorſus eſt ac dicere, clipeum eſſe poculum ſine vino. Qui autem putaret verba illa μὴ κυρίως in tranſlatione hac ipſa adhiberi debere, magnopere ut opinor, erraret: ita enim res nimis operoſa ac prolixa foret, oec etiam (niſi fallor) exempla illius tranſlationis apud ueteres unquam iouenirer. cum contra huius ipſius crebra ſint, ac frequenti ipſius uſu cognoſci poſſit hanc eſſe veram rationẽ illius tractandæ. Euripides certè Iphigenia in Tauris,

tis, cum fecit miſeram illam virginem dicere. Τᾶς οὐχ ὑμεναίου μολπᾶς βοᾶι ἀλύρους ἰαλέμους, poſteriorem huncmodum, hoc pacto tractatum, vſurpauit: in quo tollitur inde, quod elegorum proprium eſt: hoc enim uocabulum illic tranſlatum aliò fuit. Vel potius alterum etiam, in quo manet ratio eadem. nam vocare fletum μολπὴν, id eſt cantum, ſine dubio tranſlatio eſt: addere autem οὐχ ὑμέναιον, uim habet aperiendi rem: ſeparat enim ab eo uerbo tranſlato cantuq́;, quod proprium eſt ipſius. μολπὴ nanque læta eſt, muſarumq́; comes: illa uero μολπὴ, quæ intelligitur illic, triſtis & auerſa à muſis: huiuſcemodi enim eſt fletus. quare in his paucis uerbis exemplum eſt geminum eius tranſlationis, quam quærimus. Idem etiam poëta in choro illo Phœniſſarum, qui inſimulat Martem, factaq́; illius dura exagitat, initio ſui cantus appellat exercitum eodem pacto κῶμον ἀναυλότατον: & infra uoces Sphingis, quibus periculum creabat Thebanis, ᾠδὰς ἀμουσοτάτας ut in eadem fabula, ſed diuerſo choro, id eſt qui hunc conſequitur, eiuſdem Sphingis eoſdem immites cantus ἀλύροισι μούσαις. Vt autem oſtendi ipſum vocaſſe copias militum κῶμον ἀναυλότατον, ita in Oreſte appellauit gregem furiarum θίασον ἀβάκχευτον: cum enim thiaſi proprij Bacchi cœtus ſint, remouit inde, quod plerunq́; illorum eſt. Æſchylus indem Eumenidibus, vbi chorum conſtantem ex furiis ipſis, lætum quod inueniſſet veſtigia Oreſtis, quem perſequebatur, hæc fingit protuliſſe. ἴχνος δὲ μηνυτῆρος ἀφθέγκτου φραδαῖς: vocat enim tranſlato verbo cruorem notamq́; hanc ipſins, qui cædem fecerat, indicem. Sed quia longè ductum hoc ſimile videbatur, ne durior metaphora exiſtimaretur, addit ἀφθέγκτου, id eſt ſine voce, ac mutum, ut diſtingueret à uero indice. remouet igitur inde, quod proprium ipſius eſt: indices enim in patefaciendis ſceleribus oratione vtuntur. Sed etiam non multo poſt idem grex furiarum celeres ſuos curſus appellat ποτήματα ἄπτερα. id eſt volatus ſine pennis, aliſq́;. nam itidem profectiones, quæ fiant in aliqua loca pedibus, uocare volatus, videbatur durum: ita igitur ſuſtulit inde, quod nimis longinquum & alienum erat: valet vero illud ad declarandum cuius modi eſſent illi volatus, non veri inquam volatus, ſed ſine alis. Quia autem exempla huiuſmodi frequētia ſunt: nulloq́; negotio, ſiquis attentè legat, poſſunt animaduerti, contentus his ero: Demetrius certè huius generis tranſlationis mentionem fecit, vt communis ac peruulgati: qui præterea conſilium eorum, qui eo vterentur aperuit, & quam deniq́; vtilitatem ipſum ſecum ferret, declarauit. Addam tantum, quod & ipſum huic præceptioni, reiq́; ipſi explanandæ, multum prodeſt: Euripidem, cum eodem non ſolum genere tranſlationis uteretur, quod ſcilicet ἐκ τοῦ ἀνάλογον vocatur, ſed etiam, cui adiunctum ſit, quod valet ad ipſum illuſtrandum, & eadem demum re ac materia, adpoſuiſſe quod aperit vim naturamq́; rei, quæ alieno nomine vocatur: non, ut in ſuperiore exemplo, quod demit ab alieno verbo, quod illius proprium eſt: in Troaſin enim, cum fletus itidem ſignificare vellet, uocauit illos δακρύων ἰλίγους: ita enim prorſus legi debet, nō ut in excuſis perperam eſt, ἰλίγχους, una litera plus: lacrimæ enim pars ſunt ægritudinis ac luctus: ab eodem igitur poëta ſumitur exemplum utriusq́; modi, vt declaratum eſt, uariati, & in eiſdem etiam rebus, ualde inter ſe ſimilibus. Paccius, qui & ipſe, vt ſuſpicor, hanc difficultatem vidit, alia ratione mederi huic incommodo voluit: nec ei venit in mētem poſſe maculam eſſe in conſequentibus verbis: accepit enim hunc locum ita vt ſi aliquis poculum alieno tranſlatoq́; nomine vocare vellet: contraq́; clipeum exiſtimauit eſſe vocem tranſlatam, quæ tunc poculum indicaret: cum tamen hoc videatur verum non eſſe: nam articulus, qui præpoſitus eſt voci ἀσπίδα, declarat illam eſſe, quæ monſtretur, ac de qua ſermo habeatur: niſi enim hoc aduerſaretur: & ſi verum foret immutatam eſſe rationem huius exempli, tunc res procederet: poculum nanque recte diceretur eſſe clipeus non Martis, vt ſanè eſt: hoc enim proprium ipſius, ſed vini: quamuis magis probem, ſi tota illa vetere ratione ſeruata, in extremo negetur, quod proprium ipſius eſt ea ratione, qua docui, vt occaſio peccandi tollatur: faciliusq́; qui audiunt, percipiant eam vocem aliam illic rem ſignificare, nec ſuam propriamque notionem retinere: videtur enim prorſus hoc, quod hic adiectum eſt, vni ei rei ſeruire. Augebat etiam non parum præteritam difficultatem, quod cum ſupra ſemper dei ipſius nomine uſus fuiſſet, tunc Liberi nomine relicto,

vinum

vinum dixiſſet: nec apparebat cauſa huius mutationis: pręſertim cum Liber ſanè ipſe ui Mars, uti aliqua re poſſit: vinum uerò minime poſſit. Quare hoc etiam mihi fuit non parui momenti ad lectionem uariandam. ut enim in ea uinum pro Baccho importune collocatũ uidebatur, ita in hac apte locóq; poſitum eſſe intelligitur, ſuamq́; ac propriam notionem habet. Cum autem omnem hunc locum, in quo docuit Ariſtoteles & quid tranſlatio ſit, & quot eius genera reperiantur, mihi videar explicaſſe, non alienum eſſe puto nunc de ipſa aliquantulum diſputare, ac quæ ceteri ſcriptores de hoc præclaro lumine orationis ſenſerint, diligenter uidere: in primisq; an quod tradit Cicero uerum ſit, conueniatq́; ſententiæ huius noſtri doctoris: inueniri duo genera tranſlationis, quæ inter ſe diſcrepent, quia illorum alterum inopia genuerit: alterum uero uoluptas, ſtudiumq́ue expoliendi orationem, fabricarit: non enim Ariſtoteles ita diuiſit tranſlationes, ſed omnia unius generis fecit, quod ad ortum ſcilicet illarum vſumq; pertinet: uult enim ipſas delectationis cauſa adhiberi, ut ualere etiam aliquando multum ad orationem planam efficiendam. Quare uidendum eſt, an quas Cicero dicit inopiæ cauſa inſtitutas, ὁμωνυμίαι uerius, quàm μεταφοραὶ debeant appellari. nam quæſtio hæc etiam inter antiquos Græcos eſt celebrata: ſtudiiq; multum quidam eruditiſſimi uiri in eo poſuerunt, ut diſtinguerent duo hæc, ſimilia multum inter ſe, genera uocabulorum. in primisq; Porphyrius ille Tyrius, non minus magnus rhetor quàm philoſophus, qui exiſtimauit tranſlationes tantum debere uocari, cum res, quæ alieno nomine dicitur, ſuum ac proprium habet, quo poterat etiam ſignificari, ſi aliquis rem oſtendiſſe contentus, ſplendorem atque elegantiam neglexiſſet. ὁμωνυμίας autem contra eſſe, cum id nomen, quod uidetur uni rei magis conuenire, adhibetur tamen non minus ad alias res ſignificandas, quæ nomen aliud non habent. prioris igitur generis ſunt tranſlationes illæ, quas Cicero inquit à delectatione & iucunditate fuiſſe celebratas: quæ ſunt iudicio Porphyrij ueræ tranſlationes. poſterioris uero illæ, quas à neceſſitate profectas idem affirmauit. quæ ſanè, poſtquàm ſemel ita uocatæ ſunt, ſemper poſtea nomen illud obtinuerunt. unde ὁμωνυμίαι à Tyrio illo eruditiſſimo uiro uocari debere traditæ ſunt. nam origo quoq; harum uidetur tranſlatio fuiſſe. Relictis autem nunc exemplis harum rerum, quæ poſita à Porphyrio fuerunt, utamur his Ciceronianis. Cum igitur ruſtici dicebant (ut ille commemorat) gemmare uites: luxuriare herbas: lætas eſſe ſegetes: quæ uerba ipſe tranſlata appellat, & ait, quia illæ res propriis uerbis declarari non poterant, tranſlatis eſſe appellatas, hæ manifeſtò Porphyrio non eſſent tranſlationes, ſed ὁμωνυμίαι: cum enim paſſim canis, quia illo res diuerſæ, longeq́; alius naturæ ſignificentur, uocetur ὁμώνυμον, eodem pacto uidetur gemma in uite & in anulo, eſſe uocabulum ὁμώνυμον. Idem etiam uſu uenit in reliquis duobus Latinis nominibus: neque enim eaſdem res in ſegetibus atque herbis aliquis unquàm aliter appellauit, poſtquàm ſemel ipſas quiſpiam illo modo uocauit: nec ſuum aliud illę, propriumq́; nomen habent. Videtur autem eodem pacto Ariſtoteles etiam cepiſſe metaphoram: cum enim definiret illam inquit, eam eſſe nominis alieni comportationem: alienum uero nomen uidetur uocari debere, ubi ſuum ac proprium illius rei aliquid etiam eſt. Si nullo nanque antea res ea nomine prædita fuiſſet, uocabulum, quod eò afferretur, non omnino alienum extitiſſet: ut enim priori illi rei, ita etiam huic potuit conuenire, ut contingit in æquiuocis nunc appellatis, ne ſemper Græco uocabulo utar. nam res plures, quæ uno & eodem nomine ſignificantur, cognomines rectè uidentur uocari poſſe: Plautus enim ſorores duas, ambas Bacchidas uocatas, appellauit cognomines. An hoc firmum argumentum non eſt? dici nanque alienum nomen illud etiam poteſt, quod ad tempus accommodatur rei, quę ſuum non habet. Et ſanè Ariſtoteles ipſe perſpicitur non omnino illo modo ſentire: nec putare, quam excogitauit poſtea Porphyrius, certam ueramq; regulam huius rei cognoſcendæ eſſe: ſine dubio enim aliquando metaphoram uocauit uocabulum, in alienum quaſi ſolum comportatum, ad eam rem indicandam, quam nomine fatetur carere: tradit enim hoc ipſo in loco de tranſlatione, quæ proportione conſtet, diſputans, aliquando rationem illam poſſe adhiberi; quàmuis non ambabus illis rebus, quæ alieno nomine oſtenduntur, nomen impoſitum ſit, ſed alteri illarum

tantum;

tantum: id enim quod tranſlato nomine vocat, σπείρειν in ſole: radiorumq́; ipſius ſubita diſſipatione, nomine caret. vnde ἀνώνυμον vocat. Sed etiam in iij. libro de arte dicendi, quo loco docet non debere duci ſimile longè, ſed tantum vnde ipſe accuratè docet, vt nullo negotio intelligatur ſimilitudo: inquit enim illic quoque τὰ ἀνώνυμα μεταφορικῶς. id eſt πάθη, resq́; omnes, quæ nomen non habent, traductis eò nominibus alienis, eſſe appellandas. Quare, poſtquàm hæc norma Porphyrij fallax eſt, videndum qua potiſſimum vti debeamus, in hac re exiſtimanda, ſecun iudicium ſummi doctoris. An Porphyriana hæc regula nullo modo mala eſt: tranſlanonesq́; elegantes ac lepidæ in primis illa deſcribuntur. ceteræ autem tempore ſeparantur ab æquiuocis, & quia minus aut magis tritę ac peruagatę ſunt. nam tempus etiam ipſum ſine dubio, vſusq́; diſtinguit ipſas: variatq́, naturam quorũdam uocabulorum: quod enim à principio tranſlatum fuit: retinuitq́; diu multum illius naturæ, factum tandem eſt, quia alienam ſedem ſui iuris paulatum fecit, æquiuocum: id quod acquirit multitudine, ac frequentia hominum, qui ipſum illo modo capiunt, ac liberè paſſimq́; vſurpant. Quomodo autem factum ſit, ut diuerſæ res eodem nomine vocatæ ſint, videtur quærendum: quæſtioq́; hæc huius loci propria eſſe intelligetur. Exempli cauſa, pes æquiuoca vox eſt: hoc enim nomine ſignificatur & pars corporis, qua animantes vtuntur in gradiendo, & clauus in naui, ſiue mali inferior pars. vt tradit Simplicius in Categorias, vbi de hac re ſedulo diſputat. & ſi alter fortaſſe hoc nomen Latini in naui accipiebant. & pes lecti etiam dicitur, & menſæ, vt aliæ etiam fortaſſe res. vnde igitur natum eſt, vt nomen, quod primo videtur impoſitum fuiſſe membro illi animantium, quo reliquæ partes corporis fulciuntur, poſtea non minus propriũ multarum rerum quàm ipſius eſſe cœperit? Ego ſanè puto ſimilitudinem huius rei cauſam fuiſſe: cum enim quam rationem pes habet ad ſuperius corpus, eandem habeat ima pars mali ad reliquas partes: nec non quibus reguntur & lecti & menſæ, ad illos ipſos lectulos ac menſas, aliquis primo vocare illas res volens, comportauit eò nomen, quod tunc proprium erat animalium, certæq́; parti corporis eorum ſignificandæ addictum fuerat. quare quod poſtea ὁμώνυμον factum eſt, primo aliquo modo tranſlatum fuit: vereq́; eo tempore tranſlatio potuit vocari: ſed quia id nomen receptum eſt: in vſuq́; omnium paulatim eſſe cœpit. ut qui audirent illud, non minus acciperent illas res, quàm animantis partem, ideo vocatum poſtea eſt æquiuocum. Idem etiam vſu veniſſe arbitror in reliquis: potius enim hoc verum eſſe puto, quàm exiſtimare illos, qui primo nomina rebus impoſuerunt, inopia coactos, hoc feciſſe: variasq́; res illo tempore, eodem nomine vocaſſe. Et ſanè, quod inquit Ariſtoteles & in hoc libro, & in iij. de arte dicendi, vbi ornat tranſlationes, & multas ipſarum dotes magnopere celebrat, eo magis ipſas probari in oratione ac valere ad ingenium eius, qui ipſis vtitur, commendandum, quod ab alio accipi non poſſunt, ſed excogitentur oportet ab ipſo, in mentemq́, veniant ei, qui dicit aut ſcribit, hoc arbitror valere: proprieq́; illas eſſe tranſlationes, quæ occurrant alicui: nec ab alio vnquàm, quod ille ſciat, vſurpatæ ſint. nam quamuis, quæ ab alio prius excogitata fuerint, non omnino adhuc æquiuoca ſint, non tamen digna videntur quæ plenè vereq́; metaphoræ ipſius dicantur, qui illis poſtea vtitur: nec eandem laudem ingeniiq́, commendationẽ habent: quod enim acumen ingenij oſtendit, vti verbo tranſlato, quod aliunde ſumpſeris, exempli cauſa à Cicerone, Lucretio, Catullo, aliiſq́;, qui magnopere floruerunt ob facultatem eximiam tranſlationum pariendarum: & quis hoc efficere non poteſt non magna etiam doctrina inſtructus? Ipſe certè hoc ſenſu idem protulit in iij. libro de moribus ad Nicomachum. cum quo modo ſe aliqui purgarent, qui ad vitia procliues forent, accuratè doceret: aiebant enim illi ſibi finem eum, quo contenderent, à natura datum, & non ſua ſponte ab ipſis ſuſceptũ: eosq́;, qui veriorem finem ſequerentur, eodem pacto illo bono à primo ortu fuiſſe ornatos. cumq́; illi itidem, à definitione huius nominis εὐφυὴς, ſe non dignos eſſe, qui grauiter accuſarentur, oſtendere uellent, quia tales nati non eſſent, addebant εὐφυὴς, ᾧ τοῦτο καλῶς πέφυκε. verè autem illum ſolum ita vocari debere, his verbis probabant. quia ſcilicet ipſe naturæ in ſe benignitate poſſideret illud, quod maximum omnium, & pulcherrimum eſſet, & quod ab alio accipi non poſſet, neque

perdiſci, ſed neceſſario tale, qoale ipſum primo natum eſt, quemlibet illud habitutum. Nam uerba ipſa prorſus eadem ſunt. uel potius id illic adiunctum eſt, quod opinionem meam multum adiuuat: quum enim dixiſſet. ὃ παρ᾽ ἑτέρου μὲν οὐδ᾽ ἔστι λαβεῖν, addidit μηδὲ μαθεῖν. quare uidenmr etiam tranſlationes ipſæ ab alio obtineri nõ poſſe: neque quaſi à magiſtro perdiſci. reſtat igitur, ut opera ſtudioq́; illius, qui ipſis uti vult, excogitentur. Quod ſi verum hoc eſt, nihil minus conuenire uidetur, quàm quod idem ſæpe inquit, ſermonem etiam ruſticorum plenum eſſe tranſlationum: atque in conſoetudine loquendi crebrum eſſe hunc ornatum orationis: qoomodo enim agreſtes, imperitiq́; homines hoc pręſtare poſſunt, quod proprium eſt acutorum doctorumq́; uirorum? nam ut ipſe aliquando ſignificauit, ingenij ſpecimen eſt, tranſilire ante pedes poſita: & alia longè repetita ponere. Sed ille, cum id protulit, intellexit genos alterum, vt ipſe putat, tranſlationũ, quod neceſſitas genuit: quodq́; non omnino dignum eſt, quod tranſlationis nomine appelletur. Nec tamen nõ Demetrius quoque affirmat, conſuetudinem refertam eſſe metaphoris. qui iubet præterea nos, cum tranſlationes fingere volomus, ipſam potiſſimum tanquàm ducem, magiſtramq́; o primam imitari: qui profectò eodem pacto quo Cicero, eo in loco, metaphoram cepit, vt exemplis etiam quæ ponit intelligitur: qnorum non nulla ſine dubio ὁμώνυμα ſunt. & ſanè cuncta retinent non nihil eius naturæ. quàmuis, quia non tam peruulgata ſunt, & omnium ore celebrata, non ita æquiuoca ſunt: ut quæ ipſe infra adiungit: facilios enim hæc cognoſcuntur aliena eſſe, atq; peregrina, quàm æquiooca, quæ conſuetudine longa, omnem formam peregrinitans amiſerunt. Sed quum Ariſtoteles etiam affirmet omnes homines paſſim vti in ſermone verbis tranſlatis, non intelligit translationes, quæ tunc primò, quaſi exortæ ſunt, ſed quæ ab aliquo prius ſubtiliter excogitatæ, in oſo quopiam eſſe iam cœperunt. Omnis verò difficultas in hac re, ac quod tantum gratiæ ipſis acceſſiuit; eſt, quia non eſt procline uidere, quid ſimilitudinis exiſtat in rebus diſſimilibus: qui autem hoc aptè præſtare poſſunt ob ingenij acumen, aut multarum rerum ſcientiam, ij multas elegantes translationes gignont, ac uerè μεταφορικοί nuncupantur, ſi toto animo incumbunt huic laudi, ſeque aliquantum in hoc præclaro opere exercuerint. Vera igitur translatio, & quæ propriè hoc nomine appellanda eſt, niſi fallor, uel potius ut mihi uideor poſſe auctoritate grauium ſcriptorum affirmare, ea eſt, quam ſignificaui, id eſt, quæ primo ab aliquo excogitatur, ut ipſe ante alios omnes perſpexerit ſimilitudinem illarum rerum, & unius nomen, ad aliam oſtendendam attulerit, quæ tamen & ipſa ſuum ac proprium nomen haberet, ſi uti illo uoluiſſet: ſed ille exornandæ orationis ſtudioſus ipſum reliquit, ac pro illo alterum uſurpauit, aptum ſanè illi rei propter ſimilitudinem indicandæ, & ſimul animo eius qoi audit oblectando, cuius oblectationis uoluptatisq́;, qua ille repentè perfunditur, cauſam diligenter originemq́; indagauit Cicero: nec tamen non translationes etiam oocantur, quæ nouę omnino non ſunt ſed in aliquo uſo etiã aut oratoris aut poëtæ prius fuerunt. ut Cicero qooq; translationes uocat nomina, quæ quaſi motuationes quædam ſunt, cum ſcilicet aliquis inopia coactus, & quia res illa, qoam indicare uolebat, nomine carebat, alio uſus eſt in ea appellanda, quod iam alij rei attribotum aſſignatumq́; erat. quod genus nocabulotum Porphyrius nullo modo translationis nomine uocãdum exiſtimauit: aliod enim eſt ueritatem ipſam: naturamq́; rerum ſubtiliter indagare, aliud conſuetudini inſtitutisq́; aliorum ſe accommodare. nam oeteres etiam graues ſcripteres, qoibus ceteris in rebus mirificè inter ſe conuenit, idem nomen diuerſo modo aliquando acceperunt: atque hi quidem, μεταφοράν: hi uero, ὁμωνυμίαν dixerunt: exempli cauſa λευκὴν: cum enim uox etiam λευκὴ id eſt alba uocetur à Græcis, nos patrio ſermone ipſam claram vocaremus, Demetrius hoc appellauit μεταφορὰν: ab Ariſtotele uero in Topicis ratio hæc ὁμωνυμία eſt uocata. Cum etiam Demetrius dixerit quædam nomina non eſſe translata, ſed illo modo uocata per ſimilitudinem: intelligit autem ut poto ὁμώνυμα: illa uero ſunt in Græco ſermone, σφόνδυλος, κλεὶς, κτένα, uocauit aliquando Ariſtoteles καθ᾽ ὁμοιότητα, uerba, quæ manifeſtò translata eſſent. nam quin ratio hæc tota in ſimilitudine quadam fundata ſit, dubitari non poteſt. quod tamen fortaſſe uerius eſt: faciliusq́; ita ſe habere perſpicitur, in transla-

tionibus

tionibus his, quæ κατ᾽ἀναλογίαν uocantur. Idem etiam in vj. libro Topicorum tradidit inueniri quædam uocabula, quæ neque æquiuoca forent: neque translata: neque propria ſuaq; illarum rerum. Sunt autem illa, quemadmodum ipſe illic diligenter docet, hæc ipſa, aliaq; huiuſcemodi, ut ſiquis definiens legem diceret. lex eſt menſura, uel imago eorum quæ natura iuſta ſunt: neque enim lex eſt uerè menſura, nec uerè indem imago: nec translata proprie dici poſſunt: neque enim in illis perſpicitur eſſe magna ulla ſimilitudo. nam res ipſæ, quę tunc eodem nomine uocantur ſimiles inter ſe uullam in partem ſunt: quam enim ſimilitudinem habet lex cum pede, cubito aliáue quapiam menſura? aut eadem cum imagiue: imago enim uocatur res, cuius ortus ducitur ab imitatione, quod in lege nullo modo fit. non omnino tamen illæ diuerſę inter ſe, diſſimilesq; exiſtimandæ ſunt: neque enim alicui unquam ueniſſet in mentem, uocare legem menſuram aut imaginem, niſi ſimilitudinis aliquid in illis rebus ineſſet, quæ ſimilitudo ſi iu illarum forma & quaſi corpore non eſt, exſtit tamen in muneribus ipſarum & tanquàm officiis: lex enim metitur facta hominum ac ponderat, & quę ſunt recta, quæque iniuſta monſtrat, perinde atque menſura quęlibet res, quę uenduntur & emuntur: eodemq; pacto lex eſt ſimulachrum quoddam rerum iuſtarum & iniuſtarum, quia nos ſpectantes legem, & ad ipſam ſenſus animi noſtri referentes, cernimus illic quaſi expreſſam ac pictam uim earum rerum, ac quid de ipſis ſentire debeamus, cognoſcimus. Non malè igitur fortaſſe huiuſcemodi uerba è genere eorum aliquis exiſtimaret, quæ ſignificauit Cicero, cum admonuit, ut in transferendo uerbo fugeretur diſſimilitudo, alioq; loco inquit, ipſa, ſi ſimile nihil haberent, repudiari: Ariſtotelesque ipſa translata non debere vocari putauit, quia in illis obſcura quædam tantum, exilisq; ſimilitudo appareret, Non enim puto hæc vocabula, illo modo vſurpata, debere uocari immutata, id eſt καθ᾽ὑπαλλαγὴν, ſiue μετωνυμίας fabricata, quamuis planum ſit pro verbo proprio, ſuoq; illarum rerum, illic aliud ſumptum eſſe, quod idem aliquo modo valeat: potiusq; arbitror referri nomiua immutata debere ad genus illud tranſlationis, cum genus totumq; aliquid pro ſpecie aliqua ſua parteq; vſurpatur: ſiue contra. Nam id quod continet amplectiturq; aliquid habet ſimilitudinem generis ad illas ipſas res, quas amplectitur. ut illæ, quæ incluſæ in ipſo comprehenſæq; ſunt, retinent ſimilitudinem formarum ac partium, relatæ ad illud. Cum igitur vocare bellum arma, pacem togam: eodemq; pacto Neptunum pro mari, Cererem pro frugibus, Martem pro bello appellare, exiſtimata ſit hypallage, traductioq; nominis, idem efficitur in tranſlatis eorum generum & ipſis profectò traductis aliò ac comportatis nominibus. quamuis quæ propriè tranſlata vocantur, ac μεταφορῶν nomine nuncupantur, non omnino eodem modo & illa transferantur. Cicero certè exiſtimat hæc omnia, quæ à grammaticis magiſtriſue dicendi, minutè cuncta concidentibus, nouis vocabulis appellata ſunt, ab Ariſtotele μεταφορῶν nomine ſolita comprehendi, atque huius ſine dubitatione vlla opinionis fuit. Nunquàm ille ſanè, quod videre potuerim, his nominibus in libris, ſiue de arte dicendi, ſiue de arte poëtarum vſus eſt: nec appellauit aut ὑπαλλαγὴν, ſiue μετωνυμίαν, aut κατάχρησιν, aut ἀλληγορίαν. quare hæc nomina poſt illum inuenta, nouataq; fuiſſe videntur. nec longè ſanè ſum ab ea ſententia, vt putem μεταφορῶν nomine illa ſignificare ſolitum hunc philoſophum: notum enim eſt ipſum ſophiſtas quoſdam aliquando accuſaſſe, qui ſtudio hoc tenerentur, rebusq; nullo modo diuerſis noua nomiua imponerent, ac quo tempore deberet hoc fieri ſine reprehenſione, demonſtraſſe. Cicero quoque cognouit non ſine traductione quapiam hæc tractari adminiſtrariq; poſſe: cum enim de immutatione hac ipſa nominum diſputaret in Oratore ſuo, quæ ὑπαλλαγὴ dicitur, addidit. Quod quanquàm transferendo fit, tamen alio modo tranſtulit, cum dixit Ennius, Arce & vrbe orbaſum: alio modo, ſi pro patria arcem dixiſſet. & Ariſtoteles hoc ipſo in libro infra, vbi docet in Homeri verſu ὀλίγον poſitum eſſe pro μικρὸν, quæ ſine dubio vocatur κατάχρησις à grammaticis, appellat ipſam μεταφοράν: qui enim hoc facit manifeſtò ab alia re, ad aliam uerbum transfert, & abutitur uomine proprio vnius rei ad aliam oſtendendam. Sed cur non reliquum Ciceronis locum adponamus, inquit enim, poſt ſuperiora verba. Et horridam Africam terribili tremere tumultu cum

dicit, pro Afris immutat Africam. Hanc ὑπαλλαγὴν rhetores, quia quaſi ſummutantur verba pro verbis: μετωνυμίαν grammatici vocant, quod nomina transferuntur. Ariſtoteles autem tralationi hæc ipſa ſubiungit, & abuſionem, quam κατάχρησιν vocant, vt cum minutum dicimus animum pro paruo, & abutimur verbis propinquis, ſi opus eſt. vel quod delectat, vel quod licet. Iam cum fluxerunt continuę plures tralationes aliá planè fit oratio. Itaque genus hoc Græci appellant ἀλληγορίαν. nomine rectè, genere melius ille, qui iſta omnia tralationes vocat. Vt autem magis planum fiat, non idem ſemper ualere apud hunc auctorem μεταφορὰν, ſed vſum Ariſtotelem longè aliter aliis in locis hoc nomine fuiſſe, in Elenchis ſophiſticis, vocat μεταφορὰν artificium aſtutiamq; diſputantis, anceps aliquod incertumq; nomen ad id, quod ipſi prodeſt traducentis: transfert enim & ipſe aliquo modo nomen, cum hoc facit, & è dubia ſede, in certam propriamq; traducit: inquit enim, callidam hanc rationem docens. ἔτι δὲ τὸ ἀληθὲς ἀμφιδοξοῦσι μάλιστα μεταφέρειν αὐτοῖς λανθάνει τὰ ὀνόματα. & infra. ἡ δὲ μεταφορὰ ποιοῦσα τὸν λόγον ἀνεξέλεγκτον. quare facilius credi poteſt, ipſum etiam res magis propinquas hoc nomine appellaſſe: & quæ multo maiorem ſimilitudinem inter ſe habent. Hæc mihi occurrerunt non inutilia vt puto ad naturã tranſlationum magis aperiendam, quæ quantum potui breuiter expoſui. Nam quod locum Ciceronis ex Oratore aliter hic ſcripſi, ac uulgò ille in excuſis libris legatur, non temere hoc feci: neque hoc ſolum iudicio meo ac coniecturæ dedi. intelligo autem. Arce & urbe orba ſum. impreſſi uanque hoc loco habent. arcem & urbem orbas: cum enim locus ille veteris tragici plenior multo legatur in iij. Tuſculana, vbi hoc modo ſcriptum eſt, apparet veriorem hanc lectionem eſſe. Hecuba autem uidetur loqui poſt exciſum iam & inflammatum Ilium. Sed etiam tranſlatio hoc pacto aptior eſt: orbam enim illis rebus ſe uocat, quaſi priuatam ac ſpoliatam, quia ipſę iam aliquo modo extinctæ ac mortuæ erant, ut parentes liberis propriè orbari dicuntur. nec impedit, quin ſtatim Cicero, cum exemplum poneret hypallages, variare verba illa potuerit.

Sequebatur nunc de illo, quem appellauit κόσμον in enumerandis generibus nominum, præcipere: hoc enim loco ipſum illic appellauit. cum tamen ipſius hic nunc veſtigium nullum reſtet. Vnde non ſine cauſa Madius, qui ſubtiliter accurateq; de hoc quæſiuit, defeciſſe totam hanc partem negligentia librariorum exiſtimauit. laudo igitur magnopere ſtudium hominis, quod poſuit in eruenda ueritate, pellendisq; tenebris ex hoc loco, ac multum ſanè in hoc ipſum vidiſſe puto: cum tamen nõ omnino mihi cum ipſo conueniat, quid ego de omni hac re ſentiam, indicabo. in primis autem probo diligentiam ipſius. qui notauerit, collatis duobus locis è diuerſis operibus eiuſdem huius auctoris, idem apud ipſum valere hoc in libro κόσμον, quod in iij. de arte dicendi οἰκεῖον, quamuis ille, quid hoc ipſum ſit: ac quod potiſſimum genus vocabuli, quod aliis in locis aliter nominatur, non demonſtrauerit: nec cauſam attulerit, cur eandem rem, longe alio nomine erudiſſimus ſcriptor appellarit: neque enim uidentur nomina mutari debere, niſi res ipſæ, visq; earum aliquantulum immutetur. Arbitror igitur Ariſtotelem nomine hoc, quo hic vtitur, quodq; apud Græcos ualet ornatum, intellexiſſe genus id vocabulorum, quod vocatur paſſim ἐπίθετον, impoſito illi nomine ab eo, quod adponitur aliis nominibus, aptumq; ex ipſis eſt: neq; enim ſuis uiribus nititur. poſthabito autem ſuo proprioq; nomine: quod ſanè nomen ipſe quoq; ſæpe numero in iij. libro de arte dicendi uſurpauit, κόσμον hic uocaſſe optimum magiſtrum epitheton puto, quia epitheta apud poëtas ornatus præcipue gratia adhibentur: cum enim epithetorum omnium commune ſit augere, grandioremq; orationem efficere. à poëtis in primis hoc animo illa uſurpantur: vt ſcilicet dignitatis ornatusq; aliquid ipſorum ſcriptis inde afferatur. id quod ſignificauit etiam nõ uno loco Quintilianus. in viij. autem libro, vbi exquiſitius de illis diſſerit, inquit. Ornat enim epitheton, quod rectè dicimus appoſitum: à non nullis ſequens dicitur, eo poëtæ & frequentius & liberius utuntur: namq; illis ſatis eſt conuenire verbo, cui apponitur: itaque dentes albi, & humida uina in his non reprehendemus: apud oratorem, niſi aliquid efficitur, redundat. Cum igitur hic eruditus rhetor affirmet epitheti officium eſſe, ornare orationem: poetasq;

ſæpè

ſæpè hac vna de cauſa ipſa vſurpare, exemplis declaret, quis non facile credat hunc noſtrum ſummum doctorem ab hoc ipſo illorum munere ipſa hic κόσμον appellaſſe, vbi poëtas inſtruit, ac quid ad ipſorum opus expoliendum ualeat, tradit. Sed habeo etiam aliud ad hóc comprobandum firmius argumentum: uideor enim mihi repperiſſe eodem nomine Ariſtotelem epitheton vocaſſe in iij. libro rhetorices, vbi poëtæ exemplum ponit: atque hoc potiſſimum genus epithetorum ſignificat, quod inane eſt, & valet tantum ad rem amplificandam: docens enim quando in oratione ἀπρέπον eſt, in aliis inquit. μή τι ἐπὶ εὐτελεῖ ὀνόματι ἐπῇ κόσμος· εἰ δὲ μή, κωμῳδία φαίνεται. οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν· ὁμοίως γὰρ ἔνια ἔλεγε καὶ ὅμοιον ἂν πότνια συκῆ. Hunc igitur ornatum, quẽ intelligit, puto ab epitheto importari: ipſumq́; κόσμον nomine ſignificaſſe illic epitheton contendo: πότνια enim epitheton eſt: quod nomini tenui, & uilem rem ſignificanti, ornatus gratia adiunctum fuit, quamuis modum ſuperet. vnde, vt vitium oſtenderet, poſitũ eſt: hoc enim pacto ſæpe riſus excitari à comicis ſolitus erat. Valet præterea non nihil ad id confirmandum, quod paulo poſt illa verba, quæ citat Madius è iij. de arte dicendi, Ariſtoteles mentionem fecit epitheti: inquit enim. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰς μεταφορὰς ἁρμοττούσας λέγειν: quod, ut opinor, non feciſſet, niſi antea aliquid de ipſis præcepiſſet: incluſa igitur fuerũt epitheta in illo nomine οἰκεῖα. Quod autem οἰκεῖον, vbi præcepta dedit de arte dicendi, id, quod nunc κόσμον vocat, appellauit, puto hoc factum eſſe, nomenq́; mutatum, quia vis illius rei non parum diuerſo illo in ſtudio uariatur: ut enim epitheton apud poëtas ſeruit ornatui, ita oratores naturam illius rei, cui apponitur, patefacere uolentes, verbum hoc ipſi adiungunt. Quia igitur ipſum proprium eſſe debet, maximeq́; illi conuenire, ideo (niſi fallor) οἰκεῖον eo loco dictum eſt. nam Quintilianus hoc etiam docet, reprehendi ſolita in dicendo, quæ laudi dantur in ſcriptis poëtarum: hæc enim ipſius verba ſunt, de epitheto diſſerentis. Apud oratorem, niſi aliquid efficitur, redundat: tum autem efficitur, ſi ſine illo, quod dicitur, minus eſt. qualia ſunt, ò ſcelus abominandum. O deformem libidinem. Nec tamen non, dum vim illius rei aperit, affert etiam aliquid ornatus epitheton oratori: ut poëtæ quoque, quamuis eo potiſſimum nomine adhibeatur, ut expoliet & augeat ſcripta ipſius, prodeſt tamen non nihil ad naturam rerum earum oſtendendam. Vnde, quamuis liberi admodum ſint poëtæ in hac re, non permittitur tamen ipſis, ut nomen aliquod alicui rei adponant alienum ab illa, & quod non ipſi mirifice conueniat: cum contra potius in hoc videantur aliquando peccare, quod vim aliquam illarum, qualitatem ve epitheto declarent, quæ ſine illo, ſua ſponte ſatis aperta erat, ut cum dicunt lac album, dulcia muſta, aliaq́; huiuſcemodi multa. Reſtat uidere, deſideretur ne hoc loco, quod ad explanandam naturam horum verborum, quæ ab ornatu Græce appellantur, poſitum fuerit ab auctore, ut putauit Madius, qui credit totum hoc vetuſtate amiſſum eſſe, nec minus explicaſſe ipſum, quid κόσμος ualeat, quàm fecerit reliqua omnia genera uocabulorum. an nihil defecerit: locusq́; integer ſit, cum ornatus hic, qui proficiſcitur ab epithetis, non unum aliquem fontem habeat: neque enim epitheta cuncta conſtant ex eodem genere vocabulorum, ſed ex omnibus illis, quæ ſedulo definiuit. Quare cum incertum ſit genus hoc vocabulorum: nec naturam vnam habeat, non videtur potuiſſe illam Ariſtoteles commode definire: certum enim ſtabileq́; ſit neceſſe eſt, quod definiri debet. Quin autem epitheton nunc conſtet è nominibus propriis: nunc è vocibus externis: nunc è verbis tranſlatis: eodemque pacto ex aliis generibus vocabulorum, dubitari non poteſt. Quintilianus etiam hoc monſtrat, qui docet in primis multum valere ad rem ornandam epitheta tranſlata. exemplis etiam poſitis, quæ confirment ſuam ſententiam. inquit igitur. Exornatur autem res tota maximè tranſlationibus. cupiditas effrenata, vt inſanæ ſubſtructiones. Quamuis tamen preſsè ſubtiliterq́; definiri omne, quod huiuſcemodi eſt, nõ poſſit, videtur tamen aliqua ratione deſcribi potuiſſe, quæ ſatis huic rei declarandæ eſſe potuerit: quare nihil de hoc ſtatuo. Non ſequor autem iudicium Madij in eo quod tentauit locum ſupplere, coniecturis ductus: præſertimq́; ea parte, qua cenſuit reſtitui hic debere verba, quæ ſynonymorum vim explicant: leguntur verò illa apud Simplicium in commentariis in categorias: neque enim ſupra in viij. illis nomi-

T iij num

num generibus Ariſtoteles poſuit ſynonyma: neque ſi in iij. libro de arte dicendi tradidit, reperiri quædam verba, quæ ſimul & κύρια, & συνώνυμα ſint, ſequitur omnia κύρια eſſe συνώνυμα. Non apparet præterea verba, quæ citat Simplicius ex hoc opere, explicantia vim ſynonymorum, ſumpta fuiſſe ex hoc libro, & ſi nunc ita in excuſis ipſius libris legitur. Ἀριστοτέλης μὲν ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς συνώνυμα εἶπεν εἶναι, ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα: λόγος δὲ, ὁ αὐτός: puto nanq; mendum in illis eſſe: defeciſſeq; literam, quę numerum eius libri, vt mos erat Græcorum, indicaret: tres enim non vnum tãtum, de ſtudio hoc, vt patet teſtimoniis optimorum auctorum, Ariſtoteles libros conſcripſit. Cum autem ipſe opus hoc ſignificare vult, non ſimul appoſitè oſtendens librum, in quo id contineatur, ut ſæpe fecit in iis, quæ ſcripſit de arte dicendi, & aliis etiam locis, numero multitudinis vtitur: aitq́, ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. illic autem vnius numero ſcriptum eſt ἐν τῷ: vt facere veteres auctores conſuerunt, cum libri numerum addunt. Potuit igitur illo modo συνώνυμα definiſſe in ſecundo tertio ve libro huius operis. Quare non opus fuit, nullo alio argumento fretum, huc ea inculcaſſe: plurimæ autem occaſiones exiſtere potuerunt, cur hoc aliis locis auctor rectè faceret.

Πεποιημένον δέ ἐστιν, ὃ ὅλως μὴ καλούμενον ὑπό τινων, αὐτὸς τίθεται ὁ ποιητής: δοκεῖ γὰρ ἔνια εἶναι τοιαῦτα. οἷον τὰ κέρατα, ἔρνυγας: καὶ τὸν ἱερέα, ἀρητῆρα.

Factum autem eſt, quod omnino non appellatum ab aliquibus, ipſe ponit poeta: videntur enim aliqua eſſe huiuſcemodi. Ceu cornua ἔρνυγας: *& ſacerdotem* ἀρητῆρα.

Explicat nunc, quod quinto loco poſuerat, quale ſit verbum factum, ipſe πεποιημένον vocat. vnde ab eruditis ſcriptoribus Æſchylus, qui multus fuit in hac fabricandorum verborum ratione, ποιητὴς καὶ δημιουργὸς ὀνομάτων dictus eſt. intelligit autẽ quod in conſuetudine antea nullius gentis erat, ſed ab ipſo poeta nouatũ eſt: Cicero enim, cum de iis vocabulis diſſerit, atque eorum conformatione, inquit facere & nouare verba. Factum igitur Ariſtoteles ait verbum eſt illud, quod omnino non uſurpatum ab aliquibus, neq; in ſermone vnquam antea auditum, ipſe fingit poëta: nam quod ὅλως adiunxit, quod penitus omninoq; valet, diſtinxit illo pacto, vt opinor, nomen hoc à peregrinis, & externis: illa enim quoque, cum ſint inuſitata nouaque in Græco ſermone, ſunt tamen in uſu alſius gentis: nec omnino dici poſſunt, ſimpliciterq; non καλούμενα, id eſt non vſurpata in ſermone, neque formata: μὴ καλούμενον enim ὑπό τινων auctor inquit, cum hoc ſignificare vellet. καλεῖν nanque hoc loco valet vſurpare aliquod nomen, & rem quampiam illo uocabulo appellare: vt in ſecundo quoque Topicorum eſt uſus hac uoce, vbi ait. ἔτι διορίζεσθαι ποσαχῶς δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοὶ, καὶ ποῖα οὔ: in cuius etiam loci extremo, quod excuſi habent. οὐκ ἔτι ὡς οἱ πολλοὶ λεκτέον, vidi antiquum librum, in quo eſſet pro illo, κλητέον. Idem etiam, quod hic ait τίθεται, appoſitè locutus eſt: nomina enim conduntur & ponuntur rebus, cum antea res illæ nullo nomine notatæ forent: unde etiam à Latinis imponere nomina rebus dictum eſt. Quia autem ſuſpicari aliquis poſſet huiuſcemodi nulla inueniri, quæ, cum in nullo prorſus vſu ceterorum forent, repentè nouentur ab aliquo, tollit hanc falſam opinionem: indicatq; inueniri non nulla huiuſcemodi. Duorum autem exemplo uitur: quorum poſterius in primis Iliadis verſibus à poëta vſurpatum fuit, & ab ipſo Homero fictum auctore Ariſtotele: appellat enim illic ἀρητῆρα noua voce ſacerdotem, à conſuetudine Græcorum ἱερέα vocatum. An idem etiam ἔρνυγας vocarit, à ſimilitudine ramorum, cornua: quæ Græci vulgo κέρατα appellant, affirmare non auſim: neque enim memini me hanc vocem apud eum poëtam vnquam legiſſe. Quod ſi non Homerus ipſe, aliquis certè poëta hoc vocabulum nouauit. Cũ autem ἔρνος valeat in communi uſu Græcorum, ramum, inde conformauit ille hoc verbum, quia ceruorũ cornua referunt hanc rem. Quare eleganter etiam Virgilius inquit. Et ramoſa Micon viuacis cornua cerui: epitheto enim expreſſit, quod Græcus

ill•

ille poëta, nomine formato ab ea re, quæ id valeret, ſignificauit. Apud Heſychium in lexico, littera vna mutata, legitur ὀρύτας. quod ſanè vocabulum ipſe interpretatur. ὅρμη, βλαστήματα, κλάδοι: nec tamen me conferre ad eam ſcripturam volui, veritus ne id culpa typographi commiſſum ſit. Cum autem librum eius grammatici antiquum conquiſiuerim, apud nos inuenire non potui: ita enim nullo negotio de veritate lectionis ſtatuere potuiſſem. Animaduertendum autem eſt hoc ipſum vocabulum, cuius nulla antea veſtigia vſquam apparebant in eo ſermone: nec ullo tempore aliquis, cum ignotum prius foret, illud ediderat, repentè à poëta nouatum, uere tunc factum potuiſſe appellari: cum vero, ab ea origine, venit in conſuetudinem aliorum, factum poſtea non poſſe uocari, niſi ea ratione, qua auctor illius, & tempus, quo conformatum eſt, cognita ſunt.

Ἐπεκτεταμένον δέ ἐστιν, ἢ ἀφῃρημένον: τὸ μὲν, ἐὰν φωνήεντι μακροτέρῳ κεχρημένον ᾖ τοῦ οἰκείου, ἢ συλλαβῇ ἐμβεβλημένῃ: τὸ δὲ, ἂν ἀφῃρημένον τι ᾖ αὐτοῦ, ἢ ἐμβεβλημένου. ἐπεκτεταμένον μὲν. οἷον τὸ, πόλεως, πόληος: καὶ τὸ πηλειάδου, πηληϊάδεω. ἀφῃρημένον δὲ. οἷον τὸ, κρὶ, καὶ τὸ δῶ. καὶ μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ.

Porrectum autem eſt, vel ſubtractum: hoc quidem, ſi vocali longiore vſum fuerit quàm ſua ſit ac propria: vel ſyllaba inculcata: hoc autem ſi ſublatum fuerit quippiam vel ab ipſo, vel ab eo, quod inculcatum eſt. Porrectum quidem vt πόλεως πόληος, *&* πηλειάδου, πηληϊάδεω. *Sublatum autē. Ceu* κρὶ *&* δῶ. *&* μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ.

Poſt explicationem verbi facti, nouatiq; à poëta, docet cuiuſmodi ſint duo contraria inter ſe vocabulorum genera: quorum alterum auctum eſt, longiusq; factum: alterum verò abſciſſa ab ipſo in extremo particula imminutum. primum igitur in lōgum aliqua ratione porrectum aggreditur: aitq; ipſum huiuſcemodi fieri: vereq; ita vocari, ſi vocali aliqua litera longiore vtatur quàm ſua propriaq; ipſius ſit. Ceu ſi licentia poëtæ, & quia hoc commodum ipſi fuerit, uocalis litera ε, quæ ſua ui breuis eſt, in η, quæ longa eſt, conuerſa fuerit: aut ο in ω: quarum literarum eadem eſt, quæ ſuperiorum, natura. Cum hoc igitur contingit, tunc id verbum dicitur productum: neque cum hoc tantum fit, verum etiam cum ſyllaba in mediam illam vocem iniecta fuerit: nam hoc quoque, ac multo etiam magis, uocabulum producitur: plus enim eſt integram ſyllabam eo inculcare, quam temporis aliquid vni alicui illic literæ addere. exempla ipſe vtriusq; licentiæ ponit: utiturq; vocibus Homericis, ita ab ipſo contra conſuetudinem conformatis: ſed non antequam tradat, cuiuſmodi ſit etiam verbum, vnde demptū aliquid eſt. ipſum autem eſſe inquit, ſi abſciſſum quippiam fuerit, vel ab ipſo, vel ab eo, quod inculcatum eſt. Vt videtur autem (niſi forte aliquid mendi hic ſubeſt, quod vereor) duobus quoque modis hoc uſu uenire affirmat: uel potius, modo non uariato, ſed immutata ſpecie uerbi: unde, quod inde tollitur, abſcinditur: id eſt cum uerbum fuerit aut ſimplex ut in conſuetudine uerſatur, aut prius productum, ſyllaba in ipſum inculcata: ab eoq; poſtea, ita licentia poëtæ conformato, noua libertate adhibita, ſit abſciſſa ſyllaba aliqua. Explicatis autem hoc pacto rationibus vtriusq; nominis: & eius, quod porrectum eſt: & eius vnde abſciſſum aliquid in extremo eſt, exempla utriusq; ponit: porrecti ab Homero cum πόληος inquit pro πόλεως: & cum πηληϊάδεω pro πηλείδου: deminuti uero, & à quo ſyllaba in fine dempta ſit, & ab eodem, cum ait κρῖ pro κρίμνον. vt in v. Iliadis, hoc verſu, qui pronunciatur à Pandaro, narrante, domi ſuæ pulcherrimos equos manere, quos nunc dolet ſe in bellum non duxiſſe. Ἑστᾶσιν κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας. Nec non δῶ pro δῶμα: vt in Θ Odyſſeæ, ubi Alcinous uocatis Phæacibus de aduentu Vlyſſis cum ipſis egit. ξεῖνος ὅδ', οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀλώμενος ἵκετ' ἐμὸν δῶ, & in eodem libro

quo loco Vulcanus coëgit deos. ut viderent, quam iniuriam accepiſſet à Marte. ὡς ἰδέσθ' ἔργ' ἀγέλαστα. ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ. & Empedoclis, qui & ipſe ὄψ pro ὄψις poſuit: in extremo verſu quodam, cuius ipſe paulo plus quàm dimidiam partem citat. Cum autem hic locus ualde olim in omnibus libris corruptè legeretur: emendetur uerò auctoritate Strabonis, apud quem integrum hoc exemplum manet, ut oſtendi, diſſerens de hac re in viij. libro Variarum mearũ lectionum, non arbitror oportere amplius de hoc diſputari, veritate huius lectionis explicata: potius quærendum eſt, an verba illa ἢ ἐξηλλαγμένον, quæ Robortellus quoque in non nullis manu ſcriptis libris narrat non inueniri, quamuis reponenda omnino cenſeat, neceſſaria hic ſint. vel potius importunè irrepſerint in excuſos libros: ipſe enim quoque vidi plures codices à quibus illa abeſſent: & præter quàm quod valde durum eſt, putare nomen, quod auctum ſit ſuperiore ratione, idem poſtea noua licentia contaminatum eſſe: ita enim uix agnoſceretur, nullaque penè ipſius pars integra reſtaret, arbitror, ſi id factum fuiſſet, Ariſtotelem exemplum aliquod huius, multis modis contaminati, nominis poſiturum fuiſſe: quod tamen ſine dubio factum non eſt: cum enim tribus exemplis in eo, quod præcepit, declarando uſus ſit, cuncta ſunt uocum prius intactarum, & nulla ſui parte immutatarum. illud autem in primis, quod infrequentius erat, videbatur exempli lucem requirere. Quare melius fortaſſe erit ſequi in hoc quoque auctoritatem antiquorum librorum, & exiſtimare verba illa uacare: nam ſuperiore loco particulam diiungendi, quæ alterum quaſi membrum poſtulare videtur, iidem libri non habent. Animaduertendum autem, cum ab his tribus vocibus, quas ἀποκοπὴν paſſas indicat hic Ariſtoteles, vna tantũ ſyllaba ſublata in extremo ſit, inueniri etiam à quibus duæ abſciſſæ eodem loco ſint. quod Sophoclis & Ionis teſtimoniis intelligitur, qui, cõmemorante hoc Strabone, ῥᾶ pro ῥᾴδιον protulere.

Ἐξηλλαγμένον δ' ἐστὶν, ὅταν τοῦ ὀνομαζομένου: τὸ μὲν, καταλείπῃ: τὸ δὲ, ποιῇ. οἷον τὸ δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν, ἀντὶ τοῦ δεξιόν.

Immutatum eſt, quando nominati: hoc quidem reliquerit: hoc autem fecerit. Ceu δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν, *pro* δεξιόν.

Quod reſtabat unum, quale ſit, quod ipſe ἐξηλλαγμένον vocat, oſtendit, id eſt uariatum atque immutatum uocabulum, & nullo modo, ut in conſuetudine eſt, prolatum: inquit autem huiuſcemodi uerbum eſſe, cum poëta uocabuli alicuius recepti partem, ut erat, relinquit: partem uerò nouat: & aliter, quàm erat, fingit. ποιεῖ enim hic ab auctore eodem pacto captum eſt, quo capitur, cum uocatur uerbum aliquod πεποιημένον, ut paulo ſupra ab ipſo appellatum eſt. ὀνομαζόμενον verò quod inquit, arbitror ita ab eo uocatum uerbum, quod in uſum iam uenerit, ac frequentatum ſit, ut diſtinguat ipſum à nouo, & illo tempore ficto: quod huic rei aptum nullo modo eſt. Cum igitur alicuius peruulgatæ uocis partem intactam relinquit poëta, partem uerò fingit ac nouat, tunc id nomen immutatum uocatur: quod ualet leuiter illud uariatum eſſe à ſpecie ſua: nec totum nouum factum. exemplum, quo vtitur, rem ante oculos ponit. Eſt uſitatum uerbum & frequens in ſermone Græcorum, δεξιὸν, quod ualet dextrum. idem ſignificare uolens Homerus in v. Iliadis δεξιτερὸν inquit: inde enim citatum eſt teſtimonium, quo utitur Ariſtoteles, quamuis aliis etiam locis poëta uſurpet uocem ita à ſe conformatam. Eſt autem hic locus, ubi Diana Venerem conſolatur ob uulnus à Diomede acceptum: commemorat enim Iunonem quoque ab Hercule in dextra mamilla percuſſam ſagitta fuiſſe. Cum igitur Homerus è uerbo δεξιὸν fecit δεξιτερὸν, primas duas ſyllabas eius uerbi reliquit, ut antea erant: & è tertia duas fecit, atque ita uerbum à uulgari ratione uariauit. Vt autem poëtæ pro δεξιὸν δεξιτερὸν uſurpant, ita etiam, quod ad intellectum ualet, pro θῆλυ θηλύτερον: quod admonuit etiam Plutarchus in v. libro συμποσιακῶν capite quarto. Quærendum tamen an poſterius hoc immutatum uere uocari poſſit: neque enim è parte aliqua priſtini uſitatiq; uerbi alia facta: ſed quiddam potius ipſi, nulla parte immutato,

mutato, additum eſt. παρθενικὴν certe, quod prolatum ab Heſiodo eſt: ſignificatq; παρθένον, non rem aliquam virginis mulieris propriam, illo modo factum eſt.

Ἔτι αὐτῶν δὲ τῶν ὀνομάτων: τὰ μὲν, ἄῤῥενα: τὰ δὲ, θήλεα: τὰ δὲ, μεταξύ. ἄῤῥενα μὲν, ὅσα τελευτᾷ εἰς τὸ ν̄ καὶ ρ̄, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ τῶν ἀφώνων σύγκειται: ταῦτα δὲ ἐστι δύο, τὸ ψ̄, καὶ ξ̄. θήλεα δὲ, ὅσα ἐκ τῶν φωνηέντων εἴς τε τὰ ἀεὶ μακρά. οἷον εἰς η̄ καὶ ω̄, καὶ τῶν ἐπεκτεινομένων εἰς ᾱ. ὥστε ἴσα συμβαίνει πλήθει εἰς ὅσα τὰ ἄῤῥενα, καὶ τὰ θήλεα: τὸ γὰρ ψ̄, καὶ τὸ ξ̄ ταυτά ἐστιν. εἰς δὲ ἄφωνον οὐδὲν ὄνομα τελευτᾷ: οὐδὲ εἰς φωνῆεν βραχύ. εἰς δὲ τὸ ῑ τρία μόνα, μέλι, κόμμι, πέπερι. εἰς δὲ τὸ ῡ, πέντε, τὸ πῶυ, τὸ νάπυ, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ, τὸ ἄστυ. τὰ δὲ μεταξὺ εἰς ταῦτα, καὶ ν̄ καὶ σ̄.

Adhuc ipſorum vtiq; nominum: hæc quidem virilia: hæc autem muliebria: hæc autem media. Virilia quidem, quæcunq; deſinunt in ν̄, & ρ̄: & quæcunq; è quopiam mutorum elementorum conſtant: hæc autem ſunt duo ψ̄, & ξ̄. Muliebria autem quæcunq; è vocalibus & in ſemper longā. (eu in η̄, & ω̄: & eorum, quæ producuntur in ᾱ. quapropter æqua contingit multitudine in quot virilia & muliebria: ψ̄, enim & ξ̄ eadem ſunt. In mutum autem elementum nullum nomen deſinit: neque in vocale breue: in ῑ autem tria ſola. μέλι, κόμμι, πέπερι. In ῡ autem quinque πῶυ, νάπυ, γόνυ, δόρυ, ἄστυ. Media autem in hæc, & ν̄, & σ̄.

Reſtare dicit aliam nominum diuiſionem, quæ manet in mutatione generum: vt enim res quædam marium uim habent: aliæ verò fœminarum: quomodo animantes omnes inter ſe diſtinguntur: aut enim illæ mares aut fœminę ſunt: ita etiā nomina, quibus res ipſæ appellantur, hæc accommodata ſunt rebus virilem naturam habentibus: hæc verò muliebrem: ſupereſt tertium genus nominum, quod medium eſt, atque interiectum inter ambo: neque enim conuenit rebus, quæ virilem: neq; etiam illis, quæ muliebrem ſpeciem habent. Quare μεταξὺ ab ipſo uocatur: vt etiam ipſum appellauit in libro ſophiſticorum Elenchorum: quamuis eodem in loco uocet etiam ipſum σκεῦος, quia vtenſilia plerunq; ac vaſa genere illo appellantur: ſi verè genus illud dici poteſt, cum animantes nullæ illiuſmodi ſint, quæ ſcilicet neutram naturam habeant, & appellatione maris aut fœminæ non comprehendantur. ea autem de cauſa οὐδέτερον vocatur: neutrumq; à Latinis, quia non eſt aut virilis aut muliebris generis. Poſtquam igitur docuit tria hæc eſſe nominum genera, tradit quibus in literis ſingula genera deſinant: primumq; quot ſint virilium nominum terminationes oſtendit: tradit etiam virilia eſſe quæcunque deſinunt in ν̄, & ρ̄: & præter hęc, quæcunq; conſtant è quopiam mutorum elementorum. Cum autem dicat literas conſtare ex aliis, manifeſtò loquitur de duplicibus: ipſæ enim conflatæ ſunt è duobus elementis: ſimplices uerò vnius naturæ ſunt, ut nomen declarat: addidit etiam ut rem aperiret, quæ nam ſint literæ illæ, quæ cum conſtent è quopiam mutorum elementorum, non ſunt terminatio aliorum vllorum, niſi virilium vocabulorum: easq; duas eſſe inquit: id eſt ψ̄, & ξ̄. nam ζ̄, quæ & ipſa duplex litera eſt, & conſtat è muta: conflata enim eſt ex δ̄ σ̄, nullius virilis nominis terminatio eſt. quare rectè illam excluſit: multa verò virilia nomina deſinere in ξ̄, & ψ̄. perſpicuum eſt. Animaduertendum autem nunc eſt, ſi hoc, quod verba hæc præ ſe ferunt, ſignificare voluit Ariſtoteles, id eſt ſi dixit cuncta nomina, quæ deſinunt in has quattuor literas, quarum priores duæ ſimplices ſunt: poſteriores verò duplices, virilia eſſe, falſum ipſum multis modis præcepiſſe: omnes nanque hæ literæ ſunt etiam terminationes muliebrium nominum: & è numero ipſarum ſimplices etiam neutrorum. Si

verò

verò ſignificare voluit quattuor has literas eſſe terminationes virilium nominum, non negans quin aliorum etiam generum quædam in iiſdem literis deſinant, nihil ſanè, quod à verò alienum ſit, protulit: non plenam tamen huius rei ſcientiam tradidit: cui enim notum non eſt virilia multa nomina deſinere in σ. Non ſine cauſa igitur exiſtimari poteſt hunc locum corruptum eſſe: nec tamen magis quàm ille iniuria temporum deprauatus ſit, ipſum contaminare libet. Quod ſequitur, Ariſtotele ſinquit muliebria nomina eſſe quæcunq; è numero vocalium in ſemper longas deſinũt: quas tamen, quamuis ſatis notæ illæ forent, nec fallere poſſent, nomine appellat: aitq; ipſas eſſe η, & ω. Vt quæcunq; nomina deſinunt in η & ω, ſint muliebris generis: cui terminationi nominum addit è numero etiam earundem vocalium literarũ, cum earum aliquæ ancipites ſint: & nunc correptæ: nunc productæ inueniantur: quæcunq; nomina in ᾱ, quæ vna ex illis eſt, quæ producuntur, deſinunt, illa eſſe muliebria: vt omni hac parte affirmet triplicem eſſe terminationem muliebrium nominum, quod ad vocales pertinet: aut enim illa in η, & ω, deſinunt, quæ perpetuo longæ ſunt, aut in ᾱ, quæ litera cum aliquando breuis ſit, ſæpe etiam longius tempus recipit, atque extenditur. Admonet autem lectorem diligens magiſter numerum literarum, in quas & virilia & muliebria nomina deſinunt, æqualem eſſe: quod elici oſtendit ex iis, quæ iam diſputata ſunt: hoc enim tanquàm certum & iam patefactum ponit: nec tamen adhuc omnes terminationes muliebrium vocabulorum tradiderat: ſed tres tantum, quarum extrema litera vocalis. Adiuuat vero hoc opinionem eorum, qui ſupra σ addendum cenſuerunt duabus illis literis ν, & ρ, in quas deſinere dixit, ſimplices exiſtentes, marium generis vocabula: ita enim id contingeret, præter quàm, quod negari non poteſt, quin plura virilia nomina deſinant in eam literam. quomodo igitur omittere illam potuit? Cum autem quamuis perſpectum eſſet numerum ſimplicium literarum eſſe parem, in quas vtraq; genera deſinerent, non dum id certo teneretur, quia reſtabat duplicium terminatio, quę non dum in fœminarum rerum genere declarata fuerat, vt reſpondere ſibi ipſi in vtroq; genere intelligeretur affirmat id verè dictum eſſe: eædem enim ſunt duplices literæ, in quas vtriuſq; generis nomina deſinant, id eſt ψ, & ξ: tam enim muliebris generis vocabula, quàm virilis inueniuntur, quæ deſinunt in ipſas. Cum igitur eædem penitus ſint, dubitari non poterat de ipſarum in hac re concordia. Hic verus certuſq; ſenſus ex hac lectione elicitur, quæ & in excuſis & in ſcriptis libris nullo diſcrimine inuenitur, quare nollem ipſam à quibuſdam tentatam: in primiſq, non ſequor conſilium illorum in eo, quod negandi particulam addiderunt. nam præter quàm quod veritas peruulgatæ lectionis nullo negotio intelligitur: ſi numerus terminationum in vtroq; genere impar fuiſſet, quid attinebat id demonſtrare: res enim ita admirationem nullam habuiſſet: nunc verò, cum reſpondeat: mirificeq; inter ſe conſentiat, res animaduerſione digna fuit, & quæ non debuerit ſilentio præteriri: iuuat enim prodeſtq; huiuſcemodi res cognoſſe. Puſillum antea erratum hic erat, quod correxi auxilio vetuſtorum librorum: neque enim in illis, αὐτῇ ἐν; vt in excuſis legitur, ſed πάντῃ ἐν, ſcriptum offendi, quæ ſine dubitatione vera lectio eſt. Adiungit autem nullum nomen inueniri, quocunq; in genere quæratur, quod deſinat in aliquam mutarum literarum: illæ autem numero nouem ſunt, diſtinctæ etiam accuratè à grammaticis: neque enim cunctæ eandem penitus naturam habent, quamuis conueniat ipſis in hoc, quod omnes vocis expertes ſunt non tãtum vero hoc in mutis verum eſſe oſtendit, ſed addit etiam idem uſu uenire in vocalibus natura breuibus: nullum nanque nomen deſinit in ε, aut ο: hæ nanque vocales literæ ſunt, quæ ſemper breues ſunt. Cum autem literæ uocales adhuc duæ reſtarent, de quibus verbum non fecerat, id eſt ῑ & ῡ: cœpiſſetq; diſſerere de vocalibus, quæ alienæ ſunt ab hac re: nec clauſula vllo modo aliquorum nominum eſſe poſſunt agit etiam de illis, quæ non valde diſcedunt ab earum hac ipſa natura, cum in omni ſermone Græco tria tantum vocabula reperiantur, quæ deſinant in ι: & quinque itidem ſolum, quæ terminentur ῡ: enumerat autem tria illa nomina, quæ terminari dixit in ῑ: ipſaque eſſe inquit μέλι, κόμμι, πέπερι. in omnibus verò exemplaribus ipſa vno tenore inueni, cum quinque illa, quæ ſequuntur, deſinentia in υ, in pluribus calamo exaratis à

me

me inuenta non ſint, ſiue illa, negligentia librariorum omiſſa ſint, ſiue ab auctore non enumerata. Cur autem hunc tantum numerum eſſe nominum, quæ ita deſinant, voluerit, quærendum eſt, cum uideantur etiam alia vocabula eadem litera terminari, vt μέλι. Antequàm autem de mediis nominibus conſulto ageret, hæc quæ manifeſto ad illa pertinent, ea de cauſa, quam oſtendi, præcepit: neque enim virilia vlla aut muliebria nomina deſinunt in his vocalibus. Paucis autem in extremo de neutris agit: inquit enim. Quæ media ſunt, interiectaq; inter hęc, deſinunt ſcilicet in hęc, & ῑ, & ῡ. quibus in uerbis non ſine cauſa docti uiri exiſtimarunt aliqua deſiderari: quis enim neſcit plura inueniri Græca nomina deſinentia in ᾱ, quæ non continentur in voce illa, monſtrandi vim habente, qua uſus eſt: ταῦτα enim cum inquit, uidetur oſtendiſſe duas ſolas vocales ῑ, & ῡ, quas proximè appellarat. Præterea cui dubium eſſe poteſt, quin alia terminentur neutra nomina in ς̄, quę tamen vnà cum conſonantibus, traditis eſſe neutrorum clauſulis, non enumeratur. Quare neceſſe uidetur id contigerit uitio librariorum: nec tamen quicquam hic uariatum offendi in calamo exaratis libris.

Λέξεως δὲ ἀρετὴ, σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι. σαφεστάτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινή. παράδειγμα δὲ, ἡ Κλεοφῶντος ποίησις, καὶ ἡ Σθενέλου. σεμνὴ δὲ, καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν, ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. ξενικὸν δὲ λέγω, γλῶτταν, καὶ μεταφορὰν, καὶ ἐπέκτασιν, καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον.

Locutionis autem virtus, apertam & non humilem eſſe. Apertiſſima quidem igitur eſt ea, quæ ex proprijs nominibus: ſed humilis. Exemplum autem Cleophontis poeſis, & Scheneli. grandis autem & immutans vulgarem rationem, quæ peregrinorum ſpeciem habentibus vtitur. peregrinorum autem ſimilia dico linguam, & tranſlationem, & productionem, & omne, quod præter proprium.

Cum diſſeruiſſet de partibus locutionis, oſtendit nunc quibus in rebus maneat ſumma ipſius laus: ut poëtæ, qui abſoluta perfectaque locutione vti uolunt, ſciant quod potiſſimum ipſius genus ſequantur: ſunt enim plura illa & magnopere inter ſe diſtantia. Virtutem igitur ipſius, nam Latinum etiam hoc verbum, quod Græco reſpondet, eodem pacto cepit Horatius, quum inquit, Ordinis hęc uirtus erit, & venus. Virtutem inquam ipſius, id eſt laudem ac bonitatem: & quidquid deniq; in ea ad ſummum perductum eſt, eſſe inquit, vt ſit aperta & non humilis: quod ſanè obtinere difficile eſt: nam qui valde apertam locutionem efficere ſtudent, ſæpe incidunt in abiectum ipſius genus, atque humi repunt: contraq;, qui timent ne humiles in dicendo ſint, obſcuri aliquando fiunt. Vt igitur contrarię hæ res intelligantur, docet in quibus rebus poſitum vtrunque ſit, ut facilius ſine vitio & incommodo vllo quidquid in eo boni eſt, obtineri poſſit: maximeq; apertam ac planam locutionem eſſe inquit, quæ conſtat nominibus propriis, ſuiſq; illarum ipſarum rerum, de quibus ſermo eſt: ſed hoc mali eſſe in ea inquit, quod erit humilis: nam uti ſemper nominibus peruagatis, & quæ impoſita primo fuere illis rebus, conficit genus dicendi tenue, & expers dignitatis. nec tamen omnis vulgi oratio huiuſcemodi eſt: exiſtunt enim in ea aliquando flores aliqui, & in primis verba tranſlata. Eum verò, qui ſuis propriiſq; rerum vocabulis vtitur, declinare obſcuritatem ſermonis ſignificatur etiam voce illa, quæ frequens eſt apud nos: vbi enim aliquis oſtendere vult, ſe plane loqui, nec uti circumitione uerborum, inquit, ſe panem, panem uocare. Cui prouerbio ſimile etiam Græci, atq; idem penitus ualens, aliam rem appellantes, prouerbium habebant: aiebat enim qui hoc affirmare volebat apud eos, τὴν σκάφην, σκάφην λέγω. hoc autem eſt dicere, ſe vti nominibus propriis rerum. Exempla verò huius

ius locutionis, tenuis inqnam atque humilis afferre uolens, ait poëſin Cleophontis, & Stheneli confectam eſſe ex hoc genere verborum. Videtur autem Cleophon comicus poëta fuiſſe: citat enim ipſum Mandrobulo in libro ſophiſticorum Elenchorum. Sed eius etiam in iij. libro de arte dicendi meminit. ποίησις vero Cleophontis, (vt opinor) valet hic ratio, qua ille vtebatur in condendis carminibus: ſignificare enim vult eum fuiſſe huius iudicij in hac re. Modo autem viaq; indicata, qua conficitur oratio valde aperta, docet quomodo aequiri poſſit dignitas orationi: fieriq́ue ipſa magnifica & ampla: inquit enim. Grandis autem, & quæ diſcedat à peruulgata cómuniq; ratione loquendi, eſt, quæ vtitur nominibus peregrinitatem redolentibus: neq; enim omnino peregrina intelligit: dixiſſet enim ξένοις: ſed quæ ſpeciem habent peregrinorum: hoc enim valet ξενικοῖς: ſpeciem verò peregrinorum habent omnia, quæ vſitata, cotidianaq; non ſunt: quomodo ſanè ipſe interpretatur id verbum: quid enim capi velit illa voce declarans, inquit. Xenicum autem dico, linguam & tranſlationem & prodnctionem nominum, & quidquid deniq; præter proprium eius rei nomen eſt. ſolæ autem linguæ verè peregrina externaq; vocabula ſunt: ſed tamen tranſlata quoque & producta, & alia quapiam ratione immutata nomina, peregrina uidentur ac ſimilitudinem quandam eorum habent, quia non ſunt crebra in conſuetudine. Nam non eſſe omnino eadem ξένα, & ξενικὰ intelligitur etiam ex definitionibus vtriuſq; nominis quæ diuerſæ inter ſe ſunt. Quid autem vocet ἐπέκτασιν, apparet ex eo, quod verba, quæ hoc paterentur, appellauit ἐπεκτεταμένα: exemplaq; poſuit huius nominum diſtortionis. Quod verò addidit. & qnidquid demū, præter proprium nomen eſt, intellexit verba illa, vnde aliquid in extremo demptum eſſet: nec non ea, quæ alia ratione immutata forent, & à communi vſu uariata: cuncta enim continentur hac deſcriptione, diſceduntq; à peruulgato more loquendi. Quærendum autem, ſi κόσμος ſignificat certū quoddam genus verborum, quod multum ſcilicet valeat ad exornandam orationem, ut nomen declarat, cur non ipſum nunc appellarit in enumerandis nominibus, quæ faciunt ad eam expoliendam, & quaſi peregrinam reddendam: & ſi enim nunc non omnia ponit, tamen præteriit locum eorum appellandorum: ſupra nanque poſt μεταφορὰν ſtatim κόσμον collocarat: infra quoque ubi tradit quæ efficiunt orationem non vulgarem, hoc ipſo loco κόσμον appellauit.

Ἀλλ᾽ ἄν τις ἅμα ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ποιήσῃ, ἢ αἴνιγμα ἔσται, ἢ βαρβαρισμός. Ἂν μὲν οὖν ἐκ μεταφορῶν, αἴνιγμα: ἐὰν δὲ ἐκ γλωττῶν, καὶ βαρβαρισμός: αἰνίγματος γὰρ ἰδέα αὕτη ἐστὶ, τὸ, λέγοντα τὰ ὑπάρχοντα, ἀδύνατα συνάψαι. κατὰ μὲν οὖν τὴν τῶν ὀνομάτων σύνθεσιν, οὐχ οἷοί τε τοῦτο ποιῆσαι: κατὰ δὲ τὴν μεταφορὰν ἐνδέχεται. οἷον, Ἄνδρ᾽ εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ᾽ ἀνδρὶ κολλήσαντα, καὶ τὰ τοιαῦτα: ἐκ δὲ τῶν γλωττῶν ὁ βαρβαρισμός. διὸ ἀνακεκρᾶσθαι πως τούτοις.

Verum ſiquis ſimul omnia huiuſcemodi feceris, vel ænigma erit, vel barbariſmus. Siquidem igitur è tranſlationibus, ænigma: ſi autem è linguis, & barbariſmus: ænigmatis enim forma hæc eſt, dicentem quæ inſunt, impoſſibilia copulare. Per compoſitionem quidem igitur nominum non datur facultas hoc facere: per tranſlationem autem, contingit. Ceu. Virum vidi igne æs ſuper viro glutinantem: & huiuſcemodi. è linguis autem barbariſmus. Quare temperatur aliquo modo his.

Recte admonet Ariſtoteles modum in hac re adhibendum eſſe, nam ſæpè quę boni multum in ſe habent, ſi menſuram ſuperent: auideq; nimis ſumantur, obſunt: quod hic etiam ſine dubio contingeret: ſiquis enim delectatus ſuauitate harum uocum,

cum, omnem orationem illis referſerit: eodemq́; in loco cunctis abuſus fuerit, peccabit, & in non mediocre vitium cadet: quod tamen uitium non eiuſdem ſemper generis erit, ſed diuerſam naturam habebit, quia origo etiam ipſius diuerſa eſt: ſi nanq; vt ipſe diligenter exponit, in unum locum aliquis plures, pluresq́; tranſlationes coëgerit, & oratio penè conſtiterit è verbis tranſlatis, naſcetur inde ænigma: ſi verò è linguis externiſq; vocibus, barbariſmus. Verborum tranſlatorum copiam, & quæ non propria ſuaq; illarum rerum ſint, reddere orationem obſcuram, quis non fateatur: confunditur enim ita animus eius qui audit: nec ſecum ſtatuere poteſt, quem ſenſum habeant voces plurimæ è ſua in alienam ſedem comportatæ. Conferta etiam ſimul multa verba externa præ ſe ferunt ſermonem peregrinum: ſimilitudinemq́; habent Perſici ſermonis, aut Phrygij: è quorumcunq́, lingua hauſta verba illa fuerint. Cicero quoque cognouit nimium vſum tranſlatorum verborum gignere ænigma: nam in tertio libro de oratore de illis agens, inquit. Eſt hoc magnum ornamẽtum orationis, in quo obſcuritas fugienda eſt. etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicuntur ænigmata. Quod autem auctor inquit ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, uidetur reſpexiſſe ad id, quod dixerat, enumeratis iam pluribus nominibus traductis, & alia atque alia ratione immutatis. Et omne demum, quod ſe remouet à proprio, ſuoq́; uocabulo illius rei: etenim nunc quoque non ait ἅπαντα ταῦτα. quibus verbis certa quædam ac definita genera immutatorum nominum ſignificaſſet: ſed illo modo, quem indicaui, quo etiam continentur, quæ ſimilitudinem aliquam cum illis habent, quamuis infra referat ſe potiſſimum ad duo genera: oſtendatq́; incommodum, quod pariunt & tranſlata & externa nomina, ſi nimis frequentia vſurpata fuerint. Animaduertendum vero, quid valeat hic coniunctio καὶ ante βαρβαριςμὸς collocata: videtur enim ſuperuacanea eſſe: neque enim ita accipi locus poteſt, vt dixerit è verbis tranſlatis conflari ænigma, & barbariſmum præterea: ſtatuit enim iam ut ænigma naſcatur, neceſſarias eſſe tranſlationes. An quum & barbariſmus inquit, ita ſignificare voluit vim ingentem huius mali, quod inde procreatetur: nihil enim in Græco ſermone magis fugiendum, quam Barbariſmus: nec tamen defuere, qui e libris nuper Lutetię, nõ ſine diligentia multa, excuſis copulam eam inde ſuſtulerunt. Cum autem affirmaſſet è tranſlationibus procreari ænigma, naturam obſcuri ſermonis, ita vocati: & in quo vis illius poſita ſit, declarat: inquit enim in hoc illud manere: vt cum aliquis dicat ea, quæ in ea re ſunt: hoc enim arbitror valere τὰ ὑπάρχοντα, (vocat enim nunc τὰ ὑπάρχοντα ea, quæ multo ſupra vocauit τὰ ὄντα) coniungat: copuletq; vnà ea, quæ non videantur effici poſſe: id eſt nihil ſanè dicat, quod à re illa alienum ſit: ſed tamen ea ſit ſpecies eius ſermonis, vt videatur tradere, quod fieri non poſſit: quia verba illa, non ita capta, vt cepit auctor, fabricatorq́; eius ænigmatis: cum enim tranſlata ſint, non vna ſimplexq; eorum neceſſariò eſt notio, videntur oſtendere rem abſurdam, & quæ fieri nullo modo poſſit, cum tamen, ſi quis ſenſum illius percipiat, omnia illic conueniant: & ea, quæ obſcurè ab eo, imponere hominibus volentẽ, & ingenia ipſorum exercere, ſignificantur, non modo effici poſſunt, ſed nullo negotio præſtantur, ac veritati vndiq́; conſentiunt. Quam vero infra intelligat compoſitionem nominum, diligenter videndum, vbi affirmat per eam ænigma effici nõ poſſe: ſi nanque intelligeret conſtructionem nominum, plurimmq́; verborum continuationem, neceſſariam non eſſe, falſum prorſus proferret: Cicero enim quoque inquit eo loco, quem ſupra citaui. Non eſt autem in verbo modus hic, ſed in oratione, id eſt in continuatione verborum. Quare arbitror ipſum ſignificare voluiſſe nomina iuncta, concretaq́; è duobus pluribus ve nominibus, non habere eam vim, vt ſola conficiant ænigma, quia ſine tranſlationis aliquo genere non poſſit id præſtari: ita autem certum habet eam eſſe naturam ænigmatis, vt inde ducat aſſeueretq́;, non licere conficere ænigma è verbis iunctis, nulla reddita ratione huius rei, quum moris ipſius ſit omnia, quæ tradit, argumento aliquo confirmare. Hoc igitur valet hic compoſitio nominum: & tamen accipiat aliquis hoc pacto hunc locum, vt dixerit compoſitionem, conſtructionem ve quamlibet verborum non valere hoc efficere, ſed requiri etiam, ut in verbis illis, ordine inter ſe conſtructis, ſint tranſlationes plures, quod egregiè conueniret ſententiæ Ciceronis. inquit autem

Per metaphoram autem contingit, quia non omnis vſus tranſlatorum verborum ſemper gignit ænigma: ſed vſu uenit aliquando, cum illa frequentia ſunt, valde obſcuram ea de cauſa fieri orationem: & natura denique omnis eorum huiuſcemodi eſt. quod accuratè præcepit M. Tullius, vt tranſlatum verbum in oratione poſitum, præter quàm quod aliter etiam ornat orationem, ſplendorisq; ei multum affert, reddit ſæpe ipſam apertiorem: ponitq; ante oculos quod dicitur. Cum vero plura tranſlata verba continuantur, ita vt aliud dici videatur: aliud tamen intelligendum ſit, hoc genus orationis, Græce vocatur, rem ipſam exprimente verbo, ἀλληγορία: quę ratio non valde diſcrepat ab ænigmate: ac ſæpe etiam qui loquuntur aut ſcribunt, cum ſenſus animi ſui ab omnibus percipi nolunt, hoc genere vtuntur, vt Cicero oſtendit ſe facturum, cum inquit in epiſtola quadam ad Atticum. De rep. breuiter ad te ſcribam: iam enim charta ipſa ne nos prodat, pertimeſco: itaque poſthac, ſi erunt mihi plura ad te ſcribenda, ἀλληγορίαις obſcurabo. Ipſe certè Cicero cum idem ſignificare vellet in iiſdem epiſtolis, id eſt ſe obſcurè locuturum, ait. Cetera erunt ἐν αἰνιγμοῖς. Quare non male fortaſſe opera poneretur, ſi quęreretur diſcrimen inter ἀλληγορίαν, de qua hic Ariſtoteles nihil pręcepit, & ænigma: ambo enim hi modi non ſunt in ſingulis uerbis, ſed in oratione & continuatione verborum. pręterea cómune etiam hoc inter ſe habent, vt ambo conſtent è uerbis tranſlatis. Cicero qui putari poteſt eodem in loco oſtendere voluiſſe qua nam re differant illa inter ſe, cum diligenter vim naturamq; omnem allegoriarum expoſuiſſet, addidit. Eſt hoc magnum ornamentum orationis, in quo obſcuritas fugienda eſt: etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicuntur ęnigmata. Admonet igitur ipſe, vt obſcuritas fugiatur: nec tamé modum, rationémq; docuit, qua illa fugienda ſit: nam qui obſcuritatem fugere vellet, ἀλληγορίαις non vteretur: nec aliud diceret, cum aliud intelligi vellet: hoc enim eius eſt, qui obſcurus eſſe ſtudeat. An intellexit diu morandum non eſſe in ratione hac: quia qui longam orationem conſumat in ipſa, nimium tenebrarum afferat orationi: vel potius non habet eam vim oratio, in qua verba multa alicuius rei propria deinceps in aliam rem ſimilem transferantur, vt inde ænigma fiat: ſed ænigma erit, cum, vt ait optimus magiſter, ſumptis pluribus verbis tranſlatis: ſignificatisq; obſcurè rebus, quæ in ea re ſint, ea, quæ fieri non poſſint, connectere copularéque videatur. Exemplum ęnigmatis ponere volens, recurrit eodem, quò acceſſerat: idem efficere ſtudens, in tertio libro de arte dicendi, illuſtriq; quodam ac valde celebri vſus eſt. correxi autem illud olim atque explanaui, cum mendoſum foret, in meis in illud opus declarationibus. Conſtabat verò duobus verſibus, qui ambo ab Athenæo poſiti ſunt: vbi etiam ſenſum ipſius breui ille indicauit. Hoc tantum addere placet: cum illic docuerim cuncta ferè ea uerba eſſe tranſlata, primum etiam prioris verſus eiuſdem generis eſſe: ἀνέρα; pro ἀνθρώπω illic poſitum, qui nanque ſimpliciter hominem oſtendere uult in Græco ſermone, utitur ἀνθρώπου nomine. Hoc pręterquàm quod ſatis planum eſt, ita ſe habere, animaduerti etiam notatum fuiſſe à vetere ſcriptore. Nam quod inquit ſignificari illo τὴν τῆς σικύας προσβολὴν, vſus eſt verbo proprio medicorum in ea re oſtendenda: multis enim locis Hippocrates inquit σικύας προσβάλλειν. Addit etiam hic Ariſtoteles. Et huiuſcemodi: nam alia etiam ænigmata occurrebant, niſi contentus eo fuiſſet, in quibus omnibus id eſſe inueniretur, quod proprium naturæ ipſorum eſſe ſignificauit. Cum autem oſtendiſſet, quid detrimenti afferret nimius uſus tranſlationum, declarat alterum uitium naſci à uocabulis externis: barbariſmum ſcilicet conflari, ſi nimis multę in propinquo loco collocatæ ſint linguę: vocesq; aliorum populorum: neque enim ille amplius videri poteſt ſermo Græcus, tot inculcatis vocabulis peregrinis, ſed redolet linguam earum nationum, vnde voces illæ acceptę ſunt. In extremo vero huius partis inquit, ſuperiorem diſputationem cõcludens. Quare temperata aliquo modo eſt his: quibus verbis videtur indicare modice vſurpanda eſſe: magnaq; cum cura, hęc ornaméta, vt oratio his tanquam floribus aſpergenda ſit, & non tota texenda his rationibus, à conſuetudine recedentibus. Senſus ſanè Ariſtotelis aut hic ipſe aut valde ſimilis fuerit neceſſe eſt: in verbis tamen ipſis, quia non eodem modo hic locus legitur in omnibus exemplaribus, difficultas nõ parua reſtat: ipſe ſanè vidi librum, in quo ſcriptum

ptum foret δεῖ ἀρχ κεκρᾶσθαι πως τούτοις: alius autem, calamo itidem exaratus, habet. δεῖ ἀκκεκρᾶσθαι πως τούτοις. Quare aliquando ſuſpicatus ſum legi debere, δεῖ ἀρχ κιχρᾶσθαι πως τούτοις, immutato potius ſpiritu, temporéq; duarum literarum, quàm literis ipſis: quod ſæpe contingere cõſueuit in deprauata ratione loquendi: confuſóq; ſono multatum literarum. Adiuuat non nihil hanc opinionem, quod infra ipſe inquit. τὸ μὲν οὖν φαίνεσθαι πως χρώμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ: & quæ ſequuntur: ſententia autem huius lectionis mirifice quadraret: concluderet enim oportere vti aliquo modo, id eſt prudenter, temperatéq;, illis ornamentis orationis. Madius narrat ſe in libro doctiſſimi viri: ac mecum, dum vixit, magna beneuolentia coniuncti, Benedicti Lampridij inueniſſe δεῖ ἀρχ κεχρῆσθαι: quod ſi ita locus ab eo coniectura emendatus fuit, non reprehendo conſilium illius: ſi autem ſuperiore ætate ſcriptus liber fuit, libentius adhuc eam lectionem ſequerer: nullius enim auctoritas tanti apud me eſt, quanti veterum librorum fides.

Τὸ μὲν οὖν μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει, μὴ δὲ ταπεινὸν ἡ γλῶττα, καὶ ἡ μεταφορὰ, καὶ ὁ κόσμος, καὶ τἄλλα τὰ εἰρημένα εἴδη: τὸ δὲ κύριον, τὴν σαφήνειαν. οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος συμβάλλονται εἰς τὸ σαφὲς τῆς λέξεως, καὶ μὴ ἰδιωτικὸν, αἱ ἐπεκτάσεις καὶ ἀποκοπαὶ καὶ ἐξαλλαγαὶ τῶν ὀνομάτων: διὰ μὲν γὰρ τὸ ἄλλως ἔχειν, ἢ ὡς τὸ κύριον, παρὰ τὸ εἰωθὸς γιγνόμενον, τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει: διὰ δὲ τὸ κοινωνεῖν τοῦ εἰωθότος, τὸ σαφὲς ἔσται.

Non populare quidem igitur faciet, neque humile lingua & tranſlatio & ornamentum, & aliæ dictæ formæ: proprium autem, claritudinem. Non minimam autem partem conferunt, vt locutio aperta ſit & non popularis, productiones, & ablationes, & immutationes nominum. Quia enim hoc, aliter ſe habet, quàm proprium, cum factum ſit contra id, quod conſuetum, reddet in oratione non vulgare genus. Quia autem particeps eſt eius, quod eſt conſuetum, inde claritudo naſcetur.

Docet hic primum, quę genera nominũ captare debeat, qui vni tantum rei addictus ſit, ac ſtudeat ſiue dignitati orationis, ſiue claritudini: vt finẽ ſolum eum habeat, efficere orationẽ aut honeſtam, aut apertam. Quamuis rationem potius tradere videatur, qua vitium declinetur: vulgaréq; genus orationis vitetur, quàm qua granditas ipſius amplitudoq; obtineatur: & tamẽ vitium ab ea remouendo, bonum hoc ipſius ſemper indicat: nam ut ſupra quoque, cum virtutem ipſius in quo poſita foret, declarauit, ita quoque hic infra μὴ ἰδιωτικὴν inquit. Sed hoc relicto, cum ſeorſum hæc docuerit: poſtea oſtendet, qua ratione vtrunq; ſimul præſtari poſſit. ait igitur: Vt genus orationis non plebeium ſit, neque humile, efficient lingua & tranſlatio & ornatus, qui κόσμος ab eo vocatur, necnon reliquæ ſupra nominatæ formæ, generaq; verborum. Qui igitur in hanc rem toto animo incumbet, huc mentem conuertere debet: ita enim conſequetur quod vult: & finget orationem remotam ab vſu idiotarum, & quæ nihil humile in ſe habeat. vt autem illa plana apertaq; ſit, præſtabit diuerſa ratio, id eſt ſi poſthabitis his generibus, ſua propriaq; rerum vocabula ſumentur: hæc enim vis eſt propriarum vocum, vt omnem ex oratione obſcuritatem caliginémque pellant. Adiungit autem poſt mediam quandam rationem, indicatq; quam viam tenere debeat, qui ambabus rebus ſimul ſtudeat operamq; det, vt apertam planamq; orationem retineat: nec tamen cadat in humile genus dicendi, popularémq; atque abiectum ſermonem. Inquit igitur non parum prodeſſe, vt hoc obtineatur, ſiquis ſectetur tria illa vocabulorum genera, quæ ſupra in extremo appellauit, id eſt quæ fuerint porrecta in longius, nec non vnde aliquid demptum fuerit: planum enim eſt nunc ipſum vocare ἐπεκτάσεις, quas ſupra vocaſſet ἀφαιρέσεις, ſi rem ipſam, quod hic

facit, appellare uoluiſſet: rationibus enim illic relictis, verba quæ hoc aut illud paſſa forent, inde tantum appellauit: ἀφῃρημένα enim inquit, quæ nunc ἀποκοπὴ deſcribit. apud grammaticos autem poſterius hoc nomen increbuit. Tertium verò genus ſignificare volens, illud inquam, quod cum in uſu ſit, leuiter à conſuetudine immutatum eſt, atque ita deniq́ue conformatum, ut pars eius integra reſtet, pars uariata ſit, ἐξαλλαγὰς dixit. Rationem autem attulit, cur tria hęc nominum genera, id boni, quod tradidit, orationi accerſire poſſent ſine detrimento ullo: Quia enim inquit aliter ſe habent, atque proprium uſitatumq́; eius rei nomen, cum contra conſuetudinem factum ſit, reddet hoc ipſum quiddam in oratione, minimè populare & abiectum. Quia uerò non omnino diſcedunt à conſuetudine, ſed participant illa, erit illic ea de cauſa claritas. Exempli cauſa, ut maneam in ipſius exemplo, poſtremiq́; huius generis rationem explicem, qui δεξιτερὸν in ſermone profert, ſanè uariat, immutatq́; uocem à peruulgata ratione: multitudo enim inquit δεξιὸν. quia tamen ſolum fundamentumq́; eius dictionis manet: intelligiturq́; præclarè à quolibet, quid ſignificare ille uoluerit, quamuis vocem aliquantum flexerit, nulla inde obſcuritas naſcitur. eadem ratio eſt reliquarũ hoc pacto variatarum uocum, ut apparet. Quod autem dictus eſt à quibuſdam idem pænè hic tradere Ariſtoteles, quod in iij. libro de arte dicendi, cum urgens aduerſarium: interrogationiſq́; ui perturbans eum, qui contra ſentiret, inquit. Cuius enim cauſa oportet apertam, & non humilem eſſe orationem, ſed cuſtodire id quod decet? & quæ ſequuntur, de ea re mihi longe aliter uidetur: illic enim de ſententiis: hic verò de ornatu uerborum diſſerit.

Ὥστε οὐκ ὀρθῶς ψέγουσιν οἱ ἐπιτιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαλέκτου καὶ διακωμῳδοῦντες τὸν ποιητήν. οἷον Εὐκλείδης ὁ ἀρχαῖος. ὡς ῥᾴδιον ποιεῖν, εἴ τις δώσει ἐκτείνειν ἐφ' ὁπόσον βούλεται, ἰαμβοποιήσας ἐν αὐτῇ τῇ λέξει. οἷον Ἠτίχαριν εἶδον Μαραθῶνα βαδίζοντα, καὶ, Οὐκ ἂν γεινάμενος τὸν ἐκείνου ἐξ ἐλλέβορον.

Quapropter non recte vituperant, qui inſimulant talem modum locutionis: vexantq́ maledictis poetam. Ceu Euclides ille priſcus, perinde atque facile ſit carmen pangere, ſiquis facultatem dabit, quantum aliquis volet extendere verba: qui iambis vſus eſt ex eo genere verborum. Ceu Ἠτίχαριν εἶδον Μαραθῶνάδε βαδίζοντα. &c. οὐκ ἂν γεινάμενος τὸν ἐκείνου ἐξ ἐλλέβορον.

Cum tantopere laudaſſet genera quædam uocabulorum, quæ licentia poëtarum leuiter immutata forent: nec tota noua auribus, inuſitataq́; acciderent: & bona eius rationis diligenter explicaſſet, ſciens quoſdam extitiſſe, qui ea, nullo conſilio uſi, accuſaſſent, errorem eorum refellit: ſimulq́; à crimine uendicat poëtam, qui temerè ab illis improbéq; notatus fuerat: dabant enim ipſi uitio, quæ laude in eo potius digna erant. Quaſi igitur ita ait. His rebus conſtitutis: utilitatéq; eorum uerborum confirmata perſpicitur, peccare eos, qui huiuſcemodi genus orationis reprehẽdunt, & maledicunt Homero, cuius poëma plenum eſt huius licentiæ: διακωμῳδεῖν enim, quo uerbo auctor vſus eſt, ualet exiſtimationem alicuius lædere, & maledictis ipſum uexare, quia proprium hoc antiquorum comicorum erat. iniquo autem animo tulit Ariſtoteles, optimum omnium poëtarum, & quem ipſe admirabatur: diuinúmque etiam ſæpe appellauerat, uerborum contumelia laceratum eſſe ab hominibus huius artis ignaris. Nominat autem unum ex illis, qui libere nimis inſolentérq; hoc fecerant, id eſt Euclidem, quem priſcum uocat (niſi fallor) ut diſtinguat ab eo, qui ipſius ætate uixit, ac Megarenſis patria fuit. Cauſam uerò ille hanc ſui iudicij afferebat: dicebatq; licere cuiq;, tenuis etiam ingenij homini, poëtam eſſe: nullúmque negotium eſſe uerſus condere, ſiquis permiſerit illi, ut quantum ei commodum eſt, uoces producat: nam hoc in primis ille uidetur reprehendere ſolitus. id eſt quas auctor

vocauit

vocauit ἐπικωμῳδῶν: eodem enim uerbo utitur, aucto tamen vna tantum prępoſitione, cum Ariſtotelis uocibus, quibus ratio hæc traditur, geminæ adplicatæ ſint. Facit uerò huc illud Martialis: intelligitq; ſine dubio ille hanc ipſam licentiam & immutandorum & minuendorum producendorúmque uerborum, qui queritur in hendecaſyllabo non permitti hoc, ut Græcis, itidem Latinis. inquit igitur. Dicunt εἰαρινὸν tamen poëtæ, Sed Græci, quibus eſt nihil negatum. Et quis Ἄρες Ἄρες licet ſonare. Nobis nõ licet eſſe tam diſertis, Qui muſas colimus ſeueriores. Animaduertendum autem diligenter, quid ualeant uerba hæc apud auctorem ἰαμβοποιήσας ἐν αὐτῇ τῇ λέξει. utrum, ut Madius accepit, mordens in eadem dialecto. id eſt, ut puto, qui dum lædere uoluit, uſus eſt illo ipſo genere orationis, quod accuſabat. An, qui ſenariis uſus eſt, dum hoc efficeret: uerbaq; quibus eos exagitaret, clauſit illo genere numerorum ad maledicendum apto. nec tamen exiſtimandum eſt Euclidem temere & imprudenter incidiſſe in idem genus orationis, plenum ſcilicet huius licentiæ, ac productionis, quod in alio reprehendebat, ut quidam acceperunt: ſed ex induſtria, ut rem poneret ante oculos, & quam procliue foret illa licentia utentem, poëma conficere, oſtenderet, imitatum eſſe ipſos in compoſitione hac uerborũ. Exempla autem quæ poſuit diligens magiſter, fructum nullum ferunt. nam cum ſinguli tantum uerſus citati ſint: nec ſententia eorum explanetur ab auctore: alioue ullo in loco ipſi legantur, ſi integri etiam forent, & ab omni labe uacui, uix intelligerentur. Accedit huic malo quod mendoſi ſunt, ac multis maculis inquinati, quod uarietas lectionis declarat: aliter enim illi in aliis libris leguntur. nam præter ea, quæ diſcrepantia à peruulgata lectione, commemorat ſe inueniſſe Robortellus, uidi etiam ipſe duos codices, à quibus abeſſet præpoſitio poſita ante poſtremum nomen ἐλλέβορον. Sed ueritate deſperata, nihil amplius curæ ſuſcipere de hac re uolui.

Τὸ μὲν οὖν φαίνεσθαί πως χρώμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ, γελοῖον: τὸ δὲ μέτρον, κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν μερῶν: καὶ γὰρ μεταφοραῖς καὶ γλώτταις καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι χρώμενος ἀπρεπῶς καὶ ἐπίτηδες ἐπὶ τὰ γελοῖα, τὸ αὐτὸ ἂν ἀπεργάσαιτο.

Apparere quidem igitur aliquo pacto vtentem hoc modo, ridiculum: menſura autem communis eſt omnium partium: etenim tranſlationibus, & linguis, & aliis formis vtens indecore & ſtudioſe ad res ridiculas, idem conficeret.

Refellit nunc criminationem Euclidis: docetq; eum in hac re malitia uſum: ut enim uitium huius locutionis oſtenderet, coëgerat in paruum locum omne genus huius licentiæ. Non negat igitur Ariſtoteles, quin ſi quis poëta hoc moliatur, peccaturus ſit: nullum enim eſt lumen orationis tam lepidum, nec tam iucũdum, quod ſi ſine modo ullo uſurpetur, & non ſuo loco ponatur, non incommodum afferat: atque ineptum futurum ſit. Quare mirari non oportet, ſi idem etiam in hoc poëticæ orationis bono vſu uenit. inquit igitur ipſe, eo conſilio, quod iam patefeci. Apparere igitur, atque intelligi, certoq; deprehendi, aliquo pacto utentem hoc modo, ridiculum eſt: particulam enim πως, retinendam prorſus cenſeo, quæ ſanè in omnibus ſcriptis exemplaribus reperitur: ſine cauſaq; à non nullis, quæ hinc eiiceretur, digna exiſtimata eſt. Valet autem hic πως: praua omni ratione & quæ à uero diſtet: quodam enim pacto uitium in ſe continet: quodam vero laudem habet. Concedit igitur perperam, maléq; tractatam hanc rationem, & hunc, ut ſupra quoque ipſum uocauit, modum orationis ſine modo uſurpatum iuſtam reprehenſionem inuenire: eosq; meritò, qui id faciant, irrideri: ſtatim autem unde id naſcatur oſtendens: docénsq; proficiſci ab errore eius, qui male atq; intemperanter re bona uteretur, non à uitio ipſius rei, inquit. Menſura autem communis eſt omnium partium: id eſt, quod in aliis luminibus orationis cuſtoditur, ut modice adhibeantur, hic etiam ſeruari

debet: nam qui faceret idem in aliis rebus, quæ bonæ uno omnium iudicio exiſtimantur, & ſunt tanquam flores orationis, ut abuteretur illis in rebus leuiſſimis exponẽdis, & contra dignitatem, in eandem culpam incideret: hoc enim quum fit, ſine dubio id quod non decet, geritur. quum res illæ grandes ſint & amplæ, & quæ nullo modo conueniant humilibus rebus. appellat autem tranſlationes & linguas, additq́; & ceteras formas, quæ ſcilicet probantur, & laudem non paruam in ſe habent: intelligit verò nomina iuncta, & quæ ornamenta uocauit: omniaq́; demum, quæ ſplendoris aliquid in ſe habent. Fecit autem hoc, qui appellauit συκῶν πότνιας, quod ipſe memotiæ prodidit in libro de arte dicendi: uſus enim eſt genere illo uocabuli, quod uocat κόσμον, in re nimis tenui ornanda, & quæ nullo modo recipit eum ſplendorem. Et ſane arbitror Ariſtotelem ſignificare uoluiſſe poëtam illum: quẽadmodum etiam in primis κόσμον, cum inquit καὶ τὰς ἄλλας ἰδέας: iam enim appellarat tranſlationes & linguas, quibus generibus uocabulorum hoc addere conſueuit. Nam quod inquit ὦ πότνια, manifeſto qui id fecit, riſum mouere uoluit: neque enim alia de cauſa exiſtimari debet tam honeſtum & grande nomen rei tam tenui, atque humili adiunxiſſe. Idem autem efficeret, ualet hic, rem dignam reprehenſioue gereret, & eidem uitio affinis foret.

Τὸ δὲ ἁρμόττον ὅσον διαφέρει ἐπὶ τῶν ἐπῶν, θεωρείσθω, ἐντιθεμένων τῶν ὀνομάτων εἰς τὸ μέτρον: καὶ ἐπὶ τῆς γλώττης δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν μεταφορῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν, μετατιθεὶς ἄν τις τὰ κύρια ὀνόματα, κατίδοι, ὅτι ἀληθῆ λέγομεν. οἷον τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἰαμβεῖον Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου: ἓν δὲ μόνον ὄνομα μεταθέντος, ἀντὶ κυρίου εἰωθότος, γλῶτταν: τὸ μὲν, φαίνεται καλόν: τὸ δ', εὐτελές. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ ἐποίησε, φαγέδαινα, ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός: ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ ἐσθίει τὸ θοινᾶται μετέθηκε.

Id autem, quod congruit, quantum excellit in heroicis carminibus, conſideretur iniectis nominibus in verſum, & in lingua vtiq́; & in tranſlationibus, & in alijs formis, loco illorum poſitis proprijs nominibus, videres vtiq́; quod vera dicimus. Ceu, cum eundem iambicum fecerit Aeſchylus & Euripides, vno vtiq́; tantum nomine immutato, locoq́; proprij conſueti poſita lingua, hoc quidem apparet pulchrum: hoc autem humile: Aeſchylus quidem enim in Philoctete cecinit. Phagedana, quæ mei carnes comedit pedis. hic autem pro comedit, epulatur poſuit.

Facit, quod hic primo præcipit, ad ſuperiorem partem confirmandam: tradiderat enim vocabula producta, nec non imminuta, vt etiam quæ vocauit immutata, dignitatem afferre poëmati: neque tamen negauerat, quin ſi quis his bonis vti neſciret: & aut non ſuo loco poneret, aut immoderatè ipſis vſurparet, peccaturus eſſet, & in multa magnaq́; incommoda caſurus. Quantum autem iuuet hoc genus, ſiquis modice ipſo, temperatéq; vtatur, nunc adiungit intelligi poſſe uſu ipſo periculoq́; huius rei facto. Non igitur pertinet hoc ad uerba externa aut tranſlata aut facta, ſed ad proximè ſuperiora genera vocabulorum, quamuis ſtatim addat, quod illic uſu uenit, idem etiam in reliquis generibus nominum contingere, vt modus in primis, & id quod conuenit, ſpectandum ſit. Quantum igitur, inquit, modus, & id quod undequaq́; congruit, in uſu ſcilicet horum, à conſuetudine abhorrentium, nominum, præſtat & excellit, orationi uidelicet carenti his leporibus atque elegantiis: nam ita uerè appellandas putat, uideatur in heroicis carminibus inculcatis eò nominibus his: ſeruatis numeris, menſurisq́; eorum uerſuum: exiſtimat enim hoc bonitatem horum uerborum certo declaraturum. Si igitur capitur ἐμμέτρον, vt ego cepi, ut ualeat in eadem illa genera uerſuum ac menſuras, uidetur potius legendum

ἐντιθε

ἐπιτιθεμένων, quàm εἴ τις ἐπιτιθεμένων: quamuis non negarim me hanc lectionem inueniſſe in pluribus exemplaribus, & ſanè commode hic etiam illa manere poteſt, neq; omnino contemnenda eſt: ſignificaret enim loco illorum poſitus, uicemque eorum ipſis ſubeuntibus: quod fortaſſe magis reſpondet iis, quæ ſequuntur: in primisq; uerbo illi μετατιθείς. Adiungit poſt ualere multum ad idem comprobandum ueritatémq; ſui præcepti oſtendendam, ſiquis idem ſpectet in aliis generibus uocabulorum, ut ſumpto in manus aliquo poëmate: eiectis inde aliquibus uocibus, ſuis propriisq; earum rerum, de quibus agitur, loco illarum ponat tranſlatas: motisq; iisdem inde uernaculis nominibus, in locum eorum ponat peregrina: qui enim auctoritati non cedit: nec utilitatem huius præcepti aliter intelligit, hoc facto uerum eſſe quod dixit, cogniturũ arbitratur. An μετατιθεὶς τὰ κύρια ἐνέμιξε, non ualet loco propriorum nominum poſitus tranſlatis & aliis eiuſdem generis. ſed contra. ſi poëma aliquod in manus ſumpſerit, quæcunq; illic vocabula ſplendida inuenerit, inde ſuſtulerit: locoq; eorum poſuerit propria & peruulgata, quod ipſe infra facit in Homericis uerſibus corrumpendis, & omni honore ſpoliandis. nam poëma, quod ita uerè uocari debeat, refertum potius illiuſmodi uocibus eſſe debet, quàm propriis & communibus. exemplum autem huius rei ſunt tres Homeri loci, quos infra ponit. Non contentus autem docuiſſe, quomodo hic error ex animo aliquorum extirpetur, quod illos facere iubet, ipſe prius agit: uel potius egiſſe ſummum artificem ornandæ orationis, Euripidem oſtendit. Cum enim inquit eundem iambicum uerſum feciſſet Æſchylus, & Euripides: uult enim Ariſtoteles forte hoc factum eſſe, ut in ſcribẽdis ſuis fabulis ambo hi tragici eundem ſenarium iambum effuderint, ne diceret Euripidem ſumpſiſſe uerſum antea ab Æſchylo factum. Vel ualet τὸ αὐτὸ ποιήσαντες ἰαμβεῖον, quum in fabulis ſuis ambo hi poëtæ uſi eſſent eodem ſenario. in verbo, quod infra poſitum eſt μετατιθέντος, apparet induſtria & conſilium eius, qui corrigere aliquid voluerit. Cum igitur ambo caſu incidiſſent in eundem uerſum: unumq; tantum nomen immutaſſet Euripides: locoq; proprij uſitati poſuiſſet linguam, alter eorum uerſuũ intelligitur eſſe dignitatis plenus: alter uerò humilis. Sed uerſus etiam ipſos leuiter immutatos magnorum poëtarum poſuit accuratus magiſter: Æſchylus enim inquit, in Philoctete cecinit φαγέδαινα, ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός. id eſt Phagedæna, quæ mei pedis carnes comedit: eſt autem hæc cancri genus. Euripides uerò pro illo uerbo ἐσθίει, quod ualet comedit, poſuit θοινᾶται: cuius uerbi externi, uel tranſlati uis: certè à conſuetudine in hac re oſtendenda abhorrentis. uidetur eſſe ut ſignificet, epulatur. Ἁρμόττον igitur quod inquit, ſignificat quod illic, & in uſu eorum uerborum quadrat. ἐν τῷ ἔπει uerò ualet in hexametris uerſibus: hæc nanque ἔπη propriè appellantur. præcipuè autem licentiæ illæ aliter conformandorum nominum, uel concinnitates potius, illic locum habent: plurimumque dignitatis grandi illi carmini gignunt. Et ſanè de Homero loquebatur: ſtudiumque ipſius ac prudentiam, in exornando illo poëmate contra imperitos non nullos & importunos homines defendebat. Quod autem, cum iam κύριον dixiſſet: quod ſatis eſſe uidebatur ad oſtendendum nomen illud nullam in ſe habere dignitatem aut ſplendorem, addidit εἰωθότος, arbitror hac de cauſa factum eſſe, ut quum dixiſſet ἐσθίει proprium uerbum eſſe, quaſi emendare id uoluerit: & quomodo accipiendum eſſet, oſtendere: neque enim ἐσθίει omnino proprium hic eſt: propriè enim ea uox dicitur de animantibus. Sed tamen Græci medici, cum de ulceribus, quæ depaſcuntur, diſputant, ita ipſa paſſim appellant, id eſt ἕλκη ἐσθιόμενα, & cum eorum naturam ſignificare uolunt, hoc ipſo uerbo utuntur. Quare εἰωθότος addidit, ut ſi non uere illud proprium eſſet, ſaltem uinceret, ipſum uſitatum ac receptum eſſe. Quare locum proprij, & honore carentis, obtinet. Fabulæ autem huius Æſchyli, à Philoctete appellatæ, meminit quoque Plutarchus in libro, quo docuit uitam ab Epicuro inductam iucundam non eſſe. Non certò uerò auctor declarat Euripidis quoque uerſum de Philoctete editum fuiſſe, ualde tamen hoc ueriſimile, cum ille ulcere hoc uexaretur, & hac ipſa parte corporis. Quare ſi Euripides quoque Philoctetem fecit, ambæ illæ fabulæ periere: Sophoclisque tantum Philoctetes conſeruata eſt.

Καὶ Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε, καὶ οὐτιδανὸς, καὶ ἄκικυς: ἔτις λέγει τὰ κύρια μεταθεὶς. νῦν δέ μ' ἐὼν μικρός τε, καὶ ἀσθενικὸς, καὶ ἀειδής. καί: Δίφρον ἀεικέλιον καταθεὶς, ὀλίγην τε τράπεζαν. δίφρον μοχθηρὸν καταθεὶς, μικράν τε τράπεζαν. καὶ τό. Ἠϊόνες βοόωσιν: ἠϊόνες κράζουσιν.

Et νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς. *Si quis dicit, loco illorum proprijs poſitis.* νῦν δέ μ' ἐὼν μικρός τε καὶ ἀσθενικὸς, καὶ ἀειδής. *id eſt. Nunc enim me exiſtens paruusq́ & imbecillus, & deformis. &.* Δίφρον ἀεικέλιον καταθεὶς, ὀλίγην τε τράπεζαν: δίφρον μοχθηρὸν καταθεὶς, μικράν τε τράπεζαν. *id eſt ſedile abiectum cum poſuiſſet, paruamq́ menſam. Et illud.* Ἠϊόνες βοόωσιν. ἠϊόνες κράζουσιν. *id eſt litora clamitant.*

Quod probauit exemplo tragicorum, uel Euripidis potius, qui correxit erratum Æſchyli, & clarum lomen vnios uerbi, quod ille non uiderat, attulit carmini, ceteris nominibus pari ac nulla re diſcrepanti: idem nunc declarat teſtimoniis uerſuum Homericorum. Tria autem inde citat: quorum prima duo ex Odyſſea: tertiom uerò ex Iliade acceptum eſt. Non expreſſi autem uerſus ipſos Homeri, quia diffiſus fui me inuenire poſſe uerba, quæ penitus illis reſponderent: ac ſententiam ſimul figuramq́; eorum uerborum retinerent. declarationem vero auctoris, qui idem uerbis propriis protulit, conuerti: nullum enim negotium fuit uim Græcorum illorum Latinis uerbis exponere: nec enim deſunt plerunque uerba, quæ idem ualeant in utroque ſermone, ſi ſententia tantum ſpectanda eſt. Principio igitur ducto à primo exemplo, cuncta, in quibus præcepti huios uis manet, explanare conabor. Verſus autem ille eſt à Cyclope pronuntiatus in ix. Odyſſeæ, qui rationem illic ſui erroris reddit: quod quum admonitus eſſet ab augure eios telluris, uideret ne oculo illo, quem unicum habebat, orbaretur, narrat ſe nunquam timuiſſe, ne tantæ molis ac roboris vir, qualis ipſe erat, malum id acciperet à puſillo, & infirmarum uirium, & turpi deniq́; homine. Quod igitur apud Homerum eſt ὀλίγος, proprium non eſt, ſed καταχρηστικῶς prolatum: factum enim id uerbom eſt ad quantitatem ſecretam, non cōtinentem, oſtendendam: & tamen poëtæ ornandæ orationis gratia, confundunt nomina, & ab altera ad alteram liberè verba transferunt. Quod verò hic Homerus facit, ut ὀλίγον pro μικρὸν poneret, id eſt paucum pro paruo, fecit etiam Apollonius in primo Argonauticorum, cum cecinit. κῶσι κε. σίνωσι ὀλίγῳ λίθῳ ἰχνιάσαιτο. id autem animaduertit quoque interpres, qui tradidit ualere ὀλίγον, illic μικρὸν: utiturq́; ad id comprobandum teſtimonio inferiore Homeri, vbi menſam paruam ſignificare volens, ὀλίγην ipſam appellauit. Sed Theocriti quoque, qui eodem animo ὀλίγον κῶρον vocauit. Quod ſequitur οὐτιδανὸς, uidetur nullius pretij homo ſignificare: refert autem hoc Ariſtoteles ad uirium imbecillitatem, interpretaturq́; infirmi corporis, vt qui putauit ideo ipſum nullius pretij vocatum, quia nihil ualeret in iis, quæ ad fortitudinem pertinent. Tertium verbum peregrinum & ab uſu populi remotum eſt ἄκικυς: ita enim legendum hic prorſos puto, vt ſanè nunc apud poëtam ipſum inuenitur, cum tria ſint verba externa apud poëtam vno in verſu, quorum loco vernacula & vſitata ponuntur, non duo: quid enim attinebat tertium vocabulum citare, ſi exempli vim illud non habebat: idemq́; infra in declaratione repetere debebat? nec me tamen fallit memoriæ prodere Euſtathium in quibuſdam Homeri exemplaribus legi ἀειδὴς, pro ἄκικυς. Vnde factum puto, vt eorum librorum lectio irrepſerit in hunc locum Ariſtotelis: inuentos enim quoſdam arbitror, qui dum emendare ipſum voluerint auctoritate Homerici exemplaris, deprauatum codicem nacti, corruperint. Scrupuli tamen adhoc aliquid reſtat: is autem eſt, quod grammatici tradunt ἄκικυν ualere imbecillum & priuatum robore, non ἀειδῆ, id eſt deformem ac turpem. ego tamen in uetere vocabulo interpretando: frequentiq́; in ſcriptis poëtarum potius accedo ſententiæ ſummi philoſophi, quàm opinionibus inferiorū grammaticorum

maticorum

maticorum ſiquis tamen exiſtimans non diſſentire poſſe inferiores grammaticos ab Ariſtotele in notione huius nominis ἄκικυς: valereq́; omnino ipſum imbecilli corporis hominem, eò fortaſſe recurrere poſſet, diceretq́; Ariſtotelem ordinem Homericorum verborum in immutatione ipſa eorum non ſeruaſſe, atque id feciſſe, ut metrum ſeruaret: & quum inquit ἀειδὴς, quod ſecundum apud ipſum eſt, tertium apud poëtam exprimere voluiſſe. Secundum exemplum, quod duobus externis nominibus decoratum eſt, è libro xxj. Odyſſeæ ſumptum eſt, quo loco poëta narrat Telemachum domi voluiſſe Vlyſſem ſedere, & ei, quæ tunc erat ipſius fortunæ aptū adpoſuiſſe ſedile: necnon puſillam menſam, in qua cibum caperet. ἀεικέλιον igitur, quod cuiuſmodi fuerit ſedile illud declarat, id eſt vile, externum uerbum eſt: eodemq́; pacto alterum, quo ſignificauit menſæ tenuitatem: ut ſupra enim ita illic quoque ὀλίγην, paruam ſignificat: & à naturis ſeiunctis diſtinctiſq́;, ad ſolidas res & continentes nomen id tranſlatum eſt. nam μοχθηρὸν, quo vocabulo peruagato, crebroq́; in conſuetudine, vim notionemq́; expreſſit externi illius ἀεικέλιον, ſignificat abiectum & inhoneſtum, ut ipſe etiam docet in primo libro Topicorum, ubi tradit domum uocari μοχθηρὰν, quæ contraria eius eſſet, quæ appellatur in Græco ſermone καλὴ. huiuſcemodi igitur etiam erat ſedile, quod Telemachus patri eo tempore adpoſuit, & quod poëta peregrina voce ἀεικέλιον vocauit. Tertium exemplum miſerum in modum deprauatum erat in excuſis & ſcriptis quibuſdam codicibus, quod erroris turpiſſimi cauſa fuit illis, qui in Latinum uerterunt hunc librum: neque enim ἰάκει, quæ uox locum hic nullo modo habet, ſed ἰάχει legi debet, ut in libro quoq; calamo exarato inueni: eſt autem uerſus ualde notus, & illuſtris multis uirtutibus: nam à Dionyſio quoque Halicarnaſſeo celebratus eſt, qui diligenter explicauit artem, quam in ſonitu exprimendo litorum, fluctibus maris verberatorum, adhibuit poëta. neque tamen nunc Ariſtoteles, induſtriam illam poëtæ, quamuis ſumma laude dignam, admiratur, ſed tantum ſignificatum nouum illius uocis perpendit: clamitare nanque: hoc enim ualet βοᾶν, non dicitur propriè de rebus ſenſu carentibus: cum enim ſimile quiddam illis accidit, dicuntur ipſæ κράζειν, quod tunc litoribus uſu uenit. proprium verò κράζειν eſſe eius clamoris indicat etiam locus ille in iij. libro de arte dicendi, quo auctor exagitat poëtam, qui ſuauem in primis muſæ vocem vocat κραυγὴν καλλιόπης. hoc autem verbo uſus eſt hic in exprimendo intellectu illius, honeſtè ſanè ac magnificè, ſed tamen contra vſum, libertate poëtarum poſiti. protulit autem eum verſum poëta in xvij. Iliadis in ſimili quodam exponēdo: cum enim impreſſionem Troianorum duce Hectore in Græcos, qui etiam ipſi globo facto prælium renouabant, plenam ſtrepitus, ac vocum tumultuoſarum, auxilio rei ſimilis ante oculos ponere vellet, inquit. Ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προχοῇσι διιπετέος ποταμοῖο βέβρυχεν μέγα κῦμα ποτὶ ῥόον: ἀμφὶ δέ τ' ἄκραι ἠϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω.

Ἔτι δὲ Ἀριφράδης τοὺς τραγῳδοὺς ἐκωμῴδει, ὅτι ἃ οὐδεὶς ἂν εἴποι ἐν τῇ διαλέκτῳ τούτοις χρῶνται. οἷον τὸ, δωμάτων ἄπο, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ δωμάτων: καὶ τὸ, σέθεν: καὶ τὸ, ἐγὼ δέ νιν: καὶ τὸ, Ἀχιλλέως πέρι, ἀλλὰ μὴ περὶ Ἀχιλλέως, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα: διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐν τοῖς κυρίοις, ποιεῖ τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ἐν τῇ λέξει ἅπαντα τὰ τοιαῦτα: ἐκεῖνος δὲ τοῦτο ἠγνόει.

Adhuc autem Ariphrades tragœdos maledictis figebat, quod quæ nullus unq́ diceret in ſermone, his utuntur. Ceu illud δωμάτων ἄπο, *ſed non* ἀπὸ δωμάτων. *&* σέθεν: *&* ἐγὼ δέ νιν: *&* Ἀχιλλέως πέρι, *ſed non* περὶ Ἀχιλλέως, *& quæcunq́ alia huiuſcemodi: quia enim non ſunt in proprijs, efficiunt quod minimè vulgare eſt in locutione omnia huiuſcemodi. ille autem hoc ignorabat.*

Reſtabant rationes quædam loquendi propriæ tragicorum: quas illi, multum in hoc videntes, excogitarant, ut dignitatem acquirerent ſuo ſermoni. eas autem ut

Euclides,

Euclides, ille priſcus, improbè accuſauerat ſuperiorem formam orationis, & Homericam præcipuè, ita Ariphrades quidam inuentus fuerat, qui ſine cauſa reprehenderet. Defendit igitur hac in re tragicos noſter doctor, & vtilitatem huius licentiæ declarat, inſcitia Ariphradis demonſtrata, qui ſtulte ea vituperaret, quæ laude in ipſis digna forent, ita locum hunc perſequens. Præterea Ariphrades tragicos poëtas notare ſolitus erat: hos enim manifeſto intelligit, quamuis tragœdos appellet, quo uocabulo multi ſignificabant actores tragœdiarum, non poëtas ipſos: inſimulabat autem eos eo nomine, quod nimis liberè diſcederent à conſuetudine, ac non pauca verba, quæ nemo auderet loqui: ſimiliaq; monſtri eſſent, in ſermone proferrent, paſſimq; illis vterentur. Exempla autem non nulla ponit Ariſtoteles modi huius loquendi, quem ferri non poſſe aiebat præpoſterus ille reprehenſor. Ceu, quod ipſi dicerent δωμάτων ἄπο, ordine harum uocum, ſonoque unius earum immutato: & non, ut ceteri loquerentur, ἀπὸ δωμάτων. & præterea illud, nouum auribus multorum ponerent, σέθεν: hoc autem crebrum eſt apud eos poëtas, ut σέθεν dicant, cum σοῦ intelligi uolunt. Sophocles quoq; in oratione, qua fingit Oedipo ſe Creontem purgaſſe, facit illum dicentem. νῦν οἱ σέθεν χρῄζοντες ἐκκαλοῦσί με. Eadem ratio eſt illius ἐγὼ δέ νιν: hoc enim quoque vſitatum non eſt: ab eorumq; licentia natum: addit autem his quartum, uexatum itidem contumelia & ipſum ab Ariphrade, quod tragicus quidam dixerat Ἀχιλλέως πέρι, pro, ut multitudo loquebatur, περὶ Ἀχιλλέως. Simile eſt autem hoc primo. Quod uerò inquit, Et quæcunq, alia huiuſcemodi, indicat non nulla etiam alia ipſum, quæ paria ſuperioribus forent, criminari ſolitũ, Ceu, quod Æſchylus in Agamemnone inquit χειρὸς ὕπο, pro illo peruulgato ὑπὸ χειρὸς. Nec non, quod Euripides in Oreſte protulit ἐμοῦ μέτα, pro μετ' ἐμοῦ. Quod ſequitur ualet ad indicandum bonum huius locutionis, patefaciendumq; conſilium poëtarum, qui populare cotidianumq; genus orationis declinare volentes, huc ſe contulerunt: cuncta enim hæc ut tradit, quia non ſunt è numero vſitatarum vocum: hæc enim nunc videtur intelligere, κύρια dicens, gignũt quiddam in oratione, quod minime uulgare nec plebeium eſt: cuius generis dicendi grandioris, ut vndiq; reſpondeant magnitudini earum rerum, quas tractant, ratione ſumma ſtudioſi ſunt tragici poëtæ. Μὴ ἰδιωτικὸν autem vocauit, vt ſupra, quod quia tenue non ſit, atque in vſu quoque hominum imperitorum, ac vulgi deniq; ipſius, meritò hic probatum eſt: ἰδιωτικὸν enim vulgare valet. Plato quoque in Ione hoc verbum ita cepit · ἰδιωτικόν q; vocauit, quod in uſu etiam populi & imperitorum eſt: ita enim illic Socrates loquitur cum recitatore illo Homerici carminis, diſſimulatione illa ſua vtens. Βουλοίμην ἄν σοι ἀληθῆ λέγειν ὦ Ἴων, ἀλλὰ σοφοὶ μέν πού ἐστε ὑμεῖς οἱ ῥαψῳδοὶ, καὶ οἱ ὑποκριταὶ, καὶ ὧν ὑμεῖς ᾄδετε τὰ ποιήματα, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄλλο, ἢ τἀληθῆ λέγω. οἷον εἰκὸς ἰδιώτην ἄνθρωπον. ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου, οὗ νῦν ἠρόμην σε, θέασαι, ὡς φαῦλον καὶ ἰδιωτικόν ἐστι καὶ παντὸς ἀνδρὸς γνῶναι. Vt autem ex eodem hoc etiam loco apparet, ἰδιώτην vocauit nulla doctrina excultum, vt eſt plerunq; multitudo. Sed antea quoque eodem pacto, idem hoc verbum vſurparat. Cicero præterea hoc Græco vocabulo ſæpe vſus eſt, quod radices egerat in Latinum ſermonem, vt in noſtrum etiam fecit: atque id quidem, vt magis receptum appareat, in orationibus. In extremo verò ponit, quod, conſtituto iam iudicio tragicorum, ſtultitiam Ariphradis declarat, qui exiſtimare vellet ac ſententiam ferre de illis rebus, quarum peritus non erat: inquit enim, ille autem, qui ſcilicet tantum ſibi tribuebat, hoc ignorabat, nec videbat ea ratione ſtilum grandiorem fieri.

Ἔστι δὲ μέγα μὲν τὸ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων πρεπόντως χρῆσθαι, καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ γλώτταις. πολὺ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι: μόνον γὰρ τοῦτο οὔτε παρ' ἄλλου ἐστι λαβεῖν: εὐφυΐας τε σημεῖόν ἐστι: τὸ γὰρ εὖ μεταφέρειν τὸ ὅμοιον θεωρεῖν ἐστι.

Eſt autem magnum quidem vno quoque eorum, quæ dicta ſunt, conuenienter vti, & duplicibus nominibus, & linguis: multo autem maximum

metapho-

metaphoricum eſſe: ſolum enim hoc neque ab alio licet ſumere: ingenijq́; ſignum eſt: transferre enim recte verba, eſt ſimile videre.

Quum tradidiſſet, quæ plurimam laudem afferunt poëris, ſi modus in illis adhibeatur: ornamentaq́; multa orationis explicaſſet, quia non omnia paria illa inter ſe ſunt, docet nunc qui ſint eorum gradus, ac quæ maiore cum labore obtineantur. Quia inquam cunctis in illis luminibus, id quod decet ſeruare, nec modum in ipſis tranſire, arduum eſt. in quo tamen eorum captando maior difficultas poſita ſit declarat: ſed cauſam etiam huius difficultatis aperit. inquit igitur, vſum tranſlationum ab hac etiam re laudare volens, & commendationis ipſi aliquid acquirere. Eſt ſanè magnum atque arduum ſingulis his, quæ tradita ſupra ſunt, afferentia orationi decus atque elegantiam plurimam, vt decet vti, & in vſu illorum nullam in partem peccare: id eſt non nimium eorum, neque parum ſumere, & tempus etiam perſonasq́; ſpectare: planius autem ſignificare volens, quæ intelligeret: nam proximè egerat de modis illis loquendi abhorrentibus à conſuetudine, quibus delectati fuerant tragici poetæ, addidit: teſtatusq́; eſt ſe loqui de iunctis nominibus atque externis, quæ vocabula externa ipſe vocat linguas. Cumq́; non negauerit laboris non parum in his recte tractandis neceſſario capi, adiungit laborem hunc puſillum eſſe præ illo, qui capitur è tranſlatis verbis cum laude vſurpandis: hoc enim valet, quod inquit. Multo autem maximum metaphoricum eſſe: metaphoricus nanque vt opinor, vocatur ab eo, qui natura & ſtudio aptus eſt ad uerba rectè transferenda: inueniuntur enim quidam huiuſcemodi, cum plerunq́; mortales hi ad hanc rem idonei ſint: alij vero ad aliam. Vt autem hic μεταφορικὸν appellat eum, qui abundat hoc bono, ita in viij. Topicorum & συλλογιστικοὺς & ἐπιχειρητικοὺς eos; qui plurimum in uſu diuerſarum illarum rationum ualent: nec non etiam eodem locu προτατικὸν & ἐνστατικὸν & eum; cui in diſputando multæ propoſitiones in mentem ueniunt: & illum, qui facile poteſt reſiſtere argumentationi aduerſarij. Cauſam autem ſtatim huius rei reddit, cur ſcilicet tanti laboris ſit hoc adipiſci, ac plurimum in ipſo valere: aitq́;. Solum enim hoc neque ab alio licet ſumere: ingenijq́; ſignum eſt: quæ nanque ſtudio alicuius, promptoq́; in nos animo poſſumus obtinere, cum ipſis ornati ſumus, non tantam laudem nobis afferunt, vt illa, quæ intelliguntur noſtra opera parta eſſe, vel à natura profecta. Quod verò inquit παρ' ἄλλου λαβεῖν, eodem etiam pacto locutus eſt in iij. libro Topicorum, vbi de præſtantiore bono diſſerit: locosq́; monſtrat, vnde promantur argumenta ad id probandum apta: ait enim illic. Id quod nullo modo licet opera alius comparare, magis expetendum eſſe illo, quod ſtudio alicuius poteſt obtineri, cuiuſmodi eſſe adiungit iuſtitiam, ſi cum fortitudine conferatur: qui enim ipſe fortis non eſt, alium inuenire poteſt, cuius præſidio tutus ſit: non tamen iuſtus vnquam aliquis fiet opera alterius. addit autem præterquàm quod metaphoricum eſſe bonum quoddam eſt, quod aut à natura, aut doctrina illius ipſius, qui vti debet illo, proficiſcatur neceſſe eſt, eſſe præterea ipſum ſummi ingenii indicium, cuius etiam rei rationem reddit: nam inquit. Rectè enim transferre verba, & è ſua ſede in alienam aptè comportare, eſt ſimile intueri: in rebus ſcilicet diuerſis: poſſeq́; ſubito excogitare, quod ſimilitudinis aliquid habeat cum ea re, de qua oratio habetur. hoc autem effici non poteſt ſine natura eximia, aut præſtanti eruditione: de hac verò facultate videndi ſimile in rebus diſcrepantibus, & quot fructus ferret in optimis artibus tractandis, diſſeruit in primo Topicorum prope extremum eius libri. Quod præterea inquit hic, probè vti tranſlationibus, abundareq́; illis eſſe σημεῖον εὐφυΐας, idem videtur Cicero ſignificare voluiſſe, cum & ipſe de eadem re diſſerens in iij. de oratore: rationemq́; reddens, cur homines tranſlatis & alienis magis delectantur verbis, quàm propriis & ſuis, inquit. Id accidere credo, vel quod ingenij ſpecimen eſt quoddam tranſilire ante pedes poſita, & alia longe repetita ſumere.

Τῶν δὲ ὀνομάτων, τὰ μὲν διπλᾶ μάλιστα ἁρμόττει τοῖς διθυράμβοις: αἱ δὲ γλῶτται, τοῖς ἡρωϊκοῖς: αἱ δὲ μεταφοραὶ, τοῖς ἰαμβείοις. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἡρωϊκοῖς ἅπαντα χρήσιμα τὰ εἰρημένα: ἐν δὲ τοῖς ἰαμβείοις, διὰ τὸ ὅτι μάλιστα

λέξιν

λέξιν μιμεῖσθαι, ταῦτα ἁρμόττει τῶν ὀνομάτων, ὅσοις κἂν ἐν λόγοις τις χρήσαιτο: ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, τὸ κύριον, καὶ μεταφορὰ, καὶ κόσμος. περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας, καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως, ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

Nominum autem duplicia quidem maxime congruunt dithyrambis: linguæ autem, heroicis: tranſlationes verò iambicis verſibus. & in heroicis quidem omnia vtilia ſunt, quæ tradita ſunt: in iambicis autem, quia quàm maxime fieri poteſt imitantur locutionem, hæc nomina congruunt, quibuſcunq́; in ſermonibus aliquis vteretur. Sunt autem huiuſcemodi proprium, & tranſlatio, & ornamentum. De tragœdia quidem igitur, & imitatione in agendo, ſint nobis ſatis, quæ dicta ſunt.

Vt ſupra docuit, quæ potiſſimum poëticorum verborum præter cetera ſummam latidem in ſe habent: dignitatiſque plurimum afferunt ſcriptis poëtarum, ita nunc, quod præcipuè ipſorum genus, cui generi poëtarum idoneum: maximeq́; accommodatum ſit, tradit: hoc enim quoque præceptum præterire non debuit. inquit igitur. Nominum id eſt vocabulorum: neque enim hac voce capere debemus ſolum nomina propriè vocata, verum etiam verba. Nominum igitur ea, quæ duplicia ſunt iunctaq́; è duobus pluribus ve nominibus, maximè congruunt atque apta ſunt dithyrambis: poëtis enim, qui vtuntur eo carmine, ſectantibus ſonitum, granditatemq́; vndiq́; aucupantibus, conceditur, vt in componendis verbis liberiores ſint. Æſchylus, qui & ipſe multus eſt in hac amplitudine orationis conſectanda, iunxitq́; multa verba contra vſum multitudinis, aliquando reprehenſus eſt atque exagitatus, quod nimis duriter nõ nulla finxerit: licereq́; ſibi putarit, quod ſolis cõceditur dithyrambicis, vt in illo etiam loco. πολύπλαγκτα δ' ἦν ἰδεῖν ἱππασυντετραβᾶ τὰ χθὲς δείγματα. nam ſcholion hoc etiam illic habent antiqui libri, quod vitium eius rationis declarat. κωμῳδεῖται ὡς διθύραμβος. perſpicitur autem fuiſſe animaduerſionem illam docti viri, quia ſenſit cum optimo magiſtro. De hac verò Æſchyli licentia, ſupra quoq́;, exemplo itidem poſito ex alia fabula, diſputaui. Addit hic Ariſtoteles linguas in primis conuenire heroicis carminibus: cuius rei cauſam, vt ſuperioris etiam attulit in iij. libro de arte dicendi. linguæ enim inquit ſunt quiddam honoris plenum ac contumax, hominis ſcilicet, qui faſtidiat peruulgatum modum loquendi. Tranſlationes verò iambicis ſenariis accommodatas dicit, atque illic maxime quadrare. Demetrius in libro περὶ ἑρμηνείας, cum de ampla dicendi forma diſſereret, dixit vti oportere ſane in ea verbis tranſlatis, non tamen crebris: cuius iudicij ſui, cum rationem redderet, oſtendens malum qnod inde naſceretur, inquit. Quia dithyrambum eo pacto, non orationem ſcriberemus. exiſtimari igitur ille poſſet diſſentire ab Ariſtotele, qui tenui carmini aſſignat metaphoras, cum ipſe grandi poëmati, plenoq́; ſpiritus eaſdem tribuat. Sed frequẽs nimiusq́; ipſarum vſus alienus etiam eſſet, vt arbitror, à ſenariis iambicis, non tamen diſſentaneus à dithyrambis, qui quamuis magis aptum ſibi genus verborum innenerint: duplicia ſcilicet, iunctaq́; è pluribus vocibus nomina: non tamen lepida hæc quoque & honeſta verba deſpiciunt, ſed omne quod elegans atq; amplum eſt, libenter recipiunt. Quamuis autem affirmaſſet ſupra externa præcipue verba rectè inſeri in verſus heroicos, tamen adiungit nunc omnia illa, quæ tradita ſunt, nominum genera, illic fructum ferre, nec aliena eſſe ab eo genere poëmatis. vt in iambicis verſibus, quia illi quàm maximè fieri poteſt, imitantur & exprimunt peruulgatam rationem loquendi, & conſuetudinem ſermonis (hoc enim arbitror hic valere λέξιν) quadrare dicit cuncta hæc nomina, quibuſcunq́; aliquis vteretur in colloquiis & familiaribus ſermonibus. ipſe inquit ἐν λόγοις, quod verbum (niſi fallor) hoc quod oſtendi, hic valet. ne tamen incertum ſit, quænam hæc nomina ſint, ipſe rem aperit, & huius naturæ eſſe inquit, vt rectè vſurpentur

pentur in familiaribus ſermonibus. proprium nomen, & tranſlationem, & ornamentum. quod tertium genus verborum, cuiuſmodi ſit non certo tenetur, quia ſupra poſita non eſt explicatio ipſius: nam quin ſuis propriisq; rerum nominibus conſuetudo referta ſit, dubitare nemo poteſt: eandem etiam recipere nomina tranſlata, nec carere hac elegantia conſtat. Quod auctor hic inquit τοὺς διθυράμβους, τοὺς ἡρωϊκοὺς, τοὺς ἰαμβείους, vt ſanè verba ipſa valent, accepi pro generibus illorum verſuum: nec tamen non exiſtimare aliquis poſſet non inſulsè verſus hic poſitos eſſe pro poëtis, qui ipſis vterentur, ac poëma conderent eo genere carminis, ut multo ſupra fecit, quum inquit. οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων κωμῳδοποιοὶ ἐγένοντο: οἱ δ᾽, ἀντὶ τῶν ἐπῶν τραγῳδοδιδάσκαλοι. His verò omnibus expoſitis docet ad finem peruentum eſſe huius diſputationis: ſeq́, ſatis iam præcepiſſe de tragœdia, & imitatione, quæ fit agendo: uſus eſt enim hac quaſi declaratione quadam tragœdiæ: ita enim diſtinguitur illa ab epopœïa, quæ narrat, commemoratq́; facta ipſa, non renouat ac refert, quæ multo ante geſta ſunt, vt ipſa facit. Animaduertendum autem ſeruare hic auctorem, quod initio libri ſæpè vſurpauit: vbi enim locutus eſt de inſtrumentis, quibus ars aliqua vteretur ad imitandum, ſemper addidit præpoſitionem ἐν: dixitq́; τούτοις μιμοῦνται in hac aut in illo. idem igitur hic facit: vtiturq́; hoc verbo πράττειν tanquam inſtrumento: agendo enim & referendo tragici, comiciq́; imitantur. Sed paucis etiam poſt verbis idem cuſtodit. ἐν μέτρῳ dicens, ut multo quoque infra apertius, vbi inquit. εἰ γάρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο. & quæ ſequuntur.

Περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς, καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικῆς, ὅτι δεῖ τοὺς μύθους, καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις συνιστάναι δραματικοὺς, καὶ περὶ μίαν πρᾶξιν ὅλην καὶ τελείαν, ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τέλος, ἵν᾽ ὥσπερ ζῶον ἓν ὅλον ποιῇ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν, δῆλον. καὶ μηδεμίας ἱστορίας τὰς συνήθεις εἶναι, ἐν αἷς ἀνάγκη οὐχὶ μιᾶς πράξεως ποιεῖσθαι δήλωσιν, ἀλλ᾽ ἑνὸς χρόνου, ὅσα ἐν τούτῳ συνέβη περὶ ἕνα ἢ πλείους, ὧν ἕκαστον, ὡς ἔτυχεν ἔχει πρὸς ἄλληλα. ὥσπερ γὰρ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἥ τ᾽ ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο ναυμαχία, καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονίων μάχη, οὐδὲν πρὸς τὸ αὐτὸ συντείνουσαι τέλος, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις ἐνίοτε γίνεται θάτερον μετὰ θατέρου: ἐξ ὧν ἓν οὐδὲν γίνεται τέλος.

De narratiua autem & in metro imitatrice, quod oportet fabulas quemadmodum in tragœdijs conſtituere dramaticas, & circa vnam actionem, totam & perfectam, habentem principium & medium & finem, vt quemadmodum animal vnum totum faciat ſuam propriamq́ voluptatem, perſpicuum eſt: & nullius hiſtoriæ conſueta eſſe: in quibus neceſſe eſt non vnius actionis facere expoſitionem, ſed vnius temporis, quæcunq́ in hoc contigere circa vnum aut plures: quorum vnumquodq́ vt euenit, ſe mutuo habet: Quemadmodum enim per eadem tempora & naualis pugna commiſſa eſt in Salamine: & prælium Carthaginenſium in Sicilia, quæ pugnæ nullam in partem ad eundem finem tendebant: ſic & in temporibus, quæ deinceps conſequuntur aliquando fit alterum cum altero, ex quibus vnus nullus fit finis.

Cum, vt ipſe met etiam teſtatur, ad finem iam perueniſſet præceptionis illius, quę ornauit tragœdiam, nunc rationem aggreditur alterius poëmatis conſtituendi, plurimum & ipſius dignitatis habentis, id eſt epopœïæ, quam vocat poëſim διηγηματικὴν, quia narrando ac cõmemorando munus ſuum obit, atq; ita imitatur quæcunq; ſibi propoſuit imitanda, quod non facit tragœdia: illa nanque alia ratione, id eſt renouando,

 nouando,

nouando, rurſusq́, eaſdem res gerendo, imitatur. addit autem, quod eſt tanquam declaratio ipſius. Et in metro imitatrice, id eſt quæ imitatur vtens heroico verſu: cum enim metrum orationis omne genus, quod certis menſuris illigatum eſt, appelletur, vt eſt ſermo poëtarum, hoc tamen loco, vt aliis etiam non nullis, quos indicaui, vocauit Ariſtoteles hoc nomine hexametrum carmen: ſi nanque hoc non ita ſe haberet, hoc quod adiungit explanandi animo, certiusq́;, quod volebat, oſtendendi, contrarium efficeret. De huiuſcemodi igitur poëſi conſtare dicit, quod in ea oportet fabulas conſtituere ac componere dramaticas, id eſt in quibus homines facientes aliquid, & in aliqua re gerenda occupati, contineantur, ut in tragœdia fieri demonſtratum eſſe inquit: in argumento enim quoque epico finguntur perſonæ aliquid agere, quamuis illæ ipſæ non inducantur, ſed poëta eorum facta exponat, ac ſæpe ex perſona ipſarum aliquid narret. Hoc igitur arbitror hic ſignificare fabulas dramaticas. Addit autem planum etiam eſſe quod fabulæ illæ verſari debent circa vnam actionem integram & perfectam. quæ habeat principium & medium & finē: hoc enim eſt, quo ſupra declarauit intelligi poſſe, an totum aliquid ſit: cum enim nullum horum defuerit, illud integrum eſſe cognoſcetur: reddit autem rationem, cur actionem huiuſcemodi eſſe oporteat, id eſt vnam, non plures: & eam quidem integram: hoc enim comparatum eſt, vt gignat pariatq́; ſuam ac propriam voluptatem: nam animans etiam vna, & ea integra cum voluptatem ſpectatoribus afferat cognitione ſui. parit illam puram, & quæ meritò ab ipſa expectari potuit: hoc enim ſimili putauit ſe facilius, quod probare voluit, demonſtraturum. Hæc igitur omnia ex ſuperiore tragœdiæ explicatione aperta eſſe inquit: quibus addit, nullo modo adhiberi transferriq́; huc poſſe, quod omnis hiſtoriæ commune eſt, atque illic vſitatum: quamuis ſimilitudinem quandam hiſtoriæ hoc poëma habeat, & ipſum quoq; narrando atque exponendo efficiat, quod uult. Non potuit autem hoc non admonere, ne aliquis, cum audiſſet hoc poëma narrationem quandam eſſe, licere ſibi putaret omnibus in rebus hiſtoricos imitari. Cum igitur ſimilitudinem, quam cum hiſtoria epopœïa habet oſtendiſſet, nunc diſſimilitudinem declarat: proprietatem nanque hiſtoriarum exponit: in illis enim neceſſe inquit eſſe non unius tantum facti explanationem facere, vt res illæ cognitæ ac perſpectæ ſint, quibus antea ignotæ forent: hoc enim ualet ποιεῖσθαι δήλωσιν, verum unius temporis, quæcunq́; eo tempore contigere in unius perſona, pluriumve ſiue hominum, ſiue populorum: quæ ſanè diuerſa facta, cum aliquando inter ſe affecta quodam modo inueniantur, totum tamen illud, quod ipſa coniungit ac paria reddit, caſu geſtum eſt, & non certo conſilio rationeq́; adminiſtratum: quod poëmatum ſeries requirit: cuncta enim ita illic copulata eſſe debent, vt alterū ex altero pendeat. Probare autem volens hoc quod dixit, fieri, vt naſcantur quandoq́; eodem tempore res, quæ quamuis ſimiles inter ſe ſint, tamen copulari non poſſint, nec eodem referri, vtitur memoria rerum multo ante factarum: nam eodem tempore, aut vicino admodum commiſſam eſſe pugnam nanalem propè Salaminam, narrat: & pedeſtrem pugnam Carthaginenſium in Sicilia: quæ tamen nec ab eodem conſilio profectæ ſunt, nec ad eundem finem referebantur: altera enim victoria Athenienſium fortunæ ſociorumq́; auctæ ſunt: altera gloria Græcis, Siciliam incolentibus, parta, qui cum illis non conſentiebant. Accepit autem hoc ab Herodoto, qui in vij. ſuorum librorum id diligenter memoriæ prodidit: quare qui totam rem accuratè ſcire uolet, auctorem eum adeat: narrauit enim hoc, ubi docuit miſſos eſſe legatos in omnes terras, in quibus Græci uiuerent, à Lacedæmoniis & Athenienſibus ad petendam opem contra Perſas: cum enim ad Gelonem quoque in Siciliam miſiſſent, exponit quod ab eo reſponſum acceperint, & quid impedimento fuerit, ut aiebant Siculi, ne Gelon eò maxima auxilia miſerit. Hoc igitur, quod tunc forte temereq́; geſtum eſt, temporibus etiam, quæ deinceps conſequuntur, vſu uenire poteſt, ut quippiam geratur quaſi unà cum altero: ex quibus tamen, disiunctis penitus, unus aliquis finis nullo modo efficitur. Cum in excuſis omnibus libris prius foret, καὶ μὴ ὁμοίας ἱστορίας τὰς συνήθεις εἶναι, ex quibus uerbis commodus nullus ſenſus eliceretur: & is etiam, qui inde duceretur, ui extorqueretur. nam Madius, qui omnino uoluit ea uerba huc accommodare, multa

ſupplere

ſupplere conatus eſt, & uerba ipſa poſtea, magna ex parte aucta, ſic ordinauit. Et oportet imitationi per narrationem metro non ſimiles hiſtorias eſſe conſuetas. præterquàm autem quod hoc ualde durum eſt, & ita quidem conciſum, curtumq́; , ut uideatur recipi non debere, hoc etiam ualet non parum ad ſententiam horum uerborum labefactandam: neque enim debuit Ariſtoteles tradere hiſtorias ſimiles non eſſe huic poëmati: neque hoc ei nunc propoſitum eſt, ut præcepta de hiſtoria dett ſed ut ab errore imperitos auerteret, oſtendendum ei fuit, quæ peculiaria ſunt in omni hiſtoria, aliena ab hoc poëmate, quod nunc inſtituit explicare, & præceptis optimis ornare, magnopere eſſe. Quare ſpreta ipſa hac lectione, quam corruptam, mendoſamq́; prorſus arbitror, alteram hanc ſecutus ſum: quæ ſi non nera eſt, quamuis cur uera exiſtimari non debeat, non uideam, tamen melius multo, quàm illa manere hic poteſt. certè nihil illa neque in ſententia, neque in ſtructura uerborum aſperum ac ſalebroſum habet: inueni autem ipſam in calamo exarato libro: nec quicquam in ea, iudicium meum ſecutus, immutaui. Τὰ συνήθη uerò ualere puto ea, quæ ſunt uſitata & peculiaria, id eſt quæ ſolita ſunt diligenter ſeruari. Animaduertendum uerò, quum utatur hic iiſdem uerbis, quibus ſupra uſus eſt in tragœdiæ ui naturaq́; euoluenda, ordinem tamen ipſorum auctorem uariare: illic enim inquit. κεῖται δ' ἅμα τὴν τραγῳδίαν πλείους καὶ ὅλας πράξεις εἶναι μίμησιν.

Σχεδὸν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ποιητῶν τοῦτο δρῶσι: διὸ, ὥσπερ εἴπομεν ἤδη, καὶ ταύτῃ θεσπέσιος ἂν φανείη Ὅμηρος παρὰ τοὺς ἄλλους, τῷ μηδὲ τὸν πόλεμον, καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν ὅλον: λίαν γὰρ ἂν μέγας, καὶ οὐκ εὐσύνοπτος ἔμελλεν ἔσεσθαι. ἢ τῷ μεγέθει μετριάζοντα, καταπεπλεγμένον τῇ ποικιλίᾳ. νῦν δ' ἓν μέρος ἀπολαβὼν, ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς. οἷον. νεῶν καταλόγῳ, καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνει τὴν ποίησιν.

Ferme autem multi poetarum hoc faciunt, Quare, quemadmodum diximus iam, & hac re diuinus vtiq́ videri poſſet Homerus præter ceteros, quia neque bellum, quamuis habens principium & finem, aggreſſus eſt caneere totum: valde enim vtiq́ magnum, & quod non facile vndiq́ perſpici poſſet, futurum fuit. vel magnitudine modicè ſe habens, intertextum varietate. nunc autem, cum vnam partem inde dempſiſſet, epiſodijs vſus eſt ipſorum multis, vt nauium catalogo & alijs epiſodijs, quibus diſtinguit poëſim.

Cum materiam nouam exorſus eſſet: &, tragœdiæ natura iam explicata, præcipere aliquid eorum, quæ ad epopœïam expoliendam faciunt, cœpiſſet: in hisq́; oportere ipſam unum tantum factum perſequi dixiſſet, non plura, quod commune ipſi eſt cum tragœdia, docet nunc hoc, quod tanti ponderis eſt ad opus egregium, perfectumq́; vndiq́, conficiendum, neglectum eſſe à maiore parte poëtarum, qui vtilitatem huius rei non viderunt: nec valde periti artis, quam tractabant, extiterunt. Quare cum tam multi in hoc lapſi ſint, qui id prorſus ſcire debebant, hoc auget laudem Homeri: ille namque hunc ſcopulum vitauit, & vt in aliis omnibus rebus, ita in hoc ſe egregie, & ſumma cum laude, geſſit. quare fert ipſum, quod ſupra quoque fecerat, in cœlum: ac veris ornat laudibus. Quod igitur initio huius partis inquit. Ferme autem maior pars poëtarum hoc faciunt, ualet, imitantur hiſtoricos: & quæcunq́; vno tempore contigerunt, perſequuntur: nec intelligunt quid diſcriminis verſetur inter ſuum, & inter illorum ſtudium. Adiungit autem ſtatim. Quare, vt iam teſtati ſumus, hac etiam in re diuinus cœleſtisq́; videri poſſet Homerus præter ceteros, intelligens illum locum, vbi quomodo accipi poſſet vna fabula, docuit: con-

futato enim errore aliorum, tradidit Homerum, quemadmodum ceteris in rebus omnibus poëtis præſtat, ita etiam ab ea culpa longe afuiſſe, in quam illi paſſim incurrerent: vidiſſeq; quod facto illic opus eſſet. Cur uerò dignum putet tanta laude Homerum, oſtendit: cauſamq; eius eſſe dicit, quod ille quamuis anſam quandam peccandi nactus eſſet, cognito uitio eius rei, longe ab ea ſe remouit. anſa autem fuit, quia bellum Troianum, ſi totum illud ſcribere voluiſſet, principium & finem habebat, id eſt res integra abſolutaq; erat: nam extremis poſitis medio ipſum non caruiſſe ſignificat. Hortari igitur hoc ipſum potuit, vt ſe aggrederetur: quod tamen non tantam uim in animo ipſius habuit, ut illum à uero, & eo, quod rectum eſſe ſentiebat, auocaret. Cauſam etiam affert, cur ſe ab eo rectè abſtinuerit Homerus, & quod illic uitium futurum fuerit, exponit, dicens. Valde enim magnum & quod non vndiq; perſpici poſſet, id bellum opusq; fuiſſet. nam quod teſtata iam immẽſa ipſius magnitudine adiunxit, καὶ εὐσύνοπτον, eſt tanquam declaratio antecedentis ſententiæ: magnitudo enim belli Troiani nulla alia de cauſa obfuiſſet, niſi quia impediſſet, ne principium ipſius belli & finis ſimul conſpici poſſet. Addit præterea ipſum nõ ſolum hoc rectè non feciſſe, ut totum ſcilicet id bellum aggrederetur, ſed neque iuſtam etiam bonamq; partẽ eius belli ſuſcepiſſe, quam epiſodiis uariaret: inſertiſq; eò ſuauibus quibuſdam digreſſionibus ornaret: ſine hoc autem elegantiæ non multum, uoluptatiſq; poëma habere poteſt. eadem uero cauſa ne hoc faceret, Homerum impulit: ita enim quoque nimis prolixum id opus futurum fuit: neque facultatem iis qui audirent legerentq;, daturum, ut uno quaſi aſpectu oculorum uideri poſſet. Poſtquam autem expoſuit, quid ratione ſummoq; conſilio uſus, non fecerit Homerus, oſtendit quid ille animo ſuo probarit, & omni ex parte aptum magnæ laudi conſequendæ iudicarit: ait enim. Nunc autem una parte intercepta, epiſodiis uſus eſt ipſorum multis. νῦν autem quod inquit, non tam tempus ſignificat, quàm conſilium Homeri monſtrat, utile magnopere huic rei: remotumq; ualde à rationibus ineptis aliorum poëtarum. Nam ἀπολαβεῖν è toto aliquo integroq; corpore, partem demere ſignificat teſtimonio etiam hoc Platonis, qui in iij. libro de rep. & ipſe his uerbis uſus eſt. οὐ κατὰ ὅλον, ἀλλ' ἀπολαβὼν μέρος τι: oſtendit enim Socrates ſe imitaturum eſſe in ea re tradenda eos, qui nullam facultatem habent dicendi: illos enim ita ſe uulgo gerere planum eſt. Quod uerò legitur in excuſis libris ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς: qui locus non nihil negotij attulit interpretibus: Paccius enim ἐν αὐτῷ uidetur legiſſe: Madiusq; ſedulò etiam de hac varietate ſcripturæ diſputauit, cum eodem modo ſcriptum inuenerim in calamo exaratis exemplaribus, uidendum puto, an commodus aliquis aptúſq; ſenſus ex hac lectione elici poſſit: quare ſi ipſorum acceperimus, rerum geſtarum in eo bello, quæ extra partem illam poſitæ ſint, non inſulsè fortaſſe faciemus: certum enim eſt hoc poëtam feciſſe: admiſcuiſſeq; eò non nulla, quæ facta eo tempore ſunt, cum adhuc iratus duci Græcarum omnium copiarum Achilles non erat. aut igitur ita intelligendum hunc locum arbitror, aut ſententiam Paccij eſſe ſequendam: cuius etiam iudicium in eo probo, quod emendauit pro εἷς, quod in multis libris eſt, οἷς: qui etiam error ſcripturæ quomodo natus ſit, facile perſpicitur: notæ enim, quæ ſpiritum ſonúmq; huius uocis monſtrabant perperam acceptę ab imperito aliquo librario, exiſtimatæq, pars eſſe primæ literæ illius nominis, fecerunt ut pro οἷς, ſcriberetur εἷς: nec tamen ſequor illum in ſententia eorum uerborum, cum uerterit. Quibus poëſim ipſam locupletiſſimam reddit: arbitror enim διαλαμβάνει hic ualere, quæ ferè notio eſt huius uerbi, diſtinguit diuerſáſq; in partes ſecat. augere ſanè epiſodia opus illud ac locupletare, manifeſtum eſt. non tamen hoc auctor hic tradit: neque ea uis ſubiecta eſt huic uerbo: dirimere autem epiſodia, ac varietate ſua elegantiæ plurimum ſuauitatiſq; afferre alicui poëmati, apertum eſt. nam partes etiam non nullæ utriúſq, Homerici operis uocatæ ſunt ab his epiſodiis. itaque ipſas citare ueteres ſcriptores ſæpe conſuerant.

Οἱ δ' ἄλλοι περὶ ἕνα ποιοῦσι, καὶ περὶ ἕνα χρόνον, καὶ μίαν πρᾶξιν πολυμερῆ. οἷον ὁ τὰ Κυπριακὰ ποιήσας, καὶ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα. τοιγαροῦν ἐκ μὲν Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας μία τραγῳδία ποιεῖται ἑκατέρας, ἢ δύο μόναι: ἐκ

δὲ Κυπρίων, πολλαί: καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς Ἰλιάδος πλέον ὀκτώ. οἷον, Ὅπλων κρίσις, Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος, Εὐρύπυλος, Πτωχεία, Λάκαιναι, Ἰλίου πέρσις, καὶ Ἀπόπλους, καὶ Σίνων, καὶ Τρῳάδες.

Alij autem circa virum vnum faciunt, & circa vnum tempus, & vnam actionem, habentem multas partes. Ceu qui fecit Cyprica, & paruam Iliadem. Igitur ex Iliade quidem & Odyſſea vna tragœdia efficitur ex vtraq́; vel duæ ſolæ. Ex Cyprijs autem, multæ: & ex parua Iliade plus quàm octo. Ceu, Armorum iudicium, Philoctetes, Neoptolemus, Eurypylus, Mēdicatio, Lacanæ, Ilij depopulatio, & Reditus claſsis, & Sinon, & Troades.

Vt proxima vicina pars laudes Homeri continuit, iudiciumq́; illius in cœlum tulit, ita hæc ceteros poëtas vituperat: multumq́; peccaſſe in ſuo ſtudio declarat: tradit enim ipſos omnia, quæ vni alicui perſonæ contigerunt, ceciniſſe: & cuncta, quę vno tempore geſta ſunt, complexos eſſe, quod hiſtorici munus, non epici poëtæ docuit eſſe. Eoſdem etiam labi dicit, quia vnam actionem, præditam multis partibus, argumentum faciant ſui poëmatis. πρᾶξιν πολυμερῆ ipſe appellauit: videtur autem πολυμερῆ dicens, intelligere, quam ſupra, iuncto itidem uerbo, uocauit πολύμυθον, vbi tragicos admonuit, ut ſummo ſtudio cauerent, ne coagmentationem epicam caperent, ex eaq́; conficerent tragœdiam: quæ nanque ſit rerum coagmentatio, epico poëtæ apta, oſtendere uolens, inquit. ἐποποιικὸν δὲ λέγω τὸ πολύμυθον. Partes igitur illæ, quas nunc intelligit, ſunt fabularum inſtar. Sed quum hi loci, qui nunc a me collati inter ſe ſunt, giguere facile poſſint ſcrupulum in animo alicuius, nō alienum erit de hoc aliquantulum diſputare: uidetur enim auctor ſibi ipſi aduerſari: quū reprehendat nunc, uitioſumq́; eſſe tradat id, quod illic peculiare propriúmq́; eſſe huius poëmatis affirmarit: ſi nanque coagmentatio epica multarum fabularum eſt: hoc nanqua ſine dubio ualet πολύμυθον σύστημα, quo modo accuſari poſſunt, qui huiuſcemodi aliquam materiam argumentum faciunt ſui poëmatis: manifeſtò autem auctor id nunc facit: obiicitq́; hoc ipſis, ut uitium. Ita verò poſſe puto occurri huic difficultati, vt hic Ariſtoteles inſimulet id, quod ſanè mendi aliquid continere intelligit: vellet enim omnino ipſe argumentum epicum ex vna fabula conſtare: aut, quia hoc effici vix poteſt, proxime ad id accedere, & hanc putat eſſe optimā omnium conſtitutionem: illic verò dixit eſſe coagmētationem epicam, multarum fabularum, quia magna pars ipſarum huiuſcemodi inuenitur: quippe quum in extremo propè hoc libro fateatur & Iliadem Homeri, & Odyſſeam nō eſſe ſimplices penitus & vnas fabulas, quum habeant in ſe partes aliquas grandiores, & ex quibus fabulæ commode componi poſſint: quod tamen docet factum eſſe non negligentia poëtæ, ſed rei ipſius uitio: nam eodem animo, cuius antea ſemper fuerat, affirmat illa poëmata bene ſe habere, quod ad rerum coagmētationem facit, & uacua eſſe ab hac culpa, quantum res ipſa patitur. Quod uerò reprehendit ipſos, quod ea tantum perſequerentur, quæ illi perſonæ accidere: aitq́; ipſos, hoc ſignificare uolens, περὶ ἕνα ποιεῖν, eodem pacto locutus eſt ſupra, quo loco redarguit errorem illorum, qui non intelligerent, quomodo una fabula capi deberet: putarēntq́; fabulam unam eſſe, quæ in eadem perſona ſemper maneret, quamuis res diuerſas & nulla parte inter ſe cohærentes, commemoraret: inquit enim. μῦθος δ' ἐστὶν εἷς, οὐχ, ὥσπερ τινὲς οἴονται, ἐὰν περὶ ἕνα ᾖ. Exprimere autē hoc ipſum Cicero uidetur uoluiſſe, cum in epiſtola ad L. Lucceium inquit, cauſas afferens deſiderij illius ſui, quod uehementer cuperet res à ſe geſtas ſeparatim ſcribi. Et ſimul ſi uno in argumento, unáq́; in perſona mens tua tota uerſabitur: & quæ ſequuntur. Exempla uerò ponens Ariſtoteles eorum poëtarum, qui in hanc culpam incidiſſent, nomina eorum non ponit, ſed auctores poëmatum eorum uitioſorum citat: quia (ut opinor) incerti illi erant: aliiq́; de ea re aliter ſentiebant. Ne igitur iudicium ſuū interponeret in re tam obſcura, nulla præ-

ſertum neceſſitate premente, ita illos ſignificauit. inquit enim. Ceu qui ſcripſit Cyprica: uec non puſillam Iliadem. Operis autem uocari Cypria mentioné fecit etiam Herodotus in Euterpe, his uerbis. ἐν δὲ τοῖσι κυπρίοισι εἴρηται, ὡς τριταῖος Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐκ σπάρτης ἐς τὸ ἴλιον. Nec nou Athenæus in viij. libro δειπνοσοφιστῶν, qui non nullorum etiam meminit, qui putarentur id poëma confeciſſe, quamuis rem in ambiguo relinquat. Sed etiam Pauſanias in Laconicis, commemorans ipſum tradere Hilairam, & Phœben, quibus ut deabus, fanum ædificatum eſſet, natas ex Apolline: inquit enim. ὁ ποιήσας ἔπη τὰ Κύπρια θυγατέρας αὐτὰς Ἀπόλλωνος φησὶν εἶναι. Multo quoque ſupra ego de hoc diſputaui: ubi enim Ariſtoteles egit de tertio quodam genere agnitionis, meminit Cypriorum Dicæogenis. quare magis adhuc ad eam opinionem inclino, ut non intelligat duobus his locis idem opus, cum hic nomen poëtæ nou ponat: ſequatur tq; inſtitutum reliquorum, qui ita inde teſtimonia citabant, tanquàm incertus auctor eius poëmans foret: eodem pacto etiam citatur alterum poëma à ueteribus ſcriptoribus Pauſania & aliis. Probare autem hoc uolens Ariſtoteles: Homerum ſcilicet multum in hoc uidiſſe, qui materiam ſui carminis ceperit partem tantum belli Troiani: ceteros verò peccaſſe, qui facta quędam perſecuti ſunt, multiplicia, conflatáq; è multis partibus, quarum ſingulæ modicum corpus haberent, inquit hoc etiam poſſe inde perſpici, quod ex Iliade quidem, & Odyſſea una tragœdia conficitur: hoc ſenſu, ut puto, ut una ex Iliadis, una itidem ex Odyſſeæ toto corpore conflaretur. quod arguit facta illa ſimplicia eſſe, nec è pluribus, integris &, ipſis factis: quæq; per ſe manere poſſint, conſtare. addit autem. Vel duæ ſolæ, ſignificans, ſiquis contendat, ex vtroq; ſeparatum poëmate, duas fortaſſe tragœdias hauſturum eſſe, quamuis illa grandia nunc ſint: immenſumq; corpus unà cum epiſodiis conficiant. contra verò tradit, è poëmate, quod uocaretur Cypria, multas tragœdias elici poſſe: nec tamen numerum earum oſtendit. è puſilla ſane Iliade ita multas, vt aſcenderent ad numerum octo tragœdiarum. liquido igitur hinc perſpicitur, actiones, quas illa continebat, multiformes fuiſſe: & in una fabula (ut illi putabant) multas fabulas latuiſſe: nomine autem illas appellat, numerumq; earum ponit: qui numerus, dum accuratè res quæreretur, creuit: non tantum ſupta indicato ab Ariſtotele numero reſpondit: decem enim inde poſſe duci traditæ ſunt. Nomina earum ſunt: armorum iudicium, quo titulo Pacuuius apud Latinos etiam fabulam docuit: Philoctetes, Neoptolemus, Eurypylus, Mendicatio, Lacæna, uel, ut in quodam ſcripto exemplari iuueni, numero multitudinis Lacænæ, Ilij deppopulatio, & reditus claſſis, & Sinon, & Troades. Non oportet autem ſubtiliter quærere, à quibus poëtis hæ tragœdiæ confectæ ſint: neque enim obſcura erant & ignota quæ geſta erant in eo bello, vt è partibus ipſius ſingulis, ſi aptæ huic rei fuiſſent, tragici poëtæ fabulas conficere poſſent: quamuis hæc duo poëmata nunquam in manus ſumpſiſſent. Præter id autem, quod indicaui, aliud parui momenti diſcrimen inueni in calamo exaratis libris: κυπρικὰ enim cuncti habent, non, ut excuſi formis, κυπριακά. Quod uerò ad nomina fabularum facit, quæ ducerentur è puſilla Iliade, uidendum eſt, quod Neoptolemi factum complecti potuerit tragœdia ab eo vocata: nam cum in Lemnum inſulam unà cum Vlyſſe miſſus eſt, ut inde ſeu dolo, ſeu ui, abducerer Philoctetem, Philoctetis ipſius nomine appellata eſt, quam iam nominarat. An cum primum patre interfecto in exercitum uenit? quamuis ſi hoc uerum ſit, antecedere ſuperiorem deberet: cum enim iam ad Ilium ueniſſet, uſus eſt exercitus opera ipſius in Philocteta reducendo ad Troiam. Sed in aliis quoque fabulis appellandis uidetur hic Ariſtoteles ordinem earum rerum non ſecutus, ut cum Sinonem nominauit poſt Ilij direptionem, & reditum Græcorum in patriam. ſi fabula ab illo vocata continebat factum illud, cum Sinon capi uoluit, & ad Priamum ductus eſt, ut imponeret Troianis: quam totam rem tetigit Virgilius. Eurypylus quoque fabula habet difficultatem, nec exploratum eſt, quod argumentum ipſius fuerit. An ſignificat πρᾶξιν illam, cum miſerunt Græci Eurypylum ad Apollinem, vt quęreret ex eo aliquid, quod ad commoda exercitus pertineret? hoc enim narrauit Sinon apud noſtrum poëtam illo loco, qui tamen falsò dixit eum miſſum, ut rationem interrogaret expediendæ fugæ: reſponſumq; tuliſſe, oportere, ut claſſis inde abire poſſet, humana hoſtia litare,

re,

re. nam quod quidam tradiderunt huius tragœdiæ meminiſſe Ciceronem in Tuſculanis, non uidetur ſatis firmum. Citat ſanè Cicero plures uerſus illic è tragœdia quadam, in quibus Eurypylus ſaucius inducitur. non tamen tragœdiam illam ab ipſo uocatam oſtendit: nec ueriſimile eſt inde plenam tragœdiam effici potuiſſe: præter quam quod Homerus hoc narrat in xj. libro Iliadis: quare non conuenire videtur ſententiæ Ariſtotelis. Incertus quoque mihi magnopere eſt titulus conſequentis tragœdiæ: nec ſanè perſpicere poſſum, quid ualeat hic πτωχεία. Scrupulus præterea uerſatur in ea uoce, quæ ſequitur: nec teneo, quæ nam pars paruæ Iliadis uocari potuerit λάκαιναι, & vnde hoc nomen eò venerit. ſi valet, vt videtur, λάκαιναι, mulieres eius gentis. Spartanæque: quid enim feminis Lacænis cum rebus ad Troiam geſtis? Aliquando ueritus ſum, ut numerus tragœdiarum magis reſpondeat ei, quem primo prodidit Ariſtoteles, ne coniungi debeant duo hæc nomina: ut index unius fabulæ duobus uocabulis conſtiterit: quod ſæpè factum eſt, potueritq́; demum inde erui tragœdia, quæ uocaretur πτωχεία λάκαινα: nam quod adiuuat tenuem hanc meam ſuſpicionem, uidebatur oſtendendum, cuius generis hominum, nationisq́; eſſet emendicatio illa.

Ἔτι δὲ τὰ εἴδη ταὐτὰ δεῖ ἔχειν τὴν ἐποποιΐαν τῇ τραγῳδίᾳ: ἢ γὰρ ἁπλῆν, ἢ πεπλεγμένην: ἢ ἠθικὴν, ἢ παθητικὴν, δεῖ εἶναι: καὶ τὰ μέρη ἔξω μελοποιΐας καὶ ὄψεως, ταὐτά: καὶ γὰρ περιπετειῶν δεῖ, καὶ ἀναγνωρίσεων, καὶ παθημάτων. ἔτι τὰς διανοίας, καὶ τὴν λέξιν ἔχειν καλῶς. οἷς ἅπασιν Ὅμηρος κέχρηται καὶ πρῶτος, καὶ ἱκανῶς.

Adhuc autem formas eaſdem oportet habere epopœiam cum tragœdia: vel enim ſimplicem, vel implicitam: vel moralem, vel patheticam oportet eſſe. & partes extra melopœiam & aſpectum, eaſdem: etenim peripetijs eget, & agnitionibus, & paſſionibus. præterea ſententias & locutionem habere recte. Quibus omnibus Homerus vſus eſt & primus, & ita, vt ſatis putari debeat.

Cum iam docuiſſet conuenire epopœiæ cum tragœdia in hoc, ut actionem vnam ipſa quoque perſequatur, vt tragœdia: & non vniuerſa facta vnius alicuius commemoret, addit nunc alia itidem non nulla, quæ ipſis ferè communia ſunt. Primum igitur tradit requiri etiam, ut epopœïa formas eaſdem habeat, quas habet tragœdia: formas autem, quas uocet notum eſt è ſuperiore diſputatione. confirmare verò volens totidem ſpecies inueniri carminis epici, quot tragœdiæ docuerit eſſe, inquit. Vel enim ſimplicem, uel implicitam; vel moralem, uel patheticam oportet eſſe: inueniri enim tragœdias, quæ his formis inter ſe diſcreparent, ſignificauit: cum earum alteræ ſimplices forent, & vno tenore, vt ab initio cœpiſſent, procederent: alteræ verò quaſi duplices eſſent, & tectæ: quod perſona aliqua magni ponderis in eo facto falleret, ac quę nam foret initio ignoraretur: eadem ratio duarum reliquarum eſt, ut, cum ſuo loco de illis diſputaretur, demonſtratum eſt. Quod igitur illic uſu uenit, hic etiam diuerſo in poëmate contingere affirmat, vt eodem pacto inueniantur epopœiæ inter ſe diſtinctæ. addit etiam partes, duabus exceptis, eaſdem eſſe in epopœïa, quæ exiſtunt in tragœdia: partes uocans, quas ſuo magis ac proprio nomine paulo antea appellauit formas, quia informant corpus vtriusq́; poëmatis, & qualitatem quandam illic aſpergunt. partes autem, quæ abſunt ab epopœïa, eſſe inquit melopœïam, & aſpectum: neque enim modi & inſtrumenta muſica adhibebantur lectioni epopœïæ: neque ſcena ornabatur, ut oculis etiam ſpectatorum proponerentur, quæ recitabantur. Probare verò uolens uerum eſſe quod dixit, ait. Etenim caſibus illis admirabilibus ſubitisq́;, qui vocantur περιπέτειαι, eget epopœïa, non minus atque tragœdia: nec non agnitionibus: hæc autem res ſunt, quæ reddunt omne

poëma, in quo naſcuntur, implicitum atque inuolutum. Sed etiam opus illi eſſe dicit pathemaſi: id eſt requiri, vt aliquando in ea referantur caſus atroces, & vt plena illa ſit vulnerum ac cædum: hoc enim valet, egere epopœïam his rebus: facere inquam non poſſe, quin hæc omnia in ea aliquando contineantur, ſi plena ipſa & ornata futura eſt: hominibus enim huiuſcemodi multi caſus eueniunt. Animaduertendum autem reſpondere huic locum illi, cum euoluta iam ui agnitionis, duobusq; ipſius generibus explicatis inquit. Duæ igitur fabulæ partes circa hæc verſantur, peripetia inquam & agnitio: tertia vero, pathos: illic enim quoque appellat tres has partes præter partes quales quantasq;. Sunt autem illæ, ut eo loco declarauit, fabulæ partes quæ una eſt è partibus qualibus, ac princeps quidem ipſarum. Non conſtituit autem ratione vlla cunctas illas diuerſas ſpecies epopœïæ, ſed duas tãtum, vt ſuſpicari licet: cuius generis infrequentiores ſunt: qua de cauſa videbantur magis confirmatione egete: illæ uerò ſunt: implicita epopœïa, & pathetica. Adiungit præterea oportere etiam, ut in ſententiis elocutioneq; benè ſe illa habeat: quæ nanque his partibus laboraret, non magnam aliqnam laudem unquã conſequeretur, quamuis abundaret aliis poëmatum virtutibus: magni enim momenti res eſt, quæ potiſſimum ſententiæ in ea edantur: graues ne & acutæ: an leues & futiles: nam ſtilus etiam ornatus eſſe debet, ac reſpondere granditati eius poëmatis. claudit autem hanc partem laude Homeri: paucisque uerbis infinitum honorem illi tribuit, affirmans ipſum iis omnibus vſum primum, quia ante ipſum epicus nullus his uirtutibus inſtruere poëma ſuum potuerit. Egregia verò laus eſt, quempiam ea bona collegiſſe, quæ in illa re ornanda, cui ſtudebat, deſiderari poterant: ac tempore etiam ceteros omnes viciſſe, eidem operi incumbentes: qui enim primi aliquam rem utilem, laudeq; dignam inuenerunt, magnopere ſemper commendati ſunt. Quod verò ſequitur ἱκανῶς: ita enim legitur in ſcriptis, quæ vidi, exemplaribus, ualet cunctas illas res ita Homerum tractaſſe, ut merito quiſquam illic aliquid deſiderare non potuerit: & iudicare ea parte poëma illud minus belle tractatum: neq; tamen videtur negare Ariſtoteles, quin ſiquis ſummo ſtudio in id ſolum incumbat, poſſit aliquid ornamenti alicui parti acquirere. Sed tamen hoc non inurit notam aliquam ei poëtę, qui ita ſe geſſit in munere ſuo obeundo, ut nihil illic iure optimo deſideretur: eaq;, quæ adlata ſunt, homini omni æquo ſatisfacere debeant.

Καὶ γὰρ καὶ τῶν ποιημάτων ἑκάτερον συνέστηκεν: ἡ μὲν Ἰλιὰς, ἁπλοῦν καὶ παθητικόν: ἡ δὲ Ὀδύσσεια, πεπλεγμένον: ἀναγνώρισις γὰρ διόλου καὶ ἠθική. πρὸς δὲ τούτοις λέξει καὶ διανοίᾳ πάντα ὑπερβέβληκε.

Etenim & poematum vtrumq; conſtitit. Ilias quidem, ſimplex & patheticum: Odyſſea verò, implicitum: agnitio enim per totum, & moralis eſt: præter autem hæc locutione & ſententia omnes ſuperauit.

Cum auctorem principemq; extitiſſe Homerum dixiſſet in epopœïa ornanda, atq; omnibus bonis augenda, quæ deſiderari illic poterant, ne falsò exiſtimaretur tantum ei tribuiſſe, probat id verum eſſe earum rerum enumeratione: locaq; indicando, in quibus hoc aut illud poſitum foret. Si nanque inquit vtrumq; ipſius poëma quiſpiam attendat, inueniet ipſa hoc pacto conſtare, & ita deniq; conformata eſſe, vt Ilias ſimplex poëma ſit, & patheticum: in quo verò poſitum ſit, vt poëma aliquod ſimplex, idemq; patheticum dicatur, valde iam notum eſt, ob ſuperiorem crebram de his rebus diſputationem. Odyſſea autem, inquit, implicitum eſt: cuius dicti ſtatim, antequàm alteram, quæ in toto eius corpore fuſa eſt, qualitatem oſtendat, cauſam affert: nullam enim partem eius operis carere dicit agnitione: altera autem hæc eſt earum rerum, quæ reddunt poëma aliquod inuolutum, cum ſcilicet perſona quępiam, quæ diu illic fefellit, repentè agnoſcitur: uel potius hæc magna ex parte id præſtat. nam peripetia plerunq; ipſam conſequitur, videnturq; præcipuè admirabiles hi caſus, ſubitæq; fortunarum mutationes in fabula quapiam naſci, cum perſona ali-

qua,

qua, lougo tempore ignorata, aguoſcitur. Nec tamen nou & agnitiones iu fabulis aliquando ſine peripetiis inueniuntur: & fortunæ alicuius magnopere uariantur, quamuis perſoua nulla illic aguita ſit. Quod vero toto illo poëmate ſparſam ac diſſeminatam agnitionem inquit, intellexit & iu prima & in media & in extrema parte ipſius inueniri agnitiouem quampiam: tractariq́; locum, vbi perſona, quæ latuerit, rurſus cognoſcatur. ita autem locutus eſt ob crebras, quæ in eo poëmate exponuntur, Vlyſſis agnitioues: neque enim ita accipere debemus illud διόλου: & quaſi per totum, vt ſignificare voluerit ita illam fuſam illic eſſe, vt ab initio eius operis principium ducat agnitio aliqua, eademq́; ad exitum vſque ipſius perducatur. Eandem etiam Odyſſeam moralem eſſe: egregiéq; illic expreſſos eſſe mores plurium perſonarum, tradit. quare probauit iam quattuor illa, quæ vocauit εἴδη, in variis Homeri operibus omnia inueniri. Adiungit autem his, quod meritò deſiderari poſſe ſupra affirmarat, ac magni momenti eſſe in omni poëmate, reliqua duo abundè illic eſſe: ſunt autem & illa partes vocatæ quales ac formæ, cum Homerus vicerit omnes poëtas bonitate & locutionis & ſententiarum. Hic calamo exarati libri quiddam habent, quod diſcrepat à lectione excuſorum: eſt enim in illis πρὸς γὰρ, non πρὸς δὲ. ſine dubio peruulgata lectio planior: nec tamen non locus eſſe poteſt alteri huic. nam ſupra etiam, cum dixiſſet Homerum omnibus illis rebus vſum fuiſſe ante ceteros & commode, verum id eſſe ſignificare volens, ſtatim dixerat. καὶ γὰρ: & quæ ſequuntur. Vt maneat igitur in eadem ratione, ita quoque hic loqui potuit: ſed tamen multo durior ſenſus erit. impulit autem me, ne omnino hoc contemnerem, conſenſus trium manu ſcriptorum librorum.

Διαφέρει δὲ κατά τε τῆς συστάσεως τὸ μῆκος ἡ ἐποποιΐα, καὶ τὸ μέτρον. τοῦ μὲν οὖν μήκους ὅρος ἱκανὸς ὁ εἰρημένος: δύνασθαι γὰρ δεῖ συνορᾶσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ τέλος. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῶν μὲν ἀρχαίων ἐλάττους αἱ συστάσεις εἶεν, πρός τε τὸ πλῆθος τῶν τραγῳδιῶν, τῶν εἰς μίαν ἀκρόασιν τιθεμένων, παρήκοιεν.

Differe autem & ſecundum conſtitutionis longitudinem epopœia, &, ſecundum metrum. Longitudinis quidem igitur terminus ſufficiens eſt qui dictus eſt: poſſe enim oportet ſimul conſpici principium & finem. Eſſet autem hoc, ſi priſcis quidem minores conſtitutiones eſſent: & ad multitudinem tragœdiarum, in vnam auditionem poſitarum, porrigerentur.

Poſtquam ſimilitudinem, quam habet epopœïa cum tragœdia, & quibus in rebus ipſis iuter ſe conuenit, docuit: quæ diſcrimina nunc inter ipſas verſentur, oſtendit: duabus autem rebus diſcrepare illas affirmat, id eſt operis longitudine & genere verſus, quia longè maior eſt coagmentatio epopœiæ, quàm corpus tragœdiæ ſit ac materia, quæ illic agitur: in ſcenamq́; deducitur. Genus etiam carminis, vt apparet, diuerſum eſt. Hæc igitur ſunt, quibus hæc poemata inter ſe diſtant. Cum autẽ quæreret quis poſſet hæc ipſa epopœiæ prolixitas, quam accepit iam vincere tragœdiæ longitudiuem, quàm latos terminos habeat, & in quantum ſpatium ſe proferat: ipſeq́; intelligeret, non eſſe illos ita fixos certosq́; vt permutari non poſſent: interuallumq́, eorum aliquantulum uariari, inquit præfinitionem illam, quæ dicta eſt, ſatis habendam eſſe, & nihil exquiſitius debere poſtulari: repetit autem illam: oſtenditq́; cum ſeruatum fuerit, quod omnino cuſtodiri oportet, vt ſimul conſpici & principium & finis poſſit, ſatis huic rei futurum. Quomodo autem hoc ipſum obtineatur, vt vno quaſi aſpectu oculorum & initium & extremum epopœïæ uideatur, declarat, affirmaus id nou defuturum, ſi conſtitutiones ipſarum minores fuerint conſtitutionibus priſcis: quibus ſcilicet vterentur antiqui epici, cum fabulæ ipſorum nimis prolixæ forent: atque ita illi res coagmentarent, ut immenſum ſpatium temporis illis recitandis

citandis neceſſarium foret. Non contentus autem adhuc hac menſura, aliam rationem addit, qua iudem amputetur nimia ipſarum longitudo. Spectandum igitur tradit tempus, quod conſumunt tragœdiæ, quas moris ſit vna die, vnaq; conuocatione multitudinis, recitare: & ad eundem terminum rectè perduci poſſe vnam epopœiam tradit. ut ſi viij. horarum ſpatio ſpectatores in theatro pluribus tragœdiis, quæ agantur, operam dantes, manent, ad idem ſpatium proferatur epopœia: exiſtimari enim poſſe totidem horis homines cum voluptate audituros epicum carmen recitari. Admonet igitur epicos, ne maius corpus epopœïæ conficiant, quàm aceruus futurus ſit omnium illarum tragœdiarum, quæ vna die in ſcenam inducuntur, ſi ſimul texantur: quamuis enim in theatro eodem modo carmina epica non recitarentur, tamen vocabantur etiam, qui audirent, cum illa recitari debebant: aut ſi etiam non vocarentur, tamen id ſpatium, quod conſumebant in actione fabularum, videbantur etiam æquo animo conſumpturi eſſe in recitatione, lectionéque epici carminis.

Ἔχει δὲ πρὸς τὸ ἐπικτείνεσθαι τὸ μέγεθος πολύ τι ἡ ἐποποιία ἴδιον, διὰ τὸ ἐν μὲν τῇ τραγῳδίᾳ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα πραττόμενα πολλὰ μέρη μιμεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ τῶν ὑποκριτῶν μέρος μόνον: ἐν δὲ τῇ ἐποποιίᾳ, διὰ τὸ διήγησιν εἶναι, ἔστι πολλὰ μέρη ἅμα ποιεῖν περαινόμενα, ὑφ' ὧν, οἰκείων ὄντων, αὔξεται ὁ τοῦ ποιήματος ὄγκος. ὥστε τοῦτ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸν ἀκούοντα καὶ ἐπεισοδιοῦν ἀνομοίοις ἐπεισοδίοις: τὸ γὰρ ὅμοιον, ταχὺ πληροῦν, ἐκπίπτειν ποιεῖ τὰς τραγῳδίας.

Habet autem ad magnitudinem extendendam multum quiddam epopœia proprium, quia in tragœdia non contingit, quæ ſimul gerantur, multas partes imitari: ſed illam, quæ in ſcena & histrionibus eſt, partem ſolum: in epopœia verò, quia narratio eſt, licet multas partes ſimul facere ad finem perduci: à quibus, ſuis ipſius proprijsq́ existentibus, augetur poematis moles. Quapropter hoc habet bonum ad magnificentiam, & ad gignendam mutationem in eo, qui audit, & augendum diſsimilibus epiſodijs: ſimile nanque, cito complens, cadere facit tragœdias.

Cum oſtendiſſet, quantum natura harum rerum patitur, quanta ſit epopœïæ magnitudo, & quàm latos fines hoc poema habeat, tradit extare quiddam, quod magnopere adiuuat ipſam in hac re comparanda, corporeq́; ipſius augendo, quo tanquàm auxilio quodam deſtituta eſt tragœdia. id autem eſt, ut accuratè exponit, quod cum genus quoddam narrationis ſit èpopœïa, licet in ea eodem tempore multas partes fingere peragi, id eſt ad finem eum, qui eſt ipſius perduci & abſolui: quarum partium expoſitione, ſuarum propriarumq́; existentium, non ut in tragœdia, importatarum, & aliunde aſcitarum, augetur moles eius poematis. Hoc autem minime conceſſum eſt in tragœdia, quia illic ratio nulla inuenitur, qua idem efficiatur: ut partes ſcilicet multæ ſimul gerantur, ſed ea tantum pars, quæ in ſcena verſatur, quęq́; ſtudio hiſtrionum tunc adumbratur: neque enim ea commemoratio eſt: ſed quæ aguntur oculis ſpectatorum proponuntur, atque ita exprimuntur, tanquam illo ipſo tempore primum gerantur. Eſt igitur hoc, vt produci inquam corpus epopœïæ poſſit, magnitudoq́, ei debita acquiratur, proprium ipſius bonum, atque id quidem amplum & copioſum: quo ſcilicet illa ſuperat tragœdiam. exponit autem, hoc demonſtrato, quæ commoda inde naſcantur: affirmatq́; poſſe acquiri multum magnificentiæ ei poemati hac ratione, id eſt facultate, quam illa præbet ſe tractantibus, angendi ſuum corpus. Non parum autem illud ornatur, cum hoc, quo in primis eget, ipſi adhibetur: amplum enim & grande in primis id poema eſſe debet. alterum autem

tem commodum, quod ex eadem re ducitur, eſſe inquit, quod ope illius, is qui audit, mutatur: varietateq; rerum animum reficit: in primis enim poëtæ cauendum eſt, ne tedio quodam auditor capiatur: cui malo facile hoc affert remedium: vel potius naſci illud non ſinit. Tertium autem commodum, quod inde capitur, eſt, quod cum oporteat dilatare epiſodiis ipſius corpus, atque inculcare eò res aduenticias non nullas, quæ ornent id poëma, epiſodia ipſa erunt diſſimilia inter ſe: nec periculum erit ne faſtidium gignant in animo eius qui audit. diſſimilia autem erunt, quia epiſodium hoc aptum erit ex huius rei narratione: aliud verò ex aliis. Naſcetur igitur huius mali vitatio ex diuerſarum rerum narratione, quæ ſimul fit: ſimul autem hoc pacto, quia è media alicuius rei expoſitione tranſitur in aliam. Rationem etiam reddit, cur verè hoc, magnum bonum epopœiæ dici poſſit: nam contrarium eius, id eſt ſimilitudo epiſodiorum, obeſt alteri poëmati: facitq; ut accidat inde ipſi maius incommodum, quàm accidere alia vlla de cauſa poſſit: ſimile enim inquit, cuius rei ea natura eſt, vt cito expleat: hoc enim mali ſemper ſecum portat ſimilitudo, ut ſatiet ac faſtidium gignat, cadere facit tragœdias, atque omnem gratiam ac fauorem amittere. Hoc quoque timeri debere cognouit Cicero: cum enim in primo libro de inuentione vſum argumentorum traderet, præcepit, ut ſedulo vitium hoc declinaretur: inquit enim. Variare autem orationem magnopere oportebit, nam omnibus in rebus ſimilitudo eſt ſatietatis mater. Ἐκπίπτειν hic manifeſto idem valet, quod valuit multo ſupra, cum auctor inquit, dolens aduerſum caſum amici. ἐν ᾧ καὶ Ἀγάθων ἐξέπεσεν ἐν τούτῳ μόνῳ. non tantum autem hoc nocet tragœdiis, ſi in epopœiæ modum extendantur, ut quidam putauerunt, verum omnibus tragœdiis, in quibus inuentum fuerit, quamuis iuſtam menſuram habuerint: nam illius modi aut nullæ fortaſſe, aut paucæ admodum omnibus ſeculis ſcriptæ fuere. Cum vero auctor hic, ut ſupra quoq; aliis locis, tetigerit diuerſam eſſe rationem duorum horum poematum, quorum alterum tractatur ita vt res ipſæ in ſcena referantur: alterum vero in commemoratione illarum manet, libet admonere, ſermones etiam eos, qui à veteribus dialogi appellantur, eſſe tractatos ambobus iis modis. nunc enim ſcribuntur more epopœiæ. quod ſeruauit Cicero in iij. libris de oratore ad Q. fratrem & aliis non nullis: nunc vero ſunt inſtar tragœdiæ, cum ſcilicet perſonæ ipſæ inducuntur quaſi tunc de rebus illis agentes. Significauit hoc Cicero initio primæ quæſtionis Tuſculanæ his verbis: illis enim omnibus poſteriorem hanc rationem ſequutus eſt. Sed quo commodius diſputationes noſtræ explicentur, ſic eas exponam quaſi agatur res, non quaſi narretur. Sed in diſputatione quoque de amicitia cum idem feciſſet, apertius ſui conſilij rationem reddidit: inquit enim. Quaſi enim ipſos induxi loquentes, ne inquam & inquit ſæpius interponeretur: atque ideo feci vt tanquam à præſentibus coràm haberi ſermo videretur.

Τὸ δὲ μέτρον τὸ ἡρωϊκὸν ἀπὸ τῆς πείρας ἥρμοκεν: εἰ γάρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο, ἢ ἐν πολλοῖς, ἀπρεπὲς ἂν φαίνοιτο: τὸ γὰρ ἡρωϊκὸν στασιμώτατον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων ἐστί. διὸ καὶ γλώττας, καὶ μεταφορὰς δέχεται μάλιστα: περιττὴ γὰρ καὶ ἡ διηγηματικὴ μίμησις τῶν ἄλλων: τὸ δὲ ἰαμβικὸν καὶ τετράμετρον κινητικά: τὸ μὲν, ὀρχηστικόν: τὸ δὲ, πρακτικόν.

Metrum autem heroicum ab experientia quadrauit: ſi enim quiſpiam in alio quopiam metro narratiuam imitationem faceret, vel in multis, indecorum vtiq; videretur: heroicum enim ſtabiliſſimum & tumidiſſimum metrorum eſt. Quare & linguas & tranſlationes recipit maxime: eximia enim & narratiua imitatio inter alias: iambicum vero & tetrametrum, mobilia. hoc quidem, ſaltationibus idoneum: hoc autem, rebus agendis aptum.

Cum

Cum de longitudine operis epici diſputaſſet: ac quantum res illa ferret, vbi ſigi termini eius deberent, indicaſſet, tranſit ad alterum, in quo iidem diſcrepare tradidit epopœïam à tragœdia, priore diſcrimine iam patefacto. id autem eſt genus carminis, quale potiſſimum ipſi accommodatum ſit. Tradit igitur heroicum atque hexametrum carmen cognitum eſſe illi mirifice conuenire, atque omnium conſenſu ipſi tributum eſſe: quod tamen non factum ſit ratione hoc monſtrante, & veritatem huius rei docente, ſed vſu, periculoq; facto multorum: primis enim temporibus, cũ rudis adhuc atque inchoata epopœïa foret, qui incubuerunt in illud poëma, plura uerſuum genera vſurparunt. Reliquorum igitur ita vitiis cognitis omnes probarunt, quod heroicum vocatum eſt: ipſum enim contra intellectum eſt eodem pacto granditati eius poëmatis congruere. Hoc igitur eſt, quod inquit. Carmen heroicum periculo ipſius facto congruit. & quæ ſequuntur. Quod vero ait. Siquis etiam id poëma tractaret variis generibus verſuum adhibitis ſimulq; mixtis, illo etiam modo intelligi poſſe, non aptam eſſe confuſionem diuerſorum carminum dignitati epopœiæ, valet ad idem declarandum: vt cum huius rei indicio liquido perſpiciatur hoc nunc non quadrare, exiſtimari etiam debeat eadem re docente, tunc probatum non fuiſſe. διηγηματικὴν autem μίμησιν vocat epopœiam, quia imitatur exponendo & narrando, vt ſupra dictum eſt, non res ante oculos ponendo, quod facit tragœdia ac comœdia. Docet autem Ariſtoteles, quod vſu cognitum ſit, rationem etiam habuiſſe, quamuis veritatem huius rei magiſter aliquis tunc non aperuerit. inquit enim. Heroicum nanque maxime ſtabile è numero metrorum omnium: in primiſq; tumidum atque inflatum eſt. addit etiam, quod non nihil ualet ad id probandum, & tamen tanquam cumuli loco huc allatum eſt, ne hoc neſciant qui legunt. & eam cauſam eſſe, cur præter cetera genera verſuum capiat id carmen & peregrina vocabula, & verba tranſlata: vt enim hæc granditatem quandam præ ſe ferunt ac ſplendorem, ita imitationem hanc atque poeſim, præſtantem eſſe inter ceteras & altiorem locum tenere. Non contentus autẽ accuratus magiſter hoc conſtituere, vitium etiam aliorum quorundam, quæ huc adhiberi imperitè potuiſſent detegit: ait enim. Iambicum autem carmen, & tetrametrum, mobilia ſunt. Quare ſi illud aptum fuit, quia in primis ſtabile eſt: hæc nullo modo idonea eſſe poſſunt, quia valde mobilia ſunt. Cum verò intelligatur voluiſſe ipſum huiuſcemodi aliquid ſignificare, videndum eſt an κινητὰ potius legi debeat, quàm vt paſſim habent libri omnes, κινητικά: verbi enim huius ea vis eſt, vt notet ea, quæ mouendi alias res facultatem magnam habent: non quæ ipſa procliuia ad motum ſunt & tamen mobile reſpondet ſtabili, non motiuum, vt rei declarandæ cauſa ita loquamur: nam quin στάσιμον ſtabile valeat, dubitari non poteſt: Vnde etiam Horatius ſpondeos ſtabiles appellauit. Suſpicionem hanc meam aperire alienum non duxi: neque tamen non video receptum nomen locum hic habere: vocareq; potuiſſe Ariſtotelem ἰαμβικὴν κινητικὴν, quia mouendi vim incitandiq; alios habeat. Quia autem varia genera motionum ſunt: nec idem genus motus refert atque exprimit iambicum carmen, quod tetrametrum, hoc etiam diligẽter monſtrat: inquit enim alterum eorum, id eſt tetrametrum, eſſe idoneum ſaltationibus: alterum verò, iambicum videlicet, natum eſſe rebus gerendis, vt ſequar Flaccum in voce hac exprimenda. πρακτικὸν enim videtur ille reddere voluiſſe, cum de iambo pede inquit, Et natum rebus agendis. Cum autem in excuſis olim libris legeretur: περιττὴ γὰρ καὶ ἡ διηγηματικὴ κίνησις τῶν ἄλλων, quomodo etiam in quibuſdam calamo exaratis ſcriptum offendi, probaui ſemper iudicium hac in re Paccij, qui cum inueniſſet in aliquo exemplari μίμησις pro κίνησις, fidelitatem huius lectionis cognouit: meritoq; ipſam alteri illi præpoſuit: nam hoc feciſſe ipſum duce vetere quopiam libro, aliquo modo teſtari poſſum, quia ipſe quoque nactus ſum quendam, in quo μίμησις legitur. quod ſi illo etiam pacto legeretur, non video cur motus narratiuus accipi debeat pro carmine heroico: vocando enim ipſum narratiuum, videretur eum intelligere, qui in omni narratione eſt. Quare narratio etiam, quæ ſoluta oratione fit, & hiſtoria ipſa, eundem hunc motum haberet. Quod verò quidam ita verti hunc locum debere putarunt: Abundat enim narrationis motus aliis: iidemq; exiſtimarunt intelligi oportere, exornationibus, vereor ne decepti ſint: longe nanque alia

vis eſt, quàm crediderunt eius nominis πολλῶ: nec oſtendit illa vox copiam & abundantiam alicuius rei, ſed præſtantiam & dignitatem inter ceteras eiuſdem ordinis: reddit enim rationem auctor hac parte, cur heroicum carmen maxime recipiat in ſe & linguas & tranſlationes: eamq; eſſe dicit, quia cum hi ornatus ſint, imitatio illa; quæ munus ſuum peragit narrando, ac res geſtas commemorando, eximia eſt ac præſtans inter ceteras, vincitq; dignitate reliquas imitationes, quæ diuerſa ratione efficiunt, quod volunt. Sed cum tota res, niſi fallor. aperta ſit, non oportet accuratius de hoc diſputare. illud potius videndum, quomodo non ſibi ipſi aduerſetur auctor. Si nanque eximia eſt inter ceteras imitatio epica, qua ratione ipſe contra iudicium multorum, anteponit tragœdiam, quæ imitatur referendo res, non narrando, epopœiæ? nam hoc facere ipſum ſummo ſtudio in extremo hoc libro notum eſt.

Ἔτι δὲ ἀτοπώτερον, εἰ μιγνύοι τις αὐτά, ὥσπερ Χαιρήμων. διὸ οὐδεὶς μακρὰν σύστασιν ἐν ἄλλῳ πεποίηκεν, ἢ τῷ ἡρώῳ. ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴπομεν, αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει τὸ ἁρμόττον αὐτῇ διαιρεῖσθαι.

Adhuc autem abſurdius, ſi miſceat aliquis ipſa, quemadmodum Cheremon. Quapropter nemo longam conſtitutionem in alio fecit, quàm heroo: ſed quemadmodum dicimus, ipſa natura docet, quod congruit ipſi partiri.

Reiecerat iam ab opere epico duo carminum genera, id eſt Iambicum verſum & tetrametrum, vt non reſpondentia ipſius amplitudini: ipſum enim ſtabile, plenumq; dignitatis: illa verò mobilia. Nunc autem docet, ſi quis confuderit plura verſuum genera. & nunc, hoc: nunc verò, illo, inducat perſonam aliquam vtentem, peccaturum eum magis: tentaturumq; rem, quæ iuſtius multo reprehendatur atque explodatur: cui tamen culpæ affinis erat Chæremon, qui tragœdiam ſcripſerat, vocatam Centaurum, in qua admiſcuerat omnia verſuum genera. Vnde non longe ab initio huius libri exagitatus eſt ab Ariſtotele. Accuſat igitur tragicos hic, qui inducebant hiſtriones, non uno aliquo vtentes carminum genere, qualecunq; illud foret: ipſoq; contentos, ſed diuerſa variaq; ſimul vſurpantes, ſiqui fortè huiuſcemodi extarent: neque enim putare debemus ipſum in cantibus chori hoc improbare, cum partes illæ tragœdiarum apud optimos quoſque eius poëmatis auctores refertæ ſint omni genere verſiculorum, modis muſicis aptorum: vt enim in cantilenis illis hoc locum habet, ac mirifice quadrat, ita alienum valde eſt à ſermonibus perſonarum. Nec tamen non aliquando illi ipſi poëtæ ſumma laude digni, hoc commiſerunt, vt in ore hiſtrionis, grauem aliquam perſonam referentis, ponerent aut tetrametra, aut elegos, vt Sophocles fecit in extremo Oedipo tyranno, qui Creontem, ſuadentem illi regi, vt finem faceret deplorationis ſuorum malorum: intra tectumq; ſubiret, induxit tetrametris vtentem: quo etiam carminis genere reſpondet ipſi Oedipus, & idem etiam vſurpat in clauſula fabulæ chorus: nec non Euripides, qui in Andromacha, mulierem hanc ipſam induxit Ilij excidium deflentem, vſam carmine triſtium rerum expoſitioni apto. Non debent igitur reprehendi poëtæ, cum modice hoc faciunt: atque illo ipſo tempore, quo id gerunt, faciunt id tempori ſeruientes: & rebus illis, quas tractant. Adiungit autem Ariſtoteles, quod aliquo modo extra rem eſt: valet tamen ad id, quod præcepit, comprobandum: hoc enim quaſi vidiſſe vniuerſos illos dicit, qui cum prolixam aliquam materiam aggrederentur: &, ut inquit, longam rerum conſtitutionem ſcriberent, nullo alio carmine niſi hexametro vſi ſunt: cognouerunt enim, natura duce, longæ materiæ conuenire longum carmen, & quod maieſtatis quiddam præ ſe ferret. Nec tamen exiſtimandum eſt intelligi tantum voluiſſe auctorem, dicendo longam conſtitutionem, epopœiam, ſed ut verba ipſa ſonant, omnem coagmentationem rerum prolixiorem: & quæ longitudinem in ſe haberet: niſi nanque hoc pacto cepiſſet ipſe: à nobiſq; iisdem capi voluiſſet, non magnopere probaſſet, quod volebat: nunc autem mirum quantum valet ad confirmãdum quod vult, oſtendendumq; valde accommodatum eſſe huic poëmati heroicum verſum:

cum omnes poëtæ, non ſolum qui epicum opus condunt, ſed quamlibet materiam prolixam, vt illam, perſequuntur, ſummo conſenſu hunc eligant. Hoc igitur meum eſt de hoc loco iudicium, cum tamen ceteri interpretes aliter ſenſerint: opinionisq; illius, quam oſtendi, fuerint. Adiungit auctor, quod prius etiam ſe protuliſſe cõmemorat, naturam ipſam docere, quod potiſſimum carmen ſibi conueniat, & quaſi iubere, vt ipſum repudiatis ceteris ſumatur: è numeroq; reliquorum eximatur: hoc enim videtur valere, quod inquit διαιρεῖσθαι: vt diuiſione ipſorum facta: totaq; re diligenter explorata ipſum hoc vt valde aptum, ipſi illi ſeponatur. Quod verò narrat ſe hoc prius dixiſſe, arbitror ipſum intelligere locum illum, cum ait, heroicum verſum cognitum eſſe mirificè epopœïæ quadrare vſu ipſo, ac periculo huius rei facto: quæ nanque ita cognoſcimus, naturæ ipſius beneficio percipimus, non ab aliquo magiſtro docti intelligimus. Quod prius hic erat αὐτὴ, manifeſtò deprauatum, ac mendi etiam à Madio rectè inſimulatum, correxi: ſecutusq; auctoritaté plurium ſcriptorum librorum, reſtitui αὐτῇ, dandi caſu, ea ratione, qua in ſententia explicanda oſtendi: neque enim in macula hac ipſa delenda: ſenſuq; ex his verbis eliciendo comitem ei me præbui, cuius auctoritatem, cum potero, ſemper libenter ſequar.

Ὅμηρος δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, καὶ δὴ καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ, ὃ δεῖ ποιεῖν αὐτόν: αὐτὸν γὰρ δεῖ τὸν ποιητὴν ἐλάχιστα λέγειν: οὐ γάρ ἐστι κατὰ ταῦτα μιμητής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτοὶ μὲν δι' ὅλου ἀγωνίζονται: μιμοῦνται δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγάκις: ὁ δὲ, ὀλίγα φροιμιασάμενος, εὐθὺς εἰσάγει ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἄλλο τι ἦθος, καὶ οὐδὲν ἀήθη, ἀλλ' ἔχοντ' ἦθος.

Homerus autem & ob alia multa dignus eſt laudari: & iam & quod ſolus poetarum non ignorat, quod oportet ipſum facere: ipſum enim oportet poetam quàm pauciſſima dicere: non enim eſt ſecundum hæc imitator. alij quidem igitur ipſi quidem per totum certant: imitantur autem pauca & raro. hic vero cum pauca exorſus fuerit, ilico inducit virum, vel mulierem, vel alium quempiam morem, & nullum vacuum à moribus, ſed habentem mores,

Cum oſtendiſſet hexametrum verſum, vnum ex omnibus eſſe aptum epopœïæ: confutatis rationibus aliorum, qui aliud genus carminis eò tranſtuliſſent, aliud præcipit, quod & ipſum ſeruatum magnum fructum fert epicis poëtis. Hoc autem vidiſſe etiam Homerum narrat, qui viam ſummæ laudis in eo ſtudio conſequendæ mõſtrauit omnibus, artificium ipſius intelligentibus. à commendatione autem illius ordirur hoc documentum. nam ſuperius etiam bonum cognouit Homerus, egregieq; illo vſus eſt, quamuis ipſum illic non appellarit Ariſtoteles. Vnde ad aliam rem tranſiens, non importunè à laudibus ipſius nouum præceptum auſpicatur. accommodatum autem valde hexametrum eſſe epico poëmati, non tantum ſignificauit Homerus, cum vno illo verſu ambobus in operibus tam magnis, tamq; variis, conſtanter vſus ſit, ſed etiam dictus eſt ab Horatio omnibus monſtraſſe, quo verſus genere materiæ illæ ſcribi poſſent, quaſi ille auctor eius extiterit: nec ante Homerum quiſpiam eo carmine vſus fuerit in epico argumento tractando, quod tamen non tradit dux noſter & magiſter. Sed potius vtilitatem eius uerſus non in ea re tantum, ſed ſimili etiam pariq;, ab omnibus cognitam, ſummoq; conſenſu comprobatam, affirmat. Sed hoc nunc relicto, admonere uult epicos auctor, ut rarò admodum ſua ex perſona aliquid promant: ſed ſtatim, ut poſſunt, perſonam aliquam inducant, cuius mores diligenter exprimant. Hoc autem ſumma cura tractaſſe Homerum uidens, cum ceteri omnes in eo lapſi ſint, ac pene ab artificio ſuo munereq; receſſerint: admiratus

ange-

ingenium hominis, effundit ſe hic quoque in laudes ipſius, atque inquit. Homerus autem & aliis multis de cauſis dignus eſt qui laudetur, & non parum, quod vnus ille è numero poëtarum omnium non ignorauit, quæ ſuæ partes ſunt: quodq; expectari merito à ſe debet, ſi perſonæ ſuæ ſeruire uult. Explicat autem hoc Ariſtoteles, patefacitq; vtilitatem huius rei: nam quiuis nullo oegotio uidere potuiſſet facere hoc Homerum: nec tamen quid boni in eo foret, cognouiſſet. ille uerò & hoc ſubtiliter uidit, & quid longa animi prouiſione notaſſet, nobis etiam notum eſſe voluit. inquit igitur. Ipſum enim poëtam oportet pauca admodom dicere, ſuaq; ex perſona loqui: nam quin ſe immiſceat aliquando in medios illos ſermones, facere non poteſt. Reddit autẽ ſtatim rationem cur poëta pauca admodum debeat ſuo ex ure proferre. Non enim eſt, inquit, in his omnibus, quæ ſuo nomine edit, imitator: id eſt amittit penè eo tempore oomen poëtæ: in imitatione nanque omne ipſius officium poſitum eſt. Vt autem initio huius præcepti expooendi tulerat in cœlum Homerũ, ita nunc ceteros poëtas reprehendit, qni quid oporteat ipſos facere, ac magnam partem officij ſui non cognouerant. inquit igitur, contemnens illos. Ceteri autẽ omnes per totum, id eſt omni in parte poëmatis concertant, & quaſi in puluerem deſcenduot: cum tarò admodum immiſcere ſe cum illis, quorum perſooas imitantur, deberent, & certis quibuſdam in locis tantum: & eo quidem tempore paucis agere. adiungit etiam, cum oſtendiſſet eos gerere quod opus non erat, ipſos omittere quod toto pectore amplexari debebant. Hoc autem eſt quod inquit. Imitantur autem pauca & raro. tota igitur via hi errabant. Vt autem hos, indicatis explaoatisq; eorum vitiis, vimperauit, ita Homerum, qoi contrarium fecerat, patefactis ipſius virtutibus, verè à ſe laudatum declarat: ait enim. Hic vero cum initio tantum quædam locutus fuerit, quæ prooemij vim habent, ac connectunt narratiooes illas, ſubito relicta ſua perſona, indncit virum, vel feminam, vel alios qooſdam mores: quibus poſtremis verbis oſtendit ſe, cum ait virum, intellexiſſe Homerum in viro aliquo inducendo ſolitum exprimere mores virilis ſexus, ac loci etiam condiciooisq; quam in vita ille habebat. vt etiam, cum inquit feminam: nam certos etiam mores muliebris ſexus habet, qoos variant tamen aliquãtum diuerſæ fortunæ in eo ipſo ſexu. Addit autem, quod coosilium penitus poëtæ aperit, nihil ipſum inducere expers morum, & quod ſpeciem aliquam eorum non habeat: ad neutrum enim genus tranſit, quod ſeruat ad extremum huius ſententiæ: quamuis cuncta hæc, in omnibus calamo exaratis virili genere, accuſandiq; caſu poſita legantur, quæ lectio multo planior eſt: ita enim illi habent, καὶ οὐδέν' ἄηθε, ἀλλ' ἔχοντα ἦθος. Non igitur, ſi ſcriptura hæc fidelis eſt, contentus fuit dixiſſe Homerum oullum hominem vacuum à moribus in poëma inducere: ſed rei magis explanandæ cauſa, virtutisq; ipſius declarandæ, adiungit omnem hominem ipſum ſolitum inducere præditum moribus, & in quo ſimilitudo magna huius rei appareat.

Δεῖ μὲν οὖν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ποιεῖν τὸ θαυμαστόν: μᾶλλον δ' ἐνδέχεται ἐν τῇ ἐποποιίᾳ τὸ ἄλογον. δι' ὃ συμβαίνει μάλιστα τὸ θαυμαστὸν, διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν εἰς τὸν πράττοντα. ἐπεὶ τὰ περὶ τὴν Ἕκτορος δίωξιν, ἐπὶ σκηνῆς ὄντα, γελοῖα ἂν φανείη: οἱ μὲν ἑστῶτες, καὶ οὐ διώκοντες: ὁ δὲ, ἀνανεύων. ἐν δὲ τοῖς ἔπεσι λανθάνει: τὸ δὲ θαυμαστὸν ἡδύ: σημεῖον δέ: πάντες γὰρ προστιθέντες ἀπαγγέλλουσιν, ὡς χαριζόμενοι.

Oportet quidem igitur in tragœdijs facere admirabile: magis autem contingit in epopœia quod ratione caret, ob quod euenit maxime id, quod admirabile eſt, quia non ſpectant in eum, qui gerit: quia ea, quæ ad Hectoris inſectationem, in ſcena exiſtentia, ridicula vtiq; apparerent. Hi quidem, ſtantes, & non perſequentes: hic verò renuens. in epico verò car-

 mine

mine clàm ſunt. admirabile autem iucundum eſt. cuius rei ſignum eſt: omnes enim addentes aliquid ei, quod factum eſt, nunciant, vt rem gratam facientes.

Affert aliud, in quo vincit epopœïa tragœdiam: ſupra enim quoque docuerat ſuperare ipſam eandem, quod facilius quàm illa poteſt proferre magnitudinem ſuam: habetq́; quiddam in ſe poſitum, mirificè hoc ipſum adiuuans. Vt igitur neceſſe habent & tragicus & epicus poëtæ extendere corpus ſuarum fabularum, ita vtriq́; ſummo ſtudio excitare debent admirationem, fingentes aliquid in fabulis ſuis, quod aptum ad hoc ſit: commune nanque hoc amborum eſt. hoc autem minore negotio epicus efficit, quod oſtendere uult Ariſtoteles: ita verò id conſtituit: docetq́; nullam rem plus valere ad admirationem gignendam, quàm fingere quippiam, quod alienum à ratione ſit: nec conſentaneum vllo modo eſſe videatur. huiuſcemodi enim ferè ſunt ea, quæ admirationem mouent, vt noua & inexpectata. Hoc autem in tragœdia maiore cum periculo fit, ac non ſine iuſto metu tentari illic poteſt, quia rem eam abſurdam eſſe, ac repugnare rationi apparet: apparet autem, quia agitur: & oculis omnium, qui in ſcena ſedent, ſubiicitur. penè igitur excluſi ſunt tragici modo hoc, viaq́; aliquid admirabile ſine periculo conflandi: epici verò tutius multo, vt exemplo Homeri demonſtrat, hoc aggrediuntur, quia non cernitur oculis aliquid illic, ſed narratur. in narratione verò latent hæc: nec intelligitur tam facile illic quippiam repugnare rationi: nec minus tamen ea de cauſa ipſum admirationem gignit. Sed hæc ex uerbis auctoris eliciamus. Cum igitur dixiſſet in tragœdia ſane etiam oportere fingere aliquid quod admirabile ſit, addidit, Magis autem contingit in epopœïa, quod ratione caret: lego enim ἄλογον: non ut prius in excuſis erat, ἀνάλογον: cui verbo (niſi fallor) locus hic eſſe nullo modo poteſt: cum contrà, illud, quod reſtitui, mirificè hoc loco quadret. quare auſus ſum, ueritate ſententiæ me hortante, ita emendare. Nam quin infra de eo, quod abſonum uidetur, & alienum à ratione, diſputet, dubitari non poteſt. Exemplum certe Homeri huiuſcemodi eſt: omniſq́; ille locus quo Achilles Hectorem ſectatur fugientem: interdicitq́; nutu capitis militibus Græcis, ne in eum tela coniiciant: illi autem manibus dimiſſis manēt, & exitum eius pugnæ, tanquam ſpectatores in theatro eſſent, non milites in acerrimo prœlio, expectant. Adiuuat etiam non parum coniecturam meam locus huic ualdè ſimilis, qui eſt paulo infra, ubi apertè ἄλογα appellantur. Quare hic quoque cum inquit τὰ περὶ τὴν ἔκθεσιν, aut ἄλογα ſunt intelligenda, aut certè facta illa & loca, quæ quin à ratione vacua ſint, negari non poteſt: illic uerò agitur de inſulſis illis ſententiis, quæ prope ſunt eum locum, quo Vlyſſes in Ithacam exponitur. Quod igitur inquit Ariſtoteles (uerba enim ipſius rei explanandæ cauſa ponam) μᾶλλον δ' ἐνδέχεται ἐν τῇ ἐποποιΐᾳ τὸ ἄλογον, ualet (ut opinor) Magis autem locum habet in epopœïa id, quod expers eſt rationis: faciliusq́; illic tractari poteſt: ἐνδέχεται enim arbitror ſignificare, locum in ea habet, & commodius illic recipitur. nam quod ſequitur. δι' ὃ συμβαίνει μάλιστα τὸ θαυμαστόν, manifeſto ſignificat, ob quod, ſcilicet ἄλογον: & quod expers ſit rationis, euenit ac naſcitur quod admirabile eſt: vt enim ipſe ſupra diſputaui, illud præcipuè, quod parum conſentaneum eſt, nec uidetur effici ullo pacto potuiſſe, habet eam uim, ut admirationem gignat. Quod itidem hic prius perperam erat διὸ, tanquam aduerbium foret, emendaui ſeiungens partes, quæ errore librariorum coaluerant: feciq́; ut eſſet δι' ὃ, id eſt opera cuius, ac ni. συμβαίνει enim ualet hic, quod ſolet, euenit ac conflatur, id eſt naſcitur inde, & habet plerunq́; eum fontem. Reddit autem rationem ſtatim eius, quod ſupra dixerat, facilius ferri poſſe in epopœïa, quàm in tragœdia, ſedemq́; magis illic habere id, quod expers eſt rationis: fieri enim dicit, quia is qui audit non habet directos oculos in eum, qui gerit: neq́; perſpicit eam rem: quod in tragœdia fit: tantum enim auribus accipit quod exponitur. Quare non intelligitur id eſſe præter rationem, ac nullo modo uериſimile, vt intelligeretur, ſi res oculis ſubiecta foret: ipſi enim planius, ſiquid uitij illic eſt, notare poſſunt. Probat autem hoc illuſtri exemplo: docetque ſi id, quod ab

Homero

Homero tractatum eſt ſine ulla reprehenſione, à tragico quopiam in ſcena ageretur, habitum iri inſulſum, riſumq́; ſpectatoribus ſine dubio excitaturum. id autem in diuerſo poëmate diuerſam uim habet, quia fallit in narratione, clamque auditore eſt, quod abſurdum illic eſt: in actione verò, in qua tota res ponitur ante oculos ſpectatorum, non fallit. quem autem locum Homeri intelligat, apertum eſt: à meque ſupra indicatum. ſed etiam prius hoc Robortellus animaduerterat, accurateque explicarat. Valet uero multum ad hoc declarandum omnemq́; dubitationem tollendam, quod vtitur eodem uerbo Ariſtoteles in ea re oſtendenda, quo poëta ipſe uſus fuerat: cum enim inſulſitatem rei monſtrans, inquit. ὁ δ᾽ ἀνανεύων, Homerus geſtum illum corporis exponens, cecinit. Λαοῖσιν δ᾽ ἀνένευε καρήατι δῖος Ἀχιλλεύς. Eum autem locum tranſtulit Virgilius in Æneidem ſuam, cum finxit Æneam ſequi Turnum perterrefactum, reliquo omni exercitu à pugna ceſſante. Subtiliter verò hic eruditus magiſter oſtendit quid abſurdum illic uideatur: explanatq́; id uitium, quod tegitur apud auctorem, quia narrando imitatur, non agendo. illud autem eſt, quia uniuerſæ copiæ Græcorum ſtabant, & non inſectabantur hoſtem fugientem: quod eorum munus erat: Achillesq́; capite Græcis uetabat, ne ipſum uulnerarent. aſpectus igitur illorum ſtantium, fortiſſimiq́; uiri ſuis interdicentis ne in Hectorem tela conijcerent, ridiculus futurus fuit: in epico tamen carmine, id eſt in poëmate, quod rem uerbis exponit, hoc latet. Adiungit auctor, quod admirabile eſt iucundum eſſe, ac uoluptatem gignere, ſignificans, ut iucundum poëma efficiant, ſuauitatisq́; plenum, operam dare poëtas ut fingant aliquid admirandum. admirandum uerò nulla ratione tam facile conficitur, quàm, ut ſupra oſtendi, rem aliquam, quæ auerſa à ratione ſit, conſtituendo. hoc verò, ut docuit, minore cũ periculo tentant epici. Quod uerò admirabile eſt uoluptatem gignere in primo etiam libro de arte dicendi iiſdem uerbis protulit, niſi quod illic oſtendit id plerunq́; contingere: ſed etiam Cicero hoc in partitionibus ita ſe habere affirmauit: ipſius enim hæc verba ſunt. Fit etiam ſuauis oratio, quum aliquid aut inuiſum, aut inauditum, aut nouum dicas: delectat enim quidquid eſt admirabile. Argumento etiam quopiam confirmare voluit, quod in extremo dixerat. quidquid admirabile ſit, id etiam iucundum eſſe: atque inquit, hoc etiam declarare, quod cuncti, qui rem geſtam nuntiant, aliquid ei adfigunt: nec contenti ſunt rem, ut fieri viderunt, aut ab alio factam acceperunt, exponere. id verò ipſos facere inquit, quia quo magis rem admirabiliorem fecerint, eo magis putant ſe rem gratam facturos iis, quibus id narrant: non enim ſtudere inquit ipſos rem augere alia de cauſa, niſi vt oblectent auditores. Cicero etiam in prima Philippica moris huius meminit tradens, eos, qui ſibi diſcedenti ex Italia narrarunt, quæ Romæ facta eſſent, hoc ſeruaſſe. Quod ἀπαγγέλλοντες inquit, vſus eſt verbo illo, vnde poëma hoc ipſum vocatum eſt ἀπαγγελία: quia poëtæ hi funguntur officio nuntij, atque exponunt commemorantq́;, quid factum ſit. Notandus etiam eſt modus loquendi, alienus à conſuetudine, quod inquit ὁρᾶν εἰς τὸν πράττοντα, & nõ ὁρᾶν τὸν πράττοντα, niſi potius credi debet ille proprius eſſe Atticorum, atque exprimere mirifice id, quod auctor vult: neque enim ſignificare tantum vult auditorem non uidere eum, qui gerit eam rem, quàm oculos habere auerſos à re ſpectanda: occupatumq́; totum eſſe in ea audienda: ſcit enim in eo genere poëmatis res geſtas non luminibus, ſed auribus, accipi. Vt opinor autem facit hoc ad eum locum, quo præcepit in coagmentatione rerum eſſe obſeruanda quæ naſcuntur à ſenſibus, neceſſariò comitantibus poëticæ, quia illic ſæpe numero à multis peccari ſoleat: hoc enim (niſi fallor) vnum eorum eſt, in quo, niſi aliquis diligenter caueat, facilis errato locus ſit.

Δεδίδαχε δὲ μάλιστα Ὅμηρος καὶ τοὺς ἄλλους ψευδῆ λέγειν, ὡς δεῖ: ἔστι δὲ τοῦτο παραλογισμός: οἴονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν τουδὶ ὄντος τοδὶ ᾖ, ἢ γινομένου γίνηται, εἰ τὸ ὕστερόν ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι: τοῦτο δέ ἐστι ψεῦδος. διὸ δή, ἂν τὸ πρῶτον ψεῦδος, ἀλλ᾽ οὐδὲ τούτου ὄντος, ἀνάγκη εἶναι ἢ γενέσθαι ἢ προσθεῖναι: διὰ γὰρ τὸ τοῦτο εἰδέναι ἀληθὲς ὄν, παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πρῶτον, ὡς ὄν.

Docuit autem maxime Homerus & alios falſa dicere, vt oportet: eſt autem hæc captio quædam: putant enim homines, quando hoc exiſtente hoc fuerit, vel cum ſit factum fuerit, ſi poſterius eſt, & prius eſſe vel fieri. hoc autem eſt mendacium: ob quod iam vtiq; primum mendacium: ſed neque hoc exiſtente neceſſe eſſe, vel factum eſſe, vel adponere. quia enim ſcit hoc verum eſſe, capitur fallacia illa noſter animus: & primum, vt exiſtens.

Eius, quod à ratione vacuum eſt, atque ἄλογον in diſputationibus de fabulis vocatur, meminerat modo Ariſtoteles: idq; magnopere aptum eſſe tradiderat ad gignẽdam admirationem: qua in re præſtanda, huius ipſius rei auxilio, vincere poëma epicum oſtenderat tragœdiam, in eo, quod expers eſt rationis: ſimilitudinemq; habet rei abſurdæ, manet etiam ſæpè mendacium. & hanc cauſam eſſe puto, cur nunc diſſerat de ratione falſam rem aliquam inſerendi in animos hominum: cuius rei rectè ordineq; faciendæ auctorem fuiſſe narrat Homerum: docuiſſeq; ipſum ceteros affirmat, quomodo id callide confici poſſet. Hoc igitur eſt (niſi fallor) quod eruditiſſimum hunc huius artis magiſtrum impulit, vt nunc de eo diſputaret, & hæc videtur ſententia eſſe huius loci. Inquit autem. Docuit autem maxime Homerus & alios res falſas exponere vt oportet: quibus verbis arbitror ſignificare ipſum voluiſſe, Homerum non tantum hoc aſtute & ratione quadam vſi, quum opus fuit, tractaſſe; verum etiam viam modumq; reliquis indicaſſe, quo hoc cum laude præſtarent, & vt ea res meliore modo geri adminiſtrariq; poteſt: hoc enim puto valere quod ait. ὡς δεῖ: neque ita accipio hæc verba, vt Paccius interpres accepit: exiſtimo enim auctorem laudaſſe Homerum, non tantum quia docuerit alios mendacium proferre, ſed quia veram rationem hoc efficiendi monſtrarit. ὡς δεῖ igitur, id eſt recta ratione & via: ante ipſum enim quoque aliqui falſis vtebantur, ſed nondum veram certamque rationem huius rei inuenerant. quod verò ſupra dixerat maxime hoc ipſum feciſſe, ſignificauit alios etiam hoc attigiſſe, ſed in primis hoc Homerũ rectè tractaſſe. Explicat autem ſtatim, quod obſcurè dixerat: affirmatq; genus id fallaciæ eſſe, quo vafri ingenij homines, peritiq; dialectices imponant rudibus, & qui notas non habeant captiones, quæ in diſputando fiunt. Callidum igitur hoc genus decipiendi imperitos excogitauit Homerus, quod aperit Ariſtoteles, & radicem huius erroris oſtendit his verbis. Putant enim homines, quando hoc exiſtente hoc fuerit: vel quando cum id ſit, factum fuerit, ſi poſterius eſt, & prius eſſe, vel fieri. Intelligit autem elenchum illum, ſimulatumq; genus confutandi, quod naſcitur à conſequenti. labuntur verò idiotæ, quia arbitrantur, vt in libro ſophiſticorum Elenchorum inquit, retro agi, conuertiq; conſecutionem: quod prorſus falſum eſt: neque enim id ſemper fit, neque in omnibus rebus: ſed in iis tantũ, quæ vndiq; pares atque æquales ſunt. Quare non tutum eſt ita argumentari: ſæpeq; fraudis illic aliquid ſubeſt: nam cum id contigit, non vi argumentationis ipſius contingit, quæ fallax eſt, ſed natura earum rerum. Cum autem hic oſtendat non id ſolum locum habere in his, quæ iam ſunt; ſed in his etiam, quæ adhuc fiunt, vt ſi eius generis ſunt, vt poſterius priori comitetur: ac ſi id fiat eo tempore, ipſum etiam fiat: in Elenchis ſophiſticis meminit tantũ eorum, quæ ſunt: nam inquit. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος ἐξ ἀνάγκης τόδ' ᾖ. non contentus verò hic fuit id in his indicaſſe. Emendaui autem hunc locum, qui deprauatus erat; ſecutus fidem ſcriptorum librorum: reſtituiq; quod defecerat τόδ' ᾖ. Videndum verò accuratè, quid valeant ea verba. τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦδος. an prolata ab auctore ſint eo animo, vt doceat falli magnopere in hoc imperitos, qui exiſtiment hoc valere ad aliquid probandum: veramq; eſſe argumentationem illam, cum falſa ſit: ita enim interpres accepit, qui vertit. Quod quidem mendacium eſt. ſiue potius oſtendere voluerit duobus modis contingere, ut ratio illa inanis ſit: & quia poſterius, quod dicitur eſſe, non eſt: falſumq; illud totum eſſe, quod dicitur eſſe. Quare adiungit ſequi inde etiam, vt primum falſum ſit, quod ope ipſius confirmabatur: hanc enim vim habere videntur, quæ ſequuntur verba. διὸ δεῖ ἂν τὸ πρῶτον ψεῦδος. intelligens autem Madius

dius oon poſſe illa qoadtare alteri ſententiæ, corrupta putauit, atque ita correxit, vt ipſi conuenirent. nihil tamen ipſe varietatis in ſcriptis libris ea parte inueni. quare conatus ſum inde commodam aliquam ſentenoam elicere: quod (niſi fallor) præſtiti. Id etiam, quod ſequitur. ἀλλ' οὐδὲ τούτου ὄντος (manifeſtò enim ita legi debet, ut ſanè etiam quidam calamo exarati habent) hoc confirmat. proximè inqoam egiſſe auctorem de illa ratiooe, quando id, quod poſterius uocat, falſum eſt. nam ait. Sed neq; etiam cum hoc ipſum (poſterius ſcilicet & auxilio cuius probare ſe putant poſſe, quod prius eſt) eſt, id eſt verum eſt, & ita ſe habet ut dicitur, quicquam roboris eſt in ea argumentatione: uecesſeq; eſt eſſe primum illud: aut ſi dictum poſterius eſt fieri, neceſſe vllo modo eſt primum etiam fieri: hoc enim conciſe ſignificauit, cum ait. ἢ γενέσθαι. Huc vſque igitur (niſi fallor) ſatis bellè res procedit. in eo verò, quod ſequitur, ſcrupulus eſt, difficultasq; non parua, quod inquit. ἢ προσθεῖναι : neque enim perſpicitur quid adponi debeat. in primo ſanè libro de arte dicendi, qoo etiam in loco vtitur eodem hoc verbo, differens de enthymemate, quod vna tantum propoſitione contentum eſt: quomodoq; id fiat docens, tradit, quod deſideratur ad ratione concludendum, ipſum auditorem adiungere. & paulo poſt iterum inquit, quod in exemplo quod ponit, apertum ac valde notum eſt, non debere adiungi, quia omnes homines id illo modo ſe habere cognoſcunt. in libro etiam iij de moribus ad Nicomachom vtitur uomine inde conformato, πρόσθεσις : quod valet acceſſio. huiuſcemodi igitur aliquid hic valeat veriſimile eſt: & ſi me non fallit, alias etiam eſſe notiones huius uerbi. Sed quia vereor magnopere ne hic macula aliqua ſit, non libet mihi de hoc amplius quærere. Cauſam autem affert huius erroris, docetque quid in fraudem rapiat homines, non omnino ſtultos, hoc pacto. Quia enim ſcimus hoc verum eſſe, quod ſcilicet prioio illo poſito conſequitur. Verbi graoa (hoc enim ipſe exemplo vſus eſt) cum conongat. cum imber ceciderit, tellurem madefieri, viſa nos illa madefacta, pluuiaque aſperſa, ilico pluiſſe dicimus: quod neceſſe non eſt: aliis enim de caoſis ſolum terræ madefieri poteſt, noo tantum cœleſti imbre. Vt igitur in hoc exemplo maneamus, quia compertum nobis eſt terram aqua aſperſam eſſe: hoc enim oculis cernimus, animus noſter decipitur: & primum etiam verum potat, eſſeq; pooit, id eſt pluiſſe: in ea enim conſecutione primum id fuit: conſequitur autem tellurem aqua aſpergi. Vſus verò eſt eo verbo παραλογίζεται, quia ſophiſtæ vtuntur genere hoc captionis: imponuntq; auxilio etiam huius fallaciæ, vt aliarum non nullarum, imperitis. Locus è iij. libro de arte dicendi valet, vt opioor, multum ad huoc locum illuſtrandum: illic enim quoque teſtimonio Homeri auctor probat, quod volt: id autem ſimilitudinem aliquam habet cum eo, quod præcipit hic Ariſtoteles: à coonſequeotibus enim docet cõſtitui: inquit igitur πλῦνε δὲ ταῦτα λαβοῦσ' ἐξ Ὁμήρου ἐπ' ... γραῦς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα. Hoc vero facere, quod anum illam eo tempore feciſſe dixit, ſignum eſt, vt ipſemet tradidit, qui ſtatim inquit, eos qui flere incipiunt, conſueſſe manum oculis admouere. Vnde ſupra rationem hanc vocauit ἐπίμονα. Illuſtre autem exemplum huius fallaciæ, & quod ad rem falſam conſtitoendam adhibitum eſt, inuenitur apud Boccacium noſtrum in v. fabella ſecundæ diei, vbi quomodo impurus homo, qui vigilabat, fidem fecerit vicinis, ſe tunc è profundo ſomno excitatum, ſignificauit. inquit enim ipſum exerto capite è feneſtra (accenſa autem erant in tota vicinia illa lumina) tunc oſcitaſſe, & manibus oculos preſſiſſe: quod facere ſolent, qui ex graui ſomno excitantur, vnde ſtultè qui viderunt, credidere, ſequuti illa ſigna, ipſum paulo antea dormiſſe. Sed alia etiam exempla huius doli ex eo ingenioſo ſcriptore ſumerentur: & ſane quicunque impoocre volunt: perſuadereq; quod falſum eſt, ſi arte hoc faciunt, huc recurrunt, quum inuentor fuerit huius calidæ ratiooіs Homerus, qui crebrò eximieq;, quum oportebat, ſuo in poëmate finxit aliquos hoc facientes. Verba, quæ teſtatus eſt Robortellus iouenir io Mediceo libro, cum à me quoq; & in eo ipſo exemplari, & in alio etiam reperta ſint, noo omnino contemnenda puto: præſertim cum auctorem huius fallacis rationis tradat Ariſtoteles fuiſſe Homerum, apud quem de hac re copioſe agitur: induciturqoe Vlyſſes pedes lauandos præbere nutrici, qua occaſiooe ille agnitus ab ea eſt ex cicatrice notum aotem eſt ve-

teres ſcriptores partes plurimas Homericorum poëmatum à rebus, quæ illic geruntur, appellare conſueſſe. Verum quia nihil illic video, quod faciat ad hanc fallaciam diſputandi: agnitioq;, cui illic opera datur, non hoc pacto facta eſt, ſed à ſigno aduenticio profecta, vereor ne intelligenda ſit fabula Sophoclis, cui Niptra nomen impoſitum fuit: illic enim quippiam tractari potuit, quod huc pertineret: luculentúq; exemplum huius captionis foret. Sed dubium etiam eſt, ſint ne hæc uerba auctoris, ſiue ab aliquo olim in margine alicuius libri adnotata fuerint. qui præterea oſtendere voluerit duci poſſe exemplum aptum ad hanc fallaciam demonſtrandam è fabula illa Sophoclis: nam videtur abſurdum, cum Ariſtoteles docuerit principem fuiſſe huius fallaciæ Homerum: docuiſſeque ipſum quomodo rectè ordineq; falſi aliquid proferri poſſet, in exemplo poſtea afferendo vſum eum fuiſſe auctoritate alîus poëtæ. Et tamen quantum ex natura eorum verborum perſpici poteſt, præcipuè autem ex coniunctione, quæ in eorum ordine ſecundum locum habet, illa potius legitima auctoris ſunt exiſtimanda.

Προαιρεῖσθαι τε ἀδύνατα καὶ εἰκότα, μᾶλλον ἢ δυνατὰ καὶ ἀπίθανα.

Eligereq́, impoßibilia & veriſimilia, potius quàm poßibilia & nullo modo probabilia.

Aliud nunc præcipit, quod & ipſum cognitum, ac diligenter ſeruatum, uon mediocri auxilio erit poëtis: docebitq; ipſos quam potiſſimum materiam, aptam fini ſuo eouſequendo, ſumaut. occurrere enim ipſis poſſunt argumenta, ita iuter ſe diuerſa, vt earum alterum è genere ſit eorum, quæ effici nequeunt: alterum verò ex illis, quæ exitum habent: nec tantum effici poſſunt, ſed etiam nullo negotio fiunt. Cum igitur videatur repudianda omnis materia, quæ contiuet quippiam, quod fieri non poſſit: anteponendaq; ipſi ea, quæ facilem euentum earum rerum habet, atque intelligitur ab omnibus cotidie vſu uenire, admonet acutiſſimus huius ſtudij magiſter poëtas, vt ſi illi materiæ, quæ effici nou poteſt, adiunctum fuerit, vt veriſimilis ſit, crediq; facile poſſit geſta eſſe: altera verò, quæ effici poteſt, aliena ſit ab opinione hominum, nec videatur probari poſſe eam factam, priorem ſumaut: poſteriorem verò hanc, non aptam couſilio ipſorum, relinquant: finis enim poëtarum eſt adipiſci aſſenſum eorum qui audiunt: quare accommodare ſe debeut ad eorum iudicia, & ea proferre, quæ ſint apta ad perſuadendum: quamuis aliquando ſint, ſi verè ſpectentur, beneq; de illis exiſtimetur, eius generis ut nulla ratione poſſint effici. Hoc, quod nune ſedulo præcipit, infra etiam repetit, ubi docet quomodo diſſolui poſſint, quæ vitio dantur poëtis: ait enim ſtudio artique poëtarum magis expetendum eſſe id, quod fieri nou poteſt, ſi aptum eſt ad perſuadendum, quàm quod fieri poteſt, ſi alienum eſt ab exiſtimationibus hominum: quare falsò ſæpè inſimulari poëtas, qui hoc commiſerunt. Capere vero ipſum hic εἰκὸς pro πιθανὸν perſpicitur ſatis aperte: vt enim δυνατὰ coutrarium eſt eius, quod dixerat ἀδύνατα, ita ἀπίθανα, eius, quod nocarat εἰκότα: hoc autem fecit, qnia quæ veriſimilia ſunt, uim habent perſuadeudi, & facile irrepunt in animos eorum, qui audiunt. Quod ad integritatem lectionis facit, vidi calamo exaratum librum, iu quo præterea eſt, δεῖ: ita enim iu eo legitur. προαιρεῖσθαι τε δεῖ: nec tamen ſtatuere poſſim poſitum ne id ab auctore fuerit, cuius ſententia neceſſaria prorſus hic eſt, quia erat conſuetudinis Atticorum ſæpe id in ſermone omittere, cuius ſermonis fuit ſtudioſiſſimus Ariſtoteles. nam initio quoque Analyticorum priorum, id deſiderari maluit, quàm illic apertè legi. quis igitur ſcit, an rei declarandæ cauſa adiunctum hic ab aliquo fuerit? Eodem pacto coniunctio καὶ, quæ infra bis ponitur, abeſt à duobus libris. Sed hæc quoque ſit ue an non ſit, parui omnino refert: nam infra eo loco, quem indicaui, vbi eandem ſententiam repetit, ſemel poſita eſt. Semel verò relicta. Non oportet autem in his præceptis certum aliquem ordinem requirere: ut poſterius ſcilicet à priore prorſus aptum ſit: neque enim in his nunc rebus admonendis,

quæ

quæ poëtam inſtruunt, documentaque artis eius dant, ſeries illa penitus neceſſaria eſt. Hoc verò verum eſſe, facile intelligi poteſt.

Τούς τε λόγους μὴ συνίστασθαι ἐκ μερῶν ἀλόγων, ἀλλὰ μάλιστα μὲν μηδὲν ἔχειν ἄλογον. εἰ δὲ μὴ, ἔξω τοῦ μυθεύματος, ὥσπερ Οἰδίπους, τὸ μὴ εἰδέναι πῶς ὁ Λάϊος ἀπέθανεν. ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι, ὥσπερ ἐν Ἠλέκτρᾳ οἱ τὰ πύθια ἀπαγγέλλοντες: ἢ ἐν Μυσοῖς, ὁ ἄφωνος ἐκ Τεγέας εἰς τὴν Μυσίαν ἥκων.

Fabulasq́; nõ conſtituere ex partibus ratione carẽtibus, ſed maximè quidem nihil habere vacuum à ratione. Sin autem, extra fabulæ compoſitionem, quemadmodum Oedipus, non ſciſſe, quomodo Laius interierit: ſed non in dramate, quemadmodum in Electra, qui Pythia nunciant: vel in Myſis qui ſine voce è Tegea in Myſiam venit.

Auctor eſt, qui ſtudium ipſorum vndiq́; expolire conatur, Ariſtoteles poëtis, tragicis ſimul atque epicis: (hoc enim commune vtrorumq́; præceptum eſt) vt videant ne in conſtituendis rebus, argumentisq́; fingendis, ſit aliquid abſurdum, ac nullo modo conſentaneum: hoc enim, ſi penitus præſtare id potuerint, afferre putat ipſis plurimum laudis. Verum quia difficile admodum eſt à principio vſque ad exitum fabulam perducere, in qua nihil huiuſcemodi inueniatur: raroq́; hoc poëtis etiam bonis contigit, docet ſi omnino id præſtari non poteſt, vt omnis fabula prorſus hoc malo libera ſit, multo facilius id tolerari poſſe, ſi extra compoſitionem rerum, omne hoc, quod parum conſentaneum eſt, extiterit. Hoc igitur eſt, quod nunc ſedulo præcipit. λόγους autem videtur hic appellaſſe omne corpus fabulæ: nam λόγον etiam in aliis multis, quæ ſignificat, valere fabulam, remq́; commenticiam, apparet multis exemplis veterum ſcriptorum, & auctoritate etiam grammaticorum. iubet igitur poëtas toto animo prouidere in argumento texendo, ne partes vllæ illic ſint abſonæ, & quæ contineant in ſe aliquid parum conſentaneum, ſed in primis dare operã ipſos debere, ne quicquam illic huiuſmodi ſit. addit autem, intelligens præclarè quàm hoc ſit arduum atque operoſum. Sin autem: hoc ſcilicet obtineri non poteſt, extra vetam fabulam, atque ea, quæ geruntur eo tempore, illud collocandum: hoc enim videtur intellexiſſe, cum inquit ἔξω μυθεύματος: valet enim hoc idem, quod aliis locis inquit ἔξω δράματος, vt multo ſupra, de eadem hac perſona diſſerens, τοῦτο μὲν οὖν ἔξω τοῦ δράματος: & non multo poſt iterum, vbi tradit, qui ſit verus vſus machinæ: ſed etiam ἔξω τραγῳδίας, idem ſignificans, aliquando dixit: vt ſtatim poſt priorem duorum horum locorum: quo ſanè loco, idem, quod hic, vno tantum hoc verbo variato, præcipit: ait enim. ἄλογον δὲ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν: εἰ δὲ μὴ, ἔξω τραγῳδίας οἷον τὸ ἐν Οἰδίποδι τῷ Σοφοκλέους. Nam idem ſignificare μύθευμα & δρᾶμα hoc loco intelligitur etiam ex eo, quod hic adiungit, ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι. Exemplis verò comprobare quod dixerat, volens, docet hoc feciſſe optimum omnium tragicorum in optima fabula: cum enim ipſi non licuiſſet contexere ita res illas, argumentumq́ue componere, vt nihil illic abſonum foret, id quod neceſſe habuit recipere, & ſine quo fabula manere non potuit, fuit extra res illas, quæ in ſcena tunc agũtur: ut multo minus ipſum hoc pacto peccaſſe apertum ſit: carere nanque ratione videtur, Oedipo notam non fuiſſe rationem modumq́;, quo Laius, qui ante ipſum Thebis regnarat, interfectus fuerit: inducitur enim ille huius atrociſſimi caſus omnino inſcius: eſt autem à ratione vacuum hoc, quia cædes clarorum virorum, regumq́;, ignotæ nemini eſſe poſſuot, qui in illis locis viuat: nedum ſummo homini, atque ei, qui in regno ipſi ſucceſſerit: debebat enim ille totum hoc diligenter, ſuæ ſaltem ſalutis cauſa, perſcrutari: ac leui etiam de eo facto cogitatione ſuſcepta, totam rem ſubito percepiſſet. Hac igitur parte tantum laborat nobiliſſima fabula: ceteris verò in rebus perfecta & ab omni labe vacua eſt. Vt autem illic ferri hoc poteſt: nec magnam

aliquam

aliquam culpam ſubit poëta, qui hoc commiſit, ita in alia tragœdia idem iure optimo reprehenditur, qui in media actione, rebusq; quæ ea die geruntur, in idem vitium incidit. Inquit igitur Ariſtoteles, quantum potuit declinaſſe hunc ſcopulum Sophoclem in Oedipo tyranno, cum extra fabulæ compoſitionem, & non in dramate, rem penè abſurdam induxerit. Electra verò fuit, ut narrat, & ut perſpicere licet, in qua magis peccauit: qui enim illic tanquam nuntij exponunt, quid in Pythiis geſtum ſit, contra veriſimile id faciunt: & locus ille rationi repugnat: nec tamen ipſe; vt in priore exemplo fecerat, declarat, quid illic contra rationem ſit. Repugnare autem exiſtimatur, quia ætate Oreſtis, ludi illi nondum inſtituti fuiſſe dicuntur. quomodo igitur id, ea ratione vſu uenire ac contingere potuit: vt ſcilicet adoleſcens ille, dum illic quadrigas agitaret, curru fracto, impetu equorum abreptus, necaretur. ſi nihil huiuſcemodi illo tempore fiebat. Scholion etiam illic tradit, id commiſſum eſſe à poëta ἀναχρονισμῷ: quæ figura, licentiaq; reperitur aliquando vſurpata à poëtis. quæ nanq; fiunt ipſorum tempeſtate, tribuunt temporibus priſcis ac perſonis antiquis, quæ ab ipſis inducuntur in aliqua parte poëmatis. nec vitio valde hoc poëtis datur: putaturq; affine eſſe alicui magnæ culpæ. hic tamen potuit illud vitioſius exiſtimari, quia facit multum ad finem earum rerum: totaq; illa commenticia res ac ficta, in hoc fundata eſt, quod ſi hoc inane eſſe falſumq; intelligitur, tota illa narratio ſimul labefactatur. hoc igitur facere potuit, ut ab Ariſtotele conſilium Sophoclis multum reprehenderetur. Æſchylus certè, qui eandem fabulam docuit, quamuis alio nomine appellarit: & eoſdem illos ſimulatos nuntios fingit mortem Oreſtis Clytemneſtræ Ægiſthoq; narraſſe, nihil huiuſcemodi cōminiſcitur: nec mentionem vllam Pythiorum facit. Sed tantum inducit eos dicere Oreſtem mortuum: ſeq; iuſſos eſſe hoc ipſis exponere a Strophio Phocenſi, cum accepiſſet ipſos illuc aliis de cauſis iter facere, Argoſq; venire debere. hoc (vt opinor) aliquid facit ad probandum, quidquid eſt hic abſurdi. in eo manere. nam rem prorſus ita ſe habere non affirmarim: cum enim ratio illa Sophoclis valde probabilis fuerit: ſæpe nanque huiuſcemodi aliqui caſus illic incidebant, & adoleſcentes nobiles, ac cupidi gloriæ, illic exercebantur, in mentem etiam prius id Æſchylo venire potuit: fingere inquam eo pacto Oreſtem interfectum. Alterum exemplum rei parum conſentaneæ, vbi magis offendit, collocatæ, acceptum eſt è Myſis, fabula, vt ſuſpicari licet, Sophoclis, cum ſuperiora etiam duo exempla ab eodem tragico ſumpta ſint: nihil enim affirmo, quia grauis teſtis Plutarchus commemorat Agathonem etiam Myſos docuiſſe in primo capite iij. libri Sympoſiacorum: nam Sophoclem ſcripſiſſe tragœdiam Myſos appellatam indicat Athenæus, & Heſychius, qui ſæpè teſtimonia ipſius ex ea fabula citant. Hoc autem in ea parum veriſimile (vt opinor) erat, quod induxerat quendam è Tegea, Arcadiæ oppido, in Myſiam nulla edita in tam longo itinere voce, veniſſe: hoc enim arbitror valere eo loco ἄφωνον, non mutum: ſenſusq; (niſi fallor) ita magis quadrat: neque enim mihi non fieri poſſe videtur, vt mutus homo multo maiora ſpatia terrarum conficiat: nullo autem modo probabile eſt, aliquem tacitum tanto tempore manſiſſe: tam longum enim quoque ſilentium ipſius ſuſpicionem comitibus & hoſpitibus mouiſſet. Ita autem (ut opinor) ille inductus fuit, quia ſi loqui cœpiſſet, ſtatim è ſermone cognitus fuiſſet: atque ita fabula omnis interiiſſet, aut aliquod maius incommodum natum eſſet. Hoc mihi, vt in re obſcura & incerta, ſatis quadrare viſum eſt.

Ὥστε τὸ λέγειν, ὅτι ἀνῄρητο ἂν ὁ μῦθος, γελοῖον: ἐξ ἀρχῆς γὰρ οὐ δεῖ συνίστασθαι τοιούτους: ἂν δὲ θῇ, καὶ φαίνηται εὐλογώτερον, ἀποδέχεσθαι καὶ ἄτοπον. ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν Ὀδυσσείᾳ ἄλογα, τὰ περὶ τὴν ἔκθεσιν, ὡς οὐκ ἂν ἦν ἀνεκτὰ, δῆλον ἂν γένοιτο, εἰ αὐτὰ φαῦλος ποιητὴς ποιήσει. νῦν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὁ ποιητὴς ἀφανίζει, ἡδύνων τὸ ἄτοπον.

Quapropter dicere, quod interiiſſet vtiq; fabula, ridiculum eſt: à principio enim non oportet conſtituere tales: ſi verò poſitum fuerit, & viſum

magis

magis conſentaneum, accipere & abſurdum: quia quæ in Odyſſea ſunt ratione carentia: illa inquam, quæ circa expoſitionem, quod nullo modo toleranda ſunt, perſpicuum fieret, ſi ipſa malus poeta tractarit. nunc autem alijs bonis poeta delet ipſa, condimentis aſpergens illud abſurdum.

Docet nunc rationem, qua ſe purgabant parum acuti poëtæ, cum in huioſcemodi vitium inciderant, inanem eſſe, & nihil valere ad eos culpa liberandos: aiebant enim quidam, cum huiuſcemodi quippiam, remotum à veriſimili, finxerant, ſe coactos fuiſſe id facere, quia aliter fabula periiſſet, nec illud ſuum commentum exitum habuiſſet. Ridiculum igitur hoc eſſe inquit, oſtendere volens non oportere ipſos aliquid committere, quod ab initio videant eſſe vitioſum, ſperantes poſtea ſibi veniam datum iri: reddidit enim rationem, cur illi à ſe dicti ſint rem ridiculam facere, cum ſe excuſent ob ea, quæ vitare poterant: hoc pacto. Non enim à principio decet conſtituere tales, ſcilicet fabulas: tales verò, quæ hoc vitio laborent. admonuit nanque ſupra optimus magiſter poëtas, vt antequam ſe ad ſcribendum appellerent, totas fabulas in animo ſuo coagmentarent: ac ſiquid huioſcemodi illic appareret, argumentum illud mutarent, aut penitus abiicerent. Hoc igitur eſt, quod nunc inquit, debere illos diligenter videre, ne componant fabulas, in quibus aliquid à ratione vacuum ſit. Quod ſi huiuſcemodi aliquid illic extiterit, & tamen poſitum fuerit à poëta & receptum: hoc enim valere puto, quod inquit ἂν δὲ θῇ. oſtendit autem cur poni probariq; aliquando poſſit, quod rationem non habere videtur, verbis quæ conſequuntur: his inquam, καὶ φαίνηται εὐλογώτερον: ita enim interpretor: & viſum fuerit totum illud commentum ac fabula, hoc pacto melius procedere: vt poëta ſcilicet, cognito illo, quod vocat Ariſtoteles ἄλογον: ac diligenter ponderato. præſtare putet id ponere in fabula, quod ita res, quæ illic aguntur, reddantur probabiliores. Cum hoc, inquam, contigerit, docet quid facto opus ſit: oportereq; affirmat expectare illud, & nullo modo expaueſcere: eo animo ſcilicet, quo intelligitur Homerus multa huiuſcemodi loca non reformidaſſe, cum ea remedia adhibuerit, quæ neceſſaria illi malo videbantur. illa autem loca dicit, niſi tanto artificio tractata fuiſſent, ita inſulſa futura fuiſſe, vt vix aures ferre poſſent: quæ nunc cum voluptate, expolita ab optimo poëta, audiuntur: omnibus enim ſuauitatibus, quarum comparandarum ſummus opifex fuit, Homerus loca illa referſit. indicat autem locum, ubi hac ipſa ratione carentia apud eum poëtam frequentia ſint: Odyſſeamq; appellat, & illius operis eam partem, in qua exponitur Vlyſſes in terram à Phæacibus: illic enim non nulla finguntur, quæ facile quiuis reſpueret, & nullo modo conſentanea iudicaret. Induſtriam verò, quam adhibuit Homerus in hoc malo tegendo, eleganter exponit Ariſtoteles: declarat enim eum, præclare videntem rerum illarum inſulſitatem, effudiſſe illic omnia ſua bona. quibus abundabat: in eoq; loco cuncta poëtarum pigmenta conſumpſiſſe. intelligit autem & ſententiarum & verborum ornamenta, & cetera, quæ illuſtrant orationem: atque ita ſententiarum imbecillitatem operuiſſe: nec non quaſi imitatum eſſe optimos coquos: ab eorum enim ſtudio verbum tranſtulit. illi nanque cum viles eſcas & inſuaues in honorem adducere volunt, condimentis ipſas adiuuant. quod tradit etiam feciſſe Homerum, quamuis longè alia condimenta ſint, quæ epulas condiunt, & quæ locum aliquem apud poëtam, ſuauem reddunt. ἡδύνων enim, quo verbo vſus eſt, ſignificat condire epulas. Vt autem ipſe eleganter hic inquit ἡδύνων ἄτοπον, ita etiam de eodem ſummo poëta loquēs Strabo ait. ἡδύνων φράσιν: contra Eratoſthenem enim in primo libro τὴν γραώδη μυθολογίαν diſputans, & ipſe ab eadem re, idem penè ſignificare volens, verbum tranſtulit. Hæc igitur ipſius verba ſunt. τοῖς ἀληθέσι περιπετείαις προσετίθει μῦθον, ἡδύνων καὶ κοσμῶν τὴν φράσιν: quibus verbis ſignificauit Homerum fabellas in poëmata ſua inſeruiſſe, & rationes omnes illas, quæ oblectarent aures, & forent condimenta & ornatus orationis. nam quod ἀγαθὰ id eſt bona vocauit ingenij dotes, luminaq; eloquentiæ, ſupra quoque multo eodem verbo eodem pacto uſus eſt, vbi de non nullis iniquis iudicibus poëtarum

tarum diſputauit, qui cenſebant oportere vnum præſtantiſſimum eſſe omnium, ac ſuperare ceteros in ſuis etiam propriiſq; ipſorum bonis. Sed Cicero quoque Latina voce, quæ huic reſpondet, videtur μεγαλοψυχικῶς & ipſe vſus eſſe, qui in primo de officiis inquit. Magnis enim illi & diuinis bonis hanc licentiã aſſequebantur. Quamuis autem ille locus Odyſſeæ, qui iaceret, niſi ſubleuatus eſſet ſummo artificio poetę, inuentu facilis ſit, & appareant ſanè inſulſæ illæ res & parum probabiles: neq; etiam latêre poſſit eximius ille ornatus, quo ipſæ illuſtratæ ſunt, libet tamen paucis de illo diſputare. Non eſt igitur veriſimile Vlyſſem exponi potuiſſe dormientem: relictumq; fuiſſe à Phæacibus in littore ſopitum, cum vidiſſent eum in tanto honore apud regem ſuum habitum: ac quod magis a vero abhorret, ueſtem illam pretioſam ac cetera dona, quibus magnificè donatus fuerat à Phæacibus prope eum relicta magno cum periculo, ne ſine cuſtode aliquo diriperentur. Suauitas autem ac lepos, quo deletur hæc inſulſitas ſententiarum, eſt quod ſtatim ut narrauit Vlyſſem impoſitum in nauim, remigeſq; officio ſuo diligenter incubuiſſe, utitur duabus collationibus, quæ rem declararent: earum verò prior eſt, qua traditur nauim illam in curſu ſimilem fuiſſe currui, qui à quattuor equis, verberibus ſtimulatis, in campo firmiter traheretur. poſteriore verò magis adhuc celeritatem ipſius patefacere uoluit, qua non ueritus eſt affirmare auem unam omnium uelociſſimam, è genere accipitrum, circum vocatam, eam conſecuturam non fuiſſe, tantus erat impetus eius nauis, fluctus facile ſecantis. Præterea luciferi ſtellæ deſcriptio, cum tempus indicare uellet, quo nauis ad Ithacam appulit, iucunda eſt, lepidéq; à poëta tractata. Bella autem in primis, & referta omni ſuauitate eſt topographia portus: nec non antri nympharum expoſitio, in qua poëta cuncta ſua pigmenta conſumpſit. adeo verò illa plena eſt iucundarum fabellarum, ac reconditæ cuiuſdam doctrinæ, ut Porphyrius Tyrius, magnus ille admirator Platonis, & qui omnem elegantem doctrinam ſedulo ſectatus eſt, eruditum commentariolum, qui in manibus eſt, in eam partem conſecerit. Hæc igitur & alia non nulla huiuſcemodi, quæ in propinquo manent, & cingunt vndiq;, uacua illa à ratione appellata ab Ariſtotele, ſunt condimenta extinguentia ipſa, & compenſantia ſua iucunditate hebetem illum & triſtem ſaporem, earum quaſi epularum. Nunc, quæ aliter in aliis libris leguntur, notabo: ne in hac quoq; te partes meæ deſiderentur. Primum igitur, quod in excuſis eſt, ἀλογώτερον, immutatum inueni in duobus ſcriptis exemplaribus, in quibus εὐλογωτέρως legitur, eadem illa uoce in aduerbium conformata. Quod uerò ſequebatur in iiſdem ἐνδέχεσθαι: ac mendoſum erat, non in omnibus calamo exaratis eodem pacto legitur: hi enim ἐνδέχεσθαι: hi uerò ἀποδέχεσθαι illius loco habent. quod animaduertit etiam Madius. priorem tamen harum magis probo: inuenio enim auctorem in viij. Topicorum eodem uerbo uſum, cum idem penè ſignificare uellet: ait enim. ὅτι γὰρ φιλικῶς ἐρωτῶν, φαύλως διαλέγεται: ἔτι ἐν τῷ ἀποσημαίνεσθαι μὴ διδοὺς τὸ φαινόμενον: μήτι ἐνδεχόμενος ὅ,τι ποτὲ βούλεται ὁ ἐρωτῶν, ποιεῖσθαι. Extremum magno conſenſu interpretum rectè reſtitutum eſt, qui pro ἐμφανίζει: quod contrarium ualet, ἀφανίζει reſtituere. nec tamen ſiquis contenderet, non poſſet ex illa lectione idoneum ſenſum ducere, ut dixerit Ariſtoteles Homerum illo modo illuſtraſse locum illum, atque ei multum ſplendoris attuliſse: ſignificat enim hoc ipſum, ſine dubio ἐμφανίζειν.

Τῇ δὲ λέξει δεῖ διαπονεῖν ἐν τοῖς ἀργοῖς μέρεσι, καὶ μήτε ἠθικοῖς, μήτε διανοητικοῖς: ἀποκρύπτει γὰρ πάλιν ἡ λίαν λαμπρὰ λέξις τά τε ἤθη καὶ τὰς διανοίας.

Locutione autem oportet laborare in ignauis partibus, & neque moratis, neque ſententiarum acumine ornatis: occulit enim contra valde ſplendida locutio mores & ſententias.

Cum facultatis poëtarum ſit ornare verbis orationem: omneſq; huiuſcemodi cõcinnitates adhibere, docet qua potiſſimum in parte, hoc ipſis faciendum ſit, ut fructum maximum hoc eorum ſtudium ferat, ac nulli rei obſit. Cum uerò præceptum

hoc

hoc omittere non deberet, uenit ipſi in mentem hoc loco potiſſimum id facere, quia proximè ſplendoris huius verborum atque elegantiæ mentionem fecerat. Admonet igitur poetas, vt in partibus ignauis ſuorum operum incumbant in hanc rem, ſtudeantq́; illas adiuuare huiuſcemodi floribus ac luminibus orationis. ipſemet autem declarat, quæ partes in aliquo poëmate dici exiſtimariq́; debeant ſegnes & inertes: ſunt autem illæ, in quibus nec mores alicuius perſonæ expreſſi ſunt: nec ſententiæ vllæ acutæ aut graues poſitæ: hoc enim valere puto, quod inquit διανοητικοῖς. Animaduertendum autem ipſum rationem non reddere cur debeant poëtæ ignauas partes ſuorum poëmatum eleganti oratione expolire: apparebat enim hoc, ac per ſe notum erat: quis enim non videat partes illas, ſuis bonis deſtitutas, aliena requirere? & poſtquam carerent rebus maioris momenti ad ipſas commendandas, ſaltem his verborum feſtiuitatibus eſſe ſubleuandas. Hoc igitur non comprobat, ſed cauſam affert, cur debeant ſe poëtæ in contrariis partibus ab ornatu orationis exquiſito, abſtinere: docetq́;, quid mali gignat exculta nimis oratio non ſuo loco collocata: & quàm male opera eorum in ea re illic ponatur, cum magnopere obſit, & non tantum non iuuet. inquit enim. Occulit autem contra valde ſplendida locutio mores & ſententias. quod autem ſummo artificio molitus fuerat poëta, intelligens quantam laudem afferat, & quàm proprium ſtudij ipſius ſit, ut mores exprimeret, & ſententias graues in ore eorum qui loquuntur, poneret, id totum corrumpere dicit & operire: facereque demum ne appareat, præter modum excultam locutionem: quare cauere hoc tanquam ſcopulum aliquem poëtæ debent. Nec tamen auctor eſt ſummus magiſter poetis, ſuadetq́; vt illis in partibus vtantur verbis abiectis & omni honore carentibus. nam ita quoq; peccarent: facerent enim quod nullo modo decet, nec conuenit dignitati ſententiarum: Sed nimis excultam ſplendidamq́; orationem in illis locis reprehendit: multumq́; ſtudium ac laborem in ipſis expoliendis non adhibendum eſſe dicit: hoc enim manifeſtò valet διαπονεῖν, quo verbo eſt vſus. Cum autem quæſiuerit Madius, cur non addiderit in oratione quoque, qua excitentur motus animorum, importunam eſſe ac moleſtam eximiam elegantiam verborum, cum illic quoque obeſſe potius quàm prodeſſe videatur, putaueritq́;, nodum hunc diſſoluere ſtudens, uocabulo illo διανοητικὸν contineri non ſolum acutas ſententias, ſed affectus etiam animiq́; perturbationes, quid ſentiam de omni hac re, indicabo. Primum igitur arbitror, quod præcipere voluit optimus auctor, ipſum plenè apertèq; ſignificaſſe: non eſſe ſcilicet adhibendum ſtudij aliquid in expoliendis oratione partibus illis fabularum, in quibus aut mores exprimuntur, aut graues, acutæq́; ſententiæ exiſtunt. non addidiſſe autem μὴ παθητικοῖς. quia inde aliena non eſt concinnitas verborum, cum potius illa multum valeat ad augenda ea mala, quæ loco illo referuntur. nam in tragœdiis non inueniri illius generis orationem patheticam, quæ in magno vſu oratorum eſt, affirmarim: perturbantur enim illic animi ſpectatorum rebus ipſis, non oratione ad hanc rem facta: neque enim illic eſt aliquis, qui doceat aperiatque vim eorum malorum, vt in cauſis, quæ in foro aguntur: & ipſa uerbis, qualia ipſi commodum eſt, uideri faciat. id autem multo ſupra, vbi paucis de dianœa diſſeruit, teſtatus eſt Ariſtoteles: nam illic etiam locum habere voluit verba tranſlata, & peregrina, & iuncta. Idem affirmauit in iij. libro de arte dicendi, præcipueq́; huiuſcemodi multa ex ore eorum, qui inflammato animo dicunt, erumpere, apertum eſt. Quin verò hæ ſint res illæ, quæ ſedulo captantur, cum aliquis exornandæ orationi operam dat, dubitari non oportet. Vt autem tragœdiæ non nullæ patheticæ vocantur, ita etiam partes ipſarum quaſdam eodem pacto appellarim. non tamen illæ patheticæ vocatæ ſunt, quia oratione ad eam rem apta commoneantur ſpectatores, ſed quia caſus atroces & ſæui illic contineantur: hoc enim πάθος plerunque in tragœdia valere ipſe ſignificauit. Cum igitur πάθος illud hic mouetur, id eſt animi ſpectatorum perturbantur, rebus ipſis, quæ fiunt, perturbantur, non artificij plena oratione, quamuis non inficias eo, vt res magis miſerabilis aut ſæua videatur, poſſe etiam præſtari artificio poëtæ, cuius rei efficiendæ ſupra eo loco, quem monſtraui, rationem tradidit Ariſtoteles. Non poſſe autem orationem patheticam contineri verbo illo διανοητικοῖς, apparet: neque enim motus turbidi manent in ea

parte animi, in qua naſcuntur ſententiæ: illi nanque ſedem ſuam habent partem rationis expertem; dianoeæ verò in ea, quæ particeps ipſius eſt.

Περὶ δὲ προβλημάτων, καὶ λύσεων, ἐκ πόσων τε καὶ ποίων εἰδῶν ἐστιν, ὧδ' ἂν θεωροῦσι, γένοιτο ἂν φανερόν. ἐπεὶ γάρ ἐστι μιμητὴς ὁ ποιητὴς, ὥσπερ ἂν ἢ ζωγράφος, ἤ τις ἄλλος εἰκονοποιὸς, ἀνάγκη μιμεῖσθαι, τριῶν ὄντων τὸν ἀριθμὸν, ἕν τι ἀεί: ἢ γὰρ οἷα ἦν ἢ ἔστιν: ἢ οἷα φασὶ καὶ δοκεῖ: ἢ οἷα εἶναι δεῖ. ταῦτα δ' ἐξαγγέλλεται λέξει, ἢ καὶ γλώτταις, καὶ μεταφοραῖς. καὶ πολλὰ πάθη τῆς λέξεώς ἐστι: δίδομεν γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς.

De problematibus autem & ſolutionibus, ex quotque & qualibus vtiq; formis ſint, hoc pacto contemplantibus, fiat vtiq; manifeſtum: quia enim poeta eſt imitator, quemadmodum vtiq; vel pictor, vel quis alius imaginum expreſſor, neceſſe eſt imitari trium exiſtentium numero, vnum aliquod ſemper: aut enim qualia fuere vel ſunt: vel qualia aiunt & videntur: vel qualia eſſe oportet. Hæc autem exponuntur locutione, vel & linguis & tranſlationibus. & multa pathe locutionis ſunt: damus enim hæc poetis.

Sciebat ſummus doctor poetas genus eſſe ſcriptorum, quod facile obtrectatores inuenit: animaduerteratq; ſæpè vitio illis dari multa, quæ in ipſis reprehenſione digna non ſunt. quare conſulens eorum dignitati, quorum ingenia optimis præceptis imbuebat, omnem hunc locum diligenter perſequitur: oſtenditq; quomodo illi purgari poſſint, & à falſis criminibus vindicari: neque enim propoſitum eſt ipſi poetas malos defendere: & qui nulla facultate naturæ, artéue prædíti, ſe ad ſcribendum conferunt. Non eſt autem hoc alienum ab officio ipſius: qui enim videret illos vndiq; vexari, reuocaret animum ab eorum lectione, nec in ullo honore poetas haberet, quos ipſe vtiles vitæ vult eſſe, & ferre fructus non paruos hominibus, ſi conſilium eorum cognouerint, atque colligere ſtudioſe ipſos potuerint. De quæſtionibus igitur, locisq; quibuſdam poetarum, qui in dubium veniunt, ne vitij aliquid in ſe contineant: videtur enim προβλήματα nunc appellare ζητήματα. nam, quæ ſupra ἐπιτιμήματα vocauit, vbi tradidit ex non nullarum rerum, quæ propriè ſunt artis hiſtrionum, ſcientia inſcitiaq;, nullam veram reprehenſionem cadere in artem poetarum, ut ex inferiore loco patet, ſunt pars problematum, & id deniq;, quod in ipſis valet ad criminandos poetas. De huiuſcemodi igitur quæſtionibus: nec nõ de ipſarum diſſolutionibus, ſe velle nunc diſſerere oſtendit: pollicetur q; ſe ratioñe viamq; monſtraturum, quam qui ſecuti fuerint, omnia liquido perſpecturi ſint: tanquàm enim ſignificat ſine hac animaduerſione, qui quærere aliquid de hoc voluerint, valde laboraturos: cogniturí verò illo modo ſint, ex quot illa, qualibusq; naſcantur, formis. εἴδη verò videtur hic vocare, ut aliis in locis fecit, locos huius rei proprios: cunctæ enim criminationes, atque ipſarum tentationes in illis verſantur, & tãquàm ad hæc capita referuntur. in his igitur formis manent: ſi verum hoc eſt, & criminationes poetarum, & rationes etiam illarum diluendarum: infra tamen videtur tantum appellare εἴδη quinq; illa vnde ducuntur, quæ poetis obiiciuntur: modos enim eorum maledictorum confutandorum eſſe dicit xij. Iacit autem primum fundamenta huius operis: &, ut conſueuit, ponit quædam certa & explorata, vt inde ducat ea, quæ ſine illis dubia & obſcura fuiſſent; nam ait. Quia enim eſt imitator poeta, quemadmodum vel pictor, vel quiuis alius, qui ſtudium ponat in exprimendis imaginibus. orditur igitur à primo initio huius artis, cuius omnis vis naturaq; poſita eſt in imitando. quod commune ipſi eſt cum aliis non nullis artibus, vt in principio huius libri docuit: & hic quoque breui tangit. plures tamen illic ennmerauit, quæ totæ in hac re occupatæ forent. hic verò tantum pictores & ceteros omnes, qui imagines

nes quauis ratione exprimunt: communi enim vocabulo εἰκονοποιὸς, vniuerſos hos opifices appellauit, vt ſunt qui è luto fingunt, ſiue è cera, ſimulachra: nec non qui ſtatuas fabricantur. Sed multo antea ipſe de notione huius iuncti vocabuli accurate diſſerui: cum illic quoque auctor ipſo vſus fuiſſet. eſt autem vbi tradit, cum tragœdia imitatio ſit meliorum, oportere, qui eas colunt, imitari bonos eximioſq; expreſſores formarum. Quamuis autem ſupra iam tradidiſſet poëtam imitatorem eſſe, nõ tamen id opportuno loco nunc repetere alienum exiſtimauit, rei magis explanandæ cauſa: & vt falsò ſentire confirmaret, qui aliter de hac re crederent. Cum igitur, ut inquit, vniuerſi hi ſint imitatores, neceſſe eſt imitentur (hæc enim eſt redditio & ἀνταπόδοσις, quæ apta eſt è particula ſuperiore ἐπεὶ) cum tria numero ſint, in quibus imitandis verſantur, vnum aliquod eorum ſemper. Sunt autem illa huiuſcemodi, vt ſi voluntas horum artificum attendatur, illi imitentur, ac ſumma diligentia adhibita, reddant ea, quæ exprimunt, vel qualia fuere, aut adhuc ſunt: nec addant aliquid aut demant: vel qualia uulgo ipſa aiunt: qualiaq; eſſe aliis videntur: atq; ita ſequantur rumores, & opiniones aliorum: Vel, quod eſt tertium genus, ſpreta veritate, nec referendo ſe ad exiſtimationes ceterorum, qualia eſſe oportet. Ex iis enim quaſi cancellis exire non poſſunt: nec reſtat vlla materia præter has, quam ſibi imitandam proponant. Explicatis autem diuerſis materiis, vel rationibus potius illarum tractandarum monſtratis, adiungit poëtas vti locutione in illis rebus exponendis. Statimq;, tanquàm ſe emendans, inquit. Vel & linguis, & tranſlationibus. non quia voces non nullæ externæ, ac verba tranſlata aliud quippiam diuerſum à locutione cõficiant: ſed ſignificare (vt opinor) voluit vulgare & cotidianum genus orationis, & illud etiam expolitum, additis illic leporibus, ac luminibus, quæ ornant orationem: huiuſcemodi enim ferè eſt oratio poëtarum. Animaduertendum verò hac parte ipſum, cum ſignificare vellet, exponuntur & renuntiantur, de diuerſis generibus rerum loquentem, quæ oratione nota fiunt, vſum eo verbo, vnde in fabulis perſona vocata eſt, quæ ſpectatoribus narrat, quod intus geſtum eſt: & iis in locis, vt cernere ipſi non potuerint: is enim qui hoc facit, ἐξάγγελος appellatur: auctor autẽ ἐξαγγέλλεται inquit: habet igitur difficultatis non nihil, cur potiſſimum nunc vſurparit hoc verbum, quod infrequens eſt apud ipſum: nec videtur factum huic rei oſtendendæ. Et tamen Cicero idem videtur feciſſe in Latino verbo, quod quaſi huic reſpondet: hæc enim ipſius verba ſunt è iij. de Oratore. Cum inflexo commutatoq; verbo res eadem enuntiatur ornatius. Cum autem rationes iam duas nominaſſet illuſtrandæ locutionis, addidit, & multa ſunt pathe locutionis, ſignificare (niſi fallor) volens immutationes illas verborum, de quibus ſupra diligenter diſſeruit: & quas ſtultè Euclides ille priſcus in Homero, reprehendebat: hæc enim propriè videntur πάθη appellari, cum ſcilicet vocabulum aliquod, aut productum eſt, ſyllaba vna vel pluribus illi additis: aut contra inde aliquo dempto, imminutum; ſiue alia quapiam ratione ipſum à conſuetudine variatum fuerit. Nam quod addidit. Hæc enim damus poëtis, hoc declarat: ſuperiores enim illi duo modi non alieni ſunt à conſuetudine, quippe cum vſus tranſlationum frequens ſit in ſermone etiam imperitorum: contra verò hæc remota inde ſunt: & tantum licentiæ poëtarum, contra iudicium præpoſteri illius vituperatoris, conceſſa: cum ſcilicet verbum aliquod huiuſcemodi aliquid patitur, & quaſi forma ipſius immutatur: cum enim dixerit nos poteſtatem facere poëtis, vt his verbis vtantur: & ea, ut uoluntas ipſorum fert, commutent, teſtari videtur non licere aliis ipſa tam liberè contaminare, ac proprium hoc donum eorum eſſe.

Πρὸς δὲ τούτοις οὐχ ἡ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τῆς πολιτικῆς, καὶ τῆς ποιητικῆς: οὐδὲ ἄλλης τέχνης καὶ ποιητικῆς. αὐτῆς δὲ τῆς ποιητικῆς διττὴ ἡ ἁμαρτία: ἡ μὲν γὰρ καθ' αὑτὴν: ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός: εἰ μὲν γὰρ προείλετο μιμήσασθαι ἀδυναμίαν, αὐτῆς ἡ ἁμαρτία: εἰ δὲ τὸ προελέσθαι μὴ ὀρθῶς, κατὰ συμβεβηκός: ἀλλὰ τὸν ἵππον ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα. ἢ τὸ καθ' ἑκάστην τέχνην ἁμάρ-

τημα. οἷον τὸ κατὰ ἰατρικὴν, ἢ ἄλλην τέχνην, ἢ ἀδύνατα πεποίηται. ταῦτ' οὖν ὁποῖα ἂν ᾖ, οὐ καθ' ἑαυτήν.

Adhæc autem nõ eſt eadem rectitudo ciuilis facultatis & poeticæ: neque alius artis & poeticæ. ipſius autem poeticæ duplex peccatum: alterum quidem enim per ſe: alterum autem per accidens: ſiquidem enim elegit imitari rem, cuius facultatem non habet, ipſius peccatum eſt: ſi verò eligere non rectè, per accidens, ſed equum ambo dextra crura proijcientem. Vel peccatum ſecundum ſingulas artes. Seu quod ſecundum medicorum artem, vel aliam artem, vel impoſsibilia in poeſi tractauit. Hæc igitur, qualiacunq; fuerint, non per ſe.

Aliud fundamentum iacit tuendæ itidem dignitatis poëtarum, quod à moltis magniſq; criminibus ipſos vendicat. quare, vt narrat, addi illud debet ſuperioribus. eſt autem huiuſcemodi. Non oportere nos exiſtimare eandem uirtutem eſſe artis poetarum, & facultatis illius, quæ docet, quomodo regenda ſit ciuitas, ut ſimulatq; uideamus aliquid probari ac rectum eſſe iudicari in ratione gubernandæ ciuitatis, ſtatim putemus, quod a poëtis fingitur, illiuſmodi eſſe debere: ac niſi ad eam formam redactum ſit, ipſum uitioſum eſſe: ſingulæ nanque artes ac facultates ſuas quaſdam certaſq; uirtutes habent, quæ quom illic probentur, alibi eandem laodem non inueniunt, ac meritò ſæpè reprehenduntur. Quod autem cootingere in politica, & poëtica, idem etiam uſu uenire affirmat in arte ipſa poëtarum, & aliis non nullis artibus, ut noo ſemper ſcilicet eadem in illis probentur ac oera eſſe ad ſummumq; perducta, in diuerſis ſtudiis iodicentur. Hoc igitur ab ipſo animaduerſum, & ut certum poſitum, ot apparebit, uiam patefaciet multis criminationibus diſſoluendis: nec enim deſunt, qui ſimulatq; intelligunt quippiam à poëta prolatum ut bonum poſitum, quod repugnet ab eo, quod perfectum, uerumq; eſſe ab aliqua arte traditur, ſtatim repreheodant, & norma illa utentes, uitioſnm putent. Hoc explicato, docet duobus modis peccari à poëos in ſtudio ipſorum: & qui arti huic operā dant, in culpam cadere duabus diuerſis rationibus: eorum autem peccatorum alterum dicit eſſe per ſe: alterum vero ex accidenti: quam diuiſioné accuratè explanat, & quaſi exemplis illuſtrat. Si enim inquit ars hæc poëtarum ſumpſit imitandam materiem, quam explicare non poſſet: cuiq; ornandæ facultas ipſius par non eſſet, & elegit demum imitari id, quod eſt ſupra uires ipſius: ita enim penè ſingulis uerbis Græcis Latina reddentur, ipſius peccatum eſt: ἀδυναμίαν nanque oalere hic puto, quæ ſanè uis ſubiecta eſt huic nomini: & unde id iunctum eſt, facultatis uacuitatem, ac nullam poteſtatem illius rei adminiſtrandæ. longéque aliud eſſe arbitror ἀδυναμίαν ab eo, quod ἀδύνατον Græcè uocatur. Quare non putari debet auctor ſibi ipſi in his paocis uerſibus aduerſatus eſſe: nec ea de cauſa quæſtionem excitare oportet: ſententiæ nanque hæ diuerſæ inter ſe eſſe nullo negotio intelligentur, ſi attendetur diligenter notio huius nominis. intelligo inquam hanc ipſam, de qua nunc diſpntaui, & id, quod infra dicit, ubi affirmat poëtas, qui fingunt: uerſibuſq; complectuntur res, quæ fieri non poſſint, peccare ex accidenti, ac præter ipſorum ſtudium: hic uerò docet, eos, qui imitantur ἀδυναμίαν, labi per ſe, & in ſuo ipſorum ſtudio errare. Hoc igitur ſignificat hoc io loco, ut in multis aliis ἀδυναμία. In categoriis enim quoque capite, quo diſſerit de qualitate, ἀδυναμίαν contrarium eſſe oſtendit eius, quod uocat δύναμιν ἔχειν: hæc enim ipſius uerba ſunt. ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν. Præterea in v. libro politicorum appellauit ἀδυναμίαν πραγμάτων, naturā indolemq; hominis minime aptam rebus gerendis. Procli autem in primis exemplum hic accommodatum eſt: de his nanque rebus diſſereos, quum oſtendere uellet hanc ipſam infirmitatem poëtarum, qui ingenij artis ue culpa pares non ſunt alicui materiæ tractandæ,

ctandæ, hoc uerbo uſus eſt: inquit enim in Politiam Platonis, καὶ οἱ τραγῳδοποιοὶ τὸ ἴχνος τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως ζηλώσαντες, ἐκ τῶν ἐκείνων τὴν ἀρχὴν τῆς σφετέρας πλημμελείας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν τῇ αἰχμῇ πεσεῖν ἀδυναμίαν. Animaduertendum autem, cum hoc fit, recte deligere poëtam, ſumereq; ipſum materiam idoneam ac ueram, ſed labi in ea tractanda, quia non eſt par ipſi: caretq; facultate eximie ipſam perſequendi. Quare quod ſequitur αὐτῆς ἡ ἁμαρτία, id eſt artis ipſius erratum eſt, capi debet ut prolatum de arte, quæ in ipſo eſt, non de arte ſeorſum, generatimq;: illa nanque, cum materia uera ſumitur, rectusq; delectus habetur, non uidetur peccare poſſe. Horatius, qui tantopere ſuaſit poëtis, ut ſumerent materiam æquam ipſorum uiribus, hoc ſine dubio ſignificare uoluit. nam ſumere hic ualet προαιρεῖσθαι. quod tamen uerbum Græcum infra aliter reddidit: nam quum inquit Lecta res, quin ὕλη, ὑποκείμενόν que προκείμενον ſignificarit, dubium non eſt. expreſſit autem ἀδυναμίαν, ut rem magis no tam faceret, pluribus modis: inquit enim. Sumite materiam ueſtris qui ſcribitis æquam Viribus, & uerſate diu, quid ferre recuſent. Quid ualeant humeri: ad extremum enim dicens, cui lecta potenter erit res, & quæ ſequuntur, hoc manifeſto declarauit. Explanato peccato, quod committitur ab arte poetarum per ſe, Ariſtoteles pergit explicare, cuiuſmodi ſit, quod ex accidenti ab eadem conflatur, atque inquit. Si autem eligere ipſum, non recte ſcilicet adminiſtratum eſt, id eſt ſi in eo peccauit, quod ſumpſit imitandam rem falſam, & errori alicui magno ſubiectam, lapſus eſt, quia id euenit ac forte contigit: ut ita exprimere coner, quod ipſe inquit κατὰ συμβεβηκός. Exemplo verò explanare hoc volens, duxit illud à natura equorũ: quod tamen ipſi commune eſt cum aliis quadrupedibus. Ceu inquit. Si in imitando induxit equum ſimul ambo dextra crura proiicientem: hoc enim peccatum eſt non proprium poëtæ, qui quod imitari uoluit eximie imitatus eſt, ſed hominis, qui nunquam attenderit, quomodo equi progrediuntur, rudisq; admodum ſit artis eius, quæ equos curat aut regit: ſi nanque hoc in ſe mouendis equi facerent, ſtatim in dextram partem corporis prorruerent, quæ nullo amplius tanquam fulcro ſuſtineretur: equi nanque ac ceteræ quadrupedes, alterum anteriorum crurum: contrariumque illi poſteriorum ſimul mouent: de quo diligenter copioſeq; diſſeruit ipſe in libro de greſſu animalium: ſicq; corpus eorũ utraq; ex parte altero crure nititur, atque à prolapſione liberum eſt. nam quod προβάλλον inquit, hoc uerbum proprium eſt illius rei: crebroq; vſurpatur eo in libro ab Ariſtotele, ut cum inquit. πρότερον γὰρ τὰ δεξιὰ προβάλλονται: docere enim tunc voluit homines moueri incipere à dextra corporis parte, & ea de cauſa, ut alterum crus paratum ſemper, expeditumq; habeant, naturæ quodam inſtinctu, ſiniſtram corporis parté ſemper proiectam tenere. habitus etiam quidam certus pugilum, cum imminent in aduerſarium: itaque manent, ut ſi illi magis ſe appropiuquarint, facilè vultus impoſituri ſint, προβολὴ appellatur. quo uerbo uſus eſt Cicero in epiſtola quadam ad Atticum, cum de ratione Academicorum diſputaret. Sed Demoſthenes etiam in prima oratione aduerſus Philippum, in ſimili exponendo, cum ciues ſuos negligentiæ argueret: diceretq; ipſos ſimile quippiam facere, atque pugiles barbari, προβάλλεσθαι inquit. idem autem uſu quoque uenire tradit Ariſtoteles in ignoratione ſingularum artium, ut ſi poëta peccet contra rationem ipſarum, nec culpam aliquam eo tempore admittat in artificio ipſius proprio, peccet ex accidenti. Exempli cauſa, inquit. Si aliquid edat, quod aduerſetur ſcientiæ curandorum corporum: inſimulabitur enim tunc non ut poeta, neque in uitium cadere eo nomine, ſed quia in munere ſuo obeundo contigit eum quiddam tangere, quod pertineret ad artem medicorum, quam non didicerat: & ut in hac, ita etiam in aliis artibus, quas non appellat: & non tantum, ut adiungit, illo modo peccat, ſi contra ueram rationem alicuius artis aliquid promit, uerum etiam ſi protulit quippiam, quod fieri nullo modo poſſit: tunc enim quoque labitur, ut naturæ illius rei ignarus, & ex accidenti deniq;, quod ipſe etiam, omnibus iis expoſitis, narrat, non tamen mentione facta huius nominis: à contrario enim hoc monſtrat, quod tamen idem ualet, nam inquit. Hæc igitur, qualiacunq; fuerint, ſcilicet peccata, non per ſe ipſam committit poetica, neque reprehendi poteſt, ut in officio ſuo negligens. Qualiacunq; autem fuerint, inquit, quia, ut oſtendi, non omnia ſunt unius gene-

ris: neque contra præcepta alicuius artis commiſſa: admiſcuit enim etiam illis, cum quippiam à poëta dicitur, quod effici nullo modo poſſit. nam non vnum idemq; ſemper eſſe genus erratorum, in quæ incidunt ex accidenti, patet etiam, quia quæ ita eueniunt, plura ſunt, magnopereq; inter ſe diſcrepantia. hoc autem præterquàm quod ſatis apertum eſt, confirmatur etiam verbis his, quæ non multo infra poſita ſunt. ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός: oſtendunt enim non vnum genus ipſorum eſſe. Non venio auté in ſententiam Robortelli ea parte, qua corrigendum putauit pro μὲν, quod in excuſis eſt, μὴ: veramq; prorſus exiſtimo peruulgatam lectionem, vt inde ſenſus ille ducatur, quem docui. Quod igitur ſequitur. ἀλλὰ τὸν ἵππον ἅμ' ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα, non aduerſatur ſuperiori ſententiæ: aduerſaretur autem ſi legeretur μὴ: ſed eſt confirmatio illius: exemplumq; rei, in qua peccatum eſt à poëta, quia non rectè elegit. nec mouere nos debet particula ἀλλὰ, quæ poni in oratione debere videtur, cum aliquid dicitur, quod repugnet ſuperiori ſententiæ: hic enim quoque idem facit: nec aliud ſanè valent hæc verba, quàm ſi dixiſſet (vt quantum poſſum rem explanem) ſi autem elegit non bene, ſed male: ita enim ſæpè, vt aliâs admonui, rei illuſtrandæ cauſa loqui auctor conſueuit. nunc autem ille pro poſteriore hac ſententia, quæ perperam illam rem tractatam eſſe affirmat, exemplum illius peccati ponit. Perturbat tamen non parum hac parte, quod antequam ſententiam abſoluiſſet, coniecit in mediam illam verba hæc, quæ naturam eius peccati aperirent, κατὰ συμβεβηκός: ſi vera illa legitimaq; auctoris ſunt. nam non ſine cauſa ſuſpicari aliquis poſſet, ſcholion ipſa, declarationemq; quondam fuiſſe alicuius, qui multo ante oſtendere voluerit id, quod infra traditur ab Ariſtotele. Vnde è libro, qui Pariſiis apud Guil. Morelium excuſus eſt, illa ſublata ſunt: quod tamen ipſe non omnino probo, quia nullũ exemplar inueni, à quo illa abeſſent: & præterea quia duriuſculus quibuſdam locis hic eruditiſſimus ſcriptor eſſe deprehenditur: potuit autem, quia multa inculcanda huc ſibi eſſe intelligebat, antequam extremum illud, quod ſententiam claudit, adderet, ne tamdiu ſuſpenſum lectorem teneret, ſtatim, adhuc illa non abſoluta, κατὰ συμβεβηκός ponere. Quod verò virtutem in his rebus, viriumq;, ὀρθότητας & ἁμαρτίας nomine appellat: valet enim prorſus ὀρθότης contrarium eius, quod eſt ἁμαρτία, id eſt res rectè & ſine vllo errore ad exitum perducta, idem etiam fecit aliis in libris, vt in ij. Topicorum, vbi & rectè munus ſuum obire, & falli ſenſus, his verbis ſignificauit: ait enim. οἷον εἰ βουλόμεθα δεῖξαι, ὅτι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. Eodem etiam pacto Plato in ij. de legibus quum de rebus ad hanc artem pertinentibus, officioq; poetæ diſputaret, locutus eſt: inquit enim. μὴ γὰρ γνώσκων τὴν οὐσίαν τί ποτε βούλεται, καὶ ὅτου ποτ' ἔστιν εἰκὼν ὄντως, χολῇ τήν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἁμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται. Sed etiam in iij. libro de anima Ariſtoteles, quo tamen in loco altero tantum eorum vtitur in aduerbium conformato. nam pro contrario negatione illud tollit: quod etiam exemplum non nihil valet ad lectionem, quam probo, confirmandam. quod enim idem Robortellus delenda cenſuit verba illa ταῦτα καὶ ὁποῖα αὐτή, ne in hoc quidem ſententiæ eius accedo: valde enim delector hac lectione: & ſupra in explicando illo loco, quemadmodum ea verba deberent accipi, ſignificaui. nec tamen non fateor me duos libros inueniſſe, à quibus illa abſint, quos opinor illum ſecutum, ea hinc ſuſtuliſſe. plus tamen apud me veritas valet, quàm auctoritas horum, multis in locis mancorum ac deprauatorum, librorum.

Ὥς τε δεῖ τὰ ἐπιτιμήματα ἐν τοῖς προβλήμασιν, ἐκ τούτων ἐπισκοποῦντα, λύειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἂν τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τέχνην ἀδύνατα πεποίηται, ἡμάρτηται: ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει, εἰ τυγχάνοι τοῦ τέλους τοῦ αὐτῆς: τὸ γὰρ τέλος εἴρηται. οἷον, εἰ οὕτως ἐκπληκτικώτερον ἢ αὐτὸ, ἢ ἄλλο ποιεῖ μέρος. παράδειγμα ἡ τοῦ Ἕκτορος δίωξις.

Quapropter oportet increpationes in quæſtionibus, ex his conſiderantem, ſoluere. Primum quidem enim ſi quæ aduerſus ipſam artem ſunt im-

poßibilia

poſsibilia fecit, peccauit: ſed recte habet, ſi conſequatur finem ſui ipſius: finis enim dictus eſt. Ceu ſi ſic magis apta ad conſternandum vel ipſa, vel aliam facit partem. exemplum Hectoris perſecutio.

Cum anſas omnes, quas captent, qui ſunt infenſi poëtis, oſtendiſſet, docet nunc poſſe tentari reprehenſiones illas, & inanes eſſe declarari ſi, qui ſtat pro poëtis, rationes illas notas habeat: inde enim viam inueniet criminanonum earum confutandarum. Qui igitur ipſos defendet, auctore ſummo doctore, omnes rationes inquiret, quibus exiſtimationem ipſorum violare aliqui conantur: ac ſingulas certo modo, aptoq; ipſis labefactandis, refutabit: hoc enim valent prima verba, quibus tanquam clauſit ſuperiorem diuiſionem: ac docuit, quæ vtilitas inde capi debeat. Nam quod inquit, ἐκ τούτων ἐπισκοποῦντα, declarat ope harum, quas indicauit, formarum, poſſe ac debere id effici. Reſpondet verò illud ἐκ τούτων, ei, quod initio huius rei explicandæ ait, ἐκ πόσων καὶ ποίων ἂν εἰδῶν ᾖ: videturq; poſtquàm hoc ita concludit, tradidiſſe iam cuncta, quæ uocauit εἴδη: quod tamen obſcurè fecit. quinque autem illa ſunt numero, infra ab ipſo aperte expoſita: ſuiſq; nominibus appellata. Statim verò ad ſingulas formas accedens, declarat verum eſſe, quod in vniuerſum protulerat: orditurq; ab extrema forma: & ordinem illum tenet, vt prima nunc appellet, quæ ſupra poſtrema poſuit: ante ceteras enim eam aggreditur, cum poëta inſimulatur, quod finxerit quædam, quæ fieri ſane non poſſunt, ſiquis artem ipſarum illarum rerum attendat: ac quæ præcipit illa, ſeruarit. Arbitror enim prorſus capi debere aliam artem, contra cuius præcepta committat aliquid poëta: & non artem propriã ipſius, & quæ verſatur in materia quadam verſibus complectenda: neque enim ita, ut ipſum nunc defendit, defendi ullo modo potuiſſet poëta: qui nanque faceret contra ſuam propriamq; artem, non conſequeretur finem ſuum facilius: neque dici poſſet rectè rationeq; peccaſſe: quod infra etiam inquit. καὶ κατὰ τὴν περὶ τούτων τέχνην, valet ad probandum intelligi ſupra debere artem de illis ipſis rebus, non artem poëticam. Sed nihil (vt opinor) tantum adiuuat hanc opinionẽ, quantum illud, quod infra legitur hoc ſenſu. Præterea vtrorum eſt peccatum: eorum ne, quæ ſecundum artem, an ex alio quopiam accidenti: ſi nanque ſupra quoque intelligeretur ars poëtica, non poſſet oſtendi, quid intereſſet inter hoc & illud præceptum. Non impedit autem hanc ſententiam, quod inquit αὐτῆς: ipſius enim illius artis intelligit, de cuius materia loquitur. Ratio igitur purgandi poëtam, cum huiuſcemodi aliquid molitur, eſt, ut accuratè tradit auctor, fateri ſanè ipſum peccaſſe, ſed affirmare peccatum illud bono eſſe: neç dignum, quod hoc, vitium oſtendente, nomine vocetur: bene nanque ſe rem habere, ſi ea ratione poetica conſequitur finem ſuum, quod uſitata via, id eſt, ſi ne digitum quidem diſceſſiſſet à præceptis illius artis, contra quam commiſit, ipſi non contigiſſet. Ex his verò uerbis leue mendum ſuſtuli: αὐτῆς enim prima litera aſpirata ſcribi debet, non, ut prius erat in excuſis tenui: uidetur tamen odioſior macula conſequentia uerba occupaſſe, & quæ non tam facile deleri poſſit. intelligo autem hæc, quibus confirmat, quod iam protulit: τὸ γὰρ τέλος εἴρηται. nec enim ſans idoneus ſenſus hinc colligitur. Suſpicor autem aut peccatum à librario eſſe in poſtrema earum uocum, aut hic aliquid deſiderari, quod ſententiam implebat. Madius certè, qui minime ſuſpectum hunc locum habuit, neſcio quàm rectè, interpretatur; adiungitq;, admirabilem eſſe oportet. quin autem ipſe, ſuum quoddam iudicium ſecutus, de ſuo hæc addat, dubitari non poteſt ex Græco contextu, in quo huius ſententiæ veſtigium nullum apparet. Vt autem ipſe quoq;, quid ſignificaſſe hic auctorem putem, oſtendam, arbitror eum dixiſſe, quod valet ad conſilium poetæ tuendum, finem ſemper attendendum eſſe: indeq; res, quæ ipſum antecedant, exiſtimari. Alicuius etiam momenti eſt ad confirmandum mendi aliquid ſubeſſe hoc loco, quod particula, quæ ſequitur, ἄν, à non nullis libris abeſt: quæ tamen hic neceſſaria videtur: explanare enim nolens, quod ſupra generatim protulerat, & aliquid eorum indicare, quæ adiuuant finem poetices, hoc addidit, atque inquit. Ceu ſi ſic, id eſt fingendo aliquid, quod fieri non poſſe uideatur, terribiliorem, magiſque

aptam ad ſtuporem gignendum, vel illam ipſam, in qua exponitur, nel aliam partem reddit. Si verò particula οἷον auctoris non eſt: improbeq́; hue coniecta fuit, poſſet aliquis non ſine cauſa exiſtimare, antequam locus tantopere contaminatus eſſet, hūc ſenſum ipſius fuiſſe: finis enim obtentus fuiſſet, ſi hoc pacto res efficitur terribilior & magis ad conſternandos animos apta. quis enim dubitat, quin poëtæ huic ſtupori gignendo incumbant: finisq́; hic ipſe eorum ſit. Hoc verò quærere poëtas & epicos, & tragicos: minore tamen cum periculo epicos, vt ingentem admirationem gignant in animis eorum, qui audiunt: reddantq́; ipſos penè attonitos, & ſi obſcurum minime eſt, auctoritate tamen Plutarchi planius fit, qui in uita, quam ſcripſit, Homeri ait (ſimul enim & rei ipſius & nominis accommodatum exemplum hoc erit) ποιεῖν δὲ καὶ θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὁμιλοῦντας, οὐ μόνον ψυχαγωγίας καὶ ἐκπλήξεως χάριν: & quæ ſequuntur. Vnum igitur ex iis, quæ gignunt hunc pauorem, eſt, quod inducit colloquia hominum & deorum inter ſe, de aliqua re diſputantium. paulo etiam poſt, inquit, καὶ ἐκπληκτικὴν τὴν ἀκρόασιν κατασκευάσαι. Sed apud Ariſtophanem quoque Euripides Æſchylum accuſans, quod hoc ipſum faceret rebus extrinſecis, & apparatu deniq́; ipſo, inquit. οὐδ' ἐξέπληττον αὐτούς, Κύκνους ποιῶν καὶ Μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους: probat enim ſe non affinem eſſe illis culpis, quibus fabulæ illius refertæ forent. Poſtquam autem de uerbo inde conformato, viq́; ipſius diſputatum eſt, non alienum puto oſtendere, quomodo Ariſtoteles definierit hanc quaſi conſternationē: facit enim ad rem ipſam melius percipiendam. inquit igitur in iiij. Topicorum, quoſdam refellens, qui in hoc peccauerant, δοκεῖ δὲ ἡ ἔκπληξις θαυμασιότης εἶναι ὑπερβάλλουσα. id eſt videtur potius, ſi accurate attendatur, conſternatio eſſe admiratio exuperans: vincensq́; longo interuallo vim ceterarum admirationum. nam quæ illius generis modum non ſuperat, admirationis nomine vocatur. Exemplo vero, quod dixit illuſtrare volens Ariſtoteles, utitur loco illo Homeri, cuius ſupra mentionem fecit, cum Achilles Hectorem perterrefactum: fugaq́; ſibi, contra reliquæ vitæ conſuetudinē, ſalutem procurantem, ſectatur: ea enim in illa Hectoris inſectatione finguntur à poëta, quæ fieri non poſſunt: vnde locus ille ratione carere merito exiſtimatus eſt: atque, ut abſurdam rem continens, exagitatus: quod ea de cauſa factum eſt, quia complectitur rem, quæ fieri non poſſe uideatur: effici enim uix poteſt, ut commiſſo iam prœlio, medioq́; in ardore pugnæ, vniuerſus exercitus quieſcat, & pro bellatore ſpectator fiat: nec audeat telum iacere in aduerſarium, unde tot & tam magna incommoda accepiſſet. nam illa etiam circumcurſatio duorum ducum, per medias acies toties peruolitantium, uidetur exitum non habere: geſtusq́; itidem Achillis, qui capite ſuis interdicebat, ne Hectorem vulnerarent, tantusq́; ſtimulus gloriæ, ridiculus eſt. Nolo etiam omittere, quin admoneam, in non nullis calamo exaratis libris, aliter legi uerba illa. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τέχνην: abſunt enim inde particulæ hæ γὰρ εἰ. id autem fortaſſe non errore librariorum commiſſum eſt: nā culpa poteſt manere apud aliquos, qui ipſa temere eo inculcarint: ſine illis enim videtur ſententia procedere: vt auctor poſtquā affirmauit, quid facto opus ſit, explanare rem volens: & conſilium ſuum, quod ſequi in ipſa tradenda velit, aperire, dixerit. πρῶτον μὲν τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τέχνην, id eſt ante omnia uideamus quæ contra ipſam artem obiiciuntur: ſtatimq́;, tanquam ex perſona eius qui criminetur, poëtamq́; accuſet, addat. ἀδύνατα πεποίηται, id eſt in opere ipſo à poeta prolata ſunt, quę effici nullo pacto poſſunt, cui ſtatim ipſe reſpondeat, concedens eum ſanè peccaſſe: ita tamen, ut præſtiterit illo modo peccare, quàm ab ea re, quæ ſtultè reprehendi poteſt, vacuum eſſe: reliquaq́; addat, quæ ad eum purgandum faciunt.

Εἰ μέντοι τὸ τέλος, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἐνεδέχετο ὑπάρχειν, καὶ κατὰ τὴν περὶ τούτων τέχνην, ἡμάρτηται οὐκ ὀρθῶς: δεῖ γὰρ, εἰ ἐνδέχεται, ὅλως μηδαμῇ ἡμαρτῆσθαι.

Si ſane finis, vel magis vel minus, contingebat ineſſe, & ſecundum artem de his rebus, peccatum eſt non recte: oportet enim, ſi contingit, omnino nuſquam peccari.

Oſtenderat

Oſtenderat ignoſci poſſe poëtis, ſiquãdo ipſi in aliqua re contra ſuam artem lapſi forent, ut facilius finem ſuum conſequerentur, peccataq; hæc, quæ aliquid boni gignũt, condonari ipſis debere docuerat: quia tamen ſemper offendit quomodocunq; peccare: in ſeq; quiddam habet, quod meritò diſpliceat, ne poëtæ facile aſſueſcant labi, admonet ipſos, ut cum poſſunt idem præſtare, atque eundem finem conſequi, ſine errore vllo atque offenſa, fugiant hæc quoque peccata: quamuis etiam non tam plenè perfectéq; poſſint declinato errore illo, finem ſuum adipiſci: neque enim oportere hoc exquiſitè quærere, nec puſillum diſcrimen attendendum eſſe: præſtat enim ſine peccato aliquo eundem finem, & ſi minorem aliquanto, conſequi, quàm errore in ſtudio ſuo, quacunq; ratione admiſſo, illum integriorem cumulatioremq́ue adipiſci: hoc enim manifeſto ualet ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον. non eſſe inquam pondus illius rei accuratè attendendum: ſiue plus in illo, minuſue ſit, multum momenti ad hanc rem habere: nam ſi magnum interuallum eſſet inter finem, hoc aut illo modo partum, dubium non foret, quin mediocris culpa admittenda eſſet. Valere verò quod dixi ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον, declararat etiam teſtimonio hoc Demoſthenis: & ſi enim verba non penitus eadem ſint, eadem tamen eſt vtrorunq; uis: inquit enim, cum ſalutem Cteſiphontis dignitatemq́, ſuam defenderet. τῇ πόλει δὲ, ὁ πλείων ἢ ἐλάττων, αὔξησιν τῆς δημοσίας πραγματείας μὴ εἶναι τῆς δόξης. Et tamen Lyſias, uenuſtiſſimus ille ſcriptor atque Attici ſermonis norma, nulla immutatione facta, ut Ariſtoteles inquit. ὥσπερ, μᾶλλον ἢ ἧττον, ὁ ἐπιθυμήσας ... τῇ πόλει προσκαλέσασθαι ... πρὸς τὴν βασιλείαν: ita enim quoque ille non omnino ſe ad illum numerum dierum aſtrinxit, ſed propinquum magnopere ipſi, & exiguo interuallo diſtantem, ſi diſcreparet, eſſe quem diceret, affirmauit. Κατὰ τὴν αὐτὴν τέχνην Ariſtoteles inquit, quia illo modo negligebatur ars, quæ rationem earum rerum tractandarum traderet. Quare nunc oſtendit, ſi ipſius preterea præceptis ſeruatis, idem obtineri poterat, & tamen ſine cauſa maluit poëta alia praua ratione id conari, peccatum eſt grauiter, & ipſius illa culpa non poteſt probari. Nam quod ait ἡμάρτηται ἐκ τέχνης, comprobat quod ſupra ſignificaui, ſuperiora illa errata non inurere notam ullam poëtis, quia procreant quod rectum eſt: quamuis repugnare videatur peccare, ac rectè facere. Adiungit autem, quod certo declarat, quantopere ipſe animo abhorreat ab huiuſcemodi etiam poëtarum peccatis: & quàm vellet ſcripta eorum ab omni vndiq; labe vacua eſſe: inquit enim quod uim præcepti habet, toto animo ſeruandi. Oportet enim, ſi contingit, id eſt ſi via vlla reperitur, qua hoc obtineatur, omnino nullam in partem peccari à poëta: nec umbram aliquam ſpeciemq; erroris in eorum operibus manere. contendere igitur illi omnes ingenij neruos debent, vt hoc præſtent. Verum quia hoc ſemper obtinere difficile eſt, tunc poſſunt, intelligentes quid faciant, peccare, cum ex eo peccato maius aliquod bonum oritur: nihil enim optabilius, quàm finem in vna quaq; re conſequi.

Ἔτι ποτέρων ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, τῶν κατὰ τὴν τέχνην, ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός: ἔλαττον γάρ, εἰ μὴ ᾔδει, ὅτι ἔλαφος θήλεια κέρατα οὐκ ἔχει, ἢ εἰ κακομιμήτως ἔγραψε.

Adhuc vtrorum eſt peccatum, eorum ne, quæ ſecundum artem, an ſecundum aliud accidens: minus enim, ſi non ſciebat, quod in ceruorum genere ſemina cornua non habet, quàm ſi mala imitatione vſus, ſcripſit.

Tradit alium modum diſſoluendi criminis, quod poëtis obiiciatur: ſtatim enim accepta re, cuius ipſi inſimulantur, iubet nos diligenter attendere, cuius generis eſt crimen illud: eorum ne, quæ poëtæ admittunt contra leges ſuæ artis: an illorum, quæ manent in alicuius rei ignoratione, quæ accidat poëtæ: nam ſi probare potuerit eius generis eſſe, in quæ poëtæ incidunt caſu: & quia contingit ipſos huius aut illius rei imperitos eſſe, leuius fertur hoc ipſius delictum, quàm ſi in ſuo, proprioq; ipſius

ſtudio

ſtudio peccaſſet: & id, quod ſibi imitandum propoſuiſſet, perperam negligenterq́ue imitatus eſſet. Ratio igitur hæc nó omnino culpam tollit, ſed leuem illam eſſe, & quę animo æquo accipi debeat, docet. neque enim omnia homines ſcire poſſunt: daturq́; venia cuilibet, qui aliquando aliquid ignorauerit. Differt autem hæc à ſuperiori ratione, quia in ea certum erat peccatum eſſe aduerſus artem aliquam: hic verò quæritur lapſus ne ſit poëta eodem illo modo, an in ſuo ſtudio peccarit. Exemplo verò naturam horum peccatorum explanare volens, illo vtitur, in quod plures poëtæ inciderunt: vel quia cuncti illius eiuſdem rei ignoratione verſati ſunt: vel quia reliqui auctoritatem eius ſecuti fuere, qui primus contra verum id protulit: quamuis rem aliter ſe habere compertum illis foret: nam & Pindarus in iij. ode Olympiorum, & Callimachus in hymno in Dianam, & alij etiam poëtæ, quod falſum eſt, ceruæ cornua adiunxerunt: in genere nanque ceruorum mares tantum cornibus præditi ſunt: fęmina verò nulla cornua habere vnquam uiſa eſt: quod memoriæ etiam auctor prodidit in iiij. libro de hiſtoria animantium. Quod autem hic inquit minus peccatum eſſe poëtæ, ſi hoc ille neſciebat, quàm ſi vitioſa imitatione vſus eſſet, & aliquid, perperam id imitans, ſcripſiſſet: puto valere hoc peccatũ leuius eſſe, quod ſcilicet ignorauit ceruam non eſſe à natura cornibus ornatam, & tamen ipſi illa affixit, reliqua tamen eximie perſecutus eſt: quodq; imitari voluit, omnibus numeris expreſſit, quàm ſi, vt erat, ſine cornibus illam deſcribens, perperam ſe in ea re exprimenda geſſiſſet, nec vſus foret eleganti imitatione: & vt ſi hoc verè protuliſſet, ita etiam ſi aliam rem, cui veritas aſſentiretur, eodem pacto pinxiſſet, id eſt ſegniter & ſine accurata imitatione: qui enim poëta hoc committit, labitur in ſuo, proprioq́; ipſius munere: eodem pacto peccaret poeta, ſi quippiam contra ſitum eius telluris, quam deſcriberet, & ante oculos eorum, qui audiunt, ponere vellet, proferret. Nam ſiquis, ceruæ cornua tribuens, illam ipſam rem perperam imitatus eſſet, duobus nominibus peccaſſet, nec poſſet vllo pactu ſubleuari, quamuis peccata ipſa paria non forent. Reſpondet vero hoc parti illi: Si nanque elegit imitari rem, cuius imitandæ facultatem non haberet, ipſius peccatum eſt: qui enim ſumit materiam ſupra uires, & quæ ſuperet ipſius ingenium, neceſſe eſt perperam imitetur. Non ſine cauſa autem ſuſpicari poſſet aliquis, cum vſus hic ſit verbo proprio pictorum, nam de imitatione opereq; poëtarum [illegible] conſueuit dicere, auctorem intellexiſſe ſtudium illud: ſequitur enim ſtatim, propter ſimilitudinem harum artium, ut quod illic contingit, idem etiam in ſtudio poëtarum vſu ueniat: infra certè, vbi manifeſtò de pictoribus loquitur, hoc ipſo verbo vtitur. inquit enim. [illegible]. An cum ſemper poëtæ referant pictores aſſimilesq; ipſis ſint, certis tamen quibuſdam temporibus, propius accedunt ad ſtudium ipſorum: veriq; pictores videntur. quare qui de ipſis loquuntur, appoſitè tunc, rectéq; verbum etiam inde ſumunt. Quod ad ſcripturæ veritatem facit, probo receptam lectionem ea parte, qua [illegible] illa habet: inueniq; libros calamo exaratos ipſi conſentientes: nam quæ adiunguntur, uidentur ſignificare ita prorſus legi debere: duo enim genera peccatorum contraria inter ſe indicant. Vtrorum igitur peccatorum id, cuius arguitur poeta, uidendum eſſe præcipit: alterum enim eorum genus faciliorem excuſationem habet. Præterea cum in extremo huius ſententiæ perturbata magnopere ſcriptura ſit, quid inuenerim in ſcriptis libris fideliter narrare volo. quidam enim habent. ἢ εἰ ἀμιμήτως: alij vero ἢ κακομιμήτως. vt non ſine cauſa exiſtimet aliquis priorem harum aut ueram eſſe, aut proximè ad illam accedere. Contra autem, quæ inrepſit in excuſos libros, videtur è poſteriore hac, reſtituta illi ſyllaba, quæ defecerat, concinnata fuiſſe: quamuis etiam ſecunda vox, quæ in priore eſt, addi debuerit, id eſt cõiunctio εἰ, quæ prorſus neceſſaria videtur. quod ſi fiat, lectio plena exiſtimari poterit. vt alterum peccatum, quod maius eſſe, magisq́; declinandum dicit, ſit perperam negligenterq; imitari: & non, nihil prorſus imitari, quod in poetam non videtur poſſe cadere: amitteret enim tunc nomen poetæ.

Πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν ἐπιτιμᾶται, ὅτι οὐκ ἀληθῆ, ἀλλ' οἷα δεῖ. οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη. αὐτὸς μὲν, οἵους δεῖ ποιεῖν: Εὐριπίδης δὲ, οἷοί εἰσι: διὸ ταύτῃ λυτέον.

Preter

Præter hæc autem, ſi reprehenditur, quod non vera, ſed qualia oportet. ceu & Sophocles inquit. ipſe quidem, quales oportet facere: Euripides verò, quales ſunt. Quapropter hac ſoluendum eſſe.

Docet nunc quomodo diluantur crimina, ſi dicatur poëta commiſiſſe aliquid contra tria illa, quæ primo poſuit. incipit autem ab ea culpa, cum inſimulatur, quod à veritate illorum factorum diſceſſerit: ſi enim inquit, accuſatur, quod non vera protulerit, ſtatim obiurgatori occurrendum eſt, quod poëta maluit exponere res ea ratione, qua optimè geri potuerunt: & id potius, quod fieri debebat, quam id, quod factum eſt, ſpectare. Non igitur inſcitia ductus hoc fecit: neque quod vanis falſiſq; narrationibus delectaretur, verum vt magis prodeſſet: nam poſſe hoc etiam ſine culpa facere poëtas: vel potius ſummam inde laudem adipiſci, auctoritate Sophoclis confirmat. qui hoc de ſe prædicare ſolitus erat, ac magnæ ſibi laudi ducere, quod fingeret eos, quos in fabulas ſuas inducebat, quales illos eſſe oportet: cum Euripides quales verè forent, in ſcenam ipſos induceret: nec meliores mores ipſis affingeret. Quare inquit Ariſtoteles, voce Sophoclis commemorata, atque ita ſententia ſua cōfirmata, oportere ita crimen illud diſſoluere. Animaduertendum autem, quæ ita inſimulantur, in crimenq; vocantur, quod contra vnum aliquod trium horum cōmiſerint, videri reprehendi vt ἄλογα: & quæ à ratione vacua ſint: tam enim aduerſatur rationi, facitq; rem abſurdam, qui falſum loquitur, quàm qui aliquod, ut non oportebat factum, factum fingit. nec non qui longe aliter ſenſit de aliqua re, atque homines vulgo exiſtiment, aduerſaturq; demum in ea re tradenda communi iudicio. Elicitur autem hinc quoque, vt ex aliis locis, iiſdem modis plures formas diſſolui. nam cum hic doceat hæc maledicta refelli, referendo ipſa & ad id, quod meliùs eſt, & ad communem de illis rebus opinionem, infrà manifeſto tradit. quæ carpuntur ut ἀδύνατα, defendi itidem duobus his modis. In ſuperioribus verbis diſſentiunt ea parte tantum ſcripti ab excuſis libris, quod ἀλλ' ἴσως δεῖ, plures calamo exarati habēt, pro ἀλλ' οἷα δεῖ: videtur tamen omnibus partibus melior recepta lectio.

Εἰ δὲ μηδετέρως. ὅτι οὕτω φασίν. οἷον τὰ περὶ θεῶν. ἴσως γὰρ οὔτε βέλτιον οὕτω λέγειν, οὔτ' ἀληθῆ, ἀλλ' ἔτυχεν, ὥσπερ Ξενοφάνης: ἀλλ' οὔ φασι τάδε.

Si autem neutro modo: quod ita aiunt. ceu quæ de dijs; fortaſſe enim neque melius ita dicere, neque vera, ſed contigit, quemadmodum Xenophanes, ſed non dicunt hæc.

Docet nunc quomodo purgari poſſit poëta, ſi non licet nobis neutra expoſitarum iam rationum dignitati eius conſulere: id eſt ſi nequimus dicere ipſum aut veritatem ſecutum, aut rem illam, vt optimè geri potuit, ita geſtam finxiſſe: debere enim inquit nos eò recurrere, vt dicamus ipſum famam ſecutum, ac communem hominum de illa re exiſtimationem: ſic enim omnes, qui de ea quicquam referunt, ipſam commemorare. Videndum autem, an pertineat hoc quoque ad illam formam, quam vocauit τὰ ἄλογα: quæ tanque materia neque uera eſt, neque ut oportet, meliorẽq; ratione quàm qua facta eſt, facta dicitur, abſurda eſſe neceſſario videtur. Ea verò, quę de diis immortalibus narrantur, ita poſſe defendi oſtendit: hoc enim tanquam exemplo quodam, voluit vim huius præcepti aperire. Fortaſſe enim inquit, neque melius eſt, neque præſtat reliquis expoſitionibus, quæ de illis haberentur, ita de ipſis verba facere: neque etiam ipſa vera ſunt, ſed contigit, id eſt neſcio quo caſu factum eſt, vt homines communi conſenſu de ipſis ita putarent, ac vulgo loquerentur. Aut igitur quod inquit. οἷον τὰ περὶ τῶν θεῶν, vt oſtendi, valet quæ de ipſis vulgo feruntur: aut, quod melius puto, totam hanc rem, vt ab Homero tractata eſt, intelligit. Nam infra, vbi manifeſto locum apud eum poëtam ab æmulis agitatum ſignificat, eodem

pacto

pacto locutus eſt. οἷον τὰ περὶ θεῶν. & non multo poſt τὰ περὶ Ἰκάριον ſed etiam ante hunc ipſom, de quo quærimus: ac prius quàm incepiſſet tradere, quæ obiiciuntur poëtis: & quomodo eadem diſſoluuntur, τὰ περὶ τῶν λύσεων: quo tamen loco ſupra ἄλογα poſuerat: integer enim ille eſt ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν Ὀδυσσείᾳ ἄλογα, τὰ περὶ τῶν λύσεων, ὡς οὐκ ἂν ἦν ἀνεκτά: & quæ ſequuntur. Inde autem perſpici poſſe arbitror hic quoque idem verbum intelligi debere, & reliquis omnibus locis, quos indicaui: niſi aliquis contendat, quod communius eſt, ἐπιτιμήματα illo articulo ſignificari: quod tamen noo magni ad ſententiam refert. Nam quod paulo poſt inquit. τὰ δὲ, πρὸς τὴν λέξιν ὁρῶντα, δεῖ διαλύειν, ſine dubio referri debet ad ἐπιτιμήματα. Et ſanè præcipue hac culpa Homerus laborabat, quod diis immortalibus multa tribuiſſet indigna ſanctitate eorum, quod etiam Cicero in eo reprehendit, affirmans ipſum humana ad deos retuliſſe. ſed noo Homerus ſolum, uerum etiam alij poëtæ. Iniquo autem animo ferunt mortales maieſtatem deorum lędi: crebræq; in poëtas ea de cauſa expoſtulationes. Tetigit etiam hoc Plutarchus in libro, vnde ſæpe ſupra teſtimonia citaui: vt non multo etiam infra faciam. Eius autem hæc verba ſunt. ὅταν οὖν ἀπάντων τούτων δυσχερὲς ἐν τοῖς ποιήμασι λέγηται περὶ θεῶν ἢ δαιμόνων ἢ ἀρετῆς. & quæ ſequuntur: hæc enim quum à graui aliqua perſona apud poëtas dicebantur, docet, accepta vt vera, & non ut ad tempus edita, obeſſe magnopere animis imperitorum. Adiunxit autem teſtimonium Xenophanis Eleatæ, qui priſcus phyſicus fuit, vel potius theologus: in primis enim naturam deorum inueſtigauit. ipſe igitur de rebus obſcuris, cuiuſmodi eſſe pleraq; arbitrabatur, ita ſentiebat: intelligebatq; fieri poſſe vt homines aliquando temerè inciderent in veritatem: quod tamen, quia incertum foret, quando contigiſſet, nihil valebat ad res illas percipiendas. eam verò ipſius opinionem ſi hic ab eruditiſſimo magiſtro tactam eſſe exiſtimabimus, ut ſanè factum videtur: cur enim aliter ipſum hic appellaret? oportebit illud ἔτυχεν capere. hoc nanque ipſo Xenophanes quoque verbo vſus eſt, hoc ſenſu: ut illi, qui hoc de diis immortalibus protulerunt, verum dicerent, fortuito temereq; factum eſſe. Sed tamen ita quoque reſtat ſcrupulus non paruus in iis verbis, quæ ſequuntur apud auctorem, ἀλλ' οὐ φασι τάδε. aduerſantur enim illa apertè ſententiæ ipſius. Quare non nulli auſi ſunt ea emendare: legendumq; putarunt, ſublata particula negandi, ἀλλὰ φασὶ τάδε. eidem autem vulneri aliquis, non diuerſa ratione mederetur, qui ſyllabam, in qua negandi vis eſt, retineret ſanè: auctam tamen illam, & in vocem οὕτω conformatam. Sed poſtquàm intelligitur correctione omnino locum egere, longe aliam viam purgandi ipſum indicabo, vt macula ſit non in hoc, ſed in ea, quæ ſequitur voce: legiq; debeat pro φασί, non valde diſſimili nomine, σαφῶς. Admonuit autem me, ut ita putarem, locus ipſe Xenophanis, quem videtur hic Ariſtoteles ſignificare. legitur verò ille apud Sextum, & non uno ſanè loco. capite igitur, quo quærit, Si eſt regula & iudicium vllum veritatis, ubi inquit ex opinione aliquorum Xenophanem vnum ex illis eſſe, qui nihil percipi poſſe affirmarint. quod illi probare ſoliti eſſent verbis ipſius, hos ipſos verſus ponit. Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ ἴδεν: οὐδέ τις ἔσται Εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών, Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε: δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται. Quis igitur & ex materia, de qua agitur: & ex verbis ipſis, valde ſimilibus, non facile credat eò perſpexiſſe Ariſtotelem: ac poſtquàm inceperat, rationem ipſius plenius etiam, quàm neceſſe hic erat, explanaſſe. nam ſi quod ad locum ipſum, quem in manibus habebat, explanandum pertineret, ponere tantum voluiſſet, potuit cuncta, quæ poſt nomen Xenophanis ſequuntur, reticere. Quod igitur apud ipſum eſt. εἰ τύχοι τετελεσμένον εἰπών. breui conciſeq; Ariſtoteles dixit ἀλλ' ἔτυχεν. Sunt autem verba eius, qui contendat uerum ſciri poſſe, & in quærenda natura deorum, & in aliarum etiam rerum vi indaganda: quia forte aliquando fit, vt aliquis, quod certum & verum eſt intelligat: cui ſententiæ obuiam itur, dicendo. ἀλλ' οὐ σαφῶς τάδε, id eſt cum tamen id etiam fit, nihil plani & certi de illis rebus eſt. Singula autem penè verba Xenophanis, vt obſcura, diligenter interpretatur Sextus: earum tamen integra explicatione nunc ſuperſedebo, contentus locum indicaſſe, ac leuiter explanaſſe. Nec tamen non teſtabor huius loci Xenophanis, meminiſſe etiam Plutarchum in libro, quo tradit quomodo paratum legere & audire poëtas deceat adoleſcentem.

adoleſcentem. qui primos tantum duos verſus poſuit. oſtendit auté ille, non debere nos mirari ſi poëtis ueritas non ualde curæ eſt, cum qui nihil aliud in vita faciunt vix ipſam conſequantur. vtiturq; teſtimoniis & Empedoclis & Xenophanis, qui omnia plena tenebrarum eſſe: nec percipi quicquàm poſſe, aiebant.

Ἴσως δὲ οὐ βέλτιον μὲν, ἀλλ' οὕτως εἶχεν. οἷον τὰ περὶ τῶν ὅπλων: ἔγχεα δέ σφιν ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος: οὕτω γὰρ τότ' ἐνόμιζον, ὥσπερ καὶ νῦν Ἰλλυριοί.

Fortaſſe autem non melius quidem, ſed ſic habuit. ceu quæ de armis. Lanceæ autem ipſis recta in ſaurotere: ſic enim tunc inſtituto quodam faciebant, quemadmodum & nunc Illyrici.

Tradit aliam rationem, qua refelli itidem poſſit crimen alicuius poëtæ. eſt autem illa, vt manifeſtò apparet, ſuperiori culpæ, diſſolutionique ipſius, contraria: non enim deſunt, qui aliquando inſimulent poëtas, quod quædam expoſuerint, non ſatis recte tractata: & quæ manifeſtò videntur inſigne aliquod vitium in ſe continere: quo pacto carpebatur Homerus, qui cum oſtendere vellet, Diomedem, vna cum ſuis copiis noctu humi ita dormiſſe, vt parata omnia expeditaq; haberet, quæ pertinerent ad propriam ſalutem defendendam, ſubitumque aduentum hoſtium arcendum, in aliis inquit ita ipſos lanceas collocatas habuiſſe, vt erectæ ſtarent, & imam ſui partem defixam tellure haberent, vel potius in inſtrumento quodam incluſam, quod ſpiculorum recipiendorum cauſa humi figebatur, ut ipſa ab omni iniuria tueretur. Cum hoc igitur ita commemoret, quidam poëtā reprehendebat, docens, hoc quod ipſe narrat, conſilio ipſorum contrarium fuiſſe: lanceæ enim ita collocatæ non poſſunt ſubito in hoſtes conuerti: aptiorq; illi tempori habitus illarum fuiſſet, ſi non rectæ ipſæ, ſed directæ aduerſus hoſtes ſtetiſſent: & in illam partem conuerſæ, vnde illi venturi exiſtimabantur: maxime cum innexæ & implicitæ in illo inſtrumento forent, vt inde repente expediri non poſſent. ita (niſi fallor) accipi locus debet. nec tamē me fugit putare Euſtathium aliud uitium in hac poſitura ſpiculorum manere. Cum igitur quicquam huiuſcemodi inuenitur: ut ſcilicet meliore via ipſum adminiſtrari potuerit, quàm illa, qua geſtum refertur, atque hoc aliquis accuſarit, reſpondere debemus veritatem poetam ſecutum, atque inſtitutum eorum temporum. ceu hoc ipſum: Græci enim tempeſtate illa, qua bellum Troianum geſtum eſt, ita faciebant: fuitq; ille mos eius ætatis. Vt autem hoc probet, oſtendit veſtigium illius rei adhuc reſtare in Illyricis populis. Quare cum errore hoc emendato à Græcis, quædam adhuc gens, quæ non tantopere rem militarem expoliuerit, vt Barbara, vetus inſtitutum retineat, credi facilius poteſt Græcos etiam olim in hoc vitio verſatos. Non eſt igitur hoc erratum poëtæ, qui fideliter commemorauit, quod factum eſt, ſed culpa eorum temporum: nec tamen Illyrios potiſſimum auctor appellauit, quia illis quicquam cum Diomede ea tempeſtate, & fortaſſe etiam poſtquam ſita è regione loca occupauit, fuiſſet. ſed eam vnam gentem eſſe ſciebat, quæ veterem adhuc morem retineret. Eodem autem pacto probauit in problemaſin, quod illic conſtituere opus fuit: cum enim cauſam afferre vellet, cur cantus quidam vocarentur νόμοι: dixiſſetq; id fortaſſe factum eſſe, quia priſci, antequàm litteras haberent, ſoliti eſſent canere leges, ne ipſas obliuiſcerentur, ut facilius hoc verum eſſe probaret, addidit. Quemadmodum adhuc apud Agathyrſos mos eſt, ut ſcilicet rudis illa gens veterem conſuetudinem retineret, quam Græci, litteris apud eos inuentis, abieciſſent.

Περὶ δὲ τοῦ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς ἢ εἴρηταί τινι, ἢ πέπρακται, οὐ μόνον σκεπτέον εἰς αὐτὸ τὸ πεπραγμένον, ἢ εἰρημένον, βλέποντα, εἰ σπουδαῖον ἢ φαῦλον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πράττοντα, ἢ λέγοντα, πρὸς ὃν, ἢ ὅτε, ἢ ὅτῳ, ἢ οὗ ἕνεκεν. οἷον ἢ μείζονος ἀγαθοῦ, ἵνα γένηται: ἢ μείζονος κακοῦ, ἵνα ἀπογένηται.

De illo verò, quod bene aut non bene, vel dictum eſt à quopiam, vel fa-

ctum, non tantum conſiderandum in ipſum, quod factum eſt vel dictum, reſpicientem, ſi ipſum probum vel improbum, verum etiam in ipſum, qui facit vel dicit, ad quem, vel quando, vel quo, vel cuius gratia. ſeu vel maioris boni, vt fiat: vel maioris mali, vt non fiat.

Quia ſæpè in ſcriptis poëtarum perpendendis quæritur, rectè ne aliquid dictum ſit, ſiue factum: an contra non recte: docet eos, qui vindicare ipſos à criminibus volunt: exiſtimationémq; poëtarum charam habent, non tantum ſpectare debere: diligentérq; examinare illa ipſa, quæ dicta vel facta ſunt; cuius generis ſint, cum virtute ne coniuncta, vel vitio alicui affinia: hoc enim manifeſto valet, ἢ σπουδαῖα ἢ φαῦλα, verum etiam oculos dirigere in eum ipſum, qui inducitur à poeta vel facere, vel dicere: attenderéq; diligenter aduerſus quem, id eſt perſonam eius, cum qua loquitur: vel in quem id ipſum molitur ac gerit: ſæpe enim hinc naſcetur occaſio multarum criminationum diluendarum: non pauca enim quæ merito reprehendi potuiſſent, ſi in ſermone cũ hac perſona prolata fuiſſent culpa omni vacant: ſi ad aliam perſonam referuntur. Exemplum ſatis accommodatum huius rei eſt Hippolytus Euripidis, qui quum in ſcena edidiſſet, quod poſſet moribus valde nocere (videbatur nanque Euripides ad periurium homines impuliſſe, quia Hippolytus inquit Iuraui lingua, mentem iniuratam gero) purgari poteſt poëta, quia fecit hoc illum dixiſſe, quum loqueretur cum lena: voluit enim illam vlciſci, quæ ipſi impoſuerat, & ad rem turpem nefariamq; gerendam hortata fuerat. nullam autem maiorem pœnam ab ea capere potuit, quàm oſtendere ſe velle, quæ cum ipſo egerat, patefacere: ſi nanque ſubito ipſam omni metu liberaſſet, parum prudenter feciſſet: debuit enim tam ſcelerata mulier ſaltem ita angi ac male haberi. nam id, quod ore tunc protulit, animo non probaſſe Hippolytum, intelligitur exitu eius facti: mori nanque ille maluit, quàm fidem anui datam teſtibus diis immortalibus violare: eadem ratio eſt illorum, quæ fiunt: ipſa enim quoque mutata perſona eorum, in quos diriguntur, magnopere immutantur: & nunc laudi, nunc vituperationi dantur. Vt autem hoc diligenter animaduertiſſe valde prodeſſe dicit, ita reliquas omnes res, quæ quia facto omni dictoq; hæreant, & quaſi ipſa ambiant, à Græcis περιστάσεις vocatæ ſunt. Poſt perſonam autem, in quam illa dicuntur aut fiunt, tempus ponit: tempus enim quoque ſæpe ſubſidio eſt, & remouet culpas a poetis non paruas: quæ nanque quibuſdam temporibus prolata aut geſta, culpæ alicui affinia ſunt: aliis laudem potius merentur. Significauit verò hoc, cum inquit ᾧ: nam quod ſequitur, poſtrema litera tantum immutata, ὅτῳ, valet inſtrumentum: in eo enim quoque uis non parua eſt ad augenda vel minuenda ea, quæ obiiciuntur poetis. Poſt hoc finis ſequitur: finem enim ſine dubitatione, conſiliumq; eius qui fecit, aut dixit, ſignificauit, cum οὗ ἕνεκα inquit: ut ille enim obtineatur, reliqua omnia quæ antecedunt, fiunt. Interpretatur autem diligenter hoc ipſum, quod extremo loco poſuit: docetq; multum meritò hoc ualere ad factum alicuius defendendum: inſimulatur enim aliquando quiſpiam, conſiliumq; ipſius reprehenditur, qui facere elegerit id, quod incommodi quiddam in ſe habere intelligitur. quod ſi oſtendetur qui fecit, feciſſe maioris boni adipiſcendi cauſa, æquoq; animo id mali ſuſtinuiſſe, quia nulla alia uia erat boni, quod inde naſci debebat, conſequendi, conſtituitur conſilium eius, quod ante exagitabatur: eodem pacto purgatur ille, prudenterq; feciſſe demonſtratur, ſi malum illud modicum ſuſtinuit maioris mali depellendi cauſa: quod enim inquit de maiore bono auctor, ἵνα γένηται: & de maiore malo, ἵνα ἀπογένηται, manifeſto ualet, ut illud exiſtat, ueniatq; ad nos: contraq; ut hoc arceatur, à nobiſq; remoueatur. Arbitror autem rationem hanc pertinere ad formam eam, quam uocauit. ὡς βλαβερά: docet enim nunc ſi poeta arguitur, quod perſonam aliquam induxerit, quæ quippiam dixerit aut fecerit, quod merito reprehendi poſſit, aut ſpeciem habeat nocendi, quomodo illud defendi purgariq; debeat. Vt vero hic eleganter inquit εἰς αὐτὸ τὸ πεπραγμένον ἢ εἰρημένον βλέποντα, ita in iij. libro πολιτικῶν ait. οὐ μὴν εἰς ταυτὸ βλέπουσιν ἡμῖν.

Τὰ δὲ

Τὰ δὲ πρὸς τὴν λέξιν ὁρῶντα δεῖ διαλύειν. οἷον γλώττῃ. Οὐρῆας μὲν πρῶτον: ἴσως γὰρ οὐ τοὺς ἡμιόνους λέγει, ἀλλὰ τοὺς φύλακας. καὶ τὸν Δόλωνα. Ὅς ῥ' ἤτοι, εἶδος μὲν ἔην κακός, οὐ τὸ σῶμα ἀσύμμετρον: ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰσχρόν: τὸ γὰρ εὐειδὲς οἱ Κρῆτες εὐπρόσωπον καλοῦσι: καὶ τὸ Ζωρότερον δὲ κέραιε, οὐ τὸ ἄκρατον, ὡς οἰνόφλυξιν, ἀλλὰ τὸ θᾶττον.

Hæc autem, ad locutionem reſpicientem, oportet diſſoluere. Ceu lingua Οὐρῆας quidem primum: fortaſſe enim non mulos dicit, ſed cuſtodes: & Dolonem, Qui ſane ſpecie quidem erat malus, non corpore incompoſitum, ſed facie turpem. εὐειδὲς enim Cretes vocant, quod pulchram faciem habet. & illud Ζωρότερον δὲ κέραιε, non merum, vt temulentis, ſed citius.

Cum plures iam rationes tradidiſſet diſſoluendorum criminum, quæ poetis obiiciuntur, oſtendit nunc poſſe quoque non paruas ipſorum reprehenſiones confutari, ſi quis locutionem attendat. non quia poetæ tunc accuſentur ut male uocibus aliquibus uſi, aut quia ipſe nunc hanc curam ſuſcipiat: ſupra enim ipſos diligenter purgauit contra illos, qui improbe poetas hoc nomine accuſarent, ſed quia hoc pacto ſignificabuntur non ita ſenſiſſe de non nullis rebus, ut falsò putabatur ab illis, qui perperam voces eorum accipiebant: & non eo ſenſu, quo poetæ protulerant. in ſuperioribus autem modis defendendorum poetarum, nũquam ad notionem verborũ acceſſum eſt, neque auxilium inde petitum. quare huic generi nunc incumbit: primumq́; cum initio atrocis illius peſtilentiæ deſcribendæ Homerus commemoraſſet, morbum eum primum οὐρῆας inuaſiſſe: uocabulumq́; illud mulos uulgò ſignificaret, reprehendebatur à multis, quia cauſa non apparet, cur potiſſimum muli primi corripi eo morbo debuerint. inquit igitur. Fortaſſe poetam non mulos ea voce intellexiſſe, ſed cuſtodes vigilesq́;: ipſos namque potuit ſubitò peſtilentia corripere, ut qui extra caſtra manebant, ſaluti cõmuni proſpicientes: aduentumq́; hoſtium explorantes: in illos enim primos incurrere debuit morbus ille, qui à deo miſſus erat: & tanquàm impreſſio quædam hoſtilis in caſtra irrumpere parabat. adiuuat autem hũc ſenſum, quia ſtatim canes appellantur, quorum opera etiam in hac re vti conſuerãt: ſunt enim excubitores acerrimi, & facile quidquid aduẽtat, ſentiunt: quamuis in Capitolio uiendo ab anſeribus uicti fuerint. in hos igitur quoque, ut in milites, quorum curæ idem hoc commiſſum foret, primos peſtilentia graſſata eſt. putare autem debemus, notionem illam, qua οὐρῆας cuſtodes vocabantur, non propriam fuiſſe uerorum Græcorum, ſed alius gentis. nam reſtatus eſt Ariſtoteles monſtrando hoc, linguam eſſe, peregrinamq́; vocem, diſcuti id crimen: &, quod ſequitur, manifeſto tradit Cretarum eſſe vocabulum, cum aliud à conſuetudine ſignificat: inquit enim. Solitũ etiam eſſe vexari uerſum illum è xx. libro Iliadis, quo de Dolone Troiano agens, ait. Ἤτοι εἶδος μὲν ἔην κακὸς, ἀλλὰ ποδώκης. cum enim εἶδος, id eſt ſpecies, uulgo acciperetur pro forma totius corporis, atque omnium membrorum ſtructura: dictusq́; apertè foret Dolon, malam illam vitioſamq́; habuiſſe, videbatur ſibi ipſi repugnare poeta, quia ſtatim addidiſſet, fuiſſe illum magnum curſorem: requiritur enim egregia partium corporis compoſitio, ut aliquis in curſu uelox ſit. Huic igitur quoque crimini occurri ſignificat, ſi quis uocem eam capiat non eo ſenſu, quo conſuetudo capiebat, ſed illo quo gens Cretarum: illi enim εὐειδὲς quippiam dicentes iuncto nomine, intelligunt, quod pulchram tantum faciem habet. quare ſeparatum etiam εἶδος ea ratione ſignificabit, faciem uultumq́;: atque ita Homerus omni culpa uacabit: fieri enim poteſt, vt aliquis faciem turpem habeat, membra tamen omnia præclare inter ſe conuenientia: ex qua partium corporis iunctura, efficitur vt expeditum corpus ad currendum habeat. ope igitur huius animaduerſionis: oſtendendoq́; illud eſſe externum eo loco vocabulum, diſſoluitur ea criminatio. Animaduertendum autem, cum apud Terentium amore ardens adoleſcens exclamaſſet.

ὸ faciem pulchram, admonuiſſe Donatum interpretem, quomodo illic id verbum accipi deberet. Reſpondet verò illud huic nomini εἶδος. ait igitur. Faciem, non modo partem corporis dicit, ſed totam ſpeciem; quæ apparet & cernitur. Tertium exemplum vindicandi hoc pacto poëtas à culpa, eſt itidem Homeri: ille nanque in ix. Iliadis, quo loco narrat Patroclum iuſſu Achillis apparaſſe conuiuium legatis Agamemnonis, facit Achillem ſodali illi ſuo mandaſſe, ut ζωρότερον miniſtraret; quod verbum uulgo ualet ἀκρατέστερον. quare videbatur importunum quiddam illum imperaſſe, vt grauibus hominibus, tempore, quo maxime requirebatur officium mentis, ingereretur meracius uinum; uiſusq́; eſſet fortis ille heros amiciſſimis ſuis turpiſſimum vitium exprobraſſe. Quod ſi illic capiatur ζωρότερον, pro uelocius: &, ut Ariſtoteles inquit, θᾶττον, id eſt feſtinantius, nihil reprehendi poterit ſententiaq́; ualde accommodata erit: hanc autem notionem inde ductam puto, quia ζωρὸν, calidum ſignificat. qui autem calide quid adminiſtrant, celeriter ea tractant. Plutarchus in v. libro συμποσιακῶν, loco huic diſputationi ualde accommodato, copioſe ſubtiliterq́; diſſeruit de hac re: pluresq́; modos attulit, quibus ueteres, ingenioſi uiri, hunc nodum diſſoluere conati eſſent: in quibus etiam eſt ille ipſe, quem probauit, ab auctore ipſo excogitatus. Sed conſilio Ariſtotelis explicato, cuncta illa huc non transferam, præſertim cum hoc accurate fecerit Robortellus. nam quod huc magnopere facit, vſus eſt etiam in ea quæſtione explicanda eruditiſſimus ſcriptor, uerbo, quo noſter hic doctor, cum oſtenderet exiſtimari non poſſe Achillem præcepiſſe Patroclo, ut meracius miniſtraret, quia ipſe uino magnopere delectaretur: plurimis nanque indiciis perſpicitur, ipſum huic uitio deditum minime fuiſſe: in quibus eſt, quod in Agamemnonem contumelias iaciens, in primis temulentum ipſum appellat, ut qui omnium morborum fœdiſſimum putaret ebrietatem: ideoq́; ipſam inimico homini obiiceret. extremam uero hanc ſententiam his uerbis protulit, ὡς μάλιστα τῆς τοιαύτης καὶ οἰνοφλυγίας προβαλλόμενος.

Τὸ δὲ κατὰ μεταφορὰν εἴρηται, οἷον, Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες εὗδον παννύχιοι. καὶ τὸ, Ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειεν. καὶ Αὐλῶν συρίγγων τε ὅμαδον. τὸ γὰρ πάντες ἀντὶ τοῦ πολλοί, κατὰ μεταφορὰν εἴρηται: τὸ γὰρ πᾶν, πολύ τι. καὶ τὸ, Οἴη δ' ἄμμορος, κατὰ μεταφοράν: τὸ γὰρ γνωριμώτατον, μόνον.

Hoc autem per tranſlationem dictum eſt. Ceu, Alij quidem dijq́; & homines dormiebant totam noctem. & illud, Siue hic in campum Troianum reſpiceret. Et Tibiarū fiſtularumq́; vocem. illud enim πάντες, *id eſt omnes, pro multis per tranſlationē dictum eſt: omne nanq; quiddam multum eſt. Et illud* οἴη δ' ἄμμορος *per tranſlationem: quod enim maxime notū, ſolum eſt.*

Cum oſtendiſſet, quomodo depelli poſſint criminationes quædam, ac dignitas poëtarum defendi, una iam rationum illarum, quæ in oratione poſitæ ſunt, docendo uerbum illud, cuius ſententia nullo modo illic quadrat, ſi capiatur ut conſuetudo id accipit, eſſe uſurpatum more externi alicuius populi, aliam nunc rationem monſtrat, non nullarum eodem criminationum diluendarum, ſiquis docuerit uerbum, cuius itidem notio eo loco abſurda uidetur, non propriè vſurpatum eſſe, ſed metaphoricè: ita enim quoque uitabitur impetus aduerſarij, & omne ſtudium ipſius in reprehendendo inane eſſe oſtendetur. vtitur autem in hac quoque re illuſtranda exemplis Homericis. Primum verò acceptum eſt è ij. Iliadis, ubi poëta commemorat ceteros omnes deos plenam noctem dormiſſe. inſimulabatur autem ille, quod dijs immortalibus ſomnum tribuiſſet: atque humanam rem ad naturam diuinam tranſtuliſſet: neque enim dij, qui laborem defatigationemq́; non ſentiunt, egent requiete: & auxilio ſomni uires corporis reficiunt. Docet igitur purgari poſſe Home-

rum,

rum, ſi dicatur vſus verbo εὕδειν ob ſimilitudinem metaphorice: neque enim uerbum habebat, quo propriè, appoſiteq́; ſignificaret quietem illam. quam putare poſſumus eſſe deorum, cum ceſſant ab opere. quare rectè fecit, ab hominum requiete ipſum capiens. Aut igitur exemplum manet in hoc verbo, ut ſignificaui. aut ſi hoc parum probatur aliquibus, quia hoc pacto quidquid dicetur de diis, tranſlatis verbis prolatum erit: cuncta enim ſumpta ſunt ab hominum muneribus & officiis, cogemur dicere ſpectatum eſſe ab Ariſtotele verbum iunctum παννύχιοι, quia veriſimile nullo modo ſit, deos integram plenamq́; noctem dormire: quod ipſe in mortalibus etiam illis, quibus magnæ curæ commiſſæ forent, accuſauit: cepiſſeq́; ipſum uniuerſam noctem pro parte aliqua ipſius. Non explicat autem hic tam accuratè, in quibus nominibus tranſlatio maneat, vt ſupra fecit, vbi de vocibus peregrinis diſputauit. vnde hæc difficultas orta eſt: quia res hæc plerunq́; cognitu facilior eſt: ac plerię́; omnes hoc intelligunt: tria enim continentia loca poſuit, quæ ita defenderentur: nec vnquam indicauit in quo verbo, aliter atque poëta volebat, accepto, ille læderetur: Alterum igitur eorum eſt, quod in x Iliadis, de Agamemnone loquens, qui noctu multis grauibus curis conflictabatur: nec vt reliqui duces Græcarum copiarum dormire poterat, inquit ipſum cernere campos Troianos. vbi multi igues accenſi erant pernoctantibus Troianis, in rebus ipſorum ſecundis, extra vrbem. Abſurdum autem illic videbatur (niſi fallor) quod cum media nox eſſet, eum dixerat poëta ſpectare vbi poſita erant caſtra Troianorum: ut non multo etiam poſt eundem dixit acerrimo dolore affici reſpicientem naues Græcorum in quas illi metu perterriti confugerant: neque enim in tenebris loca ſpectari poſſunt & luminibus percipi. quare intellexit poëta eum vſum mentis oculis: & in hoc manet tranſlatio. Non eſt autem veriſimile Agamemnonem, ſollicitum de ſalute ſuorum, ac toto animo in ea cogitatione occupatum, nunc huc, nunc illuc curſitaſſe, vt ea crebro videret, quæ iam cum dolore ingenti ſpectauerat: ſed in animo motus ille, æſtusq́; manebat, repetente, quæ ſibi moleſta uiderat, ac remedium ipſis quærente. Non eſt autem ſimile exemplum ſuperiori, nec ab Ioue prolatum id eſt, quamuis paulo antea poëta in collatione, ſimilem eſſe æſtum illum animi, gemitumq́; Ioui fulgenti affirmans, mentionem principis deorum feciſſet. quare ſublato illo, non video qua ratione aliter hic tranſlatio manere poſſit. Tertium exemplum poſuit ex eodem loco acceptum, vbi poëta exponit, quæ ualde ſollicitum haberent animum Agamemnonis: in aliis enim narrat ipſum Græcarum copiarum ducem uehementer perturbatum, admirationiſq́; plenum fuiſſe, audientem tibiarum fiſtularumq́; cantum, quæ canerent in caſtris Troianorum. Eſt autem moleſtum hoc loco, quod apud poëtam aliter legitur hic verſus, quàm citat ipſum Ariſtoteles: illic enim tertio poſtremoque verbo immutato Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν legitur. nam id quod hic eo loco eſt, in reliqua parte verſus apud ipſum poſitum eſt: ita nanque ille terminatur. ὅμαδόν τ' ἀνθρώπων: quomodo autem hoc factum ſit affirmare non auſim. quin ſanè multa variata ſint in eo poëta à priſcis vſq́; temporibus, dubitandum non eſt. Potuit igitur aliquis, qui elegantiam induſtriamq́; poëtæ, quam indicat Ariſtoteles, in eo uerbo uertendo non animaduertiſſet, ἐνοπὴν illud uitioſumq́; eſſe putans, ſuo ex ingenio lectionem immutaſſe, & è ſuo loco id uerbum in alienum tranſtuliſſe: cui tamen opinioni aduerſatur, quod apud vetere auctorem eodem modo, ut apud poëtam ipſum, uerſus ille ſcriptus offenditur: liber enim de Homericis allegoriis, qui nunc Heraclidis Pontici nomine falſò circumfertur, ita ipſum citat. Cum etiam ſatis certo appareat ex conſequentibus uerbis, hic aliquid deſiderari, quis ſcit an hinc quoque quippiam demptum ſit, quod perturbet ſuperius etiam hoc exemplum, & tanquam tenebras offundat luci ipſius? in tantis igitur difficultatibus rem in incerto relinquo: ſtudio tamen lectorem adiuuandi, nolui, quod in mentem mihi uenit, cuicuimodi illud ſit, reticere. Quod ſequitur uerò apud auctorem. τὸ γὰρ πάντα ἀντὶ τοῦ πολλοί, & quæ diſſerit in eam ſententiam, non cohærent ullo pacto cum ſuperioribus: ſatisq́; certo declarant, non nulla in medio defeciſſe: neque enim in exemplis, quæ hic poſita ſunt, ueſtigium ullum exiſtit eius verbi, in quo ipſe accuratè oſtendit tranſlationem eſſe: niſi quis putet, quod ſupra tetigi, primum exemplum huius modi

manere in extremo illo uerborum Homericorum παννύχιοι: quod tamen, quamuis etiam hoc uerum eſſet, non ſatis procedit, quia tunc pars magna noctis pro tota nocte poſita foret: non omnes ſiue dii, ſiue homines, pro multi. Non oportet autem mirari, quædam ſic defeciſſe atrocitate ſuperiorum temporum, cum conſtet bonam magnamq; partem huius operis amiſſam eſſe. nam qui diligenter legunt monimenta ueterum ſcriptorũ, multis modis intelligunt, quàm male illa habita ſint, & quàm mulus, quamq; grauibus plagis confecta. Ne magis autem nunc hoc incõmodum deplorem, quo maius ſtudioſi bonarum artium accipere non potuerunt, uidetur auctor exemplo preterea quodam uſus eſse, in quo cum Homerus (nam ipſius hoc etiã, ut cetera, fuiſſe ſuſpicor) uſurpaſſet nomen hoc πάντας, quo uulgo ſignificantur omnes: nec tamen, ſi quis uerè rem attendiſſet, uniuerſi illi, de quibus loquebatur, rem eam feciſſent, ſed magna tantum illorum pars, reprehenderetur poëta, & mendacij argueretur. Vnde nunc modum oſtendens Ariſtoteles, quo purgari poſſit, docet illic omnes, ualere multi, genere illo tranſlationis, quo formæ nomen ponitur pro nomine generis. exemplum igitur defecit. cum autem (ut opinor) ſtatim id prolatum eſſe μεταφορικῶς auctor dixiſſet, his uerbis, quæ reſtitere, reddit rationem ſuæ ſententiæ, comprobatq; illam diligenter. nam particula γὰρ hoc auctorem moliri declarat. Verba uerò eius expreſsa ſunt: omne enim multum quiddam eſt. id eſt cum multũ pluribus modis quippiam eſse dicatur: ſitq; illud tanquam genus quoddam, quod plures ſpecies continet, una illarum eſt, omnes. quis enim dubitat, quin omnes multi ſint? Adiungit autem ſtatim aliud poſt hæc uerba exemplum, ſumptũ & ipſum ab eodem poëta, ubi deſcribit ſeptentrionem urſamq;, quod fecit ille duobus locis: in utroque enim opere tribus iiſdem uerſibus uſus eſt, & cum in Iliade ornatum clipei exponit, quem Vulcanus, rogatus à Thetide, Achilli fabricauit: & cum in Odyſſea Vlyſſem nauigationi intentum aſpicere cœlum finxit: fungebatur enim ille tunc munere gubernatoris. ait igitur ambobus in locis, ipſam intelligens. Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο. Vocabulum autem οἴη ualet ſola: quare accuſabatur poëta, qui ſolam urſam dixiſset non occidere; vnumq; illud ſidus expers eſse lauacrorum oceani, cum aliis etiam quibuſdam ſideribus hoc contingat. Succurrit autem ipſi acerrimus ipſius amator, affirmans hic etiam tranſlationem eſse: intellexiſſeq; Homerum urſam, maxime inſigne, clarumq; ex omnibus ſidus, quibus hoc contingit, non mergi in oceano, id eſt non occidere. in uoce igitur οἴη, quæ prima eſt eius uerſus, omnis uis poſita eſt defendendi poëtam, ex qua etiam naſcebatur criminatio, quia quamuis & ipſe uelit uocabulum illud ualere ſolam, tamen cogitans, quæ ſola ſunt, magis illuſtria nobiliaq; eſse, ita opem ferri poſse poetæ affirmauit. nec tamen liberare culpa putare debemus poëtam, quod ornauit hunc uerſum ſplendidiſſimis tranſlationibus: neque enim illæ quicquam ualent, ad culpam hanc, quæ obiicitur, defendendam: peccatum enim erat in ſententia, quare oportet, qui tueri poëtam uelit, oſtendere aliam inde ſententiam atque æmuli putabant, elici debere. Cum igitur tranſlato uerbo prolatum hoc dixiſset, confirmans id, inquit Quod enim maxime nobile, ſolum eſt. nam copia reddit res uiles; eripitq; ipſis omnem dignitatem. Non eſt autem hoc unum aliquod eorum generum tranſlationis, quorum ſupra ipſe meminit. & quæ propriè hoc nomine appellantur, ſed potius τρόπος, ut grammatici huiuſcemodi non nullas traiectiones uerborum uocant. quo autem vocabulo ſeparatim hanc ipſam nominent, cum communi multorum nomine, id quod in illis eximium ac præſtans eſt, appellatur, notum eſt. Euſtathius quoque uidit hunc tanquam ſcopulum, & quomodo declinari poſset, oſtendit; inquit enim ſolam dictam eſse non mergi fluctibus oceani, è numero ſcilicet ſiderum eorum, quæ ſupra nominata forent, & collatam cum illis. ſed aliam etiam rationem monſtrat, qua poëta extra culpam poni poſſit. Virgilius uero, cum hunc uerſum expreſſit, hoc omiſit, veritus vt exiſtimare licet, hanc reprehenſionẽ. inquit igitur. Arctos oceani metuentes æquore tingi. qua etiam de cauſa numero multitudinis uſus eſt. arctosq;, inquit, non arctũ, ut ille fecerat. nam non deerant etiam qui in hoc Homerum inſimularent, quod uideretur neſciſse duas illas eſse, cũ arcton dixiſset. Sed de omni hac re diſseruit etiam Strabo non longè à principio j. libri, poëtamq; ſtudet liberare omni huiuſcemodi culpa.

Κατὰ δὲ προσῳδίαν. ὥσπερ Ἱππίας ἔλυεν ὁ Θάσιος τό. δίδομεν δέ οἱ. καὶ τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Per accentum autem, quemadmodum Hippias Thaſius diſſoluit illud, δίδομεν δέ οἱ. *nec non illud* οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Affert aliam rationem diſſoluendi criminis, quod poëtis obiicitur: illa autem eſt, cum ſono vocis immutato, variatur notio alicuius verbi, & hoc pacto longè alius ſenſus inde elicitur, atque ille, qui reprehendebatur. paruo igitur negotio magnum incommodum depellitur. Vſum verò ipſa Hippiam Thaſium (Thaſium autem addit, ut diſtinguat ipſum ab altero Hippia magni & ipſo nominis, qui Eleus itidem à patria appellatus eſt) docet magno crimine poëtam liberaſſe: inceſſebatur enim vulgo Homerus, qui feciſſet Iouem mentiri: falſisq; promiſſis conicere in grauiſſimum malum Agamemnonem, quo nihil uidebatur minus conuenire Ioui opt. max. nam unum hoc eſſe ex illis, quæ à Platone in ij. de rep. reprehenſa ſunt, arbitror notum eſſe: cum enim inquit multos locos Homeri libenter prædicare ſoliti ſimus, hunc nullo pacto laudabimus. Verbis autem quibus ipſe vſus eſt reliqua exponam: inquit enim. τὸν ἐνύπνιον πεμπόμενον ὑπὸ Διὸς τῷ Ἀγαμέμνονι. Putabatur igitur flagitium hoc cõmiſiſſe in ij. Iliadis, ubi præcipit ſomnio, ut ad Agamemnonem iret, atque ipſi ſuis verbis ſignificaret, ut copias Græcorum armaret, ac prœlium cum Troianis committeret: futurum enim ut victoriam inde, gloriamq; magnam reportaret. & ſanè in animo habuit imponere Agamemnoni Iuppiter: ſtuduitq; vt ille pugnaret vna ea de cauſa, ut plagam aliquam illic inſignem acciperet, ſed omnis quæſtio eſt, an uoluerit hoc ipſi ſuis verbis ſignificari, quod indigniſſimum videtur: ſiue mãdauerit ſomnio, ut ipſum hoc polliceretur Agamemnoni, ut accipi debere locum illum aſtutè cogitauit Hippias. Omnis autem ratio in eo manebat, quomodo pronuntiaretur particula οἱ: nam diuerſo eius uocis accentu, diuerſus etiam ſenſus efficiebatur: nunc enim articulus eſt nominandi caſu, qui referatur ad deos: nunc verò dandi caſus eſt, qui ualeat αὐτῷ, id eſt ipſi illi Agamemnoni. Quod ſi ita capitur, ut dixerit, nos ipſi facultatem ei damus obtinendi magnam gloriam, non conuenit hoc probitati Iouis. Si verò ita accipitur. Tu ipſe nuntia ei, nos ipſi concedere amplam gloriam, non inurit notam Ioui: neque enim immiſcet ipſe illic perſonam ſuam. in hoc igitur manet ratio purgandi poëtam. Niſi quis potius putet exiſtimaſſe Hippiam δίδομεν pro διδόμεν legendum eſſe, mutato ita ſono eius uocis, ut è prima in ſecundam mediamq; ſyllabam transferatur: hoc enim pacto cum διδόμεν, ſublata inde poſtrema ſyllaba, pro διδόμεναι poſitum fuiſſe intelligeretur, liberaretur omni culpa Homerus: ſomnio nanque ipſi mandatum foret dilargiri, pollicerique; ſuis uerbis gloriam ex eo facto Agamemnoni: quod uidetur etiam obſcure indicare Ariſtoteles in libro ſophiſticorum Elenchorum, quo loco plenius aliquanto eandem rem perſequitur, his uerbis. ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐπιτάττει διδόναι. utitur enim hoc ipſo indefinito tãquàm in ipſum conformato illo, non vno modo à conſuetudine variato nomine. quod à poëta ſuo iure uſurpatum fuerat. Hæc autem res tanti momenti fuit: ac tam indignum uiſum eſt apud Homerum hoc protuliſse Iouem, ut uerſus hic à recentioribus inde ſublatus ſit: neque enim critici, qui hoc fecerunt, rationem Hippiæ cognouere in conſtituenda ea ſenteutia: aut ſi cognouere, non probauerunt: omnemq; ſcrupulum inde euellendum eſse cenſuerunt. Alterum exemplum, quo eadem ratione comprobat poſse diſsolui crimen, ſumptum eſt è xxiij. libro Iliadis, vbi poëta indicat, quem terminum curſus equorum poſuerit Achilles: illud enim ſignum, cum ſatis certum, & quod fallere nullo modo poſſit, eſse dixiſset, appellauit lignum aridum ſupra terram eminens ſpatio paſſus, vel quercus, vel piceæ: addítque ſtatim. τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ. Cum autem particula οὐ ita ſcripta olim foret, vt præter ſpiritum, & illum quidem grauem, accentum etiam circumflexum haberet, accuſabatur Homerus, qui ſibi ipſi repugnaret: ita enim interpretor: & hanc cauſam fuiſse puto, cur ille reprehenderetur, quod cum ſupra lignum illud aridum eſse dixiſset, partem eius

nunc imbribus aſſiduis putreſcere dixerit. Volui autem quid ſentirem pateſacere: quodque hic parum conſiderate prolatum aliqui arguerent, aperire. nam Pſeudalexander ille interpres Elenchorum in eadem fallacia explicanda (& ipſo enim hoc ut altero quoque exemplo illic auctor vſus eſt) tantum narrat ſolitum exagitari poëtam, tanquàm rem abſurdam dixiſſet. Qui igitur purgare Homerum voluit, affirmauit eos improbe facere, qui aliter vocem eam pronuntiarent, ac poëta ipſe pronuntiari voluiſſet: particulam nanque eam eſſe negandi: reſpondereq́; ita ſenſum eorum verborum ſuperiori ſententiæ, cum ualeant, quod lignum nulla vi imbrium putreſcit.

Τὰ δὲ διαιρέσει. οἷον Ἐμπεδοκλῆς. Αἶψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶν, Ζωρά τε πρὶν κέκρητο.

Hæc autem diuiſione. Ceu Empedocles. Extemplo autem mortalia nata ſunt, quæ prius didicerant immortalia eſſe: Meraq́;, quæ prius diſtincta erant.

Docet nunc diſſolui etiam crimina non nulla, quæ obiiciuntur poëtis, diuiſione, id eſt aliter diſtinguendo partes quaſdam orationis, atque illi diſtinguunt, qui ipſos inſimulant. Exemplum verò huius rationis ponit locum Empedoclis, in quo ille diligenter tradebat, quomodo hic ornatus rerum, aptaq́; ſingularum partium diſtinctio, lite dominante, conflata foret. Citantur à Simplicio plures ipſius verſus in primum naturalis auſcultationis, in quibus etiam hic ipſe locus eſt. notum enim nobis eſſe debet, ex ipſius decretis, cum in longo certamine ſuperior facta eſt amicitia, omnia confundi ac permiſceri: gignique aceruum quendam rerum, qui tamen immortalis ſit ac diuinam naturam habeat. poſtea verò, conuerſis rebus, cuncta illa diſtingui ac ſeparari, quæ illic coaceruata, ſimulq́; mixta erant. Cum igitur ille hoc caneret, in aliis multis hos verſus effudit. Αἶψα τε θνητὰ φύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι: Ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα, διαλλάξαντα κελεύθους. in quibus prioris uerſus ſententia difficultatem nullam habet: inquit enim poëta: mutato curſu, inſtitutoq́; alio genere motus, ſubito mortalia facta eſſe, quæ prius immortalia erant: in altero verò ſcrupulus magnus eſt: nam ſi in eo quoque ut in ſuperiore, aduerbium πρὶν coniungatur cũ inferiore verbo, ut ſit τὰ πρὶν κέκρητο, aduerſabitur conſilio poëtæ, ueritatiq́; ipſius rei. quare reprehendebatur Empedocles ab iis, qui ita interpungebant orationem. Quod ſi ita illa diſtinguitur: aduerbiumq́; illud antecedentibus uerbis adnectitur hoc pacto ζωρά τε τὰ πρὶν, nihil abſurdi falſiq́; reſtabit. Ope igitur diſtinctionis, tenuiq́; hac animaduerſione, remedium adhibetur magno malo: repugnaſſet enim manifeſtò, falſumq́; fuiſſet ſi dixiſſet, confuſa, vniusq́; naturæ reddita eſſe, quæ prius ſeparata fuerant: res enim contra ſe habebat. Animaduertendum autem, cum eadem hac ratione & fallaciæ quædam in diſputando oriantur: nec non etiam eædem diſſoluantur, in libro ſophiſticorum Elenchorum, ubi etiam eodem nomine utitur: inquit enim. παρὰ δὲ τὴν διαίρεσιν, ſignificare Ariſtotelem non eandem penitus ſemper rationem: quod exemplis, quæ ponit, intelligitur. nunc enim, explicare rem uolens, inquit. Vt ſi aliquis eſſe dixerit quinque, duo & tria: & imparia & paria: qui nanque hoc facit, non vtitur interpunctione, neque ſeparat ita partem aliquam ab alia, ſed diuidit partiturq́; uocem aliquam, ſiue rem, in duas partes. Niſi fallor autem contrarium huius eſt compoſitio, cuius meminit etiam Quintilianus. Cicero præterea in erudita illa epiſtola ad Pætum, duabus his contrariis inter ſe rationibus oſtendit obſceni aliquid dictum eſſe poſſe aſtutè demonſtrari. Suſpicari igitur debemus modum etiam hunc ab auctore hic intellectum, quamuis exemplo illum breuitatis cauſa non illuſtrarit. Nam quin huius etiam modi, quem hic loco hoc Empedoclis declarat: quiq́; aliter interpungendo orationem conficitur, illic meminerit, dubitari non poteſt. Exemplo autem duorum uerſuum: quorum prior ſenarius eſt, poſterior verò hexameter, hoc eo loco explanat: inquit enim. οἷον ἐγώ σ' ἔθηκα δοῦλον ὄντ' ἐλεύθερον, καὶ τὸ πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ὀδυσσεύς: aliter enim inter-

pungendo

pungendo orationem accipi poteſt, ſeruum factum, qui prius liber erat: contraque ſeruitute liberatum, qui prius ſeruiebat: Eodemq; pacto è quinquaginta hominibus centum viuos reliquiſſe Achillem: quod manifeſto falſum eſt, nec effici vlla ratione poteſt: & ſeparando prius verbum πεπλήθυια, ab eo quod conſequitur, generandi caſu poſito, quinquaginta eundem è numero centum virorum, qui prius erant, reliquiſſe, dimidia parte illorum cæſa: quod conſentaneum eſt. reſpondet igitur hoc exemplum Empedocleo illi loco, ut apparet. Vſus eſt Quintilianus ſententia huius verſus, in Latinum ſermonem verſi, libro vij. quo loco de ambiguitate ſubtiliter diſſerit: ita enim quoque manifeſto oratio ambigua incertaq; fit: neque enim intelligitur liquido qui ſenſus fuerit eius, qui ita ſcripſit, potius quam locutus eſt, ſublatis interpunctionibus. nam in dicendo ſi quis diligenter attenderit, non poteſt facile induci: ſolent enim qui loquuntur diſtinguere interuallo aliquo temporis ſententias. Plures verò locos in veteribus ſcriptoribus reperiri, qui aliter diſtingui poſſint, notum eſt. Huiuſcemodi autem etiam eſt illud Terentij: Audiui Archilis iam dudum Leſbiam adduci iubes. quærebatur enim illud Iam dudum, ſuperiori ne, an inferiori parti hæreat: & ſi non accidit illic, quod in exemplo Empedoclis, vt altera ſententia magnopere reprehendatur. Donatus hoc explicans, inquit. Vtrum Iam dudum audiui, an Iam dudum iubes, incerta diſtinctio eſt.

Τὰ δὲ ἀμφιβολίᾳ. παρῴχηκε δὲ πλέων νὺξ: τὸ γὰρ πλέων, ἀμφίβολόν ἐστι.

Hæc autem ambiguitate. παρῴχηκε δὲ πλέων νὺξ: *illud enim* πλέων *ambiguum eſt.*

Tradit nunc vindicari etiam à criminibus poëtas, auxilio ſententiæ incertæ atque ancipitis: hoc autem fit, cum oſtendimus longe etiam alium ſenſum inde elici, quàm qui inſimulat ipſum, facit: nec enim illo tantum modo, quem putat, poſſe ipſum accipi. Non manere verò ἀμφιβολίαν in ſingulis verbis, ſed in pluribus, arbitror notum eſſe: cum enim varia, multiplexq; notio eſt alicuius vocis, vocatur illa ὁμωνυμία. Nec repugnat, quod auctor, poſtquam exemplo Homeri rem patefecit, in quo verbum eſſet πλέων, affirmauit illud eſſe ambiguum: ambiguum enim ipſum appellauit, quia inde præcipue naſcitur ſententiæ illius obſcuritas: nec tamen illud ſolum gignit hanc difficultatem, ſed vnà cum eis, quibuſcum coniunctum eſt. Sumptum autem illud eſt è x. Iliadis, quo loco Vlyſſes Diomedem hortatur, poſtquam ab eo ſocius aſcitus fuerat nocturnæ illius, periculoſæq; expeditionis, vt propereut: oſtendere enim volens feſtinandum eſſe, vtitur ſignis quibuſdam, quæ manifeſto declarant tempus, illi negotio gerendo aptum, elabi: in quibus etiam hoc poſuit, quod ipſius verbis exponam παρῴχηκεν δὲ πλέων νὺξ τῶν δύο μοιράων; τριτάτη δ᾽ ἔτι μοῖρα λέλειπται. Videbatur autem abſurdum, ſi ita caperetur, dixiſſe poëtam noctem abiiſſe plus duabus partibus, quia ſtatim ſequitur, tertiam partem adhuc reſtare, atque integram relictam eſſe: neceſſe enim erat aliquam partem ipſius conſumptam eſſe, ſi illud verum fuerat. defendebant igitur poëtam hoc pacto, ut coniicere licet: neque enim auctor accuratè rem exponit, ſed tantum tradit in hoc verbo πλέων cauſam manere ancipitis orationis: ſiue enim dicebant duarũ partium maiorem partem elapſam eſſe, ut reſtaret pars quædam illarum: & tota pars tertia ſiue noctis plura abiiſſe. id eſt tempus noctis, quod conſtat duabus ipſius partibus: minus vero, id eſt vnã plenã integramq; partem relictam eſſe: indicat enim Euſtathius quoq; duobus modis legi ſolitum eum locum eſſe. nam & πλέων, ut teſtatur: & ſine vltima littera, πλέω ſcriptũ in quibuſdam libris offendebatur. Apud Heſychium etiam hæc verba leguntur: quę manifeſtò ſunt declaratio huius loci. πλέω νύξ. τῶν δύο μοιρῶν πλείων μοῖρα, νυκτὸς αἱ δύο μοῖραι. ὁ τρόπος ἀναστροφή.

Τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔθος τῆς λέξεως. οἷον τὸν κεκραμένον οἶνόν φασιν εἶναι. ὅθεν πεποίηται, κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο, καὶ χαλκέας τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους.

μένους· ὅθεν εἴρηται ὁ Γανυμήδης Διὶ οἰνοχοεύειν, οὐ πινόντων οἶνον. εἴη δ' ἂν τοῦτό γε κατὰ μεταφοράν.

Hæc autem ſecundum conſuetudinem locutionis. Ceu aqua temperatum, vinum inquiunt eſſe. Unde illud à poeta dictum eſt. Ocrea recens fabrefacti ſtanni: & ærarios fabros, qui ferrum exercent. Unde dictus eſt Ganymedes Ioui οἰνοχοεύειν, *id eſt vinum miniſtrare, cum tamen dij non bibant vinum. Eſſe autem hoc poteſt per tranſlationem.*

Adiungit non nulla prӕterea crimina poëtarum tentari, ſi quis doceat quod reprehenditur, ex conſuetudine ſermonis prolatum fuiſſe: ſpectaſſeq; illic poëtã vſum potius multitudinis, quàm rei veritatem, cum ſic pleriq; omnes loquantur. Explanare autem quod dicit volens, inquit. Ceu dilutum, temperatumq; aqua vinum, multitudo tamen vocat vinum: κεκραμένον enim dicens manifeſto intelligit vinum, cui aqua mixta fuerit: ita enim paſſim hoc quoque nomen capiebant, quod ipſius etiam crebris teſtimoniis confirmatur. in iij. enim ſegmento problematum, quo loco de ebrietate multa quærit, hoc nomine ſæpe ipſum appellat. Quare exemplo huius locutionis, cum ipſi etiam peruulgatum vſum ſequuntur, atque aliquid, quod vero penitus non reſpondeat, verbum vſurpant, excuſandi ſunt. nam illud, quod à poëta itidem dictum eſt. κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο, eodem hoc conſilio prolatũ fuiſſe affirmat: ſciebat enim Homerus materiam illam, quam ſignificat id verbum, ocreæ conficiendæ idoneam non eſſe: ſed conſuetudinem ſecutus, quæ multa huiuſcemodi committit. pro nomine veræ materiæ hoc poſuit. Verba autem, quæ citat apud Homerum leguntur in xxj. Iliadis, vbi poëta narrat Agenorem percuſſiſſe iaculo tibiam Achillis, ita vt arma, quæ partem eam corporis tegebant, ingentem ſonorem ediderint. totus ille locus eſt. Ἀμφὶ δέ μιν κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο Σμερδαλέον κονάβησε. πάλιν δ' ἀπὸ χαλκὸς ἔρωσε Βλημένου: οὐδ' ἐπέρησε. Adiungit autem ſtatim Ariſtoteles aliud verbum, quod & ipſum, vt ſuperius illud οἶνος, vulgo vſurpabatur, longe alio intellectu, quàm illo, quod proprie valebat. illud verò eſt χαλκέας: ita nanque vocabantur fabri ferrarij: conſuetudoq; ita nomen hoc capiebat: cum tamen ſi quis vim, quæ ſubiecta eſt huic nomini materiamq; ſpectet, ita appellari debeant, qui æs tractant. Eadem hac ratione prolatum eſſe illud Homeri affirmat, cum dixit Ganymedem Ioui vinum ingerere: hoc enim valet οἰνοχοεύειν: quamuis Græcum hoc iunctum ſit: iunctum autem è duobus nominibus, quorum alterum ſignificat vinum: alterum verò eiicere ac fundere: vt enim in nomine fabrorum illorum materia immutata eſt à multitudine, ita in hoc, quod valet miniſtrare, à poëta ipſo. nam veritati etiam hoc non reſpondere, docuit addendo, cum dij vinum non bibant: alia enim potione illi vtuntur, ipſorum propria, id eſt nectare vocato. Locus in quo hæc verba leguntur, eſt vbi Æneas magnificè narrat Achilli originem ſuæ ſtirpis, ante quàm pugna inter ipſos inciperet: cum enim Troem tres liberos ſuſcepiſſe oſtendiſſet, qui fuit vnus è maioribus ipſius, & in illis Ganymedem, de Ganymede ipſo loquens ait: Ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων Τὸν καὶ ἀνηρέψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν. Non oportere autem arbitror hunc ordinem ſententiarum improbari: ita enim vt in excuſis libris, in calamo quoque exaratis omnibus legitur: nec video cur merito debeat recepta lectio diſplicere: in qua, ut docui, omnia certa & plana ſunt. nam quamuis Ariſtoteles narrauerit, conſuetudinem loquendi capere οἶνον pro temperato aqua vino, quod vocabulum merum purumq; vinum ſignificat, cum contra illud alio humore mixtum valeat, non ſequitur, vt in quo de vino rurſus infra agitur, ſtatim collocari poſt hoc debeat: neque enim materia ſpectatur, ſed ratio eadem: eadem autem prorſus ratio poëtæ fuit, appellantis κασσίτερον, quod ſuo proprioq; nomine σίδηρος vocari debuit, quæ multitudinis eſt, communiſq; vſus loquendi, vocantis temperatum aqua vinum, ſimpliciter vinum: eademq; vis eſt ſententiæ inferioris. nam ſi conſuetudo vocat χαλκέας fabros ferrarios, quod verbum ab ære deductum eſt, excuſari

debet

debet poëta, qui dixit, Ganymedem uinum Ioui miniſtrare, quamuis nectar, non vinnm ſit, quod ingerit. nulla igitur perturbatio eſt in hac lectione: omniaq; egregiè ſibi ipſis reſpondent: contraq; ponus in ea, quam fictam ex ingenio puto ab aliqno, confuſum mihi quiddam videtur. Nam illud eriam, quod in omnibus ſcriptis eodem pacto ſe habet, rectum puto. intelligo autem quod à ſententia, quæ ſequitur, abeſt particula negandi οὐ: illa enim temerè olim irrepſit in excuſos libros: & ſi acutè attendimus, corrnmpit verum ſenſum: auctor enim ſignificare voluit, loca non nulla huinſcemodi, quæ reprehenduntur in poëtis, quemadmodum ea ratione, quam docuit, defendi poſſunt, id eſt oſtendendo ea prolata eſſe ad imitationem conſuetudinis, ita eriam alio modo, id eſt affirmando verba illa tranſlata eſſe: quomodo ipſe antea declarauit diſſolui multa, quæ improbè obiiciuntur poëtis. Dubitandum autem non eſt, quin duo hi loci Homeri, qui inſimulabantur, ita quoque purgari poſſint: & cum ſtannum pro ferro poſuit, & cum vinum pro nectare. Præterea notum eſſe puto hoc etiam ipſum crebro feciſſe in Elenchis ſophiſticis, vt poſtquam tradiderit rationem captionis alicuius refellendæ, addat etiam alinm modum, quo idem efficiatur: vni enim alicui malo ſępe plura remedia adhibentur. legendum igitur vna cum veteribus exemplaribns. ἢ δ' ἂν τοῦτό γε κατὰ μεταφοράν. nec ita accipi videtur debere locns hic, vt qni in Latinum ſermonem hnnc librum vertere voluit, fecit: ita enim reddidit. Id quod per tranſlationem dici nentiquam poteſt: quem etiam, qui ſententias auctoris explanarunt ſecuti ſunt. quis enim dubitat, quin rano nunc tradita tranſlanonis modus non ſit: ſed valet, ut docui, extremum hoc. Liceret etiam hoc ſcilicet crimen diſſolnere, affirmando tranſlato verbo vſum eſſe poëtam: & deniq; modo illo, qui ſupra vocatus eſt κατὰ μεταφοράν. non eſt antem indicandi modo, & quod rem præſentem monſtret, uerbum hic poſitum, ut reddi debuerit, poteſt: ſed longe alio modo, ut apparet: & quod valet, poſſet eriam per tranſlationem ſubleuari, & ab inſectatione aduerſariorum defendi. in mann igitur eius, qni pugnat pro dignitate poëtæ, eſt, vtro eorum malit, vti: quamuis Ariſtoteles videatur, quam nunc ratione expoſuit, propriam eſſe huius culpæ frāgendæ exiſtimare.

Δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομά τι ὑπεναντίωμά τι δοκῇ σημαίνειν, ἐπισκοπεῖν ποσαχῶς ἂν σημαίνειε τοῦτο, ἐν τῷ εἰρημένῳ. οἷον, τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος, τῷ ταύτῃ κωλυθῆναι.

Oportet autem & quando nomen aliquod ſubcontrarietatem aliquam viſum fuerit ſignificare, attendere quot modis vtiq; ſignificaret hoc, in eo, quod dictum eſt. Ceu, τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος, quod hac prohibitum ſit.

Modum alium tradit, quo refelli aliquando poſſit, inaneq; eſſe oſtendi, quod obiicitur poëtæ: cum enim ſæpe plures ſint notiones alicuius nominis, præcipit nobis, ut cum ſententiam aliquam reprehendi nidemus, quia illic aliquid ſit, quod repugnare atque aduerſari ſibi ipſi dicatur, perſcrutemur diligenter omnes eius ſignificatus: ac ſi inuenimns aliquid etiam ipſum valere, quomodo ſi accipiatur, omnis repugnantia inde tollatur, affirmemus eo ſenſu à poëta illic ſumptum eſſe: atque ita omne ſtudium aduerſarij in accuſando eludamus: hanc arbitror vim eſſe huius pręcepti: quod ſanè valdè conciſè ab auctore prolatum eſt. Exemplo verò illuſtrare ipſum volens, vſus eſt Homeri loco, qui eſt in xx. libro Iliadis: commemorans enim illic poëta pugnam Æneæ cum Achille, dixit, ſpiculum ab Ænea miſſum clipeum Achillis percuſſiſſe: cumq; quincuplex ille foret, non potuiſſe omnem illam texturam penetrare: ſed duabus iam partibus tranſactis, nequiuiſſe tertiam, quæ ex auro erat, perforare. qua in re exponenda vſus eſt poëta illis verbis, quæ citat Ariſtoteles. Cum autem ἴσχετο ſæpe valeat hæſit adfixumq; illic ſtetit, ſi de ſpiculo ita locutus foret, profecto repugnaſſet, quia nihil huiuſcemodi legatur illic contigiſſe. Pelias enim haſta hæſit clipeo Æneæ: unde poſtea ipſa inde Neptuni opera exempta fuit, & ante pedes Achillis collocata, non contra. fortaſſe igitur hoc viſum quibuſdam olim eſt illic ſibi

ipſi

ipſi aduerſari. nam Euſtathius, qui varias quaſdam opiniones veterum ſuper eo loco commemorat, nihil tangit quod ad hanc quæſtionem, cuius meminit Ariſtoteles, faciat. nam de ordine etiam illarum laminarum, ex quibus clipeus Achillis confectus fuiſſe dicitur, controuerſia erat: cum forent, qui primam laminam, & quæ in promptu erat, ex auro fuiſſe, non mediam vellent. Cum igitur hoc (vt opinor) obiceretur poëtæ: atque pugnare inter ſe ſententia videretur, qui caperet aliter ἴσχετο: affirmaretq; ſignificare ipſum illic, vetitum eſt vltra pertranſire, hanc difficultatem tolleret: ſenſusq; omni ex parte ſibi ipſi conueniret. Animaduertendum autem quo caſu capi debeat τοῦτο, quod in præcepto hoc tradendo auctor vſurpauit. nominandi ne caſu, an accuſandi prolatum ſit: nam ſi accuſandi caſum facimus, videtur ſententia claudicare: ſi nanque ſignificaret illud ipſum, cum in eo contrarij non nihil eſſet, ita nihil opis poëtæ afferetur. niſi potius intelligimus, quod recte ſe habet, & ab hac ſpecie contrarietatis remotum eſt. aut contra ſi capimus ipſum nominandi caſu, vt dixerit Ariſtoteles videndum eſſe illud ipſum nomen, in quo naſcitur pugna, quot notiones habeat, in ſententia illa, quæ verbis expoſita eſt: hoc enim valere puto quod addidit ſtatim, ἐν τῷ εἰρημένῳ. nam ſcrupulum ſemper aliquem ea parte manſiſſe declarat, quod in quodam libro legitur dandi caſu τούτῳ: quamuis maior pars calamo ſcriptorum aſſentiatur excuſis libris. Dubitari verò non debet, quin ὑπεναντίωμά τι legendum ſit: ſignificat autem leuem quandam & obſcuram contrarietatem: præpoſitio enim, quæ coniuncta eſt cum eo nomine, vim habet minuendi: ita autem locutus eſt: & non dixit ſimpliciter, ἐναντίωμα, quia vix fieri poteſt, vt in ſcripis poëtarum magna aliqua & aperta contrarietas inueniatur: neque enim tanta expectari debet in monimentis ingenioſorum virorum negligentia: quando autem quippiam, quod ſimilitudinem aliquam huius rei habeat, illic reperitur, docuit, quod remedium ei malo adhiberi debeat. Quod verò ἐπισκοπεῖν inquit, eodem hoc verbo ſupra quoque vſus eſt, cum traderet criminationes poëtarum ex illis ipſis locis oportere ſoluere: ait enim. ὥστε δεῖ τὰ ἐπιτιμήματα ἐν τοῖς προβλήμασιν ἐκ τούτων ἐπισκοποῦντα, λύειν.

Τὸ δὲ, ποσαχῶς ἐνδέχεται, ὧδέ πως. μάλιστ' ἄν τις ὑπολάβοι κατὰ τὴν κατ' ἀντικρύ. ἢ ὡς Γλαύκων λέγει, ὅτι ἔνια ἀλόγως προϋπολαμβάνουσι: καὶ αὐτοὶ καταψηφισάμενοι συλλογίζονται: καὶ ὡς εἰρηκότος, ὅτι δοκεῖ, ἐπιτιμῶσιν, ἂν ὑπεναντίον ᾖ τῇ αὐτῶν οἰήσει.

Illud autem quot modis contingit, ſic quodammodo. maxime vtiq; aliquis ſuſpicaretur per eam, quæ eſt è regione: vel vt Clauco dicit, quod non nulla ſine ratione præexiſtimant: & ipſi re illa condemnata concludunt: & vt qui dixerint, quod videtur, reprehendunt, ſi ſubcontrarium fuerit ipſorum exiſtimationi.

Hic etiam locus valde me torſit, quærentem, ſi qua ratione poſſem certum inde aliquem ſenſum eruere: mira nanque breuitas verborum eſt, & ea ipſa fortaſſe verba non omnino à mendo vacua ſunt: quin autem hæc ſint apta è ſuperiore ſententia, dubitandum non eſt. Cum igitur affirmaſſet ſupra, oportere, quando nomen aliquod in ſcriptis poëtarum viſum fuerit, præ ſe ferre quippiam, quod repugnet, ſubtiliter attendere quot modis ſignificare poſſet hoc, quod requiritur in ea ſententia, videtur nunc velle explicare, quæ ratio ſit huius rei efficiendæ, & quomodo cognoſci poſſis quot modis illud dicitur: ſed tamen, vt teſtatus ſum, perturbor quia non video certam huius rei explicationem: ac metuo magnopere, ne locus deprauatus ſit, præcipue ea parte, qua legitur in excuſis ἔνια: vno excepto, qui nuper in lucem prodiit: in quo eſt ἔνιοι: inueni enim in pluribus calamo exaratis libris eam vocem variatam, cum illi ſic habeant ἄλως. Vt potero igitur locum hunc declarabo, nihil

affirmans:

affirmans: ſingula tantum verba diligenter examinans. Quot modis autem contingit, ſic quodammodo: id eſt hæc via, aut aliqua huic ſimilis, oſtendit quot modis hoc tractari poteſt. ſtatim autem rationes duas exponit: quarum alteram, κατ' ἀντικρὺ ipſam vocans, è pluribus eam eſſe dicit, quæ iudicio multorum anteponatur: nec tamen quæ fuerint reliquæ, explanat. nec ſane ego affirmare auſim, quam potiſſimum intelligat è regione poſitam. nam durum mihi admodum videtur capere, vt quidam fecerunt, nominum oppoſitionem, quaſi præceperit nobis hic auctor, ut cum videre volumus alicuius verbi notiones, & an in illo lateant plura ſignificata, ſpectemus contraria illius: atque inde de ipſo iudicemus: hoc enim aliis in locis longe aliis uerbis admonuit faciundum. Præterea cum dixerit κατὰ τὴν κατ' ἀντικρὺ, nec appareat nomen, quod muliebris generis intelligendum ſit, Robortellus putauit σημασίαν ſignificari, à quo non diſſentio: quamuis fortaſſe melius locutioni reſponderet, ſi quis ὁδὸν intelligeret: nam ſignificatus ambarum vocum penè idem eſt. Quod autem ſequitur, Vel vt Glaucon dicit, & quæ ſequuntur, videtur altera ratio eſſe defendendi poëtas, & illa quidem acuta, quam ſophiſtes hic excogitarit. non facere namque hoc ad explicandos diuerſos ſignificatus verborum, apertum eſt: nec vnam aliquam eſſe hanc partem illius diuiſionis: quare vix credere poſſum auctorem nunc id moliri, cum vna tantum ratione contentus fuerit: nec plures vna vias indicarit. Sed omnis (niſi fallor) difficultas naſcitur, quia ſuperior locus perturbatus aut mancus eſt. Quare illo relicto poſteriori huic toto animo incumbamus. inquit igitur reſtare hanc rationem: cogitandumq́;, quod animaduertit ſedulo Glauco: ille enim vidit ac memoriæ prodidit, ſolere homines non nulla firmiter credere, atq; imbutos eſſe certis quibuſdam opinionibus, antequàm ſcripta poëtarum legant: quod tamen faciant nulla certa ratione, ſed ſtultè potius & imperitè. Cum igitur ipſi aſſenſerint illis rebus, & tanquam ſententia ſua decreuerint, ita ſe rem prorſus habere, reprehendunt & inſimulant quidquid repugnat eorum iudicio, quod firmum, ſtabileq́; eſſe putant. Hac igitur animaduerſione docuit poſſe multa crimina labefactari: & quod aliqui in poëtis accuſarit, culpæ potius ipſis dandum eſſe, & ab eorum animi errore naſci. Quod igitur apud auctorem eſt προϋπολαμβάνουσι, valet hic antequàm poëmata audiant, firmum ac ſtatutum in animo ſuo habent. Vſus autem eſt eodem hoc verbo iterum in ij. de arte dicendi, vbi de fructu, qui capitur ex ſententiis, tempore prolatis, diſſerit: primum enim inquit homines lætari ſi orator, in vniuerſum loquens, attigerit opiniones, quas ipſi de illis rebus prius habebant ſingillatim: ac paulo poſt præcipit oratorem odorari, qui ſit ſenſus eorum, apud quos dicit, de illis rebus: quod quum viderit, de ipſis in vniuerſum illo modo, communiterq́ue dicere iubet: ambobusq́; in locis inquit, hoc oſtendere volens προϋπολαμβάνειν. Sed illud etiam, quod ſequitur, poſitum eſt ad declarandum quàm firmiter hoc credant: aperiendamq́; rationem, quæ ipſis fraudi fuit: nam inquit. καὶ αὐτοὶ καταψηφισάμενοι συλλογίζονται: quod, vt ſuſpicor, ſignificat. & ipſi omnibus aliis opinionibus condemnatis, concludunt hoc ita ſe habere: vel cum ſententiam tulerint: quamuis in præpoſitione, quæ verbo adiuncta eſt, vis inſit contra alios id faciendi. Id verò, quod ſequitur, eſt tanquàm declaratio quædam huius ipſius ſententiæ: magisq́; explanat, vnde nata ſit hæc animi obſtinatio: Et tanquàm dixerint videri ſibi (Latinè enim ſententiam Græcorum verborum exprimam, quia in illis ſcrupulus nullus eſt) reprehendunt, ſi illic quippiam fuerit, quod leuiter etiam aduerſetur veteri ipſorum opinioni; ac diſſentiat ab eo, quod iam conceptum animo habent. Cum igitur quicquam huiuſcemodi accidit; quidamq́; inſimularint poëtas, quod non nulla falsò tradiderint, nosq́; tutari volumus ipſorum dignitatem, affirmare debemus vitio illorum fieri, animiq́; obſtinatione, quod fidem abrogent narrationi poëtarum: radixq́; huius erroris patefacienda eſt: neque enim debemus ita firmiter quippiam credere, vt non putemus ipſum illud etiam aliter fieri potuiſſe: ac quod à peccato noſtro proficiſcitur, poëtis improbè attribuere. In illis præterea verbis ὅτι ἔνια, cuncti libri concordes non ſunt: extant enim qui habeant τι ἔνια. Vnde arbitror factum, ut Paccius emendarit, ἔτι ἔνια. Sed quendam etiam vidi omnium vetuſtiſſimum, in quo ἔνια legitur. Quod ſi ὅτι ἔνια vera lectio foret, ſignificaret auctor, vitiſi hoc

non eſſe omnium mortalium, ſed quorundam tantum: intelligo autem affirmate aliquid credere. Nolo etiam omittere, quin teſtificer in hoc ipſo ſummæ antiquitatis, non ualde tamen multis locis ceteris fideliore, locum ſuperiorem integrum nõ eſſe: deſiderariq́ illic verbum relicto ſpatio ipſius: ita enim habet. κατὰ τὴν ὡς Γλαύκων λέγει: in margine tamen eiuſdem alia manu repoſitum eſt, quod nunc in excuſis illic legitur.

Τοῦτο δὲ πέπονθε τὰ περὶ Ἰκάριον: οἴονται γὰρ αὐτὸν Λάκωνα εἶναι. ἄτοπον οὖν τὸ μὴ ἐντυχεῖν τὸν Τηλέμαχον αὐτῷ, εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντα. τὸ δ' ἴσως ἔχει, ὥσπερ οἱ Κεφαλλῆνές φασι: παρ' αὐτῶν γὰρ γῆμαι λέγουσι τὸν Ὀδυσσέα καὶ εἶναι Ἰκάδιον, ἀλλ' οὐκ Ἰκάριον. δι' ἁμάρτημα δὲ τὸ πρόβλημα εἰκός ἐστιν.

Hoc autem patiuntur quæ ad Icarium pertinent: putant enim ipſum Laconem eſſe. abſurdum igitur non congreſſum cum eo Telemachum, cum Lacedæmonem petiuit. Hoc autem fortaſſe ſe habet, quemadmodum Cephalenes aiunt: à ſe nanque vxorem duxiſſe dicunt Vlyſſem: & eſſe Icadium, ſed non Icarium. Propter erratum autem problema veriſimile eſt.

Ope huius animaduerſionis diſſolui quæſtionem docet, quæ magni momenti ſit in Homeri Odyſſea: & hoc ipſum, quod aliquando vſu venire ſignificauit, ut homines addicti ſint alicui opinioni, quamuis falſæ: nec inde abduci vllo pacto poſſint, illic etiam contingere: conſtans enim opinio erat in animis multorum Icarium, Penelopes patrem, Laconem fuiſſe. quare abſurdum videbatur, ne congreſſum quidem cum eo vnquam fuiſſe Telemachum, quando Lacedæmonem petijt, ut patrem inueſtigaret, cum tam affinis ipſi foret. Hoc igitur ut abſurdum, & à ratione uacuum, obiiciebatur poëtæ: magnopereq́; ille hac parte premebatur. & ſanè ſi res ita ſe habuiſſet, purgari non potuiſſet Homerus, qui rem nullo modo veriſimilem commiſiſſet: uiſusq́; merito foret, cum hoc finxit, oblitus fuiſſe illius neceſſitudinis: nec cogitaſſe ea in urbe domicilium habere maternum auum Telemachi, quia fecit illum apud alium diuertiſſe. præterquàm quod ab eo in primis certior fieri potuit, ſi qua fama vnquàm eò de genero ipſius, acto multis erroribus, perueniſſet: ipſum enim ualde ſollicitum de illa re ueriſimile eſt diu fuiſſe. Adiungit autem Ariſtoteles illud fortaſſe falſum eſſe, quod ſcilicet Vlyſſis ſocer Lacon foret: potiusq́; credi debere, quod Cephalenes narrabant, qui aiebant è ſua gente vxorem duxiſſe Vlyſſem: ſocerumq́; ipſius Icadium appellatum, non Icarium, vt vulgo ferebant. quare ſi res ita ſe haberet, omnis ille ſcrupulus ſubito euellebatur. intelligitur autem manifeſto hanc difficultatem natam eſſe è falſa illa opinione, erroreq́; peruagato per animos multorum. Icarij uero Vlyſſis ſoceri, meminit Pauſanias in Laconicis, qui ſequitur ſuperiorem illam peruagatam magis famam. Poëta enim quidam incertus, qui ſcripſit Alcmæonida, cõmemorante hoc Strabone in x. τῶν γεωγραφουμένων dixit Icariũ fuiſſe Penelopes patrem. ſed idem etiam infra eodem in libro quamuis aliter vocatum nõ oſtendat Penelopes patrem, tamen argumentatur enim in Acarnania uixiſſe, quia probabile non eſt, ſi ille Lacedæmone domicilium habuiſſet, non apud eum potius quàm apud Menelaum, Telemachum diuerſaturum fuiſſe. Reſtat ſcrupulus non paruus in uerbis quæ ſequuntur: valde enim vereor, ne maius aliquod mendum hic ſubſit: nam quod prius erat omnibus in libris διαμάρτημα, facile concedo peccatum librarij fuiſſe: legiq́; debere, diſtinctis illis vocibus, quæ male cohæſerant, δι' ἁμάρτημα, non tamen plena adhuc ſententia, reſtituto etiam hoc eſt: aut ſi plenam aliquis eſſe contendat, nullò modo plana: neceſſe eſt enim intelligere εἶναι. Senſus etiã horum uerborum non ualde mihi ſatisfacit: nec video cur addere nunc auctor debuerit. Propter erratum hoc problema veriſimile eſt eſſe, quod iam ſtatuit cuiuſmodi ſit:

di ſit: affirmauitq́; profectum è falſa opinione, quæ inſederit animis multorum. niſi vocauit hoc ipſum erratum, quod lapſi homines ſint: inaniq́; narrationi ſtultè crediderint: quamuis non ſine cauſa etiam putaret aliquis erratum ſcripturæ intelligere Ariſtotelem, quod pro Icadio Icarius, vna littera mutata, ſcriptum foret. Præterea ſuſpectum etiam mihi eſt illud, [illegible]: nec videtur mihi valde conuenire ſenſus horum uerborum: neque hunc auctorem alibi obſeruaui ita locutum: de his enim rebus aſseueranter loqui conſueuit. nec puto veriſimile hic locum habere. Omnibus igitur iis de cauſis metuo ne hic locus corruptus mancus ve ſit.

Ὅλως δὲ τὸ ἀδύνατον μὲν ἢ πρὸς τὴν ποίησιν, ἢ πρὸς τὸ βέλτιον: ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ ἀνάγειν: πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνατόν. τοιούτους δ' εἶν', οἵους Ζεῦξις ἔγραφεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον: τὸ γὰρ παράδειγμα δεῖ ὑποδέχειν. πρὸς ἅ φασι τἄλογα. οὕτω τε καὶ ὅτι ποτὲ οὐκ ἄλογοί ἐστιν: εἰκὸς γὰρ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς γίνεσθαι.

Omnino autem impoßibile quidem vel ad poeſim, vel ad id, quod melius, vel ad opinionem oportet reducere: ad poeſim enim optabilius eſt probabile impoßibile; quàm non probabile & poßibile. Huiuſcemodi autem eſſe, quales Zeuxis pingebat: ſed & ad melius: exemplar enim oportet excedere. ad quæ inquiunt ea, quæ ratione carent. Sicq́; & quod quandoque non eſt vacuum à ratione: veriſimile enim & præter veriſimile naſci.

Paucis nunc uidetur complecti uoluiſse, quomodo diſſolui poſſint, quæ obiiciuntur poëtis: & tanquàm in capita quædam illa redigere. Primum autem, cum poëtæ arguantur ſæpè protuliſſe, quæ non poſſint effici, docet tribus modis occurri huic maledicto, quos modos ſtatim enumerat. Deinde aggreditur ſingillatim explicare, quamuis non declaret ſemper, cum hoc facit, rationesq́; exponit, quibus ſinguli confirmantur, quem potiſſimum tunc explanat. Vnde illic oritur difficultas non parua: ac fortaſſe quippiam in extremo deſideratur. Sed hoc nunc relicto. primum modum conſtituens: rationemq́; reddens, cur poëta falsò reprehendatur, inquit ad finem poëtæ: idq́; quod poſcit ſtudium illud, magis expetendum eſſe, id quod aptum ad perſuadendum eſt, quamuis effici nequeat, quàm id, quod nullo modo probabile eſt, quamuis idem fieri poſſit ac ſoleat: ſeruit enim ars poëtarum opinionibus eorum qui audiunt: ſtudetq́; inſinuare ſe omni ratione, qua poteſt, in animos ipſorum, captans quidquid ad hoc aptum eſt, reiiciensq́; contraria: accuſari igitur non poteſt poëta, qui arripit, quod ſibi magis aptum eſſe intelligit. Verba quæ ſequuntur, Tales autem eſſe: omnisq́; ea ſententia, videntur ſecundum modum confirmare, qui ſupra πρὸς τὸ βέλτιον uocatus eſt, quamuis coniunctio indicet quippiam potius addi, quod valeat ad idem, quod ſupra, confirmandum. Sed aliquid fortaſſe in medio defecit: videturq́; locus hic omnis eſſe mirum in modum deprauatus. Quærendum autem an Zeuxis morem illum habuerit, vt quos pingeret, ſemper ornaret: & neglecta vera ſpecie, meliores vndiq́; ipſos efficeret: quo exemplo poëtæ etiam à vitio abeſſent, qui idem præſtarent: nam verba illa, quæ deinceps poſita ſunt, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιον, dubitari non poteſt, quin hunc modum referant: quæ ſanè uerba aliter leguntur in quibuſdam calamo exaratis: in illis enim primum tantum & poſtremum eorum eſt: cetera, quæ in medio hic poſita ſunt, inde abſunt. & ſanè non mihi diſplicet hæc lectio, quam video etiam in excuſos Lutetiæ libros irrepſiſſe. vt hoc alterum initium ſit poëtam eadem hac ratione defendendi: iam enim auctoritate ſummi pictoris in eo vſus fuerat: ſimiliq́; probarat, hoc vitio ipſi dari non debere. quod ſi hoc effici non poteſt, præſtat tamen rem ita tractatam eſſe. quare videtur non tan-

tum poëtæ venia dari debere, verum etiam laudari eum oportere: intelligiq́; officio ſuo ipſum functum eſſe. Cuius rei ſtatim rationem reddat dicens. Exemplar enim oportet excedere. id eſt cum ſcripta poëtarum, & quæ traduntur ab ipſis, futura ſint exemplar eorum, quæ homines agere debent in vita: hoc enim animo ab illis finguntur, abſoluta eſſe debent, & ita perfecta, vt ſuperent quæ geruntur ab hominibus: quod ſi paria ipſis forent, non haberent vim exemplaris: neque enim facile exprimere omne illud bonum poſſunt, qui imitantur, quod in exemplari eſt: faciuntq́; ſatis, ſi propè accedunt. Poſtulabat nunc ordo; ut tertium modum auctor explanaret, rationemq́; traderet, quomodo quædam defenduntur è genere eorum, quę non poſſunt effici, referendo illa ad opinionem, quam de rebus illis homines habent: ac fortaſſe hoc ipſe facit: ſed ita perturbatus locus eſt, vt non pudeat me fateri, non videre quomodo hoc fiat. nec tamen, vt ſenſus qui videtur requiri, hinc eliciatur, omnia hic permiſcere volui: cum enim ab antiquis libris hic deſtitutus ſim. quos conſentire perſpexi peruulgatæ lectioni, non tantum mihi tribuo, vt confidam me poſſe luce ingenij mei has tenebras diſcutere. Vt in malis autem, & re penè deſperata, non inſulsè ſuſpicari aliquis poſſet, explicatis iam modis omnibus, quibus id quod arguitur fieri non poſſe, comprobatur, docere Ariſtotelem, quomodo reſiſtere valeamus, cum aliquid obiicitur, quod dicatur carere ratione: nam propter ſimilitudinem, quam inter ſe habent, rectè ſuoq́; loco exponitur, quod dicitur nullam in ſe rationem habere, vt fieri ita potuerit, poſt id quod fieri nullo pacto poteſt. modos autem huius rei duos eſſe videtur affirmare. Cum autem de primo non omnino mihi liqueat, ſecundus apertus eſt, certamq́; ſententiam habet. primus verò, niſi aliqua macula ſubeſt, huiuſcemodi eſt vt dicat oportere referre, quæ ratione carere dicuntur ad ea, quæ vulgo homines aiunt, factaq́, aſſeuerant: quod cum expoſuerit, aptã eſſe rationem hanc rurſus teſtificans, adiungit aliam rationem, vt ſcilicet affirmet, quod conſentaneum nõ eſſe dicitur, huiuſcemodi non eſſe quibuſdam temporibus, vt haberi tale debeat: iudicariq́; tunc vacuum eſſe à ratione: cuius rei ſedulo rationẽ reddit, tradens veriſimile eſſe quippiam aliquando gigni, quod repugnet veriſimili: contrariumq́; ſit ei, quod plerunq́; fieri ſoleat. nam niſi huiuſcemodi quædam inuenirentur, quæ veriſimilia dicuntur, certa & explorata forent. Percipitur verò hinc quoque eoſdem diſſoluendi modos, vtiles eſſe ad plures criminationes refellendas: iiſdem enim modis, quibus ἀδύνατον, & ἄλογον etiam ipſum tentari affirmat: & præterea alio, quem addit, id eſt negando illud eſſe ἄλογον.

Τὰ δ' ὑπεναντία, ὡς εἰρημένα, οὕτω σκοπεῖν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχοι, εἰ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως. ὥστε καὶ αὐτὸν, ἢ πρὸς ἃ αὐτὸς λέγει, ἢ ὃ ἂν φρόνιμος ὑποθῆται.

Subcontraria autem vt dicta, ſic animaduertere, quemadmodum confutationes, quæ in diſputationibus ſunt: ſi idem & ad idem, & ſimili modo. quapropter & ipſum, vel ad quæ ipſe dicit: vel quod vtiq́ prudens præceperit.

Si quis accuratè hunc locum explicare velit, in primis arbitror ei demonſtrandum aliud hic præcipere auctorem ab eo, quod non multo antea tradidit: nõ multo enim quoque ſupra de iis, quæ ſimilitudinem haberent contrariorum diſſeruit, & quomodo contrarietas, quæ appareret in uerbis repelleretur, docuit: non eſt autem ueriſimile ipſum rem iam pertractatam, paruo interiecto ſpatio, rurſus attingere. Puto igitur Ariſtotelem, ſuperiore loco docuiſſe, quid agendum ſit: quomodoq́; purgare debeamus poëtam, cum inſimulatur aliquid prodidiſſe, quod repugnet veritati, atque opinioni, quæ prius de illa re in animis ferè omnium erat: quæ ſanè ſuſpicio naſcatur ex verbo aliquo, quod certo quodam modo acceptum, ſpeciem habeat eius vitij: nunc verò oſtendere, quid afferre poſſimus, cum ſibi ipſi poëta arguitur

aduerſari:

aduerſari: & quod hoc loco dicit, contrarium eius eſſe, quod alibi probauit, aut reprehendit. Nam quod hic inquit. ἐν: εἰρημένα, opinor hoc valere. contrarietatem inquam exiſtere in iis quæ dicta ſunt, ſententiisq́;. illic autem manifeſtò ſignificauit ex verbo uno aliquo naſci id malum: ait enim eò confugiendum eſſe (ut uerbis ipſius utar) ὅταν ὄνομά τι ὑπεναντίωμά τι δοκῇ σημαίνειν. Quod uerò illic quoque inquit ἐν τῷ εἰρημένῳ, vbi de remedio, quod adhiberi debet, loquitur, ualet etiam eo loco εἰρημένον ſenſum, quem continet vniuerſa illa cóplexio. Declarato autem (niſi fallor) diſcrimine, quod uerſetur inter duos hos ſimiles inter ſe locos, ad explicationem huius, quem in manibus habemus, accedamus. inquit igitur. Subcontraria uero ut dicta ſic animaduertere, examinareq́; oportet, ut perpenduntur elenchi in diſputationibus: cum enim illic quicquam eſſe, quod repugnet, traditur, ſolemus ad frangendas has captiones perpendere diligenter, an eadem res omnino ſit: nitimurq́ue inuenire illic aliquid diſcriminis: ſed etiam uidemus ſubtiliter, an ad idem ambo referantur: ſæpe enim eadem res diuerſo conſilio tractatur. præterea an eodem pacto ambobus in locis editum id ſit quæritur: ſiue contra modus non ſimilis. tribus autem his rationibus examinibusq́; expoſitis, docet quomodo illa huc accommodentur: & quam ſimilitudinem habeant cum his rebus, cócludens hoc pacto præceptionem hanc. Quapropter & ipſum uel ad quæ ipſe dicit: uel quod utiq́; prudens admonuerit: tres enim hi quoque modi ſunt, qui ordine reſpondent ſuperioribus illis. Quærendum igitur hic quoque an idem omnino ſit, quod ambobus in locis à poëta dicitur: operaq́; danda eſt, ut illic aliqua diſſimilitudo reperiatur: deinde iubet id referre, ad quæ ipſe, ſcilicet poëta, alibi dicit: docereq́; eum non eſſe eius iudicij, ut uideatur vnquam dicturus fuiſſe, quod arguit aduerſarius. Poſtremo admonet uidendum eſſe, an fecerit, quod ea de re præciperet uir prudens, & qui ipſius habeatur peritus: ita enim quoque à culpa abeſſe intelligitur, ſi perſpicitur ſecutus iudicium, atque auctoritatem hominis prudentis.

Ὀρθὴ δὲ ἐπιτίμησις, καὶ ἀλογίᾳ, καὶ μοχθηρίᾳ: ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηθὲν χρήσηται τῷ ἀλόγῳ, ὥσπερ Εὐριπίδης τῷ Αἰγεῖτου πονηρίᾳ: ὥσπερ ἐν Ὀρέστῃ τοῦ Μενελάου.

Recta autem reprehenſio & vacuitas rationis & prauitas eſt, quando non neceſſitate vlla exiſtente vllam in partem, vſus fuerit quopiam vacuo à ratione, quemadmodum Euripides Ageeti prauitate: Quemadmodum in Oreſte Menelai.

Cum huc vſque docuerit, quomodo falſa & adumbrata crimina diluantur: quomodoq́; defendi poſſit dignitas poëtarum, ſi obiiciatur ipſis aliquid à maleuolis, quod fallax captioſumq́; ſit, nunc tradit, quæ ſint maculæ, quæ dilui non poſſunt, ſed inuruntur ab iis, qui ſunt iuſti rerum exiſtimatores, & veritate ipſa ducuntur. iure autem optimo illos accuſari dicit, & eam eſſe rectam reprehenſionem, cum poëtæ, nulla neceſſitate premente, fingunt aliquid, quod diſſentaneum ſit, & ratione careat. nec non cum inſignem aliquam improbitatem alicui affigunt, qui nunquàm antea ſigna dederit tam deprauati ingenij: atque id etiam faciunt non ſeruientes fabulæ, nec quia res aliter exitum non habeat. Omnem igitur locum, qui his culpis laboret, eſſe dicit rectam, rationeq́; tractatam reprehenſionem, id eſt poſſe ac debere meritò reprehendi. arbitror autem hoc referri ad formam illam, quam infra vocat, ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν κατὰ τέχνην. tiam cum ita peccat poëta, non poteſt defendi; quod ſecutus ſit ueritatem artis, & contempſerit hæc maledicta, quia intellexerit ita ſe facilius poſſe adipiſci, quod ars requirit. Exempla verò ponere uolens horum peccatorum, quæ purgari nequeunt, ſumit illa ab Euripide, qui ambobus modis peccauit: ſignificat autem ipſum in id uitium lapſum, finxiſſeq́; quiddam prorſus abſurdum, quia ſtatim, graui illo errato expoſito, inquit. Ceu Euripides: nam

ſi locus integer eſset, res fortaſse plana foret. Quia autem quæ ſequuntur deprauata ſunt: & lux, quam exemplum afferebat, amiſsa eſt: nec certo tenetur, an poſterioris tantum unij exemplum attulerit, vt Madius putauit, quem in hoc non ſequor: arbitror enim vtrunque peccatum explanare auctorem voluiſse: nec tamen quomodo corrigi locus poſſit, video: nec uno etiam eodemq́; modo in omnibus ſcriptis libris legitur: quidam enim habet. αἰγινήτῃ πονηρίᾳ: alius vero τῇ αἰγινήτῃ πονηρίᾳ: inueni etiam in quibus legitur τοῦ αἰγηνέτος πονηρίᾳ καὶ. in margine uerò huius exemplaris (ut nihil omittam, quod aliquo modo adiuuare hunc locum poſſit: aut ſaltem diligentiam meam probare) emendatum erat τῷ Αἰγίδῃ. Id vero quod excogitauit Robortellus ad maculam hanc delendam, non mihi penitus ſatisfacit, quia tragœdia, in qua fingitur Ægeus repentè in medias illas turbas aduolare, Medea vocatur, non ab illo ipſo appellata fuit: ἐν τῷ Αἰγεῖ uerò videtur fabulam indicare, cui Ægeus ipſe nomen impoſuerit, vt ſtatim auctor loquitur, qui inquit ἐν τῷ Ὀρέστῃ. præterea ſi ratione caret hoc Euripidem finxiſſe, non videtur ille huc deſcendiſſe in Medea ſine cauſa: nullaq́; ipſum huius rei neceſſitate premente, ſed coactus: aliter nanque exitum eius fabulæ poëta non inueniſſet, nec nodum illum diſſoluiſſet. Alterum exemplum apertum eſt: arbitratur enim Ariſtoteles eundem tragicum in Oreſte, nulla re vrgente finxiſſe Menelaum inſigni morum improbitate præditum: quare putat hoc quoque peccatum eius merito reprehendi, nec excuſari vllo modo poſſe. Præcipue autem laborare hoc vitio locum illum intelligitur, quod ſupra quoque, vbi diligenter de moribus loquitur, omniq́; eorum genere, exemplum allaturus peſſimorum morum, eodem acceſſit, qua etiam in parte notat hoc ipſum feciſſe nulla ui coactum. Animaduertendum autem primum verbum huius partis, & quod adpoſitum eſt nomini illi ἐπιτίμησις, aut non conuenire duobus conſequentibus eiuſdem naturæ nominibus, nec commune eſſe trium harum rerum, quarum poſteriores duæ videntur priore contineri. aut, quod verius puto, ſi ὀρθὰ quoque intelligatur, & ἀλογία & μοχθηρία, ualere hic ὀρθὰ iuſta, & ratione ipſi exprobrata, non rectè à poëta tractata: ſiquis enim ita caperet, magnopere peccaret; cùm exploratum ſit auctorem nunc agere de peccatis iis, quibus ignoſci non poteſt.

Τὰ μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν φέρουσιν, ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς ἄλογα, ἢ ὡς βλαβερὰ, ἢ ὡς ὑπεναντία, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα, τὴν κατὰ τέχνην: αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι: εἰσὶ δὲ δώδεκα.

Increpationes quidem igitur ex quinque formis ducunt: vel enim vt impoſsibilia, vel vt ratione carentia, vel vt detrimentoſa, vel vt ſubcontraria, vel vt præter rectam rationem, quæ eſt ſecundum artem. Solutiones autē ex dictis numeris quærendæ: ſunt autem duodecim.

Quæſtione hac omni diligenter explicata, generibusq́; declaratis, unde trahantur, quæ vitio dantur poëtis: ac ſingulorum generum modis explanatis, nunc ſe ad finem huius præceptionis veniſſe affirmat: ſummatimq́; repetit, quæ dixerat: ac numerum generum ipſorum ponit. Qui autem rem aliquam indagaturi ſunt, facilius inuenire quod quærunt, ſi cuncta loca teneant, ubi ipſum latere poſſit: nec fallat ipſos numerus eorum locorum, apertum eſt: & ſanè hoc fieri debere in perſcrutandis rebus obſcuris, docuit ipſe in ij. libro Topicorum, vbi inquit. σκοπεῖν δὲ κατ' εἴδη, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀπείροις. addit etiam diſſolutiones eorum criminum, quæ obiiciuntur poëtis, eſſe eruendas ex iiſdem illis formis & quaſi locis: quarum etiam diſſolutionum numerum oſtendit, affirmans ipſas duodecim eſſe, qui numerus earum appareret: liquidoq́; perſpiceretur, niſi aliquid ſupra turbatum eſſet. nunc autem, cum id factum eſſe prorſus intelligatur, diffiſus ſum me poſſe id præſtare, quod maximè optabam. atque huic muneri, quod ſuſcepiſſem, conuenire præclarè videbam. nec tamen non multum in hoc laboraui: ut ſingulas enim partes conatus ſum explicare,

nec

nec fruſtra omnino ut arbitror, in illis induſtriam meam collocaui. præter quàm vnde me peruerſio aliqua magna reiecit, ita etiam ſummam huius quaſi operis ſtudebam explanare: ac ſuam ipſi propriamq́; lucem afferre. nec tamen poteſt aliquis contra huiuſcemodi tanquàm monſtra pugnare: victoriamq́; inde aliquam honeſtã reportare. In aliis autem, quæ mihi moleſta fuerunt: ac multum ſanè diuq́; me ſollicitarunt, fuit, quod in rationibus his criminum refellendorum, allegoriam non poſuit. quæ tamen plurimũ ad hoc valere ſemper exiſtimata eſt. & qua veteres ſcriptores in culpis præcipuè quibuſdam Homeri defendendis plurimum vtuntur. cum etiam extiterint qui ex illis plenum volumen effecerint, & hoc præcipuè pacto diuiniſſimo illi poëtæ ſucurrere voluerint. Heraclides vero is fuit, non tamen ille Ponticus vt habetur, Platonis auditor, ſed alius quidam vt opinor. niſi fortè in nomine etiam error eſt: nihilq́; non falſum de illo memoriæ proditũ eſt. Sed Longinus etiam tradit quædam apud Homerum κατ' ἀλληγορίαν defendi poſſe, atq; alij etiam cum huiuſcemodi aliquid contingit, quod indignum abſurdumq́; illic videatur, plerunq; eò recurrunt: atq; ita ipſum purgant, vt aliud dixiſse poëtam: aliud intelligi à nobis voluiſse teſtentur. Quare videndum an Ariſtoteles, cum huiuſcemodi aliquid ſignificare voluit, metaphoræ nomine in eo vſus fuerit. cum hoc nomen apud eum non inueniatur: allegoriam vero ex pluribus verbis tranſlatis conſtare manifeſtũ eſt. Sed Plutarchus quoque affirmat hoc nomen vetus non eſse: ac quæ ſua ætate ἀλληγορίαι vocarentur, antiquitus ὑπονοίας appellatas fuiſse. qui præterea oſtendit non neceſſariò etiam quoſdam crebro eò confugere: opeq́; ipſarum ſiue hyponœarum, ſiue allegoriarum, omnia apud poëtam diſtorquere: cum tamen Homerus ſæpe, ut narrat grauis ille eruditusq́; ſcriptor, demonſtrarit, quomodo nodus ille diſſolui poſſit, ac quid deniq́; fecerit, vt ipſe tunc id, quod nullo modo conuenire videtur, protulerit, vnde apparet ipſum non magnopere rationem hanc, quæ magnum in vſum poſtea venit, probaſse. In primis autem me perterrefecit, quod ſine dubio loci quidam hac parte ſunt valde deprauati. quis igitur ſcit, an quemadmodum turpes quædam maculæ, & quæ non poſse deleri videantur, hic hæſerunt, ita etiam non nulla defecerint, mancusq́; demum ac debilis totus locus ſit. cum verò hoc contingit, conari eum ſanare, ſtultitia prorſus eſt, fruſtraq́; omnis opera ponitur. cum igitur in quo me poſse ſedulitate mea aliquid boni parere, nulli labori pepercerim: ſi poſtea in re deſperata, fruſtra nolui laborare, vel potius, ne aliquid mali creem, in periculum venire, non videor eſse reprehendendus. Sed officio meo conſtituto, quod ab ęquis & eruditis viris in culpam vocatum iri non arbitror, vt ad verba ipſa veniam, quibus hæc expoſita ſunt, quod in excuſis libris prius initio huius partis erat, ταῦτα, putaui legi debere τὰ, vt in calamo exaratis inueni. εἴδη autem videtur appellare propria loca, atq; elementa huius rei: quod valere hoc verbum auctor ipſe in iis, quę ſcripſit de arte dicendi teſtatus eſt. nam φασὶν ἐπιτιμήματα, quod inquit, eſt peculiaris ipſius locutio: φασὶν enim vt hoc, ita etiam aliquando inquit ἔνστασιν, συλλογισμὸν, ἐνθύμημα: ac pleraq́; alia huius generis. Παρὰ τὴν ὀρθότητα autem, τὴν κατὰ τὴν τέχνην, vocat omnia illa crimina, quæ obiiciuntur tanquàm poëta veritatem artis neglexerit: nec ſecutus ſit, quod illa rectum eſse ſtatuit: nam artem addidit, intelligens artem poëtarum: neceſse verò fuit hoc adiungere, quia multa committi poſsunt multis modis, contra id quod ſummum rectumq́ue in omnibus rebus decretum eſt eſse: quæ peccata nunc non intelligit, ſed illa, vt oſtendi, quæ repugnant præceptis propriis huius artis. Quod autem admonet oportere diligenter dictos numeros attendere, atque illinc eruere, quæ faciunt ad crimina, quæ obiecta ſunt, diluenda, ἀριθμοὺς vocat modos illos, quia numerum eum, quem ſignificauit, conficiunt.

Πότερον δὲ βελτίων ἡ ἐποποιικὴ μίμησις, ἢ ἡ τραγῳδική, διαπορήσειεν ἄν τις. εἰ γὰρ ἡ ἧττον φορτικὴ, βελτίων: τοιαύτη δὲ πρὸς βελτίους θεατάς ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἅπαντα μιμουμένη φορτική. ὡς γὰρ οὐκ αἰσθανομένων, ἂν μὴ αὐτὸς προσθῇ, πολλὴν κίνησιν κινοῦνται.

Utrum autem melior epica imitatio vel tragica, poſſet aliquis dubitare: ſi enim quæ minus eſt importuna, melior: huiuſcemodi autem quæ ad meliores ſpectatores, eſt manifeſtum, quod quæ cuncta imitatur, importuna: tanquam enim non ſentientibus, niſi ipſe adpoſuerit, multo motu mouentur.

Cum, & quæ obiici ſoleant poëtis, & quomodo crimina illa diluantur docuiſſet, nunc ualde agitatam quæſtionem perſequitur: ac de ipſa in vtranq; partem diſſerit: diſſentiunt enim iudicia multorum in hoc: grauisq; contentio ſemper fuit, vtrum horum nobilium poëmatum, epopœïa ne, an tragœdia, alteri præponendum ſit. Viſum igitur ipſi eſt de hac quoque re in fine huius libri, quo vtrunque poëma expoliuit, diſputare: ac primum argumenta non nulla colligit, quibus oſtendi videtur præponendam eſſe epicam imitationem tragicæ. inquit igitur. Hærere poſſet aliquis, ambigereq; animo, vtrum imitandi genus, epicum ne, an tragicum, melius ſit: ita enim loquitur tanquàm ipſe videret in dubio eſſe animos hominũ de hoc poſſe, non tanquàm multum tractata quæſtio hæc ſit. ornans autẽ primum epopœïam, conſtituensq; dignitatem ipſius, iacit huius rei fundamentum hoc, atque vtitur tanquàm inſtrumento quodam eius, quod vult efficiendi: vtra ipſarum importuna magis, minus ve ſit. Si enim inquit, quæ minus importuna moleſtaq; imitatio eſt, melior eſt: huiuſcemodi autem eſt, quæ ad meliores ſpectatores pertinet, id eſt politiores viros, magisq; bonis artibus inſtructos: nam ſpectatorum nomine intelligit auditores etiam, quibus epicum carmen recitatur. His igitur poſitis, adiungit inferẗq; quod ſequitur: ac quod ex illis fidem acquirere videtur: planũ enim inquit eſt, eam, quæ cuncta imitatur importunam eſſe: quod valet, perſpici ex illis imitationem eam, quæ cuncta perſequitur: nec omittit rem vllam, quamuis puſillam ac leuem: & eam quidem ſatis apertam, quam non exprimat, eſſe moleſtam ac faſtidij plenam: minuta enim hæc diligentia odium parit. Statim autem cauſam aperit, vnde naſcatur vt hoc offendat apud illos, qui audiunt: nec ſatis æquo animo ab ipſis accipiatur: huiuſcemodi enim ait videri ipſis poëtas iudicium feciſſe de ſe, ut ſenſuri ipſi, cognituriq; rem non fuerint, niſi poëta ipſe admouerit omne genus rerum, quæ excitant ſenſus: accuratéq; ac minutè ſingula expreſſerit, motuq; etiam corporis reddiderit: quare illi ægre ferunt ſe haberi adeo tardos. Hic ſanè videtur ſenſus eſſe horum verborum. in quibus tamen ſcrupuli non nulli ſubſunt. primum autem, quod cum de imitatione loquatur, quæ muliebri genere, vt Latinè, ita etiam Græcè dicitur, relicto genere illo repentè tranſit ad virile: ac niſi ipſe adpoſuerit inquit: in quo etiam conciſus nimis ſermo eſt, neque enim oſtendit quid oporteat admouere, præter quàm quod vis, quæ ſubeſt hoc loco illi verbo προσθῇ, obſcura eſt. Sed hoc etiam moleſtũ, quod ſtatim multitudinis numero vtitur, atque ait πολλὴν κίνησιν κινοῦνται: nec monſtrat etiam, qui ſint, qui crebro hoc motu vtantur. Quomodo autem conuenire huic poſſit cum eo, quod antecedit hæc verba, non video. quare valde perturbatus ſum, atque hæreo in explicatione huius loci. Non arbitror autem me obeſſe ſtudioſis huius artis, ſi has difficultates & quaſi plagas aperio: potiusq; (niſi fallor) peccarem, ſi tegere atque occulere vulnera hæc huius libri conarer. Cum autem in pluribus calamo exaratis inuenerim extremum verbum immutatum: κινοῦντα enim illi, non κινοῦνται habent, non putarem penitus hanc lectionem contemnendam, ſi articulus τὰ, quem requirit media hæc, inter nomen ac verbum vox, antea poſitus foret: cum tamen ipſius veſtigium nullum illic ſit, fieri poteſt, vt negligentia librariorum id ſit commiſſum. Cum verò (vt ſignificaui) numeri diſcrepent inter ſe: nec reſpondeat vllo modo pronomen αὐτὸς illi verbo κινοῦνται: nec appareat de quibus diuerſis variatisq; rebus in tam breui ſpatio loquatur, admonendum hoc putaui. & ſanè placet magnopere aliis de cauſis extremum illud, πολλὴν κίνησιν κινοῦνται: elegantemq; modum loquendi eſſe intelligo, & proprium Atticorum. nam qui αὐτοὺς pro αὐτὸς emendaret, vno fortaſſe tempore pluribus malis, remedium adhiberet: intelligeretur autem his, qui audiunt, quosq; ſupra θεατὰς appellauit. In ſcriptis libris,

præter

præter id, quod iam indicaui, diſcrimen hoc etiam eſt, quod non pauci eorum, pro τραγῳδικὰ habent τραγικά: quod verum eſſe exiſtimari poteſt, quia infra, vbi ruſus ipſas inter ſe confert, hoc ipſo verbo vtitur: inquit enim. τὴν δὲ τραγικὴν, πρὸς φαύλους.

Οἷον οἱ φαῦλοι αὐληταὶ κυλιόμενοι, ἂν δίσκον δέῃ μιμεῖσθαι, καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον, ἂν σκύλλαν αὐλῶσιν.

Ceu mali tibicines voluentes ſe, ſi diſcum oporteat imitari: & trahentes præcentorem, ſi ſcyllam cecinerint.

Simili voluit rem illuſtrare: ponereq́; ante oculos culpam in quam inciderẽt poëtæ magnam, qui minuta & ſingulas res exprimente, imitatiune vterentur: tibicines enim quoque, qui eam artem, quam exercent, non tenent, hoc faciunt, quod reprehenditur in poëtis: non enim confiſi arte ſua: ſonoq́; tibiæ, qui datus illis eſt, vt imitentur varias res, ac motus quoque animorum reddant, addunt illi geſtus quoſdam corporis: nihilq́; omittunt, vt ſpeciem illarum rerum effingant. quare contemnuntur: ineptiq́; meritò à peritis habentur. Conſtat igitur exemplo etiam horũ, poëtas motu corporis omnia imitantes peccare: dignosq́; eſſe, qui irrideantur. hoc igitur valet ad grauitatem epopœiæ oſtendendam, quæ nullis huiuſcemodi ineptiis vtitur. Indicauit autem in quibus præcipue exprimendis ſummum ſtudium ponere tibicines illi ſoliti forent, & ab arte ſua diſcedere. primumq́; inquit, ſi argumentum, quod ſumpſerint poſtularit vt diſcum imitentur, illos corpus ſuum ſupra terram voluere. nam κυλίεσθαι hoc potius arbitror ſignificare, quàm in gyrum agi ac verſari vt interpres vertit: & diſcos ipſos, poſtquam magnis viribus iacti, in terrã decidiſſent, ſuper terram diu volui ſolitos exploratum eſt: quem curſum ipſorũ volutationemq́; (niſi fallor) diligens magiſter hic tradit tibicines illos deterioris notæ imitari illo modo conſueſſe. Hoc autem quod dixi verum eſſe. id eſt verbo illo Latino, quod oſtendi, κυλίεσθαι verius reddi teſtimonio Ciceronis confirmatur, qui in libro de Fato dixit. Id autem, cum accidit, ſuapte natura, quod ſupereſt & cylindrum volui & turbinem verſari. Significat autem cum aliquis mouere ipſa inceperit: à verbo enim hoc ipſo, cylindrus vocatus eſt, & motus hic proprius ipſius eſt. cum ille, quem falsò huic tribuit, vt itidem Cicero oſtendit, turbinis motus ſit, ac verbo Græco στροφεῖσθαι reſpondeat. Sed etiam Catullus hoc ſignificauit, cum ſordes meretriculæ ſignificare vellet: inquit enim – ſæpe quã in ſepulchretis Vidiſtis ipſo rapere è rogo cenã. Cum, deuolutum ex igne perſequens panem, & quæ ſequuntur: non diſſimilis enim quoque forma panis erat: qui, cum leuiter etiam pulſus foret, eodem pacto mouebatur. Neque exiſtimandum eſt hoc nullo modo hic conuenire, quia non videatur tibicen commodè poſſe, tibiam inflans, ſuper tellure ſe volutare: eodem enim tempore cogitandum eſt exemplum hoc eſſe motionis inconcinnæ: & quæ meritò ea de cauſa, diſpliceret. cum contra corporis conuerſio, frequens peculiarisq́; in citharistis ac tibicinibus fuerit: quod partes ipſæ cantuum, inde vocatæ, manifeſtò ſignificabant. Euſtathius autem, quæ forma fuerit diſci declarat: quo genere Indi Græci ſe oblectabant. Addit etiam aliud Ariſtoteles, in quo tibicines iidem exagitarentur: remq́; inconcinnam facerent: dum vellent illud omnibus numeris præbere. Si enim inquit fortè canant, tibiæq́; ſonore voluerint imitari ſcyllam, atque impetum eius in naues, quæ præteruehantur: rapit enim ipſa ad ſe auidè omnes: illi eum, qui ſummum locum, & quaſi verticem in grege cantorum tenet, ad ſe trahunt: appellatur autem ille Græco ſermone, ea de cauſa, quam oſtendi κορυφαῖον: quod tamen vocabulum à Cicerone in primo de natura deorum retentum eſt, dum recitaret vocem Philonis, qui appellabat Zenonem, magnam dignitatem in Epicureis obtinentem: anteuntemq; ceteris, coryphæum ipſorum. an autem idem ſit in choro cantorum χορηγὸς, qui præcentor vocatus aliquando eſt, & κορυφαῖος, affirmare non auſim. Cur autem magis in hunc, quàm in ceteros huius gregis impetum tibicen faceret, non apparet: niſi fortaſſe, quia ipſe illi vicinus manebat, in propinquoq́; ſtabat. Αὐλῶν autem

tem σκύλλαν ſignificabat tibiarum ſono Scyllam imitari, quam antiqui monſtrum eſſe dicebant, quod raperet ad ſe naues, ac deuoraret. Eodem autem pacto Horatius in alio genere imitationis moueri ſatyrum & cyclopem inquit: ſaltando enim fiebat. Egregiè verò Scyllæ ſpeciem expreſſit, & quantopere illa immineret nauibus, illac tranſeuntibus, ſignificauit Virgilius, cum cecinit. Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.

Ἡ μὲν οὖν τραγῳδία τοιαύτη ἐστίν· ὡς καὶ οἱ πρότεροι τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκριτάς· ὡς λίαν γὰρ ὑπερβάλλοντα, πίθηκον ὁ Μυνίσκος τὸν Καλλιππίδην ἐκάλει. τοιαύτη δὲ δόξα καὶ περὶ Πινδάρου ἦν. ὡς δ' οὗτοι ἔχουσι πρὸς αὐτοὺς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιίαν ἔχει.

Tragœdia quidem igitur huiuſcemodi eſt, vt & priores poſteriores ſe putarunt hiſtriones: vt valde enim exuperantem ſimiam Myniſcus Callippidem vocabat. Huiuſcemodi autem opinio & de Pindaro erat. Ut autem hi ſe habent inter ſe, tota ars ad epopœiam habet.

Cum exemplo deteriorum tibicinum probarit crebros illos motus atque infinitum ſtudium, quod non nulli ponunt in imitandis minutis etiam rebus, eſſe rem moleſtam & importunam, oſtendit nunc huic culpæ hærere tragœdiam: ipſamq; potiſſimum hac re laborare, vt nihil relinquat, quod non ponat ante oculos ſpectatorum. Quod enim inquit huiuſcemodi taliſq; eſt tragœdia, arbitror φορτικὴ intelligendum: quamuis autem hoc ſatis apertum ſit, tamen conſtituere id aliquo modo volens, vtitur teſtimonio hiſtrionum antiquorum: illi nanque inferiores ætate irridebant, quod nimiam diligentiam adhiberent in ſingulis rebus motu corporis exprimendis: quamuis enim & ipſi, cum opus foret, hoc ſtudioſe facerent, tamen intelligebant minores in hoc modum nullum tenere. Quod autem priores, & poſteriores ipſos appellat, qui tantopere inter ſe in vſu huius rei diſcreparent, tempore atq; ætate, non dignitate peritiaue artis arbitror alteros alteris antecelliſſe. atque ita ſanè puto accipi oportere: cum enim grandiores natu magis temperati ſimpliceſq; in hoc forent, qui poſtea ſubſecuti ſunt, nimis ipſo delectati ſunt, vt in arte quoq; muſices factum erat: iuniores enim voces minutius conciderant, atque ita multum dignitatis ei ſtudio eripuerant. Nomina etiam hiſtrionum illorum ponit, qui longe aliter ſe in eo ſtudio tractando gerebant, ac iudicio plurimum inter ſe diſſentiebant: narrat enim Myniſcum, improbantem magnopere nimiam geſticulationem Callippidis: ac totam rationem illam irridentem, ſolitum eſſe vocare ipſum ſimiam: hanc enim præcipue beſtiam omnium rerum ſummam imitatricem eſſe conſtat. hoc verò nomine pleno contumeliæ vexauit etiam Demoſthenes Æſchinem, eodem tempore exprobans ipſi uetus ſtudium, in quo ille ſe penitus ſimiolum præbuerat: ait enim pro Cteſiphonte. αὐτοτράγικος πίθηκος. Myniſci autem, tragici hiſtrionis, nomē apud veteres celebre erat, vt Callippidis etiam, quamuis illius mentio, vt in hac re peccantis ſæpius fieret: venerat enim nomen eius in prouerbium, cum ab aliquo declarari deberet alicuius minuta, crebraq; corporis motio: cuius prouerbij meminit & Cicero in epiſtola quadam ad Atticū, & Suetonius in Tiberio, qui vim ipſius explanat: ait enim. Vt uulgo iam per iocum Callippides vocaretur, quem curſitare, ac ne cubiti quidem menſuram progredi prouerbio Græco notatum eſt. Addit autem Ariſtoteles huiuſcemodi quandam opinionem extitiſſe de Pindaro, ſi uerum hoc ipſius illius hiſtrionis nomen eſt, qui eodem pacto, vt Callippides, peccauit: ac lineam iuſtumq; modum in hoc migrauit: in ſcriptis enim quibuſdam exemplaribus turbatus hic locus eſt; legiturq; illic, corruptè ſanè, περὶ τῶν δ[illegible]: in eorundem tamen illorum librorum margine emendatum eſt περὶ Πινδάρου: non memini uero me alibi legiſſe Pindarum hiſtrionem quempiam vocatum. Quod ſi Tyndarus aliquis in hoc

 ſtudio

ſtudio clarus aliquando lectus eſſet, facile crederem ex his veſtigiis, quæ reſtant, illum auctorem hunc noſtrum intellexiſſe. Adiungit autem, quod deſiderabatur ad concludendum id, quod probare volebat, eam rationem, quam habent inter ſe hiſtriones, quos dixit, habere etiam vniuerſam artem: cuius artis illi miniſtri quidam ſunt (intelligit vero tragœdiam, artificiumq́; quod in ea pangenda ponitur) cum epopœïa: tragœdia enim ſi conferatur cum epopœia: quod ad motus hos facit, quibus ambæ hæ poëſis vtuntur, vt facilius exprimant quod volunt, quia crebrioribus illis atque exquiſitioribus vtitur, quàm faciat epopœïa, in eodem crimine verſabitur, atq; eidẽ infamiæ hærebit, cui affines ſunt iuniores hiſtriones, collati cũ ſuperioribus.

Τὴν μὲν οὖν πρὸς θεατὰς ἐπιεικεῖς φασὶν εἶναι: διὸ οὐδὲν δέονται τῶν σχημάτων: τὴν δὲ τραγικὴν, πρὸς φαύλους. ἡ οὖν φορτικὴ χείρων δῆλον ὅτι ἂν εἴη.

Hanc quidem igitur circa ſpectatores probos affirmant eſſe. quare nihil egent figuris: tragicam autem ad improbos. Quæ igitur importuna eſt, deterior manifeſtum quod eſſe debet.

Conſtans prætereà opinio erat, alteram harum imitationem atque poëſin, id eſt quam vocauit ἐποποιικὴν, facere ad ſpectatores, probos atque honeſtos viros: ita enim arbitror capiendum, quod inquit ἐπιεικεῖς: neque hoc verbo puto ſignificari doctos homines, & ſcientiis ſubtilioribus eruditos, ſed graues ac bonis moribus inſtructos: qui ſcilicet cum huiuſcemodi ſint, vt vulgo aiebant (argumentum enim hoc duci puto à communi ſententia, quæ de hac re erat: neque arbitror vllo pacto, quod inquit φασιν, accipiendos hic hiſtriones) non egent geſtibus illis, minutaq́; ſingularum rerum expreſſione. hoc autem valet: intelligo inquam, quod dixit, οὐδὲν δέονται σχημάτων, non tantum ipſos ita animo affectos eſſe, ut non requirant geſtus corporis exquiſitos in hac re, ſed etiam valde ab ipſis abhorreant, ac ſua ſententia ipſos condemnent. quare neceſſe eſt ament epicum carmen, à quo hæc lenocinia remota ſunt. Declarata autem hoc pacto vi & natura epopœïæ, quam illi conſtituere volebant, accedit ad alteram imitationem auctor: exponitq́; quid iidem de ea dicerent. Tragicam autem aiebant ſcilicet tendere ac referri ad homines, non tam malos ac vitiis turpioribus inquinatos, quàm viles: & qui magis vmbris rerum, quàm veritate ducerentur: hi nanque uidentur eſſe, qui ab ipſo φαῦλοι appellantur. vt ſupra quoque tibicinas imperitos eodem nomine ſignificauit. Concludit verò eorum nomine poëſin imitationemq́; importunam, dubium eſſe non poſſe, quin deterior ſit, inferiorq́; illa iudicanda, in qua nihil huiuſcemodi foret. Animaduertendum autem Ariſtotelem præpoſitiones variare, & cum loquitur de epopœïa, vti hac πρὸς: cum verò de fabula, quæ in ſcenam venit, vſurpare πρός. quod fortaſſe hac ipſa de cauſa factum eſt, quia tragœdia refertur ad ſpectatores ueros, longe poſitos: epicum verò carmen recitatur in conuentu anguſtiore: ſæpiusq́; legitur, ac manu tenetur ab iis, qui attentè ipſum conſiderant. nam quod θεατὰς, quaſi ſpectatores vocauit, qui carmen epicum audirent, & quaſi exiſtimatores ipſius ſederent, non ſuo proprioque huius rei vocabulo uſus eſt: illi enim potius ſenſu aurium, quàm oculorum vtuntur. Quod ad ſcripturam facit, unum tantum in calamo exaratis libris inueni diuerſum à communi lectione, quod illi non habent particulam ἂν, quæ tamen requiri eo loco videtur, aut articulus οἱ loco illius poni debet.

Πρῶτον μὲν οὖν οὐ τῆς ποιητικῆς ἡ κατηγορία, ἀλλὰ τῆς ὑποκριτικῆς: ἐπεὶ ἔστι περιεργάζεσθαι τοῖς σημείοις, καὶ ῥαψῳδοῦντα, ὅπερ ἐποίει Σωσίστρατος: καὶ διάδοντα, ὅπερ ἐποίει Μνασίθεος Ὀπούντιος.

Primum quidem igitur non artis poeticæ accuſatio hæc eſt, verum hiſtrionicæ, quia licet conficere notis etiam munus rapſodorum obeuntem;

quod

quod ſanè faciebat Soſiſtratus : & canentem , quod quidem faciebat Mnaſitheus Opuntius .

Cum expoſuiſſet argumenta, quibus nitebantur, qui anteponebant epicam imitationem tragicæ, nunc affert, quid pro altera poëſi dici poſſit: ornatque quantum res patitur, tragicam imitationem. Primum autem diluit, quæ obiecta erant huic, quam in ſummum honorem adducere vult: oſtenditq; nihil momẽti in ipſis eſſe ad eam infamandam: in primis enim, quod illi excogitarant, ut maxime aptum ad tragicam poëſim inſimulandam, quod ſcilicet maius quàm oporteret, ſtudium poneret in ſingulis rebus exprimendis ac geſtu corporis referendis, docet peccatum ipſius non eſſe, aſſignariq; debere alij arti: vel potius illis, qui perperam illam ipſam tractarent, qui dum ſtudio ſuo ipſam adiuuare contenderent, modum in eà re nullum tenentes, potius ipſi obeſſent. Affirmat igitur non artis poëticæ, ſed hiſtrionicæ illam eſſe criminationem. id autem manifeſto inde etiam intelligi poſſe adiungit, quod licet etiam epicam imitationem illo modo tractare (licet autem ſiquis omnino id cõtendat, nec iuſtam reprehenſionem reformidet) qui ſanè modus ratione nõ tractatus iniuſſit indebitam maculam tragœdiæ: nam licere illud teſtatur, quod aliqui inuenti ſunt, qui id tentarunt, vt ipſe accuratè docet, nomina etiam eorum ponens. duarum autem rationum meminit, quibus vti ſolerent (vt videtur) carmen epicum recitantes: quibus ambabus rationibus, cum illic neceſſaria non forent, narrat fuiſſe qui ſigna quædam, & tanquàm ſuperuacaneos motus, ac geſtus corporis adhiberent: nam περιεργάζεσθαι σημείοις, hoc arbitror ſignificare: ſignis, inquam, geſtibusq; quibuſdam additis, qui aliunde acciti ac ſuperuacanei forent, illas res tractare. Rationes verò illæ, quas dixi, ſunt ῥαψῳδῶν, & διᾴδων, inter quas diſcrimen aliquod fuerit neceſſe eſt: nam ῥαψῳδεῖν quoque non ſine cantu fieri ſolitum, nec ſimpliciter ſignificare clara voce legere ac recitare, declarat uerbum hoc ipſum, quod cum è duabus vocibus iunctum ſit, altera illarum manifeſto ualet cantum. Sed diuerſum (vt arbitror) genus cantus in vtraq; re adhibebatur. Soſiſtratus igitur, qui priore ratione uſus eſt, ſigna eò comportauit: nec non idem fecit Mnaſitheus Opuntius, qui poſteriorem exercuit. Perſpicitur igitur hinc, quod ſit errore tractantium male aliquas artes, non debere uitio dari artibus ipſis: neque enim hi duo licentia ſua epopœïæ iuſtam notam inurebant.

Εἶτα οὐδὲ κίνησις ἅπασα ἀποδοκιμαστέα, εἴπερ μηδ' ὄρχησις: ἀλλ' ἡ φαύλων, ὅπερ καὶ Καλλιππίδῃ ἐπετιμᾶτο καὶ νῦν ἄλλοις, ὡς οὐκ ἐλευθέρας γυναῖκας μιμουμένων.

Deinde neque motus omnis improbandus, ſiquidem neque ſaltatio, verum motus nequam hominum: quod quidem Callippidi exprobrabatur: & nunc alijs, vt non ingenuas mulieres illis imitantibus.

Alterum hoc argumentum eſt, quod docet non ſtatim debere tragœdiam accuſari, & eo nomine deteriorem haberi, ut patefactum eſt illam recipere motus: neque enim omnes motus corporis eiuſdem generis ſunt: ſunt enim quidam ex illis teneri ac delicati: ſunt etiam quidam graues atque honeſti. Non omnes autem motus ſtatim damnandos eſſe, ac nullo diſcrimine improbandos, confirmat exemplo ſaltationum. nam ſaltatio, quæ vulgo habetur parum virilis motio, non omnis tamen eius generis eſt: ſunt enim ſaltationes non nullæ, quæ conueniunt grauibus perſonis: quanto minus igitur motus omnis eſt reprehẽdendus? indicat autem qui motus merito reprehendi poſſit: motus inquam nequam hominum atque effeminatorum, in quo genere motus verſatum, docet vexari ſolitum Callippidem: valet enim hoc ad exemplum deſtiuendum. quo ſupra inſenſi ipſi quidam, dignitatem tragicæ imitationi eripiebant. non igitur culpari ſolitum oſtendit Callippidem, quod motibus

vteretur,

vteretur, ſed quod in hoc genere motus occuparetur, tenero ſcilicet ac molli: & qui proprius eſſet turpium perſonarum. Vt autem affirmat hoc olim ipſi exprobrari ſolitum, ita ſua tempeſtate aliis quibuſdam, quorum nomini parcit, oſtendit idem vitio datum, tanquàm illi ſummo ſtudio imitarentur mulieres non liberas, neque ingenuas, & motus illarum honeſtis feminis tribuerent. Videtur autem hic à librariis neceſſariò peccatum: cum enim Callippidem dicat & alios diuerſis temporibus eadem culpa exagitatos: verbumq; idem ſit, vnde perſonæ hæ aptæ ſunt (ab ὑποκριτῶν enim omnes penderit) caſus etiam ipſarum iidem eſſe debebant: cum tamen cõtra in excuſis libris Callippidis nomen tertio caſu poſitum ſit: contra autem eorum, quos aliorum nomine intellexit, nominandi idem autem erratum, contraria tamen ratione, eſt in non nullis calamo exaratis: Καλλιππίδας enim illi habent: & infra ἄλλους. Quod ſi alterum horum reciperetur: alterum verò repudiaretur, res belle ſe haberet, nec quicquam maculæ hic reſtaret.

Ἔτι ἡ τραγῳδία καὶ ἄνευ κινήσεως ποιεῖ τὸ αὑτῆς, ὥσπερ ἡ ἐποποιΐα: διὰ γὰρ τοῦ ἀναγινώσκειν, φανερὰ ὁποία τίς ἐστιν. εἰ οὖν ἐστι τἆλλα κρείττων, τοῦτό γε οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπάρχειν.

Amplius tragœdia & ſine motu facit, quod ipſius eſt, quemadmodum epopœia: per lectionem enim manifeſta eſt qualis eſt. Si igitur eſt alijs in rebus melior, hoc vtiq; non neceſſarium ipſi ineſſe.

Diligenter eſt animaduertendus progreſſus argumẽtorum. Primum enim, quod inſimularetur tragœdia ob crebros motus, quibus vteretur, docuit hoc proprium vitium ipſius non eſſe, ſed artis hiſtrionum. Deinde probauit non omnes motus corporis eſſe vituperandos ſed teneros tantum ac molles: quare ſi motus etiam illi proprij ipſius forent, non eſſe tamen ſubito eam condemnandam. Tertium hoc argumentum oſtendit, fungi etiam munere ſuo tragœdiam: efficereq; quod vult, quamuis motus nulli adhibeantur, ſed penitus ipſa illis deſtituta ſit: quod non nulli falsò putant proprium eſſe epopœiæ: non minus enim tragœdia quàm epopœia hoc habet, vt tradit. quia autem hoc nouum auribus multorum meritò videri potuit, oſtendit quomodo hoc fiat: nam inquit ipſam ſtudio lectoris alicuius patefacere qualis ſit ac ſi legatur etiam iudicium fieri de ipſa recte poſſe: intelligiq; quid boni maliq; illa in ſe habeat: nihil enim hoc etiam pacto occultum in ea erit. hoc autem illam poſſe ſupra quoque teſtatus fuerat, vbi de partibus ipſius diſſeruit: de aſpectatione enim apparatuq; ſcenæ loquens, inquit: vim, quæ ſubiecta eſt tragœdiæ, manere etiam ſine contentione illa ſtudioq; hiſtrionum. Adiungit autem nunc, concludens hanc rationem. Si igitur aliis rebus melior præſtantiorq; tragœdia, quàm epopœia eſt, hoc quod tantopere quoſdam offendit, & quod illi arripuerunt ad ipſam infamandam, neceſſe non eſt in ea exiſtere: ac ſine illo ipſa manet, ut patefactum eſt: quare omnis oppugnatio illorum inanis eſt, ac multis modis vitari poteſt.

Ἔπειτα διότι πάντ' ἔχει, ὅσα περ ἡ ἐποποιΐα: καὶ γὰρ τῷ μέτρῳ ἔξεστι χρῆσθαι, καὶ ἔτι οὐ μικρὸν μέρος τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ὄψεις ἔχει, δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ ἐπίστανται ἐναργέστατα.

Deinde quoniam omnia habet, quæcunq; epopœia: etenim metro licet ei vti. & præterea non paruam partem muſicam, & aſpectationes habet, per quam voluptates percipiunt euidentiſſimè.

Hoc argumentum tragicam imitationem conſtituit, docetq; ipſam epicæ antepo nendam a partibus, quæ in ambabus ſunt: oſtendit enim imitationem tragicam nul-

la re carere, quæ inueniatur in epica, quæq; ipſam ornet: ac præterea quibuſdam rebus cumulatam eſſe, quæ magni momenti ſunt ad gratiam ipſi conciliandam: voluptateq; explendos animos ſpectatorum. Si igitur res hoc pacto ſe habet, quis non fateatur tragœdiam præſtare epopœïæ? vnde enim exiſtere aliquid poteſt, quod epopœïam expoliat, quo deſtituta ſit tragœdia? fontes autem, vnde multum præterea ſuauitatis haurit tragœdia, aperti ſunt. Cum autem dixiſſet quæcunq; epopœïa poſſidet, habere etiam tragœdiam: appareretq; tragœdiam heroico carmine non vti, ſed alio, quod minoris eſt dignitatis, occurrit huic difficultati: docetq; in poteſtate ipſius ſitum eſſe, ſi velit, ipſo etiam illo vti: neque enim interdictum eſt ipſi grandiore eo genere verſus: ſed illum reliquit; quia alium aptiorem ſibi nacta eſt. quod igitur illo non vtitur, non ſignificat ipſius egeſtatem aliquam, neque valet ad probandum ipſam ea parte imminutam. Vt autem ne hoc quidem omittam, videtur valere hoc ad confirmandam veterem illius loci lectionem, quo de communione ſimilitudineq; amborum horum poëmatum multo ſupra diſſeruit: ita enim illa habet. ἡ μὲν οὖν ἐποποιία τῇ τραγῳδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου μεγάλου μίμησις εἶναι σπουδαίων ἠκολούθησε: tanquam enim commune cum epopœïa nunc quoque heroicum carmen tragœdiæ vult eſſe, cum in manu ipſius poſitum eſſe dicat, vt illo vtatur, ſi velit. Indicat autem, hac difficultate remota, quæ ſint illa, quibus præterea ornata eſt tragœdia, cum illis careat epopœïa: appellatq; muſicam artem, cantuſq;: nec non aſpectationem, quia in tragœdia omnia oculis expoſita ſunt. explanauit etiam quanta vis in muſica poſita ſit ad oblectandos ſpectatores: affirmauitq; hanc eſſe artem, cuius beneficio mortales voluptates ſentiunt euidentiſſime, atque omnem vim illarum planè percipiunt. Cum autem hoc loco extiterint varietates quædam lectionis, de illis nunc accuratè diſputabo: ac cur etiam nouam, nuperq; erutam magis probarim, declarabo. nam quod prius hic erat καὶ ὅτι, quis non videt corruptum fuiſſe? arbitratus igitur ſum legi debere vt eſt in omnibus, quos vidi, calamo exaratis, καὶ ἔτι: Alterum diſcrimen eſt, quod iidem illi libri multitudinis numero habent τὰς ὄψεις, cum in excuſis antea ſit τὴν ὄψιν. & ſanè multitudinis etiam numero eadem hæc res ſignificabatur. in argumento enim Phœniſſarum leguntur verba hæc, quamuis teſtimonium hoc non ſatis firmum ſit. ἐστὶ μὲν ταῖς σκηνικαῖς ὄψεσι καλὸν τὸ δρᾶμα. nam quod certum in primis eſt, auctoris ipſius eſt, qui multo ſupra inquit, cum probaret minorem vim habere ad condiendam tragœdiam, hanc partem, quàm cantum & harmoniam. ἔτι δὲ κυριωτέρα περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἡ τοῦ σκευοποιοῦ τέχνη τῆς τῶν ποιητῶν ἐστιν. quare veriorem hanc lectionem duxi: idq; quod ſequitur δι' ἃς, muſicam artem referre puto, quæ priore loco appellata fuerat: videtur autem ſi accipimus auctorem dixiſſe, ſtudio harmoniæ conflari voluptates euidentiſſime, reſpondere hunc locum ei, quum ſupra multo inquit eandem (μελοποιίαν verò illic ipſe eam appellauit) vim omnem ſuam, ac facultatem apertam perſpicuamq; habere. Reſtat tertia varietas magni profectò ponderis: in quodam enim exemplari inueni. δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ συνίστανται ἐναργέστατα. & ſanè ſi, receptam lectionem ſequentes, legimus τὰς ἡδονὰς ἐπίσταται, verbū hoc inſolens videtur in huius rei ſignificatu, præſertim ſi intelligimus ope, ſiue harmoniæ, ſiue oculorum fieri, vt mortales ſciant voluptates euidentiſſimè: magiſq; quadrare videtur, ſi legatur mutato caſu eius vocis, quæ antecedit, συνίστανται: vt ſenſus ſit, beneficio operaq; harmoniæ fieri, vt conflentur gignanturq; voluptates, quę perſpicuæ ſint ac fallere non poſſint. nam ſi, ad priorem duarum illarum rerum referentes, intelligamus muſica arte fieri, vt voluptates coagmententur apertè in primis atque expreſſe, ne ita quoque ineptus ſenſus (niſi fallor) erit: ne dicam verior, atque alteri illi anteponendus: cantus nanque ſuauitas: artiſque illius lenocinium multum valet ad res, quæ oblectare poſſunt, iucundiores reddendas, efficiendumq; vt illæ manifeſto percipiantur. nam quin vſus oculorum hoc valeret, dubitari non poterat: nec confirmatione egebat. quanti verò momenti ſit euidentia in his rebus, & quantopere illa adiuuet tragœdiam, perſpicitur ex conſequente argumento.

Εἶτα καὶ τὸ ἐναργὲς ἔχει καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων.

Deinde & euidens habet & in agnitione, & in operibus.

Hoc aliud argumentum eſt, quod declarat hoc etiam nomine præponendam eſſe tragicam imitationem epicæ, quod in ea cuncta penè, quæ fiunt, perſpicua & euidentia ſunt. quod bonum non tam expreſſum inuenitur in imitatione epicorum, quæ tota commemorando fit. Quin autem hoc mirificè vtile ſit, & ſatisfaciat animis eorum, qui ſpectant, dubitari non poteſt, vt enim Horatius quoque teſtatus eſt, Segnius irritant animos demiſſa per aures Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus; quamuis hoc ipſe aliud tunc agens, protulerit. In quibus autem exiſtat hæc perſpicuitas, monſtrare volens Ariſtoteles, nominat agnitionem, & cetera facta, quæ in tragœdia geruntur. nam ἀναγνωρίσει lego, ſequorq; receptam lectionem, quæ conſtanter reperitur in omnibus ſcriptis exemplaribus: eamque valde hic accommodatam eſſe puto. Arbitror igitur hoc tradere auctorem, perſpicuitatem, quam eximium bonum eſſe vult tragœdiæ, apparere & in agnitione & in ceteris quæ illic geruntur: cum enim agnitio omnis multum lucis & iucunditatis ſua vi afferat omni poëmatum generi, præcipue agnitio illa, quæ in dramate tractatur, capit animos, quia ſubiicitur oculis, & dum res adminiſtratur, cernitur. Vincit igitur hæc quoq; ceteras agnitiones, quia plana magis & euidens eſt. nam quin epica etiam agnitio claritatis multum habeat, dubitari non poteſt: Plutarchus enim probaturus in vita Homeri poëſin picturam eſſe, exemplo potiſſimum illo vſus eſt, cum poëta finxit Vlyſſem cognitum à nutrice: ita enim omnia illic tractata eſſe, expoſitaq; oculis docet, vt potius expicta videantur, quàm narrata: id tamen quod illic factum eſt, ingenio poëtæ magna ex parte fabricatum eſt, ſummoq; ipſius artificio in rebus & inueniendis, & verbis etiam illuſtrandis, quamuis aptam materiam nactus eſſet; minore autem labore efficitur idem in eadem re à tragicis, quia verè res oculis percipitur, cum geritur: nec oportet mentis luminibus vt in illa, vti. Cùm autem Ariſtoteles oſtendiſſet in agnitione euidentiam habere tragœdiam, addidit & in operibus; ἔργα hic appellans, vt aliis etiam non nullis in locis & ipſe & alij boni auctores fecerunt, πράξεις: factaq; intelligens, & ſanè nihil in tragœdia geri, quod perſpicuum non ſit, auctumq; hoc præſtanti bono, conſtat.

Ἔτι τῷ ἐν ἐλάττονι μήκει τὸ τέλος τῆς μιμήσεως εἶναι· τὸ γὰρ ἀθροώτερον ἥδιον ἢ πολλῷ κεκραμένον τῷ χρόνῳ. λέγω δὲ οἷον εἴ τις τὸν Οἰδίπουν θείη, τὸν Σοφοκλέους, ἐν ἔπεσιν, ὅσοις ἡ Ἰλιάς.

Adhuc quia in minore longitudine finis imitationis eſt: quod enim confertius eſt iucundius eſt, quàm id, quod multo mixtum eſt tempore, dico autem. Ceu ſi quis Oedipum ponat Sophoclis in verſibus, quot Ilias eſt.

Aliud hoc argumentum eſt, quo itidem probat anteponendam eſſe tragœdiam epopœiæ: vis verò ipſius in hoc poſita eſt, quod cuncta, quæ oblectant, iucundaq; ſunt, eo magis oblectant, quo minore ſpatio temporis comprehenſa fuerint. Hoc autem manifeſto tragœdiæ contingit, ſi conferatur cum argumento epico: minore enim interuallo illa peruenit ad finem ſuum. Hoc igitur fundamentum eſt huius argumenti: ait enim. Præterea ſcilicet digna eſt quæ anteponatur epicæ tragica imitatio, quia finis huius imitationis in minore longitudine eſt: id eſt citius in hac peruenitur ad finem: & tamen requiri, neceſſariamq; eſſe in hac quoque longitudinem aliquam teſtatur, quia aliter illa, vt docuit, imminuta decurtataq; foret, ſed modica hæc eſſe debet, & quæ terminos illos habeat, quos indicauit. quare non porrigitur in ſpatium illud, in quod funditur, paſſimq; dilatatur, epopœia. Cum autem non omnibus appareret, cur hoc tantum valeret ad eam ornandam, melioremq; reddendam, affert diligenter cauſam huius rei: vtiturq; communi quodam, & quod cunctis in rebus verum ſit. nam inquit. Quod enim confertius eſt, ſi iucundum ſimul illud ac ſuaue eſt; iucundius fit ac maiorem voluptatem gignit, quàm ſi idem multo

tempore fuſum & quaſi dilutum ſit: vtitur enim eo verbo, quod conuenit humori ac rebus liquidis: illæ nanque propriè temperantur. Vt vinum igitur amittit ſaporem, ſi multa aqua mixtum ac temperatum fuerit, ita quidquid ſuaue eſt, ſi in longum tempus productum fuerit, perdit multum ſuauitatis illius: ita enim extenuat voluptatem porrectio temporis, in quod ſpargitur, vt vires vini aqua. Vt autem magis aperiret, quod ſentit, ac rem vndiq; notam faceret, exemplum addidit: docuitq; quomodo fabulæ dilatari poſſint: inquit enim. Ceu ſiquis Oedipum Sophoclis collocaret in tot verſibus, quot manet Ilias Homeri: ita nanque fabula illa Oedipus vocata langueſceret ac flaccida fieret: corrumperetur enim voluptas, quæ magna inde percipitur, longitudine temporis, quod in illa agenda conſumeretur. Non ſine cauſa autem monſtrauit, quem Oedipum intelligeret: ita enim factum illud fingi coagmentariq; poſſet, additis partibus non nullis, vt ſine damno aliquo magno multo maiorem numerum verſuum reciperet. Acutè autem vidit Madius hunc locum in omnibus libris corruptum eſſe: commodus nanque nullus ſenſus ex ea lectione eliciebatur: idemq; aptè ingenioſeq; illum emendauit. ipſe quoque olim eodem pacto maculam illam deleueram: coniecturaq; ductus pro ἀδηλῆ, ὑδαρῆ reſtitueram: quod nulla alia de cauſa dixi, niſi vt certior teſtatiorque emendatio hæc foret, poſtquam pluribus in mentem venit, non communicato inter ſe conſilio, eodem pacto emendare.

Ἔτι ἧττον μία ὁποιασοῦν μίμησις, ἡ τῶν ἐποποιῶν. σημεῖον δέ: ἐκ γὰρ ὁποιασοῦν μιμήσεως πλείους τραγῳδίαι γίνονται, ὥστε ἐὰν μὲν ἕνα μῦθον ποιῶσιν, ἀνάγκη ἢ βραχέα δεικνύμενον μύουρον φαίνεσθαι: ἢ ἀκολουθοῦντα τῷ τοῦ μέτρου μήκει, ὑδαρῆ: ἐὰν δὲ πλείους. λέγω δὲ, οἷον, ἐὰν ἐκ πλειόνων πράξεων ᾖ συγκειμένη, οὐ μία, ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἔχει πολλὰ τοιαῦτα μέρη καὶ ἡ Ὀδύσσεια, ἃ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἔχει μέγεθος. καίτοι ταῦτα τὰ ποιήματα συνέστηκεν ὡς ἐνδέχεται ἄριστα, καὶ ὅτι μάλιστα μιᾶς πράξεως μίμησίς ἐστιν.

Adhuc minus vna qualicunq; imitatio eſt eorum, qui condunt carmen epicum. Signum autem. ex qualicunq; enim imitatione plures tragœdiæ naſcuntur. Quapropter ſi vnam quidem fabulam fecerint neceſſe eſt vel breuiter oſtenſam, videri in extremo imminutam: vel comitantem longitudini metri, languidam. Si autem plures. dico autem. ceu ſi ex pluribus actionibus fuerit iuncta, non vna: quemadmodum Ilias habet multas huiuſcemodi partes, & Odyſſea, quæ & per ſe habent magnitudinem. Atqui hæc poemata conſtant, vt contingit, optimè, & quam maximè vnius actionis imitatio ſunt.

Poſtremum hoc argumentum eſt eorum, quæ oſtendunt anteponendam eſſe tragicam imitationem epicæ. non tam autem ipſum monſtrat egregium aliquod bonum tragicæ imitationis, atque in eo fundatum eſt, quàm malum vitiumque epicæ patefacit: quo cum careat altera, digna eſt eo etiam nomine, quæ illi anteponatur. quod autem deſideratur in epica imitatione: minuitq; non nihil dignitatem ipſius eſt, quod cum in primis laudetur imitatio, quæ vna eſt: nec plura facta complectitur, ipſa ægrè talis ſeruari poteſt, quia vt perueniatur ad eam magnitudinem, quæ iuſta in illa videtur, plura eò inculcantur, quæ cum & ipſa corpus aliquod habeant, plurium actionum inſtar ſunt. Hoc igitur eſt, quod minus perfectam ipſam reddit: quodq; auctor intelligens, inde etiam nititur probare illam inferiorem eſſe tragœdiæ: ſic enim inquit. Præterea minus vna imitatio epicorum poëtarum eſt, quàm

ſit alia vlla imitatio cuiuſuis generis poëtarum: nec tamen plures imitationes, id eſt plurium actionum, eſſe argumentum eius carminis dicit: hoc enim ferri non poſſet: ſed minus vnam hoc ſenſu, id eſt, vt plus, quàm ceteræ omnes diſcedat ab hac perfectione: laus enim non parua cuiuſlibet imitationis eſt, ſi maneat illa verè vna. quia tamen non omnino planum erat, eſſe illam huiuſcemodi, aliquo pacto declarandum id putauit. confirmat igitur id ſigno huius rei indicato: & ab eo deniq́; , quod conſequitur. Nota verò, quæ hoc aperit eſt, quod ex quacunq́; epica imitatione plures naſcuntur tragœdiæ: nec vllum inuenitur poëma eius generis, quamuis abſolutum ſit, & probatum ab omnibus, cui non vſu hoc veniat, ut inde argumenta plurium tragœdiarum elici poſſint. Quod ſequitur autem valet ad declarandum vitio hoc, difficultateq́; eius materiæ fieri, non culpa poëtarum, qui eam tractant: docet enim ipſos vndiq́; premi: & quamcunq́; rationem inierint, eam affinem alicui malo inueniri. Explicans igitur quantopere illi laborent, inquit. Quapropter ſi vnam fabulam, quam perſequantur, ſibi propoſuerint: & quæ ſequuntur: hæc enim partitio eſt, quæ rem declarat: qui enim carmen epicum condere volunt, aut vnam fabulam ſumant neceſſe eſt, aut plures. Vna fabula duobus modis tractatur: in quorum vtroque incommodi aliquid reperitur. quod ſi plures fabulas ſumpſerint, ea etiam ratione, qua docet, quid inde mali exiſtat, apparet: ſed ſingillatim varias has, contrariasq́; rationes explicemus. inquit igitur. In una fabula condenda, ſi breui illa exponatur, videri iis qui audiunt ipſam ſemper minui: in anguſtumq́; tandem deſinere: cum enim initio cogitaſſent, ut par erat, eam ad iuſtam magnitudinem peruenturam, vident ipſam ſemper decreſcere, quia poſtremæ partes non reſpondent opinioni, quam de illa conceperant: & quanto magis appropinquat fini, tanto magis ſubtilis tenuisq́; redditur: fallitq́; ſpem ipſorum: & hoc eſt, quod ſignificare uoluit, cum ait illam μύουρον φαίνεσθαι: neque enim, quamuis nomen id inde conformatum ſit, ductumq́; à ſimilitudine caudæ murinæ, oportet in exprimenda notione eius vocis, muris meminiſſe: neque hoc nunc in mentem uenit Ariſtoteli, ſed formæ tantum illius, quæ extremum uerſus extenuatur. quod ipſe uſu uenire in fabula, ita tractata affirmat. id uerò ingratum eſſe ac diſplicere magnopere iis, qui audiunt, neceſſe eſt, quod inquit. Si uitium hoc timens, nec grandem materiam concidens, poëta ſecutus fuerit longitudinem, quæ inſtar videtur eius carminis, ac debitæ menſuræ comitari voluerit, fieri non poſſe, quin in alterum vitium cadat: fabula enim ita languida fiet: prolixitateq́; operis amittet vires penè omnes ſuas: hoc enim hic valet ὑδαρῆ μῦθον: vocabulo nanque tranſlato à vino, in quod nimium aquæ infuſum fuerit, ut ſaporem vini ferè perdiderit, aliæ etiam res ita vocantur, quæ tenues & imbecillæ ſunt. vt in ij. libro πολιτικῶν amicitia quædam ab hoc auctore vocata eſt: & hic fabula, quam dicit. nam vinum quod ſignificaui, à Græcis ὑδαρῆ οἶνον vocari, teſtimonio etiam ipſius intelligitur, qui in problematum ſegmento ſecundo ita ipſum appellauit, nec non etiam Plutarchi, cuius hæc verba ſunt in v. libro συμποσιακῶν capite quarto. cum quæſtionem illam Homericã de liberando à culpa Achille, agitaret. qui videbatur Patroclo præcepiſſe, vt meracius uinum ingereret legatis Agamemnonis; id quod ebrioſo homini magis, quàm heroi conueniebat. ἀγνοεῖν ἔοικε πρῶτον μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Φοίνικα καὶ τὸν Ὀδυσσέα, πρεσβυτέρους ὄντας, οἶδεν οὐχ ὑδαρεῖ χαίροντας, ἀλλ' ἀκρατοτέρῳ. & quæ ſequuntur. Cum uero ſupra quoq; capitis huius Plutarchi mentionem fecerim in declarando Empedoclis loco, qui laborat, quia confuſus eſt: ſcriptorq́; hic doctiſſimus ipſius quoque mentionem faciat, quia illic vox ea eſt, quæ in uerſu Homerico, cuius multis modis conatur ſententiam comprobare, cur non verba ipſius hic ponam? ſaltem, ut, quomodo legi debeant, oſtendam: ſunt enim in excuſis libris mendoſa. Σαφῶς δὲ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐμφαίνεται εἰρηκώς: ... ζωρότερα τὰ πρὶν ἄκρητα, μᾶλλον ἴσως τὸ ἄκρατον ὑπὸ τῶν ... κέκληκεν. Quod ſi poëta, inquit Ariſtoteles, plures fabulas, declinatis ſuperioribus malis, complexus fuerit, tunc fabula non vna erit: quod & ipſum reprehendi ac vitio dari notum eſt Cum autem plures fabulas dixiſſet: certumq́; ſit fabulas uerè plures, id eſt ita diſtinctas ac ſeparatas, vt in unam aliquam redigi non poſſint, nullo modo probari, declarat quomodo plures capiat: affirmatq́; ſe intellige-

re, ſi illa ipſa fabula, quam ſcribendam ſumpſerunt, ex pluribus factis concreta fuerit: huiuſcemodi enim etiam quæ recipiuntur, plerunq; exiſtunt, vt ipſe exemplis oſtendit: in Iliade nanque & Odyſſea inquit inueniri partes non paucas huiuſcemodi, id eſt quæ inſtar fabularum ſint: & vt ipſe tradit, quæ per ſe magnitudinem habeant: non tamē hoc culpa poetæ factum eſſe: nec inde naſci, quia poëmata illa vitioſa ſint, teſtatur: hoc enim repugnaret iudicio, quod ipſe non ſemel fecit de Homero: ſed res aliter tractari non poteſt: nec alia via eſt ad iuſtam magnitudinem perueniendi: hoc enim eſt, quod inuitos bonos poëtas rapit in eum errorem. purgans verò Homerum, & in cœlum ferens, vt conſueuit, ea poëmata, quamuis hac parte laborent, inquit. Quanquàm hæc poëmata coagmentata ſunt, vt res patitur, & quantum induſtria poetæ fieri poteſt, optime: & vnius facti imitatio ſunt, quàm maximè factum vnum in longo carmine poteſt ſeruari. Laudat autem ipſa in ea præcipuè re, in qua tractanda in periculum venitur, ne reprehendantur, id eſt in coagmentatione rerū: hoc enim manifeſto valet, quod inquit ὡς ἐνδέχεται ἄριστα: non quia, ſi id obtineri poſſet, non intelligat aliud melius eſſe: nam ſi ad iuſtam magnitudinem opus perduceretur, non valde longis epiſodiis eò inſertis, magis probaret poëma hoc Ariſtoteles. Homerum igitur proxime acceſſiſſe ad hanc perfectionem affirmat. hæc videtur eſſe huius partis ſententia. Notandum etiam hic arbitror ſignificatum verbi δεικνύναι, vnde δεικνύμενον ductum eſt: videtur enim valere exponi atque explicari, non monſtrari: loquitur enim de epopœia, quæ refert res ac commemorat, non in ſcena agit, & ante oculos ſpectatorum ponit. Animaduertendum præterea, an cum Horatius inquit. Quodcunq; oſtendis mihi ſic, eodem ſenſu protulerit Latinum verbum, quod huic reſpondet, quo Græcum ab auctore vſurpatum eſt: quamuis enim illic diſſerat de tragœdia: deq; rebus, quæ cum in ſcena fiant, vere oſtenduntur id eſt, oculis obiiciuntur, tamen addens Sic, videtur indicare alteram etiam rationem huic contrariam, quæ ſcilicet refert res actas ac narrat, verbo hoc poſſe ſignificari. Et ſaniè quin oſtendere valeat etiam apud optimos ſcriptores ſignificare, dubitandum non eſt. Fabula igitur, ſi verum hoc eſt, quæ paucis commemoratur, dicta ab eo eſſet βραχέως δεικνύμενον: vel potius, vt in maiore parte calamo ſcriptorum inueni, βραχέος. Sunt etiam hoc in loco aliæ ſcripturæ varietates, quarum meminiſſe magis libet, ne nihil omittam, quod non teſtatum relinquam, inuentum à me in antiquis exemplaribus, quàm quod eas veriores lectiones putem. Nam, quæ antecedit hæc verba, vox [illegible] deſideratur in pluribus libris, vt quæ etiā infra poſita ſunt. ἐὰν δὲ πλείους, ſine quibus ſententia imperfecta prorſus eſt. Præterea pro illo καὶ γὰρ ταῦτα τὰ ποιήματα: quod meo iudicio verum eſt, belleq; ſe habet, in quodam calamo exarato libro perperam legitur καὶ γὰρ τοιαῦτα τὰ ποιήματα.

Εἰ οὖν τούτοις τε διαφέρει πᾶσι, καὶ ἔτι τῷ τῆς τέχνης ἔργῳ: δεῖ γὰρ οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡδονὴν ποιεῖν αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν εἰρημένην, φανερὸν ὅτι κρείττων ἂν εἴη μάλιστα τοῦ τέλους τυγχάνουσα τῆς ἐποποιίας.

Si igitur & his præſtat omnibus, & præterea artis opere: oportet enim non quamlibet voluptatem efficere ipſas, ſed illam, quæ dicta eſt, manifeſtum; quod melior vtiq; eſſet magis adipiſcens finem, quàm epopœia.

Hæc eſt concluſio totius huius quæſtionis, qua diſputauit vtri duarum harum imitationum, epicæ ne an tragicæ, primæ dandæ ſint. ipſe igitur, qui à multis diſſenſit, maiorem honorem tribuentibus epicæ imitationi, cum ipſe contra meliorem indicaret tragicam, collectis multis argumentis, quæ hoc probarent, ad extremum planum factum eſſe dicit vincere, ac primum locum tenere illam, quam defendiſſet. Nam, quod inquit. Si his omnibus præſtat, intelligit bona, quæ indicauit, quæ plura maioraq; in ſe habere tragœdiam declarauit: quod enim affinis ipſa non eſt non nullis malis, à quibus vacua non poteſt eſſe epopœia, hoc numerum bonorū auget. Quod verò inquit. Et præterea artis opere, nouum quiddam eſt, nec ab ipſo ſupra explicatum:

catum: valet tamen & ipſum multum ad idem declarandum, quo ſcilicet vtitur ve plano certoq;, vt eo etiam ſuperet tragœdia epopœïam, quemadmodum ſuperare illis, quæ accuratè expoſuit, demonſtratum fuerat. Quod ſequitur autem: Oportet enim non quamlibet voluptatem efficere ipſas, ſed illam, quæ dicta eſt, hoc meo iudicio poteſt: docetq;, quamuis ex epico carmine plures voluptates capiantur, quæ tamen non propriæ ſint eius operis: nec verus fuis ac voluptas, quæ inde expectatur, nihil tamen hoc valere ad gratiam, honoremq; illi ſtudio acquirendum: non enim verè poſtulari ab ipſis poteſt, ut quamlibet voluptatem gignant, ſed eam tantum, quæ propria illius artis eſt: cuiq; gignendæ inuentæ ſunt. Quod ſi epopœïa quioquam huiuſcemodi parit, creatq; voluptates alienas, eo nomine non eſt anteponenda tragœdiæ, quæ ſua magis propriaq; voluptate nititur. Perſpicitur autem ex iis, quæ ſequuntur, opus artis vocare Ariſtotelem voluptatem, quam vt pariat res illa, laborat: vt enim ceterarum artium opera quædam, fineſq; exiſtunt, ita etiam huius, vt purget ſcilicet animum motibus illis turbidis, quos ſæpe ſignificauit. His igitur poſitis, inquit perſpicuum eſſe, quod illa melior præſtantiorq; eſt, tragœdia inquã, epopœïa: non ſemper tamen, ſed cum finé ſuum adipiſcitur: hoc enim rurſus expectandum eſt: nam ſi inde ipſa pelleretur, non primum locum dignitatis obtineret: poſſunt nanque interuenire incommoda quædam, quæ ipſam hoc bono ſpolient. Animaduertendum igitur, an hoc ipſum valeat, quod oſtendit illud auctoris τοῦ τέλους τυγχάνουσα, prolatumq; & ipſum ſit ſub condicione hac, ſine contra tradat ipſi omnino hoc contingere, ut finem conſequatur, quod alteri non itidem: ita enim interpretes acceperunt: præſertim cum de tragœdia hac, illa ue non loquatur, cui incommodi aliquid poteſt euenire, ſed de tragœdia ipſa generatim: libera nanque illa hoc malo periculoq; videtur. Animaduertendum præterea, quod ad rationem ſermonis facit, adiungere ipſum voci μᾶλλον, quæ collationem per ſe ſignificat, alicuiuſq; rei maiorem poteſtatem, particulam καὶ, & ipſam hoc ſignificantem: verbiſq;, quibus adplicata fuerit, hoc idem afferentem: videbatur enim vox illa carere poſſe ſine damno aliquo ea particula: & tamen alibi idem hoc fecit Ariſtoteles, ut ab antiquis ipſius interpretibus declaratum eſt: ſed veſtigia etiam huius locutionis apud Demoſthenem inueniuntur.

Περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας καὶ ἐποποιΐας, καὶ αὐτῶν καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν, καὶ πόσα, καὶ τί διαφέρει, καὶ τοῦ εὖ, ἢ μή, τίνες αἰτίαι, καὶ περὶ ἐπιτιμήσεων, καὶ λύσεων, εἰρήσθω τοσαῦτα.

De tragœdia quidem igitur & epopœia & ipſis & formis, & partibus ipſarum, & quot & quid differunt, & eius quod eſt bene, & non, quæ cauſæ, & de increpationibus & ſolutionibus tot dicta eſto.

Hic finis eſſe intelligitur primi libri: perſtrinxit enim breui cuncta, quæ vniuerſo in libro pertractauit: non, ut crebro fecit, eorum tantum, quæ proxima ſuperiore parte perſequutus fuerat. Reſpondet autem hæc pars, quæ ſimilitudinem epilogi habet, prooemio totius operis, & ipſo ita vocato, ſumpto ab oratoribus nomine. inquit igitur de tragœdia & epopœïa ſe exiſtimare ſatis dictum eſſe: in extremo enim poſitum eſt, unde omnia hæc apta ſunt, ac ſuſtinentur tragœdiam autem primum appellat eundem ordinem conſeruans, quem in explicandis illis ſequutus fuerat: ut qui enim in animo ſuo iam ſtatutum habebat poëma hoc præſtantius eſſe, quam epopœïam, contrà iudicia multorum, primum locum ei aſſignauerat. de ambabus igitur teſtatur à ſe actum eſſe. Modum uero, quem tenuerit in illis explicandis, aperit & inquit. Et de ipſis & formis, & partibus ipſarum. de ipſis uerò dicens, intelligit de ui ipſarum harum poëſeon generatim atque in vniuerſum, ut initio etiam libri locutus fuerat: pollicitus enim eſt illic ſe de poëtica & hoc ipſo pacto, id eſt in uniuerſum & de formis ipſius acturum eſſe, quod præſtitit. Eadem igitur ratione hic teſtatur ſe de ambobus his generibus poëmatum & in uniuerſum, & poſtea ſingillatim egiſſe: hoc enim

ualere puto, quod inquit. Et de formis & partibus ipſarum: nam formas, id eſt εἰδῶν, arbitror ipſum vocaſſe partes, quæ ſpeciem qualitatemque poëmatum eorum declarant: ut contra μερῶν. partes quæ corpus conſtituunt: magnumq; id reddunt: neque enim arbitror ſignificari nunc à poëta nomine εἰδῶν, genera illa poëmatum: quorum alterum exempli cauſa ſimplex eſt: alterum vero implicatum, ſiue moratum, ſiue patheticum, ut Madius accepit, qui ſuperiorem locum ſubtiliter interpretatus eſt: primusq; vidit, quid αὐτῶν valeret, quod ante hanc ipſam partem poſitum eſt: nam idem rectè fecit, qui voce illa μερῶν contineri putauit ambas illas, magnopere diuerſas inter ſe, partes, poſtquàm verbum illud, quo ipſe puto ſignificari partes quales, aliò retulit: veriſimile enim eſt auctorem vtriuſque partium generis meminiſſe, ſi alterum attigit. ego verò arbitror: partitionem illam relictam ab eo fuiſſe in breui hac peroratione: neque enim omnia paucis complecti potuit: nec debuit etiam, niſi quæ maioris ponderis eſſent, appellare. Tradit etiam accuratiſſimus magiſter, numerum illarum partium à ſe monſtratum eſſe: nec non quod diſcrimen inter ipſas verſetur: eas, inquam, quæ quale ſit poëma ipſum oſtendunt, & quæ tanquàm corporis illius membra ſunt. Præterea repetit à ſe monſtratum eſſe, vnde naſcatur, ut poëma rectè ſe habeat: & quæ cauſæ huius rei ſint: vt etiam quare poëma iure laudari non poſſit: vitioq; alicui affine ſit: hoc enim valet, quod inquit ἃ μὴ: intelligiq́ue manifeſtò debet μὰ ὤ: nam de veritate lectionis non arbitror ambigi oportere, cum hæc certa, mirificeque hic accommodata ſit: Addit autem, ſe etiam egiſſe, quantum ſatis eſſe putat, de rationibus, quibus lædere poëtas, & ſcripta ipſorum vellicare, quidam conſuerant: nec non docuiſſe quoque, quomodo quæ obiiciuntur ipſis, diſſolui ac refelli poſſint: De his igitur omnibus teſtatur ſe egiſſe: cunctaque illa redigere in memoriam voluit illis, qui hunc librum legerunt. Nam quod in extremo libro fecit non repetit, non quia ob propinquitatem hærere adhuc quæſtionem illam putaret in animo eorum, ſed (niſi fallor) quia id extra artem, quam tradit, fuit: neque debuit, in ἀνακεφαλαιώσει eorum, quæ commemorat, propria huius artificij, & quæ inſtruunt poëtam, id, quod non eſt intimum ipſius, repeti atque iterari.

F I N I S.

RERVM

RERVM ET VERBORVM IN HOC OPERE MAGIS INSIGNIVM INDEX.

A

ABSVRDVM in Sophoclis Oedipo quod 150
abſurdū an introduxerit Sophocles ī Electra 261.262
accētu aliquādo variari orationē vocis alicuius 283
Accius. in Prolegomenis
Accius poeta Iliadem docuit 149
Achilles quemnam terminum poſuit curſus equorum 283
Achillis clipeus quo laminarum ordine confectus fuit 287.288
Achillis fortitudo quomodo ab Homero expreſſa 23
Achillis mores quales 152
Achilleidis Statij tractatio cur improbata 89
actio fundamentum ac ſolum tragœdiæ 65
actio vna quæ dicatur 87.88
actionem vnā totā cōplecti debet fabula 90.91
actiones ſimplices & ↄplexæ quæ 103.104
actiones, ſignificatio morum 244
actionum cauſæ quæ 52
actionum imitationes fabulæ 103
admirabile, iucundum 101.256.257
admirationē excitare debēt epici & tragici 256
Aegeus repente in medias turbas aduolans, quo loco dicitur ab Euripide 294
Aegiſthi mors aliter à Sophocle quàm Euripide narratur 181
Aemon Creontē patrem interficere voluit 139
Aeneæ qualis fuerit agnitio 160
ænigma 228.229.230
ænigmatis & allegoriæ differentia 230
Aeſchines vocatus ſimia à Demoſthene 298
Aeſchylus philoſophus & poeta tragicus. in Prolegomenis
Aeſchylus cur aliquando improbatur 133.240. hiſtrionum numerū auxit in tragœdiis 42. multum ſibi permiſit in nominum compoſitione 207. nominū fabricator dictus 222
Aeſchylus tribus tragœdiis Prometheum vario cognomento tractauit 178
Aeſchyli locus emendatus 186
Aeſchylo maximi honores habiti ab Hierone Siculo Prol.
Afranius Prol.
Agamemnoniæ domus tres tragœdias ſcripſit Aeſchylus 186
Agathon poeta tragicus 152. Platonis deliciæ, Ariſtotelisq; familiaris ibid. Myſos fabulam docuit 262. primus embolima in tragœdiam comportauit 188.190
Agathonis erratum 186.190
Agathonis tragœdia vocata flos 96.97
Agathyrſorū ocius mos in canēdis legibus 277
agendi tempus in foro quot horis circumſcriptum 85
Agenor Achillis tibiam iaculo percuſsit 286
agere quænam dicantur in fabula 85
agnitio 106.107. pulcherrima quæ ibid.
agnitio ad actionem pertinet 109
agnitio in omnibus epici carminis partibus adeſt 248
agnitio multum lucis & iucunditatis affert poematibus 303
agnitio optima quæ 163
agnitio per ſyllogiſmum facta 160.161
agnitio dramatica ceteris euidētia illuſtrior 303
agnitionis ſpecies 154
agnitionis exempla in Euripidis Helena & Electra 107
agnitionis ſecundum genus 158. tertium genus 159. Quartum 160
agnitiones aliquando in fabulis ſine peripetiis inueniuntur 249
agnitiones in fabula ſunt 69
agnitiones geminæ apud Euripidem in Iphigenia in Tauris 164
Aiacis mortē deplorāt Tecmeſſa & Teucer 117
Aiacis perſona apta patheticæ tragœdiæ 177
Alcidamas nimius fuit i epithetis vſurpādis 55
Alcmæon interfecit Eriphylen matrem 135
Alexandrum inſtituens Ariſtoteles, Homerum in primis propoſuit Prol.
Alexandri Aphrodiſienſis nomine falſò circunferūtur cōmētarij in Elēchos ſophiſticos 284
Alexander Paccius Patricius Florentinus Proleg. Ariſtotelis poeticen in Latinum ſermonem conuertit ibid. Paccij conuerſio laudatur 110.142. cōſideratur 175.244.252. Paccius fallitur 31.44.55.82.137.215.258.287
allegoria, ad crimina refellenda plurimum valet 295
allegoria, nomen parum vetus 295
per Allegoriā multa defendi poſſunt apud Homerum 295
allegoriarum Homericarū liber falſo Heraclidi Pontico aſſcribitur 281
Amphiarao auguri, maximi honores habiti poſt mortem 166
Amphiarao ſacellum ibid.
amplificationis vis 192
Anacreontis Teij poeſis qualis Prol.
anapæſtus & trocheus pedes mobiles 115
Andria Terentij cur duplex fabula 129
Andromachæ mores quales 75
Andromachus theriaces laudes ſcripſit 14
animi mores & ſenſus quis primus pingendo expreſſerit 66
animorū motus turbidos purgat tragœdia 56
Antilochus & Antiphon aduerſati ſunt Socrati Prol.
Antiphanis comici verſus 169
Antiphanis teſtimoniū de comicis poetis 96
antri nympharum expoſitio Homerica 264

apparatus tragœdiæ quid 78
apti ad perſuadendum qui 167
Archelao Macedoni carus fuit Euripides Prol.
Ariphrades ſtultè tragicos reprehendit 237
Ariſtides Thebanus pictor 66
Ariſtophanes norma Attici ſermonis 41
Ariſtophanes, quam ſimilitudinem habeat ad Sophoclem 26. 27
Ariſtoteles tres libros reliquit de Poetica Prol.
Ariſtoteles nonnunquam duriore uerborũ conſtructione uſus 61
Ariſtoteles poeticen ornare ſtuduit Prol.
Ariſtotelis libri Homericarũ quæſtionũ Prol.
Ariſtoteles ſcripſit libros de poetis 153
armorum iudicium, tragœdia Pacuuij 246
ars poetarum, imitatio quædam eſt 91
articulus 201
aſper homo ac durus 152
aſſumpta vel aduenticia ſigna quæ 154. 155
Aſtydamantis poetæ Alcmæon 135.138
Athanaſij oratio de paſſione Domini. 112
Athenæi locus conſideratur 49.50
Athenæ muſæum Græciæ Prol.
Athenæ omni ſtudiorũ genere floruerũt Prol.
Athenienſes cur comœdiã ſibi uendicabãt 28
Athenienſes magnos ſumptus in ſcena ornanda ſuſtinuerunt Prol.
Athenienſium ac reliquorum Græcorum uetera ſtudia qũ remiſsius tractari cœpta Prol.
auditus ſolus ſenſilium mores refert 144

B

Barbariſmus 228. 229
Bartholomæus Barbadorus 161
Benedictus Lampridius 231
Budæi diligentia & eruditio comẽdatur 42. 183

C

Cæcilius Prol.
C. Cæſar quo loco interfectus fuit 102
Callimachus ceruæ tribuit cornua 274
Callippides cur à Myniſco reprehenſus 298
canes excubitores acerrimi 279
cantus, muſicæq. artis lepôres magnam uim habent ad animos moderandos Prol.
cantorum greges publicis ſumptibus inſtruebantur in fabulis 189
Carcinus tragicus cur exploſus 165
Carcinus poeta Thyeſten fabulam ſcripſit 255
carmen heroicum & hexametrum côuenit epopœiæ 251. 252. ſtabile ibid.
carminis cõdẽdi ſtudiũ in omni ætate fuit Prol.
carmine tractata argumẽta grauiora aorœcis Pr.
caſus 204
caſtigatior locus, uide, Emendatior lectio
Catullus quo tempore uixerit Prol.
Catulli locus 297
Cephalenûm opinio de Vlyſsis vxore 290
cerua cornua non habet 273
Centauri 17
Centaurus tragœdia Chæremonis 259
Chæremon 16. 17. cur centaurum inſcripſerit opus ſuum ibid. cur reprehenſus 253
Choephore Aeſchyli fabula 160. integritati nunc a Victorio reſtituta 161
Choephororum Aeſchyli argumentum 182
Chonnides comicus 27
chorus an ſolitus manere in ſcena 116. antiquitus totã ferè fabulã peragebat 41.43. munus hiſtrionũ ſubit 188. pars côtẽtionis 189
chor⁹ comœdorũ a magiſtratu ſerò datus 48.49
chori partes minuit Aeſchylus 43
chori Sophoclei magis probant Euripideis 188. eorundem differentia 189
chorici partes 113.115
Cicer. locus in Bruto 356. Epiſtolis ad Q. Fratrem 4. ex Oratore 220. in Tuſcul. 93
ciuiliter fingebant priſci tragici 73
Cleomachus poeta malus 49
Cleophontis poetę imitatio qualis 22.23. eiuſdem poeſis qualis 227.228
Clepſydra 85
clipeus Bacchi metaphoricè pro poculo 211
P. Clodius quo loco cũ Milone ꝑliũ cômiſit 102
Clytemneſtra ab Oreſte interfecta 136
Clytemneſtræ mors a quibus illata 187
coagmentatio rerũ, maximũ tragœdiæ 79
coagmẽtatio epopœiæ maior é ꝙ tragœdię 249
cognominis 216
colligatio ac nexus tragœdiæ 174.175
comœdia 47. & deinceps
comœdia antiquorum ſolutam orationem reſpuebat 12
comœdia cur diu iacuerit 50
comœdia laudata à Cicerone & Plutarcho. Pro.
comœdia ex Sicilia a principio neoit 50
comœdiæ forma adumbrata ab Homero 37
comœdiæ libertas in populari ſtatu potiſsimũ locum habet 28
comœdiæ tragœdiæq; differentia circa imitationem 24
comœdiæ tragœdiæq; incrementum 40.41
comœdiæ tragœdiæq; inuentores qui 27
comici poetæ nomina perſonarũ fingũt 95. 96
commus 113. commatica 116
compoſitio pulcherrimæ tragœdiæ qualis ſit neceſſe 118.119
condimentum 77
coniunctio 199.200
conſternatio 272
conſtitutio fabularum & coagmentatio qualis eſſe debet 262
conſtitutio longa in ſolo heroico carmine locũ habet 253. ſecũda in tragœdiis quæ 128. 129
coryphæus 297
Crates primus Athenis fabulas finxit 50.51
crepundia 156
Creſphôtẽ fabulam ſcripſit Euripides 140
Creuſa Ionẽ filiũ quo indicio cognouerit 142
crimina falſa & adumbrata poetis obiecta quomodo diluantur 266.268. & deinceps
Cyclopas ſæuiores finxit Philoxenus. 24
cylindrus vnde dictus 297
Cypria fabulæ nomen 245.246
Cypria fabula Dicæogenis 159

D

Danaus Lynceũ perſequens moritur 106
Dantis Florentini laus Prol.
definitio cur tranſlatis verbis nõ utitur 55
Deliadem ſcripſit Nicocharis poeta 22.23
Democritus phyſicus Homerũ celebrauit Prol.
Demodocus cur laudatur ab Vlyſſe 94
Demodocus in epulis Alcinoi canebat 160
Demoſthenis locus 69.112
deorũ maieſtatẽ læſiſſe uidetur Homerus 276
dialogorum tractatio quæ qualiſue 252
Dicæogenis tragici Cypria 159.246
dictio quẽ locum habet in tragœdiis 76

didaſca-

didaſcalias ſcripſit Ariſtoteles 153
Dinò 178
Dionyſius pictor 19.21
diſſolutio nodi ac fabulæ multum diligētiæ requirit 183
diſſolutio tragœdiæ quæ 174.175
diſcere iucundum ferè omnibus 32
Dithyrambus cur uocatus Liber pater 4.5
dithyrambici poetæ Prol.
dithyrambici heroico carmine uſi 41
dithyrambi audaces cur Horatio dicti 18.19
dithyrambicorum poetarum imitatio 24
dithyrambis maxime congruunt nomina ſeu vocabula duplicia iunctaq; 240
diuinatione non utitur Victorius in antiquorū ſcriptis declarandis 162
docere fabulam 39
Dolon magnus curſor 279
Dorienſes cur ſibi tragœdiā & comœdiam uendicent 27.28
drama quid 150 dramata 172
dramaticæ uocatæ poetarum imitationes 21
duplex nominis ſpecies quæ 207
durus & aſper homo quis dicatur 152

E

EBrietas fœdiſsimus morbus 280
effigies rerum quibus de cauſis voluptatem afferunt 33
Electra ad buſtum Agamemnonis quibus indiciis collegit Oreſtem ueniſſe 161
Electræ Sophoclis & Euripidis differentia 181
elementum 195
elementorum ſiue litterarum partes 196.197
embolima q̄,& cur in tragœdia canebātur 190
emēdatior lectio 13.17.19.20.21.25.33.35.37.41.54.60.66.67.75.88.91.108.109.111.112.148.151.153.167.168.169.190.224.237.252.254.255.256.258.259.276.295.306
Empedocles an uocandus poeta 25.26
Empedoclis uerſus de rebus naturalibus Prol.
Empedoclis uerſus ob malam diſtinctionē adhibitam calumniatus falsò a multis 284
Enipeum amauit Tyro. 156
Ennius Prol.
Enyò 178
Epicharmus Siculus 27.28
Epicharmus fabulas fecit 50.51
epici poetæ qui 4
epici quo carminum genere uſi 11
epici raro ex ſua pſona aliquid pmere debēt 254
epicum carmē ſcripturis quid faciendum 305
epici carminis ratio propria quæ 25
epici carminis longiora epiſodia quàm tragœdiarum 172
epici carminis nulla pars caret agnitione 248
epici carminis ſpecies quot 247
epici carminis,& tragœdiæ differentia 299
epicæ ac tragicæ imitationis collatio 296.301
epicorū ſcripta ad lyram canebantur Prol.
epilogus primi libri 307
epiſodium 113.114
epiſodium integrum non licet traducere ex alia in aliam fabulam 188.190
epiſodia quæ in tragœdiis & comœdiis,& quæ in epico carmine 172
epiſodiorum diſsimilitudo apta epopœiæ 251
epiſodiis quomodo augenda fabula 171
epiſodica fabula quæ 99
epiſodicæ fabularum & actionum ſimplicium peſsimæ 99
epitheton ex quibus conſtet 221
epitheta immodice adhibita ab Alcidamāte 55
epithetorum proprium quid 220
epopœia 4.11.12.13.172
epopœia quid & in quibus cōueniat cū tragœdia 245.247. ī quib⁹ diſcrepat 249.& dein. quibus rebus eget 247.248. quibus modis ornatur & augetur 250.251. uno tm̄ genere uerſus utitur 52. tempore indefinita ibid.
in Epopœia licet eodem tempore multas partes fingere ad finem perduci 250
epopœiæ tractatio 241.& deinceps
epopœiæ & tragœdiæ collatio 51.52
epopœica coagmentatio quæ 183.184
Eriphyle ab Alcmæone filio necata 135.136
Eteoclis mores qui 71
Euclides priſcus cur reprehēderit Homerū 232
euidentia & perſpicuitas quam uim habeant in agnitione & operibus 303
Euripides vixit apud Archelaum Macedonem aliquandiu Prol.
Euripides an iuſte reprehēſus ab aliquibus 126.127. in quo peccauit ibid. cōmode uſus machina ī Hippolytō 150. cur tragicotatos Ariſtoteli 127.128.139. in quibus a Polyide diſſentit 161.170. in diſponēdis fabulis ſæpe errauit 185. ī Polyxenæ morte euariat 136. ſumēdo perſonam Hippolyti, an decorem tragœdiæ ſeruarit 120
Euripidis chori, nullam in partem fabulam adiuuant 189
Euripidis Electræ & Helenæ agnitiones 107
Euripidis Oreſtes cur notatus a nōnullis 146
Euripidis locus 215
Euripidis & Sophoclis in effingendis perſonis diſsimilis ratio 275
Eurypylus fabula 246
exemplar quale proponendum 292
exodus 113.114
expolita locutio,quibus partibus ɔueniat 264

F

FAbula 189
fabula,partium poetices præſtātiſsima 2
fabula in tragœdiis quæ 60
fabula corpus comœdiæ 51
fabula pſtātiſsima & maxima pars tragœdię 63.65. principiū ac animus tragœdiæ 70. ſimplex aut duplex quæ 129
fabula una q̄ uerè uocet 87.88.245. quot modis tractatur 305. unius facti eſſe debet 50.51
fabulæ conſtitutio qualis eſſe debet 131
fabulæ exitus naſci debet ex ipſa fabula 148
fabulæ bene conſtitutæ,quænam 81
fabulæ plures quæ Ariſtoteli 306
fabulæ pulchriores quę 100.101
fabulæ imitationes actionum 103
fabulæ dramaticæ 242
fabularū appellatio quid aliq̄n Ariſtoteli 136
fabularum ortus 50.51. partitio 103
fabularum ſimpliciū,epiſodicæ peſsimæ 99
in Fabularum bona conſtitutione & coagmentatione quid obſeruandum 164
facies 280. facies ridicula 48
factum nomen quod 222
factis plus q̄ morib⁹ tribuēdū in tragœdia 65
familię paucę materiā dederūt tragœ.& cur 142

ferire frontem & femur quinā conſueuêre 113
fidicinum ac tibicinum ars, an poeſis 3.4
figuræ & ſchemata cur uocatæ 193
finis 80
finis in poetica ſemper attendendus 270.271
finis poematis quis Ariſtoteli 57
finis primi libri quo loco 307
fletus indicatus in Andromacha Euripidis 117
formæ 308
fortunarum ingens mutatio, quibus conuenit perſonis 118.119
Franciſci Medicis, Raphaelis F. laus 24
Fran. Petrarchæ præſtantia 26
Franciſcus Robortellus primus commentarios in Ariſtotelis poeticen ſcripſit Prol. & 155. 280.289. Robortellus fallitur 186. Robortelli correctio conſideratur 167.257.259.270
fructus ex poetarum lectione quis Prol.
furioſi, uel ingenioſi hominis poetica eſt 166

G

Galbæ oratoris ſtudium quale 157
Galatea a Cyclope adamata 24
Galenes Andromachi 14
Ganymedes qua ratione dicatur uinū miniſtrare Ioui 287
Georgius Triſsinus fallitur 56
Georgius Valla Ariſtotelis poeticen in Latinū ſermonem uertit Prol.
gemmare uites 216
genus poeſeos quod 3
Glauconis ſnia de temere iudicantibus 288.289
Græci ingenij dote pſtiterūt aliis nationib⁹ Pro.
Græci ſermonis cognitio ad diſciplinarum grauiorum tractationem ualde utilis Prol.
grandis locutio 227
Gulielmi Morelij diligentia in editione libelli de poetica 21.31.67.91.163
Gul. Morelij caſtig. conſideratur 270

H

Hebræi antiquitus poetica delectati Prol.
harmonia 8. 18.34
Hectoris inſectatio 255. 256. 272
Hecuba quo aſtu deceperit Polymeſtorem 188
Hecuba Euripidis, duplex an ſimplex fabula 124
Hecubæ fortunarum ingens mutatio 67
Hegemon Thaſius 22.23
Hegeſippus poeta 49
Heraclidi Pontico falſo adſcriptus liber Homericarum allegoriarum 281. 275
Hermocaicoxanthus 207
heroicū argumētū q^d gen⁹ carminis requirit 12
heroicis carminibus linguę ſunt aptę 140
hexametrū carmē heroico cōuenit argumēto 12
Hieron Siculus maximos honores habuit Aeſchylo Prol.
Hieronymus Meus 161
Hippias Thaſius quomodo Homerum à criminatione liberarit 283
Hippolytus temperantię exemplum 144
Hippolyti perſona an apta tragœdiis 120
Hippolyti ſentētia an periurio affinis 278
hiſtoria circa ſingularia, poeſis circa uniuerſalia occupata 93. 94
hiſtoricæ narrationes à poeticis differunt 92
hiſtrio primarum partium quis 43
hiſtriones certare, & uincere dicuntur 85
hiſtrionū multitudo a quo excogitata 48.50
hiſtrionū numerus auctus primum ab Aeſchylo 42. poſtea à Sophocle ibid. & 44
hiſtrionū recētiorū nimia diligētia īpbata 278
hiſtrionibus dum nimis fauent poetæ, parum ſæpe conſulunt famæ 99
Homerus poeticæ artis callentiſsimus 89. callidū genus decipiendi imperitos, excogitauit 258. meliores pſonas ſumpſit imitandas 23. princeps epici carminis 25. uicit omnes locutionis & ſententiarū bonitate 249. reprehēſus à Protagora 193. ſermones de diis immortalibus nō ſatis decēter tractaſſe df 275
Homeri laus 243.244.248.254
Homeri pſtās ingeniū ac diuinū Prol. & 37
Homerū cur è ſua rep. educendū putauerit Plato Prol. cur reprehēderit Euclides 232
Homerum propoſuit Alexandro perdiſcēdum Ariſtoteles Prol.
Homerico uetuſtius poema non extat 36
Homericarum quæſtionum libros ſcripſit Ariſtoteles Prol.
hominis definitio 205
Horatij locus 306 hymni 35
hypocritica diu caruit comœdia 50

I

Iambi cui argumento conueniant 36
iambicum metrum tragœdiæ aptum 45. 46
iambicum carmen, mobile & rebus agendis aptum 252
iambico uerſu eodem uſi ſunt Aeſchylus & Euripides 235
iambicis ſenariis cōueniūt translationes 240
Icadius 290. Icarius ibid.
Ilias Homeri, imago magnanimi uiri ac fortiſsimi regis Prol. bellicæ uirtutis uiaticum, habita ab Alexandro Prol. ſimplex & patheticum poema 248
Iliadem docuit Accius poeta 249
ex Iliade parua multæ natæ tragœdiæ 245
Illyricorū uetus inſtitutū i collocādis lāceis 277
imagines exquiſitè expreſſæ cur voluptatē ſpectantibus adferant 32.33
imitari inſitū hominib⁹ a prima ætate 29.30.33
imitatio 59
imitatio genus poeſeos 3.4. lætitiā adfert 31. 32. quæ melior 296. q̄ vna eſt, laudāda 304
imitatio tragica quæ 100.101
imitatio utra melior epica an tragica 296
imitationis diuerſitas & ſpecies 5.6.18
imitationes 19. earundem uaria ratio 20
imitationes poetarum appellatæ dramaticæ 21
imminutum & ſubtractum nomen quod 223
immutatum ac uariatum nomen 224
implicita tragœdia quæ 176.177
improbitatis morum exemplum 145.146
increpationes ex quot formis ducantur 294
ingenij hominum duo indicia 143
ingeniorū uarietas, diuerſa poetices genera peperit 35.36
ingenioſi uel furioſi hominis, poetica 166
Iocaſta Oedipum agnouit 110
ioci comœdia apti 47
Ion quō a Creuſa matre cognitus 141
Iphigenia Oreſtem fratrē imolatura cognouit ac liberauit 140
Iphigeniæ argumentum 168. 169
Iphigeniæ i Aulide mores inæquabiles 145.147
Iphigeniæ in Tauris tragœdiæ coagmentatio probatur 140 141.142

Iphigeniæ

Iphigeniæ in Tauris argumentum 182. huius differentia ab eiuſdem Electra ibid.
Iphigeniæ & Oreſtis agnitiones aliter tractantur a Polyide quàm Euripide 161.170
Iphigeniá quo indicio cognouit Oreſtes 110.111
ithyphalli 41
iucũdiora q̃ minore ſpacio tẽporis cõprehẽſa 303
iuſtitiá cur magis expetenda fortitudine 259
Ixion 177
Ixionem tragœdiam ſcripſerunt Aeſchylus & Euripides 177

L

Laetæ ſegetes 216
Laiũ patrẽ iprudẽs interfecit Oedip⁹ 135.137
lanceam in corpore qui gerebant 154.155
lanceæ quõ collocatæ in Diomedis copiis 277
Latinis poetis non tanta conceſſa licentia quanta Græcis 233
lectio uaria, unde emendatior lectio.
Liber pater cur Dithyrambus dictus 4.5
Linguá in nomine quid uocet Ariſtoteles 208
linguæ cõueniũt heroicis carminibus 240
locutio 76
locutio ualde ſplendida occulit ſentẽtias & mores 264.265
locutionis conſuetudo nõnunquàm liberat poetas à calumnia 286
locutionis, orationiſq; differentia 195
locutionis figuræ & partes 193.195
locutionis pathe 266.267. uirtus 227
Longini rhetoris locus 149
Longini rhetoris ſententia de allegoriis Homericis 295
longitudo medioeris requiritur in fabula bene conſtituta 82
longitudo tragœdiæ quæ 85.86
Luciferi ſtellæ deſcriptio ab Homero 264
Lucretius Prol.
Lucretius an poeta cenſendus 16
Luxuriare herbas 216
Lynceus tragœdia Theodectis 174
Lyncei fabula 106
Lycurgi regis ſtultum factum Prol.
lyrica poeſis 3
Lyſias Atticæ ſermonis norma 273

M

Macedonum armis perturbata Græcorum inſtituta ſtudiaq; Prol.
machina quando utendum in ſcena 148.150
machina uſus è ſecte Sophocles initio Aiacis 150
machinæ auxilio q̃ dicantur tractari 148.149
Madius, uide Vincentius Madius.
Magnes comicus 27
mandatio, quid 194
Margites Homeri 36. 37. eiuſdem argumentum qualis 38
Martis poculum metaphoricè pro clipeo 211
materia comœdiæ conueniens quæ 47
Medea filios necauit 135.137
Medea Euripidis conſideratur 149
medicamenta 72
medium 80
Megarenſes comœdiam ſibi vendicant 27.28
Melãthij reſpõſum de Diogenis tragoedia Prol.
melici poetæ Prol. & 19
melopoeia 77. iucũdiorẽ tragoediã reddit ibi.
Menalippes diſputatio quænam fuerit 146
Menander a Ptolemæo magnis donis euocatus fuit Prol.
Menandri fabulæ commendatæ Prol.
Menelaus inſigni morum improbitate fingitur ab Euripide 145.148.293.294
Merope errore ducta filium pene interfecit 140
metaphora 207. huius ſpecies quot. ibi. & 210. 216. & deinceps
metaphoris referta eſt conſuetudo 218
metaphoricum eſſe cur arduum 239
metaphorarũ nomine quid intelligat Ariſtoteles 219
methodus quid Ariſtoteli 2.3
metrũ 8.18.34.58. orationi ſuauitatẽ affert 57
metrũ heroicũ maxime ſtabile, & tumidũ 251. iambicum & tetrametrũ mobilia ſunt ibid.
metra rhythmorum partes 34
metrica oratio quæ Ariſtoteli 8
metus & miſericordia finis tragoediæ, & quomodo efficiantur 131
miſerabilia & terribilia quomodo fiant 101
miſericordia circa quos uerſatur 121.122
miſericordiam aut metũ excitantia quæ 133.134
Mnaſitheus Opuntius 300
monimenta 156
moratæ orationis exempla 75
morata pſona quomodo fingenda à poeta 143. huiuſce exempla 144
mores cõgruentes qui 145. æquabiles qui ibi. quot modis conſiderandi in fabula 143
mores tragoediæ pars 63.64.74. in tragoedia ſecundum ſibi locum uendicant 70. a tragoedia abeſſe poſſunt 65
morum mutatio unde potiſſimum 20
morum inæqualium exemplum 145.147
in Moribus quid obſeruandum 147
motus corporis non ſunt oẽs damnandi 300
mulieres natura uiris deteriores 144
muſica nuda 11
muſica quibus poematibus exornandis præcipue inuenta Prol.
muſicæ uis magna ad oblectandos ſpectatores 302
mutatio magna fortunarum in tragœdia quarum debet eſſe perſonarum 118.119
mutæ literæ quæ 196
mutarum & ſemiuocalium differentia 196
Myniſcus qua in re Callippidẽ improbabat 298
Myſi fabula Sophoclis & Agathonis 262
Mytis ſtatua 101.102

N

Neceſſarium aut ueriſimile in tragoedia 86. quærendum in moribus 147
Neoptolemi caſum acerbum flet Peleus 117
nexus & colligatio tragoediæ 174.175
Nicocharis poeta 22.23
Niobe tragoedia 185.186
Niptra fabula Sophoclis 160
Niptra tragoediæ nomen 157
nomen 201
nomen proprium quod 208
nomẽ ſubcontrarietatem ſignificare dum uidetur quomodo tractandum 287
nominis ſpecies 207
nominum compoſitio 229. differentiæ quot 208. diuiſio ſecundum generum mutationem 215
nomorum poeſis 17.19
nuuare uerba Ciceroni quid 222

nouæ comœdiæ interierunt apud Græcos & cur Prol.
nudus ſermo quis Ariſtoteli 11. 12
numeri apti rebus eligendi in uerſu 115
numerum quid uocet Ariſtot. hoc libro 7. 8

O

OEconomia fabulæ uel epiſtolæ 127
Oedipi fletus ualde patheticus 67
Oedipi lapſus qualis fuerit 123
Oedipi parentes qui 105
Oedipi Sophoclei diſſolutio ubi nam initium ſumit 175. 176
Oedipus tyrannus, & Coloneus Sophoclis tragœdiæ 105
Oedipi tyrãni Sophoclei artificioſa ꝯſtitutio 131
Odyſſea unũ appellata 89. humanæ uitæ ſpeculũ. Prol. implicitũ poema & morale 248
Odyſſeæ Homericæ conſtitutio 129
Odyſſeæ longum argumentum 273
Odyſſeam magna tractauit arte Homerus 89
opiniones anticipatæ ac prius inbibitæ impediunt uerum iudicium 289
opus artis quid Ariſtoteli 307
oratio 205. ex quibus ꝯſtat ibid. & 206
oratio poetica uel metrica quæ 8
oratio una duobus modis 206. 207
oratio artem aliquam tradentium diuerſa eſt a genere dicendi oratorum Prol.
oratio nuda 11. 12
orationis, locutioniſq; differentia 195
ordo in tradendis præceptis Ariſtoteli quis 3
Oreſtes, calliditate Iphigeniæ ſeruatus 171. furiis uexatus 172. quo pacto agnitus a paſtore ſene 157
Oreſtis diſputatio contra Tyndarum 147
Oreſtis inſania, & quõ captus fuerit, exponitur a bubulco Iphigeniæ 171
Oreſtem quomodo cognouit Iphigenia 161
Ouidij locus 149

P

PAccius, uide Alexander Paccius.
Pacuuius Prol.
palla quid Horatio 44
Parmenidis opera uerſibus deſcripta Prol.
parodias ſcripſit Hegemon Thaſius 22. 23
parodus & parodica 113. 115. 116
partes quantæ & quales dictæ quæ 2
partes ſegnes in poeſi & ignauæ quæ 264. 265
partiũ coagmẽtatio ĩ fabula qualis eſſe debet 91
paſsio tertium agnitionis genus 111
patheticæ fabulæ 234
pathetica tragœdia 176. 177. 265
Pauſon pictor 19. 21
peccare quando conceditur poetis 273
peccatum ab arte poetarũ quod: & per accidens quod 268. 269
peccata in poeta, quæ defendi nõ poſſunt, q̃ 293
Peleus 178
Peleus deflens acerbũ caſum Neoptolemi 117
Pellas haſta hæſit clipeo Achillis 287
Peloponneſij tragœdiam ſuũ inuẽtũ uolunt 28
Penelopes pater quis 290
Pephydò 178
percuſsio uocis Ariſtoteli quæ 197
peripetia 103. 104
peripetia in Oedipi fortunis unde nata 105
peripetiæ in epopœia 247
peripetiæ in fabula continentur 69
permulcere animos ad fabulam pertinet 69
Perſas celebrauit carmine Timotheus 24
ꝑſonæ parũ decẽs & incõueniẽs exẽplũ 145. 146
perſonæ quæ ſunt ſumendæ in tragica conſtitutione 118. 119. 123. 125. patheticæ tragœdiæ aptæq́ 177. tragicæ & comicæ quales 24
perſonis nomina imponenda 169
perſpicuitas eximium bonũ in tragœdiis 303
perſuaſionem adiuuant animi motus 167
perturbationum purgatio quibus locis tractata ab Ariſtotele 56
pes æquiuoca uox 217
Petrarcha Florentinus Prol.
Petrarchæ triumphi à quibuſdam ad obſcœnas ſententias traducti 23
Petri Alcyonij ratio in conuertendo in Latinũ ſermonem Ariſtotele Prol.
Petri Victorij in hiſce commentariis conſcribendis ſcopus quis Prol.
Pet. Victorius in hoc libro uertendo quid ſpectarit Prol.
Phædræ amor occultus quõ patefactus 150
phallica, & phalli 48
Philippus Macedo de Olynthi euerſione merito uituperatur Prol.
Philoctetes Aeſchyli 234
philoſophus a, um, adiectiue 93
Philoxenus dithyrambicus 24
Philumena anuli indicio cognita 109
Phineum fabulam ſcripſit Sophocles 161
Phorcides fabula Aeſchyli 178
Phorcidis filiæ quæ ibid.
Phormis fabulas fecit 50. 51
Phrynicus poeta melicus 43
Phthiotides 178
pictores boni imitandi a poetis 151
pigmenta 72
Pindarus ceruæ tribuit cornua 274
Plato an amicus poetarum fuerit Prol.
Plautus Prol.
Plautinæ Ciſtellariæ & Militis prologus qua parte fabulæ narratur 114
plexa, non ſimplex tragœdiarum cõpoſitio laudanda 118. 119
plexæ fabulæ quæ 103
Plutarchi locus 306
poeſis philoſophiæ magis particeps q̃ hiſtoria 93. uniuerſalia narrat ibid. & 94
poeſis qualis eſſe debeat 2. eiuſdem diuiſio 12
poeſeos genus quod 3. ſimilitudo cũ pictura 28
poeſin picturam eſſe quo exemplo probarit Plutarchus 303
poeta quis uerè uocandus 12. 13
poeta diligẽter ꝑſonarũ geſtus corporis quoad fieri poteſt exprimat 166. fabularũ magis q̃ uerſuũ effector erit 98. nõ debet motu corporis oĩa imitari 297. pictori ꝯparat᷑ 266.
poeta rem ꝓteritam narrare poteſt 98
poeta, cũ ſibi ipſi aduerſari uĩ, quõ dẽfendẽd᷑ 292
poetæ opus quod 92
poetæ omni ætate honorati Prol.
poetarum dignitas quõ defendit 266. 268. 270
poetarum ueterum ſcopus quis Prol.
poetis obſeruanda quæ 152
poetis, ſi ueritas non ualde curæ eſt, mirari cur non debeamus 277
poetas nõ recipiendos in ciuitatem cur putarit Plato 56

poetica,

poetica, quorum nam hominum 166.167
de Poetica tres libros ſcripſit Ariſtoteles Prol.
poetica oratio qualis 8
poeticæ & ciuilis facultatis non eadē uirtus 288
poeticarū narrationū, & hiſtoricarū dña 92.93
poetices diuerſitas unde 35
poetices origo 29.30.31.34. ſpecies uariç ac diſcrepantes 5
Poetices ſtudia, otij ac pacis ſocia ſunt Prol.
Polybij locus 69.194
Polygnotus 19.21. cur uocatus ethicus 66
Polygnoti pictura qualis 65
Polymeſtor quomodo deceptus 188
Polyxenæ mors uarie ab Euripide proponit 136
Polyides ſophiſta 160. aliter de Oreſte atque Euripides proponit 161.170
Porphyrius Tyrius 216
Porphyrij Tyrij cōmentariolus de nympharū antro 264
porrectum & auctum nomen quod 223
portus topographia apud Homerum 264
præcentor 297
Præneſte oppidum a quo conditum 138
praui uehemēterq; improbi hominis perſona, cur non apta tragœdiis 121
primarū partiū hiſtrio quis dicebatur 43
principium 80
probabile impoſſibile ad poeſim aptius q̃ non probabile & poſſibile 291
probi æquiq; uiri magna fortunarum mutatio cur aliena à tragœdia 118.119
prodigioſa q̃dam in Homeri poemate 133
prologus 43.50.113.114
prologi munus quæ perſonæ, & quo potiſſimū tempore obire ſoleant 114
de Prometheo tres tragœdias ſcripſit Aeſchylus 179.186
procemium an recte appelletur prima pars libri de poetica 1
procemia Ariſtoteli quæ, qualiaq;, & quibus nā in libris adhibita 1
proportione metaphora quomodo fit 211.212
proprium nomen quod Ariſtoteli 208
Protagoras ī quib⁹ Homerū accuſarit 193.194
Ptolemę⁹ magnus domus menādrū euocauit. Pro.
Pylades exemplum ueræ amicitiæ 144
pulchrum, in quibus rebus ſitum 83

Q

QVæſtiones multę ac moleſtę, ī philoſophia exortæ ex paruis apud Italianorib⁹ Prol.
quantæ partes & quales dictæ quæ 2

R

RApſodia 17
M. Regulus miſer fuit 65
reprehenſio uera & recta an poeta & quæ dilui non poteſt, quænam 293
res maximā partē ī tragœdiis ſibi uēdicāt 63.65
ridiculū 47.48. ridicula facies 48
res in ſcena fiunt: ab oratore exponuntur 192
rhetoricē fingebant recentiores tragici 73
rhythmus Ariſtoteli quid 7.8.34
Robortellus, uide Franciſcus Robort.
Romani poetas in honore habuerunt Prol.
Romani poetæ tragici & comici toti fuerunt in Græcorum fabulis conuertendis Prol.

S

SAltationes nō ſemper nec oēs inhoneſtę 300
ſaltatores rhythmo utentes 10
ſatyrica poeſis antiquitus tota ex choris 41
ſcapha 156
Scholiaſtæ Phœniſſarū Euripidis error 115
Scholiaſtæ Sophoclis erratum 13 9
ſcopos libelli de poetica 1. & 2
Scylla 298 ſemiuocale 196
ſemiuocalium & mutarum differentia 196
ſenarij uerſus aliquando epe uocati 41
ſenſibus repugnantia ne narret poeta 152
ſententia 76
ſententia & mores actionum cauſæ 60
ſententia tertiū locū habet in tragœdia 73
ſententiæ partes, & q̃ dicant ſecūdū ſentētiā 191
de Sententia, ipſiusq; partibus quo loco Ariſtoteles tractauerit 191.192
ſerui cur plerunque mali 144
Siculi quidā cur comœdiæ inuētores uideri uolebant 28
ſigna in corpore & extra corpus poſita 154.155
ingenita, & aduenticia 155
ſignorum partitio 154.155
ſimia exuperans cur uocatus Callippides 298
ſimilitudo ſatietatis mater 251
ſimplex nominis ſpecies quæ 207
ſimplices fabulæ quæ 103
Simplicij locus conſideratur 222
Siſyphi caſus an miſericordia dignus 121
Siſyphi perſona apta tragœdiis 187
Socrates poetices ſtudioſus in theatrum uenire ſolitus Prol.
Socratis fabulæ quando ſcriptæ & quo carminū genere 14
Socraticorum cur uaria opinio 35
ſoluere fabulas quid Ariſtoteli 135
ſolutio tragœdiæ quæ 174.175
ſomniū miſſū Agamemnoni a Ioue, quale 283
ſonorum partitio 198
Sophocles Prol.
Sophocles hiſtrionum numerum auxit 42.44
Sophocles ornatum & ſplēdorem tragœdię attulit 44. ſcenæ picturam excogitauit ibid.
Sophoclis tragœdiæ cur bene coagmētatę 127
Sophoclis & Euripidis diuerſa ratio in effingendis perſonis 127.275
Sophonisba tragœdia Georgij Triſsini 56
Sophron mimorum ſcriptor 14
Soſiſtratus 303
Spartiatis cuiuſdam lepidum dictum in Philippum Macedonem Prol.
ſpecies poetices & imitationis uariæ 5.6
ſpecies tragœdiarum quot 176
ſpectatorum uitium ſæpe poetis obeſt 130
ſpondeos cur uocarit ſtabiles Horatius 126.252
ſtaſimon 18.114.115.116
Statij Papinij error in Achilleide 89
Stheneli poeſis qualis 227
ſtolam inuenit in tragœdiis Aeſchylus 44
ſtudia literarum ad honeſtiorem animi remiſſionem aptiſsima Prol.
Sudæ locus expenditur 24. emendatur 186
Suetonij locus 19
ſyllaba quæ 198. unde dicta 199

T

TEcmeſſa deplorās mortē Aiacis 117
Telegonus 138
Telemachus 290
Terentius Prol. an contaminarit fabulas 136.
in morata oratione inſignis artifex 75

Terentij locus 129.
terribilia quo pacto fiant 101
tetrametrum carmen mobile & ſaltationibus idoneum 251
tetrametris quo loco vſus Sophocles 253
Theodectes Phaſelites Ariſtoteli familiaris & amicus 106
Theodectis Lynceus fabula 106
Theodori Gazæ conuerſiones contempſit Alcyonius Prol.
Theſeus eximius amator vxoris 75
Theſpis poeta, tragœdiæ inuentor 43
Thyeſtes fabula Carcini poetæ 154.155
tibicinum ac fidicinum ars, an poeſis 3.4
tibicinum malorum indecens geſtus quis 297
timor circa quos 121.122
Timotheus dithyrambicus 24
totum quid 80
totum, non ſemper in magnitudine cõſiſtit 79
tragœdia imitatio actionis 59. imitatio meliorum 151. a comœdia in imitatione diſſentit 24
tragœdia primum circa paucas familias 142
tragœdia aliquando bona etiamſi calamitoſos non habeat exitus 141. qualium actionum imitatio dicatur 109. quibus rationibus præponenda epicæ 302. 303. fine motibus etiam munus ſuum obire poteſt 301
tragœdia quæ una eademq; & quæ diuerſa proprie dicatur 181
tragœdia rudior, ſatyrica erat 45
tragœdiæ comœdiæq; inuentores qui 27.28
tragœdiæ definitio 54.55. finis quis 63.131
tragœdiæ comœdiæq; incremẽtũ 40.41.44.45
tragœdiæ longitudo certa ſtatui nõ poteſt 85.86
tragœdiæ pulcherrimæ compoſitio qualis 118.119.125. partes quot 61. partes communes quæ, & propriæ quorũdam quæ 112.113. partes quantæ, quot 112
tragœdiæ & epopœiæ ſimilitudo & diſcrimen 245.247.249. & deinceps
tragœdiæ pater nocatus Homerus 38
tragœdiæ licitum etiã hexametro vti 301
tragœdiæ non conuenit epopœica coagmentatio 183.184
tragœdiæ quatenus imitatio eſt 63
tragœdiæ patheticæ & moratæ 178
tragœdiæ priſcorum in exprimendis moribus perſonarũ cur præſtantiores recẽtioribus 66. quos vna die in theatro recitabantur 86
tragœdiarum ſpecies quot 176
tragica an epica imitatio melior 296
tragici poetæ præſtantia, quibus in rebus 180
tragici cur veteribus propriiſq; nominibus vtãtur 95
tragicorum poetarum in moribus exprimendis officium 151
tragicum factum 139
translatio 209. 216. & deinceps
translationis an genera duo inter ſe diſcrepantia 216
translationes cõueniunt ſenariis iambicis 240
 duriores quomodo temperandæ 71
translationũ plenus etiam ruſticorũ ſermo 218
translationibus probe uti, præſtantis ingenij ſpecimen eſt 239
translationibus quinam fuerint inſignes 217
translatis verbis an utẽdũ in definitionibus 55
trochæus & anapæſtus pedes mobiles 115
Tydeus tragœdia Theodectis 160
Tyrannus Oedipus cur appellata Sophoclis tragœdia 105
Tyro 156

V

VAria lectio, uide emendatior lectio.
 uerbum 203
uériſimile aut neceſſarium in tragœdia 86.188.
 quærendum ſemper in moribus 147
Venerem ſuſtinere perſonam prologi prudenter introduxit Euripides 150
ueſper uel occaſus uitæ 212
uitæ hominũ prodeſſe ſtuduerũt ueteres poetæ Prol.
Vincentius Madius commentarios in Ariſtotelis poeticen ſcripſit Prol. Madius fallitur 66.77.202.220.221.242.254.259.271.308. Madij explicatio probatur 2. diligentia commendatur 110. Madij interpretatio conſideratur 165. Madij & Robortelli opinio diſſentiens de diſſolutionis initio 175
Vlyſſes ab apro uulneratus in Parnaſſo 89. in terram a Phæacibus expoſitus 263. furere ſe finxis 89. ex qua gente vxorẽ duxeris 290. quomodo agnitus a ſubulcis, & quomodo a nutrice 156.157
Vlyſsis exitus uarie proditus 138. lamentatio in Scylla 145.146. prudentia laudata ab Homero 23
de Vlyſſe uariæ ſcriptæ fabulæ 138
Virgilij laus Prol. locus 282
uirorum æquorum proborumq; ingens mutatio cur non apta tragœdiis 118.119
uirtus 127
uirtus & uitium morum uarietatem efficiũt 20
uituperationes quibus uerſibus cõprehenſæ 35
uniuerſum & commune in fabula quid 169
uocale elementum quod 195
uocis indiuiduæ partes 196.197
uoluntariæ perſonæ ſeruientes choro 50
uoluptas tragœdiæ quæ propria 132.133
Vulcanus Achilli clipeum fabricauit 282

X

XEnarchus mimorum ſcriptor 14
Xenocrates in theatrum uenire ſolitus, & item Xenon Prol.
Xenophanes Eleates naturam deorum inueſtigauit 276
Xenophanis opera carmine ſcripta Prol.

Z

ZEuxis quales pingebat 292
Zeuxidis pictura qualis 65

GRÆCARVM

Ἀγερμὸς 89
ἀγῶνες καὶ ἀγωνισταὶ 85
ἀγωνίζεσθαι 85
ἀγώνισμα, καὶ ποιεῖν ἀγωνίσματα 99.100
ἀγωνιστὰς 43.100.188
ἀδυναμία 268.269
ἀηδὲς 236
ἀεικέλιον 236.237
αἴρεσθαι 210
αἰσθάνεσθαι 159
αἰσχρὸν 48
αἰτίαν χορῶν 49
ἀκμὰς 236
ἀκολουθεῖν 131
ἀκριβοῦν 70
ἀκυρολογία 209
ἀλληγορία 220.230
ἁμαρτία 48.123.270
ἀναγνώρισις 106
ἀνάλογον 211
ἀναχρονισμὸς 262
οἱ ἄνθρωποι 15
ἀπαγγελία 52.257
ἀπαθὴς 139
ἀπολαβεῖν 244
ἀπεικασία 231
ἀποτυγχάνειν 60
ἀπόπλους 149
ἁρμονία 8.18.57
ἀριθμοὶ 295
ἁρμόττον 234.235
ἀρχὴν 49
ἀσθενῆ 130
ἄσημα ζῷα 31
ἀτυχεῖν 109
αὐλεῖν 297
αὔλησις 22
αὐτοσχεδιάσματα 34
ἀφελεῖν 210
ἀφωρισμένον ὄνομα 223
ἄφοβος 115
Β
βαδίζω 209
βοᾶν 237
Γ
γνώμη 76
Δ
δεῖ 81.84
δείκνυσθαι 306
δεινὰ τὰ 134.144
δεξίτερον 224
δέσις τραγῳδίας 81.174
δηλοῦν 74
δόμοι 18
διαιρεῖσθαι 254
διακωμῳδεῖν 232
διαλαμβάνειν 244
διαλεκτικὰ 195
διάλλαχα 101.102
διάνοια 60.61.73.76
διαπονεῖν 265
διαπορίαν 154
διὰ σημείων 154
διδάσκαλοι 153
διδάσκειν κωμῳδίας ἢ τραγῳδίας 153
διδόμενα 189
διηγηματικὴ μίμησις 252
διθύραμβος 5
διθυραμβοποιητικὴ 4
δίκαιον 16
δράματα 21.27.28.29.150
δραματοποιήσασθαι 38
δρᾶν 27.29
δύναμις 2
δυστυχεῖν 109
δῶκε τὶ δῶμα 225
Ε
Ἐγκώμιον 35
ἐγχειρεῖν 70
ἐθελοντὴς 50
εἴδη τὰ 63.177.192.205.266.295.308
εἶδος 279
ἐκδέσαι 141
ἐκ παίδων, νέων, μειρακίων 30
ἐκπίπτειν 251
ἔκπληξις καὶ ἐκπληκτικὸν 163.272
ἐκφανὴς 15
ἐλεγειοποιὸς 15
ἔμμετρος ποίησις, καὶ ὁ λόγος 12
ἐμφανίζειν 264
ἐναλλάττειν 71
ἐνδέχεται 256
ἐνικὰ 65
τὰ ἐνόντα 73.229
ἐνστατικὸς 239
ἐντολὴ 194
ἐξίτηλος 267
ἐξαυτῆς 141
ἐξαλλαγαὶ 231.232
ἐξάρχειν 42
ἐξηλλαγμένον ὄνομα 224
ἐπάγγελσις 89
ἔπαινος 35
ἔπη 10.59.84.133
ἐπεισόδιον 113.114
ἐπέκτασις 228.231
ἐπεκτεταμένον ὄνομα 223
ἐπὶ 41.235
ἐπίδηλον ποιεῖν 91
ἐπιεικεῖς 120.299
ἐπίλυσιν 220
ἐπιπάροδος 116
ἐπισκοπεῖν 40
ἐπίσημα 3
κατ᾿ ἐπίταξιν 205
ἐπιτιμήματα 266
ἐπιτυγχάνειν 60
ἐπιφανὴς, ἐπιφανεία 123
ἐπιχαρὲς 210
ἐποποιία 4.11.12.13
ἐποποιὸς 15.16
ἔπος 4
ἐπῶν ποίησις 4
ἔργα 303
ἔρως 222
ἐσθίειν, καὶ ἔλκειν ἐσθιόμενας 235
ἔσχατον 287.288
εὐδαιμονία 64
εὐήθης 279
εὐσυνόπτον 84
εὐφραίνειν 72
κατ᾿ εὐχὴν καὶ κατ᾿ εὐχὴν ποιεῖν 130
ἐφεξῆς 100
Ζ
ζητεῖν 97
ζῷον 82
ζωγράφων 280.306
ζωγράφημα 279.280
Η
ἢ ἢ ἤδη 17
ἡδονὴ 55.265
ἡδύσματα 55
ἥδυσμα 77
ἤθη τὰ 66
ἦθος 59.60.61.74.75
ἦλθε 36
Θ
θέατρα 40
θεωρία 83. θηρία 32
Ι
ἰαμβίζειν 37
ἰαμβικὴ ἰδέα 51
ἰδιώτης, καὶ ἰδιωτικὸν 236
ἰσοδυναμεῖν κατὰ τὸ ἀκόλουθον 5
Κ
καθήκασιν 94
καθόλου 94
κακοδαιμονία 64
καλεῖν 222
κατάχρησις 219
κεκραμένον 286
κιθάρισις 22
κόμμος 113
κορυφαῖος 297
κόσμος 220
κράζειν 237
κρὶ ἀντὶ κρίμνου 225
κροτεῖσθαι 283
κυλίεσθαι 297
κωμάζειν 29
κώμη 27.28.29
Λ
λεκτικὸν 46
λέξις 58.76.195.240
λέξεως ἀρετὴ 227
λῆψις 175
λόγος 8.11.12.14.23.169.195.205.240.261
λόγος ἡδυσμένος 55.56
λόγοι ψιλοὶ 11.12
λύειν μύθους 136.137
λύσις τραγῳδίας 174
Μ
μάθησις 30
[illegible] 275
μανθάνειν 33
μέθοδος 2.3
μελοποιία 58.59
μέλη 114.189
μέλος 8.10.18.57.58
μέρος 177
μέγεθος 11.12.180.308
μεταβάλλειν, μεταβολὰς 44
μεταλλάξ 102
μεταφορὰ 209.210.216. καὶ ἐφεξῆς. μεταφορὰ κατὰ τὸ ἀνάλογον 219. καθ᾿ ὁμοιότητα 218. καθ᾿ ὑπαλλαγὴν 219
μεταφορικὸς 218.239
μέτρον 8.18.233
μετωνυμία 220
μάθημα 261

μίασμα

μιαρὸν 120.139
μιμεῖσθαι 8.9
μιμήματα 31
μίμησις 19.22
μίμησιν περιέχειν 145
μολπὴ 215
μοχθηρὸν 237
μῦθος 51.136
μῦθοι πεπλεγμένοι, παραδεδομένοι 157
μείουρον φαίνεσθαι 305
μυρίων 209

Ξ

ξενικὸν 227.228

Ο

Ὀδυσσεὺς ἀκανθοπλὴξ 138
οἶα 282
οἰκεῖον 220.221
οἰκονομία, καὶ τὸ οἰκονομεῖν 127
οἰνοχοεύειν 286
ὀλίγον 236
ὅλον 80
ὁμωνυμίαι 216.285
ὄνομα κείμενον 213
ὀνομασία 76
οὐκ ὄντα 97
ὀρθότης 270
ὁρμεῖν 210
ὅρος 86
ὄρχησις 22
ὀρχηστὴς 10
οὐρῆας 279
οὐτιδανὸς 236
ὅτι αὐτὶ ὅτις 224
ὄψις 61.62.78

Π

πάθη 291
παθητικὴ τραγῳδία 176
πάθος 111.112.134.177.265
οἱ ἐν τοῖς πάθεσι ὄντες 168
πάντα αὐτὶ πολλοὶ 280
παρὰ 100.173.194
παραλογισμὸς 163
παρασκευάζειν 44
παραφαίνεσθαι 39
παρατείνειν 174
παρασείειν 169
παρεισικὸν 225
πάροδος 113.115
παραχθῆ 23
πεδιοπλόκτυπος 208
πεπλεγμένη τραγῳδία 176
πεποιημένον ὄνομα 222
περαίνειν κάθαρσιν 56
περιπετείας 27.28
ἐκ περιπετείας 157
περιστάσεις 278
περιττὴ 253
περιωδυνίαι, καὶ περιώδυνος 112
πλῆθος 44
ποιεῖν 15
ποιεῖν μίμησιν, καὶ ποιεῖσθαι 8.9
ποιεῖν μύθους 51
ποιεῖσθαι διάγνωσιν διὰ μιμήσεως 30
ποιεῖσθαι δήλωσιν 242
ποιεῖσθαι σημεῖον 29
ποίησις ἔμμετρος, καὶ διὰ λόγων 32
ποιητὴς 73
πολλαπλοῦς 208
πράγματα 84.192
πράγματα, καὶ πραγμάτων σύστασις 65
πρακτικὸν 292
πράξεις σπουδαίων 53
πράξεις 26.27.29
προαιρεῖσθαι 269
προαίρεσις 184
προβάλλειν, καὶ προβάλλεσθαι 269
προβλήματα 266
πρόθεσις βιβλίου περὶ ποιητικῆς 1
προειρημένον ὑποκείμενον 269
Προμηθεὺς δεσμώτης, Πυρφόρος, τρεῖς Αἰσχύλου τραγῳδίαι 178.179
προσβολὴ 197
προσῳδία 198
προτακτικοὶ ἄρθροι 101
προτατικὸς 239
πρότερον 131
προϋπολαμβάνειν 289
πρωταγωνιστὴς 50
πρωταγωνιστὴς λόγος 43

Ρ

ῥαψῳδεῖν 300
ῥαψῳδοὶ Prol.
ῥῆσις 290
ῥῆσις καὶ μεταξὺ ῥήσεων 68
ῥυθμὸς 7.8
ῥυθμοὶ σχηματιζόμενοι 10

Σ

σαφήνεια 231
σεμνότεροι ποιηταὶ 35
σίγυννος 209
σκευοποιὸς 78
οἱ ἀπὸ σκηνῆς 113.116
σκληρότης 152
σκοπὸς βιβλίου τίς 1.2
σπείρειν λόγους 214
σπουδαῖον 278
σπουδαία τραγῳδία, πράξεως 53
σπουδῆς ἄξιον 194
στάσιμον 113.115.252
στοιχεῖον 195
στολὴ 44
στοχάζεσθαι 118
στρέφεσθαι 297
συμβαίνοντα 131
συμπεριλαμβάνειν 65
συναγωνίζεσθαι 189
σύνδεσμος 199.200
συνετὴ φωνὴ 195.196
σύνθετον 243
συνίστασθαι τοὺς μύθους 2
σύστασις, μέγιστον τῆς τραγῳδίας 79
σύστημα πολύμυθον 245
σχῆμα 50
σχήματα λέξεως καὶ διανοίας 193
σχηματίζεσθαι 10
σῶμα 84

Τ

ταμεῖν 210
τέλος καὶ οὐσία 65
τέσσαρα εἰς μέτρα 93
τέχνη 198
τεχνικὸν καὶ φιλάνθρωπον τί 187
τυχαῖον 60
ἀπὸ τύχης 102
τὸ τυχὸν 83
τὰ τυχόντα 95

Υ

ὑδαρὲς 305
ὕλη 269
ὕμνοι καὶ ὑμνεῖν 35
ὑπαλλαγὴ 219
τὰ ὑπάρχοντα 73.229
ὑποκριτίσμα 288
ὑπερβάλλειν 180
ὑπόθεσις 169
παρὰ τὴν ὑπόληψιν 184
ὑπόνοιαι 295
ὑποτακτικοὶ ἄρθροι 101

Φ

φάρμακα 71
φαῦλοι 299
φαῦλον 278
φέρειν ἐπιτιμήματα, ὡς ἀδύνατα, ἀλογημένα, καὶ τὰ ὅμοια 295
φιλάνθρωπον 121.287
φιλοθέωρος 83
φιλόσοφον, τὸ, 93
φλὸξ 213

Χ

χαλκίον 286
χορηγὸς 297
χρὴν αὐτὴν, καὶ ἔχειν καὶ δοῦναι 49
χρῆσθαι 192
χύδην 72

Ψ

ψιλὴ μουσικὴ 11
ψιλοὶ λόγοι 11.12
ψιλομετρία 23
ψόγοι 35
ψυχαγωγεῖν 69

Ω

ὡρισμένα, τὰ 107
ὡς δεῖ 258

CHARTARVM SERIES,

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd.

Omnes ſunt Terniones, exceptis b Cc quæ ſunt Duerniones.

FLORENTIAE
APVD HAEREDES
BERNARDI IVNTAE.
M D L X.

